
EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
Fakulta hospodárskej informatiky

Juhászová, Z. – Serpeninova, Y. – Kubaščíková, Z.
Podmanická, M. – Stanley, R. – Marci, A.

Pochopenie princípov a prax finančného účtovníctva

Vydavateľstvo EKONÓM
2025

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
Fakulta hospodárskej informatiky

Juhászová, Z. – Serpeninova, Y. – Kubaščíková, Z.
Podmanická, M. – Stanley, R. – Marci, A.

Pochopenie princípov a prax finančného účtovníctva

Vydavateľstvo EKONÓM

2025

Autori ©

doc. Ing. Mgr. Juhászová, Z., PhD.	kap. 1, 6
doc. Serpeninova, Y., PhD.	kap. 10 a časti v ukrajinskom jazyku
doc. Ing. Kubaščíková, Z., PhD.	kap. 4, 9
Ing. Podmanická, M., PhD.	kap. 2, 8
Ing. Stanley, R., PhD.	kap. 5, 7
Ing. Marci, A. , PhD.	kap. 3

Recenzenti:

Doc. Ing. Alena Andrejovská, PhD.

Inna Makarenko, Doctor of Economic Sciences, Professor

Ing. Peter Dvorák

Učebnica je výstupom projektu **042EU-4/2025 KEGA Internacionalizácia študijných programov vo výučbe účtovníctva a financií: Učebnica „Pochopenie princípov a prax finančného účtovníctva“**

Za odbornú stránku textu, korektúru a konečnú verziu publikácie zodpovedajú autori.

ISBN 978-80-225-5292-9

Obsah

ÚVOD	13
1. RÁMEC VEDENIA ÚČTOVNÍCTVA A ZOSTAVENIA ÚČTOVNEJ ZÁVIERKY	14
1.1 Legislatívny rámec účtovníctva v Slovenskej republike	14
1.2 IFRS Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky	15
1.3 Legislatívny rámec Účtovníctva na Ukrajine.....	18
1. ACCOUNTING AND FINANCIAL STATEMENTS FRAMEWORK.....	22
1.1 Legislative framework of accounting in the Slovak Republic	22
1.2 IFRS International Financial Reporting Standards.....	23
1.3. Regulatory and Legal Framework for Accounting and Financial Reporting in Ukraine .	26
1. РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	30
1.1 Законодавча база бухгалтерського обліку в Словацькій Республіці	30
1.2 Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)	31
1.3 Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.....	35
2. ÚČTOVNÉ ZÁSADY A ÚČTOVNÉ PREDPOKLADY	38
2.1 Charakteristika a význam účtovných zásad a účtovných predpokladov	38
2.2 Základné účtovné predpoklady	40
2.2.1 Zásada účtovnej jednotky	40
2.2.2 Zásada merania pomocou peňažnej jednotky.....	42
2.2.3 Zásada účtovného obdobia, resp. predpoklad periodicity	44
2.2.4 Zásada preukázateľnosti	45
2.2.5 Bilančný princíp	46
2.3 Vecné všeobecne uznávané účtovné zásady	48
2.3.1 Zásada verného a pravdivého obrazu	48
2.3.2 Predpoklad nepretržitosti pokračovania v činnosti	50
2.3.3 Akruálny princíp.....	52
2.3.4 Zásada oceňovania v historických nákladoch	53
2.3.5 Zásada opatrnosti	55
2.3.6 Výnosový princíp	60
2.3.8 Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou	63
2.3.9 Zásada individuálneho oceňovania a zásada zákazu vzájomnej kompenzácie	64
2.3.10 Zásada bilančnej kontinuity	66
2.3.11 Zásada kontinuity	67
2. ACCOUNTING PRINCIPLES AND ACCOUNTING ASSUMPTIONS.....	73
2.1 Characteristics and significance of accounting principles and accounting assumptions....	73

2.2 Basic accounting assumptions	75
2.2.1 Accounting unit principle.....	75
2.2.2 Principle of measurement using a monetary unit	77
2.2.3 Accounting period principle, or periodicity assumption	79
2.2.4 Principle of demonstrability	80
2.2.5 Balance principle	82
2.3 Substantive generally accepted accounting principles	83
2.3.1 The principle of a true and fair view	84
2.3.2 Going concern assumption.....	86
2.3.3 Accrual principle	87
2.3.4 Historical Cost Valuation Principle	88
2.3.5 The principle of prudence	91
2.3.6 Revenue Principle.....	95
2.3.7 Principle of material and temporal allocation of costs to revenues.....	97
2.3.8 Principle of economic substance over legal form.....	98
2.3.9 The principle of individual valuation and the principle of prohibition of mutual compensation	100
2.3.10 Balance sheet continuity principle	101
2.3.11 Continuity principle	102
2.4. Comparison of Accounting Principles under Ukrainian and International Standards...	104
2. ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРИПУЩЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	109
2.1 Характеристика та значення принципів бухгалтерського обліку й облікових припущень	109
2.2. Базові припущення бухгалтерського обліку	111
2.2.1. Принцип суб'єкта бухгалтерського обліку	111
2.2.2. Принцип вимірювання у грошовій одиниці	113
2.2.3. Принцип облікового періоду (припущення періодичності)	113
2.2.4. Принцип доказовості	114
2.2.5. Балансовий принцип	114
2.3 Змістовні загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку	114
2.3.1. Принцип правдивого і неупередженого подання	115
2.3.2. Припущення безперервності діяльності (going concern).....	117
2.3.3. Принцип нарахування.....	118
2.3.4. Принцип оцінки за історичною собівартістю	119
2.3.5. Принцип обачності.....	120
2.3.6 Принцип обачності.....	122

2.3.7 Принцип доходу	124
2.3.8 Принцип суттєвого та часового віднесення витрат до доходів	125
2.3.9 Принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою	127
2.3.10 Принцип індивідуальної оцінки та принцип заборони взаємного зарахування ..	128
2.3.11 Принцип безперервності балансу	130
2.3.12 Принцип безперервності	130
2.4. Характеристика принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності у законодавстві України	132
2.4.1. Практичне застосування принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності	133
2.4.2. Порівняння принципів бухгалтерського обліку за Українськими та міжнародними стандартами	135
3. VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA KONCEPČNÉHO RÁMCA FINANČNÉHO VÝKAZNÍCTVA	140
3.1 Ciele finančného výkazníctva	140
3.2 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií	142
3.3 Konceptie kapitálu a udržiavania kapitálu	143
3.4 Konceptný rámec v slovenskej legislatíve	146
3.5 Porovnanie slovenskej legislatívy s IFRS	149
3.6 Porovnávací analýza Konceptného rámca IFRS a jeho funkčných analógov v ukrajinskej legislatíve	151
3.7 Všeobecná charakteristika konceptného rámca finančného výkazníctva - príklady	154
3. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE CONCEPTUAL FINANCIAL REPORTING FRAMEWORK	165
3.1 Objectives of financial reporting	165
3.2 Qualitative characteristics of useful financial information	167
3.3 Concepts of capital and capital maintenance	168
3.4 Conceptual framework in Slovak legislation	171
3.5 Summary of Slovak legislation and comparison with IFRS	175
3.6 Comparative Analysis of the IFRS Conceptual Framework and Its Functional Counterparts in Ukrainian Legislation	176
3.7 Illustrative examples and studies for supranational legislation	179
3. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	191
3.1 Цілі фінансової звітності	191
3.2 Якісні характеристики фінансової інформації	193
3.3 Концепції капіталу та збереження капіталу	194
3.4 Концептуальна основа в словацькому законодавстві	197
3.5 Порівняння словацького законодавства та МСФЗ	201
3.6 Порівняльний аналіз Концептуальної основи МСФЗ та її функціональних аналогів в українському законодавстві	203

3.7 Наочні приклади та дослідження для міжнародного законодавства	206
4. OCEŇOVANIE	218
4.1 Oceňovanie podľa Konceptného rámca IFRS	219
4.2 Oceňovanie podľa slovenskej legislatívy	221
4.3. Porovnanie metodologických aspektov oceňovania v ukrajinských štandardoch a IFRS	226
4.4 Oceňovanie – príklady	228
4.4.1 Riešené príklady	228
4.4.2 Neriešené príklady	234
4. VALUATION	242
4.1 Valuation under the IFRS Conceptual Framework	243
4.2 Valuation according to Slovak legislation	245
4.3 Comparison of Methodological Aspects of Measurement in Ukrainian Standards and IFRS	251
4.4 Valuation – examples	252
4.4.1 Solved examples	252
4.4.2 Unsolved examples	258
4. ОЦІНКА	267
4.1 Оцінка відповідно до Концептуальної основи МСФЗ	268
4.2 Оцінка відповідно до словацького законодавства	271
4.3. Оцінка в бухгалтерському обліку в Українській практиці	276
4.3.1. Оцінка як система вартісного вимірювання: поняття, значення, методи	276
4.3.2. Порівняння методологічних аспектів оцінки П(С)БО із МСБО	281
4.4 Оцінка – приклади	282
4.4.1 Розв’язані приклади	282
4.4.2 Нерозв’язані приклади	287
5. MAJETOK	296
5.1 Definícia a vymedzenie majetku podľa štandardov IAS/IFRS	296
5.1.1 Vymedzenie položiek neobežného majetku podľa IAS IFRS	298
5.1.2 Vymedzenie základných druhov obežného majetku podľa IAS/IFRS	300
5.1.3 Odpisovanie majetku podľa IAS/IFRS	302
5.2 Definícia a vymedzenie majetku podľa slovenskej právnej úpravy	303
5.2.1 Charakteristika základných druhov neobežného majetku podľa slovenskej právnej úpravy	304
5.2.2 Charakteristika základných druhov obežného majetku podľa slovenskej právnej úpravy	306
5.2.3 Odpisovanie majetku podľa slovenskej legislatívy	307

5.3. Porovnanie prístupov k vymedzeniu podstaty aktív podľa ukrajinskej legislatívy a medzinárodnej praxe	309
5.4 Majetok - príklady.....	311
5. ASSET	322
5.1 Definition and definition of assets according to IAS/IFRS standards	322
5.1.1 Definition of Non-Current Assets under IAS IFRS	324
5.1.2 Definition of basic types of current assets according to IAS/IFRS	326
5.1.3 Depreciation of assets under IAS/IFRS	328
5.2 Definition and delimitation of assets under Slovak law	329
5.2.1 Characteristics of the basic types of non-current assets according to Slovak legislation.....	330
5.2.2 Characteristics of the basic types of current assets according to Slovak legislation.....	332
5.2.3 Depreciation of assets according to Slovak legislation	333
5.3. Comparison of the Substance of Assets under Ukrainian Legislation and International Practice	336
5.4 Assets - examples	337
5. АКТИВИ	348
5.1 Визначення активів відповідно до стандартів МСФЗ.....	348
5.1.1. Визначення необоротних активів відповідно до МСФЗ.....	350
5.1.2. Визначення основних видів оборотних активів відповідно до МСФЗ.....	352
5.1.3. Амортизація активів відповідно до МСФЗ.....	354
5.2. Визначення та розмежування активів відповідно до законодавства Словаччини .	355
5.2.1 Характеристика основних видів необоротних активів відповідно до словацького законодавства.....	356
5.2.2. Характеристика основних видів оборотних активів відповідно до словацького законодавства.....	358
5.2.3. Амортизація активів відповідно до словацького законодавства	359
5.3. Активи: визначення та види в Українському законодавстві.....	361
5.3.1. Сутність активів та їх класифікація відповідно до Українського законодавства	361
5.3.2. Класифікація необоротних і оборотних активів	364
5.3.3. Порівняння підходів до визначення сутності активів підприємств та їх класифікації згідно із Українським законодавством і міжнародною практикою	366
5.4 Активи — приклади	368
6. ZÁVÄZKY A VLASTNÉ IMANIE	379
6.1 Závazky a vlastné imanie podľa IFRS	379
6.2 Závazky a vlastné imanie podľa národnej úpravy.....	380
6.3 Závazky a vlastné imanie podľa národnej regulácie na Ukrajine	384
6.4 Závazky a vlastné imanie - príklady	386

6. LIABILITIES AND EQUITY	391
6.1 Liabilities and equity under IFRS.....	391
6.2 Liabilities and equity under national regulation in Slovakia	392
6.3 Liabilities and equity under national regulation in Ukraine	396
6.4 Liabilities and equity - examples.....	398
6.30БОВ'ЯЗАННЯ ТА ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ.....	403
6.1 Зобов'язання та власний капітал відповідно до МСФЗ.....	403
6.2 Зобов'язання та власний капітал відповідно до національного регулювання Словаччини	405
6.3.Пасиви: визначення та види відповідно до українського законодавства	408
6.3.1.Сутність пасивів та їх класифікація	408
6.3.2 Структура власного капіталу та зобов'язань.....	411
6.3.3. Порівняння підходів до визначення сутності пасивів підприємств та їх класифікації відповідно до вітчизняного законодавства України і міжнародної практики	414
6.4 Зобов'язання та власний капітал — приклади	416
7. PODVOJNÉ ÚČTOVNÍCTVO	421
7.1 Pohľad IFRS na účtovanie účtovných prípadov.....	421
7.2 Účtovné sústavy podľa národnej úpravy	421
7.3 Základný princíp podvojného účtovníctva a účtovanie transakcií.....	423
7.3.1 Účtovanie na súvahových účtoch	424
7.3.2 Účtovanie na výsledkových účtoch.....	427
7.3.3 Uzávierkové účty a vyčíslenie výsledku hospodárenia.....	429
7.3.4 Podsúvahové účty	430
7.4 Rámcová účtová osnova a účtový rozvrh	430
7.5 Podvojné účtovníctvo - príklady	434
7. DOUBLE-ENTRY ACCOUNTING	442
7.1 IFRS perspective on accounting for accounting events	442
7.2 Accounting systems according to national regulations	442
7.3 The basic principle of double-entry accounting and accounting for transactions.....	444
7.3.1 Accounting on balance sheet accounts	445
7.3.2 Accounting in profit and loss accounts.....	448
7.3.3 Closing accounts and calculation of the economic result.....	450
7.3.4 Off-Balance Sheet Accounts	451
7.4 Framework Chart of Accounts and Chart of Accounts	451
7.5 Double-entry accounting - examples.....	456
7.ПІДВІЙНИЙ ЗАПИС	464

7.1 Перспектива МСФЗ щодо відображення бухгалтерських подій.....	464
7.2 Системи бухгалтерського обліку відповідно до національного регулювання в Словаччині	464
7.3 Базовий принцип подвійного бухгалтерського обліку та відображення операцій...	466
7.4 План рахунків бухгалтерського обліку у Словацькій Республіці	468
7.4.1 Бухгалтерські книги	470
7.5 Подвійний запис на рахунках. Кореспонденція рахунків в українській практиці ..	472
7.5.1. Призначення бухгалтерських рахунків	472
7.5.2. Поняття активних і пасивних рахунків. Визначення оборотів і кінцевого залишку (сальдо) на рахунку.....	473
7.5.3. Рахунки доходів і витрат. Визначення фінансового результату	475
7.5.4. Подвійний запис на рахунках – практичні приклади	476
7.5.5. Принципи побудови плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств на Україні.....	479
7.5.6 Порівняння формування операцій згідно з П(С)БО та міжнародним досвідом.....	482
8. ÚČTOVNÁ ZÁVIERKA.....	485
8.1 Právna úprava účtovnej závierky v Slovenskej republike.....	485
8.2 Charakteristika a význam účtovnej závierky	487
8.3 Účtovná závierka podľa nadnárodnej úpravy (IFRS)	491
8.3.1 Štruktúra účtovnej závierky podľa IFRS	493
8.3.2 Všeobecné požiadavky na zostavenie a prezentáciu účtovnej závierky podľa IFRS.....	494
8.3.3 Výkaz o finančnej situácii (súvaha) podľa IFRS	498
8.3.4 Výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku podľa IFRS	501
8.3.5 Výkaz zmien vlastného imania za obdobie podľa IFRS.....	504
8.3.6 Výkaz o peňažných tokoch za obdobie podľa IFRS	506
8.3.7 Poznámky podľa IFRS.....	507
8.4 Účtovná závierka podľa slovenskej účtovnej legislatívy	509
8.4.1 Ustanovenia spoločné pre zostavenie účtovnej závierky podľa slovenskej účtovnej legislatívy.....	511
8.4.2 Súvaha podľa slovenskej účtovnej legislatívy	512
8.4.3 Výkaz ziskov a strát podľa slovenskej účtovnej legislatívy.....	515
8.4.4 Poznámky podľa slovenskej účtovnej legislatívy.....	517
8.5. Komparatívna analýza finančného výkazníctva podľa IFRS a ukrajinských národných štandardov.....	519
8.6 Účtovná závierka – príklady	521
8. FINANCIAL STATEMENTS	542
8.1 Legal regulation of financial statements in the Slovak Republic	542

8.2 Characteristics and significance of financial statements	544
8.3 Financial statements according to international standards (IFRS)	548
8.3.1 Structure of financial statements according to IFRS	550
8.3.2 General requirements for the preparation and presentation of financial statements under IFRS	551
8.3.3 Statement of financial position (balance sheet) according to IFRS	554
8.3.4 Statement of profit or loss and other comprehensive income under IFRS	557
8.3.5 Statement of changes in equity for the period under IFRS	561
8.3.6 Cash flow statement for the period under IFRS.....	562
8.3.7 Notes under IFRS	563
8.4 Financial statements according to Slovak accounting legislation	565
8.4.1 Provisions common to the preparation of financial statements under Slovak accounting legislation.....	567
8.4.2 Balance sheet according to Slovak accounting legislation	568
8.4.3 Profit and loss statement according to Slovak accounting legislation	571
8.4.4 Notes according to Slovak accounting legislation.....	574
8.5.Comparative Analysis of Financial Reporting under IFRS and Ukrainian National Standards	576
8.6 Financial statements – examples	577
8.ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ.....	599
8.1 Правове регулювання фінансової звітності у Словацькій Республіці.....	599
8.2 Характеристика та значення фінансової звітності.....	601
8.3 Фінансова звітність відповідно до МСФЗ.....	605
8.3.1 Структура фінансової звітності відповідно до МСФЗ	607
8.3.2 Загальні вимоги щодо підготовки фінансової звітності відповідно до МСФЗ	608
8.3.3 Звіт про фінансовий стан (баланс) відповідно до МСФЗ.....	611
8.3.4 Звіт про прибутки та збитки і інший сукупний дохід відповідно до МСФЗ.....	614
8.3.5 Звіт про зміни у власному капіталі за період відповідно до МСФЗ.....	618
8.3.6 Звіт про рух грошових коштів за період відповідно до МСФЗ.....	619
8.4 Фінансова звітність відповідно до словацького законодавства.....	622
8.4.1 Загальні положення щодо складання фінансової звітності відповідно до словацького законодавства з бухгалтерського обліку	625
8.4.2 Баланс відповідно до словацького бухгалтерського законодавства.....	626
8.4.3 Звіт про прибутки та збитки відповідно до словацького бухгалтерського законодавства.....	629
8.4.4 Примітки відповідно до словацького бухгалтерського законодавства	632
8.5 Фінансова звітність відповідно до українського законодавства.....	634

8.5.1. Нормативно-правове забезпечення та державне регулювання фінансової звітності в Україні	636
8.5.2. Характеристика форм фінансової звітності підприємств України	637
8.5.3. Порівняльний аналіз фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами України	639
9. FINANČNÉ UKAZOVATELE	644
9.1 Ukazovatele využitia zásob	645
9.2 Ukazovatele doby inkasa pohľadávok a doby úhrady záväzkov	645
9.3 Ukazovatele likvidity	646
9.4 Ukazovatele zadlženosti	649
9.5 Ukazovatele výkonnosti podniku	650
9.6 Finančné ukazovatele – príklady	652
9.6.1 Riešené príklady	652
9.6.2 Riešené príklady	656
9. FINANCIAL INDICATORS	660
9.1 Inventory utilization indicators	661
9.2 Indicators of the collection period of receivables and the payment period of liabilities ...	661
9.3 Liquidity indicators	662
9.4 Indebtedness indicators	665
9.5 Business performance indicators	666
9.6 Financial ratios – examples	668
9.6.1 Solved examples	668
9.6.2 Solved examples	672
9. ФІНАНСОВІ КОЕФІЦІЄНТИ	676
9.1 Показники використання запасів	677
9.2 Показники періоду погашення дебіторської заборгованості та періоду погашення зобов'язань	678
9.3 Показники ліквідності	678
9.4 Показники заборгованості	682
9.5 Показники ділової результативності	683
9.6. Оцінка фінансового стану підприємства: український досвід	685
9.6.1. Прийоми, методи та інформаційна база проведення фінансового аналізу на Україні	687
9.6.2. Показники фінансового стану підприємства	688
9.7 Фінансові коефіцієнти — приклади	694
10. ETICKÝ KÓDEX	701

10.1 Všeobecná charakteristika Etického kódexu. Dodržiavanie kódexu, základné princípy a konceptný rámec	701
10.2 Audítori v podnikaní	705
10.3 Profesionálni účtovníci vo verejnej praxi	708
10.4 Nezávislosť pri audite a previerkových zákazkách. Nezávislosť pri uisťovacích zákazkách iných ako audit a previerkové zákazky	710
10. CODE OF ETHICS FOR PROFESSIONAL ACCOUNTANTS	714
10.1 General characteristics of the Code of Ethics of a professional accountant. Complying with the Code, Fundamental Principles and Conceptual Framework	714
10.2 Professional accountants in business	718
10.3 Professional accountants in public practice	721
10.4 Independence for Audit and Review Engagements. Independence for Assurance Engagements Other than Audit and Review Engagements	723
10. КОДЕКС ЭТИКИ ПРОФЕСИЙНОГО БУХГАЛТЕРА	727
10.1 Загальна характеристика Кодексу етики професійного бухгалтера. Дотримання вимог Кодексу, основоположні принципи та концептуальна основа	727
10.2. Професійні бухгалтери у бізнесі	731
10.3 Професійні бухгалтери в публічній практиці	735
10.4 Незалежність завдань з аудиту та огляду. Незалежність завдань із надання впевненості, що не є завданнями з аудиту та огляду	738
Príloha 1 Rámcová účtová osnova (Slovensko)	742
Príloha 2 Výkazy účtovnej závierky (Slovensko)	749
Príloha 3 Rámcová účtová osnova (Ukrajina)	761
Príloha 4 Výkazy účtovnej závierky (Ukrajina)	765

ÚVOD

Dovoľujeme si Vám predstaviť učebnicu:

Porozumenie koncepcii a praxi finančného účtovníctva

Розуміння концепції та практики фінансового обліку

Understanding of Financial Accounting Concepts and Practice

ktorej autormi sú učitelia Katedry účtovníctva a audítorstva Fakulty hospodárskej informatiky Ekonomickej univerzity v Bratislave.

Učebnica vznikla ako dôsledok skutočnosti, že na študijných programoch EU v Bratislave postupne pribúda počet študentov, pre ktorých na Slovensko stáva domovom počas ich štúdia. Uvedomujeme si, že pochopiť reč, kultúru, prostredie a zákonitosti účtovníctva nie je pre všetkých jednoduché a preto sme pre Vás túto učebnicu pripravili.

Učebnica obsahuje nielen definíciu základných pojmov, ale približuje aj legislatívne prostredie, v ktorom sa účtovníctvo v Slovenskej republike realizuje. Rovnako učebnica približuje definície a legislatívne prostredie účtovníctva na Ukrajine, odkiaľ prichádza čoraz väčší počet študentov. No a keďže rovnako ako Slovenská republika a Ukrajina vychádzajú v rámci tvorby legislatívneho prostredia z Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva, pridali sme aj verziu v anglickom jazyku.

Predkladaná učebnica obsahuje 10 kapitol, každá z nich je v troch jazykových verziách. Okrem teórie, vysvetlenia základných pojmov, významu využitia teoretických poznatkov – kapitoly obsahujú aj názorné príklady, testy, úlohy. Časť príkladov má zverejnené aj riešenie (aby ste si mohlo overiť, či danej problematike rozumiete). Uviedli sme aj časť neriešených príkladov, ktoré môžu slúžiť na ďalšie precvičenie.

Za jednotlivými kapitolami uvádzame aj ďalšie literárne zdroje, kde si môžete danú problematiku preštudovať. Autori pracovali na učebnici a zverejnili v nej legislatívny stav, ktorý bol platný k 31.12.2025.

Prajeme Vám, aby Vám táto učebnica uľahčila štúdium, aby ste aj na základe poznatkov z nej, objavili, že účtovníctvo je tá dôležitá vedná disciplína, bez ktorej si činnosť žiadnej účtovnej jednotky predstaviť nevieme. Účtovníctvo nielen zaznamenáva všetky skutočnosti, ktoré v priebehu účtovného obdobia v spoločnosti vznikli, ale zároveň ich, zhromažďuje, prezentuje a využíva pri rôznych strategických hodnoteniach.

Za celý autorský kolektív čitateľom praje veľa radosti z čítania a zo vzdelávania sa

Prof. Ing. Miloš Tumpach, PhD.

Vedúci katedry účtovníctva a audítorstva

1. RÁMEC VEDENIA ÚČTOVNÍCTVA A ZOSTAVENIA ÚČTOVNEJ ZÁVIERKY

Účtovníctvo je dnes neoddeliteľnou súčasťou každého podnikateľského a ekonomického systému, no jeho korene siahajú hlboko do minulosti. Už najstaršie civilizácie, ako napríklad Sumeri v Mezopotámii, pociťovali potrebu zaznamenávať majetok, výmenu tovarov či evidenciu daní. Prvé účtovné záznamy vznikali na hlinených tabuľkách a slúžili predovšetkým na evidenciu zásob a obchodných transakcií. V priebehu stáročí sa účtovné techniky vyvíjali spolu s rastom obchodu a zložitosti ekonomických vzťahov.

Za jeden z najvýznamnejších míľnikov v histórii účtovníctva sa považuje 15. storočie, kedy taliansky učenec, matematik a františkánsky mních **Luca Pacioli** publikoval svoje dielo *Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita* (1494). V jednej z kapitol tohto rozsiahleho spisu podrobne opísal systém **podvojného účtovníctva**, ktorý sa stal základom pre moderné účtovnícke praktiky. Hoci samotný systém sa už predtým používal v obchodných kruhoch, Pacioli bol prvý, kto ho teoreticky spracoval a systematizoval. Jeho práca výrazne ovplyvnila vývoj účtovníctva v Európe a neskôr aj v celom svete.

História účtovníctva nie je len prehľadom technických zmien, ale aj zrkadlom spoločenského a hospodárskeho vývoja. V rôznych obdobiach reagovalo účtovníctvo na potreby štátnej správy, rozvoj priemyslu, globalizáciu, ako aj na technologické inovácie. V súčasnosti hrá účtovníctvo kľúčovú úlohu nielen pri správe finančných tokov a daňovej povinnosti, ale aj pri strategickom rozhodovaní, transparentnosti a ochrane verejného záujmu.

1.1 Legislatívny rámec účtovníctva v Slovenskej republike

V súčasnosti je v Slovenskej republike základným právnym predpisom v oblasti účtovníctva **Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve** v znení neskorších predpisov, ktorý upravuje účtovnú evidenciu, zostavovanie účtovnej závierky, jej obsah, rozsah, sústavy účtovníctva (jednoduché, podvojné) a povinnosti účtovných jednotiek. Zákon definuje základné pojmy ako účtovná jednotka, predmet účtovníctva, účtovné obdobie, účtovná závierka a upravuje práva a povinnosti účtovných jednotiek, ako aj sankcie za porušenia.

Okrem zákona ďalšími dôležitými predpismi pre účtovné jednotky účtujúce v sústave podvojného účtovníctva sú:

- Opatrenie Ministerstva financií SR č. **23054/2002-92** zo 16. decembra 2002, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva (pôvodné znenie uverejnené vo Finančnom spravodajcovi č. 1/2003) v znení neskorších predpisov
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. **MF/23377/2014-74**, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre **veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu** (uverejnené vo Finančnom spravodajcovi č. 12/2014) v znení neskorších predpisov;
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky z 3. decembra 2014 č. **MF/23378/2014-74**, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre **malé účtovné jednotky** (uverejnené vo Finančnom spravodajcovi č. 12/2014) v znení neskorších predpisov;

- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. **MF/15464/2013-74**, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre **mikro účtovné jednotky** (uverejnené vo Finančnom spravodajcovi č. 12/2013) v znení neskorších predpisov.

Mnohé účtovné jednotky však podnikajú nielen na území Slovenskej republiky. Pre potrebu zabezpečenia porovnateľnosti účtovných závierok zostavených v rôznych krajinách podľa rôznych finančných rámcov vznikla snaha o zostavenie jednotných pravidiel, ktoré by boli platné vo všetkých krajinách. Jednými z prvých cezhraničných pravidiel boli **US GAAP** (Generally Accepted Accounting Principles), ktoré vznikli v prvej polovici 20. storočia, ako odpoveď na Veľkú hospodársku krízu (1929) a potrebu spoľahlivého a jednotného účtovníctva v Spojených štátoch amerických. Na európskom kontinente sa v druhej polovici 20. storočia začali vydávať **IFRS** (International Financial Reporting Standards), ktoré boli postupne prijaté do legislatívy štátov Európskej únie – vrátane Slovenskej republiky.

1.2 IFRS Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky

Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva IFRS predstavujú súbor predpisov používaných na zostavenie účtovnej závierky. Vydávané sú od r. 1974 pod názvom IAS - International Accounting Standards, od roku 2003 pod názvom IFRS - International Financial Reporting Standards. V skrátenom znení sa používa označenie **štandardy**.

Obdobne ako národné predpisy, aj IFRS majú vyššiu a nižšiu úroveň. Vyššia úroveň je v prípade národných predpisov reprezentovaná zákonmi, v Slovenskej republike opatreniami Ministerstva financií SR, alebo napr. v Českej republike vyhláškami Ministerstva financií ČR. V prípade IFRS je vyššia úroveň reprezentovaná štandardmi a nižšia úroveň interpretáciami; štandardy sú tak tvorené štandardmi a interpretáciami

S IFRS veľmi úzko súvisí aj tzv. **Koncepčný rámec**; ktorý obsahuje definície majetku, záväzkov, nákladov, výnosov, opisuje verné zobrazenie a predstavuje filozofické východisko IFRS. Koncepčný rámec nie je súčasťou štandardov, ale je nevyhnutný na ich porozumenie.

IFRS predstavujú súbor predpisov používaných na zostavenie účtovnej závierky. Nie sú to teda predpisy z ktorých je automaticky zrejmé účtovanie; k účtovaniu je potrebné:

- Poznať filozofiu podvojného účtovníctva
- Poznať ekonomickú stránku ekonomických skutočností ovplyvňujúcich podnik
- Poznať definície majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov a výnosov
- Vedieť nájsť v predpisoch niečo, čo je pre zaúčtovanie relevantné
- Vedieť logicky skombinovať všetko predchádzajúce tak, aby to dávalo zmysel

Predpisy IFRS sa skladajú z týchto častí:

- Štandardy
- Interpretácie

Ilustratívny prehľad je možné nájsť napríklad tu: <https://www.iasplus.com/en/standards>

Štandardy sa historicky vydávali pod názvom International Accounting Standards (IAS), bolo vydaných 41 takýchto štandardov. Časť z nich zostáva naďalej účinná, ale novšie už vydávané nebudú. V súčasnosti sa vydávajú už len pod novým názvom. Jednotlivé štandardy sú venované riešeniu širších problémov.

Okrem štandardov sa vydávali **interpretácie**, a to pod historickým názvom pod označením SIC. Bolo vydaných 33 SIC, novšie sa už vydávať nebudú, časť z nich zostáva naďalej účinná. V súčasnosti sa vydávajú pod označením IFRIC (do 1. 9. 2025 ich bolo vydaných 23). Interpretácie sú venované pomerne úzkym oblastiam a témam, ktoré je potrebné riešiť okamžite, pričom nie je možné sa zdržiavať náročným legislatívnym procesom.

Štandardy aj interpretácie majú rovnakú úroveň záväznosti

Štandardy aj interpretácie vydáva **nezisková organizácia, IFRS Foundation (Nadácia IFRS), založená v štáte Delaware v USA**. Štandardy vydáva v súčasnosti IASB (International Accounting Standards Board) ktorá je súčasťou IFRS Foundation, ale sídli v Londýne. Interpretácie vydáva v súčasnosti IFRS IC (Interpretations Committee), ktorý takisto pôsobí v rámci IFRS Foundation a taktiež sídli v Londýne. **IFRS Foundation** sa okrem štandardov pre finančnú oblasť venuje **aj štandardom pre nefinančnú oblasť**. Tie vydáva International Sustainability Standards Board (ISSB), ktorý je orgánom IFRS Foundation. Bližšie informácie sú tu: <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

IAS 1	Prezentácia účtovnej závierky
IAS 2	Zásoby
IAS 7	Výkaz o peňažných tokoch
IAS 8	Účtovné politiky, zmeny v účtovných odhadoch a chyby
IAS 10	Udalosti po období vykazovania
IAS 12	Dane z príjmov
IAS 16	Nehnutelnosti, stroje a zariadenia
IAS 19	Zamestnanecké požitky
IAS 20	Účtovanie štátnych dotácií a zverejňovanie štátnej pomoci
IAS 21	Vplyvy zmien kurzov cudzích mien
IAS 23	Náklady na prijaté úvery a pôžičky
IAS 24	Zverejnenia o spriaznených osobách
IAS 26	Účtovanie a vykazovanie penzijných programov
IAS 27	Individuálna účtovná závierka
IAS 28	Investície do pridružených podnikov a spoločných podnikov
IAS 29	Finančné vykazovanie v hyperinflačných ekonomikách
IAS 32	Finančné nástroje: prezentácia
IAS 33	Zisk na akciu

IAS 34	Finančné vykazovanie v priebehu účtovného roka
IAS 36	Zníženie hodnoty majetku
IAS 37	Rezervy, podmienené záväzky a podmienené aktíva
IAS 38	Nehmotný majetok
IAS 39	Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie
IAS 40	Investičný nehnuteľný majetok
IAS 41	Poľnohospodárstvo
IFRS 1	Prvé uplatnenie medzinárodných štandardov finančného výkazníctva
IFRS 2	Platby na základe podielov
IFRS 3	Podnikové kombinácie
IFRS 5	Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činností
IFRS 6	Prieskum a vyhodnocovanie nerastných zdrojov
IFRS 7	Finančné nástroje: zverejňovanie
IFRS 8	Prevádzkové segmenty
IFRS 9	Finančné nástroje
IFRS 10	Konsolidovaná účtovná závierka
IFRS 11	Spoločné dohody
IFRS 12	Zverejňovanie podielov v iných účtovných jednotkách
IFRS 13	Oceňovanie reálnou hodnotou
IFRS 15	Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi
IFRS 16	Lízingy
IFRS 17	Poistné zmluvy
IFRIC 1	Zmeny v existujúcich záväzkoch vyplývajúcich z ukončenia prevádzky, obnovy prostredia a podobných záväzkov
IFRIC 2	Členské podiely v družstvách a podobné nástroje
IFRIC 5	Práva na podiely z fondov určených na ukončenie prevádzky, recykláciu a na obnovu životného prostredia
IFRIC 6	Záväzky vyplývajúce z pôsobenia na osobitnom trhu – odpad z elektrických a elektronických zariadení
IFRIC 7	Uplatňovanie metódy prehodnotenia podľa štandardu IAS 29 Finančné vykazovanie v hyperinflačných ekonomikách
IFRIC 10	Priebežné finančné výkazy a zníženie hodnoty

IFRIC 12	Dojednania o koncesiách na poskytovanie služieb
IFRIC 14	IAS 19 – Obmedzenie hodnoty aktív z definovaných požitkov, požiadavky minimálneho financovania a vzťahy medzi nimi
IFRIC 16	Zabezpečenie čistej investície do zahraničnej prevádzky
IFRIC 17	Rozdelenia nepenažných aktív vlastníkom
IFRIC 19	Zánik finančných záväzkov s nástrojmi vlastného imania
IFRIC 20	Náklady na odstraňovanie skrývky v produkčnej fáze povrchovej ťažby
IFRIC 21	Odvody
IFRIC 22	Transakcie v cudzej mene a protihodnota vo forme preddavku
IFRIC 23	Neistota týkajúca sa zaobchádzania s daňou z príjmu
SIC-7	Zavedenie meny euro
SIC-10	Štátna pomoc – bez konkrétneho vzťahu k prevádzkovým činnostiam
SIC-25	Dane z príjmov – zmeny daňovej situácie účtovnej jednotky alebo jej akcionárov
SIC-29	Dojednania o koncesiách na poskytovanie služieb: zverejňovanie
SIC-32	Nehmotný majetok – výdavky na webové sídlo

Schéma 1.1 Zoznam platných štandardov a interpretácií k 1.9.2025

1.3 Legislatívny rámec Účtovníctva na Ukrajine

Systém normatívneho legislatívneho rámca účtovníctva a finančného výkazníctva na Ukrajine je neoddeliteľnou súčasťou národnej finančnej politiky a zabezpečuje vytváranie jednotných zásad účtovných informácií používaných pri riadiacich a investičných rozhodnutiach. Regulácia sa vykonáva na legislatívnej, výkonnej a metodologickej úrovni a je zameraná na zabezpečenie transparentnosti, spoľahlivosti a porovnateľnosti finančných informácií v súlade s medzinárodnými požiadavkami.

Štátna regulácia a oprávnené orgány

Kľúčovú úlohu v oblasti účtovníctva zohráva **Ministerstvo financií Ukrajiny**, ktoré je ústredným orgánom výkonnej moci zodpovedným za tvorbu a realizáciu štátnej politiky v oblasti účtovníctva, finančného a nefinančného výkazníctva. Ministerstvo schvaľuje **Národné účtovné štandardy (NÚŠ)**, určuje postupy vedenia účtovníctva a zostavovania výkazov a zverejňuje oficiálne preklady **Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (IFRS)** vydaných **Radou pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB)**.

Metodologickú podporu zabezpečuje **Metodologická rada pre účtovníctvo** pôsobiaca pri Ministerstve financií Ukrajiny, ktorá pozostáva z akademikov, odborníkov z praxe a zástupcov profesijných združení účtovníkov a audítorov. Rada plní poradnú funkciu pri zlepšovaní národného účtovného systému, harmonizácii štandardov a vypracovávaní návrhov normatívnych aktov.

Ďalšími štátnymi orgánmi zapojenými do regulácie účtovníctva sú:

- **Národná banka Ukrajiny (NBU)** – reguluje postupy účtovníctva a výkazníctva bánk a nebankových finančných inštitúcií;
- **Národná komisia pre cenné papiere a akciový trh (NCCPFT)** – stanovuje regulačné požiadavky na finančné výkazníctvo verejných akciových spoločností, emitentov cenných papierov a subjektov verejného záujmu;
- **Štátna štatistická služba Ukrajiny** – zhromažďuje, spracúva a agreguje ukazovatele finančných výkazov;
- **Štátna daňová služba Ukrajiny** – využíva účtovné a výkazné údaje na daňové účely a zabezpečuje dodržiavanie daňovej legislatívy.

Legislatívny rámec

Základným legislatívnym aktom upravujúcim účtovníctvo na Ukrajine je **Zákon Ukrajiny „O účtovníctve a finančnom výkazníctve na Ukrajine“** (v znení zmien z rokov 2023–2024). Jeho ustanovenia sú harmonizované so **smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ** o ročných účtovných závierkach a so **smernicou (EÚ) 2022/2464 (CSRD)** o podnikovom výkazníctve o udržateľnosti.

Na vykonanie tohto zákona je zavedený systém predpisov, vrátane príkazov Ministerstva financií, uznesení vlády Ukrajiny a rozhodnutí NBU a NCCPFT. Medzi najdôležitejšie prvky patria:

- **Národné účtovné štandardy (NÚŠ);**
- **Metodické odporúčania** pre vedenie účtovníctva a zostavovanie výkazov;
- **Príkazy Ministerstva financií** o oficiálnom preklade a uplatňovaní IFRS na Ukrajine;
- **Predpisy o predkladaní finančných výkazov vo formáte iXBRL** prostredníctvom Jednotného webového portálu finančného výkazníctva Ministerstva financií Ukrajiny.

Prechod na Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva

Od roku 2012 je na Ukrajine oficiálne zavedené používanie IFRS. V súčasnosti je uplatňovanie IFRS povinné pre:

- verejné akciové spoločnosti;
- banky, poisťovne a finančné spoločnosti;
- subjekty verejného záujmu;
- iné podniky, ktoré sa dobrovoľne rozhodli viesť účtovníctvo podľa IFRS.

Ministerstvo financií každoročne aktualizuje a schvaľuje zoznam a texty medzinárodných štandardov. Ukrajina oficiálne uznáva preložené verzie IFRS ako záväzné na používanie, čím zabezpečuje súlad finančných výkazov s medzinárodnými požiadavkami a zvyšuje ich investičnú atraktivnosť.

Digitalizácia finančného výkazníctva

Od roku 2020 sa finančné výkazy predkladajú **v elektronickej forme** Ministerstvu financií, Štátnej štatistickej službe a Štátnej daňovej službe **súčasne prostredníctvom Jednotného portálu na predkladanie výkazov**. Od roku 2021 sa používa **jednotný elektronický formát iXBRL**, ktorý umožňuje automatizovanú výmenu finančných údajov medzi štátnymi orgánmi, zvyšuje transparentnosť a uľahčuje porovnateľnosť výkazov medzi podnikmi.

Implementácia požiadaviek CSRD a nefinančné výkazníctvo

V súlade s kurzom európskej integrácie Ukrajina začala implementovať ustanovenia **smernice (EÚ) 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD)**, ktorá vyžaduje zverejňovanie nefinančných informácií o environmentálnych, sociálnych a riadiacich (ESG) aspektoch činnosti. Od roku 2024 Ministerstvo financií Ukrajiny spolu s NCCPFT a medzinárodnými partnermi realizuje pilotné projekty pre uplatňovanie **Európskych štandardov výkazníctva o udržateľnom rozvoji (ESRS)** pre veľké podniky a subjekty verejného záujmu. Očakáva sa, že povinné predkladanie týchto výkazov bude zavádzané postupne v rámci harmonizácie ukrajinskej legislatívy s právom EÚ.

Normatívny a právny rámec účtovníctva na Ukrajine sa v súčasnosti nachádza v procese aktívnej transformácie, zameranej na zbližovanie s európskymi štandardmi, digitalizáciu účtovných procesov a rozšírenie povinného výkazníctva o udržateľnosti. Tieto zmeny vytvárajú priaznivé podmienky na zvýšenie transparentnosti, investičnej atraktívnosti a dôveryhodnosti finančných informácií ukrajinských podnikov v medzinárodnom prostredí.

Zoznam použitej literatúry

- zákon č.431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov <https://www.slovlex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/431/20060101.html>
- <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/>
- **Verchovna rada Ukrajiny.** (1999). *Zákon Ukrajiny „O účtovníctve a finančnej výkazníctve na Ukrajine“* (č. 996-XIV, v znení zmien a doplnení k roku 2024). *Vedomosti Verchovnej rady Ukrajiny*, (40), s. 365. Dostupné na: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
- **Ministerstvo financií Ukrajiny.** *Národné účtovné štandardy (NÚŠ) [Natsionalni polozhennia (standarty) bukhhalterskoho obliku]*. Dostupné na: <https://mof.gov.ua/uk/natsionalni-polozhennia-standarty-bukhhalterskoho-obliku>
- **Ministerstvo financií Ukrajiny.** (2013). *Metodické odporúčania k uplatňovaniu národných účtovných štandardov* (Príkaz č. 635 so zmenami). Dostupné na: <https://mof.gov.ua>
- **Ministerstvo financií Ukrajiny.** (2023). *Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva (MSFV): Oficiálny preklad anglického vydania z roku 2023*. Kyjev: Ministerstvo financií Ukrajiny. Dostupné na: <https://mof.gov.ua/uk/msfz-ta-ifric>
- <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

1. ACCOUNTING AND FINANCIAL STATEMENTS FRAMEWORK

Accounting is now an integral part of every business and economic system, but its roots go back deep into the past. Even the oldest civilizations, such as the Sumerians in Mesopotamia, felt the need to record property, exchange goods, and record taxes. The first accounting records were made on clay tablets and were primarily used to record inventories and business transactions. Over the centuries, accounting techniques have evolved along with the growth of trade and the complexity of economic relations.

One of the most significant milestones in the history of accounting is the 15th century, when the Italian scholar, mathematician, and Franciscan monk **Luca Pacioli** published his work *Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita* (1494). In one of the chapters of this extensive work, he described in detail **the double-entry accounting system**, which became the basis for modern accounting practices. Although the system itself had already been used in business circles before, Pacioli was the first to theoretically elaborate and systematize it. His work significantly influenced the development of accounting in Europe and later throughout the world.

The history of accounting is not only an overview of technical changes, but also a mirror of social and economic development. In different periods, accounting responded to the needs of state administration, industrial development, globalization, as well as technological innovations. Currently, accounting plays a key role not only in the management of financial flows and tax obligations, but also in strategic decision-making, transparency and protection of the public interest.

1.1 Legislative framework of accounting in the Slovak Republic

Currently, the basic legal regulation in the field of accounting in the Slovak Republic is **Act No. 431/2002 Coll. on accounting** as amended, which regulates accounting records, preparation of financial statements, their content, scope, accounting systems (simple, double-entry) and obligations of accounting units. The law defines basic concepts such as accounting unit, subject of accounting, accounting period, financial statements and regulates the rights and obligations of accounting units, as well as sanctions for violations.

In addition to the law, other important regulations for accounting units accounting in the double-entry accounting system are:

- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 23054/2002-92 of 16 December 2002, which establishes details on accounting procedures and the framework chart of accounts for entrepreneurs accounting in the double-entry bookkeeping system (original text published in the Financial Bulletin No. 1/2003) as amended
- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic of 3 December 2014 No. MF/23377/2014-74, which establishes details on individual financial statements and the scope of data determined from individual financial statements for publication for large accounting entities and public interest entities (published in the Financial Bulletin No. 12/2014) as amended
- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic of 3 December 2014 No. MF/23378/2014-74, which establishes details on individual financial statements and the scope of data determined from individual financial statements for publication for

small accounting entities (published in the Financial Bulletin No. 12/2014) as amended

- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. MF/15464/2013-74, which establishes details on the arrangement, marking and content definition of items of individual financial statements and the scope of data determined from individual financial statements for publication for micro accounting entities (published in the Financial Bulletin No. 12/2013) as amended.

However, many accounting entities do business not only in the territory of the Slovak Republic. To ensure the comparability of financial statements prepared in different countries under different financial frameworks, an effort was made to compile uniform rules that would be valid in all countries. One of the first cross-border rules was the US GAAP (Generally Accepted Accounting Principles), which were created in the first half of the 20th century as a response to the Great Depression (1929) and the need for reliable and uniform accounting in the United States of America. On the European continent, **IFRS** (International Financial Reporting Standards) began to be issued in the second half of the 20th century and were gradually adopted into the legislation of the European Union countries - including the Slovak Republic.

1.2 IFRS International Financial Reporting Standards

International Financial Reporting Standards (IFRS) represent a set of regulations used for the preparation of financial statements. They have been issued since 1974 under the name IAS - International Accounting Standards, since 2003 under the name IFRS - International Financial Reporting Standards. In the abbreviated version, the term **standards** is used.

Like national regulations, IFRS also have a higher and lower level. In the case of national regulations, the higher level is represented by laws, in the Slovak Republic by measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic, or e.g. in the Czech Republic by decrees of the Ministry of Finance of the Czech Republic. In the case of IFRS, the higher level is represented by standards and the lower level by interpretations; standards are thus formed by standards and interpretations

The so-called **Conceptual Framework** is also very closely related to IFRS; which contains definitions of assets, liabilities, costs, revenues, describes a faithful representation and represents the philosophical basis of IFRS. The conceptual framework is not part of the standards, but it is essential for their understanding.

IFRS are a set of regulations used to prepare financial statements. They are not regulations from which accounting is automatically obvious; for accounting it is necessary to:

- Know the philosophy of double-entry accounting
- Know the economic side of economic facts affecting the company
- Know the definitions of assets, liabilities, equity, costs and revenues
- Be able to find something in the regulations that is relevant for accounting
- Be able to logically combine all the above so that it makes sense

IFRS regulations consist of the following parts:

- Standards
- Interpretations

An illustrative overview can be found, for example, here: <https://www.iasplus.com/en/standards>

The standards were historically published under the name International Accounting Standards (IAS), 41 such standards were issued. Some of them remain effective, but newer ones will not be issued. Currently, they are only published under a new name. Individual standards are dedicated to solving broader problems.

In addition to standards, **interpretations** were published under the historical name SIC. 33 SICs were published, they will no longer be published, some of them remain effective. Currently, they are published under the name IFRIC (23 were published by 1 September 2025). Interpretations are dedicated to relatively narrow areas and topics that need to be addressed immediately, while it is not possible to delay the demanding legislative process.

Standards and interpretations have the same level of binding force

Standards and interpretations are published by **a non-profit organization, the IFRS Foundation, founded in the state of Delaware in the USA**. Standards are currently published by the IASB (International Accounting Standards Board), which is part of the **IFRS Foundation**, but is based in London. Interpretations are currently published by the IFRS IC (Interpretations Committee), which also operates within the IFRS Foundation and is also based in London. In addition to financial standards, the IFRS Foundation also focuses on non-financial standards. These are issued by the International Sustainability Standards Board (ISSB), which is a body of the IFRS Foundation. More information can be found here: <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

IAS 1	Presentation of the financial statements
IAS 2	Inventories
IAS 7	Cash flow statement
IAS 8	Accounting policies, changes in accounting estimates and errors
IAS 10	Events after the reporting period
IAS 12	Income taxes
IAS 16	Property, plant and equipment
IAS 19	Employee benefits
IAS 20	Accounting for government grants and disclosure of government assistance
IAS 21	Effects of changes in foreign exchange rates
IAS 23	Borrowing costs
IAS 24	Related party disclosures
IAS 26	Accounting for and reporting pension plans
IAS 27	Separate financial statements

IAS 28	Investments in associates and joint ventures
IAS 29	Financial reporting in hyperinflationary economies
IAS 32	Financial instruments: presentation
IAS 33	Earnings per share
IAS 34	Financial reporting during the financial year
IAS 36	Impairment of assets
IAS 37	Provisions, contingent liabilities and contingent assets
IAS 38	Intangible assets
IAS 39	Financial instruments: recognition and measurement
IAS 40	Investment property Assets
IAS 41	Agriculture
IFRS 1	First-time adoption of IFRS
IFRS 2	Share-based payments
IFRS 3	Business combinations
IFRS 5	Non-current assets held for sale and disposal
IFRS 6	Mineral exploration and evaluation
IFRS 7	Financial instruments: disclosure
IFRS 8	Operating segments
IFRS 9	Financial instruments
IFRS 10	Consolidated financial statements
IFRS 11	Joint arrangements
IFRS 12	Disclosure of interests in other entities
IFRS 13	Fair value measurement
IFRS 15	Revenue from contracts with customers
IFRS 16	Leases
IFRS 17	Insurance contracts
IFRIC 1	Changes in existing decommissioning, environmental restoration and similar obligations
IFRIC 2	Membership shares in cooperatives and similar instruments
IFRIC 5	Rights to shares in decommissioning, recycling and environmental restoration funds

IFRIC 6	Liabilities arising from operating in a specific market - waste electrical and electronic equipment
IFRIC 7	Application of the revaluation method under IAS 29 Financial Reporting in hyperinflationary economies
IFRIC 10	Interim financial statements and impairment
IFRIC 12	Service concession arrangements
IFRIC 14	IAS 19 – Limit on the value of defined benefit assets, minimum funding requirements and the relationship between them
IFRIC 16	Hedging a net investment in a foreign operation
IFRIC 17	Distributions of non-cash assets to owners
IFRIC 19	Extinguishment of financial liabilities with equity instruments
IFRIC 20	Costs of stripping in the production phase of surface mining
IFRIC 21	Legal levies
IFRIC 22	Foreign currency transactions and advance consideration
IFRIC 23	Uncertainty regarding income tax treatment
SIC-7	Introduction of the euro
SIC-10	Government aid – not specifically related to operating activities
SIC-25	Income taxes – changes in the tax position of an entity or its shareholders
SIC-29	Service concession arrangements: disclosure
SIC-32	Intangible assets – website expenditure

Scheme 1.1 List of valid standards and interpretations as of 1.9.2025

1.3. Regulatory and Legal Framework for Accounting and Financial Reporting in Ukraine

The system of regulatory and legal framework for accounting and financial reporting in Ukraine is an integral part of the national financial policy and ensures the establishment of unified principles for accounting information used in managerial and investment decision-making. Regulation is carried out at the legislative, executive, and methodological levels and is aimed at ensuring the transparency, reliability, and comparability of financial information in accordance with international requirements.

State Regulation and Authorized Bodies

The key role in the field of accounting is performed by the **Ministry of Finance of Ukraine**, the central executive authority responsible for formulating and implementing state policy in accounting, financial and non-financial reporting. The Ministry approves the **National Accounting Standards (NAS)**, establishes accounting and reporting procedures, and publishes

official translations of the **International Financial Reporting Standards (IFRS)** issued by the International Accounting Standards Board (IASB).

Methodological support is provided by the **Methodological Council on Accounting** under the Ministry of Finance of Ukraine, which consists of academics, practitioners, and representatives of professional accounting and auditing associations. The Council performs advisory functions related to improving the national accounting system, harmonizing standards, and developing draft normative acts.

Other state bodies involved in accounting regulation include:

- **The National Bank of Ukraine (NBU)** – regulates accounting and reporting procedures for banks and non-bank financial institutions;
- **The National Securities and Stock Market Commission (NSSMC)** – establishes regulatory requirements for financial reporting by public joint-stock companies, issuers of securities, and entities of public interest;
- **The State Statistics Service of Ukraine** – collects, processes, and aggregates financial reporting indicators;
- **The State Tax Service of Ukraine** – uses accounting and reporting data for tax purposes and ensures compliance with tax legislation.

Legislative and Normative Framework

The main legislative act governing accounting in Ukraine is the **Law of Ukraine “On Accounting and Financial Reporting in Ukraine”** (as amended in 2023–2024). Its provisions have been harmonized with **Directive 2013/34/EU** of the European Parliament and of the Council on annual financial statements and with **Directive (EU) 2022/2464 (CSRD)** on corporate sustainability reporting.

To implement this Law, a system of subordinate regulations, including orders of the Ministry of Finance, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, and decisions of the NBU and NSSMC, is in force. The most important elements include:

- **National Accounting Standards (NAS)**
- **Methodological Recommendations** on accounting and reporting
- **Orders of the Ministry of Finance** on official translation and application of IFRS in Ukraine
- **Regulations on submission of financial statements in iXBRL format** through the Unified Financial Reporting Web Portal of the Ministry of Finance of Ukraine.

Transition to International Financial Reporting Standards

Since 2012, the use of IFRS has been officially introduced in Ukraine. Currently, IFRS application is mandatory for:

- public joint-stock companies
- banks, insurance and financial companies
- entities of public interest

- other enterprises that voluntarily choose IFRS-based accounting.

The Ministry of Finance annually updates and approves the list and texts of international standards. Ukraine officially recognizes the translated versions of IFRS as mandatory for use, ensuring compliance of financial reporting with international requirements and enhancing its investment attractiveness.

Digitalization of Financial Reporting

Since 2020, financial reporting has been submitted **electronically** to the Ministry of Finance, the State Statistics Service, and the State Tax Service simultaneously through the **Unified Web Portal for Reporting Submission**. Starting from 2021, the **iXBRL unified electronic format** has been used, enabling automated exchange of financial data between government agencies, improving transparency, and simplifying comparability of reports among enterprises.

Implementation of CSRD Requirements and Non-Financial Reporting

In line with the EU integration course, Ukraine has begun implementing the provisions of **Directive (EU) 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD)**, which requires disclosure of non-financial information on environmental, social, and governance (ESG) aspects of activity. Since 2024, the Ministry of Finance of Ukraine, together with the NSSMC and international partners, has been implementing pilot projects for the application of **European Sustainability Reporting Standards (ESRS)** for large enterprises and entities of public interest. It is expected that mandatory sustainability reporting will be gradually introduced as part of the harmonization of Ukrainian legislation with EU law.

The regulatory and legal framework for accounting in Ukraine is currently undergoing active transformation aimed at convergence with European standards, digitalization of accounting processes, and the expansion of mandatory sustainability reporting. These changes create favorable conditions for increasing transparency, investment attractiveness, and trust in the financial information of Ukrainian enterprises in the international environment.

References

- <https://www.mfsr.sk/en/taxes-customs-accounting/accounting/>
- Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). Law of Ukraine “On Accounting and Financial Reporting in Ukraine” (No. 996-XIV, as amended in 2024). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, (40), 365. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
- Ministry of Finance of Ukraine. National Accounting Standards (NAS) [Natsionalni polozhennia (standarty) bukhhalterskoho obliku]. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/natsionalni-polozhennia-standarty-bukhhalterskoho-obliku>
- Ministry of Finance of Ukraine. (2013). Methodical Recommendations on the Application of National Accounting Standards (Order No. 635, as amended). Retrieved from <https://mof.gov.ua>
- Ministry of Finance of Ukraine. (2023). International Financial Reporting Standards (IFRS): Official Translation of the 2023 English Edition. Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk/msfz-ta-ifric>
- <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

1. РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Бухгалтерський облік зараз є невід'ємною частиною кожної бізнес-системи та економічної системи, але його коріння сягає глибоко в минуле. Навіть найдавніші цивілізації, такі як шумери в Месопотамії, відчували потребу реєструвати майно, обмінюватися товарами та сплачувати податки. Перші бухгалтерські записи були зроблені на глиняних табличках і використовувалися переважно для запису запасів та ділових операцій. Протягом століть бухгалтерські методи розвивалися разом зі зростанням торгівлі та складністю економічних відносин.

Однією з найважливіших віх в історії бухгалтерського обліку вважається 15 століття, коли італійський вчений, математик і францисканський чернець Лука Пачолі опублікував свою працю «Сума арифметики, геометрії, пропорцій та пропорцій» (1494). В одному з розділів цієї великої праці він детально описав систему подвійного запису, яка стала основою сучасної бухгалтерської практики. Хоча сама система вже використовувалася в ділових колах раніше, Пачолі був першим, хто теоретично розробив та систематизував її. Його робота суттєво вплинула на розвиток бухгалтерського обліку в Європі, а згодом і в усьому світі.

Історія бухгалтерського обліку – це не лише огляд технічних змін, а й дзеркало соціально-економічного розвитку. У різні періоди бухгалтерський облік відповідав потребам державного управління, промислового розвитку, глобалізації, а також технологічним інноваціям. Наразі бухгалтерський облік відіграє ключову роль не лише в управлінні фінансовими потоками та податковими зобов'язаннями, але й у прийнятті стратегічних рішень, прозорості та захисті суспільних інтересів.

1.1 Законодавча база бухгалтерського обліку в Словацькій Республіці

Наразі основним правовим регулюванням у сфері бухгалтерського обліку в Словацькій Республіці є Закон № 431/2002 Зб. про бухгалтерський облік зі змінами та доповненнями, який регулює бухгалтерські записи, складання фінансової звітності, її зміст, обсяг, системи бухгалтерського обліку (простий, подвійний) та обов'язки облікових одиниць. Закон визначає основні поняття, такі як облікова одиниця, предмет бухгалтерського обліку, обліковий період, фінансова звітність, та регулює права та обов'язки облікових одиниць, а також санкції за порушення.

Окрім закону, іншими важливими нормативними актами для бухгалтерських одиниць, що ведуть облік у системі подвійного запису, є:

- Постанова Міністерства фінансів Словацької Республіки № 23054/2002-92 від 16 грудня 2002 року, яка встановлює деталі щодо процедур бухгалтерського обліку та рамкового плану рахунків для підприємств, що ведуть облік у системі подвійного запису (оригінальний текст опубліковано у Фінансовому бюлетені № 1/2003) зі змінами;
- Постанова Міністерства фінансів Словацької Республіки від 3 грудня 2014 року № MF/23377/2014-74, яка встановлює деталі щодо індивідуальної фінансової звітності та обсягу даних, визначених з індивідуальної фінансової звітності для публікації для великих бухгалтерських одиниць та суб'єктів господарювання, що становлять суспільний інтерес (опубліковано у Фінансовому бюлетені №

12/2014) зі змінами; - Розпорядження Міністерства фінансів Словацької Республіки від 3 грудня 2014 року № MF/23378/2014-74, яке встановлює деталі щодо індивідуальної фінансової звітності та обсягу даних, визначених з індивідуальної фінансової звітності для публікації для малих бухгалтерських суб'єктів (опубліковано у Фінансовому бюлетені № 12/2014) зі змінами;

- Розпорядження Міністерства фінансів Словацької Республіки № MF/15464/2013-74, яке встановлює деталі щодо розташування, маркування та визначення змісту позицій індивідуальної фінансової звітності та обсягу даних, визначених з індивідуальної фінансової звітності для публікації для мікро бухгалтерських суб'єктів (опубліковано у Фінансовому бюлетені № 12/2013) зі змінами.

Однак багато бухгалтерських суб'єктів здійснюють діяльність не лише на території Словацької Республіки. Для забезпечення порівнянності фінансової звітності, підготовленої в різних країнах за різними фінансовими рамками, було докладено зусиль для складання єдиних правил, які б були чинними в усіх країнах. Одним із перших транскордонних правил були Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP) США, які були створені у першій половині 20-го століття у відповідь на Велику депресію (1929) та потребу в надійному та єдиному бухгалтерському обліку в Сполучених Штатах Америки. На європейському континенті МСФЗ (Міжнародні стандарти фінансової звітності) почали випускатися у другій половині 20-го століття, і вони поступово були прийняті в законодавстві країн Європейського Союзу, зокрема Словацької Республіки.

1.2 Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ)

Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) являють собою набір нормативних актів, що використовуються для складання фінансової звітності. Вони видаються з 1974 року під назвою МСБО - Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, з 2003 року під назвою МСФЗ - Міжнародні стандарти фінансової звітності. У скороченому варіанті використовується термін стандарти.

Подібно до національних нормативних актів, МСФЗ також мають вищий та нижчий рівні. У випадку національних нормативних актів вищий рівень представлений законами, у Словацькій Республіці - заходами Міністерства фінансів Словацької Республіки, або, наприклад, у Чеській Республіці - постановами Міністерства фінансів Чеської Республіки. У випадку МСФЗ вищий рівень представлений стандартами, а нижчий - інтерпретаціями; таким чином, стандарти формуються стандартами та інтерпретаціями.

Так звана Концептуальна основа також дуже тісно пов'язана з МСФЗ; вона містить визначення активів, зобов'язань, витрат, доходів, описує достовірне відображення та є філософською основою МСФЗ. Концептуальна основа не є частиною стандартів, але вона є важливою для їх розуміння.

МСФЗ – це набір нормативних актів, що використовуються для складання фінансової звітності. Вони не є нормативними актами, з яких бухгалтерський облік автоматично є очевидним; для бухгалтерського обліку необхідно:

- Знати філософію подвійного запису
- Знати економічну сторону економічних фактів, що впливають на компанію

- Знати визначення активів, зобов'язань, власного капіталу, витрат та доходів
- Вміти знаходити в нормативних актах те, що є актуальним для бухгалтерського обліку
- Вміти логічно поєднувати все вищезазначене, щоб це мало сенс

Нормативні акти МСФЗ складаються з таких частин:

- Стандарти
- Інтерпретації

Ілюстративний огляд можна знайти, наприклад, тут:
<https://www.iasplus.com/en/standards>

Стандарти історично публікувалися під назвою Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО), було випущено 41 такий стандарт. Деякі з них залишаються чинними, але новіші не будуть випущені. Наразі вони публікуються лише під новою назвою. Окремі стандарти присвячені вирішенню ширших проблем.

Окрім стандартів, тлумачення публікувалися під історичною назвою МСБО. Було опубліковано 33 стандарти сталого розвитку (SIC), вони більше не публікуватимуться, деякі з них залишаються чинними. Наразі вони публікуються під назвою IFRIC (23 було опубліковано до 1 вересня 2025 року). Інтерпретації присвячені відносно вузьким сферам і темам, які потребують негайного вирішення, при цьому неможливо затримувати вимогливий законодавчий процес.

Стандарти та інтерпретації мають однаковий рівень обов'язкової сили.

Стандарти та інтерпретації публікуються некомерційною організацією, Фондом МСФЗ, заснованим у штаті Делавер, США. Стандарти наразі публікуються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB), яка є частиною Фонду МСФЗ, але базується в Лондоні. Інтерпретації наразі публікуються Комітетом з інтерпретацій МСФЗ (IC з IFRS), який також працює в рамках Фонду МСФЗ і також базується в Лондоні. Окрім фінансових стандартів, Фонд МСФЗ також зосереджується на нефінансових стандартах. Вони видаються Радою з міжнародних стандартів сталого розвитку (ISSB), яка є органом Фонду МСФЗ. Більше інформації можна знайти тут:
<https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

IAS 1	Презентація фінансової звітності
IAS 2	Запаси
IAS 7	Звіт про рух грошових коштів
IAS 8	Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки
IAS 10	Події після звітного періоду
IAS 12	Податки на прибуток
IAS 16	Основні засоби

IAS 19	Пільги працівникам
IAS 20	Облік державних грантів та розкриття інформації про державну допомогу
IAS 21	Вплив змін обмінних курсів
IAS 23	Витрати на позики
IAS 24	Розкриття інформації про пов'язані сторони
IAS 26	Облік та звітність про пенсійні плани
IAS 27	Окрема фінансова звітність
IAS 28	Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства
IAS 29	Фінансова звітність в умовах гіперінфляційної економіки
IAS 32	Фінансові інструменти: презентація
IAS 33	Прибуток на акцію
IAS 34	Фінансова звітність протягом фінансового року
IAS 36	Знецінення активів
IAS 37	Резерви, умовні зобов'язання та умовні активи
IAS 38	Нематеріальні активи
IAS 39	Фінансові інструменти: визнання та оцінка
IAS 40	Інвестиційна нерухомість Активи
IAS 41	Сільське господарство
IFRS 1	Перше застосування МСФЗ
IFRS 2	Платежі на основі акцій
IFRS 3	Об'єднання бізнесу
IFRS 5	Непоточні активи, утримувані для продажу та вибуття
IFRS 6	Розвідка та оцінка корисних копалин
IFRS 7	Фінансові інструменти: розкриття інформації
IFRS 8	Операційні сегменти
IFRS 9	Фінансові інструменти
IFRS 10	Консолідована фінансова звітність
IFRS 11	Спільна домовленості
IFRS 12	Розкриття інформації про частки в інших суб'єктах господарювання
IFRS 13	Оцінка справедливої вартості

IFRS 15	Дохід від договорів з клієнтами
IFRS 16	Оренда
IFRS 17	Страхові договори
IFRIC 1	Зміни в існуючих зобов'язаннях щодо виведення з експлуатації, відновлення навколишнього середовища та аналогічних зобов'язань
IFRIC 2	Паї членства в кооперативах та аналогічних інструментах
IFRIC 5	Права на частки у фондах виведення з експлуатації, переробки та відновлення навколишнього середовища
IFRIC 6	Зобов'язання, що виникають внаслідок діяльності на певному ринку - відходи електричного та електронного обладнання
IFRIC 7	Застосування методу переоцінки згідно з МСБО 29 «Фінансова звітність у гіперінфляційних економіках»
IFRIC 10	Проміжна фінансова звітність та знецінення
IFRIC 12	Угоди про концесію на послуги
IFRIC 14	МСБО 19 – Обмеження вартості активів з визначеними виплатами, мінімальні вимоги до фінансування та взаємозв'язок між ними
IFRIC 16	Хеджування чистих інвестицій у закордонну підприємницьку діяльність
IFRIC 17	Розподіл негрошових активів власникам
IFRIC 19	Погашення фінансових зобов'язань інструментами власного капіталу
IFRIC 20	Витрати на розкриття на етапі виробництва відкритим видобувним процесом
IFRIC 21	Юридичні збори
IFRIC 22	Операції в іноземній валюті та авансове внесок
IFRIC 23	Невизначеності щодо оподаткування прибутку
SIC-7	Впровадження євро
SIC-10	Державна допомога – не пов'язана безпосередньо з операційною діяльністю
SIC-25	Податки на прибуток – зміни в податковому становищі суб'єкта господарювання або його акціонери
SIC-29	Угоди про концесію на послуги: розкриття інформації
SIC-32	Нематеріальні активи – витрати на вебсайт

Рисунок 1.1 *Перелік чинних стандартів та тлумачень станом на 1 вересня 2025 року*

1.3 Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні

Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні є складовою державної фінансової політики та забезпечує формування єдиних засад облікової інформації для прийняття управлінських і інвестиційних рішень. Регулювання здійснюється на законодавчому, виконавчому та методологічному рівнях і спрямоване на забезпечення прозорості, достовірності й порівнюваності фінансової інформації відповідно до міжнародних вимог.

Державне регулювання та уповноважені органи

Ключову роль у сфері бухгалтерського обліку виконує Міністерство фінансів України — центральний орган виконавчої влади, що формує та реалізує державну політику у сфері бухгалтерського обліку, фінансової та нефінансової звітності. Саме Мінфін затверджує національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), порядок ведення обліку і складання звітності, а також переклади та офіційні тексти Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), прийнятих Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB).

Методологічне забезпечення здійснюється через Методологічну раду з бухгалтерського обліку при Міністерстві фінансів України, до складу якої входять науковці, практики, представники професійних об'єднань бухгалтерів і аудиторів. Рада виконує дорадчі функції щодо вдосконалення національної системи обліку, гармонізації стандартів і розробки проєктів нормативних актів.

До інших органів, що беруть участь у регулюванні облікової сфери, належать:

- **Національний банк України** – регулює порядок ведення обліку та складання звітності банків і небанківських фінансових установ;
- **Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР)** – забезпечує нормативне регулювання складання фінансової звітності публічних акціонерних товариств, емітентів цінних паперів та підприємств, що становлять суспільний інтерес;
- **Державна служба статистики України** – здійснює збір, обробку та узагальнення показників фінансової звітності;
- **Державна податкова служба України** – використовує облікову та звітну інформацію у податкових цілях, забезпечуючи контроль за дотриманням вимог законодавства.

Законодавче та нормативне забезпечення

Базовим документом, що регламентує бухгалтерський облік в Україні, є **Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”** (в редакції із змінами 2023–2024 рр.). Його норми гармонізовано з положеннями **Директиви 2013/34/ЄС** Європейського парламенту та Ради, що регулює фінансову звітність підприємств різних категорій, а також з положеннями **Директиви (ЄС) 2022/2464 (CSRD)** щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку.

На виконання цього Закону діє система підзаконних актів, наказів Мінфіну, постанов Кабінету Міністрів України, рішень НБУ та НКЦПФР. Важливими елементами є:

- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО);
- Методичні рекомендації з ведення бухгалтерського обліку та складання звітності;
- Накази Мінфіну щодо офіційного перекладу і застосування МСФЗ в Україні;
- Регламент подання фінансової звітності у форматі iXBRL через Єдиний вебпортал фінансової звітності Міністерства фінансів України.

Перехід до Міжнародних стандартів фінансової звітності

З 2012 р. в Україні офіційно запроваджено застосування МСФЗ. Наразі їх зобов'язані використовувати:

- публічні акціонерні товариства;
- банки, страхові та фінансові компанії;
- підприємства, що становлять суспільний інтерес;
- підприємства, які за власним рішенням обрали ведення обліку за МСФЗ.

Міністерство фінансів щорічно оновлює перелік і тексти міжнародних стандартів, затверджуючи їх наказом. Україна офіційно визнає перекладені версії МСФЗ як обов'язкові до застосування, що забезпечує відповідність фінансової звітності міжнародним вимогам та підвищує її інвестиційну привабливість.

Цифровізація фінансової звітності

Починаючи з 2020 р., подання фінансової звітності здійснюється в електронній формі до Мінфіну, Держстату та ДПС одночасно через Єдиний вебпортал подання звітності. З 2021 р. використовується єдиний електронний формат iXBRL, що уможливорює автоматизований обмін фінансовими даними між державними органами, підвищує прозорість і спрощує порівняння звітності між підприємствами.

Імплементація вимог CSRD та нефінансова звітність

Відповідно до курсу євроінтеграції, Україна розпочала впровадження положень Директиви ЄС 2022/2464 (Corporate Sustainability Reporting Directive), що передбачає розкриття нефінансової інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності (ESG-фактори). З 2024 р. Мінфін України спільно з НКЦПФР та міжнародними партнерами впроваджує пілотні проекти із застосування Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS) для великих підприємств і компаній, що становлять суспільний інтерес. Очікується, що обов'язкове подання таких звітів буде запроваджене поступово в межах гармонізації з правом ЄС.

Нормативно-правова база бухгалтерського обліку в Україні нині перебуває на етапі активної трансформації, спрямованої на зближення з європейськими стандартами, цифровізацію процесів та розширення обов'язкової звітності про сталий розвиток. Це створює передумови для підвищення прозорості, інвестиційної привабливості та довіри до фінансової інформації українських підприємств у міжнародному середовищі.

Список використаної літератури

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями станом на 2024 рік). *Відомості Верховної Ради України*, 1999, № 40, ст. 365. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
- Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО), затверджені наказами Міністерства фінансів України. – *Міністерство фінансів України*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/natsionalni-polozhennia-standarty-bukhhalterskoho-obliku>
- Методичні рекомендації щодо застосування національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку: затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 № 635 (із змінами). – *Міністерство фінансів України*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua>
- Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ): Офіційний переклад англійського тексту видання 2023 року / Міністерство фінансів України. – Київ: Мінфін України, 2023. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/msfz-ta-ifric>
- <https://www.ifrs.org/about-us/our-structure/>

2. ÚČTOVNÉ ZÁSADY A ÚČTOVNÉ PREDPOKLADY

Účtovné zásady a účtovné predpoklady sú produktom účtovného myslenia a úvah pretavených do konkrétnych účtovných postupov a metód. Účtovné zásady a účtovné predpoklady sú ustálené pravidlá a konvencie, ktoré účtovné jednotky dodržiavajú pri vedení účtovníctva a pri zostavovaní účtovnej závierky.

Aplikácia všeobecne uznávaných účtovných zásad v účtovníctve prebieha v závislosti od spôsobu regulácie účtovníctva v tej ktorej krajine. V prípade, že **regulácia účtovníctva je založená na právnych normách**, je v právomoci štátneho orgánu (čo je aj prípad Slovenskej republiky) a aplikácia všeobecne uznávaných účtovných zásad prebieha vo forme striktného dodržiavania príslušných právnych noriem v oblasti účtovníctva. V prípade, že **účtovníctvo je regulované účtovnými štandardmi**, účtovníctvo je usmerňované profesijnou inštitúciou (čo je prípad IFRS, ktoré sú vydávané IASB) a všeobecne uznávané účtovné zásady sa v účtovníctve aplikujú prostredníctvom kreatívneho uplatňovania účtovných metód a postupov pri riešení problémov v súlade napr. s IFRS.

2.1 Charakteristika a význam účtovných zásad a účtovných predpokladov

Význam účtovných zásad spočíva v tom, že **ciele, funkcie a úlohy účtovníctva** sa okrem iného **zabezpečujú aj aplikáciou všeobecne uznávaných účtovných zásad**.

Základným **cieľom účtovníctva** je podávať prostriedkami jemu vlastnými, podľa základnej zásady účtovníctva, **verný a pravdivý obraz o finančnej a výnosovej situácii** účtovnej jednotky. Splnenie tohto cieľa predpokladá zobraziť stav a zmeny stavu majetku, záväzkov, rozdielu majetku a záväzkov, výnosov, nákladov, príjmov a výdavkov a výsledku hospodárenia, pretože práve pomocou týchto činiteľov hodnotíme finančnú a výnosovú situáciu účtovnej jednotky.

Účtovníctvo má rôzne **úlohy**, nevedie sa iba kvôli splneniu zákonných povinností, ale **využíva sa priamo pri výkone takmer všetkých činností účtovnej jednotky** - pri plánovaní, pri rozhodovaní o investíciách, o rozšírení výroby, o nových produktoch, pri kontrole hospodárnosti využívania zdrojov, pri hodnotení efektívnosti jednotlivých stredísk, projektov či zákaziek, pri predkladaní podkladov pre získanie úverov, pri sledovaní schopnosti splácať záväzky či pri vyhodnocovaní zadlženosti a likvidity, pri stanovení cien, pri posudzovaní ziskovosti produktov alebo služieb, pri vyhodnocovaní nákladov na pracovnú silu, pri výpočte dane z príjmu, dane z pridanej hodnoty, spotrebných daní, odvodov, pri zhotovovaní podkladov pre investorov a akcionárov, pre obchodných partnerov a veriteľov, atď.

Účtovníctvo, ako systém informácií o ekonomickej činnosti účtovnej jednotky, môže pri všetkých vyššie uvedených činnostiach pomáhať účtovnej jednotke vďaka tomu, že plní svoju **dokumentačnú, informačnú, kontrolnú funkciu, funkciu byť východiskom pri rozhodovacích procesoch, funkciu ochrany majetku i funkciu byť zdrojom informácií pre výpočet všetkých daňových povinností**.

Na splnenie svojho cieľa, zabezpečenie úloh a funkcií účtovníctvo využíva rôzne **metodické prostriedky**. Metodické prostriedky nepôsobia izolovane, sú vzájomne prepojené a umožňujú realizáciu účtovníctva ako pracovnej činnosti, umožňujú kontrolu účtovných informácií a poskytovanie informácií z účtovníctva používateľom. (Šlosárová a kol., 2011) Za základné metodické prostriedky sa považujú napr.: oceňovanie, účtovné doklady, účet, účtová osnova, účtový rozvrh, účtovný zápis, účtovné knihy, inventarizácia, predvaha, účtovná závierka, archivácia účtovnej dokumentácie. **Prostredníctvom metodických prostriedkov sa**

účetné zásady a účetné predpoklady uvádzajú do praxe, čím pomáhajú plniť cieľ účtovníctva, zabezpečiť úlohy a funkcie účtovníctva.

Predpokladom toho, aby účtovníctvo mohlo plniť svoj cieľ, úlohy i zabezpečovať svoje funkcie je, že účetné informácie vyhovujú určitým kvalitatívnym charakteristikám. Kvalitatívne charakteristiky si možno nesprávne zameniť s účetnými zásadami. **Kvalitatívne charakteristiky vyjadrujú požiadavky používateľov** informácií z účtovnej závierky na informácie prezentované v účtovnej závierke. Sú to vlastnosti, ktoré robia informácie poskytované v účtovnej závierke **užitočnými** pre používateľov. Na druhej strane **účetné zásady aplikuje účtovná jednotka tak, aby účtovná závierka bola zostavená v súlade s právnou úpravou alebo účetnými štandardami**. Medzi kvalitatívnymi charakteristikami a účetnými zásadami existuje vzájomná súvislosť či skôr prepojenie. Platí, že len vtedy, ak účtovná jednotka dôsledne aplikuje všetky účetné zásady, môžu byť informácie uvedené v účtovnej závierke užitočné pre používateľov informácií.

Účetné zásady a účetné predpoklady predstavujú **teoretické východisko finančného účtovníctva**, ktoré odráža kvantitatívnu stránku priebehu činností jednotlivých ekonomických subjektov v trhovej ekonomike. Postavenie účtovných zásad ako teoretického východiska finančného účtovníctva uznávajú a rešpektujú jednotlivé krajiny i profesionálne organizácie tak, že ich zavádzajú do príslušných právnych predpisov, do účtovných štandardov či iných predpisov regulujúcich účtovníctvo. Napriek svojmu postaveniu účetné zásady a predpoklady nie sú v právnych normách či účtovných štandardoch ucelene a úplne definované. Ich obsah sa v nich však vecne nachádza.

Účetné zásady sa chápu veľmi široko ako princípy, metódy, pravidlá, ale aj uznané praktické poznatky, na základe ktorých sa postupuje počas účtovného obdobia, ale predovšetkým pri zostavovaní účtovnej závierky. Možno ich tiež chápať ako všeobecné úvahy, ktoré predchádzajú bežnému účtovaniu i zostaveniu účtovnej závierky. Odvodzujú sa z nich pravidlá pre oceňovanie a vykazovanie jednotlivých položiek súvahy a výkazu ziskov a strát.

Medzi jednotlivými zásadami existujú vzájomné vzťahy, mnohé zo zásad si však aj protirečia. V týchto prípadoch je nevyhnutné sa pri aplikovaní jednotlivých zásad uberať cestou kompromisu. Napriek tomu, že zásady sú všeobecne využívané a aplikované, neexistuje ich jednotný prehľad, ani systematické usporiadanie.

Problémom je i **terminologická nejednotnosť**, keď sa niekedy hovorí o **princípoch, predpokladoch, postulátoch**, inokedy o **zásadách** či **východiskách**. V tejto učebnici pojmy zásada a princíp považujeme za synonymá, pričom v texte ich používame v takej podobe, v akej sú v odbornej literatúre ustálené.

Účetné zásady a účetné predpoklady sú v SR súčasťou právnej úpravy účtovníctva. V SR sú účetné zásady a účetné predpoklady zakomponované do zákona o účtovníctve a do opatrení Ministerstva financií SR, ktorými sa upravujú postupy účtovania i zostavenie účtovnej závierky účtovných jednotiek rôznych veľkostných kategórií. Účetné zásady a účetné predpoklady uplatňované v SR sú takmer zhodné s účetnými zásadami a účetnými predpokladmi, ktorými sa riadi účtovníctvo podľa IFRS. Na rozdiel od IFRS slovenské účetné predpisy obsahujú i účetné zásady, ktoré sa týkajú i vedenia bežného účtovníctva, nielen zostavenia účtovnej závierky. Vyplýva to z toho, že slovenské právne predpisy upravujú tak vedenie účtovníctva v priebehu účtovného obdobia ako aj zostavenie účtovnej závierky. Účetné jednotky musia dodržiavať každú účtovnú zásadu, pričom účtovná jednotka si sama volí metódu, ktorou dodržanie tej ktorej účtovnej zásady zabezpečí. Voľba účtovných metód je limitovaná právnymi predpismi v oblasti účtovníctva.

Vo všeobecnosti sa zásady, ktorými sa riadi účtovníctvo rozdeľujú na dve skupiny:

- **základné účtovné predpoklady a**
- **vecné všeobecne uznávané účtovné zásady.**

Uvedené dve skupiny účtovných zásad sa často nesprávne zamieňajú, čoho dôsledkom je aj skutočnosť, že okruh základných účtovných predpokladov je v rôznych účtovných systémoch rôzne vymedzený. Celkovo môžeme skonštatovať, že v oblasti týkajúcej sa vymedzenia, členenia i chápania účtovných zásad existujú značné rozdiely.

2.2 Základné účtovné predpoklady

Základné účtovné predpoklady predstavujú základ účtovného systému, sú to prirodzené požiadavky, bez existencie ktorých by sme o účtovníctve vôbec nemohli hovoriť. Sformulovali sa postupne tak, ako sa vyvíjalo a zdokonaľovalo účtovníctvo. Bez poznania základných účtovných predpokladov, na ktorých je postavený účtovný systém vytvárajúci a sprostredkujúci účtovné informácie o účtovnej jednotke, nie je možné realizovať ani účinný ekonomický rozbor, napr. rozbor finančnej situácie či výkonnosti.

K základným účtovným predpokladom možno zaradiť:

- zásadu účtovnej jednotky,
- zásadu merania pomocou peňažnej jednotky,
- zásadu účtovného obdobia, resp. predpoklad periodicity,
- zásada preukázateľnosti,
- bilančný princíp.

2.2.1 Zásada účtovnej jednotky

Zo samotného cieľa účtovníctva je zrejmé, že informácie, ktoré účtovníctvo poskytuje, sa viažu k presne vymedzenému celku. Tým presne vymedzeným celkom je ekonomická jednotka, resp. účtovná jednotka. Zásada účtovnej jednotky definuje rozsah informácií zahrnutých do účtovnej závierky danej jednotky. Informácie z účtovníctva sú pre používateľa užitočné a dávajú mu zmysel len vtedy, keď je používateľovi jasné, za aký celok sú zistené a poskytované. Informácie o pohľadávkach, záväzkoch, vlastnom imaní, nákladoch, výnosoch i výsledku hospodárenia dávajú používateľovi zmysel len za predpokladu, že vie, k akému celku sa viažu.

V nadväznosti na to či sa jedná o informácie poskytované v individuálnej alebo konsolidovanej účtovnej závierke, môže byť ekonomickým celkom, za ktorý sa informácie poskytujú, buď **samostatná účtovná jednotka** alebo **skupina účtovných jednotiek**.

Individuálna účtovná závierka je účtovná závierka jedinej účtovnej jednotky, ktorou môže byť tak právnická osoba ako aj fyzická osoba.

Konsolidovaná účtovná závierka je účtovná závierka skupiny účtovných jednotiek, ktorá je prezentovaná ako účtovná závierka jedinej ekonomickej jednotky. Konsolidovaná účtovná závierka je druh účtovnej závierky, ktorá je zostavená za predpokladu tzv. fikcie právnickej jednotky, čo znamená, že pri zostavovaní konsolidovanej účtovnej závierky sa postupuje tak, akoby išlo o jednu právnickú jednotku, nielen o ekonomický celok, vzniknutý kapitálovým prepojením zúčastnených podnikov. Právna samostatnosť zúčastnených subjektov zostáva zachovaná. V prípade, že účtovná jednotka nadobudne podiel na vlastnom imaní iného podniku a na základe vlastníctva tohto podielu, kontroluje inú účtovnú jednotku, tzv. dcérsku účtovnú jednotku, resp. obstaraním podielu získa podstatný vplyv v pridruženom podniku alebo spoločný rozhodujúci vplyv v spoločnom podniku, individuálne účtovné závierky týchto

účtovných jednotiek nebudú verne a pravdivo zobrazovať skutočnosti, ktoré sú predmetom účtovníctva. Individuálne účtovné závierky týchto podnikov budú obsahovať významné nepresnosti, duplicity a skreslenia vyplývajúce z toho, že v individuálnych účtovných závierkach týchto podnikov nie sú zohľadnené kapitálové prepojenia. Riešením uvedených problémov je práve zostavenie konsolidovanej účtovnej závierky.

Zo zásady účtovnej jednotky vyplýva, že majetok a záväzky účtovnej jednotky musia byť oddelené od majetku a záväzkov vlastníkov účtovnej jednotky. Sumy, ktoré vlastníci vložili do účtovnej jednotky, sa považujú za nároky vlastníkov na majetok účtovnej jednotky. V prípade, že účtovná jednotka - právnická osoba má viac vlastníkov, je nutné zvlášť sledovať nároky každého majiteľa účtovnej jednotky. V prípade fyzickej osoby – podnikateľa musia byť ekonomické aktivity účtované a vykazované oddelene od jeho osobných ekonomických aktivít.

Aplikáciu zásady účtovnej jednotky možno vidieť aj v tom, že **účtovná jednotka** (resp. jej vedenie) **nesie výlučnú zodpovednosť za zostavenie a zverejnenie účtovnej závierky**.

Zásada účtovnej jednotky v IFRS

V koncepčnom rámci sa uvádza, že **vykazujúcou jednotkou** (tzv. reporting entity) je jednotka, ktorá má povinnosť alebo sa rozhodne zostavovať účtovnú závierku, pričom vykazujúcou jednotkou môže byť **jedna jednotka, časť jednotky, alebo viacero jednotiek**.

Cieľom účtovnej závierky je poskytnúť finančné informácie o majetku, záväzkoch, vlastnom imaní, výnosoch a nákladoch **vykazujúcej jednotky**, ktoré sú užitočné pre používateľov tak pri hodnotení perspektívy dosahovať čisté peňažné prírastky v budúcnosti, ako aj **hodnotení správcovstva resp. zodpovednosti manažmentu za zdroje jemu zverené**.

Vykazujúca jednotka **nemusi byť právnickou osobou**. Napríklad môže ísť o skupinu účtovných jednotiek s právnou subjektivitou, ktoré tvoria ekonomický celok. Účtovná závierka zostavená za skupinu účtovných jednotiek, tzv. konsolidovaná účtovná závierka je z pohľadu IFRS primárnou účtovnou závierkou. Spoločnosť, ktorá zostavuje konsolidovanú účtovnú závierku, nemusí zverejňovať individuálnu účtovnú závierku (ale môže, pokiaľ chce, alebo pokiaľ to vyplýva z miestnych právnych predpisov).

Prejavom aplikácie zásady účtovnej jednotky, ktorý je zapracovaný v IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* sú aj požiadavky na **identifikáciu účtovnej závierky** vo vzťahu k jednotke, ktorá ju zostavuje. V rámci identifikácie účtovnej závierky sa uvádza názov vykazujúcej jednotky alebo iné identifikačné údaje, prípadne zmeny týchto informácií od konca predchádzajúceho obdobia vykazovania a tiež či ide o účtovnú závierku individuálnej účtovnej jednotky alebo skupiny účtovných jednotiek.

Vykazujúcou jednotkou podľa IFRS môže byť i **časť jednotky**. IFRS 8 *Prevádzkové segmenty* vyžaduje, aby spoločnosti vykazovali informácie o svojich prevádzkových segmentoch, t. j. o častiach spoločnosti, ktoré prevádzkujú aktivity, pri ktorých vznikajú výnosy a náklady, ktorých výsledky sú pravidelne sledované manažmentom spoločnosti, ktorý rozhoduje v otázkach prevádzky segmentu, o pridelovaní zdrojov jednotlivým segmentom a hodnotí ich výkonnosť a o ktorých sú dané informácie k dispozícii. IFRS 8 sa nevzťahuje na všetky spoločnosti. Informácie o segmentoch musia poskytovať iba spoločnosti, s ktorých akciami alebo dlhopismi sa verejne obchoduje a spoločnosti, ktoré emitovali svoje akcie alebo dlhopisy na obchodovanie na verejnom trhu.

Zásada účtovnej jednotky v slovenskej účtovnej legislatíve

V SR je účtovná jednotka vymedzená zákonom o účtovníctve. Je ňou buď právnická alebo fyzická osoba, ktorá musí v súlade so zákonom o účtovníctve viesť účtovníctvo, zostavovať účtovnú závierku a plniť i ďalšie povinnosti uložené týmto zákonom. Podľa zákona

o účtovníctve je účtovná jednotka povinná viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku **za účtovnú jednotku ako celok**, bez ohľadu na jej vnútorné členenie či štruktúru.

Účtovná jednotka môže poveriť vedením účtovníctva aj inú právnickú alebo fyzickú osobu, avšak **nezbavuje sa tým zodpovednosti** za vedenie účtovníctva, zostavenie a predloženie účtovnej závierky ani za preukázateľnosť účtovníctva v plnom rozsahu. Na znak prijatia tejto zodpovednosti je podpisový záznam štatutárneho orgánu účtovnej jednotky alebo člena štatutárneho orgánu alebo podpisový záznam fyzickej osoby jednou z všeobecných náležitostí účtovnej závierky. Rovnako účtovná závierka obsahuje i všeobecné náležitosti týkajúce sa **identifikácie účtovnej jednotky**.

Účtovná jednotka je povinná v súlade s vedeným účtovníctvom (jednoduchým alebo podvojným) **zostavovať za účtovnú jednotku individuálnu účtovnú závierku** a v prípade vzniku povinnosti zostavovať účtovnú závierku aj **za skupinu účtovných jednotiek bez ohľadu na ich sídlo, ako konsolidovanú účtovnú závierku**. Účtovná jednotka, ktorá má povinnosť zostaviť konsolidovanú účtovnú závierku, musí okrem konsolidovanej účtovnej závierky zostaviť aj individuálnu účtovnú závierku. Z toho je zrejmé, že v SR má primárne postavenie práve individuálna účtovná závierka.

2.2.2 Zásada merania pomocou peňažnej jednotky

Podľa zásady merania pomocou peňažnej jednotky, môžu byť predmetom účtovníctva len tie skutočnosti a javy, ktoré sa dajú vyjadriť v peniazoch a teda sa dajú oceniť. Všetky transakcie, o ktorých účtuje účtovná jednotka musia byť vyjadrené v peňažných jednotkách. Skutočnosti, ktoré sa nedajú vyjadriť v peniazoch, nesmú byť predmetom účtovania a nesmú sa vykazovať v súvahe. Iné než peňažné jednotky sa v účtovníctve používajú iba doplnkovo. Práve vďaka tomu, že transakcie či iné ekonomické skutočnosti sa vyjadrujú v peňažnej jednotke, vieme vyčíslovať a vykazovať kategórie ako majetok, záväzky, vlastné imanie, náklady, výnosy i výsledok hospodárenia. Vďaka použitiu peňažných jednotiek vieme vyhodnotiť finančnú situáciu či výkonnosť účtovnej jednotky.

Významným obmedzením peňažnej jednotky ako meracej jednotky je to, že peňažná jednotka na rozdiel od naturálnych jednotiek nezostáva stála, jej kúpna sila sa neustále mení. Znamená to, že predpoklad stálosti kúpnej sily peňažnej jednotky, na ktorom je finančné účtovníctvo i výkazníctvo založené, v prevažnej väčšine prípadov v skutočnosti neplatí, platí iba teoreticky a v praxi je nereálny.

Zásada merania pomocou peňažnej jednotky v IFRS

Zásada merania pomocou peňažnej jednotky nie je v Koncepčnom rámci IFRS uvedená priamo ako samostatný predpoklad, v časti venovanej oceňovaniu sa však výslovne uvádza, že **informácie vykázané v účtovnej závierke sú uvádzané v peňažných vyjadrení**. V nadväznosti na to sa tu opisujú rôzne oceňovacie základne a tiež faktory, ktoré má spoločnosť brať do úvahy, keď sa rozhoduje akú oceňovaciu základňu má použiť. Implicitne je zásada merania pomocou peňažnej jednotky prítomná aj napr. v kritériách vykazovania základných zložiek účtovnej závierky, v celi účtovnej závierky, v ustanoveniach o finančnej situácii i finančnej výkonnosti a mnohých ďalších.

V IAS 21 *Vplyvy zmien kurzov cudzích mien* je kľúčovým pojmom **funkčná mena**, ktorá je definovaná ako mena primárneho ekonomického prostredia, v ktorom spoločnosť podniká. Ide o menu, ktorá v transakciách spoločnosti prevažuje, bez ohľadu na to, v akej mene spoločnosť vedie účtovníctvo. IAS 21 *Vplyvy zmien kurzov cudzích mien* požaduje, aby spoločnosť **stanovila svoju funkčnú menu a v tejto mene zostavila účtovnú závierku**. IAS 21 *Vplyvy zmien kurzov cudzích mien* upravuje vykazovanie kurzových rozdielov, ktoré

vyplývajú z transakcií v cudzej mene a problematiku prepočtu účtovnej závierky z funkčnej meny na menu prezentácie (k čomu často dochádza práve v súvislosti so zostavením konsolidovanej účtovnej závierky).

Prejavom aplikácie zásady merania pomocou peňažnej jednotky zapracovaným v IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* sú aj požiadavky na identifikáciu účtovnej závierky vo vzťahu k **mene, v ktorej má byť účtovná závierka prezentovaná**. Menu prezentácie treba vnímať výhradne ako menu, v ktorej sú prezentované údaje z účtovnej závierky. Mena prezentácie sa môže líšiť od funkčnej meny, v ktorej sú jednotlivé transakcie a udalosti zachytené. Účtovná jednotka musí rovnako zverejniť **úroveň zaokrúhľovania** používaný pri prezentácii súm v účtovnej závierke (napr. v tisícoch, v miliónoch).

IFRS implicitne vychádzajú z toho, že účtovné veličiny sa merajú v peňažných jednotkách, ktoré majú relatívne stabilnú kúpnu silu. Ak je inflácia nízka, platí tento predpoklad a účtovná závierka poskytuje užitočné informácie. Ak predpoklad stálosti kúpnej sily peňažnej jednotky sa rúca a dochádza k rýchlej a výraznej strate kúpnej sily peňažnej jednotky, tak účtovná závierka zostavená za predpokladu stálosti kúpnej sily peňažnej jednotky, poskytuje zavádzajúce nereálne informácie, nevyjadruje skutočnú ekonomickú realitu. Preto IFRS ako jeden z najvyspelejších účtovných systémov, reflektujúci na meniace sa ekonomické prostredie, obsahujú i štandard IAS 29 *Finančné vykazovanie v hyperinflačných ekonomikách*, ktorého cieľom je odstrániť vplyv hyperinflácie na účtovné výkazy. IAS 29 sa uplatňuje v účtovnej závierke vrátane konsolidovanej účtovnej závierky každej účtovnej jednotky, ktorej funkčná mena je menou hyperinflačnej ekonomiky. Pokiaľ má materská účtovná jednotka dcérsku účtovnú jednotku v rizikovej krajine, má zvážiť, či dcérska účtovná jednotka nespĺňa kritériá uvedené v IAS 29 pre aplikáciu tohto štandardu. IFRS teda v podobe IAS 29 prinášajú mechanizmus, ktorý má prekalibrovať informácie obsiahnuté v účtovnej závierke v situácii, keď peniaze strácajú schopnosť byť jednotkou merania.

Zásada merania pomocou peňažnej jednotky v slovenskej účtovnej legislatíve

Účtovná jednotka v SR je **povinná viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku v peňažných jednotkách meny euro**.

Definície majetku, záväzkov, nákladov a výnosov uvedené v zákone o účtovníctve obsahujú podmienku „spoľahlivosti ocenenia“. V prípade, že časť aktív alebo pasív, ktoré nespĺňajú podmienky na ich zaúčtovanie na účtoch hlavnej knihy (jednou z týchto podmienok je i „spoľahlivosť ocenenia“) sa vykazujú v poznámkach.

V prípade pohľadávok a záväzkov, podielov, cenných papierov a derivátov, cenín a peňažných prostriedkov, ak sú vyjadrené v cudzej mene, je účtovná jednotka povinná účtovať v eurách aj v cudzej mene; táto povinnosť platí aj pri opravných položkách, rezervách a technických rezervách, ak majetok a záväzky, ktorých sa týkajú, sú vyjadrené v cudzej mene. Z uvedeného dôvodu musí účtovná jednotka majetok a záväzky ocenené v cudzej mene vždy prepočítat' na menu euro spôsobom, ktorý ustanovuje zákon o účtovníctve, resp. opatrenie pre podvojné účtovníctvo.

Opatrenia pre zostavenie účtovnej závierky všetkých veľkostných kategórií stanovujú, že údaje v súvahe a výkaze ziskov a strát sa uvádzajú **v celých eurách**. V poznámkach malej účtovnej jednotky, veľkej účtovnej jednotky a subjektu verejného záujmu sa sumy uvádzajú v celých eurách alebo ak sa tak rozhodne účtovná jednotka, môžu sa sumy uvádzať v eurách so zaokrúhlením na dve desatinné miesta. Sumy v poznámkach mikro účtovných jednotiek sa uvádzajú v celých eurách.

2.2.3 Zásada účtovného obdobia, resp. predpoklad periodicity

Zásada účtovného obdobia, resp. predpoklad periodicity znamená rozdelenie celkovej nepretržitej ekonomickej aktivity účtovnej jednotky počas celej jej životnosti na umelé účtovné obdobia na účely vykazovania. Táto zásada vyplýva z potreby používateľov informácií byť informovaní o zmenách vo finančnej situácii i dosiahnutej výkonnosti účtovnej jednotky v pravidelných intervaloch, nakoľko používatelia informácií na základe týchto informácií prijímajú informované rozhodnutia. Takýmto intervalom je účtovné obdobie. Účtovným obdobím môže byť kalendárny rok alebo hospodársky rok. Účtovná jednotka musí teda zostavovať účtovnú závierku za účtovné obdobie. Uplatňovanie zásady účtovného obdobia je spojené s množstvom problémov, ktoré vyplývajú z umelého prerušenia objektívne existujúceho nepretržitého pokračovania v činnosti účtovnej jednotky a zo snahy o presné zistenie výsledku hospodárenia. Pri zostavovaní účtovnej závierky musíme vziať do úvahy i budúci vývoj účtovnej jednotky a s ním spojené odhady a úsudky.

Zásada účtovného obdobia, resp. predpoklad periodicity v IFRS

Jednou zo všeobecných požiadaviek na zostavenie a prezentáciu účtovnej závierky podľa IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* je požiadavka, aby účtovná jednotka prezentovala účtovnú závierku v úplnej štruktúre **najmenej raz ročne**. Ak účtovná jednotka zmení koniec svojho obdobia vykazovania a prezentuje účtovnú závierku za obdobie dlhšie alebo kratšie ako jeden rok, je povinná popri období, ktoré je predmetom účtovnej závierky zverejniť aj dôvod pre uplatňovanie dlhšieho alebo kratšieho obdobia a tiež skutočnosť, že sumy prezentované v účtovnej závierke nie sú úplne porovnateľné. Účtovná jednotka spravidla zostavuje účtovnú závierku konzistentne **za obdobie jedného roka**. Niektoré účtovné jednotky dávajú prednosť vykazovaniu napríklad za obdobie 52 týždňov.

Prejavom aplikácie zásady účtovného obdobia v súlade s IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* sú aj požiadavky na identifikáciu účtovnej závierky vo vzťahu k dátumu účtovnej závierky alebo vymedzenia obdobia, za ktoré sa účtovná závierka zostavila.

IFRS vo všeobecnosti nevyžadujú zostavovanie účtovnej závierky za kratšie obdobie ako jeden rok, tzv. medziročnú účtovnú závierku. Niektorí používatelia informácií z účtovnej závierky, napr. burzy či banky bežne tieto informácie od účtovných jednotiek však požadujú. Prínosom týchto účtovných závierok je získanie väčšieho množstva informácií o daných spoločnostiach než aké je poskytnuté v ročnej účtovnej závierke. Ide napr. o informácie citlivé na sezónne vplyvy, ktoré v účtovnej závierke zostavenej za účtovné obdobie úplne zaniknú. Ak teda spoločnosti zostavujú účtovnú závierku za kratšie obdobie ako jeden rok, zostavujú ju buď podľa požiadaviek IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* alebo v skrátenej verzii v súlade s IAS 34 *Finančné vykazovanie v priebehu účtovného roka*. V slovenskej účtovnej legislatíve sa pre porovnateľnú účtovnú závierku používa pojem priebežná účtovná závierka.

Konsolidovaná účtovná závierka, ktorá sa v SR zostavuje podľa metód a zásad ustanovených IFRS prijatých EÚ, sa zostavuje ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku materská účtovná jednotka. K tomuto istému dňu musia zostaviť účtovnú závierku aj dcérske účtovné jednotky, pokiaľ to nie je prakticky nevykonateľné. Ak je to nevykonateľné, môžu sa na účely zostavenia konsolidovanej účtovnej závierky použiť aj najnovšie účtovné závierky dcérskych účtovných závierok upravené o vplyvy významných transakcií, ktoré nastali medzi dňami vykazovania. Rozdiel medzi dňami účtovných závierok nemá byť väčší ako tri mesiace (tzv. pravidlo troch mesiacov).

Zásada účtovného obdobia, resp. predpoklad periodicity v slovenskej účtovnej legislatíve

Podľa zákona o účtovníctve účtovná jednotka účtuje a vykazuje účtovné prípady v období, s ktorým časovo a vecne súvisia. Ak zásadu časovej a vecnej súvislosti nemožno dodržať, účtovná jednotka zaúčtuje a vykáže účtovné prípady v tom účtovnom období, keď sa tieto skutočnosti zistia. Účtovným obdobím je kalendárny rok, ale môže ním byť aj hospodársky rok. Hospodárskym rokom je obdobie nepretržité po sebe idúcich 12 kalendárnych mesiacov, ktoré nie je zhodné s kalendárnym rokom.

V súlade so zákonom o účtovníctve každá zostavená účtovná závierka musí obsahovať **všeobecné náležitosti týkajúce sa identifikácie účtovného obdobia** v štruktúre: deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, deň zostavenia účtovnej závierky a obdobie, za ktoré sa zostavuje.

Účtovná jednotka zostavuje účtovnú závierku až vtedy, keď uzavrie účtovné knihy. Ak uzavrie účtovné knihy k poslednému dňu účtovného obdobia, zostavuje účtovnú závierku ako **riadnu**, v ostatných prípadoch uzavretia účtovných kníh uvedených v zákone o účtovníctve (napr. ku dňu predchádzajúcemu rozhodnému dňu, ku dňu predchádzajúcemu deň vstupu do likvidácie alebo deň účinnosti vyhlásenia konkurzu) zostavuje účtovnú závierku ako **mimoriadnu**. Okrem riadnej a mimoriadnej účtovnej závierky zostavuje účtovná jednotka v priebehu účtovného obdobia aj **priebežnú účtovnú závierku**, ak to vyžaduje osobitný predpis. Pri zostavení priebežnej účtovnej závierky sa účtovné knihy neuzavirú a inventarizácia sa vykonáva len na účely úpravy ocenenia majetku a záväzkov. Priebežné účtovné závierky sa zostavujú najčastejšie pre potreby regulátora, pre účely dohľadu, niektoré úverové a investičné zmluvy vyžadujú predkladať priebežné účtovné závierky alebo priebežnú účtovnú závierku môže vyžadovať materská účtovná jednotka kvôli konsolidácii.

2.2.4 Zásada preukázateľnosti

Jednou zo základných požiadaviek kladených na účtovníctvo je jeho preukázateľnosť. Preukázateľnosť účtovníctva sa zabezpečuje predovšetkým **účtovnou dokumentáciou a vykonanou inventarizáciou.**

Dokumentačná funkcia je základnou a najstaršou funkciou účtovníctva i účtovnej závierky. Spočíva v tom, že všetko, čo sa v účtovnej jednotke deje a je aj predmetom účtovníctva, musí byť zdokumentované účtovnými záznamami, ktoré sú zároveň dôkazovými prostriedkami pre rôzne situácie. Účtovné záznamy sú zárukou spoľahlivosti účtovníctva a overiteľnosti skutočností, ktoré dokumentuje. Sústava účtovných záznamov tvorí v účtovnej jednotke účtovnú dokumentáciu.

Inventarizáciou sa overuje vecná správnosť účtovníctva. Inventarizáciou sa posudzuje jednak existencia majetku, záväzkov a vlastného imania, t. j. či stav majetku, záväzkov a vlastného imania zodpovedá skutočnosti a jednak sa posudzuje reálnosť ocenenia majetku, záväzkov a vlastného imania, t. j. či ocenenie majetku, záväzkov a vlastného imania zodpovedá skutočnosti. Z pohľadu preukázateľnosti účtovníctva je teda rozhodujúci skutočný stav a tomuto stavu sa musí prispôbiť ocenenie v účtovníctve. (Šlosárová, Blahušiaková, 2017) Inventarizácia účtovníctva je základnou uzávierkovou činnosťou v každej účtovnej jednotke.

Zásada preukázateľnosti v IFRS

IFRS neupravujú vedenie bežného účtovníctva, zaberajú sa výlučne účtovnou závierkou. Preto IFRS v znení prijatom EÚ problematiku preukázateľnosti účtovníctva, účtovných dokladov ani inventarizácie neriešia. Pre oblasť preukázateľnosti účtovníctva potom pre účtovné jednotky, ktoré v SR zostavujú účtovnú závierku podľa IFRS v znení prijatom EÚ, platia ustanovenia zákona o účtovníctve.

Zásada preukázateľnosti v slovenskej účtovnej legislatíve

Podľa zákona o účtovníctve účtovníctvo účtovnej jednotky je preukázateľné, ak všetky účtovné záznamy sú preukázateľné a účtovná jednotka vykonala inventarizáciu.

Účtovnými záznamami sú najmä účtovné doklady, účtovné zápisy, účtovné knihy, odpisový plán, inventúrne súpisy, účtový rozvrh, účtovná závierka a výročná správa. Podkladom na zaúčtovanie účtovného prípadu v účtovníctve, t. j. na vykonanie účtovného zápisu sú doklady. Účtovné doklady sú preukázateľné účtovné záznamy, v ktorých sú prvotne zaznamenané tie operácie, ktoré majú byť v účtovníctve zobrazené. Účtovný doklad má svoje predpísané náležitosti a účtovná jednotka je povinná ho vyhotoviť bez zbytočného odkladu po zistení skutočnosti, ktorá sa ním preukazuje, a to tak, aby bolo možné určiť obsah každého jednotlivého účtovného prípadu. Predpísané náležitosti majú zabezpečiť, aby aj so značným časovým odstupom bolo možné určiť obsah, povahu a druh účtovného prípadu, dokonca i zamestnancov zodpovedných za účtovný prípad.

Inventarizáciu účtovná jednotka vykonáva ku dňu, ku ktorému zostavuje riadnu alebo mimoriadnu účtovnú závierku. Pre potreby zostavenia priebežnej účtovnej závierky vykonáva účtovná jednotka inventarizáciu len na účely vyjadrenia ocenenia podľa § 26 ods. 3 zákona o účtovníctve. Inventarizácia sa skladá z inventúry a z porovnania skutočného stavu so stavom v účtovníctve. Inventúrou sa zisťujú skutočné stavy majetku, záväzkov a vlastného imania v jednotkách množstva i v peňažných jednotkách. Po uskutočnení inventúry sa vyhotoví inventúrny súpis, v ktorom sa uvedú skutočné stavy majetku, záväzkov a vlastného imania. **Inventúrny súpis je účtovný záznam, ktorý zabezpečuje preukázateľnosť účtovníctva.** Stav majetku, záväzkov a vlastného imania uvedený v inventúrnom súpise sa porovnáva so stavom majetku, záväzkov a vlastného imania zachyteným v účtovníctve. Výsledky porovnania skutočného stavu majetku, záväzkov a vlastného imania s účtovným stavom sa uvedú v inventarizačnom zápise. **Inventarizačný zápis je účtovný záznam, ktorým sa preukazuje vecná správnosť účtovníctva.** Ak sa skutočný stav nerovná účtovnému stavu a tento rozdiel účtovná jednotka nie je schopná preukázať účtovným záznamom, vzniká inventarizačný rozdiel. Inventarizačný rozdiel musí účtovná jednotka zaúčtovať do účtovného obdobia, za ktoré sa inventarizáciou overuje stav majetku, záväzkov a vlastného imania. **Zaúčtovaním inventarizačných rozdielov sa zabezpečuje úplnosť účtovníctva.** (Šlosárová, Blahušiaková, 2017)

2.2.5 Bilančný princíp

Bilančný princíp je základným princípom podvojného účtovníctva. Pre podvojnú účtovníctvo je typické, že sa na majetok pozerá z dvoch hľadísk:

1. z hľadiska **formy**, v ktorej sa majetok nachádza a
2. z hľadiska **zdrojov**, z ktorých sú jednotlivé zložky majetku financované.

Tento dvojaký pohľad na majetok vyplýva zo skutočnosti, že každý druh majetku, s ktorým účtovná jednotka hospodári, musí byť obstaraný z určitých konkrétnych zdrojov. Každý druh majetku má svoj pôvod. Preto platí, že ak sú formy majetku a jeho zdroje len dvojakým pohľadom na majetok účtovnej jednotky, musí platiť, že **súčet majetku podľa formy sa rovná súčtu zdrojov, z ktorých je tento majetok obstaraný.** Platí uvedená základná bilančná rovnica:

$$\text{MAJETOK} = \text{ZDROJE MAJETKU}$$

Bilančný princíp je základom konštrukcie súvahy, resp. bilancie, jedného zo základných účtovných výkazov. Majetok usporiadaný z hľadiska formy vykazujeme na strane

aktív súvahy a zdroje majetku vykazujeme na strane pasív súvahy. Zdroje majetku v účtovníctve členíme na vlastné zdroje a cudzie zdroje. Toto členenie zdrojov majetku vyjadruje akým spôsobom a od koho si účtovná jednotka obstarala majetok na svoju činnosť. Vlastné zdroje majetku sa v účtovníctve označujú ako vlastné imanie. Vlastné zdroje poskytujú jednak vlastníci účtovnej jednotky a jednak si ich účtovná jednotka vytvára vlastnou činnosťou. Cudzie zdroje sa v účtovníctve označujú ako záväzky a účtovnej jednotke tieto zdroje poskytujú externé subjekty. Ak vezmeme do úvahy členenie zdrojov majetku na vlastné a cudzie zdroje, môžeme základnú bilančnú rovnicu **modifikovať** nasledovne:

$$\text{MAJETOK} = \text{VLASTNÉ IMANIE} + \text{ZÁVÄZKY}$$

Z bilančného princípu vyplýva podstata **zásady podvojnosti**. Zásada podvojnosti má pre podvojnú účtovníctvo kľúčový význam práve preto, že sa ňou riadi účtovanie účtovných prípadov. Zásada podvojnosti znamená, že každý účtovný prípad musí byť zaúčtovaný tou istou sumou na dvoch rôznych (súvzťažných) účtoch a na dvoch rôznych stranách daných účtov. Zásadu podvojnosti dodržiavame od začiatku, t. j. od otvorenia účtov, až do konca účtovania, t. j. do uzatvárania účtov. Zásada podvojnosti je jedným z charakteristických znakov účtovného myslenia, pričom jej prínos spočíva v tom, že objektívne núti vidieť ekonomické javy vo vzájomných súvislostiach.

Bilančný princíp v IFRS

IFRS nepoužívajú explicitne termín ako „bilančný princíp“, implicitne je však zapracovaný v Koncepčnom rámci, ktorý napr. stanovuje, že finančná situácia vykazujúcej jednotky prezentovaná prostredníctvom výkazu o finančnej situácii je determinovaná majetkom, záväzkami a vlastným imaním. Tu sa priamo vymedzuje štruktúra výkazu o finančnej situácii a potvrdzuje sa, že vychádza z modifikovanej bilančnej rovnice. Štruktúra výkazu o finančnej situácii je tak praktickou aplikáciou bilančného princípu.

IFRS sa zameriavajú na účtovnú závierku ako na usporiadaný súhrnný a systematický obraz o stave a štruktúre majetku a zdrojoch majetku, o tvorbe a rozdelení komplexného výsledku hospodárenia ako aj o iných ekonomických javoch vo vykazujúcej jednotke. IFRS sú teda zamerané na výstup z účtovníctva ako informačného systému vykazujúcej jednotky, nie na technický spôsob zaznamenávania účtovných prípadov, preto IFRS neobsahujú ani ustanovenia o vedení podvojného účtovníctva či vedení účtovných kníh. IFRS preto nespomínajú ani zásadu podvojnosti. Štruktúra výkazov účtovnej závierky ako aj väzby medzi zmenami súvahových položiek navzájom alebo medzi zmenami súvahových položiek a položkami nákladov a výnosov v širšom zmysle svedčia o tom, že zásada podvojnosti je v IFRS všadeprítomná. IFRS môžu byť aplikované len v systéme podvojného účtovníctva, preto sú navrhnuté pre subjekty, ktoré vedú podvojnú účtovníctvo.

Bilančný princíp v slovenskej účtovnej legislatíve

Bilančný princíp nie je ako pojem v slovenskej účtovnej legislatíve výslovne definovaný. Bilančný princíp je však konkrétne vyjadrený v štruktúre súvahy účtovných jednotiek všetkých veľkostných kategórií. Bilančný princíp patrí medzi základné teoretické princípy účtovníctva, ktoré slovenská právna úprava účtovníctva prakticky rešpektuje.

Podobne ako bilančný princíp ani zásada podvojnosti nie je v slovenskej účtovnej legislatíve výslovne definovaná. Zákon o účtovníctve síce nepoužíva pojem „zásada podvojnosti“, ale s pojmom podvojnosti aktívne pracuje. V zákone o účtovníctve nájdeme ustanovenia, ktoré túto zásadu priamo predpokladajú, napr.: ustanovenia o tom, že účtovná jednotka účtuje v sústave podvojného účtovníctva (jadrom ktorého je práve zásada podvojnosti), ustanovenia o účtovných zápisoch, účtovných knihách, rámcovej účtovej osnove a účtovom rozvrhu. V postupoch účtovania pre podvojnú účtovníctvo rovnako ako v zákone nie

je pojem „zásada podvojnosti“ definovaný, avšak postupy účtovania ako vyplýva zo samotného názvu, ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove, z ktorých je zrejmé, že zásada podvojnosti je v nich plne prijímaná a detailne rozpracovaná, napr. ustanovenia o účtovom rozvrhu, o vytváraní analytických účtov k syntetickým účtom, ustanovenia o otváraní účtovných kníh, uzatváraní účtovných kníh, zisťovaní výsledku hospodárenia v účtovníctve, účtovaní dane z príjmov, účtovaní inventarizačných rozdielov, zásadách pre členenie a účtovanie rôznych druhov majetku, záväzkov a vlastného imania, nákladov a výnosov, zásadách pre tvorbu a zúčtovanie opravných položiek, zásadách pre tvorbu a použitie rezerv atď.

2.3 Vecné všeobecne uznávané účtovné zásady

Vecné všeobecne uznávané účtovné zásady sú spojené s vecnou obsahovou stránkou informácií finančného účtovníctva. Sú východiskom pre identifikáciu, oceňovanie, účtovanie a vykazovanie jednotlivých zložiek výkazov účtovnej závierky (t. j. majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov a výnosov) a tiež iných aktív a iných pasív. Ich cieľom je odpovedať na otázku „čo“ a „akým spôsobom“ sa vykazuje v účtovnej závierke.

IFRS i slovenská účtovná legislatíva obsahujú rovnaké alebo veľmi podobné zásady pre prípravu účtovnej závierky. IFRS sú v prvom rade zamerané na účtovnú závierku, zatiaľ čo slovenská účtovná legislatíva upravuje tak bežné účtovníctvo ako i účtovnú závierku, čo sa prejavuje v tom, že v slovenskej účtovnej legislatíve sú zapracované aj účtovné zásady týkajúce sa vedenia účtovníctva.

Základnou všeobecne uznávanou účtovnou zásadou je **zásada verného a pravdivého obrazu**, od nej sú odvodené všetky ostatné zásady.

K **všeobecne uznávaným účtovným zásadám** patria predovšetkým:

- predpoklad nepretržitosti pokračovania v činnosti,
- akruálny princíp,
- zásada oceňovania v historických nákladoch,
- zásada opatrnosti,
- imparitný princíp,
- realizačný princíp,
- princíp osvetľovania hodnoty,
- princíp nižšieho ocenenia,
- výnosový princíp,
- princíp vecného a časového priradovania nákladov k výnosov,
- zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou,
- zásada individuálneho ocenenia,
- zásada zákazu kompenzácie majetku a záväzkov, nákladov a výnosov, príjmov a výdavkov,
- zásada bilančnej kontinuity,
- zásada kontinuity (konzistentnosti).

2.3.1 Zásada verného a pravdivého obrazu

Zásada verného a pravdivého obrazu o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva je považovaná za **najvyššiu zásadu** a sú jej podriadené všetky ostatné zásady. Postavenie tejto zásady vyplýva z cieľa účtovníctva, ktorým je **poskytovať verný a pravdivý obraz o ekonomickej realite podniku**. Jej dodržiavanie sa naplňa prostredníctvom ostatných zásad.

Zásada verného a pravdivého obrazu sa spravidla interpretuje tak, že účtovná závierka musí byť zostavená v súlade s platnými predpismi o účtovníctve, resp. účtovnými štandardmi. Túto interpretáciu zásady si však nemožno vysvetľovať tak, že účtovníctvo musí o danej účtovnej jednotke poskytovať len jediný správny obraz. V účtovníctve sa totiž často pracuje s odhadovanými veličinami, všeobecne uznávané účtovné zásady pripúšťajú alternatívy. Nezastupiteľné miesto má v tomto smere i výrok audítora, či skúmaná účtovná závierka podáva verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva a o finančnej situácii účtovnej jednotky.

Zásada verného a pravdivého obrazu v IFRS

IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* zdôrazňuje, že účtovná závierka musí **verne prezentovať** (angl. fair presentation) finančnú situáciu, finančnú výkonnosť a peňažné toky účtovnej jednotky. Vernú prezentáciu možno teda chápať ako cieľový stav, ktorým je verný a pravdivý obraz. Aby sa prezentácia v účtovnej závierke mohla považovať za vernú, musia sa účinky transakcií a iných udalostí zobrazovať v súlade s definíciami a kritériami na vykazovanie ustanovenými v Koncepčnom rámci. Existuje predpoklad, že výsledkom uplatňovania štandardov a ich interpretácií s prípadným dodatočným zverejnením bude účtovná závierka, ktorá **podáva verný obraz**. Zároveň platí, že iba vtedy, ak je účtovná závierka zostavená v súlade so **všetkými relevantnými štandardmi a ich interpretáciami a so všetkými požiadavkami IFRS**, ju možno považovať za zostavenú podľa IFRS. Účtovná jednotka, ktorej účtovná závierka je zostavená v súlade s IFRS, povinne v poznámkach uvádza výslovné a bezvýhradné vyhlásenie o takomto súlade.

IAS 1 pripúšťa, že za výnimočných okolností môže manažment účtovnej jednotky dospieť k záveru, že súlad s požiadavkou v IFRS, bude natoľko zavádzajúci, že bude v rozpore s cieľom účtovnej závierky podľa Koncepčného rámca. Ak takáto **obzvlášť výnimočná situácia** nastane, je nevyhnutné zverejniť názov IFRS, od ktorého sa účtovná jednotka odchyľila, povahu odchylenia, vrátane postupu, ktorý by sa požadoval v IFRS a odôvodnenie prečo je tento postup zavádzajúci, ako aj alternatívny postup prijatý účtovnou jednotkou, finančný vplyv odchylenia pre každé prezentované obdobie a tiež uistenie manažmentu o tom, že účtovná závierka verne prezentuje finančnú situáciu podniku, finančnú výkonnosť a peňažné toky. Vernú prezentáciu teda nie je možné interpretovať ako jediný možný obraz o realite, ale ako cieľovú snahu informovať používateľov informácií tak, aby si mohli na základe informácií z účtovnej závierky vytvoriť správny názor a prijímať informované rozhodnutia. Preto je podľa Koncepčného rámca **verné zobrazenie** (angl. faithful representation) základnou charakteristikou účtovnej informácie. Vyžaduje sa, aby informácia verne zobrazovala jav, ktorý zobrazovať má. Aby bolo zobrazenie verné, musí byť v maximálnej možnej miere úplne, neutrálne a bez chýb.

Zásada verného a pravdivého obrazu v slovenskej účtovnej legislatíve

Podľa zákona o účtovníctve je účtovná jednotka povinná účtovať tak, aby účtovná závierka poskytovala **verný a pravdivý obraz o skutočnostiach**, ktoré sú predmetom účtovníctva a o finančnej situácii účtovnej jednotky.

Zobrazenie v účtovnej závierke je **verné**, ak obsah položiek účtovnej závierky zodpovedá skutočnosti a je v súlade s ustanovenými účtovnými zásadami a účtovnými metódami. Zobrazenie v účtovnej závierke je **pravdivé**, ak sú pri ňom použité účtovné zásady a účtovné metódy, ktoré vedú k dosiahnutiu verného zobrazenia skutočností v účtovnej závierke. Zásada verného a pravdivého obrazu je teda dodržaná, ak účtovníctvo kompletne nezaujato a bezchybne zachytáva ekonomickú realitu skutočností a ak sú pri zobrazení ekonomickej reality použité také účtovné zásady a účtovné metódy, ktoré túto realitu objektívne, t. j. nezaujato zachytia. Práve kvôli možnostiam výberu, ktoré pri účtovnom

zobrazení skutočností existujúc, je zásada verného a pravdivého obrazu často spájaná s etickým správaním osôb, ktoré účtovné zásady a účtovné metódy aplikujú.

Podobne ako v IFRS aj v slovenskej účtovnej legislatíve sú zakotvené ustanovenia, ktoré zdôrazňujú prednosť zásady verného a pravdivého obrazu pred ostatnými zásadami. Zákon o účtovníctve stanovuje, že ak účtovná jednotka zistí, že účtovné zásady a účtovné metódy použité v účtovnom období sú nezlučiteľné s požiadavkou verného a pravdivého obrazu, je povinná zostaviť účtovnú závierku tak, aby poskytla verný a pravdivý obraz skutočností. O tom je účtovná jednotka povinná informovať v poznámkach účtovnej závierky. Rovnako v poznámkach veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu sa vždy uvádzajú aj ďalšie informácie, ak sú potrebné na zabezpečenie súladu s požiadavkou, aby účtovná závierka poskytovala verný obraz majetku, záväzkov, finančnej situácie a výsledku hospodárenia účtovnej jednotky.

Zákon o účtovníctve **do schválenia účtovnej závierky umožňuje uzavretie účtovnej knihy opäť otvoriť** v prípade, **ak sa má zabezpečiť verný a pravdivý obraz účtovníctva**. To znamená, že účtovná závierka sa ešte aj po jej zostavení môže meniť, pokiaľ ešte nebola schválená príslušným orgánom. Ak ním už schválená bola, meniť sa nemôže.

Len vtedy, ak informácie poskytujú **verný a pravdivý obraz** o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva a o finančnej situácii a ak sú **úplne a včasné**, sú **spoľahlivé**. **Úplnosť informácií** v účtovnej závierke **sa zabezpečuje s dodržaním významnosti a so zohľadnením nákladov na ich získanie**. Informácie v účtovnej závierke sú **včasné**, ak je účtovná závierka zostavená najneskôr do šiestich mesiacov od dátumu, ku ktorému sa účtovná závierka zostavuje. Spoľahlivosť informácií je kľúčová z hľadiska posudzovania **užitočnosti** a kvality poskytovaných informácií.

2.3.2 Predpoklad nepretržitosti pokračovania v činnosti

Pri posudzovaní ekonomických javov je nevyhnutné vychádzať z predpokladu, že účtovná jednotka bude vo svojich aktivitách naďalej nepretržite pokračovať. Všetky účtovné zásady a účtovné metódy vychádzajú z toho, že účtovná jednotka bude nepretržite pokračovať vo svojej činnosti. **Tento predpoklad sa uplatňuje pri zostavovaní riadnej účtovnej závierky**. Tento predpoklad je kľúčový pre rozsah vykazovaných položiek v riadnej účtovnej závierke ako aj pre ich oceňovanie. Určité operácie majú totiž svoje opodstatnenie iba za predpokladu, že účtovná jednotka bude i naďalej pokračovať vo svojej činnosti v budúcnosti, len tak má význam tvoriť v danom účtovnom období rezervy na budúce výdavky, znižovať výsledok hospodárenia o straty očakávané v budúcnosti či účtovať položky časového rozlíšenia. Na druhej strane pokiaľ by totiž účtovná jednotka mala v úmysle alebo bola nútená svoju činnosť v blízkej budúcnosti ukončiť, bolo by nevyhnutné, aby svoj majetok a záväzky ocenila na inom základe, a nie na základe historických cien či reálnych hodnôt. Správne vyhodnotiť tento predpoklad je náročné nielen pre tých, čo pripravujú účtovnú závierku, ale aj pre audítrov, ktorí platnosť tohto predpokladu overujú. Len správnym posúdením platnosti tohto predpokladu je možné predísť nepriaznivým dopadom finančného kolapsu účtovnej jednotky na investorov či veriteľov.

Najčastejším príkladom porušenia predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti je rozhodnutie o likvidácii alebo konkurze účtovnej jednotky. V závislosti od konkrétnej situácie možno za ohrozenie nepretržitosti pokračovania v činnosti považovať i zrušenie spoločnosti bez likvidácie, ku ktorému dochádza pri premenách spoločností alebo aj predaj podniku alebo časti podniku. Významná neistota v súvislosti so schopnosťou účtovnej jednotky

udržať nepretržitú činnosť nastáva v prípade platobnej neschopnosti či predĺžení účtovnej jednotky.

Vo vzťahu k splneniu predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti je potrebné zvážiť vplyv udalostí, ktoré nastali po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

Z predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti sú odvodené i zásady týkajúce sa oceňovania majetku a záväzkov, predovšetkým zásada oceňovania v historických nákladoch. Oceňovanie majetku a záväzkov je rozhodujúcim metodickým prostriedkom pre obsah a kvalitu údajov bežného účtovníctva i účtovnej závierky. Oceňovaním sa zaoberáme v kapitole 4 *Oceňovanie v účtovníctve*.

Predpoklad nepretržitosti pokračovania v činnosti v IFRS

Podľa IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* manažment pri zostavovaní účtovnej jednotky posudzuje schopnosť účtovnej jednotky nepretržite pokračovať vo svojej činnosti. Účtovná závierka **musí byť zostavená za predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti okrem prípadov**, keď manažment zamýšľa likvidovať účtovnú jednotku alebo ukončiť obchodovanie, alebo ak nemá inú reálnu alternatívu než tak urobiť. Pri posudzovaní tohto predpokladu manažment zohľadňuje všetky dostupné informácie o budúcnosti, ktorú je manažment schopný predpovedať, a to **najmenej do dvanástich mesiacov odo dňa, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**. K informáciám, ktoré treba zohľadniť patria napr.: faktory ovplyvňujúce súčasnú a očakávanú ziskovosť, splátkové kalendáre dlhov či potenciálne zdroje náhradného financovania. Ak manažment pri svojom posudzovaní odhalil **významné neistoty** ohľadne schopnosti účtovnej jednotky pokračovať vo svojej činnosti v blízkej budúcnosti, musí účtovná jednotka tieto neistoty zverejniť. Ak teda účtovná jednotka nezostavuje účtovnú závierku na základe predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti, zverejní túto skutočnosť spolu s predpokladmi, na základe ktorých svoju účtovnú závierku zostavila, rovnako zverejní i príčiny, prečo v tejto účtovnej jednotke nie je predpoklad nepretržitosti považovaný za splnený.

IAS 10 *Udalosti po období vykazovania* ukladá účtovnej jednotke povinnosť, aby pri zostavovaní svojej účtovnej závierky neuplatňovala predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti, ak udalosti po období vykazovania naznačujú, že predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti nie je vhodný. To, že predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti nie je vhodný, môže naznačovať napr. zhoršenie prevádzkových výsledkov a finančnej situácie po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Rovnako účtovná jednotka nesmie pri zostavovaní účtovnej závierky uplatniť predpoklad nepretržitého pokračovania v činnosti, ak **manažment po období vykazovania**, t. j. po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, rozhodne o zámere zlikvidovať účtovnú jednotku alebo ukončiť jej obchodnú činnosť, prípadne nemá inú reálnu možnosť než uskutočniť jednu z týchto dvoch alternatív.

Predpoklad nepretržitosti pokračovania v činnosti v slovenskej účtovnej legislatíve

Účtovná jednotka, ktorá je právnickou osobou, vedie účtovníctvo nepretržite odo dňa svojho vzniku až do dňa svojho zániku. Účtovná jednotka, ktorá je fyzickou osobou, vedie účtovníctvo nepretržite po dobu, počas ktorej podniká alebo vykonáva inú samostatnú zárobkovú činnosť, ak preukazuje svoje výdavky na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov na účely zistenia základu dane z príjmov. Podľa zákona o účtovníctve je účtovná jednotka povinná použiť účtovné zásady a účtovné metódy spôsobom, ktorý vychádza z **predpokladu, že bude nepretržite pokračovať vo svojej činnosti** a že u nej nenastáva žiadna skutočnosť, ktorá by ju obmedzovala alebo jej zabráňovala v tejto činnosti pokračovať aj v blízkej budúcnosti, minimálne 12 mesiacov od dátumu, ku ktorému sa zostavila **riadna účtovná závierka**. V prípade, že účtovná jednotka má informáciu o tom, že u nej takáto

skutočnosť nastáva, je povinná použiť tomu zodpovedajúci spôsob účtovania, pričom je povinná uviesť informáciu o použitom spôsobe v účtovnej závierke v poznámkach. V poznámkach účtovnej závierky účtovných jednotiek všetkých veľkostných skupín sa vyžaduje uvádzať informácia, či je účtovná závierka zostavená za splnenia predpokladu, že bude nepretržite pokračovať vo svojej činnosti.

Rovnako v súvislosti so splnením predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti sú veľké, malé účtovné jednotky i subjekty verejného záujmu povinné v poznámkach uvádzať informácie o charaktere a finančnom vplyve **významných udalostí, ktoré nastali po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka do dňa zostavenia účtovnej závierky** a ktoré nie sú zohľadnené v súvahe alebo vo výkaze ziskov a strát, napr. informácie o prijatí rozhodnutia o predaji účtovnej jednotky alebo jej časti; zlúčení, splynutí, rozdelení a zmene právnej formy účtovnej jednotky; informácie o mimoriadnych udalostiach, ak majú vplyv na hospodárenie účtovnej jednotky (napr. informácie o živelnej pohrome); informácie o odobraní licencie alebo iných povolení významných pre činnosť účtovnej jednotky a pod.

2.3.3 Akruálny princíp

Akruálny princíp je uznávaným princípom v IFRS i v slovenskej účtovnej legislatíve. Pri uplatnení akruálneho princípu sú účinky transakcií a iných udalostí uznané a zachytené v tom účtovnom období, v ktorom sa uskutočnili s nimi spojené transakcie a nie v období, kedy sú prijaté alebo vyplatené peňažné prostriedky (či ich ekvivalenty) súvisiace s týmito transakciami. Pri účtovaní a vykazovaní je nutné rešpektovať ich vecnú a časovú súvislosť s vykazovaným účtovným obdobím, t. j. zásadu vecnej a časovej súvislosti (známu aj ako zásada nezávislosti účtovných období). V súlade so zásadou vecnej a časovej súvislosti sa všetky náklady a výnosy, ktoré vznikajú v závislosti od času, priradujú tomu účtovnému obdobiu, s ktorým súvisia. Napr. náklady ako sú nájomné, úroky z úveru, náklady spojené s riadením a správou účtovnej jednotky vznikajú bez ohľadu na to, či v danom účtovnom období vznikla tržba alebo nie. Dôsledkom tohto prístupu je časové rozlišovanie v širšom ponímaní, ktoré vedie k účtovaniu takých účtovných prípadov ako sú napr. rezervy, opravné položky, odložená daň z príjmov, či položky časového rozlíšenia nákladov a výnosov v užšom zmysle. Cieľom je verné a pravdivé zobrazenie finančnej situácie účtovnej jednotky v súvahe a výkonnosti (resp. výnosnosti) vo výkaze ziskov a strát. Preto je akruálny princíp považovaný za základnú zásadu podvojného účtovníctva, ktorá umožňuje plniť cieľ účtovnej závierky. Účtovná závierka, ktorá je zostavená na akruálnom princípe, informuje používateľov nielen o minulých transakciách, ale aj o povinnosti platiť peňažné prostriedky a ich ekvivalenty v budúcnosti a rovnako o nárokoch prijať peňažné prostriedky a ich ekvivalenty v budúcnosti. V účtovníctve založenom na akruálnom princípe je vznik nákladov a výnosov spojený so zmenami majetku a záväzkov vôbec, a nielen so zmenami jedinej položky majetku - peňažných prostriedkov, resp. peňažných ekvivalentov.

Napriek uvedenému pre externých používateľov sú dôležité tak informácie o akruálnom zisku, ako aj informácie o peňažných tokoch. Samotná účtovná jednotka pre úspešné riadenie potrebuje oba druhy informácií, nakoľko zisk zistený na akruálnej báze nie je zárukou toho, že účtovná jednotka bude mať dostatok prostriedkov potrebných na splácanie existujúcich záväzkov. To je aj dôvod, prečo je súčasťou účtovnej závierky aj prehľad peňažných tokov (resp. výkaz peňažných tokov).

Akruálny princíp v IFRS

Akruálny princíp tvorí jeden zo základných pilierov systému IFRS a prejavuje sa vo väčšine štandardov (napr. IAS 12 *Dane z príjmov*, IAS 20 *Účtovanie štátnych dotácií*

a zverejňovanie štátnej pomoci, IAS 37 Rezervy, podmienené záväzky a podmienené aktíva, IFRS 15 Výnosy so zmlúv so zákazníkmi) ktoré určujú, **kedy a ako sa transakcie uznávajú**, bez ohľadu na peňažné toky. Cieľom tohto princípu je zabezpečiť, aby finančné výkazy poskytovali **verný a pravdivý obraz o finančnej situácii, výkonnosti a peňažných tokoch účtovnej jednotky**.

Podľa IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky* účtovná jednotka zostavuje svoju účtovnú závierku na základe akruálneho princípu, ktorý je základným princípom podvojného účtovníctva. Akruálny princíp sa neuplatní jedine pri zostavovaní výkazu o peňažných tokoch. Zostaviť účtovnú závierku na základe akruálneho princípu znamená, že účtovná jednotka vykazuje položky majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov a výnosov len vtedy, keď vyhovujú definíciám a kritériám vykazovania ustanoveným v Koncepčnom rámci. Podľa akruálneho princípu sú transakcie a udalosti vykázané vtedy, keď sa uskutočnia, nie vtedy keď sú v súvislosti s nimi prijaté alebo zaplatené peňažné prostriedky alebo peňažné ekvivalenty.

Akruálny princíp v slovenskej účtovnej legislatíve

Podľa zákona o účtovníctve náklady a výnosy účtuje účtovná jednotka v tom účtovnom období, v ktorom vznikli, bez ohľadu na deň ich úhrady, inkasa alebo na deň vyrovnaní iným spôsobom. Výdavky a príjmy účtuje účtovná jednotka v tom účtovnom období, v ktorom dôjde k ich úhrade alebo inkasu. V dôsledku aplikovania akruálneho princípu je nevyhnutné transakcie vo vzťahu k účtovnému obdobiu časovo rozlišovať. Podľa zákona o účtovníctve účtovná jednotka účtuje a vykazuje účtovné prípady v období, s ktorým časovo a vecne súvisia, ide o tzv. zásadu vecnej a časovej súvislosti s účtovným obdobím. Ak túto zásadu nemožno dodržať, účtovná jednotka ich zaúčtuje a vykáže v období, keď sa tieto skutočnosti zistili. Transakcie majú totiž ovplyvniť výsledok hospodárenia toho účtovného obdobia, s ktorým vo svojej podstate súvisia.

2.3.4 Zásada oceňovania v historických nákladoch

Zásada oceňovania v historických nákladoch je jednou z najdôležitejších zásad oceňovania. Je to tradičná účtovná zásada. Oceňovanie v historických nákladoch je aj v súčasnosti prevládajúcim spôsobom oceňovania majetku v bežnom účtovníctve i v účtovnej závierke. Správne vyčíslenie historických nákladov je jednou z najdôležitejších úloh vôbec. **Ocenenie v historických nákladoch vychádza z podmienok platných v čase vzniku účtovného prípadu.** V závislosti od spôsobu nadobudnutia historickými nákladmi môže byť buď obstarávací cena alebo výrobné (vlastné) náklady. Obstarávacou cenou sa oceňuje majetok nakupovaný a výrobnými (vlastnými) nákladmi sa oceňuje majetok vytvorený vlastnou činnosťou.

Výhodou oceňovania v historických nákladoch je preukázateľnosť, spoľahlivosť a overiteľnosť ocenenia majetku a záväzkov na základe účtovných dokladov, podľa ktorých sa ceny majetku a záväzkov stanovili pri prvotnom ocenení. **Nevýhodou je neporovnateľnosť finančnej výkonnosti** účtovných jednotiek, ktoré si významné položky majetku obstarali v rôznom čase a za výrazne odlišné ceny. Zásada oceňovania v historických nákladoch nezohľadňuje vplyv inflácie ani zmeny v ocenení konkrétnych položiek majetku, preto ocenenie v historických nákladoch často nie je relevantné.

Podľa zásady oceňovania v historických nákladoch obstarávací cena a vlastné náklady predstavujú hornú hranicu ocenenia, nad ktorú nie je možné ocenenie zvyšovať. Majetok, ktorého hodnota sa používaním znižuje, sa odpisuje. Ak existuje opodstatnený predpoklad zníženia hodnoty majetku pod jeho účtovnú hodnotu, ocenenie majetku sa upraví vytvorením opravnej položky. Z dôvodu zrealizovania ocenenia sa teda ku dňu, ku ktorému sa zostavuje

účtovná závierka, ocenenie upravuje na účtovné hodnoty, napr. zaúčtovaním odpisov, zohľadnením opravnej položky alebo účtovaním zmeny reálnej hodnoty.

Zásada oceňovania v historických nákladoch v IFRS

Koncepcný rámec rozlišuje dve skupiny oceňovacích základní – **oceňovacie základne založené na historických nákladoch** a **oceňovacie základne založené na bežných hodnotách**. Historické náklady na rozdiel od bežných hodnôt nezohľadňujú zmeny v ocenení majetku a záväzkov, s výnimkou situácie keď sa zmeny vzťahujú k zníženiu hodnoty majetku v podobe oprávok alebo opravných položiek alebo ak je záväzok podhodnotený a dochádza k tvorbe rezerv. K oceňovacím základniam založeným na historických nákladoch patrí obstarávacia cena a amortizovaná hodnota finančného aktíva alebo finančného záväzku.

IFRS používajú pojem „cost“ pre obstarávaciu cenu aj pre vlastné náklady dlhodobého hmotného majetku, dlhodobého nehmotného majetku a tiež investícií v nehnuteľnostiach. Pri zásobách používajú tiež pojem „cost of inventories“.

Obstarávacia cena je uhradená suma peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov alebo reálna hodnota inej protihodnoty vynaloženej na účely nadobudnutia aktíva v čase jeho obstarania alebo zhotovenia, alebo prípadne suma priradená tomuto aktívu pri prvotnom zaúčtovaní v súlade so špecifickými požiadavkami iných štandardov IFRS, napr. IFRS 2 *Platby na základe podielov*.

Jednotlivé štandardy (IAS 16 *Pozemky, budovy a zariadenia*, IAS 38 *Nehmotné aktíva*, IAS 40 *Investičný nehnuteľný majetok*) poskytujú prehľad toho, čo je súčasťou obstarávacej ceny i toho, čo nie je súčasťou obstarávacej ceny.

Obstarávacia cena zásob podľa IAS 2 *Zásoby* zahŕňa všetky **náklady na ich nákup** (angl. „costs of purchase“), **náklady na zmenu** (angl. „costs of conversion“) a **ostatné náklady** vynaložené na premenu zásob do ich súčasnej podoby a na ich presun na súčasné miesto uloženia.

Náklady na úroky a podobné náklady ako súčasti obstarávacej ceny a vlastných nákladov sú predmetom IAS 23 *Borrowing costs*.

Amortizovanou hodnotou finančného aktíva alebo finančného záväzku sa rozumie hodnota, ktorou sa finančné aktívum alebo finančný záväzok oceňuje pri prvotnom zaúčtovaní, znížená o splátky istiny a zvýšená alebo znížená o kumulovanú amortizáciu akéhokoľvek rozdielu medzi touto prvotnou hodnotou a hodnotou pri splatnosti za použitia metódy efektívnej úrokovej miery a pri finančných aktívach upravená o prípadnú opravnú položku na stratu. K finančným aktívam, ktoré sa oceňujú amortizovanou hodnotou patria napr. pohľadávky z obchodného styku alebo nakúpené dlhopisy, ktoré má účtovná jednotka v úmysle držať do ich splatnosti. Amortizovanou hodnotou oceňujeme i finančné záväzky s výnimkou napr. tých finančných záväzkov, ktoré sú držané za účelom obchodovania, nezabezpečených derivátov.

Zásada oceňovania v historických nákladoch v slovenskej účtovnej legislatíve

V Slovenskej republike je zásada oceňovania v historických nákladoch dominantný oceňovací princíp. Zásada oceňovania v historických nákladoch sa prejavuje v ustanoveniach zákona o účtovníctve, ktoré určujú spôsoby oceňovania majetku a záväzkov **ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**.

Účtovná jednotka **ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu oceňuje majetok a záväzky obstarávacou cenou, vlastnými nákladmi, menovitou hodnotou a reálnou hodnotou**, pričom obstarávacia cena, vlastné náklady a menovitá hodnota sú vyjadrením

historických nákladov, teda sumy, ktorá bola vynaložená v čase obstarania majetku alebo vzniku záväzku.

Zákon o účtovníctve následne definuje obstarávaciu cenu, vlastné náklady, menovitú hodnotu i reálnu hodnotu.

Obstarávacou cenou sa oceňuje majetok nadobudnutý kúpou a záväzky pri ich prevzatí. Pri jednotlivých druhoch majetku je potom v postupoch účtovania uvedené, čo je a čo nie je súčasťou obstarávacej ceny.

Vlastnými nákladmi sa oceňuje majetok vytvorený vlastnou činnosťou. Rozlišuje sa, či ide o vlastné náklady zásob alebo o vlastné náklady hmotného a nehmotného majetku.

Menovitou hodnotou sa oceňujú peňažné prostriedky, tokeny elektronických peňazí a ceniny, pohľadávky pri ich vzniku a záväzky pri ich vzniku.

V určitých prípadoch zákon o účtovníctve prikazuje oceňovať majetok a záväzky už pri vzniku účtovného prípadu reálnou hodnotou. Reálnou hodnotou sa oceňuje majetok bezodplatne nadobudnutý, majetok preradený z osobného užívania do podnikania, nehmotný a hmotný majetok novozistený pri inventarizácii a v účtovníctve doteraz nezachytený, majetok obstaraný verejným obstarávateľom bezodplatne od koncesionára za plnenie vo forme koncesie na stavebné práce. Reálnou hodnotou sa podľa zákona o účtovníctve oceňuje napr. aj majetok a záväzky nadobudnuté kúpou podniku alebo jeho časti; majetok a záväzky nadobudnuté vkladom podniku alebo jeho časti a majetok a záväzky nadobudnuté zámenou; cenné papiere určené na obchodovanie; komodity, s ktorými sa obchoduje na verejnom trhu; majetok a záväzky prevzaté nástupníckou účtovnou jednotkou od premenou zanikajúcej účtovnej jednotke; presne vymedzené kryptoaktívum. Ocenenie takýchto druhov majetku a záväzkov závisí do veľkej miery od aktuálnych podmienok na trhu. Rovnaké dôvody vedú k oceňovaniu reálnou hodnotou aj ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Reálnou hodnotou sa rozumie trhová cena, hodnota zistená oceňovacím modelom a posudok znalca.

Podľa zákona o účtovníctve **ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**, je účtovná jednotka **povinná upraviť ocenenie hodnoty majetku, vytvoriť rezervy a odpisovať majetok** v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami. Podľa zákona o účtovníctve sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, určité presne vymedzené druhy majetku a záväzkov oceňujú reálnou hodnotou.

2.3.5 Zásada opatrnosti

Zásada opatrnosti má všeobecnú platnosť. Veľmi úzko súvisí so zásadou oceňovania v historických nákladoch. Zásada opatrnosti je založená na predstave opatrného obchodníka, ktorý sa sám pred sebou a ani pred ostatnými nepovažuje za bohatšieho, ako v skutočnosti je, a v prípade pochybností sa považuje skôr za chudobnejšieho. Je totiž v záujme vlastníkov podniku i jeho veriteľov, aby sa účtovníctvo viedlo opatrne, t. j. aby účtovné informácie nevzbudzovali neprimerane optimistické očakávania o situácii podniku. Pretože budúca prosperita podniku je vždy spojená s určitou neistotou, je pre podnik výhodnejšie vykázať za bežné účtovné obdobie skôr **nižší zisk** než vyšší zisk.

Nižší zisk je možné docieľiť pomocou rôznych nástrojov, ktoré smerujú k vykázaniu nižšej sumy majetku a vyššej sumy záväzkov, napr. aplikovaním **realizačného princípu** a aplikovaním **imparitného princípu**. V oblasti poskytovania informácií, o ktorých sa neúčtuje, ale uvádzajú sa v poznámkach, zásadu opatrnosti dopĺňa **princíp osvetľovania hodnoty**, na ktorého základe účtovná jednotka uvádza informácie len v poznámkach účtovnej závierky.

Realizačný princíp znamená, že v bežnom účtovníctve sa účtujú a v účtovnej závierke sa vykazujú len tie výnosy, ktoré boli ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka už realizované, t. j. výnos sa zaúčtuje až vtedy, keď existuje istota, že skutočne vznikol. Na druhej strane v účtovnej závierke musia byť zohľadnené všetky predpokladané riziká a straty. Tento prístup je známy pod pojmom **imparitný (nerovnaký) princíp** a znamená, že v dôsledku uplatnenia zásady opatrnosti sa nerovnako pristupuje k účtovaniu a vykazovaniu nerealizovaných strát a ziskov – nerealizované straty sa účtujú a vykazujú a nerealizované zisky sa neúčtujú a nevykazujú sa. Napr. zisk pri majetku sa vyazuje až vtedy, keď je majetok predaný, ale strata už vtedy, keď je ešte majetok nepredaný a účtovná jednotka ho má ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka na sklade.

Zásada opatrnosti významným spôsobom ovplyvňuje oceňovanie majetku a záväzkov. V súlade so zásadou opatrnosti **by sa nemali majetok a výnosy v účtovnej závierke nadhodnocovať** a naopak **záväzky a náklady by sa nemali podhodnocovať**. Opatrnosť však neznamená ani zámerné podhodnocovanie majetku a nadhodnocovanie záväzkov, pretože to by malo za následok skresľovanie skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva.

Na uplatňovanie opatrnosti disponuje účtovníctvo viacerými nástrojmi. Je zrejmé, že pri uplatňovaní zásady opatrnosti sa **ocenenie majetku môže upravovať len smerom nadol**, pričom spätné zvýšenie je možné len do výšky pôvodného ocenenia. Riziká, straty a zníženia hodnoty majetku sa vyjadrujú pomocou **opravných položiek** v prípade, že ide o prechodné zníženie hodnoty majetku a pomocou **odpisov** v prípade, že ide o trvalé zníženie hodnoty majetku. Zásada opatrnosti je do istej miery v rozpore s oceňovaním reálnou hodnotou, pretože pri oceňovaní majetku reálnou hodnotou sa účtovná hodnota majetku môže meniť oboma smermi (smerom nahor i nadol), nie iba smerom nadol. **Či je oceňovanie majetku reálnou hodnotou v rozpore so zásadou opatrnosti závisí tiež od toho, či sa zmena reálnej hodnoty účtuje s vplyvom na výsledok hospodárenia a vyazuje sa vo výkaze ziskov a strát alebo sa zmena reálnej hodnoty majetku účtuje súvisť s nejakou inou položkou vlastného imania a vyazuje sa v súvahe.** Pri záväzkoch zásada opatrnosti vyžaduje zvýšiť ich účtovné ocenenie vždy, keď očakávame ich budúce zvýšenie. Významným nástrojom vyjadrenia opatrnosti pri záväzkoch je tvorba **rezerv**. Tvorbou rezerv sa zabezpečuje, že záväzky nie sú podhodnotené.

Zásada opatrnosti sa prejavuje aj pri zásobách, keď sa zásoby v súvahe vykazujú buď v historických nákladoch alebo v čistej realizovateľnej hodnote podľa toho, ktorá z nich bola nižšia. Pri tomto spôsobe oceňovania sa aplikuje **princíp oceňovania v nižšej z dvoch cien** alebo **princíp nižšieho ocenenia**. Prechodné zníženie ocenenia zásob sa vyjadri pomocou opravných položiek.

V rámci zásady opatrnosti sa **princíp osvetľovania hodnoty** aplikuje preto, že medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej skutočného zostavenia môžu nastať skutočnosti, ktoré môžu byť pre používateľa užitočné na posúdenie finančnej situácie. Tieto skutočnosti sa potom uvádzajú len v poznámkach, neúčtuje sa o nich, pretože nespĺňajú podmienky na zaúčtovanie.

Zásada opatrnosti je do značnej miery založená **na subjektívnom posudzovaní skutočností s využitím kvalifikovaného odhadu**. V tomto smere je podstatná skutočnosť, že z kvalifikovaného odhadu budúceho vývoja sa z viacerých možných alternatív vždy vyberie tá opatrnejšia, menej riziková a bezpečnejšia možnosť.

Zásada opatrnosti v IFRS

Podľa Koncepčného rámca je opatrnosť súčasťou verného zobrazenia ako základnej kvalitatívnej charakteristiky informácií. V Koncepčnom rámci sa uvádza, že opatrnosť je

uplatňovanie obozretnosti v rozhodovaní v podmienkach neistoty. Informácie v účtovnej závierke majú verne zobrazovať javy, ktoré tvrdia, že zobrazujú. Opatrnosť ako aspekt verného zobrazenia informácie preto znamená, že aktíva a výnosy nie sú nadhodnotené a záväzky a náklady nie sú podhodnotené. Rovnako opatrnosť ako aspekt verného zobrazenia informácie nedovoľuje ani podhodnocovať aktíva a výnosy alebo nadhodnocovať záväzky alebo náklady. IFRS teda aplikáciou zásady opatrnosti uprednostňujú zobrazenie **ekonomickej reality**.

V jednotlivých štandardoch ako napr. IAS 16 Pozemky, budovy a zariadenia, IAS 38 Nehmotné aktíva i IAS 40 Investičný nehnuteľný majetok sa nachádzajú ustanovenia týkajúce sa ocenenia hmotného a nehmotného majetku po prvotnom vykázaní, v ktorom sú zohľadnené požiadavky zásady opatrnosti. Problematika oceňovania, ktoré nasleduje po prvotnom vykázaní, sa zhodne rieši v IAS 16 *Pozemky, budovy a zariadenia* i IAS 38 *Nehmotné aktíva*. Podľa IAS 16 *Pozemky, budovy a zariadenia* a IAS 38 *Nehmotné aktíva* si účtovná jednotka **po prvotnom vykázaní**, t. j. ku dňu účtovnej závierky môže zvoliť či pri jednotlivých triedach pozemkov, budov a zariadení či nehmotných aktív použije **model obstarávacej ceny** (angl. „cost model“) alebo **model precenenia** (angl. revaluation model). Pri modeli obstarávacej ceny sa ku dňu účtovnej závierky aktíva oceňujú **v obstarávacej cene zníženej o oprávky a straty zo zníženia hodnoty**. Pri modeli precenenia sa ku dňu precenenia oceňujú aktíva v reálnej hodnote zníženej o následné oprávky a následné straty zo zníženia hodnoty. Frekvencia preceňovania závisí od povahy príslušného aktíva, môže to byť interval troch až piatich rokov, ale v určitých prípadoch môže k preceneniu dochádzať aj každý rok. V prípade precenia majetku smerom nahor oproti jeho účtovnej hodnote, toto precenenie je súčasťou ostatných súčastí komplexného výsledku a kumuluje sa vo vlastnom imaní ako prebytok z precenenia. Zvýšenie sa však vykazuje vo výsledku hospodárenia do tej miery, do akej sa ním ruší zníženie hodnoty z precenenia toho istého majetku, ktoré bolo predtým vykázané vo výsledku hospodárenia. Ak sa účtovná hodnota majetku v dôsledku precenenia zníži, toto zníženie sa vykazuje vo výsledku hospodárenia. Toto zníženie sa vykazuje v ostatných súčastiach komplexného výsledku, pokiaľ sa v predchádzajúcich obdobiach z dôvodu precenenia toho istého majetku na vyššiu hodnotu kumuloval vo vlastnom imaní prebytok z precenenia.

Podľa IAS 40 *Investičný nehnuteľný majetok* si účtovná jednotka po prvotnom vykázaní môže zvoliť model pre následné oceňovanie. Účtovná jednotka si môže zvoliť medzi **modelom oceňovania reálnou hodnotou** (angl. „fair value model“) a **modelom obstarávacej ceny** (angl. „cost model“). Investičný nehnuteľný majetok sa ku dňu účtovnej závierky buď preceňuje na reálnu hodnotu alebo sa oceňuje v obstarávacej cene zníženej o oprávky a straty zo zníženia hodnoty. Model obstarávacej ceny podľa IAS 40 je totožný s modelom obstarávacej ceny podľa IAS 16 i IAS 38. Pri aplikovaní modelu oceňovania v reálnej hodnote sa rozdiely z precenenia **účtujú výsledkovo** a investície do nehnuteľností preceňované na reálnu hodnotu sa ďalej neodpisujú. Ak si účtovná jednotka pre oceňovanie investičného nehnuteľného majetku vyberie model oceňovania reálnou hodnotou, musí tento model použiť ku dňu každej účtovnej závierky a pri všetkom investičnom nehnuteľnom majetku.

Znížením hodnoty majetku sa v rámci IFRS špeciálne zaoberá IAS 36 *Zníženie hodnoty aktív*, ktorého cieľom je zabezpečiť, aby majetok nebol nadhodnotený. Prakticky sa IAS 36 *Zníženie hodnoty aktív* zaoberá problematikou zníženia hodnoty pozemkov, budov a zariadení, investičného nehnuteľného majetku v rámci modelu obstarávacej ceny a nehmotných aktív vrátane goodwillu a tiež investícií v dcérskych, pridružených a spoločných podnikoch, ktoré sa v individuálnej účtovnej závierke vykazujú v obstarávacej cene. IAS 36 pracuje s pojmom „test na zníženie hodnoty aktív“, ktorým sa vyčísľuje tzv. spätné ziskateľná suma aktíva. Cieľom tohto testu je zaistiť, že účtovná hodnota aktíva alebo jednotky vytvárajúcej peňažné prostriedky nebude vyššia ako je jeho spätné ziskateľná suma.

Zásoby sa podľa IAS 2 *Zásoby* oceňujú na základe **zásady nižšej z dvoch cien**. Zásoby sa oceňujú vo výške obstarávacej ceny alebo čistej realizovateľnej hodnoty podľa toho, ktorá z nich je nižšia. Čistá realizovateľná hodnota je odhadovaná predajná cena v bežnom podnikaní po odpočítaní odhadovaných nákladov na dokončenie a odhadovaných nákladov potrebných na uskutočnenie predaja. V prípade, že zásoby sú poškodené, zastaralé alebo nastal pokles ich predajnej ceny, je nevyhnutné účtovať o znížení hodnoty zásob (vytvoriť opravnú položku) vo výške rozdielu medzi obstarávacou cenou zásob a ich čistou realizovateľnou hodnotou. Pokiaľ bola v súvislosti so zásobami zaúčtovaná strata zo zníženia hodnoty (opravná položka), zaúčtuje sa podľa IAS 2 *Zásoby* ako náklad.

V oblasti záväzkov je pre uplatňovanie zásady opatrnosti dôležitý IAS 37 *Rezervy, podmienené záväzky a podmienené aktíva*, nakoľko upravuje rezervy. Rezervy sú záväzky, pri ktorých nie je isté kedy nastanú alebo nie je istá ich výška. Rezervy sa vykazujú vo výkaze o finančnej situácii. IAS 37 *Rezervy, podmienené záväzky a podmienené aktíva* rozlišuje medzi rezervami a podmienenými záväzkami. Podmienené záväzky sa zverejňujú iba v poznámkach, nevykazujú sa vo výkaze o finančnej situácii.

IFRS princíp osvetľovania hodnoty nepovažujú za princíp. O význame zohľadňovania udalostí, ktoré nastali po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, však svedčí skutočnosť, že je tejto problematike v IFRS venovaný celý jeden štandard IAS 10 *Udalosti po období vykazovania*. Podľa IAS 10 *Udalosti po období vykazovania* udalosti, ktoré nastanú **medzi koncom obdobia vykazovania** (pre tento deň budeme používať pojem, ktorý je nám bližší – deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka) a **dňom, ku ktorému sa účtovná závierka schváli na zverejnenie**, možno rozdeliť na dva druhy udalostí:

- a) udalosti, ktoré **poskytujú dôkaz o stave, ktorý existoval ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka** (tieto udalosti si vyžadujú úpravu) a
- b) udalosti, ktoré **súvisia so stavom, ktorý vznikol po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka** (tieto udalosti si nevyžadujú úpravu).

Pre aplikáciu IAS 10 *Udalosti po období vykazovania* je kľúčový **dátum schválenia účtovnej závierky na zverejnenie**.

Medzi udalosti, ktoré si vyžadujú úpravu, patria napr.: urovanie súdneho sporu po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, ktorým sa potvrdzuje, že účtovná jednotka mala ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka súčasnú povinnosť. Táto situácia, nakoľko si vyžaduje úpravu súm vykázaných v účtovnej závierke alebo vykázanie súm, ktoré predtým vykázané neboli, **nie je aplikáciou princípu osvetľovania hodnoty**.

Medzi udalosti, ktoré si nevyžadujú úpravu, patrí napr. pokles reálnej hodnoty investície medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom, keď sa účtovná závierka schváli na zverejnenie. Pokles reálnej hodnoty obvykle nesúvisí so stavom investície ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, ale odzrkadľuje udalosti, ktoré vznikli až po ňom. Tieto situácie, nakoľko si nevyžadujú úpravu súm vykázaných v účtovnej závierke, ale vyžadujú si ich zverejnenie v poznámkach, **sú aplikáciou princípu osvetľovania hodnoty**.

Zásada opatrnosti v slovenskej účtovnej legislatíve

Zásada opatrnosti sa prejavuje v zákone o účtovníctve už pri definíciách majetku a záväzku. Pri majetku sa vyžaduje, aby bolo takmer isté, že v budúcnosti zvýši ekonomické úžitky, pričom pri záväzkoch stačí, že je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky. Definície majetku a záväzkov vychádzajú z Koncepčného rámca IFRS pred jeho zmenou v roku 2018.

V slovenských účtovných predpisoch sa pojmy ako realizačný princíp, imparitný princíp či princíp osvetľovania hodnoty nepoužívajú, no prakticky sú v slovenskej účtovnej legislatíve zakotvené. Zásada opatrnosti je v slovenskej účtovnej legislatíve aplikovaná prostredníctvom ustanovení o odpisoch, opravných položkách, rezervách, čistej realizačnej hodnote.

Podľa zákona o účtovníctve **ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**, je účtovná jednotka **povinná upraviť ocenenie hodnoty majetku, vytvoriť rezervy a odpisovať majetok** v súlade s účtovnými zásadami a účtovnými metódami.

Ocenenie majetku sa upraví opravnými položkami, ak existuje opodstatnený predpoklad zníženia hodnoty majetku pod jeho účtovnú hodnotu. Opravné položky sa zrušia alebo sa zmení ich výška, ak nastane zmena predpokladu zníženia hodnoty. Rezervy sú záväzky s neistým časovým vymedzením alebo výškou.

Ak ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sú budúce ekonomické úžitky zásob nižšie ako ich ocenenie v účtovníctve, ocenia sa v čistej realizačnej hodnote. Čistou realizačnou hodnotou sa rozumie predpokladaná predajná cena zásob znížená o predpokladané náklady na ich dokončenie a náklady súvisiace s ich predajom.

Ak ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, je suma záväzkov vyššia ako ich výška v účtovníctve, uvedú sa záväzky v účtovnej závierke vo zvýšenom ocenení.

Podľa zákona o účtovníctve sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, určité presne vymedzené druhy majetku a záväzkov oceňujú reálnou hodnotou. Pri účtovaní o rozdiely medzi prvotným ocenením a reálnou hodnotou, resp. o zmene reálnej hodnoty sa používa súvahový aj výsledkový prístup, resp. ich kombinácia. Ako sme už uvádzali vyššie, ocenenie reálnou hodnotou nemusí vždy predstavovať porušenie realizačného princípu, je skôr prejavom aplikovania zásady verného a pravdivého obrazu.

Na rozdiel od IFRS nie je možné preceňovať ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka dlhodobý nehmotný a hmotný majetok smerom nahor, a to aj napriek skutočnosti, že z dôvodu plynutia času je jeho ocenenie v účtovníctve nižšie, než by bola suma, za ktorú by sa dal tento majetok predat'. Z dôvodu aplikácie zásady opatrnosti v spojení s realizačným princípom sa takýto majetok nesmie v SR oceniť vyššou cenou, akou je jeho prvotné ocenenie v účtovníctve. Dlhodobý nehmotný a hmotný majetok je možné oceniť reálnou hodnotou len v určitých špecifických a zákonom o účtovníctve presne vymedzených situáciách, napr. v prípade zrušenia spoločnosti bez likvidácie sa majetok a záväzky zanikajúcej spoločnosti preceňujú na reálnu hodnotu.

Uvedené ustanovenia o odpisoch, opravných položkách, rezervách, čistej realizačnej hodnote či o oceňovaní reálnou hodnotou ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka sú detailnejšie rozpracované v postupoch účtovania pre podnikateľov a povinnosť zverejňovania informácií o týchto nástrojoch ako aj ich rozsah je zas predmetom príslušných opatrení pre účtovnú závierku mikro účtovných jednotiek, malých účtovných jednotiek, veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu.

Účtovná závierka musí prezentovať informácie podľa stavu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Platí to aj pre všetky účtovné zápisy, ktoré sa uskutočňujú iba ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Ak do dňa zostavenia účtovnej závierky získa účtovná jednotka informácie, ktoré sa týkajú stavu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, musí ich pri zostavení účtovná jednotka zohľadniť. Ak medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej skutočného zostavenia účtovná jednotka získa informácie o skutočnostiach, ktoré sa týkajú už bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia, ale ktoré môžu byť pre používateľa užitočné na posúdenie jej finančnej situácie alebo

výkonnosti, tak v rámci uplatnenia **princípu osvetľovania hodnoty, ktorý rozvíja zásadu opatrnosti**, uvádza účtovná jednotka tieto informácie len v poznámkach účtovnej závierky, neúčtuje o nich, nakoľko nesplňajú podmienky na ich zaúčtovanie.

Pri posudzovaní udalostí, ktoré nastali po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka existuje v slovenskej účtovnej legislatíve podobný prístup ako v IFRS. Účtovné prípady rozdeľujeme na **účtovné prípady bežného účtovného obdobia** a **účtovné prípady, ktoré sa účtujú iba ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**. Účtovné prípady, ktoré sa účtujú ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka sa delia na **závierkové účtovné prípady** (plynutím času sa závierkové účtovné prípady nemôžu meniť, napr. inventarizačné rozdiely, kurzové rozdiely) a **upravujúce závierkové prípady** (úprava pôvodne zaúčtovaných účtovných prípadov alebo zaúčtovanie nových skutočností vyplýva z faktu, že medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej zostavenia, účtovná jednotka získava informácie, ktoré sa týkajú stavu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, napr. tvorba alebo upravenie výšky rezervy alebo opravnej položky).

Podľa postupov účtovania **upravujúcim závierkovým účtovným prípadom nie je účtovanie skutočností, ktoré nastali medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej zostavenia, ak nesúvisia so stavom ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**, napr. pokles trhovej ceny cenných papierov v období medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej zostavenia. O takýchto skutočnostiach sa neúčtuje ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, ale účtuje sa o nich v bezprostredne nasledujúcom účtovnom období v súlade so zásadou časovej a vecnej súvislosti s účtovným obdobím. V súlade s princípom osvetľovania hodnoty sa takéto skutočnosti v poznámkach účtovnej závierky uvádzajú v prípade, ak sú **významné**. Príklady takýchto neupravujúcich závierkových účtovných prípadov sú uvádzané v príslušných opatreniach pre účtovnú závierku malých účtovných jednotiek, veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu.

2.3.6 Výnosový princíp

Výnosový princíp určuje pravidlá pre uznávanie výnosov. Identifikáciu výnosov na základe výnosového princípu rozvíjajú dva princípy: **realizačný princíp** a **princíp časovej súvislosti**.

Podľa **realizačného princípu** sa môžu v účtovnej závierke vykázat len tie výnosy (zisky), ktoré boli k závierkovému dňu už realizované. V tomto smere je dôležité stanoviť **moment realizácie**, t. j. moment, ku ktorému účtovnej jednotke vzniká výnos. Realizačný princíp sa uplatňuje na všetky transakcie recipročného typu, kde výnosy majú svojho vecného nositeľa a vykazujú sa v období, v ktorom príslušné zložky majetku alebo výkony boli prevzaté odberateľom.

V prípade, keď neexistuje priama vecná súvislosť medzi výnosmi a ich nositeľmi, uskutočňuje sa identifikácia výnosov na základe **princípu časovej súvislosti**. Ak výnosy vznikajú kontinuálne (napr. úroky, nájomné), vykážu sa v období, s ktorým časovo súvisia.

Pokiaľ sa určité zvýšenie majetku týka viacerých období, vykážu sa výnosy **časovo rozlíšené**.

Okamih uznania výnosu je mimoriadne dôležitý najmä preto, že výnosy sú základným ukazovateľom úspešnosti účtovnej jednotky. Definovať moment vzniku výnosu je základom pre správne vyčíslenie výsledku hospodárenia v danom účtovnom období a prevenciou pred manipuláciou s výsledkom hospodárenia z dôvodu jeho priradenia do nesprávneho účtovného obdobia.

Výnosový princíp v IFRS

IFRS pripisujú výnosom zásadný význam, preto je im aj venovaná veľká pozornosť. V IFRS sa výnosy (angl. income) rozdeľujú na výnosy pochádzajúce z hlavnej činnosti (angl. revenue) a výnosy, ktoré plynú z vedľajších, častokrát neopakovateľných činností alebo zo skutočností, ktoré podnik nevie ovplyvniť (angl. gains). V IFRS je problematike výnosov venovaný samostatný štandard IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi*, ktorý upravuje uznávanie a vykazovanie výnosov vznikajúcich na základe zmlúv so zákazníkmi, kde sa výnosy dosahujú z bežných, opakujúcich sa činností účtovnej jednotky. Cieľom tohto štandardu je stanoviť zásady, ktoré účtovná jednotka uplatňuje na vykazovanie užitočných informácií používateľom účtovnej závierky o povahe, výške, načasovaní a neistote výnosov a peňažných tokov, ktoré vznikajú v dôsledku zmlúv so zákazníkmi. Proces od uzavretia zmluvy na dodanie výkonov (tovarov, výrobkov či služieb) zákazníkovi až po moment uznania príslušného výnosu je rozdelený do piatich krokov:

1. Identifikácia zmlúv so zákazníkmi.
2. Identifikovanie povinností plniť zmluvy so zákazníkmi.
3. Určenie transakčnej ceny.
4. Alokácia transakčnej ceny na jednotlivé povinnosti.
5. Uznatie výnosov vo výške alokovanej časti transakčnej ceny pri splnení povinnosti dodať.

Podľa IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi* je moment realizácie založený na tom, či bola prevedená kontrola nad majetkom alebo službou na zákazníka. IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi* vychádzajú zo zásady, že pri vykazovaní v účtovnej závierke má podstata transakcie prednosť pred jej právnou formou (bližšie sa tomu venujeme v časti 2.3.8 Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou).

Výnosový princíp v slovenskej účtovnej legislatíve

V SR nie je moment realizácie explicitne stanovený v účtovných predpisoch. Za jeho náhradu môžeme považovať deň uskutočnenia účtovného prípadu, ktorý je rozhodujúci pre uznanie realizovaného výnosu. Podľa slovenských účtovných predpisov je dňom uskutočnenia účtovného prípadu, t. j. momentom realizácie **deň splnenia dodávky**. Nezáleží pritom na tom, kedy z predávajúceho na kupujúceho prechádza vlastnícke právo alebo nebezpečenstvo škody na tovare.

Pri nehnuteľnostiach obstaraných na základe zmluvy, pri ktorých sa vlastníctvo nadobúda povolením vkladu do katastra nehnuteľností a do nadobudnutia vlastníctva nadobúdateľ nehnuteľnosť užíva, dňom uskutočnenia účtovného prípadu je deň prevzatia nehnuteľnosti nadobúdateľom; u prevádzajúceho je dňom uskutočnenia účtovného prípadu deň odovzdania nehnuteľnosti.

2.3.7 Princíp vecného a časového prirad'ovania nákladov k výnosom

Z princípu vecného a časového prirad'ovania nákladov k výnosom sa odvodzujú pravidlá pre vykazovanie nákladov na základe ich vzťahu k súvisiacim výnosom príslušného účtovného obdobia. Princíp vecného a časového prirad'ovania nákladov k výnosom vychádza z predpokladu, že náklady, ktoré sa týkajú daných výnosov, by mali byť priradené k týmto výnosom v tom účtovnom období, keď boli uznané výnosy. Ak v účtovnom období vznikol výnos, účtovná jednotka je povinná zaúčtovať náklad, ktorý s ním súvisí, a naopak, ak v účtovnom období vznikol náklad, účtovná jednotka je povinná zaúčtovať výnos, ktorý s ním súvisí. Porovnaním príslušných výnosov a nákladov sa potom vyčíslí výsledok hospodárenia za dané účtovné obdobie.

V súlade s princípom vecného a časového priradovania nákladov k výnosom je zabezpečenie vecnej súvislosti nákladov s výnosmi v súčasnosti založené na uznávaní výnosov bežného obdobia. Najskôr sa vymedzia výnosy prislúchajúce vykazovanému účtovnému obdobiu z hľadiska času a k týmto výnosom sa priradia náklady, ktoré s danými výnosmi vecne a časovo súvisia. Niektoré náklady vznikajú a vykazujú sa v účtovnej závierke len vtedy, ak boli uznané aj im zodpovedajúce výnosy, tak sa zabezpečí vecná a časová porovnateľnosť nákladov a výnosov, napr. k tržbám musia byť priradené tie náklady, ktoré sa týkajú iba realizovaných výkonov.

A naopak, ak v účtovnom období vznikol náklad, napr. v súvislosti s prenájomom nehnuteľnosti (zaúčtovanie odpisov, nákladov na bezpečnostné a upratovacie služby, energie, mzdové náklady) účtovná jednotka je povinná v súmerateľnej výške v danom účtovnom období zaúčtovať výnos, ktorý s ním súvisí bez ohľadu na to, či poskytnutý prenájom fakturovala, resp. inkasovala alebo nie. Výsledok hospodárenia sa potom vyčíslí porovnaním výnosov a nákladov za účtovné obdobie z uvedenej činnosti.

Prakticky sa teda princíp vecného a časového priradovania nákladov k výnosom aplikuje dvoma spôsobmi – buď sa za základ berú výnosy a k nim sa priradujú náklady alebo sa za základ berú náklady a k nim sa priradujú výnosy.

Ak sú pri zisťovaní výsledku hospodárenia **určujúce náklady** a k nim sa priradujú výnosy, ide o koncepciu, ktorá je založená na **vyprodukovanom výsledku hospodárenia**. Táto koncepcia sa uplatňuje v SR. Ak sú pri zisťovaní výsledku hospodárenia **určujúce výnosy** a k nim sa priradujú náklady, ide o koncepciu, ktorá je založená na **realizovanom výsledku hospodárenia**. Táto koncepcia sa uplatňuje v IFRS. Pre priradovanie výnosov k nákladom aj nákladov k výnosom v danom účtovnom období je rozhodujúci stupeň dokončenia transakcie. Rozdiel koncepcií založených na vyprodukovanom a realizovanom výsledku hospodárenia sa prejavuje predovšetkým v oblasti účtovania a vykazovania zásob vlastnej výroby. (Šlosárová a kol., 2011)

Princíp vecného a časového priradovania nákladov k výnosom v IFRS

Ako sme uvádzali vyššie, v IFRS sa uplatňuje koncepcia, ktorá je založená na realizovanom výsledku hospodárenia. IFRS teda pri zisťovaní výsledku hospodárenia za účtovné obdobie uplatňujú prístup, ktorý berie za základ výnosy. Vecný nesúlad medzi nákladmi a výnosmi sa odstraňuje úpravou nákladov. Zisťujú sa tak informácie o tom, či sa výrobou zvýšil stav zásob vlastnej výroby alebo či bol v účtovnom období vyšší predaj zásob ako ich výroba, a teda stav zásob sa znížil. (Šlosárová a Blahušiaková, 2017)

IFRS zdôrazňujú časovú a vecnú súvislosť nákladov a výnosov (tzv. matching principle), pričom vyžadujú, aby položky časového rozlíšenia na strane aktív spĺňali definíciu aktív a položky časového rozlíšenia na strane pasív, aby spĺňali definíciu záväzkov. Okrem toho musia spĺňať aj kritériá na vykázanie. IFRS sa viac sústreďia na verné zobrazenie skutočností a aplikáciu akruálneho princípu, nie na mechanické párovanie výnosov a nákladov, aj preto sa v poslednom období ustupuje od tzv. matching principle a dôraz sa kladie viac na výkaz o finančnej situácii. (Farkaš, 2020)

Princíp vecného a časového priradovania nákladov k výnosom v slovenskej účtovnej legislatíve

V SR v súčasnosti platí zásada, že náklady, ktoré vznikli počas obdobia pri výrobe zásob vytvorených vlastnou činnosťou, sa musia rozdeliť na časť, ktorá sa zahrnie do výsledku hospodárenia a časť, ktorá je viazaná na konci účtovného obdobia v nedokončenej výrobe, polotovarochoch vlastnej výroby a hotových, ale nepredaných výrobkoch, resp. zvieratách. Takýto prístup zisťovania výsledku hospodárenia sa nazýva **brutto princíp zisťovania výsledku**

hospodárenia a znamená, že výsledok hospodárenia sa zisťuje porovnávaním celkových nákladov a výnosov, pričom vecný nesúlad sa odstráni zaúčtovaním zmeny stavu zásob úpravou výnosov. Brutto princíp zisťovania výsledku hospodárenia sa zabezpečí tak, že náklady bežného účtovného obdobia zostanú zaúčtované v plnej výške a vykoná sa úprava výnosov tak, aby sa náklady a výnosy vecne viazali na rovnaké výkony. (Šlosárová a Blahušiaková, 2017)

2.3.8 Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou

Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou je odvodená z primárneho cieľa účtovnej závierky – poskytovať používateľom informácií z účtovnej závierky užitočné informácie pre ich ekonomické rozhodnutia. Podľa zásady prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou má byť transakcia v účtovnej závierke zobrazená podľa ekonomickej podstaty, a nie podľa právnej formy, t. j. ekonomická podstata transakcie má prednosť pred jej právnou formou. Platí, že ak majú byť informácie v účtovnej závierke zobrazované verne a pravdivo, musia byť vykazované podľa ich podstaty a ekonomickej reality, nie podľa právnej formy. To si však vyžaduje posudzovať transakciu tak z hľadiska jej ekonomickej podstaty ako aj právnej formy.

Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou v IFRS

Táto zásada je vyžadovaná IFRS. Pre určenie existencie aktíva nie je podstatné vlastnícke právo. Typickým príkladom aplikácie zásady prednosti ekonomického obsahu pred právnou formou je lízing. IFRS 16 *Lízingy* nerozlišuje medzi finančným lízingom a operatívnym lízingom. IFRS 16 *Lízingy* pracuje s konceptom „práva užívať“, s čím súvisí zachytenie väčšiny aktív na lízing v súvahe nájomcu. Vďaka úprave platnej od 1. 1. 2019 sa výrazne obmedzilo evidovanie aktív mimo výkaz o finančnej situácii a rovnako sa obmedzil i počet záväzkov evidovaných mimo výkaz o finančnej situácii. Výrazne sa zredukovalo tzv. mimobilančné financovanie, ktoré zásadným spôsobom ovplyvňuje hodnotenie finančného zdravia účtovnej jednotky. Rozlíšenie finančného a operatívneho lízingu je na strane prenajímateľa.

Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou je výrazne zabudovaná v IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi*. IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi* si kladie otázky, kedy a v akej výške má byť výnos uznaný tak, aby odrážal ekonomickú realitu transakcie so zákazníkom. Zásada ekonomickej podstaty pred formou sa prejavuje v každom kroku modelu:

1. Identifikácia zmlúv so zákazníkmi – účtovná jednotka uzná zmluvu len vtedy, ak existuje reálne plnenie záväzkov a očakávanie zaplatenia, t. j. posudzuje sa ekonomická realita vzťahu, nielen právna existencia zmluvy, napr. ak platba nie je pravdepodobná, nejde o zmluvu podľa IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi*.
2. Identifikovanie povinností plniť zmluvy so zákazníkmi – účtovná jednotka musí analyzovať podstatu prísľubov v zmluve, nie ich formálne pomenovanie.
3. Určenie transakčnej ceny – účtovná jednotka musí určiť celkovú sumu protihodnoty, ktorú očakáva získať výmenou za plnenie dohodnuté v zmluve so zákazníkom, nejde o právne stanovenú sumu v zmluve, ale o sumu, ktorú reálne očakáva.
4. Alokácia transakčnej ceny na jednotlivé povinnosti – v prípade zmlúv so zákazníkmi, ktoré obsahujú viac povinností dodať, účtovná jednotka priradzuje transakčnú cenu ku každej povinnosti v sume protihodnoty, v ktorej očakáva, že jej na ňu vznikne nárok, nie podľa formálne uvedených súm v zmluve.

5. Uznatie výnosov vo výške alokovanej časti transakčnej ceny pri splnení povinnosti dodať – účtovná jednotka uzná výnos zo zmluvy so zákazníkom, keď splní svoju povinnosť dodať prevodom výrobky, tovar alebo služby zákazníkovi. Aktívum je prevedené, keď zákazník nad ním získa kontrolu.

Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou je aplikovaná najmä pri konsolidovanej účtovnej závierky zostavenej za skupinu navzájom majetkovo prepojených podnikov, ktorá je z pohľadu IFRS považovaná za primárnu účtovnú závierku.

Zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou v slovenskej účtovnej legislatíve

V slovenskej účtovnej legislatíve sa táto zásada používa v určitých situáciách, nemá všeobecnú platnosť. Súvisí to s tým, že SR patrí medzi krajiny, pre bilancovanie ktorých bolo vždy rozhodujúce obchodné právo a ktoré rešpektujú vlastníctvo pred podstatou. Podľa zásady prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou je potrebné odlišiť vlastnícke právo k majetku od ekonomického vlastníctva. Napríklad podľa postupov účtovania o **dlhodobom majetku sa účtuje v účtovníctve účtovnej jednotky, ktorá nemá k tomuto majetku vlastnícke právo alebo právo správy**, ak ide o

- **dlhodobý hnutelný majetok**, ku ktorému vlastnícke právo alebo právo správy prechádza na kupujúceho až úplným zaplatením kúpnej ceny alebo dohodnutej odplaty a do nadobudnutia vlastníckeho práva alebo práva správy, tento majetok kupujúci alebo nadobúdateľ užíva,
- **dlhodobý nehnuteľný majetok** obstaraný na základe zmluvy, pri ktorej sa vlastnícke právo alebo právo správy nadobúda povolením vkladu do katastra nehnuteľností, ak do nadobudnutia vlastníckeho práva alebo správy účtovná jednotka nehnuteľnosť užíva,
- **technické zhodnotenie prenajatého dlhodobého hmotného majetku**, ktoré na základe písomnej zmluvy s vlastníkom alebo správcom odpisuje nájomca,
- **technickú rekultiváciu, ktorá nie je súčasťou obstarávacej ceny** dlhodobého majetku a vykonáva sa na pozemkoch vo vlastníctve alebo v správe inej osoby ako je účtovná jednotka,
- **dlhodobý nehmotný majetok**,
- **dlhodobý hmotný majetok obstaraný finančným prenájomom**.

V SR sa zásada prednosti ekonomickej podstaty pred právnou formou využíva najmä pri zostavovaní konsolidovaných účtovných závierok. Ich podstatou je, že zobrazujú ekonomickú podstatu pred právnou formou. Z hľadiska právnej formy transakcie materská účtovná jednotka získava akcie v akciovej spoločnosti alebo podiely v ostatných typoch obchodných spoločností, no z hľadiska ekonomickej podstaty transakcie získava materská účtovná jednotka prostredníctvom tohto vlastníctva rozhodujúci vplyv v dcérskej účtovnej jednotke. V takomto prípade už individuálna účtovná závierka materskej účtovnej jednotky ani dcérskej účtovnej jednotky nemôže byť verným a pravdivým obrazom o skutočnostiach. Individuálne účtovné závierky totiž obsahujú významné duplicity, prípadne nepresnosti a skreslenia vyplývajúce z toho, že v individuálnej účtovnej závierke jednotlivých účtovných jednotiek nie sú zohľadnené kapitálové prepojenia. Riešením uvedených problémov je zostavenie konsolidovanej účtovnej závierky.

2.3.9 Zásada individuálneho oceňovania a zásada zákazu vzájomnej kompenzácie

Zásada zákazu vzájomnej kompenzácie vyžaduje, aby účtovná jednotka **samostatne bez vzájomného kompenzovania účtovala** o majetku a záväzkoch, o nákladoch a výnosoch,

a o príjmoch a výdavkoch, a to aj v prípadoch, že sa vzťahujú na tú istú skutočnosť. Týmto istým spôsobom, teda **samostatne sa potom musia vykázat' i v účtovnej závierke**. Keďže sa vyžaduje, aby sa o majetku a záväzkoch, o nákladoch a výnosoch a o príjmoch a výdavkoch samostatne účtovalo, a aby sa aj samostatne vykazovali, musia sa aj **samostatne oceňovať**.

Zásada individuálneho oceňovania a zásada zákazu vzájomnej kompenzácie v IFRS

Pri zostavovaní účtovnej závierky sa majetok a záväzky ako aj náklady a výnosy vykazujú samostatne, nekompensujú sa, s výnimkou prípadov, keď sa do kompenzovania premietne podstata transakcie a pokiaľ to požaduje alebo povoľuje nejaký IFRS. Výnosy a náklady, ktoré vznikajú z podobných transakcií, možno kompenzovať iba vtedy, ak to požaduje alebo povoľuje konkrétny IFRS, napr. kurzové zisky a straty, zisky a straty z finančných nástrojov držaných na obchodovanie alebo zisky a straty z predaja dlhodobého majetku vrátane investícií. Ak sú takéto zisky a straty významné, účtovná jednotka ich prezentuje samostatne. Vo všeobecnosti totiž kompenzácia skresľuje informácie, znižuje schopnosť používateľov porozumieť transakciám, iným udalostiam a podmienkam, ktoré nastali a tiež znižuje schopnosť posúdiť budúce peňažné toky. Za kompenzovanie sa nepovažuje oceňovanie majetku v hodnote zníženej o opravné položky, napr. pri zastaralých zásobách či pochybných pohľadávkach. Na rozdiel od súvahy, zostavenej podľa slovenskej účtovnej legislatívy, kde sa prezentuje ocenenie majetku v zložení brutto, korekcie a netto, vo výkaze o finančnej situácii zostavenom podľa IFRS sa ocenenie prezentuje v netto hodnotách s podrobným vysvetlením v poznámkach.

Zásada individuálneho oceňovania a zásada zákazu vzájomnej kompenzácie v slovenskej účtovnej legislatíve

Podľa zákona o účtovníctve účtovná jednotka **účtuje** majetok a záväzky, náklady a výnosy, výdavky a príjmy v účtovných knihách **a zobrazuje ich v účtovnej závierke samostatne bez ich vzájomného započítania** s výnimkou niektorých prípadov upravených účtovnými zásadami pre účtovné jednotky zriadené podľa osobitného predpisu. Z daného ustanovenia zároveň vyplýva, že účtovná jednotka **oceňuje** majetok, záväzky, náklady a výnosy a príjmy a výdavky **samostatne**. Zásada individuálneho oceňovania je rovnako zakomponovaná aj do ďalšieho ustanovenia zákona o účtovníctve – z časti venovanej spôsobom oceňovania vyplýva, že ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu sa **jednotlivé zložky** majetku a záväzkov oceňujú v obstarávacej cene, vlastných nákladoch, menovitej hodnote a reálnej hodnote, čím sa **stanovuje povinnosť jednotlivé položky oceňovať samostatne**.

Dodržanie zásady zákazu kompenzácie pri pohľadávkach a záväzkoch sa prejavuje tak, že pohľadávky a záväzky sa musia účtovať samostatne a rovnako samostatne sa musia i vykazovať v účtovnej závierke. Znamená to, že ak v účtovnej jednotke vznikne pohľadávka, musí sa v čase vzniku zaúčtovať ako pohľadávka. Keď následne vznikne v tej istej súvislosti voči tej istej osobe v účtovnej jednotke záväzok, musí sa pri vzniku zaúčtovať ako záväzok, nie ako zníženie pohľadávky. Následne sa v súvahe na strane aktív vykáže pohľadávka a v súvahe na strane pasív sa vykáže záväzok. Zákaz vzájomnej kompenzácie pohľadávok a záväzkov nemá vplyv na ich následné finančné vyrovnanie. Ak sa totiž účtovné jednotky zmluvne dohodnú, že si uhradia len rozdiel medzi pohľadávkou a záväzkom a o tejto skutočnosti budú účtovať, neporušili zásadu zákazu kompenzácie.

Podstatou zásady zákazu kompenzácie pri nákladoch a výnosoch je, že účtovná jednotka musí účtovať samostatne, bez vzájomného započítania, náklady a výnosy, a to aj v prípade, ak sa vzťahujú na tú istú transakciu alebo udalosť. Následne sa vo výkaze ziskov a strát vykáže samostatne náklad a samostatne výnos. Výnimku predstavuje napr. účtovanie zľavy z ceny, ktorú si predávajúci zaúčtuje ako zníženie tržby o zľavy a rabaty, a nie ako vznik nákladu.

Zásada zákazu vzájomnej kompenzácie, a teda požiadavka nekompenzovať položky majetku a záväzkov, nákladov a výnosov, ktoré sa vzťahujú k rovnakej hospodárskej operácii, je zakomponovaná i do konštrukcie rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov. Účtovná jednotka nemôže náklady zaúčtovať ako zníženie už zaúčtovaných výnosov (napr. nemôže kompenzovať kreditné a debetné úroky či kurzové zisky a kurzové straty). Pri tvorbe rámcovej účtovej osnovy je aplikovaná zásada, ktorá umožňuje správne voliť súvahové a výsledkové účty na zaúčtovanie účtovných prípadov. Zásada používania párových účtov umožňuje taký prístup tvorby číselných znakov a názvov syntetických účtov, ktorého výsledkom sú účty majetku a účty záväzkov a účty nákladov a účty výnosov, ktoré majú podobné číselné znaky alebo podobné názvy. Výsledkom sú účty, ktoré nazývame párovými účtami. Párové účty sa vyznačujú tým, že majú takmer rovnaký názov a takmer rovnaký číselný znak. Z hľadiska obsahu sa týkajú rovnakej skutočnosti, ale z dvoch možných pohľadov, napr. 504 – Predaný tovar a 604 – Tržby za tovar, 562 – Úroky a 662 – Úroky, 563 – Kurzové straty a 663 – Kurzové zisky. (Šlosárová a kol., 2011)

2.3.10 Zásada bilančnej kontinuity

Konečné zostatky účtov, ktoré sa vykazujú v súvahe k poslednému dňu účtovného obdobia, musia byť zhodné so začiatočnými stavmi týchto účtov k prvému dňu bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia. Táto požiadavka sa javí ako prirodzená vzhľadom na existenciu základného predpokladu – zásady účtovného obdobia, keď nepretržitý ekonomický život účtovnej jednotky umelo rozdeľujeme na účtovné obdobia s cieľom zostaviť účtovnú závierku účtovnej jednotky. Keďže medzi účtovnými obdobiami musí byť dodržaná zásada bilančnej kontinuity, konečné zostatky položiek majetku, záväzkov a vlastného imania vždy musia v plnom rozsahu prechádzať do bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia, čo je zároveň aj prejavom kontinuity v prevádzkovaní podnikateľskej činnosti účtovnej jednotky.

Zásada bilančnej kontinuity v IFRS

Zásada bilančnej kontinuity ako ju poznáme zo zákona o účtovníctve sa v IFRS nenachádza, najmä z dôvodu, že IFRS nie sú venované vedeniu účtovníctva ako pracovnej činnosti, ale iba účtovnej závierke ako výstupu z tejto činnosti.

Z praktického hľadiska je však zásada bilančnej kontinuity implicitne zapracovaná do požiadavky zabezpečenia porovnateľnosti v účtovných závierkach prezentovaných podľa IFRS.

Zásada bilančnej kontinuity v slovenskej účtovnej legislatíve

V účtovnej jednotke účtujúcej v sústave podvojného účtovníctva sa musí dodržať zásada, že konečné zostatky účtov, ktoré sa vykazujú v súvahe k poslednému dňu účtovného obdobia, musia byť zhodné so začiatočnými stavmi týchto účtov k prvému dňu bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia. Rovnaká zásada musí byť dodržaná aj pri podsúvahových účtoch. Bilančná kontinuita sa vždy kontroluje vo vzťahu k začiatku účtovného obdobia, ide teda o kontrolu správnosti zaúčtovania začiatočných stavov na súvahových účtoch.

Aplikáciu zásady bilančnej kontinuity v praxi môžeme badať aj vo vzoroch výkazu Súvaha malých účtovných jednotiek, veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu, keď v stĺpci 3 Netto sa vyказuje iba hodnota netto, t. j. účtovná hodnota majetku bezprostredne predchádzajúceho účtovného obdobia, ktorá predstavuje vlastne začiatočné stavy príslušných položiek v bežnom účtovnom období a zároveň v stĺpci 5 sú vykazované súvahové stavy položiek zdrojov majetku za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie, ktoré rovnako predstavujú začiatočné stavy príslušných súvahových položiek vlastného imania

a záväzkov v bežnom účtovnom období. Vo vzore výkazu Súvaha mikro účtovných jednotiek je to podobné.

V účtovnej jednotke účtujúcej v sústave jednoduchého účtovníctva sa musí dodržať zásada, že konečné zostatky majetku a záväzkov v jednotlivých účtovných knihách ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa rovnajú začiatovým stavom majetku a záväzkov v jednotlivých účtovných knihách k prvému dňu bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia.

2.3.11 Zásada kontinuity

Zásada kontinuity vyžaduje, aby sa jednak používali rovnaké spôsoby oceňovania a postupy účtovania počas celého účtovného obdobia a tiež v dvoch po sebe nasledujúcich účtovných obdobiach a jednak aby sa v každom účtovnom období prezentovali informácie v účtovnej závierke rovnakým spôsobom, t. j. vyžaduje sa rovnaké usporiadanie položiek účtovnej závierky a ich rovnaká prezentácia v každom účtovnom období. Zásadu kontinuity tak možno vidieť v dvoch rovinách – v rovine **vecnej kontinuity** a **formálnej kontinuity**. Význam zásady vecnej kontinuity spočíva v tom, že jedine v prípade, ak sa pri vedení účtovníctva a zostavovaní účtovnej závierky používajú rovnaké účtovné zásady a rovnaké účtovné metódy, je možné dosiahnuť, že informácie v účtovných závierkach budú **porovnateľné**. Porovnateľnosť je tak v Konceptnom rámci ako aj v zákone o účtovníctve považovaná za kvalitatívnu charakteristiku zvyšujúcu užitočnosť prezentovaných informácií. Porovnateľnosť je možné docieľiť len prezentovaním konzistentných informácií. Prirodzene ustanovenia o kontinuite v používaní rovnakých účtovných zásad a účtovných metód neplatia v prípade zmeny platnej legislatívy.

Zásada kontinuity v IFRS

Praktická aplikácia zabezpečenia porovnateľnosti v účtovných závierkach prezentovaných podľa IFRS prebieha tak, že účtovná jednotka je povinná ku všetkým vykazovaným **peňažným sumám** v účtovnej závierke za bežné obdobie uviesť porovnávacie informácie za predchádzajúce obdobie. S prihliadnutím na zrozumiteľnosť účtovnej závierky za bežné obdobie, ak je to relevantné, účtovná jednotka uvádza porovnávacie informácie aj **k slovným a opisným informáciám**, pričom v niektorých prípadoch môžu byť opisné informácie za predchádzajúce obdobie relevantné aj v bežnom období (napr. v prípade informácií o prebiehajúcom právnom spore).

Okrem vyššie spomínanej minimálnej porovnávacej účtovnej závierky, účtovná jednotka musí prezentovať aj **tretí výkaz o finančnej situácii k začiatku predchádzajúceho účtovného obdobia**, v prípade keď účtovná jednotka aplikuje nejakú účtovnú zásadu alebo účtovnú metódu retrospektívne alebo keď retrospektívne opraví chybu alebo keď reklasifikuje (zmení prezentáciu) položky v účtovnej závierke.

Účtovná jednotka si má zvoliť a aplikovať účtovné zásady a účtovné metódy konzistentne pre podobné transakcie, udalosti a podmienky. Porovnateľnosť je možné docieľiť len prezentovaním konzistentných informácií, keď účtovná jednotka prezentuje a klasifikuje položky účtovnej závierky **rovnakým spôsobom medzi jednotlivými obdobiami** s výnimkou prípadov, keď:

- vzhľadom na kritériá IAS 8 *Účtovné politiky, zmeny v účtovných odhadoch a chyby* týkajúce sa výberu a uplatňovania účtovných politík by bol vhodnejší iný spôsob prezentácie alebo klasifikácie napr. pri významnej zmene v povahe prevádzkových činností účtovnej jednotky alebo pri preverení účtovnej závierky;

- IFRS vyžaduje zmenu spôsobu prezentácie.

Účtovná jednotka **zmení spôsob prezentácie účtovnej závierky** iba vtedy, ak zmenená prezentácia poskytne informácie, ktoré sú **spoľahlivé a relevantnejšie** pre používateľov **v porovnaní s predchádzajúcim spôsobom prezentácie a klasifikácie** a je pravdepodobné, že v revidovanej štruktúre sa bude konzistentne pokračovať, aby sa zabezpečila porovnateľnosť.

Ak účtovná jednotka zmení spôsob prezentácia alebo klasifikácie v účtovnej závierke, musí reklasifikovať porovnateľné sumy okrem prípadov, keď sa reklasifikácia nedá uskutočniť. Ak účtovná jednotka reklasifikuje porovnateľné sumy, zverejní (a to aj k začiatku predchádzajúceho obdobia) povahu reklasifikácie, sumu každej položky alebo triedy položiek, ktoré sú predmetom reklasifikácie a dôvod na reklasifikáciu. Úpravy porovnateľných informácií, ktoré účtovná jednotka musí uskutočniť v prípade, že zmení účtovnú politiku alebo opraví chybu sú predmetom IAS 8 *Účtovné politiky, zmeny v účtovných odhadoch a chyby*.

Zásada kontinuity v slovenskej účtovnej legislatíve

Účtovná jednotka musí používať v **jednom účtovnom období rovnaké účtovné metódy a účtovné zásady**; ak účtovná jednotka **zmení doterajšie účtovné zásady a účtovné metódy** v priebehu účtovného obdobia, **nové účtovné zásady a účtovné metódy musí používať od prvého dňa tohto účtovného obdobia**. O zmene účtovných zásad a účtovných metód je účtovná jednotka povinná informovať v účtovnej závierke v poznámkach. Zákon o účtovníctve umožňuje odchýliť sa od zásady kontinuity jedine v tom prípade, ak účtovná jednotka zistí, že účtovné zásady a účtovné metódy použité v účtovnom období sú **nezlučiteľné s požiadavkou verného a pravdivého zobrazenia skutočností**. Vtedy je účtovná jednotka povinná zostaviť účtovnú závierku tak, aby poskytla verný a pravdivý obraz skutočností. O tom je účtovná jednotka povinná informovať v poznámkach. Len tak dosiahneme, že informácie v účtovnej závierke budú **porovnateľné**, a teda aj užitočné pre používateľa. Z uvedeného ustanovenia vyplýva, že v slovenskej účtovnej legislatíve je priamo zabudovaná prednosť zásady verného a pravdivého obrazu pred uplatnením konzistentného účtovania.

Vďaka jednotným vzorom súvahy a výkazu ziskov a strát pre účtovné jednotky všetkých veľkostných kategórií je v SR zabezpečená formálna kontinuity prezentácie informácií z účtovnej závierky.

V poznámkach účtovnej závierky veľkej účtovnej jednotky, subjektu verejného záujmu i malej účtovnej jednotky je nutné uviesť informácie o zmenách účtovných zásad a účtovných metód, a to s uvedením dôvodu ich uplatnenia a s uvedením ich vplyvu na hodnotu majetku, záväzkov, vlastného imania a výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Ak v dôsledku zmeny účtovných zásad a účtovných metód **nie sú hodnoty** za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie v jednotlivých súčiastiach účtovnej závierky **porovnateľné**, je potrebné to v poznámkach náležite vysvetliť.

Poznámky účtovných jednotiek všetkých veľkostných kategórií sa zostavujú tak, aby informácie v nich uvedené boli užitočné, významné, zrozumiteľné, **porovnateľné** a spoľahlivé.

2.4.Porovnanie účtovných princípov podľa ukrajinských a medzinárodných štandardov

Porovnanie účtovných princípov zakotvených v národnej legislatíve Ukrajiny a v Medzinárodných štandardoch finančného výkazníctva (IFRS) je vhodné uskutočniť s ohľadom na ich normatívnu povahu a obsahové vymedzenie. Na Ukrajine predstavuje základný právny

rámec Zákon Ukrajiny *O účtovníctve a finančnom výkazníctve na Ukrajine* a národné účtovné štandardy (NP(S)BO). Na medzinárodnej úrovni je východiskom Koncepčný rámec finančného výkazníctva IFRS, ako aj jednotlivé štandardy, predovšetkým IAS 1 *Prezentácia finančných výkazov*. Obe sústavy smerujú k zabezpečeniu spoľahlivých, porovnateľných a užitočných informácií pre používateľov, avšak líšia sa mierou podrobnosti a prístupom k formulovaniu účtovných princípov.

Ukrajinská legislatíva vymedzuje tieto základné účtovné princípy: opatrnosť, úplnosť zverejnenia, autonómnosť subjektu hospodárenia, konzistentnosť, nepretržitosť činnosti, akruálny princíp a vecnú súvislosť výnosov a nákladov, nadradenosť ekonomickej podstaty nad právnou formou, historickú (skutočnú) obstarávaciu cenu, jednotnú peňažnú mieru a periodicitu. Koncepčný rámec IFRS neposkytuje uzavretý zoznam princípov v tradičnom zmysle; namiesto toho definuje cieľ finančného výkazníctva, kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií (relevantnosť a verné zobrazenie so zložkami úplnosti, neutrality a bezchybnosti) a základné predpoklady (nepretržitosť činnosti a akruálny princíp). Prostredníctvom jednotlivých štandardov však možno identifikovať rovnaké myšlienky ako v národnej legislatíve, napríklad opatrnosť, konzistentnosť účtovných politík, nadradenosť podstaty nad formou a princíp nepretržitosti činnosti.

Jednou z kľúčových spoločných črt oboch systémov je orientácia na **verné a nestranné zobrazenie finančnej situácie** a výsledkov činnosti subjektu hospodárenia. Na Ukrajine tento prístup implicitne vyplýva zo súboru princípov úplnosti zverejnenia, opatrnosti, konzistentnosti a nadradenosti podstaty nad formou. V IFRS je pojem „verné zobrazenie“ (faithful representation) ústrednou kvalitatívnou charakteristikou informácií a odchýlky od požiadaviek štandardov sú prípustné len vo výnimočných prípadoch, ak by ich striktné uplatnenie viedlo k zavádzaniu používateľov. Medzinárodný model tak uprednostňuje ekonomickú realitu a užitočnosť informácií pre rozhodovanie, zatiaľ čo ukrajinský model sa vo väčšej miere opiera o formálne dodržiavanie stanovených pravidiel, hoci v posledných rokoch sa jasne deklaruje zblížovanie s prístupmi IFRS.

Princíp nepretržitosti činnosti (going concern) je v ukrajinskej legislatíve formulovaný prostredníctvom predpokladu, že subjekt hospodárenia bude pokračovať vo svojej činnosti aj v budúcnosti, pokiaľ neexistujú dôvody predpokladať opak. Rovnaký predpoklad obsahuje IAS 1 aj Koncepčný rámec IFRS. IFRS však podrobnejšie upravujú povinnosť zverejňovania informácií v prípade významných neistôt týkajúcich sa schopnosti podniku pokračovať v činnosti a priamo prepájajú tento predpoklad s výberom metód oceňovania aktív a záväzkov. V ukrajinskej legislatíve sú požiadavky na zverejňovanie menej detailné a vo veľkej miere závisia od odborného úsudku účtovníka a audítora.

Princíp akruálneho účtovania a vecnej súvislosti výnosov a nákladov v Zákone Ukrajiny spája dva aspekty: uznávanie hospodárskych operácií v čase ich vzniku, a nie v čase inkasa alebo úhrady peňažných prostriedkov, a priradenie výnosov a nákladov k príslušnému účtovnému obdobiu. V IFRS sú tieto myšlienky oddelené: akruálny princíp (accrual basis) je zakotvený ako základný predpoklad tvorby finančných informácií, zatiaľ čo koncept „matching“ je chápaný ako dôsledok kritérií uznávania aktív, záväzkov, výnosov a nákladov. Súčasná verzia Koncepčného rámca zdôrazňuje, že mechanické priradovanie nákladov k výnosom nie je samoúčelné; prioritou je správna identifikácia aktív a záväzkov vo výkaze o finančnej situácii. Ukrajinský model si tak zachováva tradičnejšie chápanie princípu vecnej súvislosti, zatiaľ čo IFRS posúvajú dôraz na bilančne orientovaný prístup.

Princíp historickej (skutočnej) obstarávacej ceny na Ukrajine formálne zakotvuje prevahu počiatocnej hodnoty aktív, upravenej o odpisy a zníženie hodnoty. IFRS taktiež umožňujú používanie historickej ceny, avšak vo väčšej miere využívajú aktuálne (trhové)

oceňovacie bázy, ako sú reálna hodnota, reprodukčná hodnota či súčasná hodnota budúcich peňažných tokov. Pri niektorých kategóriách aktív a záväzkov je použitie reálnej hodnoty povinné. Výsledkom je, že informácie podľa IFRS sú spravidla citlivejšie na zmeny trhových podmienok, no zároveň volatilnejšie. Ukrajinské NP(S)BO len čiastočne reflektujú prístup reálnej hodnoty a jej použitie je zvyčajne obmedzené na užší okruh prípadov.

Princíp opatrnosti je v oboch systémoch spojený s požiadavkou nezvyšovať hodnotu aktív a výnosov ani neznižovať hodnotu záväzkov a nákladov. Ukrajinská legislatíva tento princíp výslovne zakotvuje a kladie dôraz na tvorbu rezerv, zohľadnenie zníženia hodnoty aktív a potenciálnych rizík. V IFRS je opatrnosť chápaná ako súčasť verného zobrazenia a aktuálna verzia Konceptného rámca zdôrazňuje potrebu „opatrného, ale nestranného“ úsudku. IFRS pritom neumožňujú systematickú tvorbu nadmerných rezerv ani zatajovanie výnosov pod zámienkou opatrnosti; vyžaduje sa neutralita informácií, zatiaľ čo v ukrajinskej praxi sa tento princíp niekedy vykladá konzervatívnejšie.

Princíp nadradenosti podstaty nad formou je v ukrajinskej legislatíve výslovne uvedený v zákone a v niektorých NP(S)BO, jeho praktické uplatnenie je však pomerne úzke, najmä v prípadoch, keď právne vlastníctvo nezodpovedá ekonomickej kontrole. V IFRS tento princíp preniká celým systémom, od uznávania aktív a záväzkov až po špecifické oblasti, ako sú líziny, koncesie, finančné nástroje či zlúčenia podnikov. Pri prechode z NP(S)BO na IFRS sa preto subjekty hospodárenia často stretávajú s potrebou prehodnotenia ekonomickej podstaty transakcií, napríklad pri reklasifikácii lízingových zmlúv, prehodnotení finančného lízingu alebo uznani kontrolovaných dcérskych spoločností, ktoré predtým neboli konsolidované.

Princípy autonómnosti, jednotnej peňažnej miery a periodicity v národnej legislatíve obsahovo zodpovedajú predpokladom používaným v IFRS: koncepcii vykazujúcej jednotky (reporting entity), požiadavke vyjadrenia údajov v peňažnej jednotke a požiadavke pravidelného, spravidla ročného výkazníctva s možnosťou zostavovania priebežných finančných výkazov. Rozdiel spočíva najmä v tom, že IFRS venujú značnú pozornosť otázkam funkčnej a vykazovacej meny, ako aj konsolidácii skupín podnikov, zatiaľ čo ukrajinská legislatíva sa viac zameriava na „individuálny“ subjekt hospodárenia.

Celkovo možno konštatovať, že účtovné princípy zakotvené v Zákone Ukrajiny a v NP(S)BO sa obsahovo zásadne nelíšia od konceptných základov IFRS. Rozdiely spočívajú predovšetkým v miere ich implementácie a hĺbke uplatňovania: národný systém je historicky orientovaný na reguláciu účtovníctva a zdanenia, zatiaľ čo IFRS sú zamerané na uspokojenie informačných potrieb investorov a iných používateľov globálnych finančných trhov. Postupné rozširovanie uplatňovania IFRS na Ukrajinu, najmä v prípade subjektov verejného záujmu, finančných inštitúcií a emitentov cenných papierov, prispieva k zblížovaniu prístupov, zvyšovaniu porovnateľnosti finančného výkazníctva a integrácii ukrajinských subjektov hospodárenia do medzinárodného ekonomického priestoru.

Zoznam použitej literatúry:

- DVOŘÁKOVÁ, D. 2022. Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha, BizBooks, 2022. ISBN 978-80-265-1085-7.
- FARKAŠ, R. 2019. Poznámky účtovnej jednotky pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v praxi. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8168-992-5.
- FARKAŠ, R. 2020. Účtovná závierka obchodných spoločností. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020. ISBN 978-80-571-0247-2.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – MÁZIKOVÁ, K. – PAKŠIOVÁ, R. – KADLEČÍKOVÁ, O. 2021. Účtovníctvo. Praha, Wolters Kluwer ČR a. s., 2021. ISBN 978-80-7676-252-7.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – PAKŠIOVÁ, R. – ONDRUŠOVÁ, L. – MATEÁŠOVÁ, M. 2025. Účtovníctvo. 2. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR a. s., 2025. ISBN 978-80-286-0357-1.
- KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2009. Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS. Bratislava, Iura Edition, 2009. ISBN 978-80-8078-230-6.
- KRUPOVÁ, L. 2019. IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi. 3. vydání, Praha, 1. VOX, a. s., 2019. ISBN 978-80-87480-70-0.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. Účtovníctvo vo finančnom riadení. Bratislava, SÚVAHA, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-89265-08-4.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. Účtovníctvo. Bratislava, Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-418-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2014. Analýza účtovnej závierky. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3800-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. 2017. Analýza účtovnej závierky. Bratislava, Wolters Kluwer s. r. o., 2017. ISBN 978-80-8168-589-7.
- TUMPACH, M. 2008. Manažerske a nákladové účtovníctvo. Bratislava, Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-168-2.
- VAŠEK, L. a kol. 2019. ÚČETNICTVÍ – VÝKAZNICTVÍ vybrané oblasti IFRS. 3. aktualizované vydání. Praha, Institut certifikace Svazu účetních, a. s., 2019. ISBN 978-80-87985-20-5.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov.

- Opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250101&qid=1743589965871> (cit. 19.9.2025)

2.ACCOUNTING PRINCIPLES AND ACCOUNTING ASSUMPTIONS

Accounting principles and accounting assumptions are the product of accounting thinking and considerations translated into specific accounting procedures and methods. Accounting principles and accounting assumptions are established rules and conventions that accounting entities follow when keeping accounts and preparing financial statements.

The application of generally accepted accounting principles in accounting depends on the way accounting is regulated in a given country. In the case **where accounting regulation is based on legal norms**, it is within the jurisdiction of a state authority (which is also the case in the Slovak Republic), and the application of generally accepted accounting principles takes the form of strict compliance with the relevant legal norms in the field of accounting. In the case where **accounting is regulated by accounting standards**, accounting is guided by a professional institution (which is the case with IFRS, which are issued by the IASB) and generally accepted accounting principles are applied in accounting through the creative application of accounting methods and procedures in solving problems in accordance with, for example, IFRS.

2.1 Characteristics and significance of accounting principles and accounting assumptions

The significance of accounting principles lies in the fact that **the objectives, functions and tasks of accounting** are ensured, among other things, **by the application of generally accepted accounting principles**.

The basic **objective of accounting** is to present, by its own means, in accordance with the basic principle of accounting, **a true and fair view of the financial and income situation of the accounting entity**. Meeting this objective requires displaying the status and changes in the status of assets, liabilities, the difference between assets and liabilities, revenues, costs, income and expenses and the result of management, because it is with the help of these factors that we evaluate the financial and income situation of the accounting entity.

Accounting has various **tasks**, it is not only conducted to fulfill legal obligations, but **is used directly in the performance of almost all activities of an accounting entity** - in planning, in making decisions about investments, expanding production, new products, in controlling the economic use of resources, in evaluating the efficiency of individual centers, projects or orders, in submitting documents for obtaining loans, in monitoring the ability to repay obligations or in evaluating indebtedness and liquidity, in setting prices, in assessing the profitability of products or services, in evaluating labor costs, in calculating income tax, value added tax, excise taxes, levies, in preparing documents for investors and shareholders, for business partners and creditors, etc.

Accounting, as a system of information about the economic activity of an accounting entity, can assist the accounting entity in all of the above activities by fulfilling its **documentation, information, control function, the function of being a starting point for decision-making processes, the function of protecting assets and the function of being a source of information for calculating all tax obligations**.

To achieve its goal, ensuring tasks and functions, accounting uses various **methodological means**. Methodological means do not act in isolation, they are interconnected

and enable the implementation of accounting as a work activity, enable the control of accounting information and the provision of accounting information to users. (Šlosárová et al., 2011) The following are considered basic methodological means: valuation, accounting documents, account, chart of accounts, chart of accounts, accounting records, accounting books, inventory, trial balance, financial statements, archiving of accounting documentation. **Through methodological means, accounting principles and accounting assumptions are put into practice, thereby helping to fulfill the goal of accounting and ensure the tasks and functions of accounting.**

The prerequisite for accounting to fulfill its purpose, tasks and ensure its functions is that accounting information meets certain qualitative characteristics. Qualitative characteristics can be incorrectly confused with accounting principles. **Qualitative characteristics express the requirements of users** of information from financial statements for the information presented in financial statements. They are the properties that make the information provided in financial statements **useful** to users. On the other hand, **accounting principles are applied by the accounting entity so that the financial statements are prepared in accordance with legal regulations or accounting standards.** There is a mutual connection or rather a connection between qualitative characteristics and accounting principles. It is true that only if the accounting entity consistently applies all accounting principles can the information presented in the financial statements be useful to users of the information.

Accounting principles and accounting assumptions represent **the theoretical basis of financial accounting**, which reflects the quantitative side of the course of activities of individual economic entities in a market economy. The position of accounting principles as the theoretical basis of financial accounting is recognized and respected by individual countries and professional organizations by introducing them into relevant legal regulations, accounting standards or other regulations regulating accounting. Despite their position, accounting principles and assumptions are not comprehensively and completely defined in legal norms or accounting standards. However, their content is factually contained in them.

Accounting principles are understood very broadly as principles, methods, rules, but also recognized practical knowledge, on the basis of which procedures are followed during the accounting period, but especially when preparing financial statements. They can also be understood as general considerations that precede regular accounting and preparation of financial statements. Rules for the valuation and reporting of individual balance sheet and profit and loss statement items are derived from them.

There are mutual relationships between the individual principles, but many of the principles also contradict each other. In these cases, it is necessary to take a compromise path when applying the individual principles. Despite the fact that the principles are widely used and applied, there is no uniform overview or systematic arrangement of them.

Another problem **is the terminological inconsistency**, when sometimes we talk about **principles, assumptions, postulates**, and sometimes about **principles or starting points**. In this textbook, we consider the terms principle and principle to be synonymous, and in the text we use them in the form in which they are established in the professional literature.

Accounting principles and accounting assumptions are part of the legal regulation of accounting in the Slovak Republic. In the Slovak Republic, accounting principles and accounting assumptions are incorporated into the Accounting Act and into the measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic, which regulate the accounting procedures and the preparation of financial statements of accounting units of various size categories. Accounting principles and accounting assumptions applied in the Slovak Republic are almost identical to the accounting principles and accounting assumptions that govern accounting according to

IFRS. Unlike IFRS, Slovak accounting regulations also include accounting principles that relate to the maintenance of current accounting, not only to the preparation of financial statements. This results from the fact that Slovak legislation regulates both the maintenance of accounting during the accounting period and the preparation of financial statements. Accounting entities must comply with each accounting principle, while the accounting entity itself chooses the method by which it will ensure compliance with a particular accounting principle. The choice of accounting methods is limited by legal regulations in the field of accounting.

In general, the principles governing accounting are divided into two groups:

- **basic accounting assumptions and**
- **substantive generally accepted accounting principles.**

The two groups of accounting principles are often incorrectly confused, which also results in the fact that the range of basic accounting assumptions is defined differently in different accounting systems. Overall, we can conclude that there are significant differences in the area of definition, classification and understanding of accounting principles.

2.2 Basic accounting assumptions

Basic accounting assumptions represent the basis of the accounting system, they are natural requirements, without the existence of which we could not talk about accounting at all. They were formulated gradually as accounting developed and improved. Without knowledge of the basic accounting assumptions on which the accounting system is built, creating and transmitting accounting information about the accounting unit, it is not possible to carry out an effective economic analysis, e.g. an analysis of the financial situation or performance.

The basic accounting assumptions include:

- the accounting unit principle,
- the principle of measurement using a monetary unit,
- the accounting period principle, or the assumption of periodicity,
- the principle of demonstrability,
- the balance principle.

2.2.1 Accounting unit principle

It is clear from the very objective of accounting that the information provided by accounting is linked to a precisely defined entity. This precisely defined entity is an economic entity, or accounting unit. The accounting unit principle defines the scope of information included in the financial statements of a given entity. Accounting information is useful to the user and makes sense only when it is clear to the user for what entity it is determined and provided. Information on receivables, liabilities, equity, costs, revenues and operating results makes sense to the user only if he knows to what entity it is linked.

Depending on whether the information is provided in individual or consolidated financial statements, the economic entity for which the information is provided can be **either a separate accounting entity or a group of accounting entities.**

Individual financial statements are financial statements of a single accounting entity, which can be both a legal entity and a natural person.

Consolidated financial statements are financial statements of a group of accounting entities, which are presented as financial statements of a single economic entity. Consolidated

financial statements are a type of financial statements that are prepared under the assumption of the so-called fiction of a legal entity, which means that when preparing consolidated financial statements, the procedure is as if it were a single legal entity, not just an economic entity created by the capital connection of the participating enterprises. The legal independence of the participating entities remains preserved. In the event that an accounting entity acquires a share in the equity of another enterprise and, based on the ownership of this share, controls another accounting entity, the so-called subsidiary accounting entity, or acquires significant influence in an associated company or joint controlling influence in a joint venture through the acquisition of a share, the individual financial statements of these accounting entities will not faithfully and truthfully present the facts that are the subject of accounting. The individual financial statements of these companies will contain significant inaccuracies, duplications and distortions resulting from the fact that capital connections are not taken into account in the individual financial statements of these companies. The solution to the above problems is precisely the preparation of consolidated financial statements.

The accounting entity principle implies that the assets and liabilities of an accounting entity must be separated from the assets and liabilities of the owners of the accounting entity. The amounts that the owners have contributed to the accounting entity are considered to be the owners' claims on the assets of the accounting entity. In the case that an accounting entity - a legal entity - has more than one owner, it is necessary to monitor the claims of each owner of the accounting entity separately. In the case of a natural person - an entrepreneur, economic activities must be accounted for and reported separately from his personal economic activities.

The application of the accounting entity principle can also be seen in the fact that **the accounting entity** (or its management) **bears sole responsibility for the preparation and publication of financial statements.**

The accounting entity principle in IFRS

The conceptual framework states that **a reporting entity** is an entity that has an obligation or decides to prepare financial statements, and the reporting entity may **be one unit, part of a unit, or several units.**

The objective of financial statements is to provide financial information about the assets, liabilities, equity, income and expenses of **a reporting entity** that is useful to users in assessing the prospects for achieving net cash inflows in the future, as well as **in assessing the stewardship or responsibility of management for the resources entrusted to it.**

A reporting entity **does not have to be a legal entity.** For example, it can be a group of accounting entities with legal personality that form an economic unit. Financial statements prepared for a group of accounting entities, the so-called consolidated financial statements, are primary financial statements from the IFRS perspective. A company that prepares consolidated financial statements does not have to publish individual financial statements (but can, if it wants to, or if it follows from local legislation).

The application of the accounting entity principle, which is incorporated in IAS 1 *Presentation of Financial Statements*, is also reflected in the requirements **for identifying financial statements** in relation to the entity that prepares them. The identification of the financial statements includes the name of the reporting entity or other identifying information, or changes in this information since the end of the previous reporting period, and whether the financial statements are of an individual accounting entity or a group of accounting entities.

A reporting entity under IFRS may also be **a part of** an entity. IFRS 8 *Operating Segments* requires companies to report information about their operating segments, i.e. the parts of the company that operate activities that generate revenues and expenses, the results of which

are regularly monitored by the company's management, which makes decisions on the operation of the segment, allocates resources to individual segments and evaluates their performance, and for which the information is available. IFRS 8 does not apply to all companies. Segment information must be provided only by companies whose shares or bonds are publicly traded and companies that have issued their shares or bonds for trading on a public market.

The principle of the accounting entity in Slovak accounting legislation

In the Slovak Republic, an accounting entity is defined by the Accounting Act. It is either a legal entity or a natural person who must, in accordance with the Accounting Act, keep accounting records, prepare financial statements and fulfil other obligations imposed by this Act. According to the Accounting Act, an accounting entity is obliged to keep accounting records and prepare financial statements **for the accounting entity as a whole**, regardless of its internal division or structure.

An accounting entity may also entrust the management of accounting to another legal entity or natural person, but this **does not relieve it of responsibility** for keeping accounting records, preparing and submitting financial statements or for the demonstrability of accounting in full. As a sign of acceptance of this responsibility, the signature of the statutory body of the accounting entity or a member of the statutory body or the signature of a natural person is one of the general requirements of the financial statements. The financial statements also contain general requirements regarding **the identification of the accounting entity**.

An accounting entity is obliged, in accordance with the accounting system (single or double entry), **to prepare individual financial statements for the accounting entity** and, in the event of an obligation to prepare financial statements **for a group of accounting entities, regardless of their registered office, as consolidated financial statements**. An accounting entity that is obliged to prepare consolidated financial statements must also prepare individual financial statements in addition to consolidated financial statements. It is clear from this that individual financial statements have a primary position in the Slovak Republic.

2.2.2 Principle of measurement using a monetary unit

According to the principle of measurement using a monetary unit, only those facts and phenomena that can be expressed in money and therefore can be valued can be the subject of accounting. All transactions that an accounting entity accounts for must be expressed in monetary units. Facts that cannot be expressed in money must not be the subject of accounting and must not be reported in the balance sheet. Units other than monetary units are used in accounting only as a supplement. It is precisely because transactions or other economic facts are expressed in a monetary unit that we can quantify and report categories such as assets, liabilities, equity, costs, revenues and operating results. Thanks to the use of monetary units, we can evaluate the financial situation or performance of an accounting entity.

A significant limitation of the monetary unit as a unit of measurement is that, unlike physical units, the monetary unit does not remain constant; its purchasing power is constantly changing. This means that the assumption of the constancy of the purchasing power of the monetary unit, on which financial accounting and reporting are based, does not apply in reality in the vast majority of cases, it applies only theoretically and is unrealistic in practice.

The monetary unit measurement principle in IFRS

The monetary unit measurement principle is not directly stated as a separate assumption in the IFRS Conceptual Framework, but the section dedicated to valuation explicitly states that **the information reported in the financial statements is stated in monetary terms**. In

connection with this, various valuation bases are described here as well as factors that a company should take into account when deciding which valuation base to use. The monetary unit measurement principle is implicitly present, for example, in the criteria for reporting the basic components of financial statements, in the objective of financial statements, in the provisions on financial position and financial performance and many others.

In IAS 21 *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*, the key concept is the **functional currency**, which is defined as the currency of the primary economic environment in which the company operates. It is the currency that prevails in the company's transactions, regardless of the currency in which the company keeps its accounts. IAS 21 *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates* requires the company to determine its functional currency and **prepare its financial statements in that currency**. IAS 21 *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates* regulates the reporting of exchange differences that arise from transactions in a foreign currency and the issue of translating financial statements from the functional currency to the presentation currency (which often occurs in connection with the preparation of consolidated financial statements).

The application of the monetary unit measurement principle incorporated in IAS 1 *Presentation of Financial Statements* also includes requirements for identifying financial statements in relation **to the currency in which the financial statements are presented**. The presentation currency should be viewed solely as the currency in which the financial statements are presented. The presentation currency may differ from the functional currency in which individual transactions and events are recorded. An entity must also disclose the level of rounding used in presenting amounts in the financial statements (e.g., in thousands, in millions).

IFRS implicitly assume that accounting amounts are measured in monetary units that have relatively stable purchasing power. If inflation is low, this assumption applies and the financial statements provide useful information. If the assumption of the constancy of the purchasing power of the monetary unit breaks down and there is a rapid and significant loss of the purchasing power of the monetary unit, then the financial statements prepared under the assumption of the constancy of the purchasing power of the monetary unit provide misleading unrealistic information and do not express the true economic reality. Therefore, IFRS, as one of the most advanced accounting systems, reflecting the changing economic environment, also include the standard IAS 29 *Financial Reporting in Hyperinflationary Economies*, the aim of which is to eliminate the impact of hyperinflation on financial statements. IAS 29 is applied in the financial statements, including the consolidated financial statements, of each accounting entity whose functional currency is the currency of a hyperinflationary economy. If the parent accounting entity has a subsidiary accounting entity in a risky country, it should consider whether the subsidiary accounting entity does not meet the criteria set out in IAS 29 for the application of this standard. IFRS, in the form of IAS 29, therefore brings a mechanism to recalibrate the information contained in financial statements in a situation where money loses its ability to be a unit of measurement.

The principle of measurement using the monetary unit in Slovak accounting legislation

An accounting entity in the Slovak Republic is **obliged to keep accounts and prepare financial statements in the monetary units of the euro**.

The definitions of assets, liabilities, costs and revenues specified in the Accounting Act include the condition of “valuation reliability”. In the event that a part of assets or liabilities that do not meet the conditions for their recognition in the general ledger accounts (one of these conditions is “valuation reliability”) are reported in the notes.

In the case of receivables and payables, shares, securities and derivatives, valuables and cash, if they are expressed in a foreign currency, the accounting entity is obliged to account in euros and in a foreign currency; this obligation also applies to adjustments, reserves and technical reserves, if the assets and liabilities to which they relate are expressed in a foreign currency. For this reason, the accounting entity must always convert assets and liabilities valued in foreign currency into the euro in the manner provided for by the Accounting Act or the double-entry accounting measure.

The measures for the preparation of financial statements of all size categories stipulate that the data in the balance sheet and profit and loss account are stated in whole euros. In the notes of a small accounting entity, a large accounting entity and a public interest entity, the amounts are stated **in whole euros** or, if the accounting entity so decides, the amounts may be stated in euros rounded to two decimal places. The amounts in the notes of micro accounting entities are stated in whole euros.

2.2.3 Accounting period principle, or periodicity assumption

The accounting period principle, or periodicity assumption, means dividing the total continuous economic activity of an accounting entity throughout its entire life into artificial accounting periods for reporting purposes. This principle arises from the need for information users to be informed about changes in the financial situation and achieved performance of the accounting entity at regular intervals, as information users make informed decisions based on this information. Such an interval is the accounting period. The accounting period can be a calendar year or a financial year. The accounting entity must therefore prepare financial statements for the accounting period. The application of the accounting period principle is associated with a number of problems that arise from the artificial interruption of the objectively existing continuous continuation of the accounting entity's activities and from the effort to accurately determine the results of operations. When preparing financial statements, we must also take into account the future development of the accounting entity and the estimates and judgments associated with it.

Accounting period principle, or assumption of periodicity in IFRS

One of the general requirements for the preparation and presentation of financial statements under IAS 1 Presentation of Financial Statements is the requirement that an entity present financial statements in their full structure at least **once a year**. If an entity changes the end of its reporting period and presents financial statements for a period longer or shorter than one year, it is required to disclose, in addition to the period covered by the financial statements, the reason for applying the longer or shorter period and the fact that the amounts presented in the financial statements are not fully comparable. An entity generally prepares financial statements consistently for a period of one year. Some entities prefer to report, for example, for a period of 52 weeks.

The application of the accounting period principle in accordance with IAS 1 *Presentation of Financial Statements* is also reflected in the requirements for identifying the financial statements in relation to the date of the financial statements or defining the period for which the financial statements were prepared.

IFRS generally do not require the preparation of financial statements for a period shorter than one year, so-called interim financial statements. However, some users of financial statement information, such as stock exchanges or banks, commonly require this information from accounting entities. The benefit of these financial statements is that they provide more information about the companies than is provided in annual financial statements. This includes,

for example, information sensitive to seasonal effects that is completely eliminated in financial statements prepared for the accounting period. Therefore, if companies prepare financial statements for a period shorter than one year, they prepare them either in accordance with the requirements of IAS 1 Presentation of Financial Statements or in an abbreviated version in accordance with IAS 34 Interim Financial Reporting. In Slovak accounting legislation, the term interim financial statements is used for comparable financial statements.

Consolidated financial statements, which are prepared in the Slovak Republic in accordance with the methods and principles established by IFRS adopted by the EU, are prepared as of the date on which the parent entity prepares its financial statements. Subsidiaries must also prepare their financial statements as of the same date, unless this is impracticable. If this is impracticable, the most recent financial statements of subsidiaries, adjusted for the effects of significant transactions that occurred between the reporting dates, may also be used for the purposes of preparing consolidated financial statements. The difference between the dates of the financial statements should not be more than three months (the so-called three-month rule).

The principle of the accounting period, or the assumption of periodicity in Slovak accounting legislation

According to the Accounting Act, an accounting entity shall record and report accounting events in the period to which they are related in time and substance. If the principle of time and substance cannot be observed, the accounting entity shall record and report accounting events in the accounting period in which these facts are discovered. The accounting period is the calendar year, but it may also be the financial year. The financial year is a period of 12 consecutive calendar months that is not the same as the calendar year.

In accordance with the Accounting Act, each prepared financial statement must contain **general details regarding the identification of the accounting period** in the following structure: the date on which the financial statement is prepared, the date of preparation of the financial statement and the period for which it is prepared.

An accounting entity shall prepare financial statements only when it closes its accounting books. If it closes the accounting books on the last day of the accounting period, it prepares the financial statements **as regular**, in other cases of closing the accounting books specified in the Accounting Act (e.g. as of the day preceding the decisive day, as of the day preceding the day of entry into liquidation or the effective date of the declaration of bankruptcy), it prepares the financial statements **as extraordinary**. In addition to regular and extraordinary financial statements, the accounting entity also prepares **interim financial statements** during the accounting period, if required by a special regulation. When preparing interim financial statements, the accounting books are not closed and an inventory is carried out only for the purpose of adjusting the valuation of assets and liabilities. Interim financial statements are most often prepared for the needs of the regulator, for supervisory purposes, some loan and investment contracts require the submission of interim financial statements or interim financial statements may be required by the parent accounting entity for consolidation.

2.2.4 Principle of demonstrability

One of the basic requirements for accounting is its demonstrability. The demonstrability of accounting is ensured primarily **by accounting documentation** and the **inventory carried out**.

The documentation function is the basic and oldest function of accounting and financial statements. It consists in the fact that everything that happens in the accounting unit and is also the subject of accounting must be documented by accounting records, which are also means of

evidence for various situations. Accounting records are a guarantee of the reliability of accounting and the verifiability of the facts that it documents. The system of accounting records forms the accounting documentation in the accounting unit.

An inventory verifies the factual correctness of accounting. An inventory assesses the existence of assets, liabilities and equity, i.e. whether the status of assets, liabilities and equity corresponds to reality and on the one hand, the reality of the valuation of assets, liabilities and equity is assessed, i.e. whether the valuation of assets, liabilities and equity corresponds to reality. From the point of view of the demonstrability of accounting, the actual status is decisive and the valuation in accounting must be adjusted to this status. (Šlosárová, Blahušiaková, 2017) Accounting inventory is a basic closing activity in every accounting entity.

The principle of demonstrability in IFRS

IFRS do not regulate the maintenance of current accounting, they deal exclusively with financial statements. Therefore, IFRS as adopted by the EU do not address the issue of demonstrability of accounting, accounting documents or inventory. In the area of demonstrability of accounting, the provisions of the Accounting Act apply to accounting entities that prepare financial statements in the Slovak Republic according to IFRS as adopted by the EU.

The principle of demonstrability in Slovak accounting legislation

According to the Accounting Act, the accounting of an accounting entity is demonstrable if all accounting records are demonstrable and the accounting entity has carried out an inventory.

Accounting records are mainly accounting documents, accounting entries, accounting books, depreciation plan, inventory lists, chart of accounts, financial statements and annual report. The basis for recording an accounting case in accounting, i.e. for making an accounting entry, are documents. Accounting documents are demonstrable accounting records in which the operations that are to be displayed in accounting are initially recorded. An accounting document has its prescribed requirements and the accounting entity is obliged to prepare it without undue delay after discovering the fact that it proves, in such a way that it is possible to determine the content of each individual accounting case. The prescribed requirements are intended to ensure that, even after a considerable time interval, it is possible to determine the content, nature and type of an accounting case, even the employees responsible for the accounting case.

The accounting entity shall carry out an inventory as of the date on which it prepares the regular or extraordinary financial statements. For the purposes of preparing interim financial statements, the accounting entity shall carry out an inventory only for the purpose of expressing the valuation pursuant to Section 26, Paragraph 3 of the Accounting Act. The inventory shall consist of an inventory and a comparison of the actual state with the state in the accounts. The inventory shall determine the actual states of assets, liabilities and equity in units of quantity and in monetary units. After the inventory is carried out, an inventory list shall be prepared, which shall state the actual states of assets, liabilities and equity. **An inventory list is an accounting record that ensures the demonstrability of accounting.** The status of assets, liabilities and equity stated in the inventory is compared with the status of assets, liabilities and equity recorded in the accounting. The results of the comparison of the actual status of assets, liabilities and equity with the accounting status are stated in the inventory entry. **The inventory entry is an accounting record that demonstrates the factual accuracy of accounting.** If the actual status is not equal to the accounting status and the accounting entity is unable to demonstrate this difference in the accounting record, an inventory difference arises. The accounting entity must book the inventory difference in the accounting period for which the

status of assets, liabilities and equity is verified by the inventory. **The accounting of inventory differences ensures the completeness of accounting.** (Šlosárová, Blahušiaková, 2017)

2.2.5 Balance principle

The balance principle is the basic principle of double-entry accounting. It is typical for double-entry accounting that assets are viewed from two perspectives:

1. **from the perspective** of the form in which the assets are located and
2. **from the perspective of the sources** from which the individual components of the assets are financed.

This dual view of assets results from the fact that each type of asset that an accounting entity manages must have been acquired from certain specific sources. Each type of asset has its own origin. Therefore, if the forms of assets and their sources are only a dual view of the assets of an accounting entity, it must be true that **the sum of assets by form is equal to the sum of the sources from which these assets are acquired**. The following basic balance equation applies:

$$\text{ASSETS} = \text{SOURCES OF ASSET}$$

The balance principle is the basis for the construction of the balance sheet, or rather the balance sheet, one of the basic accounting statements. Assets arranged in terms of form are reported on the assets side of the balance sheet, and assets are reported on the liabilities side of the balance sheet. In accounting, assets are divided into own resources and external resources. This division of assets expresses how and from whom the accounting entity acquired assets for its activities. Own assets are referred to in accounting as equity. Own resources are provided by the owners of the accounting entity and by the accounting entity itself through its own activities. External resources are referred to in accounting as liabilities, and these resources are provided to the accounting entity by external entities. If we take into account the division of assets into own and external resources, we can **modify** the basic balance sheet equation as follows:

$$\text{ASSETS} = \text{EQUITY} + \text{LIABILITIES}$$

The essence **of the double entry principle** follows from the balance sheet principle. The double entry principle is of key importance for double entry accounting precisely because it governs the accounting of accounting events. The principle of duality means that each accounting case must be booked with the same amount in two different (corresponding) accounts and on two different sides of the given accounts. The principle of duality is observed from the beginning, i.e. from the opening of the accounts, until the end of the accounting, i.e. until the closing of the accounts. The principle of duality is one of the characteristic features of accounting thinking, and its benefit lies in the fact that it objectively forces us to see economic phenomena in their mutual context.

The balance sheet principle in IFRS

The IFRS do not explicitly use the term "balance sheet principle", but it is implicitly incorporated in the Conceptual Framework, which, for example, stipulates that the financial situation of the reporting entity presented through the statement of financial position is determined by assets, liabilities and equity. Here, the structure of the statement of financial position is directly defined and it is confirmed that it is based on a modified balance sheet equation. The structure of the statement of financial position is thus a practical application of the balance sheet principle.

IFRS focus on financial statements as an organized, comprehensive and systematic picture of the state and structure of assets and sources of assets, the creation and distribution of comprehensive operating results, as well as other economic phenomena in the reporting entity. IFRS are therefore focused on the output of accounting as an information system of the reporting entity, not on the technical method of recording accounting events, which is why IFRS do not contain provisions on double-entry bookkeeping or bookkeeping. IFRS therefore do not mention the principle of duality. The structure of financial statements as well as the links between changes in balance sheet items or between changes in balance sheet items and cost and income items in a broader sense indicate that the principle of duality is omnipresent in IFRS. IFRS can only be applied in a double-entry bookkeeping system, which is why they are designed for entities that keep double-entry bookkeeping.

Balance principle in Slovak accounting legislation

The balance principle is not explicitly defined as a concept in Slovak accounting legislation. However, the balance principle is specifically expressed in the structure of the balance sheet of accounting units of all size categories. The balance principle is one of the basic theoretical principles of accounting, which Slovak accounting legislation practically respects.

Similarly to the balance principle, the duality principle is not explicitly defined in Slovak accounting legislation. Although the Accounting Act does not use the term "duality principle", it actively works with the term duality. In the Accounting Act, we find provisions that directly assume this principle, e.g.: provisions that an accounting unit accounts in the double-entry accounting system (the core of which is the duality principle), provisions on accounting entries, accounting books, the general chart of accounts and the chart of accounts. In the accounting procedures for double-entry accounting, as in the law, the term "double-entry principle" is not defined, however, the accounting procedures, as follows from the name itself, establish details of the accounting procedures and the framework chart of accounts, from which it is clear that the double-entry principle is fully accepted and elaborated in detail, e.g. provisions on the chart of accounts, on the creation of analytical accounts for synthetic accounts, provisions on opening accounting books, closing accounting books, determining the result of management in accounting, accounting for income tax, accounting for inventory differences, principles for the breakdown and accounting of various types of assets, liabilities and equity, costs and revenues, principles for the creation and settlement of adjustment items, principles for the creation and use of reserves, etc.

2.3 Substantive generally accepted accounting principles

Substantive generally accepted accounting principles are associated with the substantive content of financial accounting information. They are the basis for identifying, measuring, accounting for and reporting individual components of financial statements (i.e. assets, liabilities, equity, costs and revenues) and also other assets and other liabilities. Their aim is to answer the question "what" and "how" is reported in financial statements.

IFRS and Slovak accounting legislation contain the same or very similar principles for the preparation of financial statements. IFRS are primarily focused on financial statements, while Slovak accounting legislation regulates both regular accounting and financial statements, which is reflected in the fact that Slovak accounting legislation also incorporates accounting principles related to bookkeeping.

The basic generally accepted accounting principle is **the principle of a true and fair view**, from which all other principles are derived.

Generally accepted accounting principles include:

- going concern assumption,
- accrual basis,
- historical cost principle,
- prudence principle,
- imparit principle,
- realization principle,
- value clarification principle,
- lower valuation principle,
- income principle,
- material and time allocation principle of costs to revenues,
- principle of priority of economic substance over legal form,
- individual valuation principle,
- principle of prohibition of offsetting assets and liabilities, costs and revenues, income and expenses,
- balance sheet continuity principle,
- continuity (consistency) principle.

2.3.1 The principle of a true and fair view

The principle of a true and fair view of the facts that are the subject of accounting is considered **the highest principle** and all other principles are subordinate to it. The position of this principle results **from the goal of accounting, which is to provide a true and fair view of the economic reality of the enterprise**. Its compliance is fulfilled through the other principles. The principle of a true and fair view is usually interpreted as meaning that the financial statements must be prepared in accordance with applicable accounting regulations or accounting standards. However, this interpretation of the principle cannot be explained as meaning that accounting must provide only one correct picture of a given accounting unit. Accounting often works with estimated quantities, and generally accepted accounting principles allow for alternatives. In this regard, the auditor's opinion on whether the financial statements under review give a true and fair view of the facts that are the subject of accounting and of the financial situation of the accounting entity also plays an irreplaceable role.

The principle of a true and fair view in IFRS

IAS 1 Presentation of Financial Statements emphasizes that financial statements must **present fairly** the financial position, financial performance and cash flows of the accounting entity. Fair presentation can therefore be understood as the target state, which is a true and fair view. In order for the presentation in financial statements to be considered faithful, the effects of transactions and other events must be shown in accordance with the definitions and reporting criteria set out in the Conceptual Framework. There is an assumption that the application of standards and their interpretations, with any additional disclosure, will result in financial statements that **give a true and fair view**. At the same time, only if the financial statements are prepared in accordance with **all relevant standards and their interpretations and with all the requirements of IFRS**, they can be considered to be prepared in accordance with IFRS. An entity whose financial statements are prepared in accordance with IFRS is required to include an explicit and unreserved statement of such compliance in the notes.

IAS 1 recognizes that in exceptional circumstances, the management of an entity may conclude that compliance with a requirement in IFRS would be so misleading that it would

conflict with the objective of financial statements under the Conceptual Framework. If such a particularly **exceptional situation arises**, it is necessary to disclose the name of the IFRS from which the entity has departed, the nature of the departure, including the treatment that would be required by the IFRS and a justification for why this treatment is misleading, as well as the alternative treatment adopted by the entity, the financial effect of the departure for each period presented, and also the assurance of management that the financial statements present fairly the financial position, financial performance and cash flows of the entity. Therefore, fair presentation cannot be interpreted as the only possible picture of reality, but as a targeted effort to inform users of the information so that they can form a correct opinion and make informed decisions based on the information in the financial statements. Therefore, according to the Conceptual Framework, **faithful representation** is a fundamental characteristic of accounting information. Information is required to faithfully represent the phenomenon it is intended to represent. To be faithful, the representation must be as complete, neutral and free from error as possible.

The principle of a true and fair view in Slovak accounting legislation

According to the Accounting Act, an accounting entity is obliged to account in such a way that the financial statements provide **a true and fair view of the facts** that are the subject of accounting and of the financial situation of the accounting entity.

The presentation in the financial statements **is true** if the content of the items of the financial statements corresponds to the facts and is in accordance with the established accounting principles and accounting methods. The presentation in the financial statements **is true** if the accounting principles and accounting methods are used in it, which lead to achieving a true and fair view of the facts in the financial statements. The principle of a true and fair view is therefore complied with if the accounting completely unbiasedly and without error captures the economic reality of the facts and if such accounting principles and accounting methods are used in the presentation of economic reality, which capture this reality objectively, i.e. unbiasedly. It is precisely because of the choices that exist in the accounting presentation of facts that the principle of a true and fair view is often associated with the ethical behavior of persons who apply accounting principles and accounting methods.

Similar to IFRS, Slovak accounting legislation also contains provisions that emphasize the priority of the principle of a true and fair view over other principles. The Accounting Act stipulates that if an accounting entity finds that the accounting principles and accounting methods used in the accounting period are incompatible with the requirement of a true and fair view, it is obliged to prepare financial statements in such a way as to provide a true and fair view of facts. The accounting entity is obliged to inform about this in the notes to the financial statements. Similarly, the notes of large accounting entities and public interest entities always include additional information if necessary to ensure compliance with the requirement that the financial statements provide a true and fair view of the assets, liabilities, financial situation and results of operations of the accounting entity.

The Accounting Act **allows closed accounting books** to be reopened **until the financial statements are approved if a true and fair view of the accounting is to be ensured**. This means that financial statements can be changed even after they have been prepared, as long as they have not yet been approved by the competent authority. If they have already been approved by the competent authority, they cannot be changed.

Only if the information provides **a true and fair view** of the facts that are the subject of accounting and of the financial situation and if it **is complete and timely**, is it reliable. The completeness of the information in the financial statements **is ensured by observing materiality and taking into account the costs of obtaining it**. Information in the financial

statements is timely if the financial statements are prepared no later than six months from the date on which the financial statements are prepared. The reliability of the information is crucial in terms of assessing **the usefulness** and quality of the information provided.

2.3.2 Going concern assumption

When assessing economic phenomena, it is necessary to assume that the accounting entity will continue its activities continuously. All accounting principles and accounting methods are based on the assumption that the accounting entity will continue its activities continuously. **This assumption is applied when preparing the regular financial statements.** This assumption is key to the scope of items reported in the regular financial statements as well as for their valuation. Certain operations are justified only on the assumption that the accounting entity will continue its activities in the future, only then does it make sense to create reserves for future expenses in a given accounting period, reduce the operating result by losses expected in the future or record accruals. On the other hand, if the accounting entity intends or is forced to terminate its activities in the near future, it would be necessary to value its assets and liabilities on a basis other than historical prices or fair values. Correctly assessing this assumption is difficult not only for those who prepare the financial statements, but also for auditors who verify the validity of this assumption. Only by correctly assessing the validity of this assumption can it be possible to prevent the adverse impact of the financial collapse of an accounting entity on investors or creditors.

The most common example of a violation of the going concern assumption is a decision to liquidate or bankrupt an accounting entity. Depending on the specific situation, the dissolution of a company without liquidation, which occurs during corporate transformations, or the sale of a business or part of a business, can also be considered a threat to the going concern. Significant uncertainty regarding the ability of an accounting entity to continue as a going concern occurs in the event of the insolvency or overdraft of the accounting entity.

In relation to the fulfillment of the going concern assumption, it is necessary to consider the impact of events that occurred after the date on which the financial statements are prepared.

The going concern assumption also provides the basis for the measurement of assets and liabilities, in particular the historical cost principle. The measurement of assets and liabilities is a crucial methodological tool for the content and quality of current accounting and financial statement data. We discuss measurement in Chapter 4, Measurement in Accounting.

Going concern assumption in IFRS

According to IAS 1 Presentation of Financial Statements, when preparing an entity's financial statements, management assesses the entity's ability to continue as a going concern. Financial statements **must be prepared on a going concern basis unless management either intends to liquidate the entity or to cease trading, or has no realistic alternative but to do so.** In making this assessment, management considers all available information about the future that management is able to predict, **at least within twelve months of the date on which the financial statements are prepared.** Information that should be considered includes, for example: factors affecting current and expected profitability, debt repayment schedules or potential sources of alternative financing. If management has identified **significant uncertainties** about the entity's ability to continue as a going concern in the foreseeable future, the entity must disclose these uncertainties. Therefore, if an entity does not prepare its financial statements on a going concern basis, it shall disclose that fact together with the assumptions on which it has prepared its financial statements and the reasons why the entity does not consider the going concern basis to be met.

IAS 10 *Events after the Reporting Period* requires an entity not to use the going concern basis in preparing its financial statements if events after the reporting period indicate that the going concern basis is not appropriate. The fact that the going concern basis is not appropriate may indicate, for example: deterioration in operating results and financial position after the date on which the financial statements are prepared. Similarly, an entity may not apply the going concern basis of accounting when preparing financial statements if, **after the reporting period**, i.e. after the date on which the financial statements are prepared, management decides to liquidate the entity or to cease trading, or has no realistic alternative but to do so.

Going concern assumption in Slovak accounting legislation

An accounting entity that is a legal entity shall keep its accounting records continuously from the date of its establishment until the date of its dissolution. An accounting entity that is a natural person shall keep its accounting records continuously for the period during which it undertakes a business or carries out other independent gainful activity, if it proves its expenses for achieving, securing and maintaining income for the purposes of determining the income tax base. According to the Accounting Act, an accounting entity is obliged to use accounting principles and accounting methods in a manner that is based on the assumption that **it will continue its activities continuously** and that no event occurs that would limit or prevent it from continuing in this activity in the near future, at least 12 months from the date on which **the regular financial statements** were drawn up. If an accounting entity has information that such a fact occurs, it is obliged to use the corresponding accounting method, while it is obliged to include information about the method used in the financial statements in the notes. The notes to the financial statements of accounting entities of all size groups are required to include information about whether the financial statements are prepared on a going concern basis.

Similarly, in connection with meeting the going concern basis, large and small accounting entities and public interest entities are obliged to include information in the notes on the nature and financial impact **of significant events that occurred after the date on which the financial statements are prepared until the date of preparation of the financial statements** and that are not reflected in the balance sheet or profit and loss account, e.g. information on the adoption of a decision to sell the accounting entity or part thereof; mergers, consolidations, divisions and changes in the legal form of the accounting entity; information on extraordinary events, if they have an impact on the accounting entity's management (e.g. information on a natural disaster); information on the withdrawal of a license or other permits significant for the activities of the accounting entity, etc.

2.3.3 Accrual principle

The accrual principle is a recognized principle in IFRS and in Slovak accounting legislation. When applying the accrual principle, the effects of transactions and other events are recognized and recorded in the accounting period in which the transactions related to them were carried out and not in the period when cash (or cash equivalents) related to these transactions are received or paid. When accounting and reporting, it is necessary to respect their material and temporal connection with the reported accounting period, i.e. the principle of material and temporal connection (also known as the principle of independence of accounting periods). In accordance with the principle of material and temporal connection, all costs and revenues that arise depending on time are assigned to the accounting period to which they relate. For example, costs such as rent, interest on a loan, costs associated with the management and administration of an accounting entity arise regardless of whether sales were generated in a given accounting period or not. The consequence of this approach is time accrual in a broader sense, which leads to the accounting of such accounting events as, for example, reserves, provisions, deferred

income tax, or items of deferred costs and revenues in a narrower sense. The goal is a true and fair representation of the financial situation of the accounting entity in the balance sheet and performance (or profitability) in the income statement. Therefore, the accrual principle is considered the basic principle of double-entry accounting, which enables the purpose of financial statements to be fulfilled. Financial statements prepared on an accrual basis inform users not only about past transactions, but also about obligations to pay cash and cash equivalents in the future and also about claims to receive cash and cash equivalents in the future. In accrual-based accounting, the occurrence of expenses and income is associated with changes in assets and liabilities in general, and not only with changes in a single asset item - cash or cash equivalents.

Despite the above, both information on accrual profit and information on cash flows are important for external users. The accounting entity itself needs both types of information for successful management, since profit determined on an accrual basis is not a guarantee that the accounting entity will have enough funds to repay existing liabilities. This is also the reason why a cash flow overview (or cash flow statement) is also part of the financial statements.

Accrual principle in IFRS

The accrual principle forms one of the basic pillars of the IFRS system and is reflected in most standards (e.g. IAS 12 *Income Taxes*, IAS 20 *Accounting for Government Grants and Disclosure of State Aid*, IAS 37 *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets*, IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers*) that determine **when and how transactions are recognized**, regardless of cash flows. The objective of this principle is to ensure that financial statements give **a true and fair view of the financial position, performance and cash flows of an entity**.

According to IAS 1 Presentation of Financial Statements, an entity prepares its financial statements on the accrual basis of accounting, which is the fundamental principle of double-entry bookkeeping. The accrual basis of accounting is not only applied in the preparation of a cash flow statement. Preparing financial statements on the accrual basis of accounting means that an entity recognises items of assets, liabilities, equity, expenses and income only when they meet the definitions and recognition criteria set out in the Conceptual Framework. Under the accrual basis of accounting, transactions and events are recognised when they occur, not when cash or cash equivalents are received or paid in relation to them.

Accrual principle in Slovak accounting legislation

According to the Accounting Act, the accounting entity accounts for costs and revenues in the accounting period in which they arise, regardless of the date of their payment, collection or the date of settlement in another way. Expenses and revenues are accounted for by the accounting entity in the accounting period in which they are paid or collected. As a result of applying the accrual principle, it is necessary to differentiate transactions in relation to the accounting period. According to the Accounting Act, the accounting entity accounts for and reports accounting events in the period to which they are temporally and materially related, this is the so-called principle of material and temporal connection with the accounting period. If this principle cannot be observed, the accounting entity accounts for and reports them in the period in which these facts were discovered. Transactions are intended to affect the financial results of the accounting period to which they are essentially related.

2.3.4 Historical Cost Valuation Principle

The historical cost valuation principle is one of the most important valuation principles. It is a traditional accounting principle. Historical cost valuation is still the prevailing method of

valuing assets in current accounting and in financial statements. Correct quantification of historical costs is one of the most important tasks in general. **Historical cost valuation is based on the conditions applicable at the time of the accounting case.** Depending on the method of acquisition, historical costs can be either the acquisition price or production (own) costs. Purchased assets are valued at the acquisition price, and production (own) costs are valued at the assets created by one's own activities.

The advantage of historical cost valuation is the demonstrability, reliability and verifiability of the valuation of assets and liabilities based on accounting documents according to which the prices of assets and liabilities were determined at the initial valuation. The disadvantage is the incomparability of the financial performance of accounting entities that acquired significant assets at different times and at significantly different prices. The historical cost principle does not take into account the impact of inflation or changes in the valuation of specific assets, so historical cost valuation is often not relevant.

According to the historical cost principle, the acquisition price and own costs represent the upper limit of the valuation, above which it is not possible to increase the valuation. Assets whose value decreases with use are depreciated. If there is a justified assumption that the value of the asset will decrease below its carrying amount, the valuation of the asset is adjusted by creating an adjustment. Therefore, due to the realization of the valuation, the valuation is adjusted to the carrying amounts as of the date on which the financial statements are drawn up, e.g. by recording depreciation, taking into account an adjustment or by recording a change in fair value.

Historical cost measurement principle in IFRS

The conceptual framework distinguishes two groups of measurement bases – **measurement bases based on historical costs and measurement bases based on current values.** Historical costs, unlike current values, do not take into account changes in the valuation of assets and liabilities, except when the changes relate to a decrease in the value of assets in the form of depreciation or allowances or if the liability is undervalued and provisions are created. Measurement bases based on historical costs include the cost and amortized cost of a financial asset or financial liability.

IFRS uses the term “cost” for both the cost of property, plant and equipment, intangible assets and investment property. They also use the term “cost of inventories” for inventories.

Cost is the amount of cash or cash equivalents paid or the fair value of other consideration given to acquire an asset at the time of its acquisition or construction, or the amount allocated to that asset on initial recognition in accordance with the specific requirements of other IFRSs, such as IFRS 2 *Share-based Payment*.

The individual standards (IAS 16 *Property, Plant and Equipment*, IAS 38 *Intangible Assets*, IAS 40 *Investment Property*) provide an overview of what is included in the cost and what is not included in the cost.

The cost of inventories under IAS 2 *Inventories* includes all **costs of purchase, costs of conversion and other costs incurred** in bringing the inventories to their present condition and location.

Interest and similar costs as part of the acquisition price and own costs are subject to IAS 23 *Borrowing costs*.

The amortized cost of a financial asset or financial liability is the amount at which the financial asset or financial liability is measured at initial recognition, less principal payments and increased or decreased by the accumulated amortization of any difference between this

initial value and the value at maturity using the effective interest rate method and, in the case of financial assets, adjusted for any loss allowance. Financial assets measured at amortized cost include, for example, trade receivables or purchased bonds that the entity intends to hold to maturity. We also measure financial liabilities at amortized cost, with the exception of, for example, those financial liabilities that are held for trading purposes and unsecured derivatives.

Historical cost principle in Slovak accounting legislation

In the Slovak Republic, the historical cost principle is the dominant valuation principle. The historical cost principle is reflected in the provisions of the Accounting Act, which determine the methods of valuing assets and liabilities as of **the date of the accounting event and as of the date on which the financial statements are prepared.**

As of the date of the accounting event, an accounting entity values assets and liabilities at cost, cost, nominal value and fair value, while cost, cost and nominal value are expressions of historical costs, i.e. the amount that was spent at the time of acquisition of the asset or creation of the liability.

The Accounting Act subsequently defines cost, cost, nominal value and fair value.

Assets acquired by purchase and liabilities upon their takeover are valued at cost. For individual types of assets, the accounting procedures then state what is and what is not part of the acquisition price.

Assets created through own activities are valued at their own costs. A distinction is made between own inventory costs and own costs of tangible and intangible assets.

Cash, electronic money tokens and valuables, receivables at their origin and liabilities at their origin are valued at their nominal value.

In certain cases, the Accounting Act requires that assets and liabilities be valued at fair value already at the origin of an accounting case. Fair value is valued for assets acquired free of charge, assets transferred from personal use to business use, intangible and tangible assets newly discovered during inventory and not yet recorded in accounting, assets acquired by a public contracting authority free of charge from a concessionaire for performance in the form of a concession for construction works. According to the Accounting Act, fair value is also valued for, for example, assets and liabilities acquired through the purchase of a company or part thereof; assets and liabilities acquired by contribution of the company or its part and assets and liabilities acquired by exchange; securities intended for trading; commodities traded on the public market; assets and liabilities taken over by the successor accounting entity from the accounting entity being dissolved by transformation; precisely defined crypto-asset. The valuation of such types of assets and liabilities depends largely on current market conditions. The same reasons lead to valuation at fair value as of the date on which the financial statements are prepared. Fair value is understood as the market price, the value determined by the valuation model and the expert's opinion.

According to the Accounting Act, **as of the date on which the financial statements are prepared, the accounting entity is obliged to adjust the valuation of the value of assets, create reserves and depreciate assets** in accordance with accounting principles and accounting methods. According to the Accounting Act, certain precisely defined types of assets and liabilities are valued at fair value as of the date on which the financial statements are prepared.

2.3.5 The principle of prudence

The principle of prudence is generally applicable. It is very closely related to the principle of historical cost valuation. The principle of prudence is based on the idea of a prudent businessman who does not consider himself or others to be richer than he actually is, and in case of doubt, considers himself to be poorer. It is in the interest of the owners of the company and its creditors that accounting is conducted cautiously, i.e. that the accounting information does not arouse unduly optimistic expectations about the company's situation. Since the future prosperity of the company is always associated with a certain uncertainty, it is more advantageous for the company to report **a lower profit** for the current accounting period rather than a higher profit.

A lower profit can be achieved using various tools that aim to report a lower amount of assets and a higher amount of liabilities, e.g. by applying **the realization principle** and applying **the imparit principle**. In the area of providing information that is not accounted for but is disclosed in the notes, the principle of prudence is supplemented **by the principle of value disclosure**, on the basis of which the accounting entity discloses information only in the notes to the financial statements.

The realization principle means that in current accounting, only those revenues that have already been realized as of the date on which the financial statements are prepared are accounted for and reported in the financial statements, i.e. revenue is only recorded when there is certainty that it has actually arisen. On the other hand, all expected risks and losses must be taken into account in the financial statements. This approach is known as **the imparit (unequal) principle** and means that, as a result of applying the principle of prudence, the accounting and reporting of unrealized losses and gains is treated unequally - unrealized losses are accounted for and reported, and unrealized gains are not accounted for and reported. For example: a profit on an asset is only recognized when the asset is sold, but a loss is recognized when the asset is not yet sold and the accounting entity has it in stock as of the date on which the financial statements are prepared.

The principle of prudence significantly affects the valuation of assets and liabilities. In accordance with **the principle of prudence, assets and revenues should not be overstated in the financial statements, and liabilities and expenses should not be understated**. However, prudence does not mean intentional undervaluation of assets and overvaluation of liabilities, because this would result in a distortion of the facts that are the subject of accounting.

Accounting has several tools at its disposal. It is clear that when applying the principle of prudence, **the valuation of assets can only be adjusted downwards**, while a retroactive increase is only possible up to the amount of the original valuation. Risks, losses and impairments are expressed by provisions for temporary impairments and by depreciation for permanent impairments. The principle of prudence is somewhat at odds with fair value measurement because, when measuring assets at fair value, the carrying amount of an asset can change in both directions (upwards and downwards), not just downwards. **Whether measuring assets at fair value is at odds with the principle of prudence also depends on whether the change in fair value is recognised through profit or loss and recognised in the income statement or whether the change in fair value is recognised in relation to some other equity item and recognised in the balance sheet**. For liabilities, the principle of prudence requires that their carrying amount be increased whenever they are expected to increase in the future. An important instrument for expressing prudence in the case of liabilities is the creation **of provisions**. The creation of provisions ensures that liabilities are not undervalued.

The principle of prudence is also reflected in inventories, when inventories are reported in the balance sheet either at historical cost or at net realizable value, whichever is lower. In

this valuation method, **the principle of valuation at the lower of two prices or the principle of lower valuation is applied.** A temporary decrease in the valuation of inventories is expressed using adjustment items.

Within the framework of the principle of prudence, **the principle of illuminating value** is applied because between the date on which the financial statements are prepared and the date on which they are actually prepared, facts may arise that may be useful to the user in assessing the financial situation. These facts are then only stated in the notes, they are not accounted for because they do not meet the conditions for recognition.

The principle of prudence is largely based **on a subjective assessment of facts using a qualified estimate.** In this regard, the essential fact is that from a qualified estimate of future development, the more cautious, less risky and safer option is always chosen from several possible alternatives.

The Prudence Principle in IFRS

According to the Conceptual Framework, prudence is part of fair presentation as a fundamental qualitative characteristic of information. The Conceptual Framework states that prudence is the application of prudence in decision-making under conditions of uncertainty. Information in financial statements should faithfully reflect the phenomena they claim to reflect. Prudence as an aspect of fair presentation of information therefore means that assets and income are not overstated and liabilities and expenses are not underestimated. Similarly, prudence as an aspect of fair presentation of information does not allow assets and income to be understated or liabilities or expenses to be overstated. Thus, IFRS, by applying the prudence principle, prioritizes the representation **of economic reality.**

Individual standards such as IAS 16 *Property, Plant and Equipment*, IAS 38 *Intangible Assets* and IAS 40 *Investment Property* contain provisions regarding the valuation of tangible and intangible assets after initial recognition, which take into account the requirements of the prudence principle. The issue of measurement following initial recognition is addressed in the same way in IAS 16 *Property, Plant and Equipment* and IAS 38 *Intangible Assets*. According to IAS 16 *Property, Plant and Equipment* and IAS 38 *Intangible Assets*, an entity may, after initial recognition, i.e. at the balance sheet date, choose whether to use **the cost model or the revaluation model for individual classes of property, plant and equipment or intangible assets.** Under the cost model, assets are measured at cost less accumulated depreciation and impairment losses at the balance sheet date. Under the revaluation model, assets are measured at fair value less accumulated depreciation and impairment losses at the balance sheet date. The frequency of revaluation depends on the nature of the asset concerned, it can be an interval of three to five years, but in certain cases the revaluation may also occur every year. In the case of an asset being revalued upwards compared to its carrying amount, this revaluation is part of other comprehensive income and is accumulated in equity as a revaluation surplus. However, the increase is recognised in profit or loss to the extent that it reverses a revaluation decrease in the same asset that was previously recognised in profit or loss. If the carrying amount of an asset decreases as a result of a revaluation, this decrease is recognised in profit or loss. This decrease is recognised in other comprehensive income to the extent that a revaluation surplus accumulated in equity in previous periods due to the revaluation of the same asset to a higher value.

Under IAS 40 *Investment Property*, an entity may choose a model for subsequent measurement after initial recognition. An entity may choose **between the fair value model and the cost model.** Investment property is either revalued to fair value at the balance sheet date or is measured at cost less accumulated depreciation and impairment losses. The cost model in IAS 40 is identical to the cost model in IAS 16 and IAS 38. When applying the fair value model,

revaluation differences are **recognised in profit or loss** and investment property revalued to fair value is not further depreciated. If an entity chooses the fair value model for measuring investment property, it must use this model at each balance sheet date and for all investment property.

Impairment of assets is specifically addressed in IFRS in IAS 36 *Impairment of Assets*, which aims to ensure that assets are not overvalued. In practice, IAS 36 *Impairment of Assets* deals with the issue of impairment of property, plant and equipment, investment property under the cost model and intangible assets including goodwill and also investments in subsidiaries, associates and joint ventures, which are reported at cost in the separate financial statements. IAS 36 works with the concept of “asset impairment test”, which calculates the so-called recoverable amount of an asset. The aim of this test is to ensure that the carrying amount of an asset or cash-generating unit does not exceed its recoverable amount.

Inventories are valued according to IAS 2 *Inventories* **based on the lower of cost**. Inventories are valued at the lower of cost and net realisable value. Net realisable value is the estimated selling price in the ordinary course of business after deducting the estimated costs of completion and the estimated costs necessary to make the sale. If the inventory is damaged, obsolete or its selling price has decreased, it is necessary to record an impairment loss (create an allowance) in the amount of the difference between the cost of the inventory and its net realisable value. If an impairment loss (an allowance account) has been recognised in relation to inventories, it is recognised as an expense in accordance with IAS 2 *Inventories*.

In the area of liabilities, IAS 37 *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets* is important for the application of the principle of prudence, as it regulates provisions. Provisions are liabilities for which it is uncertain when they will occur or their amount is uncertain. Provisions are recognised in the statement of financial position. IAS 37 *Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets* distinguishes between provisions and contingent liabilities. Contingent liabilities are disclosed only in the notes and are not recognised in the statement of financial position.

IFRS do not consider the principle of value clarification as a principle. However, the importance of taking into account events that occurred after the date on which the financial statements are drawn up is evidenced by the fact that an entire standard, IAS 10 *Events after the reporting period*, is dedicated to this issue in IFRS. According to IAS 10 *Events after the Reporting Period*, events that occur **between the end of the reporting period** (for this date we will use the term that is more familiar to us - **the date on which the financial statements are prepared**) and **the date on which the financial statements are approved for publication** can be divided into two types of events:

- a) events that **provide evidence of a condition that existed at the date on which the financial statements are prepared** (these events require adjustment) and
- b) events that **relate to a condition that arose after the date on which the financial statements are prepared** (these events do not require adjustment).

For the application of IAS 10 *Events after the Reporting Period*, the key date is **the date on which the financial statements are approved for publication**.

Adjusting events include, for example: the settlement of a legal dispute after the balance sheet date, which confirms that the entity had a present obligation at the balance sheet date. This situation, because it requires an adjustment to the amounts recognised in the financial statements or the recognition of amounts that were not previously recognised, **is not an application of the value disclosure principle**.

Non-adjusting events include, for example, a decline in the fair value of an investment between the balance sheet date and the date the financial statements are authorised for issue. A decline in fair value is usually unrelated to the condition of the investment at the balance sheet date but reflects events that arose after that date. These situations, as they do not require adjustment of the amounts reported in the financial statements, but require their disclosure in the notes, are an application of the value illumination principle.

The principle of prudence in Slovak accounting legislation

The principle of prudence is reflected in the Accounting Act already in the definitions of assets and liabilities. For assets, it is required that it is almost certain that it will increase economic benefits in the future, while for liabilities, it is sufficient that it is probable that it will decrease economic benefits in the future. The definitions of assets and liabilities are based on the IFRS Conceptual Framework before its amendment in 2018.

The concepts such as the realization principle, the imparity principle or the value illumination principle are not used in Slovak accounting regulations, but they are practically enshrined in Slovak accounting legislation. The principle of prudence is applied in Slovak accounting legislation through provisions on depreciation, allowances, reserves, net realizable value.

According to the Accounting Act, as **of the date on which the financial statements are prepared**, the accounting **entity is obliged to adjust the valuation of assets, create reserves and depreciate assets** in accordance with accounting principles and accounting methods.

The valuation of assets is adjusted by provisions if there is a reasonable assumption that the value of the asset will decrease below its carrying amount. Provisions are cancelled or their amount is changed if there is a change in the assumption of decrease in value. Provisions are liabilities with an uncertain timing or amount.

If, as of the date on which the financial statements are prepared, the future economic benefits of inventories are lower than their valuation in the accounting, they are valued at net realisable value. Net realisable value is understood as the estimated selling price of inventories less the estimated costs of their completion and costs related to their sale.

If, as of the date on which the financial statements are prepared, the amount of liabilities is higher than their amount in the accounting, the liabilities are stated in the financial statements at an increased valuation.

According to the Accounting Act, as of the date on which the financial statements are prepared, certain precisely defined types of assets and liabilities are valued at fair value. When accounting for the difference between the initial valuation and the fair value, or for the change in the fair value, the balance sheet and income statement approaches are used, or a combination of them. As we have already mentioned above, valuation at fair value does not always have to represent a violation of the realization principle, but rather a manifestation of the application of the principle of a true and fair view.

Unlike IFRS, it is not possible to revalue long-term intangible and tangible assets upwards as of the date on which the financial statements are prepared, despite the fact that, due to the passage of time, their valuation in accounting is lower than the amount for which this asset could be sold. Due to the application of the principle of prudence in conjunction with the realization principle, such assets may not be valued in the Slovak Republic at a higher price than their initial valuation in accounting. Long-term intangible and tangible assets may be valued at fair value only in certain specific situations precisely defined by the Accounting Act,

e.g. in the event of dissolution of a company without liquidation, the assets and liabilities of the dissolving company are revalued at fair value.

The above provisions on depreciation, allowances, reserves, net realizable value or valuation at fair value as of the date on which the financial statements are prepared are elaborated in more detail in the accounting procedures for entrepreneurs and the obligation to disclose information on these instruments as well as their scope is in turn the subject of the relevant measures for the financial statements of micro accounting entities, small accounting entities, large accounting entities and public interest entities.

Financial statements must present information as of the date on which the financial statements are prepared. This also applies to all accounting entries that are made only as of the date on which the financial statements are prepared. If, by the date on which the financial statements are prepared, the accounting entity obtains information relating to the status as of the date on which the financial statements are prepared, the accounting entity must take this into account when preparing them. If, between the date on which the financial statements are prepared and the date on which they are actually prepared, the accounting entity obtains information on facts relating to the immediately following accounting period, but which may be useful to the user in assessing its financial situation or performance, then, within the framework of applying **the principle of illuminating value, which develops the principle of prudence**, the accounting entity shall only disclose this information in the notes to the financial statements and shall not recognise it, as it does not meet the conditions for recognition.

When assessing events that occurred after the date on which the financial statements are prepared, there is a similar approach in Slovak accounting legislation as in IFRS. We divide accounting cases into **accounting cases of the current accounting period and accounting cases that are accounted for only as of the date on which the financial statements are prepared**. Accounting events that are recorded as of the date on which the financial statements are prepared are divided into **closing accounting events** (closing accounting events cannot change over time, e.g. inventory differences, exchange rate differences) and **adjusting closing accounting events** (adjustment of originally recorded accounting events or recording of new facts results from the fact that between the date on which the financial statements are prepared and the date on which they are prepared, the accounting entity obtains information relating to the situation as of the date on which the financial statements are prepared, e.g. creation or adjustment of the amount of a reserve or adjustment item).

According to accounting policies, **an adjusting entry is not an accounting event that occurs between the balance sheet date and the date of preparation of the financial statements, if it is not related to the situation as of the balance sheet date**, e.g. a decrease in the market price of securities in the period between the balance sheet date and the date of preparation. Such events are not accounted for as of the balance sheet date, but are accounted for in the immediately following accounting period in accordance with the principle of temporal and substantive connection with the accounting period. In accordance with the principle of value disclosure, such events are disclosed in the notes to the financial statements if they are material. Examples of such non-adjusting entry are provided in the relevant provisions for the financial statements of small entities, large entities and public interest entities.

2.3.6 Revenue Principle

The revenue principle determines the rules for revenue recognition. The identification of revenue based on the revenue principle is developed by two principles: **the realization principle and the timing principle**.

According to **the realization principle**, only those revenues (profits) that have already been realized as of the closing date can be reported in the financial statements. In this regard, it is important to determine **the moment of realization**, i.e. the moment at which the accounting entity generates revenue. The realization principle applies to all reciprocal transactions, where revenues have their material bearer and are reported in the period in which the relevant assets or services were taken over by the customer.

In the case where there is no direct material connection between revenues and their bearers, revenue is identified based **on the time connection principle**. If revenues arise continuously (e.g. interest, rent), they are reported in the period to which they are temporally related.

If a certain increase in assets concerns several periods, revenues are reported on **an accrual basis**.

The moment of revenue recognition is extremely important, especially because revenues are a basic indicator of the success of the accounting entity. Defining the moment of revenue generation is the basis for the correct quantification of the operating result in a given accounting period and preventing manipulation of the operating result due to its assignment to the wrong accounting period.

Revenue principle in IFRS

IFRS attributes fundamental importance to revenue, which is why great attention is paid to it. In IFRS, revenue is divided into revenue arising from the main activity (revenue) and revenue that arises from secondary, often non-recurring activities or from facts that the company cannot influence (gains). In IFRS, a separate standard IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers is dedicated to the issue of revenue, which regulates the recognition and reporting of revenue arising from contracts with customers, where revenue is achieved from the normal, recurring activities of the accounting entity. The objective of this standard is to establish the principles that an entity applies to report useful information to users of financial statements about the nature, amount, timing and uncertainty of revenue and cash flows arising from contracts with customers. The process from entering into a contract to deliver goods, products or services to a customer to the moment of recognition of the related revenue is divided into five steps:

1. Identifying contracts with customers.
2. Identifying obligations to perform contracts with customers.
3. Determining the transaction price.
4. Allocating the transaction price to individual obligations.
5. Recognizing revenue in the amount of the allocated portion of the transaction price when the obligation to deliver is satisfied.

According to IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers*, the moment of realization is based on whether control over the asset or service has been transferred to the customer. IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers* is based on the principle that when reporting in financial statements, the substance of the transaction takes precedence over its legal form (we discuss this in more detail in section 2.3.8 The principle of precedence of economic substance over legal form).

The revenue principle in Slovak accounting legislation

In the Slovak Republic, the moment of realization is not explicitly stipulated in accounting regulations. Its replacement can be considered the date of the accounting event, which is decisive for the recognition of realized revenue. According to Slovak accounting

regulations, the date of the accounting event, i.e. the moment of realization, is **the day of delivery**. It does not matter when the ownership right or the risk of damage to the goods passes from the seller to the buyer.

In the case of real estate acquired on the basis of a contract, in which ownership is acquired by permission to enter the property in the real estate cadastre and until ownership is acquired, the acquirer uses the property, the date of the accounting event is the day of takeover of the property by the acquirer; in the case of the transferor, the date of the accounting event is the day of handover of the property.

2.3.7 Principle of material and temporal allocation of costs to revenues

The principle of material and temporal allocation of costs to revenues derives rules for reporting costs based on their relationship to the related revenues of the relevant accounting period. The principle of material and temporal allocation of costs to revenues is based on the assumption that costs related to the given revenues should be allocated to these revenues in the accounting period when the revenues were recognized. If revenue was generated in the accounting period, the accounting entity is obliged to record the expense related to it, and vice versa, if an expense was generated in the accounting period, the accounting entity is obliged to record the revenue related to it. The comparison of the relevant revenues and expenses is then used to calculate the operating result for the given accounting period.

In accordance with the principle of material and temporal allocation of costs to revenues, ensuring the material connection of costs with revenues is currently based on the recognition of revenues of the current period. First, the revenues attributable to the reported accounting period are defined in terms of time and the costs that are materially and temporally related to the given revenues are assigned to these revenues. Some costs arise and are reported in the financial statements only if the corresponding revenues have also been recognized, thus ensuring the material and temporal comparability of costs and revenues, e.g. those costs that relate only to the services performed must be assigned to sales.

Conversely, if an expense arose in the accounting period, e.g. in connection with the rental of real estate (recording of depreciation, costs for security and cleaning services, energy, wage costs), the accounting entity is obliged to record the revenue related to it in a comparable amount in the given accounting period, regardless of whether the provided rental was invoiced or collected or not. The operating result is then calculated by comparing the revenues and costs for the accounting period from the aforementioned activity.

In practice, the principle of material and temporal allocation of costs to revenues is applied in two ways - either revenues are taken as the basis and costs are allocated to them, or costs are taken as the basis and revenues are allocated to them.

If costs are decisive in determining the economic result and revenues are allocated to them, this is a concept based **on the produced economic result**. This concept is applied in the Slovak Republic. If revenues are decisive in determining **the economic result** and costs are allocated to them, this is a concept based on **the realized economic result**. This concept is applied in IFRS. The degree of completion of the transaction is decisive for the allocation of revenues to costs and costs to revenues in a given accounting period. The difference between concepts based on produced and realized economic results is manifested primarily in the area of accounting and reporting of inventories of own production. (Šlosárová et al., 2011)

The principle of material and temporal matching of costs to revenues in IFRS

As we mentioned above, IFRS applies a concept based on the realized operating result. Thus, IFRS applies an approach that takes revenues as the basis for determining the operating result for the accounting period. Material discrepancies between costs and revenues are eliminated by adjusting costs. This determines information about whether production increased the level of inventories of own production or whether the sales of inventories were higher than their production in the accounting period, and therefore the level of inventories decreased. (Šlosárová and Blahušiaková, 2017)

IFRS emphasize the temporal and material connection of costs and revenues (the so-called matching principle), while requiring that accruals on the asset side meet the definition of assets and accruals on the liability side meet the definition of liabilities. In addition, they must also meet the recognition criteria. IFRS focuses more on the true presentation of facts and the application of the accrual principle, not on the mechanical matching of revenues and expenses, which is why the so-called matching principle has recently been abandoned and more emphasis is placed on the statement of financial position. (Farkaš, 2020)

The principle of material and time allocation of costs to revenues in Slovak accounting legislation

In the Slovak Republic, the current principle is that costs incurred during the period in the production of inventories created by the company's own activities must be divided into a part that is included in the operating result and a part that is tied up at the end of the accounting period in unfinished production, semi-finished products of its own production and finished but unsold products, or animals. Such an approach to determining the operating result is called **the gross principle of determining the operating result** and means that **the operating result** is determined by comparing total costs and revenues, while the material discrepancy is eliminated by accounting for the change in the inventory level by adjusting revenues. The gross principle of determining the economic result is ensured by ensuring that the costs of the current accounting period remain recorded in full and that income is adjusted so that costs and income are materially linked to the same performance. (Šlosárová and Blahušiaková, 2017)

2.3.8 Principle of economic substance over legal form

The principle of economic substance over legal form is derived from the primary objective of financial statements – to provide users of financial statement information that is useful for their economic decisions. According to the principle of economic substance over legal form, a transaction should be presented in financial statements according to its economic substance, and not according to its legal form, i.e. the economic substance of a transaction takes precedence over its legal form. It is true that if information in financial statements is to be presented faithfully and truthfully, it must be reported according to its substance and economic reality, not according to its legal form. However, this requires assessing the transaction in terms of both its economic substance and legal form.

Principle of economic substance over legal form in IFRS

This principle is required by IFRS. Ownership is not essential to determine the existence of an asset. A typical example of the application of the principle of economic substance over legal form is leasing. IFRS 16 *Leases* does not distinguish between finance leases and operating leases. IFRS 16 *Leases* works with the concept of "rights of use", which is related to the recording of most leased assets in the lessee's balance sheet. Thanks to the amendment effective from 1 January 2019, the recording of assets outside the statement of financial position has been significantly limited, and the number of liabilities recorded outside the statement of financial position has also been reduced. The so-called off-balance sheet financing, which fundamentally

affects the assessment of the financial health of the accounting entity, has been significantly reduced. The distinction between finance and operating leases is made by the lessor.

The principle of the priority of economic substance over legal form is significantly embedded in IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers*. IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers* raises the question of when and at what amount revenue should be recognized to reflect the economic reality of the transaction with a customer. The principle of economic substance over form is reflected in every step of the model:

1. Identifying contracts with customers – an entity recognizes a contract only if there is a realistic fulfillment of obligations and an expectation of payment, i.e. the economic reality of the relationship is assessed, not just the legal existence of the contract, e.g. if payment is not probable, it is not a contract under IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers.
2. Identifying obligations to fulfill contracts with customers – an entity must analyze the substance of the promises in the contract, not their formal name.
3. Determining the transaction price – an entity must determine the total amount of consideration it expects to receive in exchange for the performance agreed in the contract with the customer, not the legally stipulated amount in the contract, but the amount it realistically expects.
4. Allocation of the transaction price to individual obligations – in the case of contracts with customers that contain multiple obligations to deliver, the entity allocates the transaction price to each obligation in the amount of consideration in which it expects to be entitled to it, not according to the amounts formally stated in the contract.
5. Recognizing revenue in the amount of the allocated part of the transaction price upon fulfillment of the obligation to deliver – an entity recognizes revenue from a contract with a customer when it fulfills its obligation to deliver products, goods or services to the customer. An asset is transferred when the customer obtains control over it.

The principle of priority of economic substance over legal form is applied mainly in consolidated financial statements prepared for a group of interconnected companies, which is considered the primary financial statement from the IFRS perspective.

The principle of priority of economic substance over legal form in Slovak accounting legislation

In Slovak accounting legislation, this principle is used in certain situations; it is not generally valid. This is due to the fact that the Slovak Republic is one of the countries for which commercial law has always been decisive for the balance sheet and which respect ownership over substance. According to the principle of priority of economic substance over legal form, it is necessary to distinguish ownership rights to assets from economic ownership. For example, according to accounting procedures for **long-term assets, an accounting entity that does not have ownership rights or management rights to these assets is accounted for** in the accounting of

- **long-term movable assets**, to which the ownership right or the right of administration is transferred to the buyer only upon full payment of the purchase price or agreed consideration and until the acquisition of the ownership right or the right of administration, the buyer or acquirer uses this asset,
- **long-term immovable assets** acquired under a contract in which the ownership right or the right of administration is acquired by permission to enter the property in the real estate cadastre, if until the acquisition of the ownership right or administration the accounting entity uses the real estate,

- **technical improvement of leased long-term tangible assets**, which are written off by the lessee on the basis of a written contract with the owner or administrator,
- **technical reclamation, which is not part of the acquisition price** of the long-term asset and is carried out on land owned or administered by a person other than the accounting entity,
- **long-term intangible assets**,
- **long-term tangible assets acquired through financial leasing**.

In the Slovak Republic, the principle of economic substance over legal form is used mainly in the preparation of consolidated financial statements. Their essence is that they display economic substance over legal form. From the point of view of the legal form of the transaction, the parent accounting entity acquires shares in a joint-stock company or shares in other types of business companies, but from the point of view of the economic substance of the transaction, the parent accounting entity acquires decisive influence in the subsidiary accounting entity through this ownership. In such a case, the individual financial statements of the parent accounting entity or the subsidiary accounting entity cannot be a true and fair view of the facts. Individual financial statements contain significant duplications, or inaccuracies and distortions resulting from the fact that capital connections are not taken into account in the individual financial statements of individual accounting entities. The solution to the above problems is the preparation of consolidated financial statements.

2.3.9 The principle of individual valuation and the principle of prohibition of mutual compensation

The principle of prohibition of mutual compensation requires that an accounting entity **separately accounts for assets and liabilities**, costs and revenues, and income and expenses without mutual compensation, even in cases where they relate to the same event. In the same way, that is, **separately, they must then be reported in the financial statements**. Since it is required that assets and liabilities, costs and revenues, and income and expenses be accounted for separately and that they are also reported separately, they must also **be measured separately**.

The principle of individual valuation and the principle of prohibition of mutual compensation in IFRS

When preparing financial statements, assets and liabilities, as well as costs and revenues, are reported separately and are not offset, except in cases where the substance of the transaction is reflected in the offset and if an IFRS requires or permits this. Income and expenses arising from similar transactions may be offset only if required or permitted by a specific IFRS, e.g. foreign exchange gains and losses, gains and losses on financial instruments held for trading or gains and losses on the sale of non-current assets, including investments. If such gains and losses are material, the entity presents them separately. In general, offsetting distorts information, reduces the ability of users to understand the transactions, other events and conditions that have occurred and also reduces the ability to assess future cash flows. Offsetting does not include the valuation of assets at a value reduced by provisions, e.g. for obsolete inventories or doubtful receivables. Unlike the balance sheet prepared in accordance with Slovak accounting legislation, where the valuation of assets is presented in gross, correction and net form, in the statement of financial position prepared in accordance with IFRS, the valuation is presented in net values with a detailed explanation in the notes.

The principle of individual valuation and the principle of prohibition of mutual compensation in Slovak accounting legislation

According to the Accounting Act, an accounting entity **accounts** for assets and liabilities, costs and revenues, expenses and income in accounting books and **displays them in financial statements separately without their mutual offsetting**, with the exception of some cases regulated by accounting principles for accounting entities established under a special regulation. It also follows from the given provision that the accounting entity **values** assets, liabilities, costs and revenues and income and expenses **separately**. The principle of individual valuation is also incorporated into another provision of the Accounting Act - from the part devoted to the method of valuation it follows that as of the date of the accounting case, **individual components** of assets and liabilities are valued at acquisition cost, own costs, nominal value and fair value, which **establishes the obligation to value individual items separately**.

Compliance with the principle of non-offsetting for receivables and payables is reflected in the fact that receivables and payables must be accounted for separately and must also be reported separately in the financial statements. This means that if a receivable arises in an accounting entity, it must be recorded as a receivable at the time of its occurrence. When a liability subsequently arises in the same context towards the same person in the accounting entity, it must be recorded as a liability at the time of its occurrence, not as a reduction of the receivable. Subsequently, the receivable is reported on the assets side of the balance sheet and the liability is reported on the liabilities side of the balance sheet. The prohibition of mutual offsetting of receivables and payables does not affect their subsequent financial settlement. If the accounting entities contractually agree to pay only the difference between the receivable and the liability and to account for this fact, they have not violated the principle of non-offsetting.

The essence of the principle of prohibition of compensation for costs and revenues is that an accounting entity must account separately, without offsetting, costs and revenues, even if they relate to the same transaction or event. Subsequently, the expense and revenue are reported separately in the income statement. An exception is, for example, the accounting of a discount on the price that the seller accounts for as a reduction in sales by discounts and rebates, and not as the occurrence of an expense.

The principle of prohibition of mutual compensation, and thus the requirement not to offset items of assets and liabilities, costs and revenues that relate to the same economic operation, is also incorporated into the construction of the framework chart of accounts for entrepreneurs. An accounting entity cannot account for costs as a reduction in already recorded revenues (e.g. it cannot offset credit and debit interest or exchange rate gains and losses). When creating a framework chart of accounts, a principle is applied that allows the correct selection of balance sheet and profit and loss accounts for accounting transactions. The principle of using paired accounts allows for such an approach to creating numerical characters and names of synthetic accounts, which results in asset accounts and liability accounts and expense accounts and revenue accounts that have similar numerical characters or similar names. The result is accounts that we call paired accounts. Paired accounts are characterized by having almost the same name and almost the same numerical character. In terms of content, they relate to the same fact, but from two possible perspectives, e.g. 504 – Goods sold and 604 – Sales of goods, 562 – Interest and 662 – Interest, 563 – Exchange rate losses and 663 – Exchange rate gains. (Šlosárová et al., 2011)

2.3.10 Balance sheet continuity principle

The final balances of the accounts reported in the balance sheet as of the last day of the accounting period must be identical to the opening balances of these accounts as of the first day

of the immediately following accounting period. This requirement seems natural given the existence of a basic assumption – the accounting period principle, when the continuous economic life of an accounting entity is artificially divided into accounting periods in order to prepare the financial statements of the accounting entity. Since the principle of balance sheet continuity must be observed between accounting periods, the final balances of assets, liabilities and equity must always be carried forward in full to the immediately following accounting period, which is also a manifestation of continuity in the operation of the accounting entity's business activities.

The principle of balance sheet continuity in IFRS

The principle of balance sheet continuity as we know it from the Accounting Act is not found in IFRS, mainly because IFRS are not dedicated to accounting as a work activity, but only to financial statements as the output of this activity.

From a practical point of view, however, the principle of balance sheet continuity is implicitly incorporated into the requirement to ensure comparability in financial statements presented according to IFRS.

The principle of balance sheet continuity in Slovak accounting legislation

In an accounting entity accounting in the double-entry accounting system, the principle must be observed that the final balances of accounts reported in the balance sheet as of the last day of the accounting period must be identical to the opening balances of these accounts as of the first day of the immediately following accounting period. The same principle must also be observed for off-balance sheet accounts. Balance sheet continuity is always checked in relation to the beginning of the accounting period, i.e. it is a check of the correctness of the accounting of the opening balances on the balance sheet accounts.

The application **of the balance sheet continuity principle** in practice can also be seen in the templates of the Balance Sheet of small accounting entities, large accounting entities and public interest entities, when in column 3 Net only the net value is reported, i.e. the book value of the assets of the immediately preceding accounting period, which actually represents the opening balances of the relevant items in the current accounting period, and at the same time in column 5 the balance sheet balances of the assets resources items for the immediately preceding accounting period are reported, which also represent the opening balances of the relevant balance sheet items of equity and liabilities in the current accounting period. The situation is similar in the template of the Balance Sheet of micro accounting entities.

In an accounting entity accounting under the simple accounting system, the principle must be followed that the final balances of assets and liabilities in individual accounting books as of the date on which the financial statements are prepared are equal to the opening balances of assets and liabilities in individual accounting books as of the first day of the immediately following accounting period.

2.3.11 Continuity principle

The continuity principle requires that the same valuation methods and accounting procedures are used throughout the entire accounting period and also in two consecutive accounting periods and that the information in the financial statements is presented in the same way in each accounting period, i.e. the same arrangement of the items of the financial statements and their identical presentation in each accounting period are required. The continuity principle can thus be seen at two levels – at the level of substantive continuity and formal continuity. The significance of the substantive continuity principle lies in the fact that only if the same

accounting principles and the same accounting methods are used in the accounting and preparation of the financial statements can the information in the financial statements be comparable. Comparability is considered in both the Conceptual Framework and the Accounting Act as a qualitative characteristic increasing the usefulness of the information presented. Comparability can only be achieved by presenting consistent information. Naturally, the provisions on continuity in the use of the same accounting principles and accounting methods do not apply in the event of a change in applicable legislation.

The principle of continuity in IFRS

The practical application of ensuring comparability in financial statements presented in accordance with IFRS is that the accounting entity is obliged to present comparative information for the previous period for all **reported monetary amounts** in the financial statements for the current period. Taking into account the understandability of the financial statements for the current period, if relevant, the accounting entity also presents comparative information **for verbal and descriptive information**, while in some cases descriptive information for the previous period may also be relevant in the current period (e.g. in the case of information about an ongoing legal dispute).

In addition to the above-mentioned minimum comparative financial statements, the accounting entity must also present **a third statement of financial position as of the beginning of the previous accounting period**, in the event that the accounting entity applies an accounting principle or accounting method retrospectively or when it retrospectively corrects an error or when it reclassifies (changes the presentation) of items in the financial statements.

An entity shall select and apply accounting policies and methods consistently for like transactions, events and conditions. Comparability can only be achieved by presenting consistent information when an entity presents and classifies financial statement items **in the same way from period to period**, except when:

- in view of the criteria in IAS 8 *Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors* in the Selection and Application of Accounting Policies, another presentation or classification would be more appropriate, for example, when there is a significant change in the nature of the entity's operations or when the financial statements are reviewed;
- IFRS requires a change in presentation.

An entity shall **change the presentation of its financial statements** only if the changed presentation provides information that is **reliable and more relevant** to users **than the previous presentation and classification** and it is probable that the revised structure will be consistently continued to ensure comparability.

If an entity changes the presentation or classification of its financial statements, it shall reclassify comparative amounts unless reclassification is impracticable. If an entity reclassifies comparative amounts, it shall disclose (including as of the beginning of the preceding period) the nature of the reclassification, the amount of each item or class of items reclassified and the reason for the reclassification. Adjustments to comparative information that an entity must make when it changes an accounting policy or corrects an error are the subject of IAS 8 *Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors*.

The principle of continuity in Slovak accounting legislation

An entity must use the same accounting methods and accounting principles **in one accounting period**; if the entity **changes the previous accounting principles and accounting methods** during the accounting period, **the new accounting principles and accounting methods must be used from the first day of that accounting period**. The entity is obliged to

inform about the change in accounting principles and accounting methods in the notes to the financial statements. The Accounting Act allows for a departure from the principle of continuity only if the entity determines that the accounting principles and accounting methods used in the accounting period are incompatible with the requirement of a true and fair view of the facts. In such a case, the entity is obliged to prepare the financial statements in such a way as to provide a true and fair view of the facts. The accounting entity is obliged to inform about this in the notes. Only in this way will we achieve that the information in the financial statements **will be comparable**, and therefore useful for the user. It follows from the above provision that the Slovak accounting legislation directly incorporates the priority of the principle of a true and fair view over the application of consistent accounting.

Thanks to uniform balance sheet and profit and loss statement templates for accounting entities of all size categories, formal continuity of presentation of information from the financial statements is ensured in the Slovak Republic.

In the notes to the financial statements of a large accounting entity, a public interest entity and a small accounting entity, it is necessary to provide information on changes in accounting principles and accounting methods, stating the reason for their application and indicating their impact on the value of assets, liabilities, equity and the result of the accounting entity. If, as a result of a change in accounting principles and accounting methods, **the values** for the immediately preceding accounting period in individual components of the financial statements **are not comparable**, this should be explained in the notes.

The notes of accounting entities of all size categories are prepared so that the information contained therein is useful, significant, understandable, **comparable** and reliable.

2.4. Comparison of Accounting Principles under Ukrainian and International Standards

A comparison of accounting principles enshrined in Ukrainian national legislation and in International Financial Reporting Standards (IFRS) should be conducted with regard to their normative nature and substantive content. In Ukraine, the fundamental legal framework is formed by the Law of Ukraine *On Accounting and Financial Reporting in Ukraine* and the National Accounting Standards (NP(S)BO). At the international level, the point of departure is the IFRS Conceptual Framework for Financial Reporting, as well as individual standards, most notably IAS 1 *Presentation of Financial Statements*. Both systems aim to ensure reliable, comparable, and useful information for users; however, they differ in the degree of detail and in their approaches to the formulation of accounting principles.

Ukrainian legislation defines the following basic accounting principles: prudence, full disclosure, autonomy of the entity, consistency, going concern, accrual and matching of income and expenses, substance over form, historical (actual) cost, a single monetary measurement unit, and periodicity. The IFRS Conceptual Framework does not provide a closed list of principles in the traditional sense; instead, it formulates the objective of financial reporting, the qualitative characteristics of useful financial information (relevance and faithful representation, including completeness, neutrality, and freedom from error), and the fundamental assumptions (going concern and accrual basis). Nevertheless, through individual standards, concepts analogous to those in national legislation can be identified, such as prudence, consistency of accounting policies, substance over form, and going concern.

One of the key common features of both systems is their orientation toward a **faithful and unbiased presentation** of the financial position and performance of an economic entity. In Ukraine, this approach is implicitly derived from the combined application of the principles

of full disclosure, prudence, consistency, and substance over form. Under IFRS, the concept of “faithful representation” constitutes a central qualitative characteristic of financial information, and departures from the requirements of standards are permitted only in exceptional circumstances where strict compliance would result in misleading information. Thus, the international model prioritizes economic reality and the decision usefulness of information, whereas the Ukrainian model relies more heavily on formal compliance with prescribed rules, although recent developments clearly indicate convergence with IFRS approaches.

The going concern principle in Ukrainian legislation is formulated as an assumption that the economic entity will continue its operations in the foreseeable future unless there is evidence to the contrary. A similar assumption is embedded in IAS 1 and the IFRS Conceptual Framework. However, IFRS provides more detailed guidance on disclosures in cases of significant uncertainty regarding an entity’s ability to continue as a going concern and explicitly links this assumption to the choice of measurement bases for assets and liabilities. In Ukrainian legislation, such disclosure requirements are less detailed and largely depend on the professional judgment of accountants and auditors.

The principle of accrual and matching of income and expenses in Ukrainian law combines two aspects: the recognition of transactions when they occur rather than when cash is received or paid, and the matching of income and expenses to the relevant reporting period. Under IFRS, these concepts are treated separately: the accrual basis is established as a fundamental assumption for preparing financial information, while the matching concept is regarded as a consequence of the recognition criteria for assets, liabilities, income, and expenses. The current version of the Conceptual Framework emphasizes that mechanical matching of expenses to revenues is not an end in itself; instead, priority is given to the correct identification of assets and liabilities in the statement of financial position. Accordingly, the Ukrainian model retains a more traditional interpretation of the matching principle, whereas IFRS shifts the emphasis toward a balance-sheet-oriented approach.

The **historical (actual) cost principle** in Ukraine formally establishes the predominance of initial cost, adjusted for depreciation and impairment. IFRS also allows the use of historical cost but makes broader use of current measurement bases, such as fair value, replacement cost, and the present value of future cash flows. For certain categories of assets and liabilities, the use of fair value is mandatory. As a result, IFRS-based information is generally more sensitive to changes in market conditions but also more volatile. Ukrainian NP(S)BO only partially incorporate fair value concepts and typically allow their application in a more limited range of cases.

The **prudence principle** in both systems is associated with avoiding the overstatement of assets and income and the understatement of liabilities and expenses. Ukrainian legislation explicitly enshrines this principle, emphasizing the need to create provisions, recognize asset impairment, and take potential risks into account. Under IFRS, prudence is treated as an element of faithful representation, and the current Conceptual Framework stresses the need for “cautious but unbiased” judgment. Importantly, IFRS does not permit the systematic creation of excessive provisions or the concealment of income under the guise of prudence; instead, neutrality of information is required, whereas Ukrainian practice has sometimes applied a more conservative interpretation.

The **principle of substance over form** is explicitly mentioned in Ukrainian legislation and in several NP(S)BO; however, its practical application is relatively limited, mainly to transactions where legal ownership does not coincide with economic control. Under IFRS, this principle permeates the entire system, from the recognition of assets and liabilities to specific areas such as leases, concessions, financial instruments, and business combinations.

Consequently, when transitioning from NP(S)BO to IFRS, economic entities often face the need to reassess the substance of transactions, for example through the reclassification of lease contracts, reassessment of finance leases, or recognition of controlled subsidiaries that were not previously consolidated.

The **principles of entity autonomy**, a **single monetary measurement unit**, and periodicity in Ukrainian legislation correspond in substance to the assumptions applied under IFRS: the concept of the reporting entity, the requirement to present information in monetary terms, and the requirement for regular, typically annual, reporting with the possibility of interim financial statements. The main difference lies in the fact that IFRS places significant emphasis on issues of functional and presentation currency and on group consolidation, whereas Ukrainian legislation is more focused on the individual economic entity.

In general, it can be concluded that the accounting principles established in Ukrainian law and NP(S)BO do not differ substantially in substance from the conceptual foundations of IFRS. The differences lie primarily in the degree of implementation and depth of application: the national system has historically been oriented toward accounting regulation and taxation, while IFRS is designed to meet the information needs of investors and other users of global financial markets. At the same time, the gradual expansion of IFRS application in Ukraine—particularly for entities of public interest, financial institutions, and securities issuers—contributes to the convergence of approaches, enhances the comparability of financial reporting, and supports the integration of Ukrainian economic entities into the international economic environment.

References

- DVOŘÁKOVÁ, D. 2022. Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha, BizBooks, 2022. ISBN 978-80-265-1085-7.
- FARKAŠ, R. 2019. Poznámky účtovnej jednotky pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v praxi. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8168-992-5.
- FARKAŠ, R. 2020. Účtovná závierka obchodných spoločností. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020. ISBN 978-80-571-0247-2.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – MÁZIKOVÁ, K. – PAKŠIOVÁ, R. – KADLEČÍKOVÁ, O. 2021. Účtovníctvo. Praha, Wolters Kluwer ČR a. s., 2021. ISBN 978-80-7676-252-7.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – PAKŠIOVÁ, R. – ONDRUŠOVÁ, L. – MATEÁŠOVÁ, M. 2025. Účtovníctvo. 2. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR a. s., 2025. ISBN 978-80-286-0357-1.
- KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2009. Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS. Bratislava, Iura Edition, 2009. ISBN 978-80-8078-230-6.
- KRUPOVÁ, L. 2019. IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi. 3. vydání, Praha, 1. VOX, a. s., 2019. ISBN 978-80-87480-70-0.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. Účtovníctvo vo finančnom riadení. Bratislava, SÚVAHA, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-89265-08-4.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. Účtovníctvo. Bratislava, Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-418-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2014. Analýza účtovnej závierky. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3800-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. 2017. Analýza účtovnej závierky. Bratislava, Wolters Kluwer s. r. o., 2017. ISBN 978-80-8168-589-7.
- TUMPACH, M. 2008. Manažerske a nákladové účtovníctvo. Bratislava, Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-168-2.
- VAŠEK, L. a kol. 2019. ÚČETNICTVÍ – VÝKAZNICTVÍ vybrané oblasti IFRS. 3. aktualizované vydání. Praha, Institut certifikace Svazu účetních, a. s., 2019. ISBN 978-80-87985-20-5.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov.

- Opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250101&qid=1743589965871> (cit. 19.9.2025)

2.ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРИПУЩЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Принципи бухгалтерського обліку та облікові припущення є результатом розвитку облікової думки та міркувань, втілених у конкретні облікові процедури й методи. Принципи бухгалтерського обліку та облікові припущення становлять усталені правила й конвенції, яких суб'єкти господарювання дотримуються під час ведення обліку та складання фінансової звітності.

Застосування загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку залежить від способу регулювання обліку в конкретній країні. Якщо регулювання бухгалтерського обліку ґрунтується на правових нормах, воно належить до компетенції державного органу (так, зокрема, у Словацькій Республіці), а застосування загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку передбачає суворе дотримання відповідних нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку. Якщо ж бухгалтерський облік регулюється обліковими стандартами, ведення обліку здійснюється під керівництвом професійного інституційного органу (як у випадку з МСФЗ, що видаються Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку — IASB), і загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку застосовуються шляхом творчого використання методів і процедур бухгалтерського обліку для розв'язання практичних питань відповідно, наприклад, до МСФЗ.

2.1 Характеристика та значення принципів бухгалтерського обліку й облікових припущень

Значення принципів бухгалтерського обліку полягає в тому, що досягнення цілей, функцій і завдань бухгалтерського обліку забезпечується, зокрема, шляхом застосування загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку.

Основною метою бухгалтерського обліку є подання, власними засобами та відповідно до базового принципу бухгалтерського обліку, правдивого й неупередженого відображення фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта господарювання. Досягнення цієї мети вимагає відображення стану та змін у складі активів, зобов'язань, різниці між активами й зобов'язаннями, доходів, витрат, прибутку і збитку, а також фінансового результату, оскільки саме за допомогою цих показників оцінюється фінансовий стан і результати діяльності суб'єкта господарювання.

Бухгалтерський облік має різні **завдання**. Його ведуть не лише для виконання законодавчих вимог, а й для безпосереднього використання у здійсненні майже всіх видів діяльності суб'єкта господарювання — у плануванні, прийнятті інвестиційних рішень, розширенні виробництва, впровадженні нових продуктів, контролі за ефективністю використання ресурсів, оцінюванні результативності центрів відповідальності, проєктів або замовлень, підготовці документів для одержання кредитів, моніторингу здатності виконувати зобов'язання, оцінюванні рівня заборгованості та ліквідності, ціноутворенні, визначенні рентабельності продукції чи послуг, оцінюванні витрат на оплату праці, розрахунку податку на прибуток, ПДВ, акцизного податку, зборів, підготовці документів для інвесторів і акціонерів, ділових партнерів та кредиторів тощо.

Як інформаційна система про господарську діяльність суб'єкта господарювання, бухгалтерський облік може сприяти виконанню всіх перелічених видів діяльності

шляхом реалізації документальної, інформаційної, контрольної функцій, функції забезпечення інформаційної бази для процесів ухвалення рішень, функції захисту активів та функції формування інформації для розрахунку всіх податкових зобов'язань.

Для досягнення мети, виконання завдань і функцій бухгалтерський облік використовує різні методологічні засоби. Методологічні засоби не діють відокремлено, вони взаємопов'язані й забезпечують реалізацію бухгалтерського обліку як практичної діяльності, контроль облікової інформації та її надання користувачам. (Šlosárová та ін., 2011) До основних методологічних засобів належать: оцінка, облікові документи, рахунок, план рахунків, облікові регістри, бухгалтерські книги, інвентаризація, пробний баланс, фінансова звітність, архівування облікової документації. Через методологічні засоби принципи бухгалтерського обліку та облікові припущення втілюються на практиці, сприяючи досягненню мети бухгалтерського обліку та забезпеченню виконання його завдань і функцій.

Передумовою виконання бухгалтерським обліком свого призначення, завдань та функцій є відповідність облікової інформації певним якісним характеристикам. Якісні характеристики інколи помилково плутають із принципами бухгалтерського обліку. Якісні характеристики відображають вимоги користувачів фінансової звітності щодо інформації, наведеної у фінансових звітах. Це властивості, які роблять інформацію у фінансовій звітності корисною для користувачів. Натомість принципи бухгалтерського обліку застосовуються суб'єктом господарювання для того, щоб фінансова звітність була підготовлена відповідно до законодавства або облікових стандартів. Між якісними характеристиками та принципами бухгалтерського обліку існує взаємозв'язок: лише за умови послідовного застосування всіх принципів бухгалтерського обліку інформація у фінансовій звітності буде корисною для її користувачів.

Принципи та припущення бухгалтерського обліку становлять теоретичну основу фінансового обліку, який відображає кількісну сторону перебігу діяльності окремих суб'єктів господарювання в ринковій економіці. Їх роль як теоретичної основи фінансового обліку визнається окремими країнами та професійними організаціями, які включають їх до відповідних нормативно-правових актів, стандартів бухгалтерського обліку та інших регуляторних документів. Попри їх значущість, принципи та припущення бухгалтерського обліку не є повністю кодифікованими в правових нормах чи стандартах, однак їх зміст фактично в них міститься.

Принципи бухгалтерського обліку розуміють дуже широко — як принципи, методи, правила, а також загальновизнані практичні знання, на підставі яких здійснюються облікові процедури протягом звітного періоду, але насамперед під час складання фінансової звітності. Їх також можна розглядати як загальні концептуальні положення, що передують веденню обліку та складанню фінансової звітності. На їх основі формуються правила оцінки та подання окремих статей балансу і звіту про прибутки та збитки.

Між окремими принципами існують взаємозв'язки, хоча деякі з них можуть суперечити один одному. У таких випадках необхідно знаходити компромісні рішення при їх застосуванні. Попри широке використання принципів, не існує єдиного їх переліку чи систематизованого впорядкування.

Ще однією проблемою є термінологічна неузгодженість, коли інколи йдеться про принципи, припущення, постулати, а інколи — про засади чи вихідні положення. У цьому навчальному посібнику терміни «принцип» і «засада» вважаються синонімами та використовуються у формі, усталеній у фаховій літературі.

Принципи бухгалтерського обліку та облікові припущення є складовою правового регулювання бухгалтерського обліку в Словацькій Республіці. У Словацькій Республіці вони включені до Закону про бухгалтерський облік і до заходів Міністерства фінансів Словацької Республіки, що регулюють облікові процедури та складання фінансової звітності суб'єктів господарювання різних категорій. Принципи та припущення бухгалтерського обліку, які застосовуються в Словацькій Республіці, майже тотожні принципам і припущенням, що регулюють бухгалтерський облік відповідно до МСФЗ. На відміну від МСФЗ, словацькі облікові норми також містять принципи, пов'язані з веденням поточного бухгалтерського обліку, а не лише зі складанням фінансової звітності. Це зумовлено тим, що словацьке законодавство регулює як ведення обліку протягом звітного періоду, так і складання фінансової звітності. Суб'єкти господарювання зобов'язані дотримуватися кожного принципу бухгалтерського обліку, водночас методи їх реалізації обирає сам суб'єкт у межах, визначених законодавством.

Загалом принципи, що регулюють бухгалтерський облік, поділяють на дві групи:

- **базові припущення бухгалтерського обліку**
- **змістовні загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку.**

Ці дві групи часто помилково ототожнюють, що призводить до різного визначення складу базових припущень у різних облікових системах. Узагальнюючи, можна констатувати, що існують суттєві відмінності у визначенні, класифікації та розумінні принципів бухгалтерського обліку.

2.2.Базові припущення бухгалтерського обліку

Базові припущення бухгалтерського обліку становлять підґрунтя облікової системи; це природні вимоги, без існування яких говорити про бухгалтерський облік узагалі не було б можливим. Вони формувалися поступово в процесі розвитку та вдосконалення бухгалтерського обліку. Без знання базових припущень, на яких побудована облікова система та формується бухгалтерська інформація про суб'єкт господарювання, неможливо здійснювати ефективний економічний аналіз, зокрема аналіз фінансового стану або результативності діяльності.

До базових припущень бухгалтерського обліку належать:

- принцип суб'єкта бухгалтерського обліку (принцип облікової одиниці),
- принцип вимірювання у грошовій одиниці,
- принцип облікового періоду (припущення періодичності),
- принцип доказовості (документальності),
- принцип рівноваги (балансовий принцип).

2.2.1. Принцип суб'єкта бухгалтерського обліку

Із самої суті бухгалтерського обліку випливає, що облікова інформація має бути пов'язана з чітко визначеним суб'єктом. Цим суб'єктом є економічна одиниця — суб'єкт господарювання. Принцип суб'єкта обліку визначає обсяг інформації, яка включається до фінансової звітності певного суб'єкта. Облікова інформація є корисною для користувача лише тоді, коли зрозуміло, до якого суб'єкта вона належить. Дані щодо дебіторської заборгованості, зобов'язань, власного капіталу, витрат, доходів і результатів діяльності мають сенс лише тоді, коли відомо, з яким суб'єктом вони пов'язані.

Залежно від того, чи інформація подається в індивідуальній чи консолідованій фінансовій звітності, економічною одиницею може бути як окремий суб'єкт господарювання, так і група пов'язаних суб'єктів.

Індивідуальна фінансова звітність — це звітність одного суб'єкта господарювання, яким може бути як юридична особа, так і фізична особа-підприємець.

Консолідована фінансова звітність — це звітність групи суб'єктів господарювання, яка подається як фінансова звітність єдиного економічного суб'єкта. Під час складання консолідованої звітності застосовується так звана юридична фікція, що означає: група розглядається як один суб'єкт, попри збереження юридичної самостійності її учасників. Консолідована звітність необхідна у випадках, коли окремі підприємства пов'язані відносинами контролю або суттєвого впливу, а індивідуальна звітність не відображає реальної економічної сутності таких відносин.

Принцип суб'єкта обліку вимагає відокремлення активів і зобов'язань суб'єкта господарювання від активів і зобов'язань його власників. Внески власників розглядаються як їхні вимоги до активів суб'єкта господарювання. У разі кількох власників необхідно обліковувати їхні вимоги окремо. Для фізичної особи-підприємця господарські операції мають бути чітко відокремлені від його особистої діяльності.

Цей принцип також означає, що суб'єкт господарювання (його керівництво) несе повну відповідальність за складання й подання фінансової звітності.

Принцип суб'єкта обліку в МСФЗ

Концептуальна основа МСФЗ визначає звітний суб'єкт (reporting entity) як суб'єкта, який зобов'язаний або добровільно вирішує скласти фінансову звітність. Це може бути як одна юридична особа, так і частина юридичної особи або група суб'єктів.

Метою фінансової звітності є подання фінансової інформації про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати звітного суб'єкта, корисної для оцінки перспектив отримання чистих грошових потоків та оцінки відповідальності керівництва за керування ресурсами.

МСФЗ не вимагають, щоб звітний суб'єкт мав юридичну особу. Консолідована фінансова звітність вважається основною. Компанія, яка готує консолідовану звітність, не зобов'язана публікувати індивідуальну звітність (якщо інше не встановлено місцевим законодавством).

МСФЗ також вимагають чіткого зазначення ідентифікації звітного суб'єкта у фінансовій звітності.

Принцип суб'єкта обліку в законодавстві Словачької Республіки

У Словаччині суб'єкт бухгалтерського обліку визначено Законом про бухгалтерський облік. Ним є юридична або фізична особа, зобов'язана вести облік, скласти фінансову звітність та виконувати інші вимоги закону.

Суб'єкт може доручити ведення обліку іншій особі, але це не звільняє його від відповідальності за повноту та доказовість бухгалтерського обліку. Підпис статутного органу є підтвердженням прийняття відповідальності.

Суб'єкт зобов'язаний скласти індивідуальну звітність, а за наявності обов'язку — також консолідовану. Індивідуальна звітність має пріоритетне значення.

2.2.2. Принцип вимірювання у грошовій одиниці

Згідно з цим принципом, предметом бухгалтерського обліку можуть бути лише ті факти та явища, які можна оцінити в грошах. Усі господарські операції мають бути виражені у грошовій одиниці. Факти, які не можуть бути оцінені в грошах, не відображаються в обліку та не подаються у фінансовій звітності.

Одиниці вимірювання, відмінні від грошової, можуть застосовуватися лише як допоміжні. Саме завдяки грошовому вимірюванню можливе кількісне подання активів, зобов'язань, капіталу, витрат, доходів і результатів діяльності.

Обмеженням є те, що грошова одиниця не є сталою за купівельною спроможністю.

Принцип єдиного грошового вимірювання в МСФЗ

У Концептуальній основі МСФЗ немає окремого формулювання цього принципу, однак зазначено, що фінансова інформація подається у грошовому вимірі. МСФЗ описують оцінкові бази та фактори, які слід ураховувати при їх виборі.

МСФЗ 21 регулює питання функціональної валюти та перерахунків курсових різниць.

МСФЗ 29 застосовується в умовах гіперінфляції, забезпечуючи коригування фінансової інформації у випадку різкої втрати купівельної спроможності грошей.

Принцип грошового вимірювання в законодавстві Словаччини

Облік і фінансова звітність ведуться в євро. Активи та зобов'язання в іноземній валюті перераховуються за правилами, встановленими законом. У фінансовій звітності дані подаються в цілих євро, а примітки — у цілих або до двох десяткових знаків, залежно від категорії суб'єкта.

2.2.3. Принцип облікового періоду (припущення періодичності)

Цей принцип означає поділ безперервної діяльності суб'єкта господарювання на штучні звітні періоди для потреб звітування. Користувачам необхідно регулярно отримувати інформацію про зміни у фінансовому стані та результати діяльності. Обліковим періодом може бути календарний або фінансовий рік. З цим принципом пов'язані проблеми оцінок, прогнозів і визначення фінансових результатів.

Принцип періодичності в МСФЗ

МСФЗ вимагають складання повного комплексу фінансової звітності щонайменше раз на рік. Якщо період змінюється, потрібно розкривати причини та зазначати непорівнюваність даних.

МСФЗ не вимагають складання проміжної звітності, однак її часто вимагають регулятори або інвестори. Для цього застосовують IAS 34.

Консолідована звітність готується на дату звітності материнського підприємства; різниця між датами дочірніх підприємств не може перевищувати три місяці.

Принцип періодичності у словацькому законодавстві

Облікові події відображаються у періоді, до якого вони належать. Передбачено складання звичайної, позачергової та проміжної фінансової звітності.

2.2.4. Принцип доказовості

Доказовість забезпечується документацією та інвентаризацією.

Документування — найстаріша функція бухгалтерського обліку. Первинні документи є засобами доказу. Інвентаризація підтверджує фактичний стан активів і зобов'язань та коригує облікові дані.

У МСФЗ це питання не регулюється, оскільки МСФЗ стосуються лише фінансової звітності.

У Словаччині доказовість забезпечується наявністю всіх облікових записів і проведенням інвентаризації. Результати інвентаризації оформлюються інвентарними описами та порівняльними відомостями; інвентарні різниці підлягають обов'язковому відображенню.

2.2.5. Балансовий принцип

Це базовий принцип подвійного запису. Активи розглядаються:

1. за їх формою (складом),
2. за джерелами їх фінансування.

Звідси впливає рівняння:

Активи = Джерела фінансування активів або:

$$\text{АКТИВИ} = \text{ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ} + \text{ЗОБОВ'ЯЗАННЯ}$$

Цей принцип лежить в основі побудови балансу. Принцип подвійного запису означає, що кожна операція відображається в рівній сумі на двох рахунках.

Балансовий принцип у МСФЗ

Балансовий принцип прямо не названий, але повністю відображений у структурі Звіту про фінансовий стан. Принцип подвійності не згадується, але логіка МСФЗ передбачає його implicit використання.

Балансовий принцип у законодавстві Словаччини

Балансовий принцип не сформульований окремо, але відображений у структурі балансу. Принцип подвійного запису впливає із засад подвійного бухгалтерського обліку, встановлених законом і методичними вказівками.

2.3 Змістовні загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку

Змістовні загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку пов'язані зі змістовною стороною інформації фінансового обліку. Вони є основою для ідентифікації, вимірювання, відображення в обліку та подання окремих елементів фінансової звітності (тобто активів, зобов'язань, власного капіталу, витрат і доходів), а також інших активів та інших зобов'язань. Їх мета полягає у відповіді на запитання «що» і «як» відображається у фінансовій звітності.

МСФЗ і словацьке облікове законодавство містять однакові або дуже подібні принципи підготовки фінансової звітності. МСФЗ насамперед зосереджені на фінансовій звітності, тоді як словацьке облікове законодавство регулює як поточний бухгалтерський облік, так і фінансову звітність, що відображається в тому, що словацьке облікове

законодавство включає також принципи, які стосуються ведення бухгалтерського обліку.

Базовим загальноприйнятим принципом бухгалтерського обліку є принцип правдивого і неупередженого подання (true and fair view), від якого похідні всі інші принципи.

До загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку належать:

- припущення безперервності діяльності (going concern),
- принцип нарахування,
- принцип історичної (фактичної) собівартості,
- принцип обачності,
- принцип імпаритету,
- принцип реалізації,
- принцип розкриття (прояснення) вартості,
- принцип нижчої оцінки,
- принцип доходу,
- принцип матеріального й часового узгодження витрат з доходами,
- принцип пріоритету економічної сутності над юридичною формою,
- принцип індивідуальної оцінки,
- принцип заборони взаємного зарахування (неттингу) активів і зобов'язань, витрат і доходів, прибутків і збитків,
- принцип балансової неперервності,
- принцип безперервності (послідовності) облікової політики.

2.3.1. Принцип правдивого і неупередженого подання

Принцип правдивого і неупередженого подання фактів, які є предметом бухгалтерського обліку, вважається найвищим принципом, а всі інші принципи йому підпорядковані. Таке становище цього принципу впливає з мети бухгалтерського обліку – забезпечити правдиве і неупереджене подання економічної реальності підприємства. Дотримання цього принципу реалізується через інші принципи. Принцип правдивого і неупередженого подання зазвичай тлумачать як вимогу складати фінансову звітність відповідно до чинних облікових нормативно-правових актів або облікових стандартів. Однак це тлумачення не можна розуміти так, ніби бухгалтерський облік має забезпечувати лише один «єдино правильний» образ певного суб'єкта господарювання. Бухгалтерський облік часто працює з оцінками, а загальноприйняті принципи допускають альтернативи. У цьому зв'язку незамінну роль відіграє думка аудитора щодо того, чи надана до перевірки фінансова звітність дійсно відображає правдиве й неупереджене подання фактів, які є предметом обліку, та фінансового стану суб'єкта господарювання.

Принцип правдивого і неупередженого подання в МСФЗ

МСБО 1 наголошує, що фінансова звітність повинна правдиво відображати фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів суб'єкта господарювання. Справедливе (faithful) подання можна розглядати як цільовий стан, тобто досягнення true and fair view. Для того щоб подання у фінансовій звітності вважалось достовірним, наслідки операцій та інших подій мають бути відображені згідно з визначеннями та критеріями визнання, встановленими Концептуальною основою. Вважається, що застосування стандартів і їх тлумачень разом з необхідними розкриттями

призводить до складання фінансової звітності, яка забезпечує true and fair view. Водночас тільки фінансова звітність, складена відповідно до всіх релевантних стандартів, їх тлумачень і всіх вимог МСФЗ, може вважатися такою, що відповідає МСФЗ. Суб'єкт господарювання, фінансова звітність якого підготовлена відповідно до МСФЗ, зобов'язаний у примітках навести чітке й беззастережне твердження про таку відповідність.

МСБО 1 визнає, що у виняткових обставинах керівництво може дійти висновку, що застосування певної вимоги МСФЗ буде настільки оманливим, що суперечитиме меті фінансової звітності, визначеній Концептуальною основою. У такому винятковому випадку необхідно розкрити назву МСФЗ, від вимог якого відступлено, характер відступу разом із методом обліку, якого вимагав би цей стандарт, та обґрунтуванням, чому саме цей метод був би оманливим, а також альтернативний метод, застосований суб'єктом, і його вплив у кожному представленому звітному періоді, а також підтвердження керівництва, що фінансова звітність правдиво відображає фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів суб'єкта. Отже, справедливе подання не можна розуміти як єдино можливий образ реальності, а як цілеспрямоване прагнення інформувати користувачів так, щоб вони могли сформувати правильну думку і приймати обґрунтовані рішення. Відповідно до Концептуальної основи, вірне (faithful) подання є фундаментальною якісною характеристикою облікової інформації: інформація повинна вірно представляти явище, яке має представляти, і для цього бути максимально повною, нейтральною та вільною від помилок.

Принцип правдивого і неупередженого подання в законодавстві Словачької Республіки

Згідно із Законом про бухгалтерський облік суб'єкт господарювання зобов'язаний вести облік так, щоб фінансова звітність забезпечувала правдиве і неупереджене подання фактів, які є предметом обліку, та фінансового стану суб'єкта господарювання.

Подання у фінансовій звітності є правдивим, якщо зміст статей фінансової звітності відповідає дійсним фактам і узгоджений із застосованими принципами й методами обліку. Подання є неупередженим, якщо застосовано такі принципи й методи, що дають змогу досягти true and fair view. Отже, принцип дотриманий тоді, коли облік повністю, неупереджено й без помилок відображає економічну реальність фактів і коли для її подання застосовано такі принципи й методи, що забезпечують об'єктивність. Саме через наявність вибору в обліковому відображенні фактів цей принцип часто пов'язується з етичною поведінкою осіб, які застосовують облікові принципи й методи.

Подібно до МСФЗ, словацьке облікове законодавство містить приписи, які підкреслюють пріоритет принципу правдивого і неупередженого подання над іншими принципами. Закон про бухгалтерський облік встановлює, що якщо суб'єкт виявляє, що застосовані ним у звітному періоді принципи та методи обліку несумісні з вимогою забезпечити true and fair view, він зобов'язаний скласти фінансову звітність таким чином, щоб вона забезпечувала правдиве і неупереджене подання фактів, та розкрити це в примітках. Так само примітки великих суб'єктів господарювання і суб'єктів, що становлять суспільний інтерес, завжди мають містити додаткову інформацію, якщо це необхідно для забезпечення вимоги, щоб фінансова звітність правдиво відображала активи, зобов'язання, фінансовий стан та результати діяльності суб'єкта.

Закон допускає повторне відкриття вже закритих бухгалтерських книг до моменту затвердження фінансової звітності, якщо це потрібно для забезпечення true and fair view. Тобто фінансову звітність можна змінювати й після її складання, поки її не затверджено компетентним органом. Після затвердження зміни не допускаються.

Лише тоді, коли інформація правдиво і неупереджено подає факти, які є предметом обліку, та фінансовий стан, а також є повною і своєчасною, вона є надійною. Повнота інформації у фінансовій звітності забезпечується дотриманням суттєвості з урахуванням витрат на її отримання. Інформація є своєчасною, якщо фінансова звітність складена не пізніше ніж через шість місяців із дати, на яку її складають. Надійність інформації є вирішальною для оцінки корисності та якості наданих даних.

2.3.2. Припущення безперервності діяльності (going concern)

Оцінюючи економічні явища, виходять із припущення, що суб'єкт господарювання продовжуватиме свою діяльність безперервно. Усі принципи та методи бухгалтерського обліку базуються на припущенні безперервності діяльності. Це припущення застосовується під час складання звичайної фінансової звітності і є ключовим для обсягу показників, які в ній відображаються, а також для їх оцінки. Деякі операції є виправданими лише за умови, що суб'єкт продовжить діяльність у майбутньому: тільки тоді має сенс створювати забезпечення на майбутні витрати у звітному періоді, зменшувати фінансовий результат на очікувані майбутні збитки чи відображати нарахування доходів і витрат. Якщо ж суб'єкт має намір або змушений припинити діяльність у близькому майбутньому, активи й зобов'язання слід оцінювати на іншій основі, ніж історична собівартість чи справедлива вартість.

Належна оцінка виконання припущення безперервності діяльності є складною не лише для тих, хто складає фінансову звітність, а й для аудиторів, які перевіряють обґрунтованість цього припущення. Саме правильна оцінка дає змогу запобігти несприятливому впливу фінансового краху суб'єкта на інвесторів або кредиторів.

Типовим прикладом порушення припущення безперервності діяльності є рішення про ліквідацію або банкрутство суб'єкта. Залежно від конкретної ситуації загрозою безперервності може бути й припинення діяльності без ліквідації внаслідок реорганізації, продаж підприємства чи його частини. Значна невизначеність щодо здатності продовжувати діяльність виникає у разі неплатоспроможності або перевищення зобов'язань над активами.

У контексті оцінки виконання припущення безперервності слід враховувати події, що сталися після дати складання фінансової звітності.

Припущення безперервності є також базою для оцінювання активів і зобов'язань, насамперед за історичною собівартістю. Оцінка є ключовим методологічним інструментом для змісту й якості поточного обліку та звітності (див. розділ 4 «Оцінка в бухгалтерському обліку»).

Припущення безперервності діяльності в МСФЗ

Згідно з МСБО 1 керівництво при підготовці фінансової звітності оцінює здатність суб'єкта продовжувати діяльність на засадах безперервності. Фінансова звітність складається на основі цього припущення, якщо керівництво не має наміру ліквідувати суб'єкт або припинити його діяльність і не має на це змушувальних обставин. Оцінюючи безперервність, керівництво бере до уваги всю доступну інформацію про майбутнє принаймні протягом дванадцяти місяців від дати складання фінансової звітності, включаючи чинники поточної та очікуваної прибутковості, графіки погашення заборгованості, потенційні джерела альтернативного фінансування тощо. Якщо керівництво виявляє суттєву невизначеність щодо спроможності продовжувати діяльність, про неї необхідно поінформувати в примітках. Якщо ж фінансову звітність не складають на основі припущення безперервності, це також підлягає розкриттю разом із

застосованою основою оцінки та причинами, з яких припущення безперервності не вважається виконаним.

МСБО 10 «Події після звітної дати» вимагає не застосовувати припущення безперервності, якщо події після звітної дати свідчать про його невідповідність, наприклад суттєве погіршення результатів чи фінансового стану.

Припущення безперервності діяльності в законодавстві Словачької Республіки

Юридична особа веде облік безперервно від дати свого створення до дати припинення. Фізична особа веде облік безперервно протягом періоду здійснення підприємницької чи іншої самостійної діяльності, якщо підтверджує витрати для цілей оподаткування. Суб'єкт зобов'язаний застосовувати принципи й методи обліку, виходячи з припущення, що він продовжуватиме діяльність і протягом найближчих 12 місяців не відбудеться подія, яка перешкодить цьому. Якщо суб'єкту відомо, що така подія можлива, він повинен застосувати відповідний метод обліку та розкрити інформацію про це в примітках, зокрема про те, чи складено фінансову звітність на засадах безперервності. Також у примітках розкриваються суттєві події після дати складання фінансової звітності, які можуть впливати на безперервність (продаж підприємства, злиття, поділ, надзвичайні події, відкликання ліцензії тощо).

2.3.3. Принцип нарахування

Принцип нарахування (accrual) є визнаним принципом у МСФЗ і в словацькому законодавстві. Згідно з ним наслідки операцій та інших подій визнаються й відображаються у тому звітному періоді, у якому вони відбулися, а не в періоді надходження чи сплати грошових коштів. Під час обліку й подання інформації необхідно дотримуватися їх матеріального й часового зв'язку з відповідним періодом (принцип незалежності звітних періодів).

Усі витрати й доходи, що виникають у часі, відносять до того періоду, до якого вони належать. Наприклад, витрати на оренду, відсотки за кредитом, витрати на управління та адміністрацію виникають незалежно від того, чи отримано у звітному періоді виручку. Наслідком такого підходу є широке застосування нарахувань: забезпечень, резервів, відстроченого податку на прибуток, відстрочених витрат і доходів тощо. Мета – забезпечити правдиве й неупереджене відображення фінансового стану в балансі та результатів (прибутковості) у звіті про фінансові результати. Тому принцип нарахування вважається базовим принципом подвійного запису, який дає змогу виконати мету фінансової звітності.

Фінансова звітність, складена на основі нарахування, інформує користувачів не лише про минулі операції, а й про зобов'язання щодо майбутніх виплат грошових коштів та про права на їх отримання в майбутньому.

Попри це, як інформація про прибуток за принципом нарахування, так і інформація про грошові потоки є важливими. Сам по собі прибуток за принципом нарахування не гарантує достатньої ліквідності для погашення зобов'язань, тому до складу фінансової звітності входить звіт про рух грошових коштів.

Принцип нарахування в МСФЗ

Цей принцип є одним із фундаментальних у системі МСФЗ і відображений у більшості стандартів (МСБО 12, МСБО 20, МСБО 37, МСФЗ 15 тощо). МСБО 1 вимагає, щоб фінансова звітність (за винятком звіту про рух грошових коштів) готувалася на

основі нарахування, тобто активи, зобов'язання, власний капітал, витрати й доходи визнаються лише тоді, коли вони відповідають визначенням та критеріям визнання в Концептуальній основі, незалежно від руху грошових коштів.

Принцип нарахування в законодавстві Словачької Республіки

Згідно із Законом про бухгалтерський облік витрати й доходи відображаються в тому періоді, у якому вони виникають, незалежно від дати сплати чи отримання. Операції мають впливати фінансовий результат саме того періоду, до якого вони по суті належать; якщо це неможливо забезпечити, їх відображають у періоді виявлення.

2.3.4. Принцип оцінки за історичною собівартістю

Принцип оцінки за історичною собівартістю є одним із найважливіших принципів оцінки та традиційним принципом бухгалтерського обліку. Він і досі є переважним методом оцінки активів у поточному обліку та звітності. Історична собівартість базується на умовах, що існували на дату господарської операції. Залежно від способу придбання вона може бути або ціною придбання, або виробничою (власною) собівартістю. Придбані активи оцінюються за ціною придбання, а активи, створені власними силами, – за власною собівартістю.

Перевагою є доказовість, надійність і перевірюваність такої оцінки за первинними документами. Недоліком – обмежена порівнянність результатів діяльності суб'єктів, які набували значні активи в різний час за суттєво різними цінами, а також ігнорування впливу інфляції та змін ринкової вартості окремих активів.

Згідно з принципом історичної собівартості ціна придбання та власна собівартість визначають верхню межу оцінки: вище неї її не можна збільшувати. Активи, вартість яких зменшується у процесі використання, амортизуються; якщо є обґрунтоване припущення, що їхня вартість зменшиться нижче балансової, створюються коригуючі резерви (уцінки). На дату складання фінансової звітності балансова вартість коригується шляхом нарахування амортизації, уцінки або відображення зміни справедливої вартості.

Принцип історичної собівартості в МСФЗ

Концептуальна основа розрізняє бази оцінки, засновані на історичній собівартості, та бази, засновані на поточних вартостях. Оцінка за історичною собівартістю, на відміну від поточних вартостей, не враховує змін оцінки активів і зобов'язань, крім зменшення вартості через амортизацію та знецінення або підвищення оцінки зобов'язань через створення забезпечень. До баз на історичній основі належать собівартість та амортизована собівартість фінансових активів і фінансових зобов'язань.

МСФЗ використовують термін «cost» для основних засобів, нематеріальних активів, інвестиційної нерухомості та запасів. Визначення собівартості включають усі витрати на придбання чи створення активу відповідно до відповідних стандартів (МСБО 16, МСБО 38, МСБО 40, МСБО 2, МСБО 23 тощо).

Амортизована собівартість фінансового активу або зобов'язання визначається методом ефективної ставки відсотка з урахуванням коригування на очікувані кредитні збитки.

Принцип історичної собівартості в законодавстві Словачької Республіки

У Словаччині принцип історичної собівартості є домінуючим. Закон про бухгалтерський облік визначає методи оцінки активів і зобов'язань на дату господарської операції та на дату складання фінансової звітності.

На дату господарської операції активи й зобов'язання оцінюються за ціною придбання, власною собівартістю, номінальною вартістю або справедливою вартістю. Ціна придбання, власна собівартість і номінальна вартість є виразом історичної собівартості. Закон також перелічує випадки, коли активи та зобов'язання вже на дату виникнення мають оцінюватися за справедливою вартістю, а також випадки, коли вони мають переоцінюватися до справедливої вартості на дату складання фінансової звітності.

На дату складання фінансової звітності суб'єкт зобов'язаний коригувати оцінку активів, створювати забезпечення та амортизувати активи відповідно до принципів і методів обліку, включно з обов'язковим використанням справедливої вартості для окремо визначених видів активів і зобов'язань.

2.3.5. Принцип обачності

Принцип обачності має загальний характер і тісно пов'язаний із принципом історичної собівартості. Він ґрунтується на ідеї розсудливого підприємця, який у разі сумніву скоріше вважає себе біднішим, ніж багатшим. В інтересах власників і кредиторів, щоб облік вівся обережно, тобто щоб облікова інформація не створювала надмірно оптимістичних очікувань щодо становища підприємства. Оскільки майбутнє благополуччя завжди пов'язане з невизначеністю, доцільніше показати нижчий прибуток, ніж завищений.

Нижчого прибутку можна досягти за допомогою інструментів, спрямованих на заниження активів і завищення зобов'язань, зокрема через застосування принципу реалізації й принципу імпаритету. У сфері інформації, що не відображається в обліку, а тільки розкривається в примітках, принцип обачності доповнюється принципом розкриття вартості.

Принцип реалізації означає, що у звітності визнаються лише ті доходи, які були реалізовані станом на дату складання фінансової звітності, тобто коли існує впевненість у їх виникненні. Натомість усі очікувані ризики й збитки мають бути враховані. Такий підхід називають принципом імпаритету, який означає нерівне ставлення до нереалізованих збитків і прибутків: нереалізовані збитки визнаються й розкриваються, а нереалізовані прибутки – ні.

Принцип обачності суттєво впливає на оцінку активів і зобов'язань: активи й доходи не повинні завищуватися, а зобов'язання й витрати – занижуватися. Водночас обачність не означає навмисного заниження активів чи завищення зобов'язань, оскільки це призвело б до спотворення інформації.

Інструментами реалізації принципу обачності є уцінки (коригувальні резерви), забезпечення, амортизація, оцінка за нижчою з двох величин (історичною собівартістю чи чистою вартістю реалізації) тощо.

У сфері запасів принцип обачності проявляється у вимозі відображати їх у балансі за нижчою з двох оцінок – історичною собівартістю або чистою вартістю реалізації. Тимчасове зниження вартості виражається через коригувальні резерви.

У межах принципу обачності застосовується також принцип «освітлення вартості» – факти, що стаються між датою, на яку складають фінансову звітність, і датою її фактичного складання та можуть бути корисними користувачам, розкриваються лише в примітках, але не визнаються в обліку, бо не відповідають критеріям визнання.

Принцип обачності значною мірою спирається на професійне судження та кваліфіковану оцінку майбутнього розвитку; з кількох можливих варіантів обирається більш обережний, менш ризиковий і безпечніший.

Принцип обачності в МСФЗ

У Концептуальній основі обачність розглядається як складова вірного подання інформації. Обачність означає обачливість у судженнях в умовах невизначеності, що перешкоджає завищенню активів і доходів або заниженню зобов'язань і витрат. Водночас обачність не допускає і протилежного – навмисного заниження активів і доходів або завищення зобов'язань і витрат.

Окремі стандарти (МСБО 16, МСБО 38, МСБО 40, МСБО 36, МСБО 2, МСБО 37 тощо) містять положення щодо подальшої оцінки активів після первісного визнання, уцінки активів, створення забезпечень, оцінки запасів за нижчою з собівартості та чистої вартості реалізації, розмежування забезпечень і умовних зобов'язань, розкриття подій після звітної дати (МСБО 10) тощо – усе це є практичною реалізацією принципу обачності.

Принцип обачності в законодавстві Словачької Республіки

У Законі про бухгалтерський облік принцип обачності відображено вже в дефініціях активів і зобов'язань: для активів вимагається, щоб майже напевно очікувалося збільшення майбутніх економічних вигод, тоді як для зобов'язань достатньо їх ймовірного зменшення.

Хоча терміни «принцип реалізації», «принцип імпаритету» чи «принцип освітлення вартості» прямо не вживаються, вони імпліцитно закріплені через норми про амортизацію, коригувальні резерви, забезпечення, оцінку за чистою вартістю реалізації та справедливою вартістю.

На дату складання фінансової звітності суб'єкт зобов'язаний коригувати оцінку активів, створювати забезпечення та амортизувати активи. Якщо є обґрунтоване припущення, що вартість активу зменшиться нижче його балансової, створюється коригувальний резерв. Якщо майбутні економічні вигоди від запасів нижчі за їх облікову вартість, вони оцінюються за чистою вартістю реалізації. Якщо сума зобов'язань вища за їх облікову вартість, у звітності вони відображаються за підвищеною оцінкою.

На дату складання фінансової звітності певні, точно визначені види активів і зобов'язань оцінюються за справедливою вартістю; різниці між первісною та справедливою вартістю або зміна справедливої вартості можуть відображатися як через прибутки й збитки, так і напряму у власному капіталі. Це не обов'язково порушує принцип реалізації, а може бути проявом принципу правдивого й неупередженого подання.

На відміну від МСФЗ, у Словаччині не дозволено переоцінювати необоротні нематеріальні й матеріальні активи в бік збільшення на дату складання звітності (крім окремо визначених випадків, наприклад при припиненні компанії без ліквідації).

Подальші деталі реалізації принципу обачності через амортизацію, резерви, забезпечення, оцінку за чистою вартістю реалізації та справедливою вартістю встановлено у підзаконних актах щодо облікових процедур і вимог до розкриття інформації у фінансовій звітності мікро-, малих, великих суб'єктів та суб'єктів суспільного інтересу.

Фінансова звітність має представляти інформацію станом на дату її складання, що стосується також усіх записів, які здійснюються лише на цю дату. Якщо до дати фактичного складання звітності суб'єкт отримує інформацію про факти, що стосуються стану на звітну дату, він зобов'язаний врахувати їх через коригувальні (adjusting) операції. Факти, що стосуються наступного періоду, але є корисними для користувачів, відображаються лише у примітках як прояв принципу освітлення вартості.

2.3.6 Принцип обачності

Принцип обачності має загальний характер і тісно пов'язаний із принципом оцінки за історичною собівартістю. Він ґрунтується на уявленні про розсудливого підприємця, який не вважає себе чи інших багатшими, ніж є насправді, а у разі сумніву схильний вважати себе біднішим. В інтересах власників підприємства та його кредиторів, щоб бухгалтерський облік вівся обережно, тобто щоб облікова інформація не створювала надмірно оптимістичних очікувань щодо стану підприємства. Оскільки майбутнє завжди пов'язане з невизначеністю, для підприємства вигідніше показати нижчий прибуток у поточному звітному періоді, ніж завищений показник.

Нижчого прибутку можна досягти за допомогою різних інструментів, що дають змогу занижувати активи та завищувати зобов'язання, наприклад шляхом застосування принципу реалізації та принципу імпаритету. У частині надання інформації, що не відображається у бухгалтерських записах, а розкривається лише у примітках, принцип обачності доповнюється принципом розкриття вартості, згідно з яким суб'єкт господарювання подає певні відомості тільки у примітках до фінансової звітності.

Принцип реалізації означає, що в поточному обліку визнаються та відображаються у фінансовій звітності лише ті доходи, які вже були реалізовані станом на дату складання фінансової звітності, тобто доходи обліковують лише тоді, коли існує впевненість, що вони дійсно виникли. Натомість усі очікувані ризики й збитки мають бути враховані у фінансовій звітності. Такий підхід називають принципом імпаритету, що означає нерівне ставлення до нереалізованих збитків і нереалізованих прибутків: нереалізовані збитки визнаються й відображаються, а нереалізовані прибутки — ні. Наприклад, прибуток від реалізації активу визнається лише після його продажу, тоді як збиток визнається ще до продажу, якщо суб'єкт має цей актив у запасі станом на дату складання фінансової звітності.

Принцип обачності суттєво впливає на оцінку активів і зобов'язань. Згідно з ним активи та доходи не повинні бути завищеними, а зобов'язання і витрати — заниженими. Проте обачність не означає навмисного заниження активів чи завищення зобов'язань, оскільки це спричинило б викривлення інформації.

Бухгалтерський облік має у своєму розпорядженні кілька інструментів реалізації цього принципу. Очевидно, що за застосування принципу обачності оцінку активів можна лише зменшувати, тоді як збільшення допускається лише до рівня первісної оцінки. Ризики, збитки та знецінення виражаються через створення коригувальних резервів у разі тимчасового знецінення та через амортизацію — у разі постійного знецінення. Принцип обачності певною мірою суперечить оцінці за справедливою вартістю, оскільки така оцінка може збільшувати або зменшувати балансову вартість активів. Водночас відповідність оцінки за справедливою вартістю принципу обачності залежить від того, чи визнається зміна справедливої вартості у складі прибутку або збитку, чи у складі іншого сукупного доходу.

Для зобов'язань принцип обачності вимагає збільшення їх балансової вартості щоразу, коли очікується її зростання в майбутньому. Важливим інструментом реалізації принципу обачності у сфері зобов'язань є створення забезпечень — вони унеможливають заниження зобов'язань.

Принцип обачності проявляється також у оцінці запасів, які у балансі відображаються за нижчою з двох величин — історичною собівартістю або чистою вартістю реалізації. Тимчасове зниження вартості запасів відображається через коригувальні резерви (оцінкові різниці).

У межах принципу обачності застосовується принцип «освітлення вартості», адже між датою складання фінансової звітності та датою її фактичного підписання можуть виникати події, корисні для оцінки фінансового стану суб'єкта. Такі події розкриваються лише у примітках і не визнаються в обліку, якщо не відповідають критеріям визнання.

Принцип обачності значною мірою базується на професійному судженні та кваліфікованих оцінках, при цьому з кількох можливих варіантів обирається найбільш обережний і найменш ризиковий.

Принцип обачності в МСФЗ

Відповідно до Концептуальної основи МСФЗ обачність є складовою вірного подання інформації як фундаментальної якісної характеристики. Обачність означає обачливість у судженнях в умовах невизначеності, що запобігає завищенню активів і доходів або заниженню зобов'язань і витрат. Водночас принцип обачності не допускає і зворотного — штучного заниження активів чи доходів або завищення зобов'язань чи витрат.

Окремі стандарти (МСБО 16, МСБО 38, МСБО 40, МСБО 36, МСБО 2, МСБО 37 тощо) містять положення щодо подальшої оцінки активів після первісного визнання, знецінення, оцінки запасів за нижчою з вартості та чистої вартості реалізації, створення забезпечень, розмежування забезпечень і умовних зобов'язань, розкриття подій після звітної дати (МСБО 10) тощо — усе це є формою реалізації принципу обачності.

Принцип обачності в законодавстві Словачької Республіки

Принцип обачності відображено в Законі про бухгалтерський облік уже в дефініціях активів і зобов'язань: для активів вимагається майже певне надходження майбутніх економічних вигод, тоді як для зобов'язань достатньо ймовірності їх зменшення.

Терміни, такі як принцип реалізації, принцип імпаритету чи принцип «освітлення вартості», у словацькому законодавстві прямо не використовуються, але фактично закріплені у нормах щодо амортизації, уцінки, забезпечень, оцінки за чистою вартістю реалізації.

На дату складання фінансової звітності суб'єкт господарювання зобов'язаний коригувати оцінку активів, створювати забезпечення і нараховувати амортизацію. Якщо є обґрунтоване припущення, що вартість активу зменшиться нижче балансової, створюється коригувальний резерв. Якщо чиста вартість реалізації запасів нижча за їх облікову оцінку, вони оцінюються за чистою вартістю реалізації. Якщо сума зобов'язань перевищує їхню облікову оцінку, вони відображаються за підвищеною величиною.

Певні визначені види активів та зобов'язань оцінюються на дату складання фінансової звітності за справедливою вартістю. Різниці між первісною оцінкою та справедливою вартістю чи зміни справедливої вартості можуть відображатися або через

прибутки та збитки, або через власний капітал. Застосування оцінки за справедливою вартістю, таким чином, не завжди суперечить принципу реалізації, а іноді є формою реалізації принципу правдивого і неупередженого подання.

На відміну від МСФЗ, у Словаччині не дозволено переоцінювати необоротні активи у бік підвищення на дату складання фінансової звітності (за винятком чітко визначених ситуацій, наприклад припинення підприємства без ліквідації).

Детальна імплементація принципу обачності через амортизацію, знецінення, забезпечення, оцінку за чистою вартістю реалізації та справедливою вартістю регулюється підзаконними актами щодо облікових процедур та вимог до розкриття інформації для мікро-, малих, великих суб'єктів і суб'єктів суспільного інтересу.

Фінансова звітність має подавати інформацію станом на дату її складання. Це стосується також записів, що формуються виключно станом на цю дату. Якщо суб'єкт господарювання до дати складання фінансової звітності отримує інформацію про факти, що стосуються стану на дату складання, він зобов'язаний відобразити такі факти як коригувальні операції. Якщо інформація стосується наступного періоду, але корисна для користувача, вона розкривається лише у примітках відповідно до принципу розкриття вартості.

Словацьке законодавство щодо подій після звітної дати застосовує подібний підхід до МСФЗ. Облікові випадки поділяються на ті, що належать до поточного періоду, і ті, що відображаються лише станом на дату складання фінансової звітності. Останні включають закривальні та коригувальні операції (наприклад інвентаризаційні різниці, курсові різниці, створення чи коригування забезпечень). Події, що не стосуються стану на звітну дату (наприклад падіння ринкової ціни цінних паперів), не визнаються у звітному періоді, а відображаються у наступному періоді та розкриваються у примітках, якщо є суттєвими.

2.3.7 Принцип доходу

Принцип доходу визначає правила визнання доходу. Ідентифікація доходу на основі принципу доходу конкретизується двома принципами: принципом реалізації та принципом часового зв'язку.

Згідно з принципом реалізації у фінансовій звітності можуть відображатися лише ті доходи (прибутки), які вже були реалізовані станом на дату балансу. У цьому контексті важливо визначити момент реалізації, тобто момент, у який суб'єкт господарювання генерує дохід. Принцип реалізації застосовується до всіх відплатних операцій, коли доходи мають свого матеріального носія і відображаються у тому періоді, в якому відповідні активи або послуги були прийняті покупцем.

Якщо між доходами та їх носіями відсутній прямий матеріальний зв'язок, дохід ідентифікується на основі принципу часового зв'язку. Якщо доходи виникають безперервно (наприклад, відсотки, орендна плата), їх відображають у тому звітному періоді, до якого вони належать у часовому вимірі.

Якщо певне збільшення активів стосується кількох періодів, дохід визнається за принципом нарахування.

Момент визнання доходу має надзвичайно важливе значення, оскільки доходи є базовим показником успішності суб'єкта господарювання. Визначення моменту виникнення доходу є основою для правильної кількісної оцінки фінансового результату

у певному звітному періоді та запобігання маніпулюванню цим результатом шляхом його віднесення до неправильного звітного періоду.

Принцип доходу в МСФЗ

МСФЗ надають доходу фундаментального значення, тому йому приділяється велика увага. У МСФЗ дохід поділяється на дохід від основної діяльності (revenue) та дохід, що виникає від другорядної, часто нерегулярної діяльності або від подій, на які підприємство не може впливати (gains). Питанню доходу присвячено окремий стандарт МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами», який регулює визнання та подання доходу за договорами з клієнтами, коли дохід отримується від звичайної, повторюваної діяльності суб'єкта господарювання. Метою цього стандарту є встановлення принципів, за якими суб'єкт господарювання надає корисну інформацію користувачам фінансової звітності щодо характеру, суми, строків та невизначеності доходу і грошових потоків, що виникають із договорів з клієнтами.

Процес від укладення договору на поставку товарів, продукції чи послуг клієнтові до моменту визнання пов'язаного з ним доходу поділяється на п'ять етапів:

1. ідентифікація договорів з клієнтами;
2. ідентифікація зобов'язань щодо виконання за договорами з клієнтами;
3. визначення ціни операції;
4. розподіл ціни операції між окремими зобов'язаннями щодо виконання;
5. визнання доходу в сумі розподіленої частини ціни операції в момент задоволення зобов'язання щодо поставки.

Згідно з МСФЗ 15 момент реалізації ґрунтується на тому, чи було передано клієнтові контроль над активом або послугою. МСФЗ 15 базується на принципі пріоритету економічної сутності операції над її юридичною формою (детальніше це розглядається в підрозділі 2.3.8 «Принцип пріоритету економічної сутності над юридичною формою»).

Принцип доходу в законодавстві Словачької Республіки

У Словачькій Республіці момент реалізації прямо не визначений в облікових нормах. Його аналогом можна вважати дату облікової події, яка є вирішальною для визнання реалізованого доходу. Згідно зі словацькими обліковими правилами датою облікової події, тобто моментом реалізації, є день поставки. Не має значення, коли від продавця до покупця переходить право власності або ризик випадкового пошкодження товару.

У випадку нерухомості, придбаної за договором, за яким право власності виникає після внесення запису до кадастру нерухомості, але до цього моменту набувач фактично користується об'єктом, датою облікової події для набувача є день приймання нерухомості, а для відчужувача — день її передачі.

2.3.8 Принцип суттєвого та часового віднесення витрат до доходів

Принцип суттєвого та часового віднесення витрат до доходів визначає правила відображення витрат залежно від їхнього зв'язку з відповідними доходами звітного періоду. Він базується на припущенні, що витрати, пов'язані з певними доходами, мають бути віднесені до цих доходів у тому звітному періоді, у якому такі доходи були визнані. Якщо дохід був сформований у звітному періоді, суб'єкт господарювання зобов'язаний відобразити пов'язані з ним витрати. І навпаки — якщо витрати виникли у звітному

періоді, суб'єкт господарювання зобов'язаний відобразити дохід, що з ними пов'язаний. Порівняння відповідних доходів і витрат використовується для визначення фінансового результату звітного періоду.

Відповідно до цього принципу, забезпечення матеріального зв'язку витрат із доходами ґрунтується на визнанні доходів поточного періоду. Спочатку визначаються доходи, що належать до звітного періоду, а потім до них відносять витрати, які мають матеріальний і часовий зв'язок із цими доходами. Деякі витрати виникають і визнаються у фінансовій звітності лише за умови, що відповідні доходи також були визнані, що забезпечує матеріальну і часову співставність доходів і витрат (наприклад, витрати, що стосуються лише виконаних послуг, повинні бути віднесені до реалізації).

Якщо ж витрати виникли у звітному періоді, наприклад у зв'язку з орендою нерухомості (амортизація, охоронні та прибирання послуги, енергія, заробітна плата), суб'єкт господарювання зобов'язаний відобразити пов'язаний із ними дохід у цьому ж періоді незалежно від того, чи було його фактично виставлено або отримано. Фінансовий результат визначається шляхом порівняння доходів і витрат за цією діяльністю у звітному періоді.

На практиці принцип суттєвого та часового віднесення витрат до доходів застосовується у двох підходах:

- доходи беруться за основу і до них відносять витрати;
- витрати беруться за основу і до них відносять доходи.

Якщо визначальними для формування фінансового результату є витрати, а доходи відносяться до них, йдеться про підхід, оснований на виробленому економічному результаті. Цей підхід застосовується у Словачській Республіці. Якщо ж визначальними є доходи, а витрати відносять до них, йдеться про підхід, оснований на реалізованому економічному результаті. Цей підхід застосовується в МСФЗ. Ступінь завершеності операції є вирішальним для віднесення доходів і витрат до звітного періоду.

Різниця між концепціями виробленого та реалізованого економічного результату виявляється насамперед у сфері обліку й оцінки запасів власного виробництва.

Принцип суттєвого та часового зіставлення витрат і доходів у МСФЗ

Як зазначалося вище, МСФЗ застосовують концепцію, що базується на реалізованому фінансовому результаті. Тобто доходи є визначальними для встановлення фінансового результату звітного періоду, а невідповідність між доходами та витратами усувається коригуванням витрат. Це дозволяє визначити, чи призвело виробництво у звітному періоді до збільшення запасів власного виробництва, чи навпаки — реалізація перевищила виробництво і рівень запасів зменшився.

МСФЗ наголошують на часовому та суттєвому зв'язку витрат і доходів (matching principle), водночас вимагаючи, щоб нарахування в активах відповідали визначенню активів, а нарахування у зобов'язаннях — визначенню зобов'язань. Вони також мають відповідати критеріям визнання. МСФЗ більше орієнтовані на правдиве подання інформації та застосування принципу нарахування, а не на механічне зіставлення доходів і витрат, через що matching principle поступово відходить на другий план, а більша увага приділяється звіту про фінансовий стан.

Принцип суттєвого та часового віднесення витрат до доходів у законодавстві Словачької Республіки

У Словацькій Республіці застосовується підхід, за яким витрати, понесені під час виробництва запасів власного виробництва, мають бути поділені на ту частину, що включається до фінансового результату, і ту, що залишається у складі незавершеного виробництва, напівфабрикатів власного виробництва, готової, але нереалізованої продукції або тварин.

Такий підхід називається валовим принципом визначення фінансового результату і означає, що фінансовий результат визначається шляхом порівняння загальних витрат і доходів, а матеріальну невідповідність усувають шляхом коригування доходів відповідно до зміни рівня запасів. Валовий принцип забезпечує відображення повної суми витрат звітного періоду, тоді як доходи коригуються так, щоб витрати та доходи були матеріально пов'язані з одним і тим самим результатом діяльності.

2.3.9 Принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою

Принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою впливає з основної мети фінансової звітності — надавати користувачам інформацію, корисну для прийняття економічних рішень. Відповідно до цього принципу, операції мають відображатися у фінансовій звітності відповідно до їхнього економічного змісту, а не їхньої юридичної форми, тобто економічна сутність операції має перевагу над її юридичною формою. Якщо інформація у фінансовій звітності має бути подана правдиво та достовірно, вона повинна відображати економічну сутність явищ, а не лише їхню юридичну оболонку. Це передбачає оцінювання операції як з економічного, так і з юридичного погляду.

Принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою у МСФЗ

Цей принцип є обов'язковим у МСФЗ. Право власності не є вирішальним для визначення існування активу. Типовим прикладом застосування принципу є оренда. МСФЗ 16 «Оренда» не розрізняє фінансову та операційну оренду для орендаря. Стандарт працює з поняттям «право користування», що призводить до визнання більшості орендованих активів у балансі орендаря. З 1 січня 2019 року завдяки поправкам суттєво обмежено облік активів і зобов'язань поза балансом, що зменшило масштаби оф-балансового фінансування та підвищило прозорість фінансового стану підприємств. Розмежування фінансової та операційної оренди залишено лише для орендодавця.

Принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою також глибоко інтегрований у МСФЗ 15 «Дохід за контрактами з клієнтами». Стандарт зосереджується на тому, коли і в якому обсязі має визнаватися дохід, щоб відобразити економічну реальність операції з клієнтом. Принцип реалізується на кожному кроці моделі визнання доходу:

- Ідентифікація контрактів із клієнтами — контракт визнається лише за умови реалістичної ймовірності виконання зобов'язань і отримання оплати, тобто оцінюється економічна реальність, а не лише юридичний факт укладання договору.
- Ідентифікація зобов'язань щодо виконання контракту — аналіз змісту обіцянок у контракті, а не їхньої формальної назви.
- Визначення ціни операції — визначення суми компенсації, яку підприємство очікує отримати, а не суми, формально зазначеної у договорі.
- Розподіл ціни операції між зобов'язаннями — сума розподіляється за очікуваним правом на винагороду, а не за юридичною структурою контракту.

- Визнання доходу — дохід визнається тоді, коли клієнт отримує контроль над активом або послугою.

Принцип особливо важливий у підготовці консолідованої фінансової звітності, яка відображає економічну реальність групи підприємств.

Принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою у словацькому законодавстві

У законодавстві Словаччини цей принцип застосовується лише в окремих випадках і не має загального характеру. Це пов'язано з тим, що Словаччина належить до країн, у яких торгове право історично має пріоритет над економічним змістом.

Згідно з принципом, необхідно відрізнити юридичне право власності від економічного володіння активом. Отже, активи можуть обліковуватися у підприємства, навіть якщо юридичне право власності ще не перейшло до нього, але економічний контроль уже існує. Наприклад, так обліковують:

- довгострокові рухомі активи, право власності на які переходить лише після повної оплати, але підприємство вже ними користується;
- нерухомість, право власності на яку виникає після внесення до кадастру, але суб'єкт уже користується майном;
- технічне поліпшення орендованих активів;
- рекультивацію земель, що не є частиною первісної вартості активів;
- довгострокові нематеріальні активи;
- довгострокові матеріальні активи, отримані через фінансову оренду.

У Словаччині принцип превалювання економічного змісту над юридичною формою найбільш активно застосовується у складанні консолідованої фінансової звітності. Юридично материнське підприємство може мати лише частку в акціях іншої компанії, але економічно ця частка може надавати вирішальний вплив. Індивідуальні фінансові звіти в такому разі не відображають реального економічного стану групи, містять дублювання та спотворення. Рішенням є складання консолідованої фінансової звітності, яка показує економічну реальність, а не лише юридичні зв'язки.

2.3.10 Принцип індивідуальної оцінки та принцип заборони взаємного зарахування

Принцип заборони взаємного зарахування вимагає, щоб суб'єкт бухгалтерського обліку окремо відображав активи й зобов'язання, витрати й доходи та прибутки й збитки без їх взаємного погашення, навіть у випадках, коли вони стосуються однієї й тієї самої операції. Так само окремо ці показники мають бути подані у фінансовій звітності. Оскільки активи та зобов'язання, витрати й доходи повинні обліковуватись окремо, вони повинні й оцінюватися окремо.

Принцип індивідуальної оцінки та принцип заборони взаємного зарахування у МСФЗ

Під час складання фінансової звітності активи та зобов'язання, а також витрати й доходи, подаються окремо й не взаємопогашаються, за винятком випадків, коли економічна сутність операції передбачає взаємозалік і якщо це вимагається або дозволяється конкретним стандартом МСФЗ.

Взаємне зарахування може бути дозволене лише в окремих випадках, наприклад:

- курсові різниці (прибутки та збитки),

- прибутки й збитки від фінансових інструментів, призначених для торгівлі,
- прибутки або збитки від продажу необоротних активів.

Якщо такі прибутки та збитки є суттєвими, їх подають окремо.

Загалом взаємозалік спотворює інформацію, зменшує прозорість операцій та ускладнює користувачам оцінювання майбутніх грошових потоків.

Взаємне зарахування не стосується оцінки активів, зменшених на суму резервів чи коригувальних статей (наприклад, знецінення запасів або сумнівної дебіторської заборгованості).

На відміну від словацького законодавства, де на балансі активи подаються у брутто, коригувальній та нетто формі, у МСФЗ баланс подає нетто-вартість з детальним розкриттям у примітках.

Принцип індивідуальної оцінки та принцип заборони взаємного зарахування у словацькому законодавстві

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік суб'єкт зобов'язаний обліковувати активи та зобов'язання, витрати й доходи окремо і подавати їх у звітності без взаємного зарахування, за винятком випадків, установлених спеціальними положеннями.

Також із цього випливає, що активи, зобов'язання, витрати й доходи мають оцінюватися окремо.

Принцип індивідуальної оцінки закріплено у частині Закону, присвяченій методам оцінки:

як на дату здійснення операції, так і на дату фінансової звітності окремі компоненти активів і зобов'язань оцінюються за:

- ціною придбання,
- власною собівартістю,
- номінальною вартістю,
- справедливою вартістю.

Це встановлює обов'язок оцінювати кожен об'єкт окремо.

Виконання принципу невзаємного погашення в частині дебіторської та кредиторської заборгованості означає:

- дебіторська заборгованість має бути визнана як актив у момент її виникнення,
- зобов'язання перед тією самою особою, що виникло пізніше, має бути визнане окремо як пасив, а не як зменшення дебіторської заборгованості.

Пізніше вони можуть бути взаємно погашені лише під час фактичного фінансового розрахунку, що не порушує принципу.

Щодо витрат і доходів, їх також не можна взаємно зараховувати, навіть якщо вони стосуються однієї операції. У звіті про прибутки та збитки вони подаються окремо.

Виняток — знижки, які продавець обліковує як зменшення доходів (а не як окремі витрати).

Принцип невзаємного зарахування закладено також у побудову рахункового плану, який передбачає використання парних рахунків, наприклад:

- 504 «Продані товари» та 604 «Дохід від продажу товарів»,
- 562 «Відсотки (витрати)» та 662 «Відсотки (доходи)»,
- 563 «Курсові збитки» та 663 «Курсові прибутки».

2.3.11 Принцип безперервності балансу

Кінцеві залишки рахунків, відображені в балансі на кінець звітного періоду, повинні бути тотожними початковим залишкам цих самих рахунків на початок наступного періоду. Це логічно випливає з принципу періодичності, за яким безперервну діяльність підприємства поділяють на окремі звітні періоди.

Оскільки принцип безперервності балансу повинен дотримуватися між звітними періодами, активи, зобов'язання та власний капітал завжди переносяться у повному обсязі на наступний період.

Принцип безперервності балансу у МСФЗ

У МСФЗ цей принцип прямо не визначений, оскільки МСФЗ регулюють фінансову звітність, а не ведення бухгалтерського обліку.

Однак фактично він присутній через вимогу порівнянності фінансової інформації.

Принцип безперервності балансу у словацькому законодавстві

У системі подвійного запису:

- кінцеві залишки рахунків на кінець року мають повністю відповідати початковим залишкам на початок наступного року;
- принцип також застосовується до позабалансових рахунків;
- перевірка здійснюється на початок звітного періоду.

Це відображено й у формах балансу, де в колонках подаються показники попереднього періоду, які одночасно є початковими залишками для поточного періоду.

У простому обліку діє аналогічний принцип: підсумкові залишки активів і зобов'язань на дату складання звітності мають дорівнювати початковим залишкам наступного періоду.

2.3.12 Принцип безперервності

Принцип безперервності вимагає, щоб протягом усього звітного періоду, а також у двох послідовних звітних періодах застосовувалися однакові методи оцінки та однакові бухгалтерські процедури, а інформація у фінансовій звітності подавалася однаковим чином, тобто із незмінною структурою статей та їх ідентичним поданням у кожному звітному періоді.

Принцип безперервності проявляється на двох рівнях:

- змістовна безперервність,
- формальна безперервність.

Змістовна безперервність важлива тому, що лише за умови використання однакових принципів обліку та однакових методів під час ведення обліку й підготовки фінансової звітності інформація у фінансовій звітності може бути порівнянною.

Порівнянність розглядається у Концептуальній основі та в Законі про бухгалтерський облік як якісна характеристика, що підвищує корисність поданої інформації.

Порівнянність може бути досягнута лише за умови подання послідовної інформації. Водночас положення щодо безперервності у застосуванні однакових принципів і методів не діють у разі змін в законодавстві.

Принцип безперервності у МСФЗ

Практичним проявом забезпечення порівнянності фінансової звітності за МСФЗ є обов'язок суб'єкта господарювання подавати порівняльну інформацію за попередній період для всіх грошових показників у звітності поточного періоду.

За потреби подається також порівняльна інформація щодо текстових та описових даних (наприклад, стосовно триваючого судового спору).

Крім мінімального набору порівняльної звітності, суб'єкт повинен представити третій звіт про фінансовий стан — на початок попереднього звітного періоду — якщо він:

- застосовує облікову політику чи метод ретроспективно,
- здійснює ретроспективне виправлення помилки,
- перекласифіковує статті звітності (змінює спосіб їх подання).

Суб'єкт має обирати та застосовувати облікову політику послідовно до однакових операцій, подій і умов. Порівнянність можлива лише за сталістю подання й класифікації статей, за винятком випадків, коли:

- відповідно до критеріїв МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» інше подання або класифікація є більш доречною (наприклад, через суттєві зміни в діяльності суб'єкта або перегляд звітності);
- МСФЗ прямо вимагають зміни у способі подання.

Суб'єкт має право змінити подання звітності, лише якщо нове подання забезпечує більш достовірну та релевантну інформацію для користувачів і якщо очікується, що таке подання буде застосовуватися послідовно надалі.

Якщо подання або класифікація змінюються, суб'єкт здійснює перекласифікацію порівняльних показників, якщо це можливо. У такому разі він зобов'язаний розкрити:

- характер перекласифікації,
- суму кожного перекласифікованого показника, включно з показниками на початок попереднього періоду,
- причину перекласифікації.

Коригування порівняльної інформації при зміні облікової політики чи виправленні помилки регулюється МСБО 8.

Принцип безперервності у словацькому законодавстві

Суб'єкт зобов'язаний застосовувати однакові облікові принципи та методи в межах одного звітного періоду. Якщо протягом періоду виникає зміна, нові принципи та методи мають застосовуватися з першого дня цього періоду.

Про зміну облікових принципів і методів необхідно повідомити у примітках до фінансової звітності.

Відступ від принципу безперервності допускається лише тоді, коли застосовані облікові принципи та методи не відповідають вимозі правдивого та достовірного подання. У такому разі суб'єкт зобов'язаний скласти звітність так, щоб забезпечити правдиве й достовірне подання, і розкрити цю інформацію у примітках.

Таким чином, словацьке законодавство прямо закріплює пріоритет принципу правдивого та достовірного подання над принципом послідовності обліку.

Уніфіковані шаблони балансу та звіту про прибутки і збитки для всіх категорій суб'єктів забезпечують Формальну безперервність у поданні інформації.

У примітках великих суб'єктів, суб'єктів суспільного інтересу та малих суб'єктів необхідно розкривати інформацію про зміни облікових принципів і методів, причини їх застосування та вплив на активи, зобов'язання, власний капітал і фінансовий результат.

Якщо внаслідок зміни ці показники за попередній період стали непорівнянними, це також має бути пояснено у примітках.

Примітки до фінансової звітності всіх категорій суб'єктів повинні бути складені таким чином, щоб інформація була корисною, суттєвою, зрозумілою, порівнянною та достовірною.

2.4. Характеристика принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності у законодавстві України

Відповідно до НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» принцип бухгалтерського обліку – правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

У п.6 розділу «Якісні характеристики фінансової звітності та принципи її складання» НПСБО 1 виділено головні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Так, фінансова звітність підприємства формується з дотриманням таких принципів:

- 1) автономності підприємства, за яким кожне підприємство розглядається як юридична особа, що відокремлена від власників; тому особисте майно і зобов'язання власників не повинні відображатись у фінансовій звітності підприємства;
- 2) безперервності діяльності, що передбачає оцінку активів і зобов'язань підприємства, виходячи з припущення, що його діяльність триватиме далі;
- 3) періодичності, що припускає розподіл діяльності підприємства на певні періоди з метою складання фінансової звітності;
- 4) історичної (фактичної) собівартості, що визначає пріоритет оцінки активів, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;
- 5) нарахування, згідно з яким доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від часу надходження або сплати грошових коштів (грошей);
- 6) повного висвітлення, згідно з яким фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі;
- 7) послідовності, який передбачає постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики повинна бути обґрунтована і розкрита у фінансовій звітності;

- 8) обачності, згідно з яким методи оцінки, що застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;
- 9) превалювання сутності над формою, за яким операції повинні обліковуватись відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;
- 10) єдиного грошового вимірника, який передбачає вимірювання та узагальнення всіх операцій підприємства у його фінансовій звітності в єдиній грошовій одиниці.

Отже, принципи лежать в основі оцінки фактів господарської діяльності та визначають основи складання фінансової звітності. Основне призначення принципів полягає у тому, щоб зробити інформацію, яка міститься у фінансовій звітності доречною, достовірною, зіставною та зрозумілою.

2.4.1. Практичне застосування принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Для забезпечення виконання покладених на бухгалтерський облік завдань і вимог щодо його ведення облікова інформація має відповідати загальноприйнятим принципам. Проте у законодавстві принципи наведено тільки оглядово без рекомендацій до їх застосування, що ускладнює їх розуміння та застосування на практиці, а це може призвести до певних помилок та інших негативних наслідків. Узагальнимо приклади використання принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 Приклади використання принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Принцип	Приклади
Обачність	На балансі підприємства обліковуються основні засоби, залишкова вартість яких удвічі більше від їх справедливої вартості. Відповідно до принципу обачності підприємству доцільно провести уцінку цих основних засобів з метою запобігання завищення реальної вартості активів
Повне висвітлення	У результаті інвентаризації на підприємстві виявлено надлишки (неоприбутковані виробничі запаси). Відповідно до принципу повного висвітлення виявлені надлишки підлягають оприбуткуванню
Автономність	Підприємство зареєстроване за місцем проживання власника, тобто у його ж будинку. У такому разі потрібно розмежувати власні потреби і потреби підприємства у використанні комунальних послуг, засобів інформації (передплата періодичних видань, телебачення, телефон) та інших засобів (наприклад, комп'ютерна техніка)
Послідовність	Обліковою політикою підприємства визначено для певної групи основних засобів прямолінійний метод нарахування амортизації. Підприємство не може безпідставно змінити метод нарахування амортизації даних основних засобів, адже це призведе до зміни валових витрат підприємства. Зміни в обліковій політиці допускаються лише у визначених законодавством випадках і повинні бути чітко обґрунтовані

Безперервність	Принцип безперервності найкраще ілюструється розподілом статей активів і зобов'язань на короткострокові і довгострокові, оскільки тільки у разі, якщо підприємство функціонуватиме в осяжному майбутньому, тобто більше ніж 1 рік, то підприємство має право проводити таке розмежування
Нарахування	Підприємство відвантажило продукцію наприкінці грудня поточного року, а дохід від реалізації підприємство отримує на початку січня наступного року. Відповідно до принципу нарахування і відповідності такі доходи та витрати необхідно відображати в поточному році незалежно від факту отримання грошових коштів, що дозволить правильно визначити фінансовий результат діяльності підприємства
	При безоплатному отриманні необоротних активів підприємством доходи від використання таких активів визнаються одночасно з нарахуванням витрат (амортизації) протягом всього строку корисного використання
Превалювання сутності над формою	Придбання векселя залежно від ситуації може бути кваліфіковане як фінансове вкладення, як придбання цінних паперів, як кредитна операція, як операція розрахункова
	Для більшості підприємств автомобіль що використовується за призначенням входить до складу основних засобів. Втім, завод-виробник автомобілів обліковує їх як готову продукцію, а автосалон, що продає автомобілі, обліковує їх у складі товарів
Історична (фактична) собівартість	Працівниками підприємства розроблено програмне забезпечення для вирішення певних маркетингових завдань. На створення даного забезпечення підприємство витратило 3 тис. грн (заробітна плата програмісту). Ринкова вартість такого програмного забезпечення – 8 тис. грн. Виходячи з принципу історичної собівартості підприємство повинно обліковувати такий нематеріальний актив у сумі фактичних витрат на створення, тобто 3 тис. грн.
Єдиний грошовий вимірник	Активи, пасиви та операції, виражені в іноземній валюті, для відображення у фінансовій звітності перераховують у гривні за курсом Національного банку України відповідно до діючих правил
	Активи, що обліковуються на підприємстві в натуральних вимірниках (шт., кг тощо) відображаються в грошовому вимірнику для подальшого узагальнення й складання фінансової звітності
Періодичність	Для складання проміжної фінансової звітності встановлено термін – квартал, для річної – календарний рік

Отже, дотримання принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності сприятиме забезпеченню правильності, законності та ефективності організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Група принципів ведення бухгалтерського обліку включає принципи, що відображають умови застосування облікових процедур в ході збору, реєстрації, групування, систематизації, класифікації та зведення даних про факти господарського життя. Принципи складання і подання фінансової звітності пов'язані з умовами підготовки та оприлюднення звітності господарюючими суб'єктами.

2.4.2. Порівняння принципів бухгалтерського обліку за Українськими та міжнародними стандартами

Порівняння принципів бухгалтерського обліку, закріплених у вітчизняному законодавстві України та в Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ), доцільно здійснювати, виходячи з їхньої нормативної природи та змістового наповнення. В Україні базовим актом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). На міжнародному рівні вихідною точкою є Концептуальна основа фінансової звітності МСФЗ, а також окремі стандарти, насамперед МСБО 1 «Подання фінансової звітності». Обидві системи спрямовані на забезпечення достовірної, порівнянної та корисної інформації для користувачів, однак відрізняються рівнем деталізації та підходами до формулювання принципів.

Закон України визначає такі основні принципи бухгалтерського обліку: обачність, повне висвітлення, автономність суб'єкта господарювання, послідовність, безперервність, нарахування та відповідність доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історична (фактична) собівартість, єдиний грошовий вимірник і періодичність. У Концептуальній основі МСФЗ не подається закритий перелік принципів у традиційному розумінні; натомість сформульовано цілі фінансової звітності, якісні характеристики інформації (доречність, правдиве подання, зі складовими у вигляді повноти, нейтральності та відсутності помилок) та базові припущення (діюче підприємство, нарахування). Водночас, через окремі стандарти простежуються ті самі ідеї, що й у національному законодавстві: обачність, послідовність облікової політики, превалювання сутності над формою, безперервність діяльності тощо.

Однією з ключових спільних рис є орієнтація обох систем на **правдиве і неупереджене подання** фінансового стану та результатів діяльності суб'єкта господарювання. В Україні цей підхід імпліцитно впливає із сукупності принципів повного висвітлення, обачності, послідовності та превалювання сутності над формою. У МСФЗ поняття «правдиве подання» (faithful representation) є центральною якісною характеристикою інформації, а відхилення від вимог стандартів допускається лише у виняткових випадках, коли суворе їх застосування призводило б до введення користувачів в оману. Таким чином, у міжнародній моделі пріоритет надається економічній реальності та корисності інформації для прийняття рішень, тоді як українська модель більшою мірою апелює до формального дотримання встановлених норм, хоча в останні роки чітко декларує зближення з підходами МСФЗ.

Принцип **безперервності** (going concern) у законодавстві України сформульований через вимогу виходити з припущення, що суб'єкт господарювання буде й надалі провадити свою діяльність, якщо немає підстав вважати протилежне. Аналогічне припущення міститься в МСБО 1 та Концептуальній основі МСФЗ. Однак МСФЗ детальніше регламентують розкриття інформації у випадку суттєвих невизначеностей щодо здатності підприємства продовжувати діяльність, а також прямо пов'язують це припущення з вибором методів оцінки активів і зобов'язань. В українському законодавстві відповідні розкриття менш деталізовані й у значній мірі залежать від професійного судження бухгалтера та аудитора.

Принцип **нарахування та відповідності доходів і витрат** у Законі України поєднує два аспекти: визнання господарських операцій за фактом їх здійснення, а не за надходженням чи виплатою коштів, та співвіднесення доходів і витрат відповідного звітного періоду. У МСФЗ ці ідеї розділено: припущення нарахування (accrual basis) закріплене як базовий підхід до формування фінансової інформації, а концепція

«matching» розглядається як похідна від критеріїв визнання активів, зобов'язань, доходів і витрат. При цьому сучасна редакція Концептуальної основи підкреслює, що механічне «підганяння» витрат під доходи не є самоціллю; першочерговим є правильна ідентифікація активів і зобов'язань у звіті про фінансовий стан. Таким чином, українська модель зберігає більш класичне трактування принципу відповідності, тоді як МСФЗ зміщують акцент на балансоцентричний підхід.

Принцип **історичної (фактичної) собівартості** в Україні формально закріплює переважання первісної вартості активів, скоригованої на амортизацію та знецінення. МСФЗ також допускають застосування історичної собівартості, однак ширше використовують поточні (ринкові) бази оцінки — справедливую вартість, відновлювану вартість, теперішню вартість майбутніх грошових потоків тощо. Для окремих категорій активів і зобов'язань використання справедливої вартості є обов'язковим. У результаті інформація за МСФЗ, як правило, є більш чутливою до змін ринкових умов, але водночас більш волатильною. Українські НП(С)БО лише частково відображають підхід справедливої вартості та, як правило, дозволяють його застосування в більш вузькому переліку випадків.

Принцип **обачності** в обох системах пов'язаний з недопущенням завищення активів і доходів та заниження зобов'язань і витрат. Закон України прямо закріплює цей принцип, акцентуючи на необхідності створення резервів, відображення знецінення активів та врахування потенційних ризиків. У МСФЗ обачність розглядається як елемент правдивого подання, а сучасна редакція Концептуальної основи підкреслює необхідність «обачного, але неупередженого» судження. Важливо, що МСФЗ не допускають систематичного формування надмірних резервів або приховування доходів під приводом обачності; натомість вимагається нейтральність інформації, що в українській практиці інколи трактують більш консервативно.

Принцип **превалювання сутності над формою** в українському законодавстві прямо згадується в Законі та низці НП(С)БО, однак сфера його практичного застосування порівняно вузька, насамперед у частині операцій, де юридичне право власності не співпадає з економічним контролем. У МСФЗ цей принцип пронизує всю систему, починаючи з визнання активів і зобов'язань та завершуючи специфічними областями, такими як оренда, концесії, фінансові інструменти, об'єднання бізнесу тощо. Тому при переході з НП(С)БО на МСФЗ суб'єкти господарювання часто стикаються з необхідністю переосмислення сутності операцій (наприклад, перекласифікація договорів оренди, переоцінка договорів фінансового лізингу, визнання контрольованих, але не консолідованих раніше дочірніх компаній).

Принципи **автономності суб'єкта господарювання, єдиного грошового вимірника та періодичності** у вітчизняному законодавстві за змістом відповідають припущенням, що використовуються в МСФЗ: концепції звітної одиниці (reporting entity), вимозі подання показників у грошовій одиниці виміру та вимозі регулярного, як правило річного, звітування з можливістю складання проміжної звітності. Відмінність полягає насамперед у тому, що МСФЗ приділяють значну увагу питанням функціональної та поданої валюти, а також консолідації групи підприємств, тоді як українське законодавство більше зосереджене на «одиничному» суб'єкті господарювання.

Загалом можна констатувати, що принципи бухгалтерського обліку, закріплені у Законі України та НП(С)БО, за своїм змістом суттєво не відрізняються від концептуальних засад МСФЗ. Різниця полягає у ступені їх імплементації та глибині застосування: національна система історично орієнтована на регулювання обліку й

оподаткування, тоді як МСФЗ — на задоволення інформаційних потреб інвесторів і інших користувачів глобальних фінансових ринків. Водночас поступове розширення застосування МСФЗ в Україні (насамперед для підприємств, що становлять суспільний інтерес, фінансових установ та емітентів цінних паперів) сприяє зближенню підходів, підвищенню порівнянності звітності та інтеграції вітчизняних суб'єктів господарювання у міжнародний економічний простір.

Список використаних джерел

- DVOŘÁKOVÁ, D. 2022. Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha, BizBooks, 2022. ISBN 978-80-265-1085-7.
- FARKAŠ, R. 2019. Poznámky účtovnej jednotky pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v praxi. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8168-992-5.
- FARKAŠ, R. 2020. Účtovná závierka obchodných spoločností. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020. ISBN 978-80-571-0247-2.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – MÁZIKOVÁ, K. – PAKŠIOVÁ, R. – KADLEČÍKOVÁ, O. 2021. Účtovníctvo. Praha, Wolters Kluwer ČR a. s., 2021. ISBN 978-80-7676-252-7.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – PAKŠIOVÁ, R. – ONDRUŠOVÁ, L. – MATEÁŠOVÁ, M. 2025. Účtovníctvo. 2. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR a. s., 2025. ISBN 978-80-286-0357-1.
- KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2009. Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS. Bratislava, Iura Edition, 2009. ISBN 978-80-8078-230-6.
- KRUPOVÁ, L. 2019. IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi. 3. vydání, Praha, 1. VOX, a. s., 2019. ISBN 978-80-87480-70-0.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. Účtovníctvo vo finančnom riadení. Bratislava, SÚVAHA, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-89265-08-4.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. Účtovníctvo. Bratislava, Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-418-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2014. Analýza účtovnej závierky. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3800-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. 2017. Analýza účtovnej závierky. Bratislava, Wolters Kluwer s. r. o., 2017. ISBN 978-80-8168-589-7.
- TUMPACH, M. 2008. Manažerske a nákladové účtovníctvo. Bratislava, Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-168-2.
- VAŠEK, L. a kol. 2019. ÚČETNICTVÍ – VÝKAZNICTVÍ vybrané oblasti IFRS. 3. aktualizované vydání. Praha, Institut certifikace Svazu účetních, a. s., 2019. ISBN 978-80-87985-20-5.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov.

- Opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250101&qid=1743589965871> (cit. 19.9.2025)
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 : станом на 10 серп. 2021 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
- Основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. / ред. Ю. Серпенінова. Суми : Винниченко М.Д., 2016. 266 с.
URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/58374>
- Official website IFRS Foundation. IFRS. URL: <https://www.ifrs.org/>

3. VŠEOBECNÁ CHARAKTERISTIKA KONCEPČNÉHO RÁMCA FINANČNÉHO VÝKAZNÍCTVA

Koncepčný rámec finančného výkazníctva (Conceptual Framework for Financial Reporting) je dokument vydaný Radou pre medzinárodné účtovné štandardy (IASB), ktorý poskytuje teoretické a metodologické východiská pre tvorbu účtovných štandardov a pre ich interpretáciu v praxi. Nejde o záväzný štandard IFRS, ale o nástroj, ktorý má slúžiť predovšetkým tvorcom štandardov a používateľom účtovníctva v situáciách, keď konkrétny problém nie je explicitne riešený existujúcim štandardom.

Účel koncepčného rámca je možné zhrnúť do troch hlavných bodov:

- poskytuje základ pre tvorbu a revíziu štandardov IFRS,
- pomáha účtovným jednotkám pri riešení otázok, ktoré nie sú priamo upravené štandardmi,
- slúži ako nástroj na zvýšenie porozumiteľnosti a konzistentnosti finančných výkazov medzi jednotlivými krajinami a odvetviami.

Rámec obsahuje najmä:

- cieľ finančného výkazníctva,
- kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií,
- definície, uznávanie a oceňovanie prvkov účtovnej závierky,
- zásady kapitálovej údržby.

IASB naposledy aktualizovala koncepčný rámec v roku 2018, pričom revízia priniesla spresnenie definícií aktív a záväzkov, doplnenie pokynov k oceňovaniu a prezentácii, a rozšírenie časti o kapitálovej údržbe.

Finančný rámec je dostupný priamo na webovej stránke IFRS Foundation v sekcii „Standards“ a je spravidla poskytovaný vo viacerých jazykových verziách. Plné znenie je voľne prístupné, čo umožňuje jeho využitie nielen profesionálom, ale aj študentom či výskumníkom.

3.1 Ciele finančného výkazníctva

Finančné výkazníctvo predstavuje základný komunikačný prostriedok medzi účtovnou jednotkou a používateľmi jej účtovných informácií. **Koncepčný rámec finančného výkazníctva IFRS** definuje hlavný cieľ finančného výkazníctva ako poskytovanie takých informácií, ktoré sú užitočné pre rozhodovanie investorov, veriteľov a ďalších poskytovateľov kapitálu pri poskytovaní zdrojov účtovnej jednotke. Inými slovami, cieľom nie je uspokojiť každú potrebu všetkých potenciálnych používateľov, ale predovšetkým zabezpečiť informácie, ktoré majú najväčšiu relevanciu pre tých, ktorí nesú riziko a očakávajú výnos z investovaných zdrojov.

Podľa finančného rámca sa finančné výkazníctvo zameriava predovšetkým na dve oblasti:

1. **poskytnutie informácií o finančnej situácii účtovnej jednotky**, teda o jej zdrojoch a záväzkoch,
2. **poskytnutie informácií o finančnej výkonnosti**, ktorá je kľúčová pre posúdenie schopnosti jednotky generovať budúce peňažné toky.

Primárni používatelia finančných výkazov

Medzi tzv. primárnych používateľov patria **existujúci a potenciálni investori, veritelia a ostatní poskytovatelia kapitálu**. Títo používatelia majú spoločný záujem – potrebujú zhodnotiť, či účtovná jednotka bude schopná vytvárať dostatočné peňažné toky, aby im splácala záväzky, vyplácala úroky alebo dividendy a zvyšovala hodnotu ich investícií.

Koncepčný rámec zdôrazňuje, že tieto skupiny spravidla nemajú možnosť získať od manažmentu účtovnej jednotky ďalšie, interné informácie, preto sa musia spoliehať na všeobecne dostupné finančné výkazy. Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby výkazy boli zostavené tak, aby boli **relevantné, zrozumiteľné a porovnateľné** pre všetkých používateľov na medzinárodnej úrovni.

Rozhodovacia úloha informácií

Cieľ finančného výkazníctva je úzko spojený s rozhodovaním používateľov. Finančné informácie majú pomáhať predovšetkým pri:

- **odhadovaní budúcich peňažných tokov**,
- **posudzovaní finančnej pozície** – teda zdrojov, ktoré má účtovná jednotka k dispozícii, a povinností, ktoré musí splniť,
- **hodnotení výkonnosti manažmentu** a jeho zodpovednosti za zverené zdroje.

Tieto informácie majú prediktívnu aj potvrdzujúcu funkciu. Prediktívna funkcia znamená, že používateľ vie na základe údajov vo výkazoch odhadnúť budúce výsledky. Potvrdzujúca funkcia znamená, že na základe výkazov vie spätne posúdiť, či sa manažmentu podarilo dosiahnuť to, čo bolo očakávané.

Informácie o finančnej situácii a výkonnosti

Koncepčný rámec zdôrazňuje, že užitočné sú informácie o:

- **aktívach** – teda zdrojoch, ktoré účtovná jednotka kontroluje,
- **záväzkoch** – povinnostiach, ktorých splnenie si vyžiada odtok zdrojov,
- **vlastnom imaní** – zostatkovom podiele na majetku po odpočítaní záväzkov,
- **výnosoch a nákladoch** – ktoré ukazujú, ako sa mení hodnota vlastného imania,
- **peňažných tokoch** – ktoré ilustrujú schopnosť jednotky generovať hotovosť.

Tieto informácie umožňujú používateľom pochopiť nielen aktuálny stav účtovnej jednotky, ale aj jej dynamiku – teda ako sa v priebehu obdobia mení výkonnosť a aké faktory tieto zmeny spôsobujú.

Manažérska zodpovednosť

Dôležitou funkciou finančného výkazníctva je aj zobrazenie toho, **ako manažment nakladá so zverenými zdrojmi**. Finančné výkazy tak slúžia aj ako nástroj zodpovednosti (accountability). Investor alebo veriteľ sa na základe nich vie rozhodnúť, či manažment využíva zdroje efektívne, či napĺňa stratégiu a či dokáže prinášať očakávané výsledky.

Limity finančného výkazníctva

Koncepčný rámec upozorňuje, že hoci finančné výkazy majú široké použitie, **nie sú schopné poskytnúť všetky informácie**, ktoré by používatelia mohli potrebovať. Nie sú napríklad určené na to, aby poskytovali detailné nefinančné údaje o trhovom postavení účtovnej jednotky, o kvalite manažmentu alebo o hodnotách a stratégiách firmy. Takéto aspekty môžu ovplyvniť ekonomické rozhodnutia, no rámec ich priamo nerieši.

Finančné výkazy tak predstavujú **nevyhnutný, no nie postačujúci zdroj informácií** pre ekonomické rozhodovanie. Preto ich používatelia často dopĺňajú o iné zdroje, ako sú manažérske správy, analýzy odvetvia či makroekonomické predpoklady.

Cieľom finančného výkazníctva je teda poskytovať informácie, ktoré sú:

- užitočné pre ekonomické rozhodovanie,
- relevantné a verné v zobrazení ekonomickej reality,
- porovnateľné a zrozumiteľné pre používateľov na celosvetovej úrovni.

Primárnym adresátom sú poskytovatelia kapitálu, no z tých istých informácií následne čerpajú aj ďalšie skupiny – zamestnanci, štátne orgány či široká verejnosť.

3.2 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií

Aby finančné informácie plnili svoj účel, nestačí, aby boli dostupné – musia mať vlastnosti, ktoré im dodávajú **užitočnosť** pre používateľov. Koncepčný rámec IFRS zdôrazňuje, že informácia je užitočná vtedy, keď je **relevantná** a zároveň poskytuje **verné zobrazenie** hospodárskej reality. Tieto dve vlastnosti sa označujú ako **fundamentálne kvalitatívne charakteristiky**. Okrem nich existujú aj tzv. **podporné (enhancing) charakteristiky**, ktoré zvyšujú hodnotu užitočných informácií: porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť.

Fundamentálne kvalitatívne charakteristiky

Relevancia znamená, že informácia dokáže ovplyvniť rozhodnutia používateľov. Nemusí sa pritom jednať o informáciu, ktorú využije každý, postačuje, ak má schopnosť ovplyvniť rozhodnutie aspoň niektorých používateľov. Relevancia sa prejavuje dvoma základnými funkciami:

- **prediktívnou** – informácia umožňuje robiť odhady budúcich výsledkov,
- **potvrdzujúcou** – informácia poskytuje spätnú väzbu o minulých očakávaniach.

Tieto dve funkcie sa navzájom dopĺňajú. Napríklad, údaje o tržbách za bežný rok možno použiť ako základ pre predpovede tržieb v budúcnosti, pričom zároveň umožňujú porovnanie s predchádzajúcimi prognózami a tým aj spätné zhodnotenie ich presnosti.

Osobitným aspektom relevancie je **významnosť (materiality)**. Informácia je významná, ak jej opomenutie, skreslenie alebo zahmlenie môže ovplyvniť rozhodnutia používateľov. Významnosť má vždy kontextový a relatívny charakter – to, čo je významné pre jednu účtovnú jednotku, nemusí byť významné pre inú. Preto nie je možné určiť jednotný prah významnosti, ale posudzuje sa podľa povahy a veľkosti konkrétnej položky.

Verné zobrazenie znamená, že informácie musia verne zachytávať ekonomické javy, ktoré zobrazujú. Nestačí teda, aby výkazy boli „presné podľa formy“, musia vystihovať aj ekonomickú podstatu transakcií. Verné zobrazenie má tri kľúčové prvky:

- **úplnosť** – musí obsahovať všetky podstatné fakty a vysvetlenia,
- **neutralita** – informácia nesmie byť tendenčne skreslená v prospech určitej skupiny,
- **bezchybnosť** – proces tvorby a prezentácie informácie musí byť vykonaný korektne, bez chýb v metodike či výpočtoch.

S vernosťou súvisí aj pojem **opatrnosť (prudence)** – ide o potrebu rozvážneho prístupu pri tvorbe úsudkov v podmienkach neistoty. Opatrnosť znamená, že majetok a výnosy nesmú byť nadhodnotené a záväzky či náklady podhodnotené. Opatrnosť však neznamená asymetriu či systematické podceňovanie jednej strany účtovníctva.

V praxi sa môže stať, že relevantná informácia má vysokú mieru neistoty (napríklad pri odhadoch reálnej hodnoty). Vtedy je potrebné uviesť opis použitej metódy a zdrojov neistoty, aby si používateľ vedel vytvoriť vlastný úsudok.

Podporné kvalitatívne charakteristiky

Porovnateľnosť umožňuje používateľom identifikovať podobnosti a rozdiely medzi rôznymi účtovnými jednotkami alebo v rámci jednej jednotky medzi obdobiami. Porovnateľnosť sa dosahuje konzistentným používaním metód, ale neznamena uniformitu – rozdielne veci musia byť prezentované rozdielne.

Overiteľnosť dáva používateľom istotu, že informácia skutočne odráža realitu. Dosahuje sa buď priamym overením (napríklad spočítaním hotovosti), alebo nepriamym overením (kontrolou vstupov do modelu a výpočtu výsledku). Overiteľnosť neznamena, že musia existovať len jednoznačné čísla – aj intervalové odhady môžu byť overiteľné, ak sú správne zdokumentované.

Včasnosť znamená, že informácia musí byť dostupná v takom čase, aby mohla ovplyvniť rozhodnutia. Čím je informácia staršia, tým menšiu má spravidla hodnotu, hoci niektoré údaje (napríklad historické trendy) si uchovávajú význam aj po dlhšom čase.

Zrozumiteľnosť sa týka spôsobu prezentácie. Informácie by mali byť klasifikované a prezentované jasne a stručne. Rámec pritom upozorňuje, že nie všetky ekonomické javy možno zjednodušiť – niektoré sú komplexné a vyžadujú detailnejší opis. Finančné výkazy sú určené pre používateľov s primeranou znalosťou ekonomických javov, ktorí sa snažia údaje pochopiť.

Aplikácia kvalitatívnych charakteristík a obmedzenie nákladov

Kvalitatívne charakteristiky sa neuplatňujú izolovane, ale vo vzájomnej kombinácii. Často je potrebné robiť kompromisy – napríklad, zavedenie nového štandardu môže dočasne znížiť porovnateľnosť, ale zvýši relevanciu a vernosť zobrazenia do budúcnosti.

Nad všetkými charakteristikami stojí tzv. **nákladové obmedzenie**. Poskytovanie informácií je nákladné a tieto náklady musia byť ospravedlniteľné prínosmi pre používateľov. Preto sa štandardotvorca aj účtovné jednotky snažia nájsť rovnováhu medzi úrovňou detailu a ekonomickou efektívnosťou výkazníctva.

Kvalitatívne charakteristiky tvoria **chrbtovú kosť užitočnosti finančných informácií**. Fundamentálne charakteristiky – relevancia a verné zobrazenie – sú nevyhnutným základom. Podporné charakteristiky – porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť – túto užitočnosť zvyšujú. Spoločne zabezpečujú, aby sa finančné výkazy stali spoľahlivým zdrojom údajov pre ekonomické rozhodovanie, pričom vždy treba zvažovať aj náklady na ich poskytovanie.

3.3 Koncepce kapitálu a udržiavania kapitálu

Kapitál je jadrom podnikania. Predstavuje investíciu vlastníkov, ktorú manažment využíva na dosahovanie výnosov a zvyšovanie hodnoty účtovnej jednotky. Konceptný rámec IFRS zdôrazňuje, že správne pochopenie kapitálu a princípov jeho udržiavania je kľúčové pre určenie, čo je zisk a ako sa meria. Rôzne koncepcie kapitálu vedú k rôznym prístupom k určeniu výsledku hospodárenia a tým aj k rôznym záverom o finančnej výkonnosti.

Finančný rámec rozlišuje dve základné koncepcie kapitálu:

1. Finančná koncepcia kapitálu

- Kapitál sa chápe ako čistý majetok (net assets) alebo vlastné imanie účtovnej jednotky.
- Podľa tohto prístupu je ziskom prírastok vlastného imania počas obdobia, ak nie je spôsobený vkladmi alebo distribúciami vlastníkom.
- Tento prístup sa zvyčajne vyjadruje v peňažných jednotkách (napr. eurá).

2. Fyzická koncepcia kapitálu

- Kapitál sa chápe ako produkčná kapacita účtovnej jednotky, teda schopnosť vyrábať statky alebo poskytovať služby.
- Ziskom je iba také zvýšenie majetku, ktoré umožňuje zachovať alebo rozšíriť pôvodnú produkčnú kapacitu.
- Tento prístup sa viac využíva v odvetviach, kde je dôležité sledovať schopnosť udržať výrobný výkon, napríklad v energetike alebo priemysle.

Pojem **udržiavanie kapitálu** je úzko spojený s určením, čo je zisk. Podľa finančného rámca možno rozlišovať dve hlavné koncepcie:

- **Udržiavanie finančného kapitálu**
 - Zisk je dosiahnutý vtedy, keď čistý majetok na konci obdobia prevyšuje čistý majetok na začiatku obdobia (po zohľadnení vkladov a distribúcií).
 - Tento prístup sa zvyčajne používa pri zostavovaní účtovných závierok podľa IFRS, pretože je bližší investorom a veriteľom, ktorí sledujú hodnotu vlastného imania.
- **Udržiavanie fyzického kapitálu**
 - Zisk vzniká len vtedy, keď účtovná jednotka na konci obdobia zachová alebo zvýši svoju schopnosť vyrábať rovnaký objem statkov alebo služieb ako na začiatku obdobia.
 - Tento prístup berie do úvahy napríklad infláciu alebo zmeny cien vstupov, pretože tieto faktory ovplyvňujú schopnosť udržať výrobnú kapacitu.

Udržiavanie kapitálu si vyžaduje, aby sa zohľadnili **kapitálové úpravy** vyplývajúce zo zmien v cenách. Napríklad, ak inflácia zníži kúpnu silu peňazí, účtovná jednotka môže dosiahnuť vyšší zisk v nominálnych číslach, ale v skutočnosti si nezachovala schopnosť nakúpiť rovnaké množstvo výrobných vstupov. Preto pri fyzickom udržiavaní kapitálu musí byť zisk očistený o takéto cenové vplyvy.

Voľba koncepcie kapitálu má priamy dopad na:

- **určenie zisku** – finančné udržiavanie kapitálu vedie k širšiemu vymedzeniu zisku, zatiaľ čo fyzické k užšiemu,
- **výplatu dividend** – pri finančnom prístupe je možné rozdeliť väčšiu časť výsledku, zatiaľ čo pri fyzickom je potrebné najprv zabezpečiť zachovanie produkčnej kapacity,
- **vplyv inflácie** – v podmienkach vysokej inflácie je fyzické udržiavanie kapitálu presnejším ukazovateľom, keďže zachováva reálnu hodnotu investícií.

Pre investorov, veriteľov a ďalších používateľov je dôležité vedieť, ktorá koncepcia kapitálu bola použitá, pretože od toho závisí interpretácia vykázaného zisku. IFRS vo všeobecnosti vychádza z finančnej koncepcie kapitálu, no rámec ponecháva priestor na uplatnenie fyzickej koncepcie v špecifických prípadoch.

Koncepcie kapitálu a jeho udržiavania tvoria základ pre určenie, čo je zisk. Finančná koncepcia sa sústreďuje na hodnotu vlastného imania, zatiaľ čo fyzická na produkčnú kapacitu. Rozdiel medzi udržiavaním finančného a fyzického kapitálu vedie k rozdielnym výsledkom

hospodárenia a ovplyvňuje rozhodnutia o rozdeľovaní zisku, investíciách či financovaní. Správna interpretácia zisku preto nie je možná bez pochopenia toho, aký prístup k udržiavaniu kapitálu účtovná jednotka uplatnila.

Koncepčný rámec IFRS predstavuje základnú metodologickú oporu účtovného výkazníctva. Ide o dokument, ktorý stanovuje princípy a pojmy, na ktorých stoja medzinárodné účtovné štandardy. Jeho cieľom je poskytnúť jednotný jazyk a pravidlá pre tvorbu, interpretáciu a aplikáciu finančného výkazníctva. Rámec sa používa vtedy, keď konkrétny problém nie je riešený štandardom, alebo keď je potrebné vysvetliť princípy, ktoré stoja za konkrétnymi pojmami použitými v štandardoch.

Hlavným cieľom finančného výkazníctva je poskytovať informácie o finančnej situácii a výkonnosti účtovnej jednotky, ktoré sú užitočné pre investorov, veriteľov a ďalších poskytovateľov kapitálu. Informácie majú umožniť odhad budúcich peňažných tokov a posúdiť zodpovednosť manažmentu za spravovanie zverených zdrojov. Finančné výkazy sú preto primárne nástrojom ekonomického rozhodovania.

Aby boli informácie užitočné, musia spĺňať dve základné charakteristiky: **relevantnosť** a **verná zobrazenie**. Relevantná informácia má prediktívnu alebo potvrdzujúcu hodnotu; verná znamená, že zobrazuje hospodársku realitu úplne, neutrálne a bez chýb. Okrem toho rámec definuje podporné vlastnosti – porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť. Všetky tieto charakteristiky sú limitované nákladovou primeranosťou: úžitok z informácie musí prevážiť nad nákladmi na jej získanie.

Koncepčný rámec určuje, že finančné výkazy majú poskytovať štruktúrovaný obraz o majetku, záväzkoch, vlastnom imaní, výnosoch a nákladoch. Zostavujú sa pre určité účtovné obdobie, z perspektívy vykazujúcej účtovnej jednotky ako celku, a predpokladá sa ich zostavenie za podmienky **nepretržitého trvania podniku**. Vykazujúcou jednotkou nemusí byť iba právnická osoba, ale aj skupina podnikov alebo časť väčšieho subjektu, ak je možné jasne vymedziť jej hospodárske činnosti.

Jadro koncepčného rámca tvoria definície piatich prvkov účtovnej závierky:

- **majetok** ako súčasný ekonomický zdroj kontrolovaný účtovnou jednotkou,
- **záväzok** ako súčasná povinnosť, ktorej splnenie si vyžiada odtok zdrojov,
- **vlastné imanie** ako zostatkový podiel na majetku po odpočítaní záväzkov,
- **výnosy** ako prírastky ekonomických úžitkov vedúce k rastu vlastného imania,
- **náklady** ako úbytky úžitkov vedúce k jeho poklesu.

Tieto prvky umožňujú zostaviť účtovnú rovnicu a vyjadriť finančnú pozíciu aj výkonnosť účtovnej jednotky. (*Podrobnejšie rozobrané v kapitolách 5. Majetok: definícia a štruktúra; 6. Záväzky a vlastné imanie : definícia a štruktúra*).

Koncepčný rámec stanovuje kritériá, kedy sa prvky majú zahrnúť do výkazov. Uznatie je prípustné, ak výsledkom je relevantná a verná informácia. Odúčtovanie nastáva, keď majetok prestane byť kontrolovaný alebo keď zanikne povinnosť zo záväzku. Tieto procesy zabezpečujú, že výkazy obsahujú iba tie položky, ktoré verne odrážajú súčasnú hospodársku realitu.

Pre správne zobrazenie je potrebné určiť peňažnú hodnotu prvkov. Rámec rozlišuje historické náklady a bežné hodnoty (reálna hodnota, súčasná obstarávacía cena, hodnota pri použití, súčasná vyrovnávacía cena záväzku). Výber oceňovacieho základu musí zohľadniť relevanciu, vernosť, nákladovú primeranosť a konzistentnosť. V praxi sa často kombinuje viacero prístupov, aby sa dosiahla rovnováha medzi stabilitou a aktuálnosťou údajov. (*Podrobnejšie rozobrané v kapitole 4. Oceňovanie*).

Prezentácia určuje štruktúru a usporiadanie výkazov, zatiaľ čo zverejňovanie poskytuje doplňujúce vysvetlenia v poznámkach. Ich cieľom je, aby boli informácie nielen presné, ale aj prehľadné a zrozumiteľné. Kľúčovými princípmi sú úplnosť, neutralita, konzistentnosť a významnosť. Prezentácia a zverejňovanie sú dynamické oblasti, ktoré sa prispôbujú meniacim sa požiadavkám používateľov a technologickým možnostiam. (*Podrobnejšie rozobrané v kapitole 8. Účtovná závierka*).

Na určenie zisku je potrebné vychádzať z konceptu kapitálu a jeho udržiavania. Rámec rozlišuje:

- **finančnú koncepciu kapitálu** – kapitál chápaný ako čistý majetok; zisk vzniká, ak sa čistý majetok zvýši,
- **fyzickú koncepciu kapitálu** – kapitál chápaný ako produkčná kapacita; zisk vzniká, až keď je kapacita zachovaná a prekročená.

Vo všeobecnosti IFRS vychádza z finančného prístupu, no fyzický prístup má význam v odvetviach, kde je dôležité sledovať schopnosť podniku udržať výrobnú kapacitu.

Koncepčný rámec IFRS vytvára **komplexný systém zásad**, ktorý poskytuje odpovede na základné otázky finančného výkazníctva: aký je cieľ, aké vlastnosti majú mať informácie, čo sa má vykazovať, kedy a v akej hodnote, ako majú byť údaje usporiadané a ako definovať zisk. Jeho význam spočíva v tom, že zjednocuje účtovný jazyk na medzinárodnej úrovni a umožňuje porovnateľnosť výkazov v globálnom meradle.

3.4 Koncepčný rámec v slovenskej legislatíve

Na rozdiel od medzinárodných štandardov finančného výkazníctva, ktoré majú svoj *Conceptual Framework for Financial Reporting*, slovenská právna úprava nepozná samostatný dokument s názvom koncepčný rámec. Jeho základné myšlienky sú však premietnuté **priamo do zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve** a do súvisiacich vykonávacích opatrení Ministerstva financií SR, ktoré ustanovujú **postupy účtovania a rámcovú účtovú osnovu** pre jednotlivé typy účtovných jednotiek.

Zákon o účtovníctve je všeobecným predpisom, ktorý sa vzťahuje na všetky účtovné jednotky pôsobiace na území SR. Upravuje:

- **predmet účtovníctva** (§ 2), teda aké skutočnosti sa účtujú,
- **zásady vedenia účtovníctva** (§ 7), ktoré možno považovať za slovenskú obdobu kvalitatívnych charakteristík IFRS,
- **účtovné obdobie** a predpoklad **nepretržitého trvania účtovnej jednotky** (§ 3),
- **povinnosť zostavenia účtovnej závierky** a jej obsah (§ 17 a nasledujúce),
- **zásady oceňovania majetku a záväzkov** (§ 24 a nasledujúce).

Tieto ustanovenia plnia rovnakú funkciu ako koncepčný rámec IFRS: poskytujú metodologické základy, na ktorých stoja konkrétne účtovné predpisy.

Na zákon nadväzujú **opatrenia Ministerstva financií SR**, ktoré detailne rozpracúvajú spôsob účtovania jednotlivých účtovných prípadov. Pre podnikateľské subjekty účtujúce v sústave podvojného účtovníctva je kľúčové opatrenie č. 23054/2002-92 v úplnom znení. Obsahuje:

- **zásady pre účtovanie majetku, záväzkov a vlastného imania**,
- pravidlá pre **uznávanie nákladov a výnosov** a ich časové rozlíšenie,
- spôsob zostavenia **účtovnej závierky** a uzavretia účtovných kníh,
- **rámcovú účtovú osnovu**, ktorá predstavuje systematické členenie účtov.

Opatrenia pre ďalšie typy účtovných jednotiek (napr. neziskové organizácie, obce, štátne inštitúcie) majú odlišné podrobnosti, ale vychádzajú z rovnakých zásad daných zákonom.

Podobne ako IFRS rámec definuje kvalitatívne charakteristiky, slovenský zákon o účtovníctve stanovuje zásady, ktorými sa musí účtovníctvo riadiť. Ide napríklad o:

- **pravdivý a verný obraz** skutočnosti (§ 7 ods. 1),
- **systematickosť a úplnosť účtovníctva**,
- **prehľadnosť a zrozumiteľnosť**,
- **časovú a vecnú súvislosť nákladov a výnosov s účtovným obdobím**,
- **opatrnosť pri oceňovaní**.

Tieto zásady zaručujú, že finančné výkazy poskytujú verný obraz o hospodárení účtovnej jednotky a spĺňajú informačné potreby používateľov.

Slovenská právna úprava síce nepoužíva identickú terminológiu ako IFRS, no obsahovo sa približuje. **Majetok** je definovaný prostredníctvom oceňovacích základov a členenia (dlhodobý a krátkodobý), **záväzky** sa rozlišujú podľa splatnosti a **vlastné imanie** predstavuje rozdiel medzi majetkom a záväzkami. Výsledok hospodárenia sa zisťuje ako rozdiel výnosov a nákladov a môže ním byť zisk alebo strata (§ 17 zákona a § 9 opatrenia).

Podobne ako IFRS vyžaduje štruktúrované výkazy, aj slovenský zákon určuje povinnosť zostaviť účtovnú závierku, ktorá obsahuje **súvahu, výkaz ziskov a strát a poznámky**. V prípade niektorých účtovných jednotiek je povinnosť rozšírená (napr. o prehľad peňažných tokov alebo prehľad o zmenách vo vlastnom imaní). Zákon zároveň zavádza kategorizáciu účtovných jednotiek (mikro, malé, veľké), ktorá ovplyvňuje rozsah povinností.

Slovenská legislatíva nepracuje s pojmom „konceptný rámec“ ako samostatným dokumentom. Jeho funkciu však plní **zákon o účtovníctve** spolu s vykonávacími predpismi. Tieto predpisy stanovujú základné ciele účtovníctva, definujú kvalitatívne zásady, určujú prvky účtovnej závierky, podmienky uznávania a oceňovania, ako aj pravidlá prezentácie a zverejňovania informácií. V praxi teda slovenský systém naplňa všetky funkcie konceptného rámca, len v odlišnej právnej forme.

Cieľ finančného výkazníctva v slovenskej legislatíve

Na rozdiel od IFRS, kde je cieľ finančného výkazníctva systematicky formulovaný v samostatnej kapitole konceptného rámca, slovenská právna úprava obsahuje tieto zásady priamo v zákone o účtovníctve a v súvisiacich vykonávacích predpisoch. Základným dokumentom je **zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve**, ktorý definuje predmet účtovníctva a povinnosti účtovných jednotiek. Naň nadväzujú **opatrenia Ministerstva financií SR**, ktoré stanovujú postupy účtovania a rámcovú účtovú osnovu.

Podľa § 2 zákona o účtovníctve je predmetom účtovníctva účtovanie skutočností o stave a pohybe majetku, záväzkov, rozdiel medzi majetkom a záväzkami, výnosoch, nákladoch, príjmoch, výdavkoch a výsledku hospodárenia. Okrem toho je predmetom účtovníctva aj vykazovanie týchto skutočností v účtovnej závierke.

Z toho vyplýva, že slovenská úprava sleduje cieľ:

- **poskytnúť verný obraz o hospodárení účtovnej jednotky**,
- **umožniť kontrolu nakladania s majetkom a záväzkami**,
- **slúžiť ako základ pre určenie daňovej povinnosti**.

Účtovná jednotka je povinná zostaviť účtovnú závierku, ktorá je definovaná ako štruktúrovaná prezentácia skutočností, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovaná používateľom týchto informácií (§ 17). Účtovná závierka teda zohráva rovnakú úlohu ako finančné výkazy podľa IFRS – poskytuje informácie používateľom.

Slovenský zákon o účtovníctve explicitne stanovuje, že účtovná jednotka je povinná účtovať tak, aby účtovná závierka poskytovala **pravdivý a verný obraz** o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, a o finančnej situácii účtovnej jednotky (§ 7 ods. 1). Toto ustanovenie je analogické k IFRS požiadavke na „verné zobrazenie“ a plní funkciu základného cieľa účtovníctva v SR.

Porovnanie s IFRS

- **IFRS:** cieľom je poskytnúť informácie užitočné investorom, veriteľom a poskytovateľom kapitálu na rozhodovanie o budúcich peňažných tokoch.
- **Slovensko:** cieľom je poskytnúť verný a pravdivý obraz o hospodárení a majetkových pomeroch účtovnej jednotky, pričom informácie slúžia nielen investorom a veriteľom, ale aj na plnenie daňových a kontrolných funkcií.

Slovenský systém je menej koncepčný a viac právne normatívny. Ciele účtovníctva sú formulované ako povinnosti účtovnej jednotky, nie ako všeobecné princípy. Navyše, významnou funkciou účtovníctva v SR je jeho využitie pre **daňové účely**, čo v IFRS absentuje.

Cieľ finančného výkazníctva v SR je zakotvený v zákone o účtovníctve. Účtovníctvo má poskytovať verný a pravdivý obraz o hospodárení, majetku a záväzkoch účtovnej jednotky. Účtovná závierka je základným výstupom, ktorý slúži používateľom informácií, pričom slovenská legislatíva jej pripisuje aj významnú úlohu v oblasti daňovej správy. Na rozdiel od IFRS, kde je dôraz na potreby investorov a rozhodovanie o budúcich peňažných tokoch, slovenská úprava zdôrazňuje povinnosť verného zobrazenia a právnu záväznosť pre všetky účtovné jednotky.

Kvalitatívne charakteristiky v slovenskej legislatíve

IFRS rámec zdôrazňuje, že užitočné finančné informácie musia byť relevantné a verne zobrazené, pričom tieto vlastnosti podporujú porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť. Slovenská legislatíva nepoužíva rovnakú terminológiu, no obsahovo sa snaží zabezpečiť totožné kvalitatívne charakteristiky. Tie sú upravené priamo v zákone o účtovníctve, najmä v § 7 a § 8, ktoré ukladajú povinnosť zostavovať účtovníctvo tak, aby poskytovalo **pravdivý a verný obraz** a aby bolo vedené **správne, úplne, preukázateľne a zrozumiteľne**.

Podľa § 7 ods. 1 zákona je účtovná jednotka povinná účtovať tak, aby účtovná závierka poskytovala verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, a o finančnej situácii účtovnej jednotky.

- **Vernosť** znamená, že obsah položiek účtovnej závierky musí zodpovedať skutočnosti a byť v súlade so stanovenými účtovnými zásadami a metódami (§ 7 ods. 2).
- **Pravdivosť** znamená, že použité účtovné zásady a metódy vedú k vernej prezentácii skutočností.

Táto dvojica je slovenskou obdobou fundamentálnej vlastnosti „faithful representation“ z IFRS.

Podľa § 8 zákona sa účtovníctvo musí viesť **správne, úplne, preukázateľne a zrozumiteľne**.

- **Správnosť:** účtovníctvo je vedené v súlade so zákonom a ostatnými predpismi.
- **Úplnosť:** musia byť zaúčtované všetky účtovné prípady a zostavená závierka.
- **Preukázateľnosť:** všetky záznamy musia byť doložené účtovnými dokladmi a inventarizované.
- **Zrozumiteľnosť:** musí byť možné jednoznačne určiť obsah účtovných prípadov a záznamov.

Tieto zásady sa zhodujú s podporujúcimi kvalitami IFRS – porovnateľnosť, overiteľnosť, zrozumiteľnosť (comparability, verifiability, understandability).

Ďalšie princípy:

- **Konzistentnosť** – účtovná jednotka musí používať rovnaké účtovné metódy a zásady počas jedného účtovného obdobia; ak dôjde k zmene, je potrebné ju uviesť v poznámkach k účtovnej závierke (§ 7 ods. 3).
- **Opatrnosť** – zakotvená v § 26 a v postupoch účtovania (napr. pri tvorbe opravných položiek a rezerv). Tento princíp znamená, že výnosy a zisky sa účtujú až po ich skutočnom vzniku, zatiaľ čo náklady a straty už pri ich predpoklade.

Pri porovnaní medzi slovenskou legislatívou a IFRS môžeme konštatovať, že:

- **IFRS** hovorí o relevantnosti a vernom zobrazení ako fundamentálnych vlastnostiach.
- **Slovenský zákon** explicitne formuluje „pravdivý a verný obraz“, čím spája obe dimenzie do jedného právne záväzného kritéria.
- Podporné vlastnosti IFRS (porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť, zrozumiteľnosť) majú svoj ekvivalent v slovenskej úprave (správnosť, úplnosť, preukázateľnosť, zrozumiteľnosť, konzistentnosť).
- Nákladová primeranosť, ktorú IFRS uvádza ako obmedzenie, sa v slovenskej legislatíve explicitne neuvádza, ale implicitne ju obsahujú ustanovenia o efektívnosti a primeranosti účtovania.

Slovenská legislatíva síce nepoužíva presne rovnaké pojmy ako IFRS, no kvalitatívne ciele sú veľmi podobné. Zákon o účtovníctve ukladá povinnosť zostaviť účtovnú závierku, ktorá poskytuje **pravdivý a verný obraz**, a stanovuje princípy správnosti, úplnosti, preukázateľnosti, zrozumiteľnosti a konzistentnosti. Tieto požiadavky zodpovedajú medzinárodne uznávaným kvalitatívnym charakteristikám finančných informácií a zabezpečujú, že účtovníctvo v SR spĺňa kritériá transparentnosti a spoľahlivosti.

3.5 Porovnanie slovenskej legislatívy s IFRS

Slovenská právna úprava účtovníctva a finančného výkazníctva je zakotvená predovšetkým v **zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve** a v nadväzujúcich **opatreniach Ministerstva financií SR**, ktoré stanovujú účtovnú osnovu a postupy účtovania pre jednotlivé typy účtovných jednotiek. Na rozdiel od medzinárodného prostredia, kde existuje **samostatný Koncepčný rámec IFRS**, slovenská legislatíva nepracuje s týmto dokumentom oddelene – jeho obsah je premietnutý priamo do zákonných ustanovení a záväzných postupov.

Cieľom je poskytnúť **pravdivý a verný obraz** o finančnej situácii a výsledku hospodárenia účtovnej jednotky, čo je princíp, ktorý tvorí most medzi slovenskou a medzinárodnou úpravou.

IFRS chápu cieľ výkazníctva ako poskytovanie užitočných informácií pre rozhodovanie investorov, veriteľov a ďalších používateľov. Slovenská legislatíva sa opiera o podobný

princíp, hoci ho formuluje právno-normatívne: účtovná závierka musí poskytovať verný a pravdivý obraz, ktorý slúži všetkým zainteresovaným stranám.

Rozdiel spočíva v dôraze: IFRS vyzdvihuje **užitočnosť informácií pre rozhodovanie**, slovenský zákon kladie dôraz na **právnu záväznosť a úplnosť účtovníctva**.

IFRS výslovne uvádzajú **základné kvalitatívne charakteristiky** – relevantnosť, verné zobrazenie, zrozumiteľnosť, porovnateľnosť, včasnosť, overiteľnosť a nákladovú primeranosť. V slovenskej legislatíve sa tieto vlastnosti odrážajú v princípoch správnosti, úplnosti, preukázateľnosti, zrozumiteľnosti, konzistentnosti a opatrnosti. Hoci terminológia je odlišná, obsahovo sa slovenský systém blíži k IFRS. Rozdiel je v tom, že IFRS definuje tieto charakteristiky koncepčne, zatiaľ čo slovenský zákon ich stanovuje ako záväzné povinnosti účtovnej jednotky.

IFRS definujú reporting entity a stanovujú, ktoré výkazy sú povinné: súvaha, výkaz ziskov a strát, výkaz peňažných tokov, výkaz zmien vo vlastnom imaní a poznámky. Slovenská legislatíva používa pojem **účtovná jednotka** a vyžaduje tri základné výkazy (súvahu, výkaz ziskov a strát, poznámky). Výkaz peňažných tokov a výkaz zmien vo vlastnom imaní sú povinné iba pre veľké účtovné jednotky a pri konsolidovaných závierkach. Rozdiel je teda v rozsahu povinných výkazov a v miere flexibility: IFRS poskytuje rámec, slovenský systém pracuje s presne stanovenými tlačivami.

IFRS definujú prvky koncepčne: majetok, záväzky, vlastné imanie, výnosy a náklady. Slovenská legislatíva ich stanovuje právno-normatívne a dopĺňa ich o špecifické kategórie ako **iné aktíva a iné pasíva**. Tie slúžia na evidenciu položiek, ktoré síce nespĺňajú prísne definície, ale musia byť vykázané z praktických dôvodov (napr. časové rozlíšenie).

Rozdiel je v tom, že IFRS sa zameriava na ekonomickú podstatu, zatiaľ čo slovenský systém je detailne viazaný na účtovnú osnovu a postupy účtovania.

IFRS spájajú uznávanie s kritériami relevance a faithful representation, zneuznanie s tým, že položka prestane spĺňať definíciu prvku. Slovenská legislatíva chápe uznávanie cez zásadu časovej a vecnej súvislosti, pričom je viazané na existenciu účtovného dokladu. Zneuznanie je viac technickou otázkou opravy účtovných záznamov, často v spojení s inventarizáciou alebo časovým rozlíšením. Tento prístup je menej flexibilný, ale zaručuje jednotnosť a právnu istotu.

IFRS poznajú viacero **oceňovacích základní** – historickú cenu, reálnu hodnotu, súčasnú hodnotu či cash-flow-based techniky. Slovenská legislatíva taxatívne vymedzuje, ktoré metódy sa použijú (obstarávacia cena, vlastné náklady, menovitá hodnota, reálna hodnota, súčasná hodnota). Oceňovanie ku dňu účtovnej závierky je prísne viazané na zásadu opatrnosti. Rozdiel spočíva v prístupe: IFRS dáva priestor profesionálnemu úsudku, slovenský systém predpisuje presné postupy.

IFRS chápe **prezentáciu a zverejňovanie** ako nástroje komunikácie s používateľmi a umožňuje flexibilné usporiadanie. Slovenská legislatíva stanovuje povinné formy výkazov a povinnosť ich zverejniť v **registri účtovných závierok**, čím zabezpečuje jednotnosť a verejnú dostupnosť. Výhodou slovenského systému je vysoká miera transparentnosti, nevýhodou menšia prispôbitelnosť.

IFRS poznajú koncepcie finančného a fyzického udržiavania kapitálu. Slovenská legislatíva chápe kapitál najmä ako **vlastné imanie** a spája jeho udržiavanie s ochranou veriteľov. Povinnosť tvoriť rezervný fond, obmedzenia pri výplate zisku a pravidlá pre spoločnosti v kríze predstavujú právno-formálne garancie stability. Rozdiel je v tom, že IFRS kladie dôraz na ekonomickú podstatu a výber prístupu, slovenský systém na právne povinnosti.

Slovenská legislatíva aj IFRS sledujú rovnaký cieľ – zabezpečiť, aby finančné výkazy verne odrážali realitu a poskytovali spoľahlivé informácie používateľom. **IFRS** to robia prostredníctvom koncepčných princípov a dávajú priestor profesionálnemu úsudku. **Slovenská legislatíva** ide cestou právno-formálneho rámca, ktorý stanovuje záväzné pravidlá a obmedzuje flexibilitu. Výhodou slovenského systému je vysoká miera jednotnosti, transparentnosti a právnej istoty. Výhodou IFRS je naopak väčšia schopnosť odrážať ekonomickú realitu a prispôbiť sa rôznym situáciám. Oba prístupy sa teda dopĺňajú: slovenský systém zabezpečuje stabilitu a jednotnosť v národnom prostredí, IFRS umožňuje medzinárodnú porovnateľnosť a ekonomickú prispôbitivosť. Pre účtovné jednotky, ktoré pôsobia na medzinárodnom trhu, je preto kľúčové rozumieť obom rámcom a vedieť ich vzájomne zosúladiť.

3.6 Porovnávací analýza Koncepčného rámca IFRS a jeho funkčných analógov v ukrajinskej legislatíve

V medzinárodnej praxi finančného výkazníctva zaujíma Koncepčný rámec finančného výkazníctva podľa IFRS (ďalej len „Koncepčný rámec“) centrálnu postavenie v systéme normatívneho usmerňovania. Hoci nejde o štandard v úzkom zmysle slova, vytvára metodologický „rámec“ pre tvorbu a interpretáciu štandardov, ako aj pre uplatňovanie odborného úsudku pri zostavovaní finančných výkazov podľa IFRS. Na Ukrajine neexistuje priamy „analog“ Koncepčného rámca ako samostatný regulačný dokument porovnateľného postavenia. Všeobecné zásady zostavovania finančných výkazov a organizácie účtovníctva sú však upravené v Zákone Ukrajiny *O účtovníctve a finančnom výkazníctve na Ukrajine* (ďalej len „zákon“) a sú ďalej konkretizované najmä v NP(S)BO 1 *Všeobecné požiadavky na finančné výkazy*. Porovnanie je preto vhodné realizovať prostredníctvom konfrontácie funkcií obsahových prvkov Koncepčného rámca IFRS s tým, ako sú obdobné otázky upravené na úrovni zákona a NP(S)BO 1.

Normatívna povaha a úloha v systéme regulácie

Koncepčný rámec IFRS plní metodologickú funkciu: vymedzuje cieľ finančného výkazníctva, základné pojmy, kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií, prvky finančných výkazov a princípy ich uznávania a oceňovania. Služi ako usmernenie v situáciách, keď konkrétny štandard neposkytuje priamu odpoveď, a zároveň predstavuje východisko pre tvorbu nových štandardov. Dôležité je, že Koncepčný rámec nemá prednosť pred konkrétnymi štandardmi: ak sa požiadavky štandardu odlišujú od konceptuálnych ustanovení, uplatní sa štandard.

Ukrajinský systém je naopak viac „pravidlovo orientovaný“ (rules-based): zákon a NP(S)BO obsahujú stanovené pravidlá, štruktúry foriem výkazov, zoznam účtovných princípov a všeobecné požiadavky na zachytenie operácií. NP(S)BO 1 upravuje predovšetkým zloženie finančných výkazov, ich všeobecné požiadavky a niektoré zásady prezentácie údajov. Metodologické otázky (napr. detailné kritériá uznávania prvkov výkazov) sa v ukrajinských NP(S)BO riešia často prostredníctvom jednotlivých štandardov alebo podzákonných predpisov, nie sú však sústredené do jednotného konceptuálneho dokumentu. Ukrajinské normy teda plnia skôr regulačno-organizačnú funkciu, zatiaľ čo Koncepčný rámec má metodologicko-interpretatívny charakter.

Cieľ finančného výkazníctva a okruh používateľov

V Koncepčnom rámci IFRS je cieľ finančného výkazníctva jednoznačne viazaný na potreby „primárnych používateľov“ — existujúcich a potenciálnych investorov, veriteľov a iných poskytovateľov kapitálu. Finančné výkazy majú poskytovať informačný základ pre

rozhodnutia o poskytovaní zdrojov subjektu hospodárenia, o hodnotení budúcich peňažných tokov a o posudzovaní schopnosti manažmentu efektívne spravovať zdroje.

Na Ukrajine je cieľ finančného výkazníctva a účtovníctva formulovaný širšie a zároveň inštitucionálnejšie: výkazníctvo má uspokojovať informačné potreby rôznych používateľov vrátane štátnych orgánov, vlastníkov, veriteľov a ďalších zainteresovaných strán. Tento prístup historicky súvisí s funkciou účtovníctva ako nástroja kontroly a daňovo-štatistického zabezpečenia. V praxi to často ovplyvňuje štýl regulácie: dôraz sa kladie na formálnu unifikáciu a preukázateľnosť na základe dokumentácie, zatiaľ čo IFRS uprednostňuje rozhodovaciu užitočnosť informácií a zobrazenie ekonomickej podstaty.

Kvalitatívne charakteristiky finančných informácií

Koncepcný rámec IFRS jasne štruktúruje kvalitatívne charakteristiky na základné (relevantnosť a verné zobrazenie) a doplnujúce (porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť). Verné zobrazenie je vysvetlené prostredníctvom troch zložiek: úplnosť, neutralita a bezchybnosť. Relevantnosť sa spája s prediktívnou a potvrdzujúcou hodnotou informácie a so zásadou významnosti (materiality).

V ukrajinskej legislatíve sú obdobné myšlienky prítomné, avšak vyjadrené inak. Zákon stanovuje princípy, medzi ktoré patria napríklad úplné zverejnenie, opatrnosť, konzistentnosť, nadradenosť podstaty nad formou, akruálny princíp a vecná súvislosť výnosov a nákladov, periodicita a pod. NP(S)BO 1 zároveň uvádza všeobecné požiadavky súvisiace so spoľahlivosťou, porovnateľnosťou a zrozumiteľnosťou. Ukrajinský model však menej systematicky rozlišuje charakteristiky podľa „hierarchie“ a v menšej miere pracuje s konceptom „faithful representation“ ako integrálnou kvalitatívnou charakteristikou. Metodologická logika IFRS sa tak javí ucelenejšia, zatiaľ čo v ukrajinskom prostredí má skôr „zoznamový“ charakter (cez výpočet princípov), čo môže ovplyvňovať mieru odôvodnenia odborného úsudku v sporných situáciách.

Základné predpoklady: nepretržitosť činnosti a akruálny princíp

V Koncepcnom rámci IFRS sú základnými predpokladmi nepretržitosť činnosti (going concern) a akruálny princíp (accrual basis). Predstavujú „východiskové body“ pre uznávanie prvkov výkazov a výber oceňovacích báz. IAS 1 podrobne upravuje požiadavky na posúdenie schopnosti podniku pokračovať v činnosti a na zverejňovanie významných neistôt.

Ukrajinská legislatíva tieto predpoklady taktiež zakotvuje prostredníctvom princípu nepretržitosti a princípu akruálneho účtovania a vecnej súvislosti výnosov a nákladov. Prístup k zverejňovaniu a prepojeniu predpokladu nepretržitosti s oceňovacou базou aktív a záväzkov je však v NP(S)BO 1 menej detailný. V praxi to môže viesť k tomu, že otázky významných neistôt týkajúcich sa nepretržitosti sú vo väčšej miere „delegované“ na odborný úsudok a audítorské postupy, kým IFRS sú v tejto oblasti prísnejšie formalizované a podrobnejšie.

Prvky finančných výkazov: definície a kritériá uznania

Jedným z najdôležitejších rozdielov je miera konceptualizácie prvkov výkazov. Koncepcný rámec IFRS definuje aktívum, záväzok, vlastné imanie, výnos a náklad prostredníctvom ekonomickej podstaty, najmä cez pojmy zdroj, kontrola, minulé udalosti a potenciál generovať ekonomické úžitky. Následne vymedzuje kritériá uznania: tradične pravdepodobnosť budúcich ekonomických úžitkov a spoľahlivé ocenenie (v súčasnom znení — vhodnosť uznania z hľadiska relevantnosti a verného zobrazenia).

Na Ukrajine sú definície prvkov výkazov uvedené v NP(S)BO a ďalších predpisoch, často však majú formálnejší a menej „koncepcný“ charakter. Ukrajinské pravidlá kladú výrazný dôraz na existenciu prvotných dokladov, právne aspekty vzniku práv a záväzkov a súlad so

stanovenými formami a položkami výkazov. Neznamená to ignorovanie ekonomickej podstaty, avšak mechanizmy jej uplatnenia bývajú užšie. Preto sa pri prechode z NP(S)BO na IFRS najvýraznejšie rozdiely prejavujú v uznávaní a klasifikácii aktív a záväzkov (napr. v oblasti lízingu, finančných nástrojov, rezerv a konsolidácie).

Oceňovanie: historická cena a aktuálne oceňovacie bázy

Koncepčný rámec IFRS identifikuje rôzne oceňovacie bázy: historickú obstarávaciu cenu, reálnu hodnotu, hodnotu z používania/hodnotu plnenia, aktuálnu cenu, súčasnú hodnotu budúcich peňažných tokov a pod. Výber oceňovacej bázy je viazaný na relevantnosť a verné zobrazenie, ako aj na charakteristiky aktíva alebo záväzku a podnikový model subjektu hospodárenia. Oceňovanie v IFRS je teda „konceptne riadené“ a často sa opiera o ekonomické predpoklady a trhové parametre.

Ukrajinský prístup tradične uprednostňuje historickú (skutočnú) obstarávaciu cenu ako základnú oceňovaciu bázu, čo vyplýva priamo z princípov zakotvených v zákone. Hoci niektoré NP(S)BO umožňujú precenenie alebo použitie reálnej hodnoty, jej aplikácia je obmedzenejšia a sprevádzaná formalizovanými postupmi. V dôsledku toho sú finančné výkazy podľa NP(S)BO často menej citlivé na trhové výkyvy, čo zvyšuje stabilitu vykazovaných hodnôt, avšak môže znižovať ich relevantnosť pre investorov v období výrazných zmien trhovej konjunktúry.

Nadradenosť podstaty nad formou a úloha odborného úsudku

IFRS sú vo všeobecnosti systémom, v ktorom je odborný úsudok kľúčovým nástrojom realizácie koncepčných ustanovení. Nadradenosť podstaty nad formou preniká logikou štandardov: uznávanie sa opiera o kontrolu, riziká a úžitky a ekonomickú podstatu zmlúv a transakcií. V mnohých oblastiach (lízingu, zníženie hodnoty, rezervy, finančné nástroje) nie je možné dosiahnuť primeranú aplikáciu štandardov bez odborného úsudku.

Ukrajinská legislatíva princíp nadradenosti podstaty nad formou taktiež uznáva, avšak praktický priestor pre odborný úsudok býva zúžený rigidnými formami výkazov, podrobnými inštrukciami a výraznou úlohou dokumentárnej preukázateľnosti. Ukrajinský model tak zabezpečuje vysokú formálnu jednotnosť, no niekedy môže zaostávať za IFRS v hĺbke ekonomického zobrazenia zložitých transakcií. Trend harmonizácie a rozširovania uplatňovania IFRS na Ukrajine však postupne posilňuje úlohu odborného úsudku aj v národnej praxi.

Prezentácia finančných výkazov: formy, štruktúra a zverejňovanie

IFRS stanovujú minimálne požiadavky na zloženie finančných výkazov a zásady ich prezentácie, pričom ponechávajú značný priestor na štruktúrovanie položiek a zverejňovanie informácií s ohľadom na významnosť. IAS 1 kladie dôraz na verné zobrazenie, významnosť, agregovanie a dezagregovanie, konzistentnosť prezentácie a na rozsiahle poznámky ako kľúčový prvok transparentnosti.

Ukrajinská regulácia naopak tradične vychádza zo štandardizovaných foriem finančných výkazov s vymedzenými položkami a predpísaným postupom ich zostavenia. NP(S)BO 1 stanovuje zloženie výkazov a všeobecné požiadavky, avšak flexibilita štruktúry a zverejňovania býva spravidla nižšia. To uľahčuje porovnateľnosť v rámci krajiny, no môže obmedzovať schopnosť poskytovať rozhodovacie relevantné informácie o špecifických rizikách a úsudkoch, čo je typické pre IFRS.

Z uvedeného vyplýva, že Koncepčný rámec IFRS a ukrajinské regulačné zdroje (zákon a NP(S)BO 1) majú spoločný cieľ — zabezpečiť spoľahlivé a užitočné finančné informácie. Rozdiely sa však prejavujú vo formáte a metodológii: IFRS vytvára konceptuálne orientovaný

system založený na kvalitatívnych charakteristikách, ekonomickej podstate a odbornom úsudku, zatiaľ čo ukrajinský system pri absencii jednotného konceptuálneho dokumentu realizuje všeobecné zásady prostredníctvom výpočtu princípov a detailných pravidiel prezentácie výkazov. Funkčnými analógmi Konceptného rámca na Ukrajine sú všeobecné princípy a požiadavky zakotvené v zákone a NP(S)BO 1, ako aj jednotlivé štandardy konkretizujúce uznávanie a oceňovanie. Existencia jednotného konceptného dokumentu v IFRS však zabezpečuje vyššiu vnútornú konzistentnosť a väčšiu flexibilitu pri zobrazení nových alebo zložitých ekonomických javov. Pre Ukrajinu ďalšie zbližovanie s IFRS znamená nielen formálne prijatie štandardov, ale aj postupné posilňovanie konceptuálneho prístupu v účtovnej praxi, najmä prostredníctvom rozvoja odborného úsudku, rozšírenia zverejňovania a dôrazu na ekonomickú podstatu transakcií.

3.7 Všeobecná charakteristika konceptného rámca finančného výkazníctva - príklady

V tejto podkapitole sú uvedené **praktické príklady a prípadové štúdie**, ktoré ilustrujú aplikáciu konceptného rámca IFRS v praxi. Cieľom je ukázať, ako sa zásady a princípy rámca premietajú do konkrétnych účtovných situácií a ako môžu viesť k odlišným výsledkom oproti národným pravidlám.

Názorné príklady sa zameriavajú na:

- definovanie a uznávanie majetku,
- oceňovanie reálnou hodnotou,
- vykazovanie výnosov podľa IFRS 15,
- prezentáciu a zverejňovanie informácií,
- kapitál a jeho udržiavanie.

Tieto oblasti boli vybrané preto, že patria medzi najdiskutovanejšie rozdiely medzi IFRS a národnými úpravami a poskytujú najlepšie ukážky toho, ako konceptný rámec ovplyvňuje praktické finančné výkazníctvo.

Príklad 3.1: *Majetok podľa IFRS – kedy sa uzná a kedy nie*

Podľa IFRS sa majetok (assets), hmotný aj nehmotný, uzná v účtovnej závierke iba vtedy, ak spĺňa definíciu a kritériá uznania. Príklad nižšie ilustruje, kedy tieto podmienky sú a kedy nie sú splnené, s ohľadom na IAS 38 (nehmotné majetkové práva, ako napríklad interný vývoj softvéru) a IAS 16 (hmotný majetok).

Situácia A: Interný vývoj softvéru – čiastočné uznanie

Spoločnosť vyvíja softvér na interné použitie. Priebeh projektu:

Fáza	Popis	Uznanie
Výskumná fáza	Skúmanie feasibility brainstorming	Neprehodnocujú sa ako majetok – sú účtované ako konceptu, náklady, lebo neexistuje istota budúcich výnosov ani štúdie, kontrola nad konkrétnym majetkovým právom. Podľa IAS 38 výskumné náklady sa okamžite uvádzajú ako náklad

Fáza	Popis	Uznanie
		Tu možno začať uznávanie majetku – výdavky na vývoj v tejto fáze možno kapitalizovať ako nehmotný majetok, ak sú splnené všetky podmienky :
Vývojová fáza začiatok	Spoločnosť stanoví technickú – uskutočniteľnosť, má jasný plán, financie aj personálne kapacity	1. Je pravdepodobné, že budú plynúť budúce ekonomické prínosy (prenos licencie, úspory nákladov, interné využitie). 2. Účtovná jednotka má kontrolu nad týmto prínosom (softvér používa sama alebo ho predá). 3. Náklady na vývoj sú spoľahlivo merateľné (identifikácia priamo priraditeľných výdavkov). Následné údržbové fáze Úpravy, aktualizácie softvéru, opravy chýb Neprekračujú uznávanie ako majetok, lebo ide zväčša o údržbu – podľa IAS 38 sú tieto náklady výdavkami v období.

Záver: Interný vývoj softvéru sa stáva majetkom (nehmotným aktívom), ak prejde výskumnú fázu a splní podmienky uznania – ak nie, všetky spotrebované hodnoty sa premietnu ako náklad.

Situácia B: Kúpa strojového zariadenia – jasné uznanie

Spoločnosť zakúpi nový stroj za 200 000 EUR, aby ho používala vo výrobe. Ďalšie súvisiace náklady: doprava, inštalácia, testovanie – spolu 20 000 EUR.

Podľa IAS 16:

- Majetok (PPE) by sa uznal, ak:
 - je pravdepodobné, že budú plynúť budúce ekonomické výnosy (stroj pomôže vo výrobe).
 - cena obstarania je spoľahlivo merateľná (faktúry za stroj + prepravu, inštaláciu).

Následné náklady:

- **Rozšírenie kapacity alebo výrazné vylepšenie** (napr. pridanie novej funkcie stroja zvyšujúcej výkon) → možno zaradiť ako majetok, zvýšiť hodnotu, ak splní uznávacie kritériá.
- **Bežná údržba, výmena menších dielov** – výdavok do nákladov, nie ako majetok.

Riešenie: Kritériá uznania majetku podľa IFRS

Majetok sa uzná iba ak sú splnené **všetky nižšie uvedené podmienky**:

1. **Definícia majetku** – musí byť majetkom (zemný zdroj, hmotný/nehmotný), nad ktorým má účtovná jednotka kontrolu v dôsledku minulých udalostí, a musí byť pravdepodobné, že prinesie budúce ekonomické prínosy.
2. **Merateľnosť nákladov** – náklady musia byť presne a spoľahlivo určené.

3. **Fáza projektu** – len výdavky v uznateľnej fáze (napr. vývoja) sú kapitalizované; výskumné náklady a bežné údržby sa výdavujú.
4. **Použitie v budúcnosti** – aktívum musí byť využiteľné ekonomicky, buď priamo (napr. výrobný stroj), alebo nepriamo (softvér pre interné procesy).

Tento príklad poukazuje, že aj keď IFRS umožňujú uznanie majetku, musí byť splnené viacero podmienok. Kúpa stroja predstavuje relatívne jednoduchý prípad uznania, lebo kritériá sú zjavne splnené. Interný vývoj softvéru je zložitejší – majetok možno uznať len vtedy, ak je technicko-ekonomicky realistický a náklady sa dajú spoľahlivo merateľne priradiť. Iná fáza (napr. výskum) alebo úprava softvéru zvyčajne nevedú k uznaniu majetku, ale k vzniku a následnému vykazovaniu nákladov.

Príklad 3.2: Oceňovanie reálnou hodnotou

IFRS umožňujú oceňovať niektoré aktíva a záväzky **reálnou hodnotou (fair value)**. Podľa IFRS 13 je reálna hodnota definovaná ako cena, ktorá by bola získaná pri predaji aktíva alebo zaplatená pri prevode záväzku v riadnej transakcii medzi trhovými účastníkmi k dátumu ocenenia. Nejde teda o historickú cenu, ale o hodnotu odvodenú z aktuálnych trhových podmienok.

Reálna hodnota sa používa najmä pri:

- finančných nástrojoch (napr. akcie, dlhopisy, deriváty),
- investičných nehnuteľnostiach,
- biologických aktívach,
- v niektorých prípadoch aj pri zlúčeníach podnikov.

Spoločnosť vlastní administratívnu budovu, ktorú neprenajíma na vlastné použitie, ale ako investíciu (prenajíma nájomcom a očakáva zhodnotenie kapitálu). Podľa IAS 40 má spoločnosť možnosť zvoliť si:

- **model obstarávacej ceny** – budova sa vykazuje v historickej cene mínus odpisy a prípadné zníženie hodnoty,
- **model reálnej hodnoty** – budova sa každoročne prehodnocuje na reálnu hodnotu, pričom zmeny sa vykazujú priamo vo výsledku hospodárenia.

Situácia 1: Rast hodnoty

- Budova bola obstaraná v roku 20X0 za 1 000 000 EUR.
- K 31.12.20X1 znalecký posudok určil trhovú cenu 1 200 000 EUR.
- Rozdiel +200 000 EUR sa zaúčtuje ako zisk z precenenia do výsledku hospodárenia.

Situácia 2: Pokles hodnoty

- V roku 20X2 klesne trhovú cenu na 950 000 EUR.
- Rozdiel –250 000 EUR sa vykáže ako strata vo výsledku hospodárenia.

Hierarchia vstupov pri určovaní reálnej hodnoty

IFRS 13 zavádza trojstupňovú hierarchiu:

1. **Úroveň 1** – kótované ceny na aktívnych trhoch (napr. verejne obchodované akcie).
2. **Úroveň 2** – odvodené vstupy z podobných transakcií alebo nepriame merania (napr. ceny podobných nehnuteľností v lokalite).

3. **Úroveň 3** – nekótované vstupy, založené na odhadoch a modeloch (napr. diskontované cash-flow pre špecifický projekt).

Riešenie:

V našom príklade oceňovania budovy by išlo spravidla o **Úroveň 2** – využívajú sa trhové ceny podobných budov v danej lokalite. Oceňovanie reálnou hodnotou poskytuje dynamickejší pohľad na finančnú situáciu účtovnej jednotky, lebo odráža aktuálne trhové podmienky. Na druhej strane prináša aj volatilitu výsledku hospodárenia – v prípade investičnej nehnuteľnosti môže spoločnosť raz vykázať výrazný zisk, inokedy stratu, bez ohľadu na reálne cash-flow. Preto IFRS kladú dôraz na transparentnosť a povinnosť uvádzať, aká úroveň hierarchie vstupov bola použitá a aké metódy a predpoklady boli zvolené.

Príklad 3.3: Výnosy podľa IFRS 15

IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi* zavádza jednotný princíp pre uznávanie výnosov. Základom je **päťstupňový model**, ktorý má zabezpečiť, aby výnosy odrážali prenos tovaru alebo služieb zákazníkovi v súlade s tým, ako sa naplňajú záväzky zo zmluvy.

Päťstupňový model IFRS 15

1. **Identifikácia zmluvy so zákazníkom** – musí existovať záväzok, ktorý je právne vymáhateľný a má komerčnú podstatu.
2. **Identifikácia záväzkov plnenia (performance obligations)** – určenie, aké konkrétne tovary alebo služby sa majú dodať.
3. **Stanovenie transakčnej ceny** – dohoda o cene, ktorá môže obsahovať fixnú aj variabilnú časť.
4. **Rozdelenie transakčnej ceny na záväzky plnenia** – podľa relatívnych samostatných predajných cien.
5. **Uznanie výnosu** – vtedy, keď sa splní záväzok plnenia, teda keď dôjde k prenosu kontroly nad tovarom alebo službou.

Spoločnosť uzavrie so zákazníkom zmluvu o predaji softvéru so službou údržby:

- licencia na softvér (jednorazová dodávka),
- dvojročná služba údržby a podpory,
- celková cena: 140 000 EUR.

Riešenie:

Krok 1 – Zmluva: Zmluva je právne záväzná a komerčne zmysluplná.

Krok 2 – Identifikácia záväzkov plnenia:

- dodanie softvéru = samostatný záväzok,
- dvojročná údržba = samostatný záväzok, pretože poskytuje zákazníkovi dodatočný úžitok.

Krok 3 – Transakčná cena: Celková cena je 140 000 EUR.

Krok 4 – Rozdelenie ceny: Ak je obvyklá predajná cena softvéru 100 000 EUR a dvojročnej údržby 40 000 EUR, celková hodnota by bola 140 000 EUR. Relatívny pomer:

- softvér: $100\,000 / 140\,000 = 71,4\% \rightarrow 85\,680$ EUR,
- údržba: $40\,000 / 140\,000 = 28,6\% \rightarrow 34\,320$ EUR.

Krok 5 – Uznatie výnosu:

- **Softvér** – výnos sa uzná naraz pri dodaní a prenose kontroly, teda 85 680 EUR v čase dodania.
- **Údržba** – výnos sa uzná postupne počas dvoch rokov, teda 34 320 EUR/24 mesiacov = 1 430 EUR mesačne.

Situácia, kedy sa výnos neuzná okamžite

Ak by spoločnosť prijala zálohovú platbu ešte pred dodaním softvéru, nejde o výnos, ale o **záväzok voči zákazníkovi** (contract liability). Výnos sa uzná až v momente dodania softvéru.

IFRS 15 poskytuje detailný a univerzálny prístup k výnosom. Na rozdiel od jednoduchého pravidla „výnos pri fakturácii“ model päť krokov vyžaduje analyzovať záväzky plnenia a rozložiť cenu podľa relatívnych predajných hodnôt. Výsledkom je vernejšie zobrazenie toho, kedy a v akej výške spoločnosť skutočne získava ekonomické úžitky zo zmluvy.

Príklad 3.4: Prezentácia a zverejňovanie účtovných politík a odhadov

IFRS chápu prezentáciu a zverejňovanie ako **nástroje komunikácie s používateľmi účtovnej závierky**. Nejde len o povinné tabuľky, ale o spôsob, akým podnik prezentuje svoju finančnú situáciu a poskytuje vysvetlenia k významným položkám, účtovným politikám a odhadom.

Spoločnosť zostavuje účtovnú závierku podľa IFRS a v súvahe má tieto položky:

- investičné nehnuteľnosti,
- zásoby oceňované na základe metódy FIFO,
- derivátové kontrakty použité na zaistenie rizík.

Riešenie:

Podľa IFRS je povinná v poznámkach k účtovnej závierke uviesť:

1. **Účtovné politiky** – napríklad, že zásoby oceňuje metódou FIFO, investičné nehnuteľnosti modelom reálnej hodnoty podľa IAS 40 a že pri derivátoch aplikuje účtovanie zabezpečovacích vzťahov.
2. **Významné odhady a predpoklady** – napríklad predpoklad rastu cien nehnuteľností použitý pri ocenení reálnou hodnotou alebo diskontná sadzba použitá pri oceňovaní záväzkov zo zabezpečovacích kontraktov.
3. **Rizikové faktory** – IFRS 7 vyžaduje zverejniť informácie o rizikách súvisiacich s finančnými nástrojmi (kreditné, likviditné a trhové riziká) a spôsobe ich riadenia.

Poznámka

Účtovná jednotka oceňuje investičné nehnuteľnosti reálnou hodnotou. Hodnotu k 31. 12. 20X1 určil nezávislý znalec na základe porovnania s podobnými nehnuteľnosťami v danej lokalite (úroveň 2 podľa IFRS 13). Zmena reálnej hodnoty bola +150 000 EUR, ktorá bola zaúčtovaná do výsledku hospodárenia.

Významné predpoklady: pri oceňovaní sa predpokladal rast nájomného o 2 % ročne a diskontná sadzba 6 %.

Prečo je to dôležité?

- **Používatelia výkazov** (investori, veritelia) získavajú informácie o tom, na akých predpokladoch stojí účtovná závierka.

- Transparentnosť v poznámkach znižuje riziko nesprávneho rozhodovania používateľov.
- Bez týchto poznámok by rovnaká súvaha a výsledovka mohla pôsobiť nejasne alebo zavádzajúco.

IFRS kladú dôraz na to, že prezentácia a zverejňovanie musia ísť nad rámec samotných čísel – kľúčové sú vysvetlenia účtovných politík, významných odhadov a rizík. Takto sa zabezpečuje, aby účtovná závierka poskytovala komplexný a transparentný obraz o finančnej situácii spoločnosti.

Príklad 3.5: Kapitál a jeho udržiavanie

Koncepcný rámec IFRS v kapitole 8 rozlišuje dva prístupy k udržiavaniu kapitálu:

1. **Finančný kapitál** – udržiavanie hodnoty kapitálu v peňažných jednotkách.
2. **Fyzický kapitál** – udržiavanie schopnosti podniku vyrábať tovary a služby (produkčná kapacita).

Tieto prístupy majú odlišný dopad na to, ako sa určuje zisk.

Spoločnosť v inflačnom prostredí. Predstavme si podnik, ktorý vlastní výrobné zariadenie. Obstarávacía cena stroja bola 1 000 000 EUR, predpokladaná životnosť 10 rokov. Po piatich rokoch inflácia spôsobila, že nové obdobné zariadenie stojí 1 800 000 EUR.

Riešenie:

Scenár A – Udržiavanie finančného kapitálu

- Zisk sa určuje na základe historickej ceny.
- Ročné odpisy = 100 000 EUR.
- Ak spoločnosť dosiahne tržby 500 000 EUR a náklady (vrátane odpisov) 400 000 EUR, výsledkom je zisk 100 000 EUR.
- Tento zisk je možné rozdeliť vlastníkom ako dividendy, aj keď reálne nebude postačovať na náhradu zariadenia pri súčasných cenách.

Scenár B – Udržiavanie fyzického kapitálu

- Zisk sa určuje až po zohľadnení toho, že spoločnosť musí byť schopná nahradiť zariadenie v jeho súčasnej hodnote.
- Nová cena stroja = 1 800 000 EUR → ročné „ekonomické“ odpisy = 180 000 EUR.
- Výsledok hospodárenia po zohľadnení vyšších odpisov = $500\,000 - (400\,000 - 100\,000 + 180\,000) = 20\,000$ EUR.
- Zisk na rozdelenie je výrazne nižší, ale spoločnosť si zachová schopnosť pokračovať vo výrobe na rovnakej úrovni.

Z riešenia príkladu vyplýva, že:

- **Finančný kapitál** vedie k vyššiemu účtovnému zisku v prostredí rastúcich cien, ale môže ohroziť schopnosť podniku udržať výrobnú kapacitu.
- **Fyzický kapitál** zabezpečuje, že podnik nevyčerpá zisk, ktorý je potrebný na obnovu výrobného potenciálu.

IFRS umožňujú účtovným jednotkám zvoliť si prístup k udržiavaniu kapitálu podľa toho, čo lepšie vystihuje ich ekonomickú realitu. V prostredí stabilných cien sa oba prístupy môžu zhodovať, no pri vysokej inflácii vedú k odlišným výsledkom. Tento príklad ukazuje, že výber koncepcie kapitálu má priamy vplyv na výšku vykázaného zisku a tým aj na rozhodovanie vlastníkov o výplate dividend či reinvestíciách.

V tejto podkapitole sú uvedené **praktické príklady** zamerané na aplikáciu slovenského zákona o účtovníctve (zákon č. 431/2002 Z. z.) a súvisiacich opatrení Ministerstva financií SR o účtovaní v podvojnom účtovníctve podnikateľov. Ich cieľom je ukázať, ako sa princípy a pravidlá národnej legislatívy premietajú do každodenných účtovných situácií.

Príklady sa sústreďujú na tri kľúčové oblasti:

- uznávanie nákladov a výnosov na základe zásady časovej a vecnej súvislosti,
- uplatnenie zásady opatrnosti pri tvorbe opravných položiek,
- povinnosť zverejňovať účtovné závierky v registri účtovných závierok.

Tieto príklady ukazujú, že slovenská právna úprava je orientovaná na **právnú záväznosť, jednotnosť a transparentnosť**, pričom účtovná jednotka má menší priestor na individuálne posúdenie než pri IFRS.

Príklad 3.6A: *Uznávanie nákladov a výnosov*

Slovenský zákon o účtovníctve a opatrenia Ministerstva financií SR stanovujú, že účtovné jednotky musia viesť účtovníctvo tak, aby výsledok hospodárenia zobrazoval **pravdivo a verne** stav majetku, záväzkov a vlastného imania. Kľúčovým nástrojom je **zásada časovej a vecnej súvislosti**, ktorá určuje, kedy sa náklady a výnosy uznávajú. Náklady a výnosy sa teda neviažu na moment prijatia alebo úhrady platby (peňažné toky), ale na obdobie, s ktorým hospodársky súvisia.

Spoločnosť dostane faktúru za služby za december 20X1 vo výške 5 000 EUR, ktorá jej je doručená až v januári 20X2.

Riešenie:

- **Podľa zásady časovej a vecnej súvislosti:**

Náklad sa musí zaúčtovať do obdobia, s ktorým hospodársky súvisí, teda do decembra 20X1, hoci faktúra prišla až v januári.

- **Účtovný zápis v decembri 20X1:**

518 – Ostatné služby / 326 – Nevyfakturované dodávky 5 000 EUR.

- **V januári 20X2, keď faktúra príde:**

326 – Nevyfakturované dodávky / 321 – Dodávatelia 5 000 EUR.

Takto sa zabezpečí, že výsledok hospodárenia za rok 20X1 zahŕňa náklady súvisiace s týmto obdobím.

Príklad 3.6B: Výnosy z predplatného

Spoločnosť inkasuje od zákazníka v januári 20X2 platbu 12 000 EUR za poskytovanie služieb na celý rok 20X2.

Riešenie:

- **Podľa zásady časovej a vecnej súvislosti:**

Nemožno celý výnos uznať v januári. Výnos sa musí časovo rozlíšiť a vykazovať postupne počas roka 20X2.

- **Účtovanie v januári 20X2:**

311 – Odberatelia / 384 – Výnosy budúcich období 12 000 EUR.

- **Mesačne počas roka 20X2:**

384 – Výnosy budúcich období / 602 – Tržby z predaja služieb 1 000 EUR.

Poznámky:

- Slovenská legislatíva dbá na to, aby hospodársky výsledok nebol ovplyvnený iba dátumom prijatia faktúry alebo úhrady.
- **Nezávislosť účtovníctva od cash-flow** zabezpečuje vernejšie zobrazenie skutočného hospodárskeho výsledku.
- Povinnosť účtovať nevyfakturované dodávky a časové rozlíšenia patrí medzi základné kontrolné mechanizmy, ktoré sa overujú aj pri auditoch či daňových kontrolách.

Uznávanie nákladov a výnosov v slovenskej legislatíve je postavené na zásade časovej a vecnej súvislosti. Prakticky to znamená, že účtovná jednotka musí zabezpečiť, aby sa do výsledku hospodárenia zahrnuli všetky náklady a výnosy, ktoré sa k danému účtovnému obdobiu vzťahujú, bez ohľadu na to, kedy dôjde k prijatiu faktúry či platby.

Príklad 3.7: Opatrnosť a opravné položky

Jedným zo základných princípov slovenského účtovníctva je **zásada opatrnosti** (§ 26 zákona o účtovníctve). Znamená, že účtovná jednotka musí zohľadniť všetky predvídateľné riziká, straty a zníženia hodnoty majetku, aj keď sa o nich dozvie až medzi dňom zostavenia účtovnej závierky a jej schválením. Kľúčovým nástrojom uplatnenia opatrnosti sú **opravné položky** k majetku a záväzkom.

Spoločnosť eviduje pohľadávku voči zákazníkovi v nominálnej hodnote 10 000 EUR so splatnosťou v novembri 20X1. Ku dňu zostavenia účtovnej závierky (31.12.20X1) zákazník stále neuhradil faktúru a existujú informácie, že má finančné ťažkosti.

Riešenie:

- **Povinnosť účtovnej jednotky:**

Vytvoriť opravnú položku vo výške, ktorá zohľadňuje predpokladanú mieru nedobytnosti.

- **Odhad:**

ak je pravdepodobnosť inkasa iba 20 %, opravná položka sa vytvorí vo výške 8 000 EUR.

- **Účtovný zápis:**

546 – Tvorba opravných položiek k pohľadávkam / 391 – Opravné položky k pohľadávkam 8 000 EUR.

Ak by zákazník neskôr zaplatil celú pohľadávku, opravná položka sa zruší a zaúčtuje ako výnos.

Príklad 3.8: *Opravná položka k zásobám*

Spoločnosť má na sklade tovar v hodnote 50 000 EUR, ktorý je zastaraný a jeho predajná cena na trhu klesla na 30 000 EUR.

Riešenie:

- **Podľa zásady opatrnosti:**

Spoločnosť musí znížiť hodnotu zásob na nižšiu z obstarávacej ceny a čistú realizovateľnú hodnotu.

- **Výpočet:**

rozdiel 20 000 EUR sa zaúčtuje ako opravná položka.

- **Účtovný zápis:**

549 – Tvorba opravných položiek k zásobám / 191 – Opravné položky k zásobám 20 000 EUR.

Poznámka

- Opravné položky nepredstavujú trvalé zníženie hodnoty, ale dočasné ocenenie majetku na úroveň, ktorá zodpovedá realite k dátumu účtovnej závierky.
- Ak sa podmienky v budúcnosti zmenia (napr. zákazník zaplatí alebo cena tovaru opäť stúpne), opravná položka sa zruší.
- Zásada opatrnosti zabezpečuje, aby účtovná závierka nepreceňovala hodnotu majetku a aby bol výsledok hospodárenia realistický.

Opatrnosť a opravné položky sú pilierom konzervatívneho prístupu slovenského účtovníctva. Zabezpečujú, že účtovné jednotky nezobrazujú vo svojich výkazoch nadhodnotený majetok ani nerealistické očakávania. Aj keď vytváranie opravných položiek môže krátkodobo znížiť vykázaný zisk, v dlhodobom horizonte zvyšuje dôveryhodnosť účtovníctva.

Príklad 3.9: *Zverejňovanie v registri účtovných závierok*

Slovenská legislatíva kladie veľký dôraz na **transparentnosť a verejnú kontrolu** účtovníctva. Podľa zákona o účtovníctve (§ 23a a nasl.) majú účtovné jednotky povinnosť ukladať účtovnú závierku a výročnú správu do **registra účtovných závierok (RÚZ)**, ktorý je verejne dostupný online. Tým sa zabezpečuje, že informácie o hospodárení podnikateľských subjektov sú k dispozícii vlastníkom, veriteľom, obchodným partnerom i verejnosti.

Príklad 3.9A:

Malá spoločnosť s ručením obmedzeným zostavuje riadnu individuálnu účtovnú závierku k 31.12.20X1. Má nasledujúce povinnosti:

Riešenie

1. **Zostaviť účtovnú závierku** – súvahu, výkaz ziskov a strát a poznámky (podľa opatrenia MF SR).
2. **Schváliť účtovnú závierku** – valným zhromaždením spoločníkov.
3. **Uložiť účtovnú závierku do RÚZ** – v SR posiela priamo s daňovým priznaním k dani z príjmov zostavenú alebo priamo schválenú účtovnú závierku.

Účtovné závierky sa do registra ukladajú v elektronickej podobe prostredníctvom Finančnej správy SR. Po uložení sa stáva verejne dostupnou pre všetky zainteresované osoby.

Príklad 3.9B:

Veľká akciová spoločnosť má rozsiahlejšie povinnosti:

Riešenie:

- musí ukladať nielen účtovnú závierku, ale aj **výročnú správu**,
- ak podlieha auditu, spolu so závierkou sa ukladá aj **audítorská správa**,
- povinnosť ukladať závierky sa vzťahuje aj na konsolidovanú účtovnú závierku.

Ak spoločnosť tieto povinnosti nesplní, hrozí jej pokuta od daňového úradu až do výšky 2 % z hodnoty jej majetku.

Poznámka:

- **Transparentnosť:** verejnosť má prístup k základným finančným údajom všetkých spoločností.
- **Kontrola podnikateľského prostredia:** veritelia a obchodní partneri môžu overiť bonitu subjektu.
- **Štatistické a analytické využitie:** údaje z registra sa používajú aj na makroekonomické analýzy a kontrolné činnosti štátu.

Zverejňovanie účtovných závierok v registri je významným prvkom slovenskej legislatívy, ktorý nemá priamy ekvivalent v koncepčnom rámci IFRS. Ide o nástroj, ktorý posilňuje transparentnosť podnikateľského prostredia a zvyšuje dôveryhodnosť finančného výkazníctva. Praktický dôsledok pre účtovné jednotky je, že údaje o ich hospodárení sú verejne prístupné a môžu ovplyvniť ich reputáciu aj vzťahy s obchodnými partnermi.

Zoznam použitej literatúry:

- zákon č.431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov <https://www.slovlex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/431/20060101.html>
- <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/>
- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2025-08-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A., a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/priame-dane/dane-z-prijmu/>

3. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE CONCEPTUAL FINANCIAL REPORTING FRAMEWORK

The Conceptual Framework for Financial Reporting is a document issued by the International Accounting Standards Board (IASB) that provides theoretical and methodological guidance for the development of accounting standards and their interpretation in practice. It is not a binding IFRS standard, but a tool intended primarily for standard setters and users of accounting in situations where a specific issue is not explicitly addressed by an existing standard.

The purpose of the conceptual framework can be summarised in three main points:

- it provides a basis for the development and revision of IFRS standards,
- it assists accounting entities in resolving issues that are not directly addressed by the standards,
- it serves as a tool to increase the understandability and consistency of financial statements across countries and industries.

The framework includes, in particular:

- the objective of financial reporting,
- qualitative characteristics of useful financial information,
- definitions, recognition and measurement of elements of financial statements,
- capital maintenance principles.

The IASB last updated the conceptual framework in 2018, with the revision bringing clarification of the definitions of assets and liabilities, additional guidance on measurement and presentation, and an expansion of the section on capital maintenance.

The framework is available directly on the IFRS Foundation website in the "Standards" section and is generally provided in several language versions. The full text is freely accessible, allowing it to be used not only by professionals but also by students and researchers.

3.1 Objectives of financial reporting

Financial reporting is a fundamental means of communication between an entity and the users of its accounting information. The IFRS conceptual framework defines the main objective of financial reporting as providing information that is useful to investors, creditors and other capital providers in making decisions about providing resources to the accounting entity. In other words, the objective is not to satisfy every need of all potential users, but primarily to provide information that is most relevant to those who bear the risk and expect a return on their invested resources.

According to the framework, financial reporting focuses primarily on two areas:

1. **providing information about the financial position of the entity**, i.e. its resources and liabilities,
2. **providing information about financial performance**, which is key to assessing the entity's ability to generate future cash flows.

Primary users of financial statements

Primary users include existing and potential investors, creditors and other capital providers. These users have a common interest – they need to assess whether the entity will be

able to generate sufficient cash flows to repay their liabilities, pay interest or dividends, and increase the value of their investments.

The framework emphasises that these groups are generally unable to obtain additional internal information from the entity's management and must therefore rely on publicly available financial statements. For this reason, it is essential that the statements are prepared in such a way that they are **relevant, understandable and comparable** for all users at the international level.

The decision-making role of information

The objective of financial reporting is closely linked to the decision-making of users. Financial information should primarily assist in:

- **estimating future cash flows,**
- **assessing the financial position** – i.e. the resources available to the entity and the obligations it must fulfil,
- **evaluating management's performance** and its responsibility for the resources entrusted to it.

This information has both a predictive and a confirmatory function. The predictive function means that users can estimate future results based on the data in the statements. The confirmatory function means that, based on the statements, they can retrospectively assess whether management has succeeded in achieving what was expected.

Information on financial position and performance

The framework emphasises that information about the following is useful:

- **assets** – i.e. resources controlled by the accounting entity,
- **liabilities** – obligations whose fulfilment will require an outflow of resources,
- **equity** – the residual interest in assets after deducting liabilities,
- **income and expenses** – which show how the value of equity changes,
- **cash flows** – which illustrate the entity's ability to generate cash.

This information allows users to understand not only the current state of the accounting unit, but also its dynamics – i.e. how its performance changes over time and what factors cause these changes.

Managerial responsibility

An important function of financial reporting is also to show **how management uses the resources entrusted to it**. Financial statements thus also serve as a tool for accountability. Based on them, investors or creditors can decide whether management is using resources effectively, whether it is fulfilling its strategy, and whether it is able to deliver the expected results.

Limitations of financial reporting

The conceptual framework points out that although financial statements are widely used, **they cannot provide all the information** that users may need. For example, they are not designed to provide detailed non-financial information about the market position of an entity, the quality of its management, or the values and strategies of the company. Such aspects may influence economic decisions, but the framework does not directly address them.

Financial statements are therefore **an essential but insufficient source of information** for economic decision-making. Users therefore often supplement them with other sources, such as management reports, industry analyses and macroeconomic assumptions.

The objective of financial reporting is therefore to provide information that is:

- useful for economic decision-making,
- relevant and faithful in reflecting economic reality,
- comparable and understandable to users worldwide.

The primary addressees are capital providers, but other groups – employees, government authorities and the public – also draw on the same information.

3.2 Qualitative characteristics of useful financial information

For financial information to serve its purpose, it is not enough for it to be available – it must have characteristics that make it **useful** to users. The IFRS conceptual framework emphasises that information is useful when it is **relevant** and provides **a true and fair view** of economic reality. These two characteristics are referred to as **fundamental qualitative characteristics**. In addition to these, there are also **enhancing characteristics** that increase the value of useful information: comparability, verifiability, timeliness and understandability.

Fundamental qualitative characteristics

Relevance means that information can influence users' decisions. It does not have to be information that everyone uses; it is sufficient if it has the ability to influence the decisions of at least some users. Relevance manifests itself in two basic functions:

- **predictive** – information allows estimates of future results to be made,
- **confirmatory** – information provides feedback on past expectations.

These two functions complement each other. For example, sales data for the current year can be used as a basis for forecasting future sales, while also allowing comparison with previous forecasts and thus retrospective assessment of their accuracy.

A special aspect of relevance is **materiality**. Information is material if its omission, misstatement or obscurity could influence the decisions of users. Materiality is always contextual and relative – what is material for one entity may not be material for another. Therefore, it is not possible to determine a uniform materiality threshold, but it is assessed according to the nature and size of the specific item.

Fair presentation means that the information must accurately reflect the economic phenomena it represents. It is therefore not enough for the statements to be "accurate in form"; they must also capture the economic substance of the transactions. Fair presentation has three key elements:

- **completeness** – it must contain all material facts and explanations,
- **neutrality** – the information must not be biased in favour of a particular group,
- **accuracy** – the process of creating and presenting information must be carried out correctly, without errors in methodology or calculations.

The concept of prudence is also related to faithfulness – it is the need for a cautious approach when making judgements in conditions of uncertainty. Prudence means that assets and income must not be overvalued and liabilities or costs undervalued. However, prudence does not mean asymmetry or systematic underestimation of one side of the accounts.

In practice, relevant information may be subject to a high degree of uncertainty (e.g. in fair value estimates). In such cases, it is necessary to describe the method used and the sources of uncertainty so that users can make their own judgements.

Supporting qualitative characteristics

Comparability allows users to identify similarities and differences between different accounting entities or within a single entity between periods. Comparability is achieved through the consistent use of methods, but methods but does not imply uniformity – different things must be presented differently.

Verifiability gives users confidence that the information truly reflects reality. It is achieved either by direct verification (e.g. counting cash) or indirect verification (checking inputs to a model and calculating the result). Verifiability does not mean that there must be only unambiguous figures – even interval estimates can be verifiable if they are properly documented.

Timeliness means that information must be available in time to influence decisions. The older the information, the less value it generally has, although some data (e.g. historical trends) retain their significance even after a long period of time.

Understandability refers to the manner of presentation. Information should be classified and presented clearly and concisely. The framework points out that not all economic phenomena can be simplified – some are complex and require a more detailed description. Financial statements are intended for users with a reasonable knowledge of economic phenomena who are seeking to understand the data.

Application of qualitative characteristics and cost limitations

Qualitative characteristics are not applied in isolation, but in combination with each other. Compromises are often necessary – for example, the introduction of a new standard may temporarily reduce comparability, but it will increase relevance and faithfulness of presentation in the future.

Above all characteristics is **the** so-called **cost constraint**. Providing information is costly, and these costs must be justified by the benefits to users. Therefore, both standard setters and accounting entities strive to find a balance between the level of detail and the economic efficiency of reporting.

Qualitative characteristics form **the backbone of the usefulness of financial information**. Fundamental characteristics – relevance and faithful representation – are an essential foundation. Supporting characteristics – comparability, verifiability, timeliness and understandability – enhance this usefulness. Together, they ensure that financial statements become a reliable source of data for economic decision-making, while the costs of providing them must always be considered.

3.3 Concepts of capital and capital maintenance

Capital is at the heart of business. It represents the investment of owners, which management uses to generate returns and increase the value of the entity. The IFRS conceptual framework emphasises that a proper understanding of capital and the principle of its maintenance is key to determining what profit is and how it is measured. Different concepts of capital lead to different approaches to determining financial performance and thus to different conclusions about financial performance.

The framework distinguishes between two basic concepts of capital:

1. Financial concept of capital

- Capital is understood as net assets or equity of the accounting entity.
- According to this approach, profit is the increase in equity during the period, unless it is caused by contributions or distributions by owners.
- This approach is usually expressed in monetary units (e.g. euros).

2. Physical concept of capital

- Capital is understood as the productive capacity of an entity, i.e. its ability to produce goods or provide services.
- Only an increase in assets that allows the original production capacity to be maintained or expanded is considered a gain.
- This approach is more commonly used in sectors where it is important to monitor the ability to maintain production output, such as in energy or manufacturing.

The concept of **capital maintenance** is closely linked to the definition of profit. According to the framework, two main concepts can be distinguished:

- **Financial capital maintenance**

- Profit is achieved when net assets at the end of the period exceed net assets at the beginning of the period (after considering contributions and distributions).
- This approach is typically used in preparing financial statements under IFRS because it is more relevant to investors and creditors who monitor the value of equity.

- **Maintaining physical capital**

- Profit is only generated when the entity maintains or increases its ability to produce the same volume of goods or services at the end of the period as at the beginning of the period.
- This approach considers, for example, inflation or changes in input prices, as these factors affect the ability to maintain production capacity.

Maintaining capital requires that **capital adjustments** resulting from changes in prices be considered. For example, if inflation reduces the purchasing power of money, an entity may achieve higher profits in nominal terms, but it has not maintained its ability to purchase the same amount of production inputs. Therefore, in physical capital maintenance, profits must be adjusted for such price effects.

The choice of capital concept has a direct impact on:

- **profit determination** – financial capital maintenance leads to a broader definition of profit, while physical capital maintenance leads to a narrower one
- **dividend payments** – with the financial approach, it is possible to distribute a larger portion of the result, while with the physical approach, it is necessary to first ensure that production capacity is maintained,
- **the impact of inflation** – in conditions of high inflation, physical capital maintenance is a more accurate indicator, as it preserves the real value of investments.

It is important for investors, creditors and other users to know which concept of capital has been used, as this determines the interpretation of the reported profit. IFRS generally follows the financial concept of capital, but the framework leaves room for the physical concept to be applied in specific cases.

Concepts of capital and its maintenance form the basis for determining what constitutes profit. The financial concept focuses on the value of equity, while the physical concept focuses on production capacity. The difference between maintaining financial and physical capital leads to different economic results and influences decisions on profit distribution, investment and financing. Therefore, it is not possible to interpret profit correctly without understanding the approach to capital maintenance applied by the entity.

The IFRS conceptual framework provides the basic methodological support for financial reporting. It is a document that sets out the principles and concepts on which international accounting standards are based. Its aim is to provide a uniform language and rules for the creation, interpretation and application of financial reporting. The framework is used when a specific issue is not addressed by a standard or when it is necessary to explain the principles behind specific concepts used in the standards.

The main objective of financial reporting is to provide information about the financial position and performance of an entity that is useful to investors, creditors and other capital providers. The information should enable the estimation of future cash flows and the assessment of management's responsibility for the management of entrusted resources. Financial statements are therefore primarily a tool for economic decision-making.

For information to be useful, it must meet two basic characteristics: **relevance** and **faithful representation**. Relevant information has predictive or confirmatory value; faithful means that it presents economic reality completely, neutrally and without error. In addition, the framework defines supporting characteristics – comparability, verifiability, timeliness and understandability. All these characteristics are limited by cost-effectiveness: the benefits of the information must outweigh the costs of obtaining it.

The framework specifies that financial statements should provide a structured view of assets, liabilities, equity, income and expenses. They are prepared for a specific accounting period, from the perspective of the reporting entity as a whole and are assumed to be prepared on a **going concern** basis. The reporting entity need not be a legal entity but may also be a group of entities or part of a larger entity, provided that its economic activities can be clearly defined.

The core of the framework consists of definitions of five elements of financial statements:

- **assets** as current economic resources controlled by the reporting entity,
- **liabilities** as present obligations whose settlement will require an outflow of resources,
- **equity** as the residual interest in assets after deducting liabilities,
- **revenue** as increases in economic benefits leading to an increase in equity,
- **expenses** as decreases in benefits leading to a decrease in equity.

These elements make it possible to compile an accounting equation and express the financial position and performance of the accounting entity. (*Discussed in more detail in chapters 5. Assets: definition and structure; 6. Liabilities and equity: definition and structure*).

The framework sets out the criteria for when items should be included in the statements. Recognition is permitted if the result is relevant and reliable information. Derecognition occurs when control over an asset ceases or when the obligation under a liability is extinguished. These processes ensure that the financial statements contain only those items that faithfully reflect the current economic reality.

For correct presentation, it is necessary to determine the monetary value of items. The framework distinguishes between historical costs and current values (fair value, current

acquisition cost, value in use, current settlement value of a liability). The choice of measurement basis must consider and relevance, faithfulness, cost appropriateness and consistency. In practice, multiple approaches are often combined to achieve a balance between stability and timeliness of data. (*Discussed in more detail in Chapter 8. Valuation*).

Presentation determines the structure and layout of financial statements, while disclosure provides additional explanations in the notes. Their aim is to ensure that the information is not only accurate but also clear and understandable. The key principles are completeness, neutrality, consistency and materiality. Presentation and disclosure are dynamic areas that adapt to changing user requirements and technological possibilities. (*Discussed in more detail in Chapter 8. Financial Statements*).

Profit must be determined based on the concept of capital and its maintenance. The framework distinguishes between:

- **the financial concept of capital** – capital understood as net assets; profit arises when net assets increase,
- **physical concept of capital** – capital understood as production capacity; profit arises when capacity is maintained and exceeded.

In general, IFRS is based on the financial approach, but the physical approach is important in industries where it is important to monitor a company's ability to maintain production capacity.

The IFRS conceptual framework creates **a comprehensive system of principles** that provides answers to fundamental questions of financial reporting: what is the objective, what characteristics should the information have, what should be reported, when and at what value, how should the data be organised, and how should profit be defined. Its significance lies in the fact that it unifies accounting language at the international level and enables the comparability of reports on a global scale. For greater clarity and didactic use, a summary of the individual chapters of the framework is presented in tabular form in the following overview tables.

3.4 Conceptual framework in Slovak legislation

Unlike international financial reporting standards, which have their *Conceptual Framework for Financial Reporting*, Slovak legislation does not recognise a separate document entitled Conceptual Framework. However, its basic ideas are **directly reflected in Act No. 431/2002 Coll. on Accounting** and in related implementing measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic, which establish **accounting procedures and a framework chart of accounts** for individual types of accounting entities.

The Accounting Act as a framework

The Accounting Act is a general regulation that applies to all accounting entities operating in the Slovak Republic. It regulates:

- **the subject of accounting** (Section 2), i.e. what facts are accounted for,
- **the principles of accounting** (Section 7), which can be considered the Slovak equivalent of the qualitative characteristics of IFRS,
- **the accounting period** and the **going concern** assumption of **the accounting entity** (Section 3),
- **the obligation to prepare financial statements** and their content (Section 17 et seq.),
- **principles of valuation of assets and liabilities** (Section 24 et seq.).

These provisions serve the same function as the IFRS conceptual framework: they provide the methodological basis on which specific accounting rules are based.

The Act is supplemented by **measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic**, which elaborate in detail the method of accounting for individual accounting cases. For business entities using double-entry bookkeeping, Measure No. 23054/2002-92, as amended, is key. It contains:

- **principles for accounting for assets, liabilities and equity**,
- rules for **recognising costs and revenues** and their accrual,
- the method of preparing **financial statements** and closing the books of account,
- a framework chart of accounts, which represents a systematic classification of accounts.

Measures for other types of accounting entities (e.g. non-profit organisations, municipalities, state institutions) have different details but are based on the same principles laid down by law.

Like the IFRS framework defining qualitative characteristics, the Slovak Accounting Act sets out the principles that accounting must follow. These include, for example:

- **a true and fair view** of reality (Section 7(1)),
- **systematic and complete accounting**,
- **clarity and comprehensibility**,
- **temporal and material consistency of costs and revenues with the accounting period**,
- **prudence in valuation**.

These principles ensure that financial statements provide a true and fair view of the financial performance of the accounting entity and meet the information needs of users.

Although Slovak legislation does not use identical terminology to IFRS, the content is similar. **Assets** are defined by valuation bases and classification (long-term and short-term), **liabilities** are distinguished by maturity, and **equity** represents the difference between assets and liabilities. The financial result is determined as the difference between revenues and expenses and may be a profit or a loss (Section 17 of the Act and Section 9 of the Measure).

Like IFRS, which requires structured statements, Slovak law also stipulates the obligation to prepare financial statements that include **a balance sheet, profit and loss statement and notes**. For some accounting entities, the obligation is extended (e.g. to include a cash flow statement or a statement of changes in equity). The Act also introduces a categorisation of accounting entities (micro, small, large), which affects the scope of obligations.

Slovak legislation does not use the term "conceptual framework" as a separate document. However, its function is fulfilled by **the Accounting Act** together with its implementing regulations. These regulations set out the basic objectives of accounting, define qualitative principles, determine the elements of financial statements, conditions for recognition and measurement, as well as rules for the presentation and disclosure of information. In practice, therefore, the Slovak system fulfils all the functions of a conceptual framework, only in a different legal form.

The objective of financial reporting in Slovak legislation

Unlike IFRS, where the objective of financial reporting is systematically formulated in a separate chapter of the conceptual framework, Slovak legislation contains these principles

directly in the Accounting Act and related implementing regulations. The basic document is **Act No. 431/2002 Coll. on Accounting**, which defines the subject of accounting and the obligations of accounting entities. This is followed by **measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic**, which set out accounting procedures and a framework chart of accounts.

According to Section 2 of the Accounting Act, the subject of accounting is the recording of facts about the status and movement of assets, liabilities, the difference between assets and liabilities, revenues, costs, income, expenses and the result of economic activity. In addition, the subject of accounting is also the reporting of these facts in the financial statements.

It follows that Slovak legislation pursues the objective of

- **to provide a true and fair view of the financial performance of the accounting entity,**
- **to enable control over the management of assets and liabilities,**
- **to serve as a basis for determining tax liability.**

An accounting entity is required to prepare financial statements, which are defined as a structured presentation of facts that are the subject of accounting, provided to users of this information (Section 17). Financial statements therefore play the same role as financial statements under IFRS – they provide information to users.

Slovak law explicitly stipulates that an accounting entity is required to keep accounts in such a way that the financial statements provide **a true and fair view** of the facts that are the subject of accounting and of the financial situation of the accounting entity (Section 7(1)). This provision is analogous to the IFRS requirement for a "true and fair view" and fulfils the basic objective of accounting in the Slovak Republic.

Comparison with IFRS

- **IFRS:** the objective is to provide information useful to investors, creditors and capital providers in making decisions about future cash flows.
- **Slovakia:** the objective is to provide a true and fair view of the financial performance and financial position of the accounting entity, with the information serving not only investors and creditors, but also for tax and control purposes.

Specific features of the Slovak approach

The Slovak system is less conceptual and more legally normative. The objectives of accounting are formulated as obligations of the accounting entity, not as general principles. In addition, an important function of accounting in the Slovak Republic is its use for **tax purposes**, which is absent in IFRS.

The objective of financial reporting in the Slovak Republic is enshrined in the Accounting Act. Accounting should provide a true and fair view of the financial performance, assets and liabilities of an accounting entity. Financial statements are the basic output that serves information users, and Slovak legislation also attributes an important role to them in the area of tax administration. Unlike IFRS, which emphasises the needs of investors and decision-making on future cash flows, Slovak legislation emphasises the obligation of fair presentation and legal binding for all accounting entities.

Qualitative characteristics in Slovak legislation

The IFRS framework emphasises that useful financial information must be relevant and presented fairly, with these characteristics promoting comparability, verifiability, timeliness and understandability. Slovak legislation does not use the same terminology, but in terms of content it seeks to ensure the same qualitative characteristics. These are regulated directly in the Accounting Act, particularly in Sections 7 and 8, which impose an obligation to prepare accounts in such a way that they provide **a true and fair view** and are kept **correctly, completely, verifiably and comprehensibly**.

According to Section 7(1) of the Act, an accounting entity is required to keep accounts in such a way that the financial statements give a true and fair view of the facts that are the subject of the accounting and of the financial position of the accounting entity.

- **Fairness** means that the content of the financial statements must correspond to reality and comply with the established accounting principles and methods (Section 7(2)).
- **Truthfulness** means that the accounting principles and methods used lead to a faithful presentation of facts.

This pair is the Slovak equivalent of the fundamental characteristic of "faithful representation" from IFRS.

According to Section 8 of the Act, accounting must be conducted **correctly, completely, demonstrably and comprehensibly**.

- **Correctness:** accounting is kept in accordance with the law and other regulations.
- **Completeness:** all accounting transactions must be recorded, and financial statements must be prepared.
- **Verifiability:** all records must be supported by accounting documents and inventoried.
- **Comprehensibility:** it must be possible to clearly determine the content of accounting transactions and records.

These principles are consistent with the supporting qualities of IFRS – comparability, verifiability and understandability.

Other principles:

- **Consistency** – an accounting entity must use the same accounting methods and principles throughout a single accounting period; if a change occurs, it must be disclosed in the notes to the financial statements (Section 7(3)).
- **Prudence** – enshrined in Section 26 and in accounting procedures (e.g. when creating adjustments and reserves). This principle means that revenues and profits are only recognised after they have been generated, while costs and losses are recognised when they are expected to occur.

When comparing Slovak legislation and IFRS, we can conclude that:

- **IFRS** refers to relevance and fair presentation as fundamental characteristics.
- **Slovak law** explicitly formulates a “true and fair view”, thereby combining both dimensions into a single legally binding criterion.
- The supporting characteristics of IFRS (comparability, verifiability, timeliness, understandability) have their equivalent in Slovak legislation (correctness, completeness, verifiability, understandability, consistency).
- Cost-effectiveness, which IFRS lists as a limitation, is not explicitly mentioned in Slovak legislation, but is implicitly included in the provisions on the effectiveness and appropriateness of accounting.

Although Slovak legislation does not use the same terms as IFRS, the qualitative objectives are very similar. The Accounting Act imposes an obligation to prepare financial statements that give **a true and fair view** and sets out the principles of accuracy, completeness, verifiability, comprehensibility and consistency. These requirements correspond to internationally recognised qualitative characteristics of financial information and ensure that accounting in the Slovak Republic meets the criteria of transparency and reliability.

3.5 Summary of Slovak legislation and comparison with IFRS

Slovak legislation on accounting and financial reporting is primarily enshrined in **Act No. 431/2002 Coll. on Accounting** and in related **measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic**, which establish the chart of accounts and accounting procedures for individual types of accounting entities. Unlike the international environment, where there is **a separate IFRS Conceptual Framework**, Slovak legislation does not work with this document separately – its content is directly reflected in legal provisions and binding procedures.

The aim is to provide **a true and fair view** of the financial position and performance of the accounting entity, which is a principle that bridges the gap between Slovak and international regulations.

IFRS understands the objective of reporting as providing useful information for decision-making by investors, creditors and other users. Slovak legislation is based on a similar principle, although it formulates it in a legal-normative manner: financial statements must provide a true and fair view that serves all interested parties.

The difference lies in the emphasis: IFRS emphasises **the usefulness of information for decision-making**, while Slovak law emphasises the **legal binding nature and completeness of accounting**.

IFRS explicitly states the basic qualitative characteristics – relevance, fair presentation, understandability, comparability, timeliness, verifiability and cost-effectiveness. In Slovak legislation, these characteristics are reflected in the principles of accuracy, completeness, verifiability, understandability, consistency and prudence.

Although the terminology is different, the content of the Slovak system is similar to IFRS. The difference is that IFRS defines these characteristics conceptually, while Slovak law establishes them as binding obligations of the accounting entity.

IFRS defines the reporting entity and specifies which statements are mandatory: balance sheet, profit and loss statement, cash flow statement, statement of changes in equity and notes. Slovak legislation uses the term **accounting entity** and requires three basic statements (balance sheet, profit and loss statement, notes). The cash flow statement and statement of changes in equity are mandatory only for large accounting entities and consolidated financial statements.

The difference is therefore in the scope of mandatory statements and the degree of flexibility: IFRS provides a framework, while the Slovak system works with precisely defined forms.

IFRS defines the elements conceptually: assets, liabilities, equity, income and expenses. Slovak legislation defines them in a legal and normative manner and supplements them with specific categories such as **other assets** and **other liabilities**. These are used to record items that do not meet strict definitions but must be reported for practical reasons (e.g. accruals).

The difference is that IFRS focuses on economic substance, while the Slovak system is closely linked to the chart of accounts and accounting procedures.

IFRS links recognition to the criteria of relevance and faithful representation, and derecognition to the fact that an item no longer meets the definition of an element. Slovak legislation understands recognition through the principle of temporal and factual relevance, which is linked to the existence of an accounting document. Derecognition is more of a technical issue of correcting accounting records, often in connection with inventory or accruals.

This approach is less flexible but guarantees consistency and legal certainty.

IFRS recognises several valuation bases – historical cost, fair value, present value or cash-flow-based techniques. Slovak legislation strictly defines which methods are to be used (acquisition cost, own costs, nominal value, fair value, present value). Valuation as at the balance sheet date is strictly bound by the principle of prudence.

The difference lies in the approach: IFRS allows for professional judgement, while the Slovak system prescribes precise procedures.

IFRS views presentation and disclosure as tools for communicating with users and allows for flexible organisation. Slovak legislation stipulates the mandatory forms of reports and the obligation to publish them in **the register of financial statements**, thereby ensuring uniformity and public accessibility.

The advantage of the Slovak system is its high degree of transparency, while its disadvantage is its lower adaptability.

IFRS recognises the concepts of financial and physical capital maintenance. Slovak legislation understands capital primarily as **equity** and links its maintenance to the protection of creditors. The obligation to create a reserve fund, restrictions on the payment of profits and rules for companies in crisis represent legal and formal guarantees of stability.

The difference is that IFRS emphasises economic substance and choice of approach, while the Slovak system emphasises legal obligations.

Slovak legislation and IFRS pursue the same goal – to ensure that financial statements accurately reflect reality and provide reliable information to users. **IFRS** does this through conceptual principles and allows room for professional judgement. **Slovak legislation** takes the path of a legal-formal framework that sets binding rules and limits flexibility. The advantage of the Slovak system is a high degree of uniformity, transparency and legal certainty. The advantage of IFRS, on the other hand, is its greater ability to reflect economic reality and adapt to different situations. The two approaches are therefore complementary: the Slovak system ensures stability and uniformity in the national environment, while IFRS enables international comparability and economic adaptability. For accounting entities operating in the international market, it is therefore essential to understand both frameworks and know how to reconcile them.

3.6 Comparative Analysis of the IFRS Conceptual Framework and Its Functional Counterparts in Ukrainian Legislation

In international financial reporting practice, the IFRS Conceptual Framework for Financial Reporting occupies a central position within the system of regulatory guidance. Although it is not a standard in the narrow sense, it forms the methodological “backbone” for developing and interpreting standards, as well as for applying professional judgment when preparing financial statements under IFRS. In Ukraine, there is no direct “analogue” of the

Conceptual Framework as a separate regulatory document of comparable status. Instead, the general principles of financial reporting and the organization of accounting are established in the Law of Ukraine *On Accounting and Financial Reporting in Ukraine* (hereinafter—the Law) and are further detailed, in particular, in NP(S)BO 1 *General Requirements for Financial Statements*. Therefore, the comparison should be conducted by aligning the functions and substantive components of the IFRS Conceptual Framework with the way similar issues are regulated at the level of the Law and NP(S)BO 1.

Regulatory Nature and Role in the System of Regulation

The IFRS Conceptual Framework performs a methodological function: it defines the objective of financial reporting, basic concepts, qualitative characteristics of useful financial information, the elements of financial statements, and principles for their recognition and measurement. It serves as guidance in situations where a specific standard does not provide a direct answer and also acts as a basis for developing new standards. Importantly, the Conceptual Framework does not prevail over specific standards: if a standard's requirements differ from conceptual provisions, the standard must be applied.

The Ukrainian system, by contrast, is more rules-based: the Law and NP(S)BO establish prescribed rules, reporting formats and structures, a list of accounting principles, and general requirements for recording transactions. NP(S)BO 1 primarily regulates the composition of financial statements, their general requirements, and certain principles of presentation. Methodological issues (e.g., detailed recognition criteria for elements of financial statements) are often addressed through individual standards or subordinate regulations, but they are not consolidated into a single conceptual framework. Thus, Ukrainian norms perform mainly a regulatory and organizational function, whereas the Conceptual Framework is methodological and interpretative.

Objective of Financial Reporting and Users

Within the IFRS Conceptual Framework, the objective of financial reporting is clearly linked to the needs of “primary users”—existing and potential investors, lenders, and other providers of capital. Financial statements are intended to provide an information base for decisions about providing resources to an economic entity, assessing future cash flows, and evaluating management's ability to use resources effectively.

In Ukraine, the objective of financial reporting and accounting is formulated more broadly and, at the same time, in a more institutional manner: reporting is designed to meet the information needs of various users, including state authorities, owners, creditors, and other stakeholders. Historically, this approach is connected to the functions of accounting as an instrument of control and of tax and statistical support. In practice, this often influences the regulatory style: emphasis is placed on formal standardization and documentary verifiability, whereas IFRS emphasizes decision usefulness and the representation of economic substance.

Qualitative Characteristics of Financial Information

The IFRS Conceptual Framework clearly structures qualitative characteristics into fundamental (relevance and faithful representation) and enhancing (comparability, verifiability, timeliness, and understandability). Faithful representation is explained through three components: completeness, neutrality, and freedom from error. Relevance is associated with predictive and confirmatory value, as well as materiality.

In Ukrainian legislation, similar ideas are present but expressed differently. The Law defines principles such as full disclosure, prudence, consistency, substance over form, accrual and matching of income and expenses, periodicity, etc. NP(S)BO 1 also sets general

requirements related to reliability, comparability, and understandability. However, the Ukrainian model distinguishes characteristics less systematically in terms of “hierarchy” and does not rely to the same extent on the concept of “faithful representation” as an integrated qualitative characteristic. As a result, the methodological logic in IFRS appears more unified, whereas in Ukraine it is more list-based (through enumerated principles), which may influence the degree to which professional judgment is substantiated in contentious situations.

Fundamental Assumptions: Going Concern and Accrual Basis

In the IFRS Conceptual Framework, the fundamental assumptions are going concern and accrual basis. These serve as starting points for recognizing elements of financial statements and selecting measurement bases. IAS 1 provides detailed requirements for assessing an entity’s ability to continue as a going concern and for disclosing significant uncertainties.

Ukrainian legislation also enshrines these assumptions through the going concern principle and the accrual and matching principle. However, the approach to disclosures and the linkage between the going concern assumption and the measurement basis of assets and liabilities are less detailed in NP(S)BO 1. In practice, this may lead to significant uncertainties regarding going concern being more “delegated” to professional judgment and audit procedures, whereas IFRS requirements in this area are more strictly formalized and detailed.

Elements of Financial Statements: Definitions and Recognition Criteria

One of the most important differences is the level of conceptualization of the elements of financial statements. The IFRS Conceptual Framework defines an asset, liability, equity, income, and expenses through their economic substance—particularly via the concepts of a resource, control, a past event, and the potential to generate economic benefits. Recognition criteria are then outlined, traditionally focusing on the probability of future economic benefits and reliable measurement (in the current framework—on whether recognition provides relevant information and faithfully represents the item).

In Ukraine, the definitions of reporting elements are contained in NP(S)BO and other regulations, but they are often more formalized and less conceptual. Ukrainian rules largely emphasize the presence of primary documents, legal aspects of rights and obligations, and compliance with prescribed formats and reporting lines. This does not mean that economic substance is ignored; however, mechanisms for its implementation are usually narrower. Therefore, when transitioning from NP(S)BO to IFRS, the most noticeable differences often arise in the recognition and classification of assets and liabilities (e.g., in the areas of leases, financial instruments, provisions, and consolidation).

Measurement: Historical Cost and Current Measurement Bases

The IFRS Conceptual Framework identifies various measurement bases: historical cost, fair value, value in use/fulfilment value, current cost, present value of future cash flows, etc. The choice of measurement basis is linked to relevance and faithful representation, as well as to the characteristics of the asset or liability and the entity’s business model. Thus, measurement under IFRS is “conceptually driven” and often relies on economic assumptions and market parameters.

The Ukrainian approach traditionally gravitates toward historical (actual) cost as the primary measurement basis, which follows directly from the principles established in the Law. Although certain NP(S)BO permit revaluation or the use of fair value, its application is more limited and accompanied by more formalized procedural requirements. Consequently, financial statements prepared under NP(S)BO are often less sensitive to market fluctuations, which

enhances stability of reported figures but may reduce their relevance for investors under conditions of significant market changes.

Substance over Form and the Role of Professional Judgment

IFRS, overall, is a system in which professional judgment is a key instrument for implementing conceptual provisions. Substance over form permeates the logic of the standards: recognition is based on control, risks and rewards, and the economic substance of contracts and transactions. In many areas (leases, impairment, provisions, financial instruments), proper application of standards is not possible without professional judgment.

Ukrainian legislation also recognizes the substance over form principle; however, the practical scope for professional judgment is often narrowed by rigid reporting forms, detailed instructions, and the significant role of documentary confirmation. As a result, the Ukrainian model ensures a high degree of formal uniformity but may sometimes be less capable than IFRS of reflecting the economic substance of complex transactions. At the same time, the ongoing harmonization trend and the expansion of IFRS use in Ukraine are gradually increasing the role of professional judgment in national practice.

Presentation of Financial Statements: Forms, Structure, and Disclosures

IFRS establishes minimum requirements for the composition of financial statements and the principles of their presentation, while allowing significant flexibility to structure line items and disclosures based on materiality. IAS 1 emphasizes fair presentation, materiality, aggregation and disaggregation, consistency of presentation, and extensive notes as a key element of transparency.

Ukrainian regulation, by contrast, traditionally provides for standardized financial statement forms with defined line items and prescribed completion procedures. NP(S)BO 1 sets the composition of statements and general requirements, but flexibility in structure and disclosures is generally lower. This facilitates comparability within the country but may limit the ability to provide decision-useful disclosure of specific risks and judgments, which is typical under IFRS.

Accordingly, the IFRS Conceptual Framework and Ukrainian regulatory sources (the Law and NP(S)BO 1) share a common objective: ensuring reliable and useful financial information. However, differences emerge in format and methodology: IFRS forms a conceptually oriented system based on qualitative characteristics, economic substance, and professional judgment, whereas the Ukrainian system, in the absence of a unified conceptual framework, implements general principles through an enumerated set of principles and detailed rules for reporting presentation. Functional counterparts of the Conceptual Framework in Ukraine are the general principles and requirements embedded in the Law and NP(S)BO 1, as well as individual standards that specify recognition and measurement. Nevertheless, the existence of a single conceptual document under IFRS provides greater internal consistency and flexibility in reflecting new or complex economic phenomena. For Ukraine, further convergence with IFRS implies not only formal adoption of standards, but also the gradual strengthening of a conceptual approach in accounting practice—through the development of professional judgment, expanded disclosures, and a focus on the economic substance of transactions.

3.7 Illustrative examples and studies for supranational legislation

This subchapter provides **practical examples and case studies** illustrating the application of the IFRS conceptual framework in practice. The aim is to show how the

principles and concepts of the framework are reflected in specific accounting situations and how they can lead to different results compared to national rules.

The illustrative examples focus on:

- the definition and recognition of assets,
- fair value measurement,
- revenue recognition under IFRS 15,
- presentation and disclosure of information,
- capital and its maintenance.

These areas were selected because they are among the most discussed differences between IFRS and national regulations and provide the best examples of how the conceptual framework affects practical financial reporting.

Example 3.1: Assets under IFRS – when to recognise and when not to recognise

Under IFRS, assets, both tangible and intangible, are recognised in the financial statements only if they meet the definition and recognition criteria. The example below illustrates when these conditions are and are not met, with reference to IAS 38 (intangible assets, such as internally developed software) and IAS 16 (property, plant and equipment).

Situation A: In-house software development – partial recognition

A company develops software for internal use. Project progress:

Phase	Description	Recognition
Research phase	Concept exploration, feasibility studies, brainstorming	They are not recognised as assets – they are accounted for as expenses because there is no certainty of future returns or control over specific property rights. According to IAS 38, research costs are expensed immediately. Asset recognition can begin here – development expenses at this stage can be capitalised as intangible assets if all conditions are met: 1. It is probable that future economic benefits will flow (licence transfer, cost savings, internal use). 2. The accounting entity has control over these benefits (it uses the software itself or sells it). The development costs are reliably measurable (identification of directly attributable expenditure). viewpoint.pwc.com+1 Subsequent maintenance phases Modifications, software updates, bug fixes These do not qualify for recognition as assets, as they are mostly maintenance – according to IAS 38, these costs are expenses for the period. IFRS Community
Development phase beginning	The company determines technical feasibility, has a clear plan, finances and personnel capacity	

Conclusion: Internally developed software becomes an asset (intangible asset) if it passes the research phase and meets the recognition criteria – if not, all consumed values are recognised as an expense.

Situation B: Purchase of machinery – clear recognition

The company purchases a new machine for EUR 200,000 to use in production. Other related costs: transport, installation, testing – total EUR 20,000.

According to IAS 16:

- The asset (PPE) would be recognised if:
 - It is probable that future economic benefits will flow (the machine will assist in production).
 - The acquisition cost can be reliably measured (invoices for the machine + transport, installation).

Subsequent costs:

- **Capacity expansion or significant improvement** (e.g. adding a new machine function that increases performance) → can be classified as an asset, increasing the value if it meets the recognition criteria.
- **Routine maintenance, replacement of minor parts** – expense, not an asset.

Summary: Criteria for recognising assets under IFRS

Assets are recognised only if **all of the following conditions** are met:

1. **Definition of an asset** – it must be an asset (natural resource, tangible/intangible) over which the entity has control as a result of past events, and it must be probable that it will generate future economic benefits.
2. **Measurability of costs** – costs must be measured accurately and reliably.
3. **Project phase** – only expenses in an eligible phase (e.g. development) are capitalised; research costs and routine maintenance are expensed.
4. **Future use** – the asset must be economically usable, either directly (e.g. production machinery) or indirectly (software for internal processes).

This example shows that even though IFRS allows for the recognition of assets, several conditions must be met. The purchase of a machine is a relatively simple case of recognition because the criteria are clearly met. Internal software development is more complex – the asset can only be recognised if it is technically and economically feasible and the costs can be reliably measured. Other phases (e.g. research) or modifications to the software do not usually lead to the recognition of an asset, but to the recognition and subsequent reporting of costs.

Example 3.2: Fair value measurement

IFRS allows certain assets and liabilities to be measured **at fair value**. According to IFRS 13, fair value is defined as the price that would be obtained from the sale of an asset or paid for the transfer of a liability in an orderly transaction between market participants at the measurement date (). It is therefore not a historical price, but a value derived from current market conditions.

Fair value is used for:

- financial instruments (e.g. shares, bonds, derivatives),
- investment property,
- biological assets,
- in some cases, also for business combinations.

The company owns an office building that it does not lease for its own use, but as an investment (it leases it to tenants and expects a return on capital). According to IAS 40, the company has the option to choose:

- **the cost model** – the building is reported at historical cost less depreciation and any impairment losses,
- **fair value model** – the building is revalued annually at fair value, with changes recognised directly in profit or loss.

Situation 1: Increase in value

- The building was acquired in 20X0 for EUR 1,000,000.
- As of 31 December 20X1, an expert appraisal determined the market price to be EUR 1,200,000.
- The difference of EUR +200,000 is recognised as a revaluation gain in the income statement.

Situation 2: Decrease in value

- In 20X2, the market price falls to EUR 950,000.
- The difference of EUR –250,000 is recognised as a loss in the income statement.

Hierarchy of inputs in determining fair value

IFRS 13 introduces a three-level hierarchy:

1. **Level 1** – quoted prices in active markets (e.g. publicly traded shares).
2. **Level 2** – inputs derived from similar transactions or indirect measurements (e.g. prices of similar properties in the locality).
3. **Level 3** – unquoted inputs based on estimates and models (e.g. discounted cash flows for a specific project).

Solution:

In our example of building valuation, this would typically be **Level 2** – market prices of similar buildings in the area are used. Fair value measurement provides a more dynamic view of the financial situation of an entity because it reflects current market conditions. On the other hand, it also brings volatility to the financial results – in the case of investment property, a company may report a significant profit one time and a loss another time, regardless of the actual cash flow. Therefore, IFRS emphasises transparency and the obligation to disclose the level of input hierarchy used and the methods and assumptions chosen.

Example 3.3: Revenue under IFRS 15

IFRS 15 *Revenue from Contracts with Customers* introduces a uniform principle for revenue recognition. It is based on a **five-step model** designed to ensure that revenue reflects the transfer of goods or services to the customer in accordance with the fulfilment of contractual obligations.

Five-step model of IFRS 15

1. **Identification of a contract with a customer** – there must be an obligation that is legally enforceable and has commercial substance.
2. **Identification of performance obligations** – determination of what specific goods or services are to be delivered.
3. **Determination of the transaction price** – agreement on the price, which may include both a fixed and a variable component.
4. **Allocation of the transaction price to performance obligations** – based on relative stand-alone selling prices.
5. **Recognition of revenue** – when the performance obligation is fulfilled, i.e. when control over the goods or services is transferred.

Sale of software with maintenance service

The company enters a contract with the customer:

- software licence (one-off delivery),
- two-year maintenance and support service,
- Total price: EUR 140,000.

Solution:

Step 1 – Contract: The contract is legally binding and commercially viable.

Step 2 – Identification of performance obligations:

- delivery of software = separate obligation,
- two years of maintenance = separate obligation, as it provides additional benefit to the customer.

Step 3 – Transaction price: The total price is EUR 140,000.

Step 4 – Price allocation: If the normal selling price of the software is EUR 100,000 and the two-year maintenance is EUR 40,000, the total value would be EUR 140,000. Relative ratio:

- software: $100,000 / 140,000 = 71.4\% \rightarrow \text{EUR } 85,680$,
- maintenance: $40,000 / 140,000 = 28.6\% \rightarrow \text{EUR } 34,320$.

Step 5 – Revenue recognition:

- **Software** – revenue is recognised at once upon delivery and transfer of control, i.e. EUR 85,680 at the time of delivery.
- **Maintenance** – revenue is recognised gradually over two years, i.e. $\text{EUR } 34,320 / 24 \text{ months} = \text{EUR } 1,430 \text{ per month}$.

Situation where revenue is not recognised immediately

If the company receives an advance payment before the software is delivered, this is not revenue but a contract liability. Revenue is recognised only when the software is delivered.

IFRS 15 provides a detailed and universal approach to revenue. Unlike the simple "revenue on invoicing" rule, the five-step model requires analysing performance obligations and allocating the price according to relative sales values. The result is a more accurate representation of when and how much economic benefits the company actually derives from the contract.

Example 3.4: *Presentation and disclosure*

IFRSs view presentation and disclosure as **tools for communicating with users of financial statements**. It is not just a matter of mandatory tables, but of how an entity presents its financial position and provides explanations of significant items, accounting policies and estimates.

The company prepares its financial statements in accordance with IFRS and has the following items on its balance sheet:

- investment property,
- inventories valued using the FIFO method,
- derivative contracts used for hedging risks.

Solution:

Under IFRS, it is required to disclose the following in the notes to the financial statements:

1. **Accounting policies** – for example, that inventories are valued using the FIFO method, investment property using the fair value model in accordance with IAS 40, and that hedge accounting is applied to derivatives.
2. **Significant estimates and assumptions** – for example, the assumption of property price growth used in fair value measurement or the discount rate used in measuring liabilities from hedging contracts.
3. **Risk factors** – IFRS 7 requires disclosure of information about risks associated with financial instruments (credit, liquidity and market risks) and how they are managed.

Note

The entity measures investment property at fair value. The value as at 31 December 20X1 was determined by an independent expert based on a comparison with similar properties in the same location (level 2 according to IFRS 13). The change in fair value was EUR +150,000, which was recognised in the income statement.

Significant assumptions: the valuation assumed a 2% annual increase in rent and a discount rate of 6%.

Why is this important?

- **Users of financial statements** (investors, creditors) obtain information about the assumptions on which the financial statements are based.
- Transparency in the notes reduces the risk of incorrect decisions by users.
- Without these notes, the same balance sheet and income statement could appear unclear or misleading.

IFRS emphasises that presentation and disclosure must go beyond the numbers themselves – explanations of accounting policies, significant estimates and risks are key. This ensures that the financial statements provide a comprehensive and transparent picture of the company's financial position.

Example 3.5: Capital and its maintenance

The IFRS conceptual framework in Chapter 8 distinguishes between two approaches to capital maintenance:

1. **Financial capital** – maintaining the value of capital in monetary terms.
2. **Physical capital** – maintaining the ability of the company to produce goods and services (production capacity).

These approaches have different implications for how profit is determined.

Example: A company in an inflationary environment

Let's imagine a company that owns production equipment. The purchase price of the machine was EUR 1,000,000, with an expected useful life of 10 years. After five years, inflation has caused the cost of new similar equipment to rise to EUR 1,800,000.

Scenario A – Maintaining financial capital

- Profit is determined based on historical price.
- Annual depreciation = EUR 100,000.
- If the company achieves sales of EUR 500,000 and costs (including depreciation) of EUR 400,000, the result is a profit of EUR 100,000.
- This profit can be distributed to owners as dividends, even though it will not be sufficient to replace the equipment at current prices.

Scenario B – Maintaining physical capital

- Profit is determined only after taking into account that the company must be able to replace the equipment at its current value.
- New price of the machine = €1,800,000 → annual 'economic' depreciation = €180,000.
- Profit after taking into account higher depreciation = $500,000 - (400,000 - 100,000 + 180,000) = 20,000 \text{ EUR}$.
- The distributable profit is significantly lower, but the company retains the ability to continue production at the same level.

Lesson from the example

- **Financial capital** leads to higher accounting profits in an environment of rising prices, but it can jeopardise the company's ability to maintain its production capacity.
- **Physical capital** ensures that the company does not exhaust the profit needed to renew its production potential.

IFRS allows entities to choose an approach to capital maintenance that best reflects their economic reality. In a stable price environment, both approaches may be consistent, but in a

high inflation environment, they lead to different results. This example shows that the choice of capital concept has a direct impact on the amount of reported profit and thus on owners' decisions on dividend payments or reinvestments.

This subchapter provides **practical examples** focused on the application of the Slovak Accounting Act (Act No. 431/2002 Coll.) and related measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic on double-entry accounting for entrepreneurs. Their aim is to show how the principles and rules of national legislation are reflected in everyday accounting situations.

The examples focus on three key areas:

- recognition of costs and revenues based on the principle of temporal and material relevance,
- application of the principle of prudence in the creation of provisions,
- the obligation to publish financial statements in the register of financial statements.

These examples show that Slovak legislation is oriented towards **legal bindingness, uniformity and transparency**, with the accounting entity having less scope for individual assessment than under IFRS.

Example 3.6A: *Recognition of costs and revenues*

The Slovak Accounting Act and measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic stipulate that accounting entities must keep accounts in such a way that the financial results **truthfully and fairly** reflect the state of assets, liabilities and equity. The key tool is **the principle of temporal and material relevance**, which determines when costs and revenues are recognised. Expenses and revenues are therefore not linked to the moment of receipt or payment (cash flows), but to the period to which they relate economically.

A company receives an invoice for services for December 20X1 in the amount of EUR 5,000, which is not delivered until January 20X2.

Solution:

- **According to the principle of temporal and material relevance:**
The expense must be recognised in the period to which it relates economically, i.e. December 20X1, even though the invoice was not received until January.
- **Accounting entry in December 20X1:**
518 – Other services / 326 – Uninvoiced deliveries EUR 5,000.
- **In January 20X2, when the invoice arrives:**
326 – Unbilled deliveries / 321 – Suppliers EUR 5,000.

This ensures that the financial results for 20X1 include the costs associated with this period.

Example 3.6B: *Subscription revenue*

In January 20X2, the company collects a payment of EUR 12,000 from a customer for services provided for the entire year 20X2.

- **According to the principle of temporal and material relevance:**

The entire revenue cannot be recognised in January. The revenue must be deferred and recognised gradually throughout 20X2.

- **Accounting in January 20X2:**

311 – Customers / 384 – Deferred income EUR 12,000.

- **Monthly during 20X2:**

384 – Deferred income / 602 – Revenue from the sale of services EUR 1,000.

Note:

- Slovak legislation ensures that the economic result is not influenced solely by the date of receipt of the invoice or payment.
- **The independence of accounting from cash flow** ensures a more accurate representation of the actual economic result.
- The obligation to account for unbilled deliveries and accruals is one of the basic control mechanisms that are also verified during audits and tax inspections.

The recognition of costs and revenues in Slovak legislation is based on the principle of temporal and material relevance. In practice, this means that the accounting entity must ensure that all costs and revenues relating to a given accounting period are included in the financial results, regardless of when the invoice or payment is received.

Example 3.7: Prudence and provisions

One of the basic principles of Slovak accounting is **the principle of prudence** (Section 26 of the Accounting Act). This means that an accounting entity must take into account all foreseeable risks, losses and impairment of assets, even if it only becomes aware of them between the date of preparation of the financial statements and their approval. **Provisions** for assets and liabilities are a key tool for applying prudence.

The company records a receivable from a customer with a nominal value of EUR 10,000, due in November 20X1. As at the date of preparation of the financial statements (31 December 20X1), the customer has still not paid the invoice and there is information that it is experiencing financial difficulties.

- **Obligation of the accounting entity:**

Create an allowance in an amount that reflects the expected degree of uncollectibility.

- **Estimate:**

if the probability of collection is only 20%, a provision of EUR 8,000 will be created.

- **Accounting entry:**

546 – Creation of allowances for receivables / 391 – Allowances for receivables EUR 8,000.

If the customer later pays the entire receivable, the provision is reversed and recognised as income.

Example 3.8: *Provision for inventories*

The company has goods worth EUR 50,000 in stock, which are obsolete and whose market selling price has fallen to EUR 30,000.

Solution:

- **According to the principle of prudence:**

The company must reduce the value of its inventory to the lower of its acquisition cost and net realisable value.

- **Calculation:**

the difference of EUR 20,000 is recorded as an adjustment item.

- **Accounting entry:**

549 – Creation of provisions for inventories / 191 – Provisions for inventories EUR 20,000.

Note:

- Provisions do not represent a permanent impairment, but a temporary valuation of assets to a level that reflects the reality at the balance sheet date.
- If conditions change in the future (e.g. the customer pays or the price of the goods rises again), the provision is reversed.
- The principle of prudence ensures that the financial statements do not overstate the value of assets and that the financial results are realistic.

Prudence and provisions are the cornerstones of the conservative approach to Slovak accounting. They ensure that accounting entities do not show overvalued assets or unrealistic expectations in their financial statements. Although the creation of provisions may reduce reported profits in the short term, it increases the credibility of accounting in the long term.

Example 3.9: *Disclosure in the register of financial statements*

Slovak legislation places great emphasis on **transparency and public control** of accounting. According to the Accounting Act (Section 23a et seq.), accounting entities are required to file their financial statements and annual reports in **the Register of Financial Statements (RÚZ)**, which is publicly available online. This ensures that information on the financial performance of business entities is available to owners, creditors, business partners and the public.

Example 3.9A:

The company prepares regular individual financial statements as at 31 December 20X1. It is required to:

Solution:

1. **Prepare financial statements** – balance sheet, profit and loss statement and notes (in accordance with the measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic).
2. **Approve the financial statements** – by the general meeting of shareholders.
3. **File the financial statements with the RÚZ** – in the Slovak Republic, it sends the prepared or directly approved financial statements directly with the income tax return.

Financial statements are filed in electronic form with the Financial Administration of the Slovak Republic. Once filed, they become publicly available to all interested parties.

Example 3.9B:

A large joint-stock company has more extensive obligations:

Solution:

- it must file not only its financial statements but also **its annual report**,
- if it is subject to audit, **the audit report** is also filed together with the financial statements,
- the obligation to file financial statements also applies to consolidated financial statements.

If the company fails to meet these obligations, it faces a fine from the tax office of up to 2% of the value of its assets.

- **Transparency:** the public has access to the basic financial data of all companies.
- **Control of the business environment:** creditors and business partners can verify the creditworthiness of an entity.
- **Statistical and analytical use:** data from the register is also used for macroeconomic analyses and state control activities.

The publication of financial statements in the register is an important element of Slovak legislation that has no direct equivalent in the IFRS conceptual framework. It is a tool that enhances the transparency of the business environment and increases the credibility of financial reporting. The practical consequence for accounting entities is that data on their financial performance is publicly available and may affect their reputation and relationships with business partners.

References

- <https://www.mfsr.sk/en/taxes-customs-accounting/accounting/>
- <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/>
- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2025-08-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A., a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006

3. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Концептуальна основа фінансової звітності (Conceptual Framework for Financial Reporting) – це документ, виданий Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB), який надає теоретичні та методологічні засади для створення стандартів бухгалтерського обліку та їх інтерпретації на практиці. Це не обов'язковий стандарт МСФЗ, а інструмент, який має служити насамперед розробникам стандартів та користувачам бухгалтерського обліку в ситуаціях, коли конкретна проблема не вирішується явно існуючим стандартом.

Мету концептуальної основи можна підсумувати у трьох основних пунктах:

- надає основу для створення та перегляду стандартів МСФЗ,
- допомагає бухгалтерським одиницям у вирішенні питань, які не регулюються безпосередньо стандартами,
- служить інструментом для підвищення зрозумілості та узгодженості фінансових звітів між окремими країнами та галузями.

Концептуальна основа МСФЗ містить, зокрема:

- мету фінансової звітності,
- якісні характеристики корисної фінансової інформації,
- визначення, визнання та оцінку елементів фінансової звітності,
- принципи збереження капіталу.

IASB востаннє оновила концептуальну основу в 2018 році, при цьому перегляд приніс уточнення визначень активів і зобов'язань, доповнення інструкцій щодо оцінки та подання, а також розширення частини про підтримку капіталу.

Рамки доступні безпосередньо на веб-сайті IFRS Foundation у розділі «Standards» і, як правило, надаються в декількох мовних версіях. Повний текст є вільно доступним, що дозволяє використовувати його не тільки професіоналам, але й студентам та дослідникам.

3.1 Цілі фінансової звітності

Фінансова звітність є основним засобом комунікації між бухгалтерською одиницею та користувачами її бухгалтерської інформації. **Концептуальна основа фінансової звітності IFRS** визначає основну мету фінансової звітності як надання інформації, яка є корисною для прийняття рішень інвесторами, кредиторами та іншими постачальниками капіталу при наданні ресурсів бухгалтерській одиниці. Іншими словами, метою не є задоволення всіх потреб усіх потенційних користувачів, а насамперед забезпечення інформацією, яка має найбільше значення для тих, хто несе ризик і очікує на прибуток від інвестованих ресурсів.

Згідно з МСФЗ, фінансова звітність зосереджується переважно на двох сферах:

1. **надання інформації про фінансовий стан бухгалтерської одиниці**, тобто про її ресурси та зобов'язання,
2. **надання інформації про фінансову ефективність**, яка є ключовою для оцінки здатності суб'єкта господарювання генерувати майбутні грошові потоки.

Основні користувачі фінансових звітів

До так званих первинних користувачів належать **існуючі та потенційні інвестори, кредитори та інші постачальники капіталу**. Ці користувачі мають спільний інтерес – їм потрібно оцінити, чи буде бухгалтерська одиниця здатна генерувати достатні грошові потоки, щоб погасити свої зобов'язання, виплатити відсотки або дивіденди та збільшити вартість їхніх інвестицій.

Ці групи, як правило, не мають можливості отримати від керівництва бухгалтерської одиниці додаткову внутрішню інформацію, тому вони повинні покладатися на загальнодоступні фінансові звіти. З цієї причини необхідно, щоб звіти були складені таким чином, щоб вони були **релевантними, зрозумілими та порівнянними** для всіх користувачів на міжнародному рівні.

Рішуча роль інформації

Мета фінансової звітності тісно пов'язана з прийняттям рішень користувачами. Фінансова інформація повинна допомагати, перш за все, у:

- **оцінці майбутніх грошових потоків,**
- **оцінці фінансового стану,** тобто ресурсів, які має в своєму розпорядженні бухгалтерська одиниця, та зобов'язань, які вона повинна виконати,
- **оцінці ефективності управління** та його відповідальності за довірені ресурси.

Ця інформація має як прогностну, так і підтверджувальну функцію. Прогнозна функція означає, що користувач може на основі даних у звітах оцінити майбутні результати. Підтверджувальна функція означає, що на основі звітів він може ретроспективно оцінити, чи вдалося керівництву досягти очікуваних результатів.

Менеджерська відповідальність

Важливою функцією фінансової звітності є також відображення того, **як менеджмент розпоряджається довіреними ресурсами**. Фінансові звіти також слугують інструментом підзвітності (accountability). На їх основі інвестор або кредитор може вирішити, чи ефективно менеджмент використовує ресурси, чи виконує стратегію і чи здатний приносити очікувані результати.

Обмеження фінансової звітності

Концептуальна основа вказує, що, хоча фінансові звіти мають широке застосування, **вони не здатні надати всю інформацію**, яка може знадобитися користувачам. Наприклад, вони не призначені для надання детальних нефінансових даних про ринкове становище бухгалтерської одиниці, якість управління або цінності та стратегії компанії. Такі аспекти можуть впливати на економічні рішення, але концептуальна основа їх безпосередньо не вирішує.

Фінансові звіти є **необхідним, але недостатнім джерелом інформації** для прийняття економічних рішень. Тому користувачі часто доповнюють їх іншими джерелами, такими як управлінські звіти, галузеві аналізи або макроекономічні прогнози.

Метою фінансової звітності є надання інформації, яка є:

- корисна для прийняття економічних рішень,
- релевантна та достовірна у відображенні економічної реальності,
- порівнювана та зрозуміла для користувачів на глобальному рівні.

Основними користувачами є постачальники капіталу, але з тієї ж інформації потім користуються й інші групи – працівники, державні органи чи широка громадськість.

3.2 Якісні характеристики фінансової інформації

Щоб фінансова інформація виконувала своє призначення, недостатньо, щоб вона була доступною – вона повинна мати властивості, які роблять її **корисною** для користувачів. Концептуальна основа МСФЗ підкреслює, що інформація є корисною, коли вона є **релевантною** і водночас **достовірно відображає** економічну реальність. Ці дві властивості називаються **фундаментальними якісними характеристиками**. Крім них, існують також так звані **допоміжні (enhancing) характеристики**, які підвищують цінність корисної інформації: порівнянність, перевірюваність, своєчасність та зрозумілість.

Фундаментальні якісні характеристики

Релевантність означає, що інформація може впливати на рішення користувачів. При цьому не обов'язково, щоб ця інформація була корисною для всіх, достатньо, щоб вона мала здатність впливати на рішення хоча б деяких користувачів. Релевантність проявляється у двох основних функціях:

- **прогностичною** – інформація дозволяє робити прогнози щодо майбутніх результатів,
- **підтверджуючою** – інформація надає зворотний зв'язок щодо минулих очікувань.

Ці дві функції доповнюють одна одну. Наприклад, дані про виручку за поточний рік можна використовувати як основу для прогнозування виручки в майбутньому, при цьому вони дозволяють порівняти з попередніми прогнозами і, таким чином, оцінити їх точність.

Особливим аспектом релевантності є **суттєвість (materiality)**. Інформація є суттєвою, якщо її відсутність або спотворення може вплинути на рішення користувачів. Значимість завжди має контекстуальний та відносний характер – те, що є значущим для однієї бухгалтерської одиниці, може не бути значущим для іншої. Тому неможливо визначити єдиний поріг значущості, але він оцінюється за характером та розміром конкретної статті.

Вірне відображення означає, що інформація повинна вірно відображати економічні явища, які вона відображає. Тому недостатньо, щоб звіти були «точними за формою», вони також повинні відображати економічну суть операцій. Вірне відображення має три ключові елементи:

- **повнота** – вона повинна містити всі істотні факти та пояснення,
- **нейупередженість** – інформація не повинна бути тенденційно спотворена на користь певної групи,
- **акуратність** – процес створення та подання інформації повинен бути виконаний коректно, без помилок у методології чи розрахунках.

З достовірністю пов'язане також поняття **обережності (prudence)** – це необхідність обережного підходу при формуванні суджень в умовах невизначеності. Обережність означає, що активи та доходи не повинні бути переоцінені, а зобов'язання чи витрати – недооцінені. Однак обережність не означає асиметрії чи систематичного недооцінювання однієї сторони бухгалтерського обліку.

На практиці може статися так, що релевантна інформація має високий ступінь невизначеності (наприклад, при оцінці реальної вартості). Тоді необхідно навести опис

використаного методу та джерел невизначеності, щоб користувач міг сформулювати власне судження.

Допоміжні якісні характеристики

Порівнянність дозволяє користувачам ідентифікувати подібності та відмінності між різними бухгалтерськими одиницями або в межах однієї одиниці між періодами. Порівнянність досягається послідовним використанням методів, але не означає однорідність – різні речі повинні бути представлені по-різному.

Перевірюваність дає користувачам впевненість, що інформація дійсно відображає реальність. Вона досягається або прямою перевіркою (наприклад, підрахунком готівки), або непрямою перевіркою (перевіркою вхідних даних моделі та розрахунку результату). Перевірюваність не означає, що повинні існувати тільки однозначні цифри – навіть інтервальні оцінки можуть бути перевірюваними, якщо вони правильно задокументовані.

Своєчасність означає, що інформація повинна бути доступною в такий час, щоб вона могла вплинути на рішення. Чим старша інформація, тим менша, як правило, її цінність, хоча деякі дані (наприклад, історичні тенденції) зберігають своє значення навіть через тривалий час.

Зрозумілість стосується способу подання. Інформація повинна бути класифікована та подана чітко і стисло. При цьому не всі економічні явища можна спростити – деякі з них є складними і вимагають більш детального опису. Фінансові звіти призначені для користувачів, які мають відповідні знання про економічні явища і прагнуть зрозуміти дані.

Застосування якісних характеристик та обмеження витрат

Якісні характеристики застосовуються не ізольовано, а в поєднанні між собою. Часто доводиться йти на компроміси – наприклад, запровадження нового стандарту може тимчасово знизити порівнянність, але підвищить релевантність і достовірність відображення в майбутньому.

Над усіма характеристиками стоїть так звана **економічна доцільність**. Надання інформації є дорогим, і ці витрати повинні бути виправдані вигодами для користувачів. Тому розробник стандартів і бухгалтерські одиниці намагаються знайти баланс між рівнем деталізації та економічною ефективністю звітності.

Якісні характеристики складають **основу корисності фінансової інформації**. Фундаментальні характеристики – релевантність та достовірне відображення – є необхідною основою. Допоміжні характеристики – порівнянність, перевірюваність, своєчасність та зрозумілість – підвищують цю корисність. Разом вони забезпечують, щоб фінансові звіти стали надійним джерелом даних для прийняття економічних рішень, при цьому завжди слід враховувати витрати на їх надання.

3.3 Концепції капіталу та збереження капіталу

Капітал є серцевиною бізнесу. Він представляє інвестиції власників, які менеджмент використовує для отримання доходів та підвищення вартості бухгалтерської одиниці. Концептуальна основа МСФЗ підкреслює, що правильне розуміння капіталу та принципів його збереження є ключовим для визначення того, що є прибутком і як його вимірювати. Різні концепції капіталу призводять до різних підходів

до визначення результату господарської діяльності і, отже, до різних висновків про фінансову ефективність.

Концепції капіталу

Концептуальна основа МСФЗ розрізняє дві основні концепції капіталу:

1. Фінансова концепція капіталу

- Капітал розуміється як чисті активи (net assets) або власний капітал бухгалтерської одиниці.
- Згідно з цим підходом, прибуток – це збільшення власного капіталу протягом періоду, якщо він не спричинений внесками або розподілами власникам.
- Цей підхід зазвичай виражається в грошових одиницях (наприклад, євро).

2. Фізична концепція капіталу

- Капітал розуміється як виробнича потужність бухгалтерської одиниці, тобто здатність виробляти товари або надавати послуги.
- Прибутком є лише таке збільшення активів, яке дозволяє зберегти або розширити початкову виробничу потужність.
- Цей підхід частіше використовується в галузях, де важливо стежити за здатністю підтримувати виробничу потужність, наприклад, в енергетиці або промисловості.

Поняття **збереження капіталу** тісно пов'язане з визначенням прибутку. Згідно з Концептуальною основою МСФЗ, можна виділити дві основні концепції:

• Збереження фінансового капіталу

- Прибуток досягається, коли чисті активи на кінець періоду перевищують чисті активи на початок періоду (з урахуванням вкладів та розподілів).
- Цей підхід зазвичай використовується при складанні фінансової звітності за МСФЗ, оскільки він є ближчим до інвесторів та кредиторів, які стежать за вартістю власного капіталу.

• Збереження фізичного капіталу

- Прибуток виникає лише тоді, коли наприкінці періоду суб'єкт господарювання зберігає або збільшує свою здатність виробляти такий самий обсяг товарів або послуг, як на початку періоду.
- Цей підхід враховує, наприклад, інфляцію або зміни цін на вхідні ресурси, оскільки ці фактори впливають на здатність підтримувати виробничу потужність.

Збереження капіталу вимагає врахування **капітальних коригувань**, що впливають із змін цін. Наприклад, якщо інфляція знижує купівельну спроможність грошей, бухгалтерська одиниця може досягти вищого прибутку в номінальних цифрах, але насправді не зберегла здатність придбати таку саму кількість виробничих ресурсів. Тому при фізичному збереженні капіталу прибуток повинен бути скоригований на такі цінові впливи.

Вибір концепції капіталу має прямий вплив на:

- **визначення прибутку** – фінансове збереження капіталу призводить до ширшого визначення прибутку, тоді як фізичне – до більш вузького;

- **виплату дивідендів** – при фінансовому підході можна розподілити більшу частину результату, тоді як при фізичному підході спочатку необхідно забезпечити збереження виробничої потужності,
- **вплив інфляції** – в умовах високої інфляції фізичне збереження капіталу є більш точним показником, оскільки воно зберігає реальну вартість інвестицій.

Для інвесторів, кредиторів та інших користувачів важливо знати, яка концепція капіталу була використана, оскільки від цього залежить інтерпретація заявленого прибутку. МСФЗ загалом базується на фінансовій концепції капіталу, але залишає простір для застосування фізичної концепції в конкретних випадках.

Концепції капіталу та його збереження є основою для визначення прибутку. Фінансова концепція зосереджується на вартості власного капіталу, тоді як фізична – на виробничій потужності. Різниця між збереженням фінансового та фізичного капіталу призводить до різних результатів господарської діяльності та впливає на рішення щодо розподілу прибутку, інвестицій або фінансування. Тому правильна інтерпретація прибутку неможлива без розуміння того, який підхід до збереження капіталу застосувала облікова одиниця.

Концептуальна основа МСФЗ є основною методологічною опорою бухгалтерського обліку. Це документ, який визначає принципи та поняття, на яких базуються міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Його метою є забезпечення єдиної мови та правил для створення, інтерпретації та застосування фінансової звітності. Концептуальна основа МСФЗ використовується, коли конкретна проблема не вирішується стандартом або коли необхідно пояснити принципи, що лежать в основі конкретних понять, використовуваних у стандартах.

Головною метою фінансової звітності є надання інформації про фінансовий стан та результати діяльності суб'єкта господарювання, яка є корисною для інвесторів, кредиторів та інших постачальників капіталу. Інформація повинна дати можливість оцінити майбутні грошові потоки та відповідальність керівництва за управління довіреними ресурсами. Тому фінансова звітність є в першу чергу інструментом економічного прийняття рішень.

Щоб інформація була корисною, вона повинна відповідати двом основним характеристикам: **релевантності** та **достовірності**. Релевантна інформація має прогностичну або підтверджувальну цінність; достовірна інформація означає, що вона відображає економічну реальність повністю, нейтрально та без помилок. Крім того, МСФЗ визначає допоміжні характеристики – порівнянність, перевірюваність, своєчасність та зрозумілість. Усі ці характеристики обмежуються економічною доцільністю: користь від інформації повинна перевищувати витрати на її отримання.

Концептуальна основа МСФЗ визначає, що фінансові звіти повинні надавати структуровану картину про активи, зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати. Вони складаються за певний звітний період з точки зору звітної одиниці в цілому і передбачають їх складання за умови **безперервності діяльності підприємства**. Звітною одиницею може бути не тільки юридична особа, але й група підприємств або частина більшого суб'єкта, якщо можна чітко визначити її господарську діяльність.

Ядро Концептуальної основи МСФЗ складають визначення п'яти елементів фінансової звітності:

- **активи** як поточний економічний ресурс, контрольований обліковою одиницею,
- **зобов'язання** як поточне зобов'язання, виконання якого вимагає відтоку ресурсів,
- **власний капітал** як залишкова частка в активах після вирахування зобов'язань,

- **доходи** як збільшення економічних вигод, що призводять до зростання власного капіталу,
- **витрати** як зменшення вигод, що призводять до його зниження.

Ці елементи дозволяють скласти бухгалтерське рівняння та виразити фінансове становище та ефективність бухгалтерської одиниці. *(Більш детально обговорюється в розділах 5. Активи: визначення та структура; 6. Зобов'язання та власний капітал: визначення та структура).*

Концептуальна основа МСФЗ встановлює критерії, за якими елементи повинні бути включені до звітності. Визнання є допустимим, якщо результатом є релевантна та достовірна інформація. Списання відбувається, коли майно перестає контролюватися або коли зобов'язання припиняє свою чинність. Ці процеси забезпечують, що звіти містять лише ті статті, які достовірно відображають поточну економічну реальність.

Для правильного відображення необхідно визначити грошову вартість елементів. Концептуальна основа МСФЗ розрізняє історичні витрати та поточні вартості (реальна вартість, поточна придбавальна вартість, вартість при використанні, поточна компенсаційна вартість зобов'язання). Вибір основи оцінки повинен враховувати релевантність, достовірність, відповідність витрат та послідовність. На практиці часто поєднують кілька підходів, щоб досягти балансу між стабільністю та актуальністю даних.

Презентація визначає структуру та порядок звітів, а розкриття інформації надає додаткові пояснення в примітках. Їх метою є не тільки точність інформації, але й її наочність та зрозумілість. Ключовими принципами є повнота, нейтральність, послідовність та значущість. Презентація та оприлюднення є динамічними сферами, які адаптуються до мінливих вимог користувачів та технологічних можливостей. *(Більш детально обговорюється в розділі 4. Фінансова звітність).*

Загалом МСФЗ базується на фінансовому підході, але фізичний підхід має значення в галузях, де важливо стежити за здатністю підприємства підтримувати виробничу потужність.

Концептуальна основа МСФЗ створює **комплексну систему принципів**, яка надає відповіді на основні питання фінансової звітності: яка мета, які властивості повинна мати інформація, що слід звітувати, коли і в якій вартості, як слід упорядковувати дані і як визначати прибуток. Її значення полягає в тому, що вона уніфікує бухгалтерську мову на міжнародному рівні та забезпечує порівнянність звітів у глобальному масштабі.

3.4 Концептуальна основа в словацькому законодавстві

На відміну від міжнародних стандартів фінансової звітності, які мають свою *Концептуальну основу фінансової звітності*, словацьке законодавство не знає окремого документа під назвою «Концептуальна основа». Однак його основні ідеї відображені **безпосередньо в Законі № 431/2002 З. з. про бухгалтерський облік** та у відповідних виконавчих заходах Міністерства фінансів Словацької Республіки (СР), які встановлюють **процедури бухгалтерського обліку та рамкову систему рахунків** для окремих типів бухгалтерських одиниць.

Закон про бухгалтерський облік є загальним нормативним актом, який поширюється на всі бухгалтерські одиниці, що діють на території Словацької Республіки. Він регулює:

- **предмет бухгалтерського обліку** (§ 2), тобто які факти обліковуються,
- **принципи ведення бухгалтерського обліку** (§ 7), які можна вважати словацьким еквівалентом якісних характеристик МСФЗ,
- **обліковий період** та припущення **безперервності діяльності бухгалтерської одиниці** (§ 3),
- **обов'язок складання фінансової звітності** та її зміст (§ 17 і наступні),
- **принципи оцінки активів і зобов'язань** (§ 24 і наступні).

Ці положення виконують ту саму функцію, що і концептуальна основа МСФЗ: вони надають методологічні основи, на яких базуються конкретні бухгалтерські правила.

Закон доповнюють **акти Міністерства фінансів Словацької Республіки**, які детально розробляють спосіб обліку окремих бухгалтерських випадків. Для суб'єктів господарювання, які ведуть бухгалтерський облік за системою подвійного обліку, ключовим є захід № 23054/2002-92 у повній редакції після внесення змін. Він містить:

- **принципи обліку активів, зобов'язань і власного капіталу**,
- **правила визнання витрат і доходів** та їх розмежування за періодами,
- **спосіб складання фінансової звітності** та закриття бухгалтерських книг,
- **план рахунків**, який представляє систематичну структуру рахунків.

Нормативні акти для інших типів бухгалтерських одиниць (наприклад, некомерційні організації, муніципалітети, державні установи) мають різні деталі, але базуються на тих самих принципах, що й закон.

Подібно до того, як Концептуальна основа МСФЗ визначає якісні характеристики, словацький закон про бухгалтерський облік встановлює принципи, якими повинен керуватися бухгалтерський облік. Наприклад:

- **правдиве та достовірне відображення дійсності** (§ 7, абз. 1),
- **систематичність і повнота бухгалтерського обліку**,
- **прозорість та зрозумілість**,
- **часовий та фактичний зв'язок витрат і доходів з обліковим періодом**,
- **обережність при оцінці**.

Ці принципи гарантують, що фінансові звіти надають вірне відображення господарської діяльності бухгалтерської одиниці та задовольняють інформаційні потреби користувачів.

Словацьке законодавство не використовує ідентичну термінологію, як МСФЗ, але за змістом воно є схожим. **Активи** визначаються за допомогою оціночних основ та класифікації (довгострокові та короткострокові), **зобов'язання** розрізняються за строком погашення, а **власний капітал** становить різницю між активами та зобов'язаннями. Результат господарювання визначається як різниця між доходами та витратами і може бути прибутком або збитком (§ 17 закону та § 9 заходу).

Подібно до МСФЗ, що вимагає структурованих звітів, словацький закон також встановлює обов'язок складати фінансову звітність, яка містить **баланс, звіт про прибутки та збитки та примітки**. Для деяких бухгалтерських одиниць обов'язок розширено (наприклад, про звіт про рух грошових коштів або звіт про зміни у власному капіталі). Закон також вводить категоризацію бухгалтерських одиниць (мікро, малі, великі), що впливає на обсяг обов'язків.

Отже, словацьке законодавство не використовує поняття «концептуальна основа» як окремий документ. Однак його функцію виконує **закон про бухгалтерський облік** разом з виконавчими нормами. Ці правила встановлюють основні цілі бухгалтерського

обліку, визначають якісні принципи, елементи фінансової звітності, умови визнання та оцінки, а також правила подання та оприлюднення інформації.

Мета фінансової звітності в словацькому законодавстві

На відміну від МСФЗ, де мета фінансової звітності систематично сформульована в окремому розділі Концептуальної основи МСФЗ, словацька законодавча база містить ці принципи безпосередньо в законі про бухгалтерський облік та у відповідних виконавчих нормативних актах. Основним документом є **Закон № 431/2002 З. з. про бухгалтерський облік**, який визначає предмет бухгалтерського обліку та обов'язки бухгалтерських одиниць. На нього посилаються **акти Міністерства фінансів СР**, які встановлюють процедури бухгалтерського обліку та рамкову систему рахунків.

Відповідно до § 2 Закону про бухгалтерський облік, предметом бухгалтерського обліку є облік фактів про стан і рух майна, зобов'язань, різниці між майном і зобов'язаннями, доходів, витрат, доходів, витрат і результатів господарської діяльності. Крім того, предметом бухгалтерського обліку є також відображення цих фактів у фінансовій звітності.

З цього випливає, що словацьке законодавство переслідує **мету**:

- надати правдиве уявлення про господарську діяльність бухгалтерської одиниці,
- дозволити контроль за розпорядженням майном та зобов'язаннями,
- слугувати основою для визначення податкових зобов'язань.

Облікова одиниця зобов'язана скласти фінансову звітність, яка визначається як структурована презентація фактів, що є предметом бухгалтерського обліку, надана користувачам цієї інформації (§ 17). Отже, фінансова звітність відіграє таку саму роль, як і фінансові звіти згідно з МСФЗ – надає інформацію користувачам.

Словацький закон чітко встановлює, що бухгалтерська одиниця зобов'язана вести бухгалтерський облік таким чином, щоб фінансова звітність надавала **правдиве та достовірне** відображення фактів, що є предметом бухгалтерського обліку, та фінансового стану бухгалтерської одиниці (§ 7, абз. 1). Це положення аналогічне вимозі МСФЗ щодо «достовірного відображення» і виконує функцію основної мети бухгалтерського обліку в Словаччині.

Словацька система є менш концептуальною і більш нормативною. Цілі бухгалтерського обліку сформульовані як обов'язки бухгалтерської одиниці, а не як загальні принципи. Крім того, важливою функцією бухгалтерського обліку в Словаччині є його використання для **податкових цілей**, що відсутнє в МСФЗ.

Отже, мета фінансової звітності в Словаччині закріплена в законі про бухгалтерський облік. Бухгалтерський облік повинен надавати достовірне та правдиве уявлення про господарську діяльність, майно та зобов'язання бухгалтерської одиниці. Фінансова звітність є основним результатом, який служить користувачам інформації, при цьому словацьке законодавство також відводить їй важливу роль у сфері податкового адміністрування. На відміну від МСФЗ, де акцент робиться на потребах інвесторів та прийнятті рішень щодо майбутніх грошових потоків, словацьке законодавство наголошує на обов'язку достовірного відображення та юридичній обов'язковості для всіх бухгалтерських одиниць.

Якісні характеристики в словацькому законодавстві

Концептуальна основа МСФЗ підкреслює, що корисна фінансова інформація повинна бути релевантною та достовірно відображеною, при цьому ці властивості

сприяють порівнянності, своєчасності та зрозумілості. Словацьке законодавство не використовує таку ж термінологію, але за змістом намагається забезпечити ідентичні якісні характеристики. Вони регулюються безпосередньо в Законі про бухгалтерський облік, зокрема в § 7 та § 8, які встановлюють обов'язок складати бухгалтерський облік таким чином, щоб він надавав **правдиве та достовірне уявлення** і був ведений **правильно, повно, доказово та зрозуміло**.

Відповідно до § 7 абз. 1 закону, бухгалтерська одиниця зобов'язана вести бухгалтерський облік таким чином, щоб фінансова звітність надавала достовірне і правдиве уявлення про факти, що є предметом бухгалтерського обліку, та про фінансовий стан бухгалтерської одиниці.

- **Вірність** означає, що зміст статей фінансової звітності повинен відповідати дійсності та бути узгодженим із встановленими принципами та методами бухгалтерського обліку (§ 7, абзац 2).
- **Правдивість** означає, що застосовані бухгалтерські принципи та методи призводять до достовірного відображення фактів.

Ця пара є словацьким відповідником фундаментальної властивості «faithful representation» з МСФЗ.

Відповідно до § 8 закону, бухгалтерський облік повинен вестися **правильно, повно, доказово та зрозуміло**.

- **Правильність:** бухгалтерський облік ведеться відповідно до закону та інших нормативних актів.
- **Повнота:** повинні бути зараховані всі бухгалтерські операції та складена фінансова звітність.
- **Доказовість:** всі записи повинні бути підтверджені бухгалтерськими документами та інвентаризовані.
- **Зрозумілість:** має бути можливим однозначно визначити зміст бухгалтерських операцій та записів.

Ці принципи відповідають допоміжним якостям МСФЗ – порівнянність, перевірюваність, зрозумілість (comparability, verifiability, understandability).

Інші принципи:

- **Послідовність** – бухгалтерська одиниця повинна використовувати однакові бухгалтерські методи та принципи протягом одного звітного періоду; у разі зміни необхідно вказати її в примітках до фінансової звітності (§ 7, абз. 3).
- **Обережність** – закріплена в § 26 та в процедурах бухгалтерського обліку (наприклад, при створенні коригувальних статей та резервів). Цей принцип означає, що доходи та прибутки обліковуються лише після їх фактичного виникнення, тоді як витрати та збитки – вже при їх передбаченні.

Порівняння з МСФЗ

- **МСФЗ** говорить про релевантність та достовірне відображення як про фундаментальні властивості.
- **Словацький закон** чітко формулює «правдиве та достовірне відображення», об'єднуючи обидва аспекти в одне юридично зобов'язуюче критерій.
- Допоміжні характеристики МСФЗ (порівнянність, перевірюваність, своєчасність, зрозумілість) мають свій еквівалент у словацькому законодавстві (правильність, повнота, доказовість, зрозумілість, послідовність).

- Доцільність витрат, яку МСФЗ вказує як обмеження, в словацькому законодавстві прямо не згадується, але імпліцитно міститься в положеннях про ефективність та доцільність обліку.

Словацьке законодавство не використовує точно такі ж терміни, як МСФЗ, але якісні цілі є дуже схожими. Закон про бухгалтерський облік встановлює обов'язок складати фінансову звітність, яка надає **правдиве і достовірне уявлення**, і визначає принципи правильності, повноти, доказовості, зрозумілості та послідовності. Ці вимоги відповідають міжнародно визнаним якісним характеристикам фінансової інформації та забезпечують відповідність бухгалтерського обліку в Словаччині критеріям прозорості та надійності.

3.5 Порівняння словацького законодавства та МСФЗ

Словацьке законодавство про бухгалтерський облік та фінансову звітність закріплено, перш за все, в **Законі № 431/2002 З. з. про бухгалтерський облік** та в пов'язаних з ним **актах Міністерства фінансів Словацької Республіки**, які встановлюють план рахунків та процедури бухгалтерського обліку для окремих типів бухгалтерських одиниць. На відміну від міжнародного середовища, де існує Концептуальна основа МСФЗ, словацьке законодавство не працює з цим документом окремо – його зміст відображається безпосередньо в законодавчих положеннях та обов'язкових процедурах.

Метою є надання **правдивого та достовірного уявлення** про фінансовий стан та результати господарської діяльності бухгалтерської одиниці, що є принципом, який є мостом між словацьким та міжнародним регулюванням.

МСФЗ розуміють мету звітності як надання корисної інформації для прийняття рішень інвесторами, кредиторами та іншими користувачами. Словацьке законодавство спирається на подібний принцип, хоча і формулює його в нормативній формі: фінансова звітність повинна надавати достовірне і правдиве уявлення, яке служить всім зацікавленим сторонам.

Різниця полягає в акценті: МСФЗ підкреслює **корисність інформації для прийняття рішень**, а словацьке законодавство наголошує на **юридичній обов'язковості та повноті бухгалтерського обліку**.

МСФЗ чітко визначають основні якісні характеристики – релевантність, достовірність, зрозумілість, порівнянність, своєчасність, перевірюваність та економічна доцільність. У словацькому законодавстві ці характеристики відображаються в принципах правильності, повноти, доказовості, зрозумілості, послідовності та обережності.

Хоча термінологія є різною, за змістом словацька система наближається до МСФЗ. Різниця полягає в тому, що МСФЗ визначає ці характеристики концептуально, тоді як словацький закон встановлює їх як обов'язкові зобов'язання бухгалтерської одиниці.

МСФЗ визначають звітну одиницю та встановлюють, які звіти є обов'язковими: баланс, звіт про прибутки та збитки, звіт про рух грошових коштів, звіт про зміни у власному капіталі та примітки. Словацьке законодавство використовує термін **«облікова одиниця»** та вимагає три основні звіти (баланс, звіт про прибутки та збитки, примітки). Звіт про рух грошових коштів та звіт про зміни у власному капіталі є обов'язковими лише для великих бухгалтерських одиниць та у випадку консолідованої фінансової звітності.

Різниця полягає в обсязі обов'язкових звітів та ступені гнучкості: МСФЗ надає рамки, а словацька система працює з точно визначеними формами.

МСФЗ визначають елементи концептуально: активи, зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати. Словацьке законодавство встановлює їх нормативно та доповнює їх конкретними категоріями, такими як **інші активи** та **інші пасиви**. Вони служать для обліку статей, які не відповідають суворим визначенням, але повинні бути відображені з практичних міркувань (наприклад, розмежування за періодами).

Різниця полягає в тому, що МСФЗ зосереджується на економічній сутності, тоді як словацька система детально пов'язана з планом рахунків та процедурами бухгалтерського обліку.

МСФЗ пов'язує визнання з критеріями релевантності та достовірного відображення, а скасування визнання з тим, що позиція перестає відповідати визначенню елемента. Словацьке законодавство розуміє визнання через принцип часової та фактичної зв'язаності, при цьому воно пов'язане з існуванням бухгалтерського документа. Скасування визнання є більш технічним питанням виправлення бухгалтерських записів, часто у зв'язку з інвентаризацією або тимчасовим розмежуванням.

Цей підхід є менш гнучким, але гарантує єдність і правову визначеність.

МСФЗ визнає кілька основ оцінки – історичну вартість, реальну вартість, поточну вартість або методи, засновані на грошових потоках. Словацьке законодавство чітко визначає, які методи будуть використовуватися (собівартість, власні витрати, номінальна вартість, реальна вартість, поточна вартість). Оцінка на дату фінансової звітності суворо пов'язана з принципом обережності.

Різниця полягає в підході: МСФЗ залишає простір для професійного судження, а словацька система встановлює чіткі процедури.

МСФЗ розглядає презентацію та оприлюднення як інструменти комунікації з користувачами та дозволяє гнучке оформлення. Словацьке законодавство встановлює обов'язкові форми звітів та обов'язок їх оприлюднення в **реєстрі фінансової звітності**, забезпечуючи тим самим єдність та публічну доступність.

Перевагою словацької системи є високий рівень прозорості, недоліком – менша адаптивність.

МСФЗ визнає концепції фінансового та фізичного збереження капіталу. Словацьке законодавство розуміє капітал переважно як **власний капітал** і пов'язує його збереження із захистом кредиторів. Обов'язок створювати резервний фонд, обмеження щодо виплати прибутку та правила для компаній у кризовій ситуації є юридично-формальними гарантіями стабільності.

Різниця полягає в тому, що МСФЗ наголошує на економічній сутності та виборі підходу, а словацька система – на юридичних обов'язках.

Словацьке законодавство та МСФЗ переслідують одну і ту ж мету – забезпечити, щоб фінансові звіти достовірно відображали реальність і надавали надійну інформацію користувачам. **МСФЗ** роблять це за допомогою концептуальних принципів і дають простір для професійного судження. **Словацьке законодавство** йде шляхом правового формального рамки, яка встановлює обов'язкові правила і обмежує гнучкість. Перевагою словацької системи є високий рівень єдності, прозорості та правової визначеності. Перевагою МСФЗ, навпаки, є більша здатність відображати економічну реальність і

пристосовуватися до різних ситуацій. Обидва підходи доповнюють один одного: словацька система забезпечує стабільність та уніфікованість у національному середовищі, а МСФЗ – міжнародну порівнянність та економічну адаптивність. Для бухгалтерських одиниць, які діють на міжнародному ринку, тому є ключовим розуміння обох рамок і вміння їх узгоджувати між собою.

3.6 Порівняльний аналіз Концептуальної основи МСФЗ та її функціональних аналогів в українському законодавстві

У міжнародній практиці фінансової звітності центральне місце в системі нормативного регулювання займає Концептуальна основа фінансової звітності МСФЗ. Вона не є стандартом у вузькому сенсі, однак формує методологічний «каркас» для розроблення та тлумачення стандартів, а також для застосування професійного судження при складанні фінансової звітності за МСФЗ. В Україні відсутній прямий «аналог» Концептуальної основи як окремий нормативний документ подібного статусу. Натомість загальні засади підготовки фінансової звітності та організації бухгалтерського обліку визначені у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі — Закон) і, зокрема, деталізовані у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Відтак порівняння доцільно здійснювати через зіставлення функцій і змістових елементів Концептуальної основи МСФЗ з тим, як аналогічні питання врегульовані на рівні Закону та НП(С)БО 1.

Нормативна природа та роль у системі регулювання

Концептуальна основа МСФЗ виконує методологічну роль: визначає мету фінансової звітності, базові поняття, якісні характеристики корисної фінансової інформації, елементи звітності та принципи їх визнання й оцінки. Вона слугує орієнтиром у ситуаціях, коли конкретний стандарт не дає прямої відповіді, а також є основою для розроблення нових стандартів. Важливо, що Концептуальна основа не має пріоритету над конкретними стандартами: якщо вимоги стандарту відрізняються від концептуальних положень, застосовується стандарт.

Українська система, навпаки, побудована як більш «правилорієнтована» (rules-based): Закон і НП(С)БО містять встановлені правила, структури форм звітності, перелік принципів обліку й загальні вимоги до відображення операцій. НП(С)БО 1 переважно регламентує склад фінансової звітності, її загальні вимоги та деякі засади представлення показників. Методологічні питання (наприклад, детальні критерії визнання елементів звітності) в українських НП(С)БО часто вирішуються через окремі стандарти або підзаконні акти, але не зведені в єдину концептуальну рамку. Тобто українські норми виконують радше нормативно-організаційну функцію, тоді як Концептуальна основа — методологічно-інтерпретаційну.

Мета фінансової звітності та коло користувачів

У Концептуальній основі МСФЗ мета фінансової звітності чітко пов'язана з потребами «основних користувачів» — існуючих і потенційних інвесторів, кредиторів та інших постачальників капіталу. Фінансова звітність має забезпечити інформаційну базу для рішень щодо надання ресурсів суб'єкту господарювання, оцінки майбутніх грошових потоків та здатності керівництва ефективно управляти ресурсами.

В Україні мета фінансової звітності та обліку формулюється ширше і водночас більш інституційно: звітність призначена для задоволення інформаційних потреб різних користувачів, включно з державними органами, власниками, кредиторами, іншими

зацікавленими сторонами. Такий підхід історично пов'язаний із функціями обліку як інструмента контролю та податково-статистичного забезпечення. На практиці це часто впливає на стиль регулювання: акцент робиться на формальній уніфікації та документальній підтвердженості, тоді як у МСФЗ — на корисності інформації для економічних рішень та відображенні економічної сутності.

Якісні характеристики фінансової інформації: концептуалізація та деталізація

Концептуальна основа МСФЗ чітко структурує якісні характеристики: фундаментальні (доречність та правдиве подання) і підсилювальні (порівнянність, перевірюваність, своєчасність, зрозумілість). Правдиве подання розкривається через три складові: повнота, нейтральність і відсутність помилок. Доречність пов'язується з прогновною та підтверджувальною цінністю інформації, а також суттєвістю.

В українському законодавстві аналогічні ідеї є присутніми, але подані інакше. Закон визначає принципи, серед яких — повне висвітлення, обачність, послідовність, превалювання сутності над формою, нарахування та відповідність доходів і витрат, періодичність тощо. НП(С)БО 1 також фіксує загальні вимоги, пов'язані з достовірністю, порівнянністю, зрозумілістю. Проте українська модель менш системно розмежовує характеристики за «ієрархією» і не оперує в такій мірі концептом «faithful representation» як інтегральною характеристикою. У результаті методологічна логіка у МСФЗ виглядає більш «єдиною», а в Україні — більш «переліковою» (через перелік принципів), що може впливати на ступінь аргументованості професійного судження у спірних ситуаціях.

Базові припущення: безперервність діяльності та нарахування

У Концептуальній основі МСФЗ базовими припущеннями виступають безперервність діяльності (going concern) і нарахування (accrual basis). Вони є «точками відліку» для визнання елементів звітності та обрання методів оцінки. IAS 1 деталізує вимоги щодо оцінювання здатності продовжувати діяльність, а також розкриття суттєвих невизначеностей.

Українське законодавство також закріплює ці припущення: принцип безперервності та принцип нарахування і відповідності доходів і витрат. Однак підхід до розкриттів і до зв'язку між припущенням безперервності та базою оцінки активів/зобов'язань є менш деталізованим у НП(С)БО 1. На практиці це може призводити до того, що питання істотних невизначеностей щодо безперервності більше «делегуються» професійному судженню та аудиторським процедурам, тоді як у МСФЗ відповідні вимоги більш жорстко формалізовані та деталізовані.

Елементи фінансової звітності: визначення та критерії визнання

Однією з найважливіших відмінностей є рівень концептуалізації елементів звітності. Концептуальна основа МСФЗ визначає актив, зобов'язання, власний капітал, дохід і витрати через економічну сутність, зокрема через поняття ресурсу, контролю, минулої події та потенціалу генерування економічних вигід. Далі окреслюються критерії визнання: ймовірність отримання майбутніх економічних вигід і достовірність оцінки (у сучасній редакції — доцільність визнання з огляду на релевантність і правдиве подання).

В Україні визначення елементів звітності подані у НП(С)БО та інших нормативних актах, але вони часто більш формалізовані та менш «концептуальні». Українські правила значною мірою орієнтовані на наявність первинних документів, юридичні аспекти виникнення прав і зобов'язань та на відповідність встановленим формам і статтям звітності. Це не означає, що економічна сутність ігнорується, однак

механізми її імплементації зазвичай вужчі. Саме тому при переході з НП(С)БО на МСФЗ найбільш відчутні відмінності проявляються у визнанні та класифікації активів і зобов'язань (наприклад, у сферах оренди, фінансових інструментів, забезпечень, консолідації).

Оцінка: історична собівартість і поточні бази вимірювання

Концептуальна основа МСФЗ визначає різні бази оцінки: історичну собівартість, справедливу вартість, вартість використання/виконання, поточну вартість, теперішню вартість майбутніх грошових потоків тощо. Вибір бази оцінки пов'язується з доречністю та правдивим поданням, а також з характеристиками активу/зобов'язання і бізнес-моделлю суб'єкта господарювання. Таким чином, оцінка у МСФЗ є «концептуально керованою» і часто базується на економічних припущеннях та ринкових параметрах.

Український підхід традиційно тяжіє до історичної (фактичної) собівартості як базової оцінки, що прямо випливає з принципів, закріплених у Законі. Хоча окремі НП(С)БО дозволяють переоцінку або використання справедливої вартості, сфера її застосування є більш обмеженою, а процедурні вимоги — більш формалізованими. Внаслідок цього фінансова звітність за НП(С)БО часто є менш чутливою до ринкових коливань, що підвищує стабільність показників, але може знижувати їх актуальність для інвесторів у умовах значних змін ринкової кон'юнктури.

Принцип превалювання сутності над формою та роль професійного судження

МСФЗ у цілому є системою, де професійне судження виступає ключовим інструментом реалізації концептуальних положень. Превалювання сутності над формою пронизує логіку стандартів: визнання ґрунтується на контролі, ризиках і вигодах, економічній сутності договорів і операцій. У багатьох сферах (оренда, знецінення, забезпечення, фінансові інструменти) без професійного судження неможливо забезпечити адекватне застосування стандартів.

Українське законодавство також визнає принцип превалювання сутності над формою, однак фактичний простір для професійного судження часто звужується через жорсткі форми звітності, детальні інструкції та значну роль документального підтвердження. У результаті українська модель забезпечує високу формальну уніфікацію, але інколи може поступатися МСФЗ у глибині економічного відображення складних операцій. Водночас тенденція гармонізації та розширення застосування МСФЗ в Україні поступово розширює роль професійного судження і в національній практиці.

Подання фінансової звітності: форми, структура, розкриття

МСФЗ встановлюють мінімальні вимоги до складу фінансової звітності та принципи її подання, залишаючи значний простір для структурування статей і розкриття інформації з урахуванням суттєвості. IAS 1 акцентує на справедливому поданні, суттєвості, агрегуванні/деагрегуванні, послідовності подання, а також на розширених примітках як ключовому елементі прозорості.

Українське регулювання, навпаки, традиційно передбачає уніфіковані форми фінансової звітності з визначеними статтями та порядком їх заповнення. НП(С)БО 1 фіксує склад звітності та загальні вимоги, але рівень гнучкості у структурі й розкриттях зазвичай нижчий. Це полегшує зіставлення звітності у межах країни, однак може обмежувати можливості релевантного розкриття специфічних ризиків і суджень, що є типовим для МСФЗ.

Отже, Концептуальна основа МСФЗ і українські нормативні джерела (Закон та НП(С)БО 1) мають спільну мету — забезпечення достовірної й корисної фінансової

інформації. Водночас відмінності проявляються у форматі та методології: МСФЗ формують концептуально-орієнтовану систему, що базується на якісних характеристиках, економічній сутності та професійному судженні; українська система, за відсутності єдиної концептуальної рамки, реалізує загальні засади через перелік принципів і детальні правила подання звітності.

Функціональними аналогами Концептуальної основи в Україні виступають загальні принципи та вимоги, закріплені у Законі та НП(С)БО 1, а також окремі стандарти, які конкретизують визнання й оцінку. Проте саме наявність у МСФЗ єдиного концептуального документа забезпечує вищу внутрішню узгодженість і більшу гнучкість у відображенні нових або складних економічних явищ. Для України подальше зближення з МСФЗ означає не лише формальне впровадження стандартів, а й поступове посилення концептуального підходу в обліковій практиці, зокрема через розвиток професійного судження, розширення розкриттів та акцент на економічній сутності операцій.

3.7 Наочні приклади та дослідження для міжнародного законодавства

У цьому підрозділі наведено **практичні приклади та тематичні дослідження**, які ілюструють застосування Концептуальної основи МСФЗ на практиці. Мета полягає в тому, щоб показати, як принципи та засади рамки відображаються в конкретних бухгалтерських ситуаціях і як вони можуть призвести до результатів, що відрізняються від національних правил.

Наочні приклади зосереджуються на наступному:

- визначення та визнання активів,
- оцінка за реальною вартістю,
- відображення доходів згідно з МСФЗ 15,
- представлення та оприлюднення інформації,
- капітал та його підтримку.

Ці області були обрані тому, що вони є одними з найбільш обговорюваних відмінностей між МСФЗ та національними нормами і найкраще ілюструють, як концептуальна основа впливає на практичну фінансову звітність.

Приклад 3.1: *Активи за МСФЗ – коли вони визнаються, а коли ні*

Згідно з МСФЗ, активи, як матеріальні, так і нематеріальні, визнаються у фінансовій звітності лише тоді, коли вони відповідають визначенню та критеріям визнання. Наведений нижче приклад ілюструє, коли ці умови виконуються, а коли ні, з урахуванням IAS 38 (нематеріальні майнові права, такі як внутрішня розробка програмного забезпечення) та IAS 16 (матеріальні активи).

Ситуація А: Внутрішня розробка програмного забезпечення – часткове визнання

Компанія розробляє програмне забезпечення для внутрішнього використання. Хід проекту:

Етап	Опис	Визнання
Дослідницька фаза	Дослідження концепції, техніко-економічне	Не переоцінюються як актив – обліковуються як витрати, оскільки немає впевненості щодо майбутніх доходів та контролю над конкретним

Етап	Опис	Визнання
	обґрунтування, мозковий шторм	майновим правом. Згідно з IAS 38, витрати на дослідження негайно списуються. IFRS Community+1
Фаза розробки – початок	Компанія визначає технічну здійсненність, має чіткий план, фінансові та кадрові ресурси	Тут можна розпочати визнання активу – витрати на розробку на цій фазі можна капіталізувати як нематеріальний актив, якщо виконані всі умови: 1. Імовірно, що будуть отримані майбутні економічні вигоди (передача ліцензії, економія витрат, внутрішнє використання). 2. Облікова одиниця має контроль над цими вигодами (використовує програмне забезпечення сама або продає його). 3. Витрати на розробку можна достовірно оцінити (ідентифікація безпосередньо пов'язаних витрат). viewpoint.pwc.com+1 Наступні етапи обслуговування, модифікації, оновлення програмного забезпечення, виправлення помилок не перевищують визнання як актив, оскільки в основному стосуються обслуговування – згідно з IAS 38 ці витрати є витратами періоду. IFRS Community

Висновок: Внутрішня розробка програмного забезпечення стає майном (нематеріальним активом), якщо вона проходить дослідницьку фазу і відповідає умовам визнання – якщо ні, всі витрачені суми відображаються як витрати.

Ситуація Б: Придбання машинного обладнання – визнання

Компанія купує новий верстат за 200 000 євро для використання у виробництві. Інші пов'язані витрати: транспортування, установка, тестування – загалом 20 000 євро.

Згідно з МСБО 16:

- Основні засоби (PPE) будуть визнані, якщо:
 - Імовірно, що будуть отримані майбутні економічні вигоди (машина допоможе у виробництві).
 - Вартість придбання можна надійно виміряти (рахунки за машину + транспортування, встановлення).

Наступні витрати:

- **Розширення потужності або значне вдосконалення** (наприклад, додавання нової функції машини, що підвищує продуктивність) → можна класифікувати як основний засіб, підвищити вартість, якщо воно відповідає критеріям визнання.
- **Регулярне технічне обслуговування, заміна дрібних деталей** – витрати, а не основний засіб.

Синтез: Критерії визнання активів згідно з МСФЗ

Активи визнаються лише за умови дотримання **всіх нижчезазначених умов**:

1. **Визначення активів** – це повинні бути активи (природні ресурси, матеріальні/нематеріальні), над якими бухгалтерська одиниця має контроль внаслідок минулих подій, і які, ймовірно, принесуть майбутні економічні вигоди.
2. **Вимірюваність витрат** – витрати повинні бути точно і надійно визначені.
3. **Фаза проекту** – капіталізуються лише витрати на визнаній фазі (наприклад, розробки); витрати на дослідження та поточне обслуговування списуються.
4. **Використання в майбутньому** – актив повинен бути економічно корисним, або безпосередньо (наприклад, виробниче обладнання), або опосередковано (програмне забезпечення для внутрішніх процесів).

Цей приклад показує, що навіть якщо МСФЗ дозволяють визнання активу, має бути виконано кілька умов. Придбання машини є відносно простим випадком визнання, оскільки критерії явно виконані. Внутрішня розробка програмного забезпечення є складнішою – актив може бути визнаний лише в тому випадку, якщо він є технічно-економічно реалістичним і витрати можна надійно виміряти. Інша фаза (наприклад, дослідження) або модифікація програмного забезпечення зазвичай не призводять до визнання активу, а до виникнення і подальшого відображення витрат.

Приклад 3.2: Оцінка за реальною вартістю

МСФЗ дозволяють оцінювати деякі активи та зобов'язання **за справедливою вартістю (fair value)**. Згідно з МСФЗ 13, справедлива вартість визначається як ціна, яка була б отримана при продажу активу або сплачена при передачі зобов'язання в ході звичайної операції між учасниками ринку на дату оцінки. Отже, це не історична ціна, а вартість, що виводиться з поточних ринкових умов.

Справедлива вартість використовується, зокрема, у:

- фінансових інструментах (наприклад, акціях, облігаціях, деривативах),
- інвестиційній нерухомості,
- біологічних активах,
- в деяких випадках також при злитті підприємств.

Компанія володіє адміністративною будівлею, яку вона не здає в оренду для власного використання, а використовує як інвестицію (здає в оренду орендарям і очікує на збільшення капіталу). Згідно з IAS 40, компанія має можливість вибрати:

- **модель придбанної вартості** – будівля відображається за історичною вартістю за вирахуванням амортизації та можливого знецінення,
- **модель ринкової вартості** – будівля щорічно переоцінюється до ринкової вартості, при цьому зміни відображаються безпосередньо в результаті господарської діяльності.

Ситуація 1: Зростання вартості

- Будівля була придбана в 20X0 році за 1 000 000 євро.

- Станом на 31.12.20X1 експертна оцінка визначила ринкову вартість 1 200 000 євро.
- Різниця +200 000 євро відображається як прибуток від переоцінки в результаті господарської діяльності.

Ситуація 2: Зниження вартості

- У 20X2 році ринкова ціна знизиться до 950 000 євро.
- Різниця –250 000 EUR відображається як збиток у фінансовому результаті.

Ієрархія вхідних даних при визначенні реальної вартості

IFRS 13 вводить триступеневу ієрархію:

1. **Рівень 1** – котирувані ціни на активних ринках (наприклад, акції, що торгуються на біржі).
2. **Рівень 2** – похідні вхідні дані з подібних транзакцій або непрямі вимірювання (наприклад, ціни подібної нерухомості в даній місцевості).
3. **Рівень 3** – некотирувані вхідні дані, засновані на оцінках і моделях (наприклад, дисконтований грошовий потік для конкретного проекту).

У нашому прикладі оцінки будівлі, як правило, це буде **Рівень 2** – використовуються ринкові ціни подібних будівель у даній місцевості. Оцінка за ринковою вартістю надає більш динамічний погляд на фінансове становище бухгалтерської одиниці, оскільки відображає поточні ринкові умови. З іншого боку, вона також призводить до волатильності результатів господарської діяльності – у випадку інвестиційної нерухомості компанія може одного разу показати значний прибуток, а іншого разу – збиток, незалежно від реального грошового потоку. Тому МСФЗ наголошують на прозорості та обов'язку вказувати, який рівень ієрархії вхідних даних було використано та які методи і припущення було обрано.

Приклад 3.3: Доходи згідно з МСФЗ 15

МСФЗ 15 «Доходи від договорів з клієнтами» запроваджує єдиний принцип визнання доходів. Основою є **п'ятиступенева модель**, яка має забезпечити, щоб доходи відображали передачу товарів або послуг клієнту відповідно до виконання зобов'язань за договором.

П'ятиступенева модель МСФЗ 15

1. **Ідентифікація договору з клієнтом** – має існувати зобов'язання, яке є юридично обов'язковим і має комерційну суть.
2. **Ідентифікація зобов'язань щодо виконання (performance obligations)** – визначення, які конкретні товари або послуги мають бути поставлені.
3. **Встановлення трансакційної ціни** – угода про ціну, яка може містити фіксовану та змінну частину.
4. **Розподіл трансакційної ціни на зобов'язання щодо виконання** – відповідно до відносних окремих продажів.
5. **Визнання доходу** – коли виконується зобов'язання щодо виконання, тобто коли відбувається передача контролю над товаром або послугою.

Компанія укладає з клієнтом договір:

- ліцензія на програмне забезпечення (одноразова поставка),
- дворічна послуга технічного обслуговування та підтримки,
- загальна вартість: 140 000 євро.

Рішення:

Крок 1 – Договір: Договір є юридично зобов'язуючим і комерційно доцільним.

Крок 2 – Визначення зобов'язань щодо виконання:

- поставка програмного забезпечення = окреме зобов'язання,
- дворічне обслуговування = окреме зобов'язання, оскільки надає клієнту додаткову вигоду.

Крок 3 – Транзакційна ціна: Загальна ціна становить 140 000 євро.

Крок 4 – Розподіл ціни: Якщо звичайна ціна продажу програмного забезпечення становить 100 000 євро, а дворічного обслуговування – 40 000 євро, загальна вартість становитиме 140 000 євро. Відносне співвідношення:

- програмне забезпечення: $100\,000 / 140\,000 = 71,4\% \rightarrow 85\,680$ євро,
- обслуговування: $40\,000 / 140\,000 = 28,6\% \rightarrow 34\,320$ EUR.

Крок 5 – Визнання доходу:

- **Програмне забезпечення** – дохід визнається одноразово при поставці та передачі контролю, тобто 85 680 євро на момент поставки.
- **Технічне обслуговування** – дохід визнається поступово протягом двох років, тобто $34\,320 \text{ EUR} / 24 \text{ місяці} = 1\,430 \text{ EUR}$ щомісяця.

Ситуація, коли дохід не визнається одразу

Якщо компанія отримала авансовий платіж ще до поставки програмного забезпечення, це не є доходом, а **зобов'язанням перед клієнтом** (contract liability). Дохід визнається тільки в момент поставки програмного забезпечення.

IFRS 15 надає детальний і універсальний підхід до доходів. На відміну від простого правила «дохід при виставленні рахунку», п'ятикроковий підхід вимагає аналіз зобов'язань щодо виконання та розподілу ціни за відносними продажними цінностями. Результатом є більш точне відображення того, коли і в якій сумі компанія фактично отримує економічні вигоди від договору.

Приклад 3.4: Презентація та розкриття інформації

МСФЗ розглядають подання та розкриття інформації як **інструменти комунікації з користувачами фінансової звітності**. Це не тільки обов'язкові таблиці, але й спосіб, у який підприємство подає свою фінансову ситуацію та надає пояснення щодо значних статей, облікових політик та оцінок.

Приклад: Розкриття інформації про облікову політику та оцінки

Компанія складає фінансову звітність відповідно до МСФЗ і має в балансі такі статті:

- інвестиційна нерухомість,
- запаси, оцінені за методом FIFO,

- деривативні контракти, що використовуються для хеджування ризиків.

Згідно з МСФЗ, у примітках до фінансової звітності обов'язково слід вказати:

1. **Облікові політики** – наприклад, що запаси оцінюються за методом FIFO, інвестиційна нерухомість – за моделлю реальної вартості згідно з IAS 40, а для деривативів застосовується облік хеджування.
2. **Значні оцінки та припущення** – наприклад, припущення щодо зростання цін на нерухомість, яке використовується при оцінці за реальною вартістю, або дисконтна ставка, яка використовується при оцінці зобов'язань за хеджувальними контрактами.
3. **Фактори ризику** – МСФЗ 7 вимагає розкриття інформації про ризики, пов'язані з фінансовими інструментами (кредитні, ліквідні та ринкові ризики), та способи їх управління.

Облікова одиниця оцінює інвестиційну нерухомість за реальною вартістю. Вартість станом на 31. 12. 20X1 була визначена незалежним експертом на основі порівняння з подібними нерухомими активами в даній місцевості (рівень 2 згідно з МСФЗ 13). Зміна справедливої вартості склала +150 000 євро, що було відображено в фінансовому результаті.

Важливі припущення: при оцінці передбачалося зростання орендної плати на 2 % щорічно та дисконтна ставка 6 %.

Чому це важливо?

- **Користувачі звітів** (інвестори, кредитори) отримують інформацію про те, на яких припущеннях базується фінансова звітність.
- Прозорість у примітках знижує ризик прийняття неправильних рішень користувачами.
- Без цих приміток той самий баланс і звіт про фінансові результати могли б виглядати нечіткими або оманливими.

МСФЗ наголошують на тому, що презентація та оприлюднення повинні виходити за межі самих цифр – ключове значення мають пояснення облікових політик, значних оцінок та ризиків. Таким чином забезпечується, що фінансова звітність надає комплексне та прозоре уявлення про фінансовий стан компанії.

Приклад 3.5: Капітал та його збереження

Концептуальна основа МСФЗ у розділі 8 розрізняє два підходи до збереження капіталу:

1. **Фінансовий капітал** – підтримання вартості капіталу в грошових одиницях.
2. **Фізичний капітал** – збереження здатності підприємства виробляти товари та послуги (виробнича потужність).

Ці підходи мають різний вплив на визначення прибутку.

Уявімо собі підприємство, яке володіє виробничим обладнанням. Вартість придбання машини становила 1 000 000 євро, передбачуваний термін експлуатації – 10 років. Через п'ять років інфляція призвела до того, що нове подібне обладнання коштує 1 800 000 євро.

Сценарій А – Збереження фінансового капіталу

- Прибуток визначається на основі історичної ціни.
- Річна амортизація = 100 000 євро.
- Якщо компанія досягне виручки 500 000 євро і витрат (включаючи амортизацію) 400 000 євро, результатом буде прибуток 100 000 євро.
- Цей прибуток можна розподілити між власниками у вигляді дивідендів, хоча насправді його не вистачить для заміни обладнання за поточними цінами.

Сценарій Б – Збереження фізичного капіталу

- Прибуток визначається лише після врахування того, що компанія повинна бути здатна замінити обладнання за його поточною вартістю.
- Нова ціна машини = 1 800 000 євро → щорічна «економічна» амортизація = 180 000 євро.
- Результат господарської діяльності з урахуванням вищих амортизаційних відрахувань = $500\,000 - (400\,000 - 100\,000 + 180\,000) = 20\,000\text{ EUR}$.
- Прибуток для розподілу значно нижчий, але компанія збереже здатність продовжувати виробництво на тому ж рівні.

Висновок з прикладу

- **Фінансовий капітал** призводить до вищого бухгалтерського прибутку в умовах зростання цін, але може загрожувати здатності підприємства підтримувати виробничі потужності.
- **Фізичний капітал** гарантує, що підприємство не вичерпає прибуток, необхідний для відновлення виробничого потенціалу.

МСФЗ дозволяють бухгалтерським одиницям вибрати підхід до збереження капіталу відповідно до того, що краще відображає їх економічну реальність. В умовах стабільних цін обидва підходи можуть збігатися, але в умовах високої інфляції вони призводять до різних результатів. Цей приклад показує, що вибір концепції капіталу має прямий вплив на розмір заявленого прибутку, а отже, і на рішення власників про виплату дивідендів або реінвестиції.

Отже, наведені **практичні приклади** спрямовані на застосування словацького закону про бухгалтерський облік (закон № 431/2002 З. з.) та пов'язаних актів Міністерства фінансів Словацької Республіки щодо подвійного бухгалтерського обліку підприємств. Їх мета – показати, як принципи та правила національного законодавства відображаються в повсякденних бухгалтерських ситуаціях.

Приклади зосереджуються на трьох ключових областях:

- визнання витрат і доходів на основі принципу часової та фактичної відповідності,
- застосування принципу обережності при створенні коригувальних записів,
- обов'язок оприлюднювати фінансову звітність у реєстрі фінансової звітності.

Ці приклади показують, що словацьке законодавство орієнтоване на **юридичну обов'язковість, єдність і прозорість**, при цьому бухгалтерська одиниця має менше можливостей для індивідуальної оцінки, ніж у випадку з МСФЗ.

Приклад 3.6А: Визнання витрат і доходів

Словацький закон про бухгалтерський облік та акти Міністерства фінансів Словацької Республіки встановлюють, що бухгалтерські одиниці повинні вести бухгалтерський облік таким чином, щоб результат господарської діяльності відображав **правдиво та достовірно** стан активів, зобов'язань та власного капіталу. Ключовим інструментом є **принцип часової та фактичної відповідності**, який визначає, коли визнаються витрати та доходи. Витрати та доходи, отже, не пов'язані з моментом отримання або здійснення платежу (грошові потоки), а з періодом, до якого вони економічно належать.

Компанія отримує рахунок за послуги за грудень 20X1 на суму 5 000 євро, який надходить їй лише в січні 20X2.

- **Відповідно до принципу часової та фактичної відповідності:** Витрати повинні бути відображені в періоді, до якого вони мають економічний зв'язок, тобто в грудні 20X1 року, хоча рахунок надійшов тільки в січні.
- **Бухгалтерський запис у грудні 20X1 року:** 518 – Інші послуги / 326 – Невиставлені рахунки 5 000 EUR.
- **У січні 20X2, коли надійде рахунок-фактура:** 326 – Невиставлені рахунки / 321 – Постачальники 5 000 EUR.

Таким чином забезпечується, що фінансовий результат за 20X1 рік включає витрати, пов'язані з цим періодом.

Приклад 3.6В: Доходи від передплати

У січні 20X2 року компанія отримує від клієнта платіж у розмірі 12 000 євро за надання послуг протягом усього 20X2 року.

- **Відповідно до принципу часової та фактичної відповідності:** Неможливо визнати весь дохід у січні. Дохід повинен бути розподілений у часі та відображений поступово протягом 20X2 року.
- **Облік у січні 20X2:**
311 – Покупці / 384 – Доходи майбутніх періодів 12 000 EUR.
- **Щомісяця протягом 20X2 року:**
384 – Доходи майбутніх періодів / 602 – Виручка від продажу послуг 1 000 EUR.

Висновок з прикладу

- Словацьке законодавство дбає про те, щоб економічний результат не залежав лише від дати отримання рахунку-фактури або оплати.
- **Незалежність бухгалтерського обліку від грошових потоків** забезпечує більш достовірне відображення фактичного економічного результату.
- Обов'язок обліковувати нефактуровані поставки та тимчасові розбіжності є одним з основних контрольних механізмів, які перевіряються під час аудитів або податкових перевірок.

Визнання витрат і доходів у словацькому законодавстві базується на принципі часової та фактичної відповідності. Практично це означає, що бухгалтерська одиниця повинна

забезпечити, щоб до результату господарської діяльності були включені всі витрати і доходи, що відносяться до даного звітного періоду, незалежно від того, коли буде отримано рахунок-фактуру або оплату.

Приклад 3.7: Обережність та коригувальні резерви

Одним з основних принципів словацького бухгалтерського обліку є **принцип обережності** (§ 26 Закону про бухгалтерський облік). Це означає, що бухгалтерська одиниця повинна враховувати всі передбачувані ризики, збитки та знецінення активів, навіть якщо про них стає відомо лише в період між складанням фінансової звітності та її затвердженням. Ключовим інструментом застосування обережності є **резерви** на активи та зобов'язання.

Компанія реєструє дебіторську заборгованість клієнта номінальною вартістю 10 000 євро з терміном погашення в листопаді 20X1 року. На дату складання фінансової звітності (31.12.20X1) клієнт все ще не оплатив рахунок, і є інформація, що він має фінансові труднощі.

- **Обов'язок бухгалтерської одиниці:**

Створити резерв у розмірі, що враховує передбачуваний рівень безнадійності.

- **Оцінка:**

якщо ймовірність стягнення становить лише 20 %, резерв створюється у розмірі 8 000 EUR.

- **Бухгалтерський запис:**

546 – Створення резервів під дебіторську заборгованість / 391 – Резерви під дебіторську заборгованість 8 000 євро.

Якщо клієнт згодом сплатить всю дебіторську заборгованість, резерв буде скасовано і зараховано як дохід.

Приклад 3.8: Резерв на запаси

Компанія має на складі товари вартістю 50 000 євро, які застаріли, і їхня ринкова ціна впала до 30 000 євро.

- **Відповідно до принципу обережності:**

Компанія повинна знизити вартість запасів до нижчої з двох величин: собівартості або чистої реалізаційної вартості.

- **Розрахунок:**

різниця 20 000 євро відображається як резерв.

- **Бухгалтерський запис:**

549 – Створення резервів під запаси / 191 – Резерви під запаси 20 000 євро.

Висновок з прикладу

- Регулюючі резерви не є постійним зниженням вартості, а тимчасовою оцінкою майна до рівня, що відповідає реальності на дату фінансового звіту.

- Якщо умови в майбутньому зміняться (наприклад, клієнт здійснить оплату або ціна товару знову зросте), коригувальний запис буде скасовано.
- Принцип обережності гарантує, що фінансова звітність не переоцінює вартість активів і що результат господарської діяльності є реалістичним.

Обережність і коригувальні резерви є основою консервативного підходу словацької бухгалтерії. Вони забезпечують, що бухгалтерські одиниці не відображають у своїх звітах завищену вартість активів або нереалістичні очікування. Хоча створення коригувальних резервів може короткостроково знизити заявлений прибуток, у довгостроковій перспективі це підвищує надійність бухгалтерського обліку.

Приклад 3.9: *Оприлюднення в реєстрі бухгалтерських звітів*

Словацьке законодавство приділяє велику увагу **прозорості та публічному контролю** бухгалтерського обліку. Відповідно до Закону про бухгалтерський облік (§ 23а та наступні) бухгалтерські одиниці зобов'язані подавати фінансову звітність та річний звіт до **реєстру фінансових звітів (RÚZ)**, який є загальнодоступним в Інтернеті. Це забезпечує доступність інформації про господарську діяльність суб'єктів підприємництва для власників, кредиторів, ділових партнерів та громадськості.

Приклад 3.9А: *Мале товариство з обмеженою відповідальністю*

Компанія складає звичайний індивідуальний фінансовий звіт станом на 31.12.20X1. Вона зобов'язана:

1. **Скласти фінансову звітність** – баланс, звіт про прибутки та збитки та примітки (відповідно до постанови Мінфіну СР).
2. **Затвердити фінансову звітність** – загальними зборами учасників.
3. **Зберігати фінансову звітність у реєстрі** – в СР надсилає безпосередньо разом із податковою декларацією про доходи складену або безпосередньо затверджену фінансову звітність.

Фінансові звіти зберігаються в реєстрі в електронній формі через Фінансову адміністрацію Словацької Республіки. Після зберігання вони стають загальнодоступними для всіх зацікавлених осіб.

Приклад 3.9В: *Велика бухгалтерська одиниця*

Велика акціонерна компанія має більш широкі обов'язки:

- вона повинна зберігати не тільки фінансову звітність, але й **річний звіт**,
- якщо вона підлягає аудиту, разом із фінансовою звітністю зберігається також **аудиторський звіт**,
- обов'язок зберігати фінансову звітність поширюється також на консолідовану фінансову звітність.

Якщо компанія не виконає ці обов'язки, їй загрожує штраф від податкової служби в розмірі до 2 % від вартості її майна.

Значення реєстру фінансових звітів

- **Прозорість:** громадськість має доступ до основних фінансових даних усіх компаній.
- **Контроль бізнес-середовища:** кредитори та ділові партнери можуть перевірити платоспроможність суб'єкта.
- **Статистичне та аналітичне використання:** дані з реєстру також використовуються для макроекономічного аналізу та контрольних заходів держави.

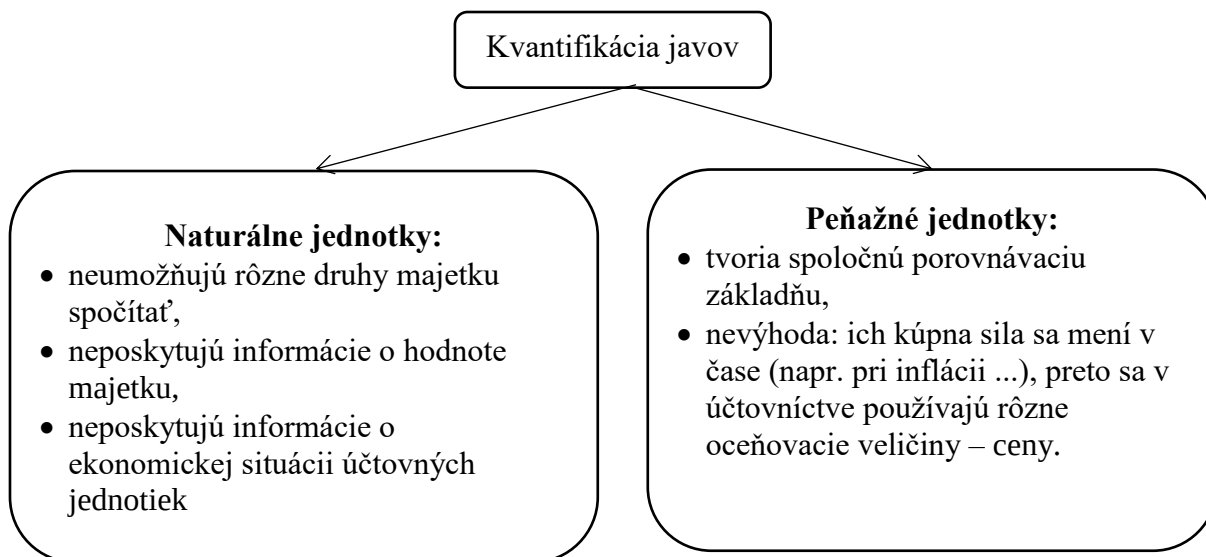
Оприлюднення фінансових звітів у реєстрі є важливим елементом словацького законодавства, який не має прямого еквівалента в Концептуальній основі МСФЗ. Це інструмент, який посилює прозорість бізнес-середовища та підвищує надійність фінансової звітності. Практичним наслідком для бухгалтерських одиниць є те, що дані про їхнє господарювання є загальнодоступними і можуть впливати на їхню репутацію та відносини з діловими партнерами.

Список використаної літератури

- <https://www.mfsr.sk/en/taxes-customs-accounting/accounting/>
- <https://www.mfsr.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-sr/opatrenia-oblasti-uctovnictva/uctovnictvo-podnikatelov/podvojne-uctovnictvo/postupy-uctovania/>
- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2025-08-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A., a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 10 серп. 2022 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

4. OCEŇOVANIE

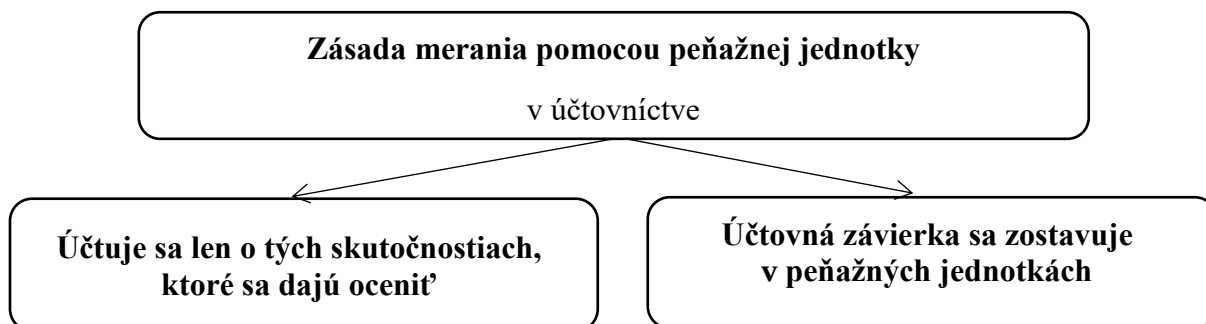
V účtovníctve sa zaznamenávajú iba tie skutočnosti, ktoré možno **kvantifikovať**. Pri kvantifikácii hospodárskej činnosti účtovných jednotiek sa používajú **naturálne jednotky** (ks, l, kg, m...) a **peňažné jednotky**.

Obrázok č. 4.1: Kvantifikácia javov

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri oceňovaní v peňažných jednotkách sa aplikuje základná zásada účtovníctva – **zásada merania pomocou peňažnej jednotky**.

Obrázok č. 4.2 : Zásada merania pomocou peňažnej jednotky

Zdroj: vlastné spracovanie

Oceňovanie je **spôsob (postup) vyjadrovania objektu** - oceňovania v peňažných jednotkách - cenách. Cena je hodnota objektu oceňovania vyjadrená v peňažných jednotkách. **Objektom oceňovania** sú jednotlivé zložky majetku a záväzkov, alebo účtovná jednotka ako celok (napr. pri jej predaji).

4. 1 Oceňovanie podľa Konceptného rámca IFRS

Koncepčný rámec IFRS zdôrazňuje, že správny výber oceňovacieho základu je nevyhnutný na dosiahnutie dvoch cieľov: **relevantnosti** informácií a **verného zobrazenia** hospodárskej reality.

Koncepčný rámec neustanovuje povinné oceňovacie metódy pre všetky prípady, ale identifikuje základné prístupy a uvádza kritériá, podľa ktorých sa má voliť medzi nimi. V praxi sa často používa kombinácia viacerých oceňovacích základov.

Finančný rámec rozlišuje dve hlavné kategórie oceňovacích základov:

1. **Historické náklady (historical cost)**, kedy sa vychádza z pôvodnej obstarávacej ceny majetku alebo pôvodnej hodnoty záväzku.
2. **Bežná hodnota (current value)**, ktorá vyjadruje sumu, za ktorú by bolo možné majetok získať alebo záväzok vyrovať v súčasných podmienkach.

Oba prístupy majú svoje výhody a nevýhody, preto sa používajú v kombinácii v závislosti od povahy položky a účelu informácie.

Historické náklady

Historické náklady sú najstarším a najjednoduchším spôsobom oceňovania. Pri majetku vyjadrujú sumu zaplatenú pri obstaraní vrátane priamych nákladov súvisiacich so získaním. Pri záväzkoch ide o sumu prijatých zdrojov alebo očakávanú hodnotu plnenia, ktoré je potrebné uhradiť.

Výhodami používania historických nákladov je, že sú:

- ľahko overiteľné,
- poskytujú stabilný základ pre porovnávanie v čase,
- sú relatívne lacné na získanie a spracovanie.

Nevýhodami používania historických nákladov je, že:

- nereflektujú aktuálne trhové podmienky,
- môžu viesť k skresleniu hodnoty majetku, ak sa jeho trhová hodnota výrazne zmení.

Typickým príkladom nevýhod vyplývajúcich z používania historických nákladov je budova obstaraná pred 20 rokmi, ktorá je v účtovníctve vedená v historickej cene zníženej o odpisy, hoci jej trhová hodnota môže byť niekoľkonásobne vyššia.

Bežná hodnota

Bežná hodnota poskytuje obraz o súčasnej hodnote majetku alebo záväzkov. Koncepčný rámec rozlišuje viacero foriem bežnej hodnoty:

- **Reálna hodnota (fair value)** predstavuje sumu, za ktorú by bolo možné majetok predat' alebo záväzok vyrovať v riadnej transakcii medzi informovanými a nezávislými stranami.
- **Súčasná obstarávacia cena (current cost)**, je suma, ktorú by účtovná jednotka musela zaplatiť, ak by rovnaký majetok obstarávala v súčasnosti.
- **Hodnota pri použití (value in use)** je súčasná hodnota budúcich peňažných tokov, ktoré sa očakávajú z využívania majetku.
- **Súčasná vyrovnávacia cena záväzku (fulfilment value)**, je suma, ktorú by účtovná jednotka musela zaplatiť, aby záväzok splnila v riadnych podmienkach.

Výhodami používania bežnej hodnoty sú, že:

- odrážajú aktuálnu hospodársku realitu,
- sú relevantnejšie pre rozhodovanie investorov a veriteľov,
- umožňujú lepšie vyjadriť riziká a budúce prínosy.

Nevýhodami používania bežnej hodnoty sú predovšetkým skutočnosti, že:

- oceňovanie je často založené na odhadoch a modeloch, čo môže znížiť vernosť zobrazenia,
- môže byť nákladné na získanie potrebných údajov,
- vyžaduje vysokú mieru odborného úsudku.

Jednotlivé základy poskytujú rôzne informácie, ktoré sa využívajú pri rozhodovaní:

- **Historické náklady** poskytujú stabilitu a porovnateľnosť, sú vhodné na sledovanie vývoja v čase.
- **Reálna hodnota** ukazuje aktuálne trhové ocenenie a riziká, je obzvlášť užitočná pri finančných nástrojoch.
- **Hodnota pri použití** zachytáva schopnosť majetku generovať peňažné toky, čo je dôležité napríklad pri testovaní zníženia hodnoty (impairment).
- **Súčasná obstarávacía cena** ukazuje, aké by boli náklady na obstaranie ekvivalentného zdroja dnes.

Pri výbere medzi historickou cenou a bežnou hodnotou musí účtovná jednotka zohľadniť rôzne faktory, ako sú:

- **relevanciu informácie**, ktorá hodnota lepšie pomôže používateľom pri rozhodovaní,
- **vernosť zobrazenia**, či je oceňovanie dostatočne spoľahlivé,
- **porovnateľnosť a konzistentnosť**, aby sa podobné položky oceňovali rovnako,
- **nákladovú primeranosť**, na základe sa rozhoduje, či prínos z dodatočnej presnosti preváži nad nákladmi na jej získanie.

Neraz je potrebné kombinovať viacero prístupov. Napríklad nehnuteľnosť môže byť vedená v historickej cene, ale zároveň sa testuje na zníženie hodnoty podľa hodnoty pri použití.

Počiatkové a následné oceňovanie

Koncepcný rámec rozlišuje **prvotné oceňovanie** (pri prvom uznaní majetku alebo záväzku) a **následné oceňovanie** (pri účtovaní počas ďalšieho obdobia). Pri počiatkovom ocenení sa často použije obstarávacía cena, zatiaľ čo následné ocenenie môže vychádzať z reálnej hodnoty alebo iného bežného prístupu. Samostatným okamihom sa rozumie **oceňovanie k súvahovému dňu** pre určité druhy majetku.

Prehľadné zhrnutie oceňovania vybraných druhov majetku podľa IAS/IFRS je uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Druh majetku	Počiatkové ocenenie	Následné ocenenie	Účtovný štandard
Dlhodobý hmotný majetok (napr. budovy, stroje)	Obstarávacía cena vrátane súvisiacich nákladov	- Model obstarávacej ceny - Model reálnej hodnoty	IAS 16
Dlhodobý nehmotný majetok (napr. softvér, patenty)	Obstarávacía cena	- Model obstarávacej ceny - Model reálnej hodnoty (výnimočne)	IAS 38

Nehmotné aktíva s neurčitou životnosťou	Obstarávacia cena	Test na zníženie hodnoty (neodpisujú sa)	IAS 36 / IAS 38
Goodwill (oceňovanie pri akvizícii)	Rozdiel medzi kúpou a čistou hodnotou identifikovateľných aktív	Test na zníženie hodnoty – minimálne raz ročne	IFRS 3 / IAS 36
Investície do nehnuteľností (napr. nehnuteľnosti na prenájom)	Obstarávacia cena	- Reálna hodnota (preferovaná) - Obstarávacia cena	IAS 40
Finančné nástroje (napr. akcie, dlhopisy)	Reálna hodnota alebo obstarávacia cena (v závislosti od klasifikácie)	- Reálna hodnota vykázaná cez výsledok hospodárenia - Reálna hodnota vykázaná cez ostatné výsledky hospodárenia	IFRS 9
Zásoby	Obstarávacia cena (vrátane nákupných a výrobných nákladov)	Nižšie od obstarávacej ceny alebo čistej realizovateľnej hodnoty	IAS 2

Obrázok č. 4.1: *Oceňovania vybraných druhov majetku podľa IAS/IFRS*

Zdroj: vlastné spracovanie

Oceňovanie majetku k súvahovému dňu je možné pre určité druhy majetku, ako napríklad:

- **Finančné nástroje (IFRS 9)** – oceňujú sa v reálnej hodnote alebo amortizovanej obstarávacej cene, podľa klasifikácie,
- **Zásoby (IAS 2)** – oceňujú sa v nižšej hodnote z obstarávacej ceny alebo čistej realizovateľnej hodnoty,
- **Investície do nehnuteľností (IAS 40)** – oceňujú sa v reálnej hodnote alebo obstarávacej cene, podľa zvolenej politiky účtovnej jednotky.

Oceňovanie je kľúčovým krokom pri tvorbe účtovnej závierky. Správny výber medzi historickými nákladmi a rôznymi formami bežnej hodnoty rozhoduje o tom, či budú výkazy pre používateľov relevantné a zároveň verné. Historické náklady prinášajú stabilitu a porovnateľnosť, bežná hodnota zasa aktuálnosť a schopnosť odrážať riziká. V praxi sa preto obe kategórie kombinujú. Účtovná jednotka musí pri výbere vždy zvažovať prínos pre používateľov v porovnaní s nákladmi na získanie informácie.

4.2 Oceňovanie podľa slovenskej legislatívy

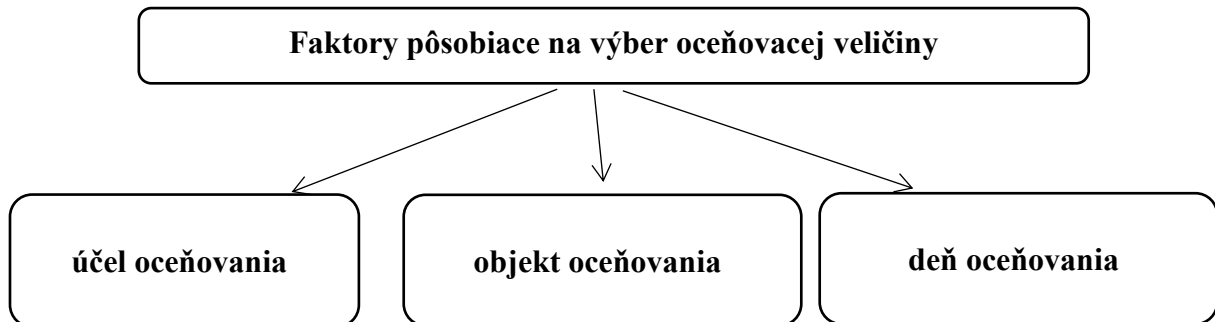
Slovenská legislatíva v zákone o účtovníctve podrobne upravuje oceňovanie, venuje sa nielen definovaniu jednotlivých oceňovacích veličín, ale aj predmetom oceňovania a okamihom oceňovania.

Výber **oceňovacej veličiny (ceny)**, ktorá sa použije na ocenenie, ovplyvňuje:

- sumu majetku, záväzkov, vlastného imania,

- sumu nákladov, výnosov, výsledku hospodárenia,
- výšku peňažných tokov,
- sumu iných aktív a iných pasív (ak sa dajú oceniť).

Na výber oceňovacej veličiny pôsobia viaceré faktory, ktoré je nutné zohľadniť:

Obrázok č. 4.3: *Faktory pôsobiace na výber oceňovacej veličiny*
Zdroj: vlastné spracovanie

Oceňovacie základne, na báze ktorých možno stanoviť ceny, sa rozlišujú podľa času na:

- **historické ceny,**
- **ceny prítomnosti (bežné, aktuálne ceny),**
- **ceny budúcnosti.**

V prípade historických cien sa majetok oceňuje v sume peňažných prostriedkov **vynaložených v čase jeho obstarania a záväzky sa oceňujú v sume získanej protihodnoty** (majetku, služby). Výhodou historických cien je ich preukázateľnosť a dokladová overiteľnosť. Nevýhodou je skutočnosť, že historické ceny nezohľadňujú zmeny cien na trhu.

V prípade cien prítomnosti (bežné, aktuálne ceny) majetok sa oceňuje v sume peňažných prostriedkov, ktoré by **účtovná jednotka musela vynaložiť na jeho obstaranie v súčasnosti, záväzky sa ocenia v hodnote ich úhrady** (t. j. v sume peňazí, ktorú bude za normálnych podmienok potrebné podľa očakávania vynaložiť na ich úhradu). Ceny prítomnosti zohľadňujú zmeny kúpnej sily peňažnej jednotky, sú reálnejšie ako historické ceny. Nevýhody týchto cien sú problém ich zistenia pre všetky druhy majetku.

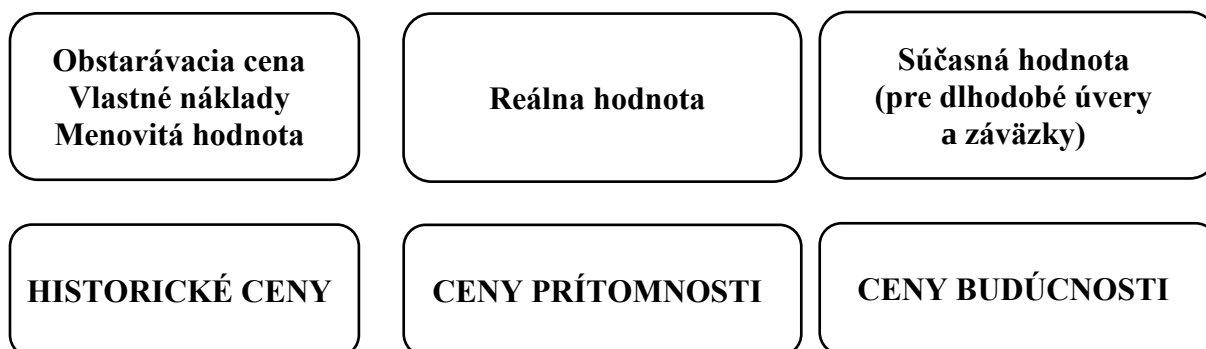
Pri cenách budúcnosti sa majetok ocení v **súčasnej diskontovanej (odúročenej) hodnote budúcich peňažných príjmov**, ktoré daný majetok prinesie záväzky sa ocenia v súčasnej diskontovanej hodnote budúcich peňažných výdavkov, ktoré budú podľa očakávania vynaložené na ich úhradu. Ceny budúcnosti zohľadňujú časovú hodnotu peňazí, ale naopak existuje problém stanovenia úrokovej sadzby na diskontovanie peňažných tokov a problém odhadu výšky budúcich peňažných príjmov a výdavkov.

Deň ocenenia je deň, kedy je potrebné oceniť majetok a záväzky použitím niektorej z oceňovacích metód. Dňom ocenenia tak môže byť:

- **deň uskutočnenia účtovného prípadu,** ktorý sa považuje za prvotné ocenenie majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov, výnosov, výsledku hospodárenia; rovnako sa využíva pri ocenení úbytku majetku;

- deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka,
- k inému dňu v priebehu účtovného obdobia, ak sa to vyžaduje podľa osobitného predpisu.

Oceňovanie majetku a záväzkov v Slovenskej republike upravuje zákon o účtovníctve a Postupy účtovania pre podnikateľov. Zákon o účtovníctve umožňuje pri ocenení majetku a záväzkov použiť tieto oceňovacie veličiny:

Obrázok č. 4.4 :Oceňovacie veličiny
Zdroj: vlastné spracovanie

Obstarávacia cena je cena za ktorú bol majetok obstaraný vrátane nákladov súvisiacich s obstaraním. Obstarávacia cena zahŕňa - kúpnu cenu a náklady súvisiace s obstaraním (preprava, montáž, inštalácia, poistenie počas prepravy, provízia za sprostredkovanie, poplatky, kolky súvisiace s obstaraním, clo, daň z pridanej hodnoty (ale iba u neplatiteľa DPH), úroky z úveru (na základe rozhodnutia účtovnej jednotky). Obstarávacia cena nezahŕňa kurzové rozdiely a poistenie majetku po zaradení do používania. Obstarávacou cenou sa oceňuje: hmotný majetok a nehmotný majetok s výnimkou majetku vytvoreného vlastnou činnosťou, pohľadávky pri odplatnom nadobudnutí, pohľadávky nadobudnuté vkladom do základného imania, záväzky pri ich prevzatí.

Vlastné náklady je oceňovacia veličina, ktorá obsahuje priame náklady vynaložené na výrobu (povinné). Obsahuje nepriame náklady vynaložené na výrobu (nepovinné). Vlastnými nákladmi sa oceňuje – dlhodobý hmotný majetok vytvorený vlastnou činnosťou, zásoby vytvorené vlastnou činnosťou, príchovky a prírastky zvierat.

Menovitá hodnota je cena uvedená na bankovkách, minciach, známkach a iných ceninách alebo cena, ktorú pohľadávky a záväzky reprezentujú. Menovitou hodnotou sa oceňujú: peňažné prostriedky, ceniny, pohľadávky pri ich vzniku, záväzky pri ich vzniku.

Reálna hodnota, ako ďalšia oceňovacia veličina, sa môže určiť nasledujúcimi spôsobmi, a to ako:

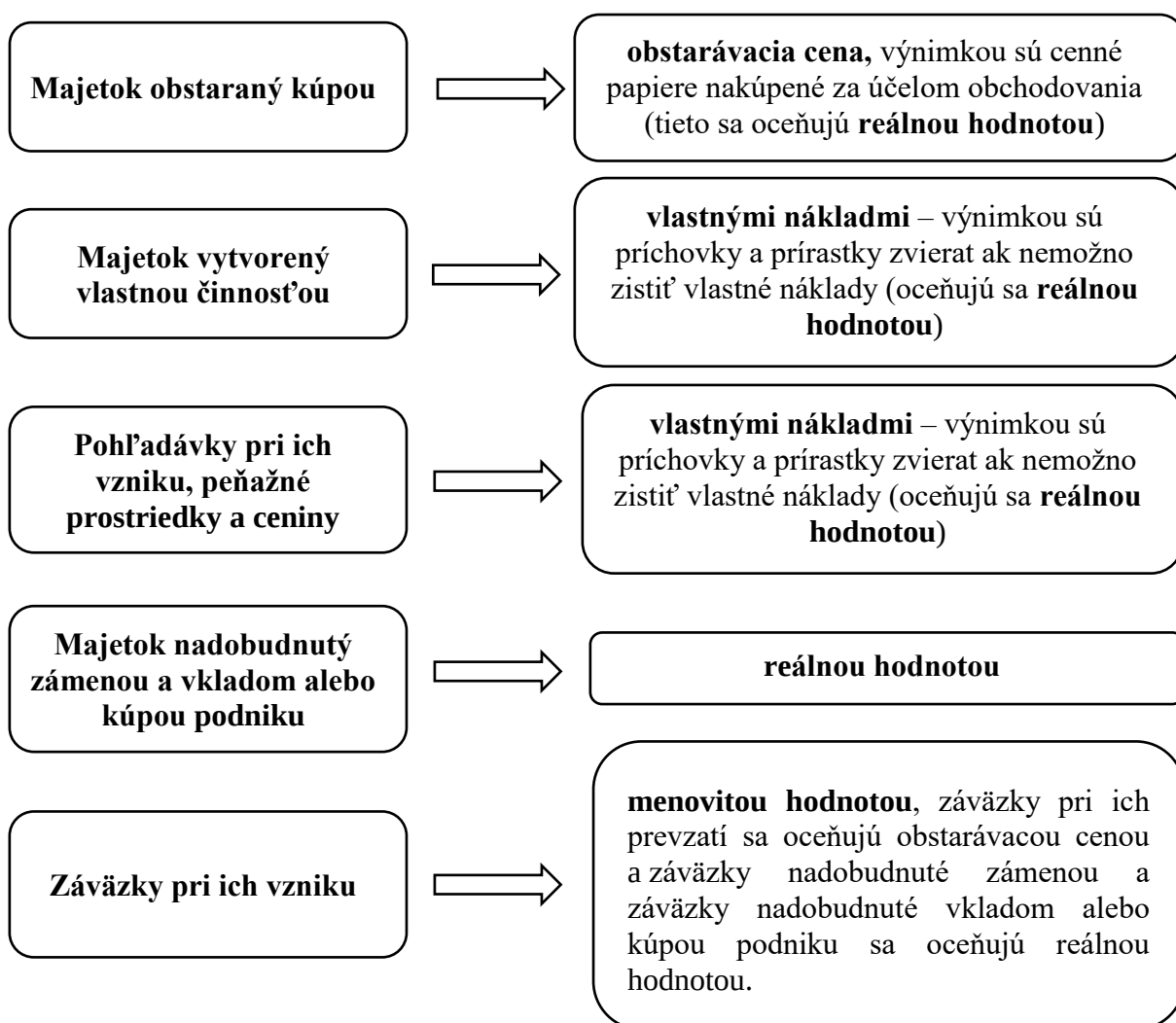
- **trhová cena**, ktorá predstavuje záverečnú cenu vyhlásenú na burze v deň ocenenia, najpočetnejšia cena ponuky na inom aktívnom trhu v deň ocenenia,
- **kvalifikovaný odhad** si vypočítava účtovná jednotka sama podľa postupu určeného v zákone o účtovníctve,
- **posudok znalca**, kedy reálnu hodnotu vypracúva súdny znalec.

Reálnou hodnotou sa oceňujú: majetok a záväzky nadobudnuté vkladom podniku/časti podniku, kúpou podniku/časti podniku a zámenou, cenné papiere, komodity určené na obchodovanie na verejnom trhu.

Pri prvotnom ocenení, kedy sa oceňuje konkrétna položka, sa oceňovacia veličina určí v závislosti od dvoch skutočností, a to od:

- a) spôsobu, akým účtovná jednotka nadobudla majetok, alebo
- b) dôvodu vzniku záväzku.

Na použitie oceňovacích veličín pri prvotnom ocenení majetku môžeme vychádzať z nasledujúcej schémy:

Obrázok č. 4.5 : Použitie oceňovacej veličiny
Zdroj: vlastné spracovanie

Zákon o účtovníctve stanovuje záväzný spôsob ocenenia iba pre jednotlivé zložky majetku a záväzkov. Zákon o účtovníctve **neupravuje ocenenie vlastného imania, nákladov, výnosov, výsledku hospodárenia**. Ich ocenenie vyplýva z podstaty podvojného účtovníctva, z podstaty podvojného zápisu. Ocenenie vlastného imania (rozdielu majetku a záväzkov) závisí od ocenenia majetku a záväzkov. Náklady a výnosy sa oceňujú rovnako ako majetok a záväzky, ktoré s nimi súvisia. Ocenenie výsledku hospodárenia závisí od ocenenia nákladov a výnosov, pretože sa zisťuje ako ich rozdiel.

Použitie oceňovacích veličín **pri ocenení úbytku – znížení stavu konkrétného majetku alebo závazku** sa použije:

- rovnaká oceňovacia veličina ako pri ich prvotnom ocenení – **individuálne ocenenie**,
- cena zistená **váženým aritmetickým priemerom** (VAP),
- metóda **FIFO** (prvá cena na ocenenie prírastku príslušného majetku sa použije aj na ocenenie úbytku tohto majetku).

Spôsob ocenenia úbytku VAP alebo metódou FIFO je možné použiť pri majetku, ktorým je:

- rovnaký druh **zásob** vedený na sklade,
- rovnaký druh **cenných papierov** vedený v portfóliu účtovnej jednotky v prípade, ak sú od rovnakého emitenta a znejú na rovnakú menu a
- **peňažných prostriedkov** v rovnakej cudzej mene v pokladnici.

Slovenská legislatíva obsahuje aj množstvo špeciálnych ustanovení, ktoré sú určené pre konkrétny druh majetku, ako sú napríklad:

- **Kryptoaktíva** nadobudnuté odplatne alebo iným spôsobom sa oceňujú v obstarávacej cene, prípadne reálnou hodnotou podľa povahy nadobudnutia.
- **Emisné kvóty** sa účtujú v reálnej hodnote v deň ich pripísania alebo obstarania.
- **Zlúčenia, splynutia a rozdelenia podnikov**, kedy sa majetok a záväzky oceňujú reálnou hodnotou, pričom rozdiely sa účtujú ako goodwill alebo záporný goodwill.

Základnou peňažnou jednotkou, v ktorej sa vedie účtovníctvo, je **mena euro**. Účtovná jednotka je povinná viesť účtovníctvo a zostavovať účtovnú závierku len v mene euro. V prípade pohľadávok a záväzkov, podielov na základnom imaní, cenných papierov, derivátov, cenín a peňažných prostriedkov ak sú vyjadrené v cudzej mene, je účtovná jednotka povinná účtovať v peňažných jednotkách meny euro eurách aj v peňažných jednotkách cudzej meny.

Majetok a záväzky vyjadrené v cudzej mene ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu sa prepočítavajú na eurá **referenčným výmenným kurzom** určeným a vyhláseným Európskou centrálnou bankou alebo Národnou bankou Slovenska v deň predchádzajúci dňu uskutočnenia účtovného prípadu. Výnimky z tohto pravidla sa uplatňujú v nasledujúcich prípadoch:

- pri **nákupе a predaji cudzej meny** za menu euro,
- pri **prevoде peňažných prostriedkov** z účtu zriadeného v mene euro na účet zriadený v cudzej mene alebo naopak sa pri týchto transakciách použije kurz, za ktorý banka alebo zmenáreň cudziu menu účtovnej jednotky predala, resp. od účtovnej jednotky kúpila.

Majetok a záväzky v cudzej mene (pohľadávky, podiely na základnom imaní, cenné papiere, deriváty, ceniny a peňažné prostriedky) sa prepočítajú na eurá kurzom ECB, resp. NBS určeným a vyhláseným v deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Záväzky v cudzej mene sa prepočítajú na eurá kurzom ECB, resp. NBS určeným a v vyhláseným v **deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**. Ak je účtovným obdobím kalendárny rok, tak sa na prepočet použije **kurz ECB vyhlásený 31.12. daného roka**.

Účtovná jednotka je povinná **ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka** upraviť ocenenie majetku na účtovné hodnoty. Ocenenie sa upravuje nasledovne:

- podľa zákona o účtovníctve stanovené druhy majetku sa ocenia **reálnou hodnotou**,
- ocenenie ostatných zložiek majetku sa upraví **opravnými položkami**, ak je opodstatnené predpokladať, že nastalo zníženie hodnoty majetku oproti jeho oceneniu v účtovníctve,
- majetok a záväzky v cudzej mene sa **prepočítajú kurzom** ECB/NBS.

Reálnou hodnotou sa ocenia položky ako cenné papiere určené na obchodovanie, cenné papiere a podiely, ktoré predstavujú menší ako 20 % podiel na základnom imaní alebo hlasovacích právach inej účtovnej jednotky, deriváty, majetok zabezpečený derivátmi, komodity, pričom ich prvotné ocenenie sa môže upraviť smerom nahor aj nadol.

Pri ostatných zložkách majetku upraví ocenenie **smerom nadol (prostredníctvom opravných položiek)**, ak očakávané budúce ekonomické úžitky z tohto majetku budú nižšie ako ocenenie v účtovníctve. Takéto zníženie majetku sa označuje ako **prechodné**, pretože v nasledujúcom účtovnom období sa v dôsledku zmien cien na trhu môže hodnota majetku zvýšiť. **Trvalé** zníženie hodnoty majetku sa realizuje odpismi, ktoré znižujú hodnotu majetku v dôsledku jeho opotrebovania. **Odpisy** vyjadrujú trvalé zníženie hodnoty dlhodobého hmotného majetku a dlhodobého nehmotného majetku vplyvom jeho fyzického a morálneho zastarania, v súlade s konkrétnymi podmienkami jeho používania v účtovnej jednotke.

Ak sa pri účtovnej závierke v rámci inventarizácie zistí, že skutočná suma záväzkov je iná ako je zaznamenaná v účtovníctve, napr. ak **nie je záväzok splatený** alebo splácaný včas vzniká povinnosť platiť **úroky z omeškania alebo penále**, ocenia sa záväzky v sume, ktorá zodpovedá ich skutočnej výške.

Rezervy sa tvoria na základe zásady opatrnosti na povinnosti, ktoré účtovnej jednotke vyplývajú zo všeobecne záväzných právnych predpisov, z uzavretých zmlúv, aj keď ku dňu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku nemusí vedieť identifikovať ich presnú výšku alebo čas vzniku. **Rezerva je záväzok s neurčitým časovým vymedzením alebo výškou**. Ide o záväzok predstavujúci existujúcu povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky, pričom ak nie je známa presná výška tohto záväzku, **ocení sa odhadom** v sume dostatočnej na splnenie existujúcej povinnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka pri zohľadnení rizík a neistôt.

4.3. Porovnanie metodologických aspektov oceňovania v ukrajinských štandardoch a IFRS

Oceňovanie prvkov finančných výkazov patrí medzi kľúčové metodologické aspekty účtovníctva, keďže výber a uplatňovanie vhodných oceňovacích prístupov priamo ovplyvňujú spoľahlivosť, relevantnosť a porovnateľnosť finančných informácií. V ukrajinskom systéme účtovníctva sú metodologické základy oceňovania upravené v Zákone Ukrajiny *O účtovníctve a finančnom výkazníctve na Ukrajine* a v národných účtovných štandardoch (NP(S)BO). V medzinárodnej praxi sú základné prístupy k oceňovaniu formulované v Konceptnom rámci finančného výkazníctva podľa IFRS a ďalej rozpracované v jednotlivých Medzinárodných štandardoch finančného výkazníctva. Napriek spoločnému cieľu — zabezpečiť verné a užitočné zobrazenie finančnej situácie a výkonnosti subjektu hospodárenia — sa metodológia oceňovania v ukrajinských štandardoch a v IFRS v mnohých aspektoch líši.

Ukrajinská legislatíva je tradične založená na **princípe historickej (skutočnej) obstarávacej ceny**, ktorý je zakotvený ako jeden zo základných princípov účtovníctva. Podľa tohto prístupu sa aktíva pri prvotnom uznaní oceňujú vynaloženými nákladmi na ich nadobudnutie alebo vytvorenie a ich účtovná hodnota sa následne upravuje prostredníctvom odpisov, opravných položiek alebo zníženia hodnoty. Tento oceňovací model zabezpečuje relatívnu stabilitu účtovných údajov, jednoduchosť uplatnenia a vysokú mieru overiteľnosti, keďže vychádza z dokumentovane preukázateľných nákladov. Zároveň však obmedzuje schopnosť včas zachytiť zmeny ekonomickej hodnoty aktív v podmienkach dynamicky sa meniaceho trhu.

IFRS v porovnaní s národnými štandardmi uplatňujú flexibilnejší a konceptuálne orientovaný prístup k oceňovaniu. Koncepčný rámec IFRS umožňuje použitie viacerých oceňovacích báz, medzi ktoré patrí historická cena, reálna hodnota, aktuálna (reprodukčná) cena, súčasná hodnota budúcich peňažných tokov, ako aj hodnota z používania alebo hodnota plnenia. Výber konkrétnej oceňovacej bázy závisí od charakteru aktíva alebo záväzku, podnikateľského modelu subjektu hospodárenia a od toho, ktorá báza poskytuje najrelevantnejšie a najvernejšie zobrazenie ekonomickej podstaty oceňovaného prvku.

Jedným z kľúčových rozdielov medzi ukrajinskými štandardmi a IFRS je úloha reálnej hodnoty. V IFRS sa **reálna hodnota** široko využíva ako základná alebo alternatívna oceňovacia báza pri finančných nástrojoch, investičných nehnuteľnostiach, biologických aktívach a pri vybraných kategóriách dlhodobých aktív a záväzkov. Reálna hodnota je definovaná ako cena, za ktorú by bolo možné aktívum predat' alebo záväzok previesť v riadnej transakcii medzi informovanými, ochotnými a nezávislými stranami. Tento prístup umožňuje zachytiť aktuálne trhové ocenenie zdrojov subjektu hospodárenia, čím sa zvyšuje relevantnosť finančných informácií a ich využiteľnosť pre investorov a veriteľov. Súčasne je však spojený s vyššou mierou subjektivity, potrebou využívania oceňovacích modelov a odborného úsudku, ako aj s potenciálnou volatilitou hospodárskeho výsledku.

V ukrajinských NP(S)BO sa reálna hodnota uplatňuje v podstatne obmedzenejšom rozsahu. Hoci niektoré štandardy umožňujú precenenie dlhodobého hmotného majetku alebo použitie reálnej hodnoty pri určitých druhoch aktív, tieto prístupy nie sú dominantné a sú sprevádzané prísne regulovanými postupmi. Národný účtovný systém je tak viac orientovaný na zachovanie stability vykazovaných hodnôt a minimalizáciu oceňovacích rizík než na pružné reagovanie na zmeny trhových podmienok.

Významné metodologické rozdiely sa prejavujú aj v prístupe k **zníženiu hodnoty aktív**. V IFRS je koncept zníženia hodnoty založený na porovnaní účtovnej hodnoty aktíva s jeho návratnou (odčerpateľnou) hodnotou, ktorá je definovaná ako vyššia z dvoch hodnôt: reálna hodnota znížená o náklady na vyradenie alebo hodnota z používania. Tento prístup je úzko prepojený s odhadom budúcich peňažných tokov a vyžaduje rozsiahle využívanie prognóz a diskontovania. V ukrajinských štandardoch sa zníženie hodnoty aktív taktiež uznáva, avšak metodika jeho stanovenia je menej detailná a často sa opiera o formálnejšie kritériá, čo znižuje význam prognostických odhadov.

Metodológia oceňovania záväzkov je v IFRS rovnako rozvinutejšia z konceptuálneho hľadiska. Oceňovanie rezerv, podmienených záväzkov a dlhodobých dlhových nástrojov vychádza zo súčasnej hodnoty očakávaných výdavkov potrebných na ich vyrovnanie. To znamená, že sa explicitne zohľadňuje časová hodnota peňazí a riziká spojené s plnením záväzkov. V ukrajinskej praxi sa záväzky spravidla oceňujú sumou splatnosti alebo nominálnou hodnotou a diskontovanie sa uplatňuje len v obmedzenej miere, čo môže viesť k menej presnému zobrazeniu dlhodobých finančných záväzkov.

V IFRS zohráva **profesionálny úsudok** v oblasti oceňovania zásadnú úlohu. Výber oceňovacej bázy, stanovenie kľúčových predpokladov, posúdenie rizík a odhad budúcich peňažných tokov si vyžadujú vysokú úroveň odborných znalostí a zodpovednosti zo strany účtovných odborníkov. Ukrajinský systém je naopak historicky orientovaný na presne vymedzené pravidlá a podrobné inštrukcie, čo zužuje priestor pre odborný úsudok, avšak zvyšuje formálnu jednoduchosť a konzistentnosť účtovných riešení.

Na záver možno konštatovať, že metodologické aspekty oceňovania v ukrajinských štandardoch a v IFRS odrážajú rozdielne prístupy k vyváženiu spoľahlivosti a relevantnosti finančných informácií. Ukrajinské NP(S)BO sú prevažne orientované na historickú obstarávaciu cenu, stabilitu a dokumentárnu preukázateľnosť údajov, zatiaľ čo IFRS využívajú viacrozmernejší oceňovací rámec zameraný na zachytenie ekonomickej reality a aktuálnej hodnoty aktív a záväzkov. Ďalšia harmonizácia ukrajinskej účtovnej praxe s IFRS si vyžaduje nielen formálne rozšírenie uplatňovania reálnej hodnoty, ale aj postupný rozvoj konceptuálneho myslenia, odborného úsudku a metodologickej kultúry oceňovania v účtovníctve.

4.4 Oceňovanie – príklady

4.4.1 Riešené príklady

Príklad 4.1: Oceňovacia veličina

Spoločnosť nakúpila 100 ks stravných lístkov v hodnote 4,6 €/ks. Zároveň zaplatila poplatok za spracovanie 20,- €. Uveďte ako oceníme stravné lístky.

Riešenie:

Stravné lístky sa oceňujú menovitou hodnotou $100 \text{ ks} \cdot 4,6 \text{ €/ks} = 460,- \text{ €}$

Poplatok za spracovanie sa zaúčtuje do nákladov.

Príklad 4.2: Oceňovacia veličina

Spoločnosť nakúpila akcie s menovitou hodnotou 2 000,- €/ks za 2 200,- €/ks.

Zároveň zaplatila províziu maklérovi 50,- €. Uveďte ocenenie akcií.

Riešenie:

Krátkodobé cenné papiere sa ocenia reálnou hodnotou t. j. 2 200,- €; zámer účtovnej jednotky je obstarané cenné papiere predávať (provízia do nákladov).

Dlhodobé cenné papiere sa ocenia obstarávacou cenou t. j. $2\,200,- \text{ €} + 50,- \text{ €} = 2\,250,- \text{ €}$; zámer účtovnej jednotky je držať cenné papiere dlhodobo za účelom získania výnosov vo forme dividend.

Príklad 4.3: Oceňovanie úbytku

Vypočítajte ocenenie vyskladnených zásob pri použití metódy váženého aritmetického priemeru, ak spoločnosť nakúpila tovar – 1,5 l balenia minerálnej vody v nasledujúcich termínoch:

03. 01. 202X 1 000 ks fliaš po 0,2 €

20. 01. 202X 500 ks fliaš po 0,25 €

15. 02. 202X 1500 ks fliaš po 0,15 €

Riešenie

$VAP = (1000 \text{ ks} \times 0,2 \text{ €} + 500 \text{ ks} \times 0,25 \text{ €} + 1500 \text{ ks} \times 0,15 \text{ €}) / 3000 \text{ ks} = 0,183 \text{ €} / \text{ks}$

Výdaj (predaj) 2000 ks fliaš v sume 366,- €

Príklad 4.4: Oceňovanie úbytku

Vypočítajte ocenenie vyskladnených zásob pri použití metódy FIFO, ak spoločnosť nakúpila tovar – 1,5 l balenia minerálnej vody v nasledujúcich termínoch:

03. 01. 202X 1 000 ks fliaš po 0,2 €

20. 01. 202X 500 ks fliaš po 0,25 €

15. 02. 202X 1500 ks fliaš po 0,15 €

Riešenie

Výdaj (predaj) 2000 fliaš v sume $(1000 \text{ ks} \times 0,2 \text{ €}) + (500 \text{ ks} \times 0,25 \text{ €}) + (500 \text{ ks} \times 0,15 \text{ €}) = 400,- \text{ €}$

Príklad 4.5: Prepočet cudzej meny

Prepočítajte cudziu menu na eurá ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu.

Prijatá faktúra z Číny v USD za tovar v sume 3000,- USD dňa 24. 04. 202X

Kurz komerčnej banky devízy nákup dňa 24. 04. 202X 1,122 USD / €

Kurz komerčnej banky devízy predaj dňa 24. 04. 202X 1,211 USD / €

Kurz komerčnej banky valuty nákup dňa 24. 04. 202X 1,221 USD / €

Kurz komerčnej banky valuty predaj dňa 24. 04. 202X 1,222 USD / €

Kurz ECB/NBS stred dňa 24. 04. 202X 1,125 USD / €

Kurz ECB/NBS stred dňa 23. 04. 202X 1,124 USD / €

Riešenie

Prepočet 3000,- USD na € sa uskutoční kurzom ECB/NBS stred zo dňa 23. 04 202X na hodnotu 2669,04 €.

Príklad 4.6: Prepočet cudzej meny

Prepočítajte cudziu menu na eurá ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

Prijatá faktúra z Číny v USD za tovar v sume 3000,- USD dňa 24. 04. 202X. Prepočet k 31.12.202X.

Kurz komerčnej banky devízy nákup dňa 31. 12. 202X 1,125 USD / €

Kurz komerčnej banky devízy predaj dňa 31. 12. 202X 1,215 USD / €

Kurz komerčnej banky valuty nákup dňa 31. 12. 202X 1,225 USD / €

Kurz komerčnej banky valuty predaj dňa 31. 12. 202X 1,225 USD / €

Kurz ECB/NBS stred dňa 30. 12. 202X 1,128 USD / €

Kurz ECB/NBS stred dňa 31. 12. 202X 1,127 USD / €

Ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu bola faktúra prepočítaná na € tak, že hodnote 3000,- USD zodpovedala suma 2669,04 €.

Riešenie

Prepočet USD k 31. 12. 202X na € kurzom ECB/NBS stred k 31. 12. 202X na hodnotu 2661,93 €.

Rozdiel, ktorý vznikol medzi hodnotou zaúčtovanou ku dňu účtovného prípadu a ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, sa označuje ako kurzový rozdiel 7,11 €, pretože vznikol ako rozdiel medzi kurzom, kedy bola faktúra zaúčtovaná (kedy vznikol záväzok) a kedy bola faktúra uhradená (kedy záväzok zanikol). V tomto prípade pôjde o kurzový zisk, pretože hodnota záväzku pri vzniku bola vyššia ako pri jeho úhrade.

Príklad 4.7: Tvorba rezervy

Spoločnosť XY, s.r.o. predáva sprchovacie kúty po 200,- €. Nákupná cena sprchovacích kútov je 100,- €. Bolo nakúpených 1000 sprchovacích kútov. Spoločnosť odhadla (na základe vývoja v minulých rokoch), že 70 % sprchovacích kútov sa pokazí, pričom 30 % sa pokazí do 2 rokov a zvyšných 40 % neskôr. Z 30 % pokazených sprchovacích kútov bude reklamovaných iba 15 %. Vo zvyšných 5 % prípadov sa predpokladá, že reklamácia nebude uznaná. Vypočítajte výšku rezervy na reklamácie.

Riešenie

Vyriešených reklamácii bude 10 %. V prípade ak rieši účtovná jednotka reklamácie vrátením ceny nakúpeného tovaru, bude výška rezervy $10 \% \text{ z } 1000 \text{ ks} = 100 \text{ ks} * 200,- \text{ eur} = 2\,000,-$

V prípade ak rieši účtovná jednotka reklamácie vymenením nakúpeného tovaru, bude výška rezervy $10 \% \text{ z } 1000 \text{ ks} = 100 \text{ ks} * 100,- \text{ eur} = 1\,000,-$

V prípade ak rieši účtovná jednotka reklamácie opravou nakúpeného tovaru, bude výška rezervy $10 \% \text{ z } 1000 \text{ ks} = 100 \text{ ks} * \text{priemerná cena opravy}$

Príklad 4.8: Precenenie majetku ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka

Spoločnosť vlastní budovu v hodnote 100 000,- €. K 31. 12. 202X v rámci inventarizácie spoločnosť prehodnocuje ocenenie budovy a zistí, že trhová cena budovy je 150 000,- €. Aká povinnosť vyplýva účtovnej jednotke z tejto skutočnosti?

Riešenie

Zo zásady opatrnosti sa majetok nepreceňuje, pretože reálna hodnota majetku sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, zvýšila.

Príklad 4.9: Precenenie majetku ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka

Spoločnosť vlastní budovu v hodnote 100 000,- €. K 31. 12. 202X v rámci inventarizácie spoločnosť prehodnocuje ocenenie budovy a zistí, že trhová cena je 50 000,- €. Aká povinnosť vyplýva účtovnej jednotke z tejto skutočnosti?

Riešenie

Zo zásady opatrnosti vyplýva, že k uvedenému majetku sa vytvorí opravná položka vo výške rozdielu medzi prvotným ocenením a trhovou cenou, pretože hodnota majetku sa ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, znížila. Vo výške rozdielu sa v hodnote 50 000,- € vytvorí opravná položka.

Test

Vyberte správnu odpoveď pri jednotlivých otázkach. Správnych odpovedí môže byť viac:

1. Súčasťou obstarávacej ceny sú okrem ceny, za ktorú sa majetok obstaral, aj
 - a) náklady na prepravu
 - b) náklady na montáž a inštaláciu
 - c) úroky z omeškania
 - d) kurzové rozdiely.
2. Súčasťou obstarávacej ceny sú okrem ceny, za ktorú sa majetok obstaral, aj
 - a) náklady na montáž a inštaláciu
 - b) clo
 - c) poistenie majetku po zaradení do používania
 - d) kurzové rozdiely.
3. Účtovná jednotka obstarala pre svojich zamestnancov 1 000 ks stravných lístkov v hodnote 4,20 € / ks. Za stravné lístky, vrátane poplatku za sprostredkovanie a poštovného, zaplatila sumu 4 300,- €. Účtovná jednotka stravné lístky ocení vo výške
 - a) 4 200,- €
 - b) 4 300,- €
 - c) hodnoty stravných lístkov a poštovného; poplatok za sprostredkovanie sa nezahrnie do ocenenia
 - d) je to na rozhodnutí účtovnej jednotky.
4. Spoločnosť, ktorá nie je platiteľom DPH, kúpila počítač, ktorý zaradí do dlhodobého majetku. Na faktúre je vyčíslená aj suma DPH, ktorá
 - a) sa v tomto prípade zahrnie do obstarávacej ceny majetku
 - b) nemá nikdy vplyv na obstarávaciu cenu majetku
 - c) sa v tomto prípade nezahrnie do obstarávacej ceny majetku
 - d) ktorá sa zaúčtuje ako náklad bežného účtovného obdobia.
5. Určte oceňovaciu veličinu auta obstaraného kúpou.
 - a) obstarávacia cena
 - b) reálna hodnota
 - c) reprodukčná obstarávacia cena
 - d) vlastné náklady.
6. Určte oceňovaciu veličinu pozemku získaného darom.
 - a) reálna hodnota
 - b) obstarávacia cena
 - c) reprodukčná obstarávacia cena
 - d) vlastné náklady.
7. Určte oceňovaciu veličinu softvéru vytvoreného vlastnou činnosťou.
 - a) vlastné náklady
 - b) reálna hodnota

- c) nižšia suma z vyššie uvedených možností
 - d) obstarávacia cena.
8. Určte oceňovaciu veličinu poštových známok, ak účtovná jednotka vynaložila popri nákupe poštových známok aj náklady na prepravu zamestnanca, ktorý tieto poštové známky kúpil.
- a) menovitá hodnota
 - b) reálna hodnota
 - c) obstarávacia cena
 - d) vlastné náklady.
9. Určte oceňovaciu veličinu prevzatého záväzku.
- a) obstarávacia cena
 - b) menovitá hodnota
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady.
10. Určte oceňovaciu veličinu akcií, ktoré účtovná jednotka obstarala za účelom obchodovania.
- a) reálna hodnota
 - b) obstarávacia cena
 - c) menovitá hodnota
 - d) reprodukčná obstarávacia cena
11. Určte oceňovaciu veličinu akcií, ktoré boli obstarané za účelom dlhodobého využívania práv, ktoré z držby akcií vyplývajú (účtovná jednotka tým získala podiel na základnom imaní inej účtovnej jednotky).
- a) obstarávacia cena
 - b) reálna hodnota
 - c) menovitá hodnota
 - d) vlastné náklady.
12. Určte oceňovaciu veličinu zásob tovaru, ktoré účtovná jednotka obstarala kúpou.
- a) obstarávacia cena
 - b) reálna hodnota
 - c) vlastné náklady
 - d) menovitá hodnota.
13. Účtovná jednotka identifikovala pri inventarizácii majetok – zásoby, ktoré doteraz nemala zachytené v účtovníctve. Akú oceňovaciu veličinu aplikuje na ocenenie takéhoto majetku?
- a) reálna hodnota
 - b) obstarávacia cena
 - c) vlastné náklady
 - d) reprodukčná obstarávacia cena.
14. Určte oceňovaciu veličinu pre záväzok voči dodávateľovi. Záväzok vznikol účtovnej jednotke z dôvodu nákupu tovaru na faktúru.
- a) menovitá hodnota
 - b) obstarávacia cena
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady.
15. Spoločník vložil do základného imania auto. Určte oceňovaciu veličinu tohto auta.
- a) reálna hodnota
 - b) obstarávacia cena
 - c) menovitá hodnota

- d) vlastné náklady.
16. Na ocenenie úbytku rovnakého druhu zásob možno použiť
- a) metódu FIFO (prvá cena na ocenenie prírastku príslušného majetku sa použije aj na ocenenie úbytku tohto majetku)
 - b) rovnakú oceňovaciu veličinu ako pri ich prvotnom ocenení
 - c) cenu zistenú váženým aritmetickým priemerom (VAP)
 - d) iba metódu FIFO alebo VAP
17. Účtovná jednotka je povinná ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, oceniť reálnou hodnotou
- a) cenné papiere určené na obchodovanie
 - b) dlhodobý nehmotný majetok
 - c) pohľadávky
 - d) dlhodobý hmotný majetok.
18. Účtovná jednotka je povinná ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, oceniť reálnou hodnotou
- a) cenné papiere a podiely, ktoré predstavujú menší ako 20 % podiel na základnom imaní alebo hlasovacích právach inej účtovnej jednotky
 - b) komodity
 - c) dlhodobý hmotný majetok
 - d) zásoby.
19. Majetok preradený z osobného vlastníctva do podnikania (okrem peňažných prostriedkov, cenín a pohľadávok ocenených menovitými hodnotami) sa oceňuje
- a) reálnou hodnotou
 - b) obstarávacou cenou
 - c) vlastnými nákladmi
 - d) menovitou hodnotou.
20. Majetok nadobudnutý zámenou sa oceňuje
- a) reálnou hodnotou
 - b) obstarávacou cenou
 - c) vlastnými nákladmi
 - d) reprodukčnou obstarávacou cenou.
21. Majetok a záväzky nadobudnuté ako vklad do podniku sa oceňujú
- a) reálnou hodnotou
 - b) obstarávacou cenou
 - c) súčasnou hodnotou
 - d) vlastnými nákladmi.
22. Výber správnej oceňovacej veličiny závisí od
- a) objektu / predmetu oceňovania
 - b) dňa ocenenia
 - c) účelu oceňovania
 - d) finančnej situácie účtovnej jednotky.

1 (a, b), 2 (a, b), 3 (a), 4 (a), 5 (a), 6 (a), 7 (a), 8 (a), 9 (a), 10 (a), 11 (a), 12 (a), 13 (a), 14 (a), 15 (a), 16 (a, b, c), 17 (a), 18 (a, b), 19 (a), 20 (a), 21 (a), 22 (a, b, c)

4.4.2 Neriešené príklady

Príklad 4.10:

Uveďte, ako sú definované nasledujúce oceňovacie veličiny v SR podľa platnej právnej normy – obstarávacia cena, menovitá hodnota, vlastné náklady, reálna hodnota a uveďte príklady.

Príklad 4.11:

K jednotlivým spôsobom nadobudnutia majetku a záväzku uveďte príslušnú oceňovaciu veličinu používanú pri prvotnom ocenení:

- majetok nadobudnutý kúpou, majetok obstaraný odplatným nadobudnutím,
- majetok nadobudnutý vlastnou činnosťou (vo vlastnej réžii, vlastnou výrobou),
- majetok získaný darom, bezodplatným nadobudnutím,
- majetok a záväzky nadobudnuté ako vklad do podniku,
- prevod majetku z osobného užívania do podnikania,
- vznik pohľadávky alebo záväzku,
- majetok a záväzky nadobudnuté zámenou,
- prevzatie záväzku.

Príklad 4.12:

Určte oceňovaciu veličinu pri jednotlivých položkách:

- nakúpená budova
- postavená budova vo vlastnej réžii
- budova získaná darom
- budova získaná vkladom spoločníka
- budova získaná prevodom z osobného vlastníctva
- nakúpený software
- vyvinutý software vo vlastnej réžii
- software získaný darom
- software získaný vkladom spoločníka
- software získaný prevodom z osobného vlastníctva
- cenné papiere krátkodobé
- cenné papiere dlhodobé
- akcie nakúpené so zámerom obchodovať s nimi
- akcie nakúpené so zámerom získavania výnosov z ich držby
- nákup 45 ks lepidiel v hotovosti (ak reálna hodnota 15 € / ks, obstarávacia cena 16 € / ks a menovitá hodnota 14 € / ks),
- peniaze v pokladnici,
- peniaze na bankovom účte,
- známky,
- kolký,
- stravné lístky,
- záväzok voči dodávateľovi (došlá faktúra),
- pohľadávka voči odberateľovi (odoslaná faktúra),
- odkúpená pohľadávka,
- prevzatý záväzok,
- bankový úver.

Príklad 4.13:

Účtovná jednotka CALL, s. r. o., ktorej predmetom podnikania je nákup a predaj mobilných telefónov a servisné služby, nakúpila 10 ks rovnakých mobilných telefónov Samsung a 5 ks rovnakých mobilných telefónov iPhone určených na predaj. Účtovná jednotka nie je platiteľom DPH. Faktúra od dodávateľa, ktorý tiež nie je platiteľ DPH, obsahovala tieto údaje:

fakturovaná suma za telefóny Samsung	2 500,- €,
fakturovaná suma za telefóny iPhone	4 000,- €.

Účtovná jednotka ďalej zaplatila prepravnej službe, ktorá nie je platiteľom DPH, za prepravu kúpených mobilných telefónov v hotovosti sumu 15,- €.

Zodpovedajte nasledujúce otázky a úlohy:

- Aký druh majetku účtovná jednotka obstarala?
- Uveďte spôsob obstarania a názov oceňovacej veličiny.
- Vyčísľte sumu, v ktorej budú kúpené mobilné telefóny prijaté na sklad.
- Ako by sa zmenila vyčíslená suma, ak by išlo o platiteľa DPH a fakturované sumy by tiež obsahovali DPH?

Príklad 4.14:

Vyberte, ktoré z uvedených nákladov sú súčasťou obstarávacej ceny majetku:

- kúpna cena obstarávaného majetku,
- preprava majetku,
- inštalácia majetku,
- clo,
- úroky z úveru,
- spotrebná daň,
- kurzové rozdiely vyplývajúce z úhrady záväzku v cudzej mene za kúpu majetku,
- poistenie majetku po zaraďení do používania,
- poistenie majetku počas prepravy,
- daň z pridanej hodnoty.

Príklad 4.15:

S obstaraním a používaním výrobného zariadenia v účtovnej jednotke, ktorá je platiteľom DPH, boli spojené (v celých eurách) nasledujúce skutočnosti:

Cena výrobného zariadenia bez DPH.....	24 000,- €
DPH 20 %.....	4 800,- €
Poplatok sprostredkovateľovi.....	140,- €
Preprava výrobného zariadenia fakturovaná dodávateľom	600,- €
Poistenie prepravy výrobného zariadenia	90,- €
Mzda vlastného zamestnanca - šoféra počas prepravy (po prevzatí).....	52,- €
Benzín počas prepravy výrobného zariadenia (po prevzatí).....	28,- €
Poistenie výrobného zariadenia za rok.....	500,- €
Údržba výrobného zariadenia.....	300,- €
Elektrina spotrebovaná počas prevádzky výrobného zariadenia za rok.....	800,- €

Mzda robotníka počas prevádzky výrobného zariadenia za rok.....12 000,- €

Zodpovedajte nasledujúce otázky a úlohy:

- Uveďte názov oceňovacej veličiny, ktorou bude ocenené výrobné zariadenie pri prvotnom ocenení.
- Uveďte spôsob výpočtu a sumu, v akej bude výrobné zariadenie zaradené do majetku účtovnej jednotky na základe účtovného dokladu – protokol o zaradení do používania.
- Uveďte, čo musí účtovná jednotka zaúčtovať ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, v súvislosti s používaním a následným ocenením výrobného zariadenia?
- Ako by sa zmenilo prvotné ocenenie v prípade, ak by účtovná jednotka nebola platiteľ DPH?

Príklad 4.16:

Účtovná jednotka EKOTAS, s. r. o., ktorej predmetom podnikania je ekonomické poradenstvo, fakturovala svojmu odberateľovi poskytnuté služby v sume 7 000,- €. Faktúru odberateľ ešte neuhradil. Súčasne účtovná jednotka EKOTAS, s. r. o., dostala faktúru od prenajímateľa za prenájom kancelárskych priestorov v sume 1 700,- €, ktorú ešte neuhradila.

Zodpovedajte nasledujúce otázky a úlohy:

- Aký druh majetku a zdroj majetku vznikol v účtovnej jednotke EKOTAS, s. r. o.?
- Uveďte názov oceňovacej veličiny, ktorú účtovná jednotka použije na ocenenie príslušného druhu majetku a zdroja majetku.
- Do akej skupiny oceňovacích veličín, z hľadiska času, patrí uvedená oceňovacia veličina?

Príklad 4.17:

Účtovná jednotka CP1, s. r. o. si kúpila na Burze cenných papierov v Bratislave (sekundárny trh) akcie spoločnosti CP2, a. s. Menovitá hodnota týchto akcií bola 40 000,- € (40 ks po 1000,- eur), účtovná jednotka za ne zaplatila sumu 35 000,- € (40 ks po 875,- €). Okrem toho zaplatila poplatok burze v sume 120,- €, sprostredkovateľskú províziu 50,- € a poplatok za prevod v sume 400,- €. Reálna hodnota týchto akcií je 35 000,- €.

Zodpovedajte nasledujúce otázky a úlohy:

- Uveďte názov oceňovacej veličiny, ktorú účtovná jednotka použije pri ocenení prírastku akcií a vyčíslite ju v prípade:
 - a) ak účtovná jednotka akcie kúpila na účel obchodovania s nimi,
 - b) ak účtovná jednotka akcie kúpila na účel dlhodobého využívania práv, ktoré z držby akcií vyplývajú.

Príklad 4.18:

Účtovná jednotka kúpila pre svojich zamestnancov 1 000 ks stravných lístkov Cheque Dejeuner. Hodnota každého z nich je 4,- €. Za tieto lístky, vrátane poplatku za sprostredkovanie a poštovného, zaplatila sumu 4 050,- €.

- Uveďte druh majetku, ktorý si účtovná jednotka obstarala.
- Uveďte názov oceňovacej veličiny, ktorá sa použije pri prvotnom ocenení tohto majetku, a vyčísľte ju.

Príklad 4.19:

Spoločnosť PEKÁR, s.r.o. nakúpila 1. marca 202X: 100 kg múky za 0,20 € / kg; 15. marca 2021: 250 kg za 0,15 € / kg a 3. apríla 202X: 150 kg múky za 0,22 € / kg. Spoločnosť vyskladnila 5. apríla 202X 200 kg múky.

- Vypočítajte hodnotu vyskladnenej múky pri použití metódy FIFO a VAP.
- Naformulujte účtovné prípady súvisiace s dvomi vyskladneniami múky zo skladu do výroby.
- Pri ocenení úbytku použite modifikáciu prvotného ocenenia:

metódu váženého aritmetického priemeru (VAP)

P. č.	Účtovný doklad	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D

metódu FIFO

P. č.	Účtovný doklad	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D

Príklad 4.20:

Spoločnosť HELP, s. r. o., ktorá nie je platiteľom dane z pridanej hodnoty, po dohode s odberateľom fakturuje dňa 5. 5. 201X poskytnuté poradenské služby v sume 1 500 USD.

- a) Vyberte príslušný kurz, ktorý účtovná jednotka použije pri prepočte pohľadávky v USD na menu EUR:
- kurz ECB určený a vyhlásený dňa 5. 5. 201X je 1 € = 1,100 USD
 - kurz ECB určený a vyhlásený dňa 4. 5. 201X je 1 € = 1,123 USD
 - kurz komerčnej banky VÚB devízy-predaj určený a vyhlásený dňa 5. 5. 201X je 1 € = 1,155 USD,
 - kurz komerčnej banky VÚB devízy-nákup určený a vyhlásený dňa 5. 5. 201X je 1 € = 1,352 USD,
 - kurz komerčnej banky VÚB valuty-predaj určený a vyhlásený dňa 5. 5. 201X je 1 EUR = 1,111 USD,
 - kurz komerčnej banky VÚB valuty-nákup určený a vyhlásený dňa 5. 5. 201X je 1 EUR = 1,389 USD.

b) Uskutočnite prepočet a naformulujte účtovný prípad.

P. č.	Účtovný doklad	Účtovný prípad	Suma v €	MD	D

Test

Vyberte správnu odpoveď pri jednotlivých otázkach. Správnych odpovedí môže byť viac:

- Určte oceňovaciu veličinu auta obstaraného kúpou.
 - reálna hodnota
 - reprodukčná obstarávacia cena
 - obstarávacia cena
- Určte oceňovaciu veličinu pozemku získaného darom.
 - reálna hodnota
 - obstarávacia cena
 - reprodukčná obstarávacia cena
- Určte oceňovaciu veličinu softvéru vytvoreného vlastnou činnosťou.
 - reálna hodnota
 - vlastné náklady
 - nižšia suma z vyššie uvedených možností
- Určte oceňovaciu veličinu poštových známok. Účtovná jednotka vynaložila popri nákupe poštových známok aj náklady na prepravu zamestnanca, ktorý tieto poštové známky kúpil.
 - reálna hodnota
 - obstarávacia cena
 - menovitá hodnota
- Určte oceňovaciu veličinu prevzatého záväzku.
 - obstarávacia cena
 - menovitá hodnota
 - reálna hodnota
- Určte oceňovaciu veličinu akcií, ktoré účtovná jednotka obstarala za účelom obchodovania.
 - obstarávacia cena
 - reálna hodnota
 - menovitá hodnota
- Určte oceňovaciu veličinu akcií, ktoré boli obstarané za účelom dlhodobého využívania práv, ktoré z držby akcií vyplývajú (účtovná jednotka tým získala podiel na základnom imaní inej účtovnej jednotky).
 - obstarávacia cena
 - reálna hodnota
 - menovitá hodnota
- Určte oceňovaciu veličinu zásob tovaru, ktoré účtovná jednotka obstarala kúpou.
 - obstarávacia cena
 - reálna hodnota
 - vlastné náklady

9. Účtovná jednotka identifikovala pri inventarizácii majetok – zásoby, ktoré doteraz nemala zachytené v účtovníctve. Akú oceňovaciu veličinu aplikuje na ocenenie takéhoto majetku?
- a) obstarávacía cena
 - b) reálna hodnota
 - c) vlastné náklady
10. Určte oceňovaciu veličinu pre záväzok voči dodávateľovi. Záväzok vznikol účtovnej jednotke z dôvodu nákupu tovaru na faktúru.
- a) obstarávacía cena
 - b) reálna hodnota
 - c) menovitá hodnota
11. Spoločník vložil do základného imania auto. Určte oceňovaciu veličinu tohto auta.
- a) obstarávacía cena
 - a) reálna hodnota
 - b) menovitá hodnota
12. Na ocenenie úbytku rovnakého druhu zásob možno použiť
- a) metódu FIFO (prvá cena na ocenenie prírastku príslušného majetku sa použije aj na ocenenie úbytku tohto majetku)
 - b) rovnakú oceňovaciu veličinu ako pri ich prvotnom ocenení
 - c) cenu zistenú váženým aritmetickým priemerom (VAP)
13. Spoločnosť PEKÁR, s.r.o. nakúpila 1. marca 202X: 100 kg múky za 0,20 € / kg; 15. marca 202X: 250 kg za 0,15 € / kg a 3. apríla 202X: 150 kg múky za 0,22 € / kg. Spoločnosť vyskladnila 5. apríla 202X 200 kg múky. Vypočítajte hodnotu vyskladnenej múky pri použití metódy FIFO.
- a) 42 €
 - b) 35 €
 - c) 30 €
14. Spoločnosť PEKÁR, s.r.o. nakúpila 1. marca 202X: 100 kg múky za 0,20 € / kg; 15. marca 2021: 250 kg za 0,15 € / kg a 3. apríla 202X: 150 kg múky za 0,22 € / kg. Spoločnosť vyskladnila 5. apríla 202X 200 kg múky. Vypočítajte hodnotu vyskladnenej múky pri použití metódy váženého aritmetického priemeru (výsledok zaokrúhlite na 2 desatinné miesta).
- a) 36,20 €
 - b) 35,00 €
 - c) 32,86 €
15. Účtovná jednotka je povinná ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka oceniť reálnou hodnotou
- a) dlhodobý nehmotný majetok
 - b) cenné papiere určené na obchodovanie
 - c) pohľadávky
16. Účtovná jednotka je povinná ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka oceniť reálnou hodnotou
- a) cenné papiere a podiely, ktoré predstavujú menší ako 20 % podiel na základnom imaní alebo hlasovacích právach inej účtovnej jednotky
 - b) dlhodobý hmotný majetok
 - c) komodity

17. Majetok preradený z osobného vlastníctva do podnikania (okrem peňažných prostriedkov, cenín a pohľadávok ocenených menovitými hodnotami) sa oceňuje
- a) obstarávacou cenou
 - b) vlastnými nákladmi
 - c) reálnou hodnotou
18. Majetok nadobudnutý zámenou sa oceňuje:
- a) obstarávacou cenou
 - b) reálnou hodnotou
 - c) vlastnými nákladmi
19. Majetok a záväzky nadobudnuté ako vklad do podniku sa oceňujú
- a) obstarávacou cenou
 - b) reálnou hodnotou
 - c) súčasnou hodnotou
20. Rezervy s neistou výškou (napr. rezerva na reklamácie) sa v účtovníctve oceňujú:
- a) odhadom
 - b) obstarávacou cenou
 - c) súčasnou hodnotou
 - d) menovitou hodnotou
21. Účtovná jednotka má na konci účtovného obdobia pohľadávku v českých korunách. Túto pohľadávku ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.
- a) prepočíta na eurá kurzom ECB, resp. NBS určeným a vyhláseným v deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka
 - b) ponechá v prvotnom ocenení – v prepočte ku dňu vzniku pohľadávky
 - c) prepočíta na eurá kurzom ECB, resp. NBS určeným a vyhláseným v deň predchádzajúci dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka
 - d) prepočíta na eurá kurzom komerčnej banky určeným v deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka
22. Účtovná jednotka prijala faktúru v USD za materiál v sume 12 000 USD dňa 10.11.20X1. Na prepočet záväzku v cudzej mene použije
- a) kurz ECB / NBS z 9.11.20x1
 - b) kurz ECB / NBS z 10.11.20x1
 - c) kurz komerčnej banky (devízy predaj) z 10.11.20x1, prostredníctvom ktorej faktúru uhradí
 - d) kurz komerčnej banky (devízy predaj) z 9.11.2021, prostredníctvom ktorej faktúru uhradí

Riešenie testu:

1 (c), 2 (a), 3 (b), 4 (c), 5 (a), 6 (b), 7 (a), 8 (a), 9 (b), 10 (c), 11 (b). 12 (a, b, c), 13 (b), 14 (a), 15 (b), 16 (a, c), 17 (c), 18 (b), 19 (c), 20 (a), 21 (a), 22 (a)

Zoznam použitej literatúry:

- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl III. - Finanční řízení rozvoje podniku*. Praha: Polygon, 1997.
- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl I. – Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP, ČR*. Praha : Polygon, 2001.
- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl II. – Finanční analýza účetních výkazu*. Praha : Polygon, 1999.
- KOVANICOVÁ, D.: *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha : Polygon, 2003.
- KOVANICOVÁ, D.: *Finanční účetnictví, světový koncept*. Praha : Polygon, 2005.
- MÁZIKOVÁ, K. a kol.: *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I. Druhé, aktualizované a prepracované vydanie (učebnica)*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019.
- NOBES, CH. - PARKER, R.: *Comparative International Accouting*. Harlow : Pearson Education Limited, 2000.
- PORTER. G. A. – NORTON, C. L.: *Financial Accounting – the impact on decision makers*. Harcourt College Publishers, 2002.
- REVSINE, L. – COLLINS, D. W. – JOHNSON, W. B.: *Financial Accounting & Analysis*. New Jersey : Prentice Hall, 2002.
- SOUKUPOVÁ, B. - ŠLOSÁROVÁ, A. - BAŠTINCOVÁ, A.: *Účtovníctvo. Druhé, prepracované vydanie*. Bratislava : IURA EDITION, 2004.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol.: *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava : SÚVAHA, 2008.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2016 . *Účtovníctvo. Druhé, prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- WEYGANDT, J. J. - KIESO, D. E. - KIMMER, P. D.: *Accounting principles*. New York : JOHN WILEY & SONS, INC., 2002.
- WHITTINGTON, O. R. – DELANEY, P. R.: *Financial Accounting and Reporting*. JOHN WILEY & SONS, INC., 2007.

4. VALUATION

Only those facts that can be **quantified** are recorded in accounting. When quantifying the economic activity of accounting units, **physical units** (pcs, l, kg, m...) and **monetary units** are used.

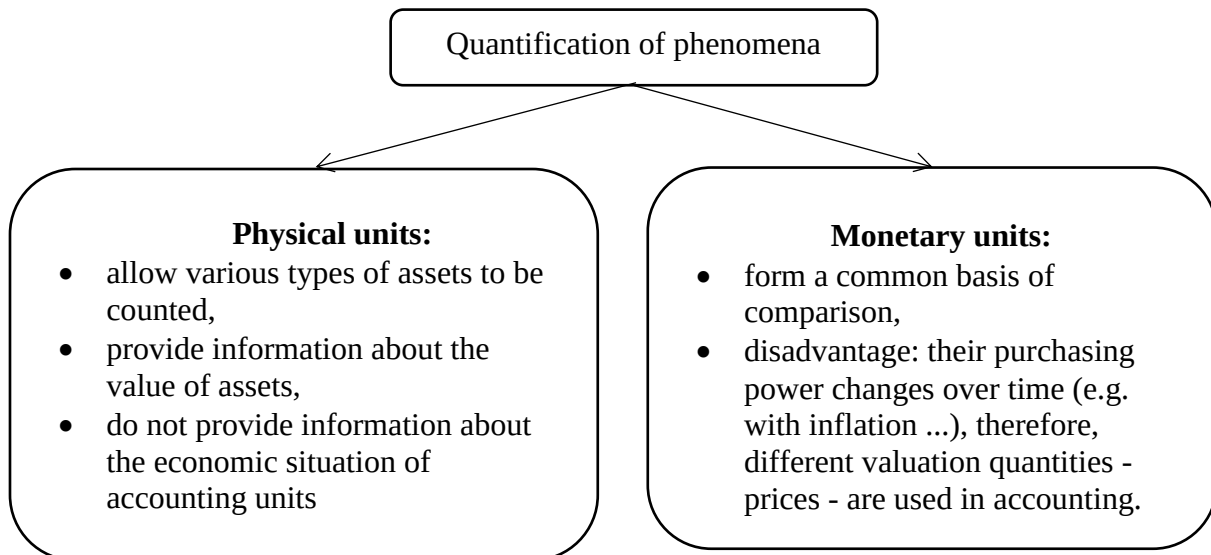

Figure Nr. 4.1: *Quantification of phenomena*
Source: own processing

When measuring in monetary units, the basic accounting principle is applied - **the principle of measurement using a monetary unit**.

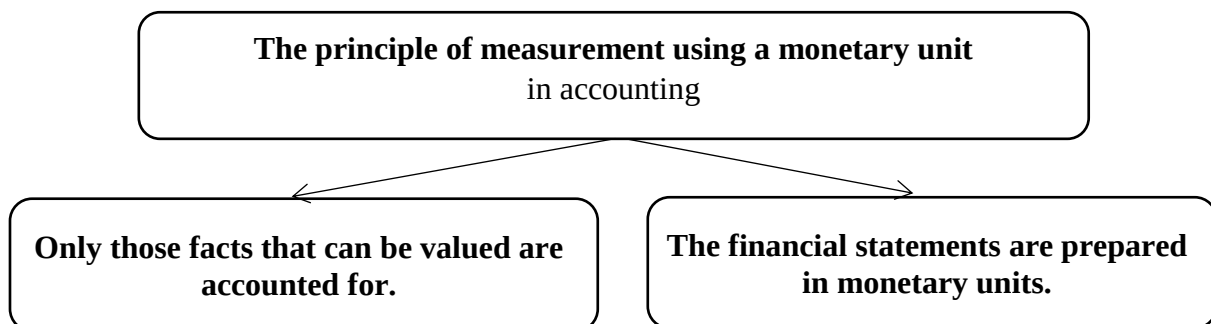

Figure Nr. 4.2: *The principle of measurement using a monetary unit*
Source: own processing

Valuation is **a method (procedure) of expressing the object** - valuation in monetary units - prices. Price is the value of the object of valuation expressed in monetary units. **The object of valuation** is individual components of assets and liabilities, or the accounting unit (e.g. when selling it).

4. 1 Valuation under the IFRS Conceptual Framework

The IFRS Conceptual Framework emphasizes that the correct choice of valuation basis is essential to achieve two objectives: **the relevance** of information and **the faithful representation** of economic reality.

The Conceptual Framework does not establish mandatory valuation methods for all cases but identifies basic approaches and provides criteria for choosing between them. In practice, a combination of several valuation bases is often used.

The Financial Framework distinguishes two main categories of valuation bases:

1. **Historical cost**, which is based on the original acquisition price of an asset or the original value of a liability.
2. **Current value**, which expresses the amount for which an asset could be acquired or a liability settled under current conditions.

Both approaches have their advantages and disadvantages, so they are used in combination depending on the nature of the item and the purpose of the information.

Historical cost

Historical cost is the oldest and simplest method of valuation. For assets, they express the amount paid upon acquisition, including direct costs related to acquisition. For liabilities, they are the number of resources received or the expected value of the performance that must be paid.

The advantages of using historical costs are that they are:

- easily verifiable,
- provide a stable basis for comparison over time,
- are relatively inexpensive to obtain and process.

The disadvantages of using historical costs are that:

- do not reflect current market conditions,
- may lead to a distortion of the value of the asset if its market value changes significantly.

A typical example of the disadvantages resulting from the use of historical costs is a building purchased 20 years ago, which is recorded in the accounts at historical cost less depreciation, although its market value may be several times higher.

Current value

Current value provides a picture of the current value of the asset or liability. The conceptual framework distinguishes several forms of current value:

- **Fair value** is the amount for which an asset could be sold or a liability settled in an arm's length transaction between knowledgeable, independent parties.
- **Current cost** is the amount an entity would have to pay if it were to acquire the same asset today.
- **Value in use** is the present value of the future cash flows expected to arise from the use of the asset.
- **Fulfilment value** is the amount an entity would have to pay to settle the obligation in an orderly manner.

The advantages of using current value are that:

- reflect current economic reality,
- are more relevant to investor and lender decision-making,
- allow for a better expression of risks and future benefits.

The disadvantages of using current value are primarily the following:

- valuation is often based on estimates and models, which can reduce the fidelity of the representation,
- can be costly to obtain the necessary data,
- requires a high degree of professional judgment.

The individual bases provide different information that is used in decision-making:

- **Historical costs** provide stability and comparability, are suitable for monitoring developments over time.
- **Fair value** shows current market valuation and risks, is particularly useful for financial instruments.
- **Value in use** captures the ability of an asset to generate cash flows, which is important, for example, when testing for impairment.
- **Current acquisition cost** shows what the cost of acquiring an equivalent resource would be today.

When choosing between historical cost and current value, an entity must consider various factors, such as:

- **relevance of the information**, which value is better to help users make decisions,
- **faithfulness of representation**, whether the valuation is sufficiently reliable,
- **comparability and consistency**, so that similar items are valued in the same way,
- **cost reasonableness**, based on which it is decided whether the benefit of additional accuracy outweighs the cost of obtaining it.

It is often necessary to combine several approaches. For example, a property may be carried at historical cost, but at the same time tested for impairment based on its value in use.

Initial and subsequent valuation

The conceptual framework distinguishes between **initial valuation** (when an asset or liability is first recognized) and **subsequent valuation** (when it is recognized in subsequent periods). Initial valuation often uses cost, while subsequent valuation may be based on fair value or another common approach. A single point in time is understood to be the **valuation at the balance sheet date** for certain types of assets.

A clear summary of the valuation of selected types of assets under IAS/IFRS is presented in the following table:

Type of asset	Initial measurement	Subsequent measurement	IAS / IFRS
Long-term assets (e.g. buildings, machines)	Acquisition price including related costs	Acquisition price model Fair value model	IAS 16
	Acquisition price	Acquisition price model	IAS 38

Intangible assets (e.g. software, patents)		Fair value model (exceptionally)	
Intangible assets with indefinite useful lives	Acquisition price	Impairment test (not depreciated)	IAS 36 / IAS 38
Goodwill (acquisition valuation)	Difference between purchase and net identifiable assets value	Impairment test – at least once a year	IFRS 3 / IAS 36
Real estate investments (e.g. rental properties)	Acquisition price	- Fair value (preferred) Acquisition price	IAS 40
Financial instruments (e.g. stocks, bonds)	Fair value or acquisition cost (depending on the classification)	- Fair value through profit or loss - Fair value through other comprehensive income	IFRS 9
Inventories	Acquisition price (including purchase and production costs)	The lower of the acquisition price or net realizable value	IAS 2

Figure Nr. 4.1: *The valuation of selected types of assets under IAS/IFRS*

Source: own processing

Valuation of assets at the balance sheet date is possible for certain types of assets, such as:

- **Financial instruments (IFRS 9)** – measured at fair value or amortized cost, depending on the classification,
- **Inventories (IAS 2)** – measured at the lower of cost or net realizable value,
- **Investment property (IAS 40)** – measured at fair value or cost, depending on the entity's chosen policy.

Valuation is a key step in preparing financial statements. The correct choice between historical cost and various forms of current value determines whether the statements will be relevant and reliable for users. Historical cost provides stability and comparability, while current value provides timeliness and the ability to reflect risks. In practice, both categories are therefore combined. When making a choice, an entity must always consider the benefits to users compared to the costs of obtaining the information.

4.2 Valuation according to Slovak legislation

Slovak legislation in the Accounting Act regulates valuation in detail, it deals not only with defining individual valuation variables, but also with the subject of valuation and the moment of valuation.

The choice of **valuation variable** (price) to be used for valuation affects:

- the amount of assets, liabilities, equity,

- the amount of costs, revenues, operating results,
- the amount of cash flows,
- the amount of other assets and other liabilities (if they can be valued).

The choice of valuation variable is influenced by several factors that must be considered:

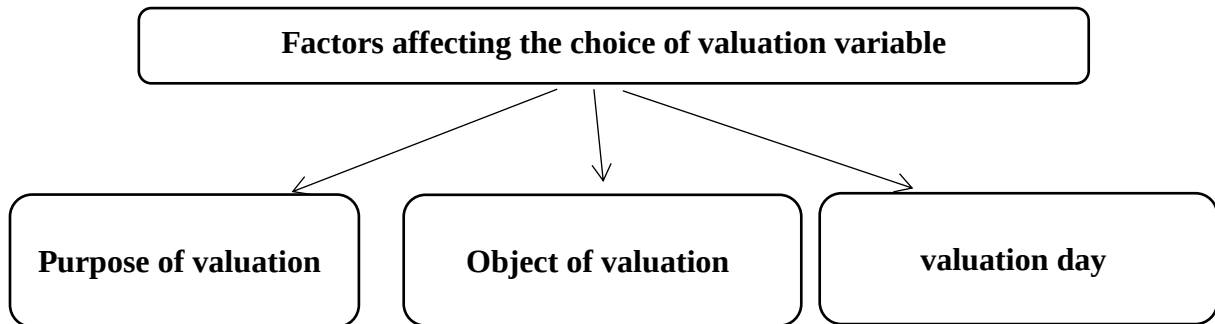

Figure Nr. 4.3: *Factors affecting the choice of valuation variable*

Source: own processing

The valuation bases on which prices can be determined are distinguished according to time into:

- **historical prices,**
- **present prices (current, current prices),**
- **future prices.**

In the case of historical prices, assets are valued in the amount of money **spent at the time of their acquisition and liabilities are valued in the amount of the consideration received** (property, service). The advantage of historical prices is their demonstrability and documentary verifiability. The disadvantage is the fact that historical prices do not take into account changes in market prices.

In the case of present prices (current, current prices), assets are valued in the amount of money that **the accounting entity would have to spend to acquire them in the present, liabilities are valued at the value of their payment** (i.e. in the amount of money that will be expected to be spent to pay them under normal conditions). Present prices take into account changes in the purchasing power of the monetary unit and are more realistic than historical prices. The disadvantages of these prices are the difficulty of determining them for all types of assets.

In future prices, assets are valued at **the present discounted (discounted) value of future cash receipts** that the asset will bring, and liabilities are valued at the present discounted value of future cash expenditures that are expected to be spent on their payment. Future prices take into account the time value of money, but on the other hand, there is the problem of determining the interest rate for discounting cash flows and the problem of estimating the amount of future cash receipts and expenditures.

The valuation date is the day when it is necessary to value assets and liabilities using one of the valuation methods. The valuation date can be:

- **the day of the accounting event**, which is considered the initial valuation of assets, liabilities, equity, costs, revenues, and operating results; it is also used in the valuation of asset losses.
- **the date on which the financial statements are prepared**,
- **on another date during the accounting period, if required by a special regulation.**

The valuation of assets and liabilities in the Slovak Republic is regulated by the Accounting Act and the Accounting Procedures for Entrepreneurs. The Accounting Act allows the following valuation variables to be used in the valuation of assets and liabilities:

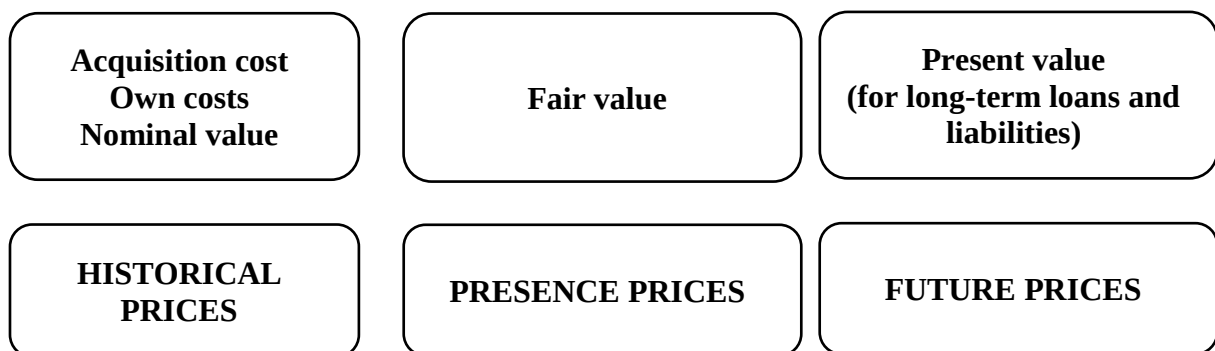

Figure Nr. 4.4: *The valuation of assets and liabilities*

Source: own processing

The acquisition cost is the price at which the asset was acquired, including costs related to the acquisition. The acquisition price includes - the purchase price and costs related to the acquisition (transport, assembly, installation, insurance during transport, brokerage commission, fees, stamps related to the acquisition, customs duties, value added tax (but only for non-VAT payers), interest on the loan (based on the decision of the accounting entity). The acquisition price does not include exchange rate differences and insurance of assets after they are put into use. The acquisition price is used to value: tangible assets and intangible assets, with the exception of assets created by the company's own activities, receivables upon acquisition for consideration, receivables acquired by contribution to the share capital, liabilities upon their takeover. Own costs are a valuation variable that includes direct costs incurred for production (mandatory). It includes indirect costs incurred for production (optional). Own costs are used to value - long-term tangible assets created by the company's own activities, inventories created by the company's own activities, additions and additions animals.

Nominal value is the price stated on banknotes, coins, stamps and other valuables or the price that receivables and payables represent. The following are valued at nominal value: cash, valuables, receivables at their origination, liabilities at their origination.

Fair value, as another valuation variable, can be determined in the following ways:

- **market price**, which represents the closing price announced on the stock exchange on the valuation date, the most numerous offer price on another active market on the valuation date,
- **a qualified estimate** is calculated by the accounting entity itself according to the procedure specified in the Accounting Act,

- **an expert's opinion**, when the fair value is prepared by a court expert.

Fair value is valued at: assets and liabilities acquired through a contribution by a company/part of a company, purchase of a company/part of a company and exchange, securities, commodities intended for trading on the public market.

During the initial valuation, when a specific item is valued, the valuation variable is determined depending on two facts, namely:

- the way in which the accounting entity acquired the asset, or**
- the reason for the occurrence of the liability.**

The following scheme can be used to apply valuation variables in the initial valuation of assets:

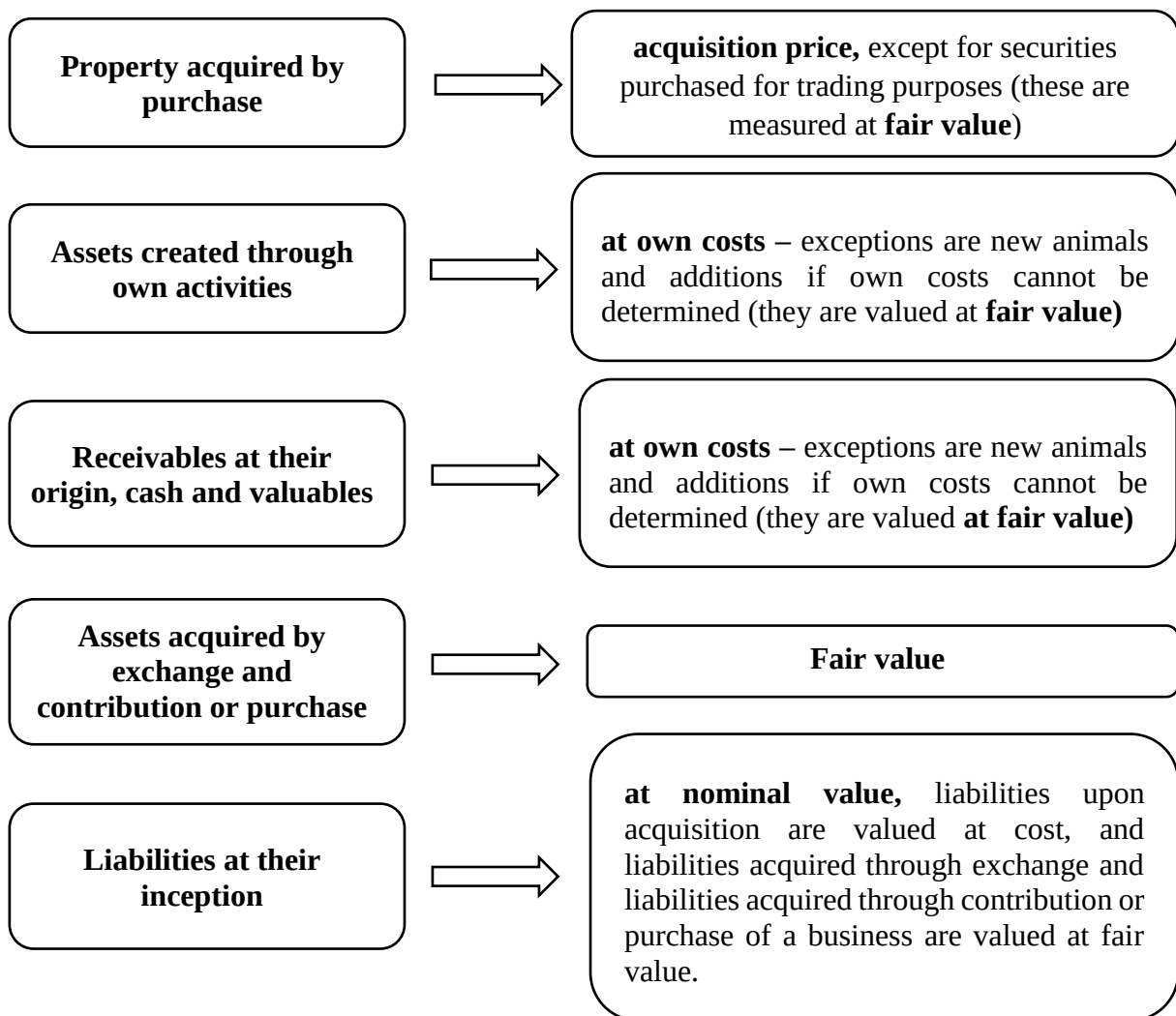

Figure Nr. 4.5: Use of valuation variable

Source: own processing

The Accounting Act establishes a binding method of valuation only for individual components of assets and liabilities. The Accounting Act **does not regulate the valuation of equity, costs, revenues, and operating results**. Their valuation results from the nature of double-entry accounting, from the nature of double-entry entry. The valuation of equity (the difference between assets and liabilities) depends on the valuation of assets and liabilities. Costs

and revenues are valued in the same way as the assets and liabilities related to them. The valuation of operating results depends on the valuation of costs and revenues, because it is determined as their difference.

Use of valuation variables **in the valuation of a decrease - a decrease in the status of a specific asset or liability:**

- the same valuation variable as in their initial valuation - **individual valuation**,
- the price determined by **the weighted arithmetic average (VAP)**,
- the **FIFO** method (the first price for the valuation of the increase in the relevant asset is also used for the valuation of the decrease in this asset).

The VAP or FIFO method of valuation of the decrease can be used for assets that are:

- the **same type of inventory** held in stock,
- the same type **of securities held** in the portfolio of the accounting entity if they are from the same issuer and denominated in the same currency and
- **cash** in the same foreign currency in the treasury.

Slovak legislation also contains a number of special provisions that are intended for specific types of assets, such as:

- **Crypto-assets** acquired for consideration or in another way are valued at cost or fair value depending on the nature of the acquisition.
- **Emission allowances** are accounted for at fair value on the date of their assignment or acquisition.
- **Mergers, acquisitions and divisions of companies**, when assets and liabilities are valued at fair value, with the differences being accounted for as goodwill or negative goodwill.

The basic monetary unit in which accounting is kept is **the euro**. The accounting entity is obliged to keep its books and prepare financial statements only in the euro currency. In the case of receivables and liabilities, shares in the registered capital, securities, derivatives, valuables and cash if they are expressed in a foreign currency, the accounting entity is obliged to account in the monetary units of the euro currency and in the monetary units of the foreign currency.

Assets and liabilities expressed in a foreign currency as of the date of the accounting transaction are converted into euros at the reference exchange rate determined and announced by the European Central Bank or the National Bank of Slovakia on the day preceding the date of the accounting transaction. Exceptions to this rule apply in the following cases:

- when **buying and selling foreign currency** for the euro,
- when **transferring funds from an account established in the euro to an account established in a foreign currency** or vice versa, the exchange rate at which the bank or exchange office sold the foreign currency of the accounting entity or purchased it from the accounting entity shall be used in these transactions.

Assets and liabilities in foreign currency (receivables, shares in the registered capital, securities, derivatives, valuables and cash) are converted into euros at the exchange rate of the ECB or the NBS determined and announced on the date on which the financial statements are drawn up. Liabilities in foreign currency are converted into euros at the exchange rate of the ECB or the NBS determined and announced on the date on which the financial statements are drawn up. If the accounting period is a calendar year, **the ECB exchange rate announced on 31.12. of the given year is used for the conversion.**

The accounting entity is obliged to adjust the valuation of assets to accounting values **as of the date on which the financial statements are prepared.** The valuation is adjusted as follows:

- the types of assets specified in the Accounting Act are valued at **fair value**,
- the valuation of other components of assets **is adjusted by adjustment items** if it is justified to assume that there has been a decrease in the value of the asset compared to its valuation in the accounting,
- assets and liabilities in foreign currency **are converted at the ECB/NBS exchange rate.**

Items such as securities intended for trading, securities and shares that represent less than 20% of the share capital or voting rights of another accounting entity, derivatives, assets secured by derivatives, commodities are valued **at fair value**, while their initial valuation may be adjusted upwards or downwards.

For other assets, the valuation is adjusted downwards (through impairment losses) if the expected future economic benefits from this asset are lower than the valuation in the accounting. Such a reduction in the asset is referred to as temporary, because in the following accounting period, the value of the asset may increase due to changes in market prices. A permanent reduction in the value of an asset is carried out by depreciation, which reduces the value of the asset due to its wear and tear. Depreciation reflects the permanent reduction in the value of long-term tangible assets and long-term intangible assets due to their physical and moral obsolescence, in accordance with the specific conditions of their use in the accounting unit.

If, during the financial statements, it is determined during the inventory that the actual amount of liabilities is different from that recorded in the accounting, e.g. if the liability is not repaid or repaid on time, an obligation to pay interest on arrears or penalties arises, the liabilities are valued in the amount that corresponds to their actual amount.

Provisions are created based on the principle of prudence for obligations that arise for the accounting entity from generally binding legal regulations, from concluded contracts, even if as of the date on which the financial statements are prepared, they may not be able to identify their exact amount or time of occurrence. **A provision is a liability with an indefinite time limit or amount.** This is a liability representing an existing obligation of the accounting entity that arose from past events, it is probable that in the future it will reduce the economic benefits of the accounting entity, and if the exact amount of this liability is not known, it is estimated at an amount sufficient to meet the existing obligation as of the date on which the financial statements are prepared, taking into account the risks and uncertainties.

4.3 Comparison of Methodological Aspects of Measurement in Ukrainian Standards and IFRS

The measurement of elements of financial statements is one of the key methodological aspects of accounting, as the choice and application of appropriate measurement approaches directly affect the reliability, relevance, and comparability of financial information. In the Ukrainian accounting system, the methodological foundations of measurement are regulated by the Law of Ukraine *On Accounting and Financial Reporting in Ukraine* and by the National Accounting Standards (NP(S)BO). In international practice, the basic approaches to measurement are formulated in the IFRS Conceptual Framework for Financial Reporting and further specified in individual International Financial Reporting Standards. Despite the shared objective of ensuring a faithful and useful representation of the financial position and performance of an economic entity, the measurement methodology under Ukrainian standards and IFRS differs in several significant respects.

Ukrainian legislation has traditionally been based on the historical (actual) cost principle, which is established as one of the fundamental accounting principles. Under this approach, assets are initially recognized at the actual costs incurred to acquire or produce them, and their carrying amounts are subsequently adjusted through depreciation, write-downs, or impairment. This measurement model ensures relative stability of accounting figures, simplicity of application, and a high degree of verifiability, as it relies on documented and objectively identifiable costs. At the same time, it limits the ability to reflect changes in the economic value of assets in a timely manner under dynamic market conditions.

IFRS, in contrast to national standards, apply a more flexible and conceptually oriented approach to measurement. The IFRS Conceptual Framework provides for the use of various measurement bases, including historical cost, fair value, current (replacement) cost, present value of future cash flows, as well as value in use or fulfilment value. The selection of a particular measurement basis depends on the nature of the asset or liability, the business model of the economic entity, and the extent to which the resulting information is relevant and faithfully represents the economic substance of the item being measured.

One of the key differences between Ukrainian standards and IFRS concerns the role of fair value. Under IFRS, fair value is widely applied as a primary or alternative measurement basis for financial instruments, investment property, biological assets, and certain categories of non-current assets and liabilities. Fair value is defined as the price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between knowledgeable, willing, and independent parties. This approach enables the reflection of current market-based values of an entity's resources, thereby enhancing the relevance of financial information and its usefulness for investors and creditors. At the same time, fair value measurement involves a higher degree of subjectivity, requires the use of valuation models and professional judgment, and may result in increased volatility of financial results.

In Ukrainian NP(S)BO, the application of fair value is considerably more limited. Although certain standards permit the revaluation of property, plant and equipment or the use of fair value for specific types of assets, these approaches are not dominant and are accompanied by strictly regulated procedures. As a result, the national accounting system is more strongly oriented toward maintaining stability of reported values and minimizing valuation risk rather than reflecting current market conditions.

Another important methodological difference relates to the impairment of assets. Under IFRS, the impairment concept is based on comparing the carrying amount of an asset with its recoverable amount, defined as the higher of fair value less costs of disposal and value in use.

This approach is closely linked to the estimation of future cash flows and involves extensive use of forecasts and discounting techniques. In Ukrainian standards, impairment is also recognized; however, the methodology for determining impairment is less detailed and often relies on more formal criteria, which reduces the role of forward-looking estimates.

The measurement of liabilities under IFRS is likewise more conceptually developed. The valuation of provisions, contingent liabilities, and long-term debt instruments is generally based on the present value of expected expenditures required to settle the obligation. This implies explicit consideration of the time value of money and risks associated with the fulfilment of liabilities. In Ukrainian practice, liabilities are typically measured at the settlement amount or nominal value, and discounting is applied only to a limited extent, which may reduce the accuracy of representing long-term financial obligations.

Professional judgment plays a significant role in measurement under IFRS. The selection of measurement bases, determination of key assumptions, assessment of risks, and estimation of future cash flows require a high level of expertise and responsibility on the part of accounting professionals. The Ukrainian system, by contrast, has historically been oriented toward clearly defined rules and detailed instructions, which restrict the scope for professional judgment but enhance formal uniformity and consistency of accounting solutions.

In summary, the methodological aspects of measurement under Ukrainian standards and IFRS reflect different approaches to balancing reliability and relevance of financial information. Ukrainian NP(S)BO are predominantly oriented toward historical cost, stability, and documentary verifiability, whereas IFRS employ a multidimensional measurement framework aimed at reflecting economic reality and the current value of assets and liabilities. Further harmonization of Ukrainian accounting practice with IFRS requires not only the formal expansion of fair value application, but also the gradual development of conceptual thinking, professional judgment, and a more advanced methodological culture of measurement in accounting.

4.4 Valuation – examples

4.4.1 Solved examples

Example 4.1: Valuation variable

A company purchased 100 meal tickets worth €4.6/each. It also paid a processing fee of €20. Indicate how we will value the meal tickets.

Solution:

Meal tickets are valued at a nominal value of $100 \text{ pcs} * €4.6/\text{each} = €460$.

The processing fee is charged to expenses.

Example 4.2: Valuation variable

A company purchased shares with a nominal value of €2,000/share for €2,200/share.

At the same time, it paid a commission of €50 to the broker. State the valuation of the shares.

Solution:

Short-term securities are valued at fair value, i.e. €2,200; the accounting entity's intention is to sell the acquired securities (commission to expenses).

Long-term securities are valued at cost, i.e. $\text{€}2,200 + \text{€}50 = \text{€}2,250$; the accounting entity's intention is to hold the securities for the long term in order to obtain income in the form of dividends.

Example 4.3: Valuation of depletion

Calculate the valuation of inventories removed from storage using the weighted arithmetic average method if the company purchased goods – 1.5 l packages of mineral water on the following dates:

03. 01. 202X 1,000 pcs of bottles at €0.2

20. 01. 202X 500 pcs of bottles at €0.25

15. 02. 202X 1,500 pcs of bottles at €0.15

Solution

$$\text{VAP} = (1,000 \text{ pcs} \times \text{€}0.2 + 500 \text{ pcs} \times \text{€}0.25 + 1,500 \text{ pcs} \times \text{€}0.15) / 3,000 \text{ pcs} = \text{€}0.183 / \text{pc}$$

Issue (sale) of 2,000 pcs of bottles in the amount of €366

Example 4.4: Valuation of depletion

Calculate the valuation of inventories removed from storage using the FIFO method if the company purchased goods – 1.5 l packages of mineral water on the following dates:

03. 01. 202X 1,000 bottles at €0.2

20. 01. 202X 500 bottles at €0.25

15. 02. 202X 1,500 bottles at €0.15

Solution

Issue (sale) of 2,000 bottles in the amount of $(1,000 \text{ pcs} \times \text{€}0.2) + (500 \text{ pcs} \times \text{€}0.25) + (500 \text{ pcs} \times \text{€}0.15) = \text{€}400$

Example 4.5: Foreign Currency Conversion

Convert foreign currency to euros as of the date of the accounting transaction.

Received invoice from China in USD for goods in the amount of 3000 USD on 24. 04. 202X

Commercial bank foreign exchange purchase rate on 24. 04. 202X 1.122 USD / €

Commercial bank foreign exchange sale rate on 24. 04. 202X 1.211 USD / €

Commercial bank foreign exchange purchase rate on 24. 04. 202X 1.221 USD / €

Commercial bank foreign exchange sale rate on 24. 04. 202X 1.222 USD / €

ECB/NBS midday rate on 24. 04. 202X 1.125 USD / €

ECB/NBS midday rate on 23. 04. 202X 1.124 USD / €

Solution

Conversion of 3000 USD to € will be carried out at the ECB/NBS Wednesday exchange rate on 23. 04. 202X to the value of €2669.04.

Example 4.6: Foreign currency conversion

Convert foreign currency to euros as of the date of the financial statements.

Received invoice from China in USD for goods in the amount of USD 3000 on 24. 04. 202X.
Conversion as of 31.12.202X.

Commercial bank foreign exchange purchase rate on 31. 12. 202X 1.125 USD / €

Commercial bank foreign exchange sale rate on 31. 12. 202X 1.215 USD / €

Commercial bank foreign exchange purchase rate on 31. 12. 202X 1.225 USD / €

Commercial bank foreign exchange sale rate on 31. 12. 202X 1.225 USD / €

ECB/NBS mid-day rate on 30. 12. 202X 1.128 USD / €

ECB/NBS mid-day rate on 31. 12. 202X 1.127 USD / €

On the date of the accounting transaction, the invoice was converted to € so that the value of 3000 USD corresponded to the amount of 2669.04 €.

Solution

Conversion of USD as of 31. 12. 202X to € at the ECB/NBS mid-day exchange rate as of 31. 12. 202X to a value of €2661.93.

The difference that arose between the value booked as of the date of the accounting case and as of the date on which the financial statements are prepared is referred to as the exchange rate difference of €7.11, because it arose as the difference between the exchange rate when the invoice was booked (when the liability arose) and when the invoice was paid (when the liability ceased to exist). In this case, it will be an exchange rate gain, because the value of the liability at the time of its origination was higher than at its payment.

Example 4.7: Creation of a reserve

The company XY, s.r.o. sells shower enclosures for €200. The purchase price of the shower enclosures is €100. 1000 shower enclosures were purchased. The company estimated (based on the development in previous years) that 70% of the shower enclosures will break down, with 30% breaking down within 2 years and the remaining 40% later. Of the 30% of broken shower enclosures, only 15% will be subject to complaints. In the remaining 5% of cases, it is assumed that the complaint will not be acknowledged. Calculate the amount of the reserve for complaints.

Solution

The number of resolved complaints will be 10%. If the accounting unit resolves complaints by refunding the price of the purchased goods, the amount of the reserve will be 10% of 1000 pcs = 100 pcs * 200,- euros = 2,000,-

If the accounting unit resolves complaints by replacing the purchased goods, the amount of the reserve will be 10% of 1000 pcs = 100 pcs * 100,- euros = 1,000,-

If the accounting unit resolves complaints by repairing the purchased goods, the amount of the reserve will be 10% of 1000 pcs = 100 pcs * average repair price

Example 4.8: *Revaluation of assets as of the date of preparation of the financial statements*

A company owns a building worth €100,000. As of 31. 12. 202X, as part of an inventory, the company revalues the valuation of the building and finds that the market price of the building is €150,000. What obligation does the accounting entity have as a result of this fact?

Solution

As a matter of prudence, the asset is not revalued because the fair value of the asset has increased as of the date of preparation of the financial statements.

Example 4.9: *Revaluation of assets as of the date of preparation of the financial statements*

A company owns a building worth €100,000. As of 31. 12. 202X, as part of an inventory, the company revalues the valuation of the building and finds that the market price is €50,000. What obligation does the accounting entity have as a result of this fact?

Solution

The principle of prudence implies that an adjustment item will be created for the above-mentioned asset in the amount of the difference between the initial valuation and the market price, because the value of the asset has decreased as of the date on which the financial statements are prepared. An adjustment item of €50,000 will be created for the difference.

Test

Choose the correct answer for each question. There may be more than one correct answer:

1. In addition to the price at which the asset was acquired, the acquisition price also includes
 - a) transportation costs
 - b) assembly and installation costs
 - c) interest on late payment
 - d) exchange rate differences.
2. In addition to the price at which the asset was acquired, the acquisition price also includes
 - a) assembly and installation costs
 - b) customs duties
 - c) insurance of the asset after it is put into use
 - d) exchange rate differences.
3. An accounting unit acquired 1,000 meal vouchers for its employees at a value of €4.20/piece. It paid €4,300 for the meal vouchers, including the brokerage fee and postage. The accounting entity will value the meal vouchers at
 - a) €4,200
 - b) €4,300
 - c) the value of the meal vouchers and postage; the brokerage fee will not be included in the valuation
 - d) it is up to the accounting entity to decide.
4. A company that is not a VAT payer has purchased a computer that will be classified as a fixed asset. The invoice also includes the amount of VAT, which
 - a) is included in the acquisition price of the asset in this case
 - b) never affects the acquisition price of the asset
 - c) is not included in the acquisition price of the asset in this case
 - d) is recorded as an expense in the current accounting period.

5. Determine the valuation amount of a car acquired by purchase.
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) reproduction acquisition price
 - d) own costs.
6. Determine the valuation amount of land acquired as a gift.
 - a) fair value
 - b) acquisition price
 - c) reproduction acquisition price
 - d) own costs.
7. Determine the valuation amount of software created by one's own activities.
 - a) own costs
 - b) fair value
 - c) lower amount of the above options
 - d) acquisition price.
8. Determine the valuation amount of postage stamps if the accounting entity, in addition to purchasing postage stamps, also incurred costs for the transportation of the employee who purchased these postage stamps.
 - a) nominal value
 - b) fair value
 - c) acquisition price
 - d) own costs.
9. Determine the valuation amount of the assumed liability.
 - a) acquisition price
 - b) nominal value
 - c) fair value
 - d) own costs.
10. Determine the valuation number of shares that the accounting entity acquired for the purpose of trading.
 - a) fair value
 - b) acquisition price
 - c) nominal value
 - d) replacement acquisition price
11. Determine the valuation amount of shares that were acquired for the purpose of long-term use of the rights that arise from the possession of shares (the accounting entity thereby acquired a share in the share capital of another accounting entity).
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) nominal value
 - d) own costs.
12. Determine the valuation number of inventories that the accounting entity acquired by purchase.
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) own costs
 - d) nominal value.

13. During the inventory, the accounting entity identified assets – inventories that it had not previously recorded in its accounting. What valuation variable does it apply to the valuation of such assets?
- a) fair value
 - b) acquisition price
 - c) own costs
 - d) replacement acquisition price.
14. Determine the valuation variable for the liability to the supplier. The liability arose for the accounting entity due to the purchase of goods on invoice.
- a) nominal value
 - b) acquisition price
 - c) fair value
 - d) own costs.
15. A partner contributed a car to the registered capital. Determine the valuation variable for this car.
- a) fair value
 - b) acquisition price
 - c) nominal value
 - d) own costs.
16. The following methods may be used to value the loss of the same type of inventory:
- a) the FIFO method (the first price for the valuation of the increase in the relevant asset shall also be used for the valuation of the loss of this asset)
 - b) the same valuation variable as in their initial valuation
 - c) the price determined by the weighted arithmetic average (VAP)
 - d) only the FIFO or VAP method
17. An accounting entity is obliged to value at fair value as of the date on which the financial statements are prepared
- a) securities intended for trading
 - b) long-term intangible assets
 - c) receivables
 - d) long-term tangible assets.
18. An accounting entity is obliged to measure at fair value, as of the date on which the financial statements are prepared,
- a) securities and shares that represent less than 20% of the share capital or voting rights of another accounting entity
 - b) commodities
 - c) long-term tangible assets
 - d) inventories.
19. Assets transferred from personal ownership to business (except for cash, valuables and receivables valued at nominal values) are measured
- a) at fair value
 - b) at acquisition price
 - c) at own costs
 - d) at nominal value.
20. Assets acquired through exchange are measured
- a) at fair value
 - b) at acquisition price

- c) at own costs
- d) at replacement acquisition price.

21. Assets and liabilities acquired as a contribution to a business are valued at

- a) fair value
- b) acquisition price
- c) current value
- d) own costs.

22. The choice of the correct valuation variable depends on

- a) the object / subject of valuation
- b) the date of valuation
- c) the purpose of valuation
- d) the financial situation of the accounting entity.

1 (a, b), 2 (a, b), 3 (a), 4 (a), 5 (a), 6 (a), 7 (a), 8 (a), 9 (a), 10 (a), 11 (a), 12 (a), 13 (a), 14 (a), 15 (a), 16 (a, b, c), 17 (a), 18 (a, b), 19 (a), 20 (a), 21 (a), 22 (a, b, c)

4.4.2 Unsolved examples

Example 4.10:

Indicate how the following valuation variables are defined in the Slovak Republic according to the applicable legal norm – acquisition price, nominal value, own costs, fair value and provide examples.

Example 4.11:

Indicate the relevant valuation variable used in the initial valuation for each method of acquisition of assets and liabilities:

- assets acquired by purchase, assets acquired by pecuniary acquisition,
- assets acquired by own activity (under one's own direction, by one's own production),
- assets acquired by gift, by gratuitous acquisition,
- assets and liabilities acquired as a contribution to a business,
- transfer of assets from personal use to a business,
- creation of a receivable or liability,
- assets and liabilities acquired by exchange,
- assumption of a liability.

Example 4.12:

Determine the valuation amount for the following items:

- purchased building
- built building at own expense
- building acquired as a gift
- building acquired by partner contribution
- building acquired by transfer from personal ownership
- purchased software
- developed software at own expense
- software acquired as a gift
- software acquired by partner contribution

- software acquired by transfer from personal ownership
- short-term securities
- long-term securities
- shares purchased with the intention of trading them
- shares purchased with the intention of obtaining income from their holding
- purchase of 45 pieces of glue in cash (if the fair value is €15 / piece, the acquisition price is €16 / piece and the nominal value is €14 / piece),
- money in the cash register,
- money in the bank account,
- stamps,
- revenue stamps,
- meal tickets,
- liability to the supplier (incoming invoice),
- receivable from the customer (sent invoice),
- purchased receivable,
- assumed liability,
- bank loan.

Example 4.13:

The accounting unit CALL, s. r. o., whose business is the purchase and sale of mobile phones and servicing, purchased 10 identical Samsung mobile phones and 5 identical iPhone mobile phones intended for sale. The accounting unit is not a VAT payer. The invoice from the supplier, who is also not a VAT payer, contained the following data:

the invoiced amount for the Samsung phones was	€ 2,500,
the invoiced amount for the iPhone phones was	€ 4,000.

The accounting unit also paid a transport service, which is not a VAT payer, the amount of €15 in cash for the transport of the purchased mobile phones.

Answer the following questions and tasks:

- What type of asset did the accounting entity acquire?
- State the method of acquisition and the name of the valuation variable.
- Calculate the amount in which the mobile phones received in stock will be purchased.
- How would the calculated amount change if it were a VAT payer and the invoiced amounts also included VAT?

Example 4.14:

Select which of the following costs are part of the acquisition price of the asset:

- purchase price of the acquired asset,
- transportation of the asset,
- installation of the asset,
- customs duty,
- interest on the loan,
- excise tax,
- exchange rate differences resulting from the payment of the liability in foreign currency for the purchase of the asset,
- insurance of the asset after it is put into use,
- insurance of the asset during transportation,
- value added tax.

Example 4.15:

The following facts were associated with the acquisition and use of production equipment in an accounting entity that is a VAT payer (in whole euros):

Price of production equipment excluding VAT.....	24,000.- €
VAT 20%.....	4,800.- €
Fee to the intermediary.....	140.- €
Transportation of production equipment invoiced by the supplier.....	600.- €
Insurance for transport of production equipment.....	90.- €
Wage of own employee - driver during transport (after takeover).....	52.- €
Gasoline during transport of production equipment (after takeover).....	28.- €
Insurance of production equipment per year.....	500.- €
Maintenance of production equipment.....	300.- €
Electricity consumed during operation of production equipment for year.....	800.- €
Wage of a worker during the operation of the production facility for the year.....	12,000.- €

Answer the following questions and tasks:

- State the name of the valuation variable by which the production facility will be valued at the initial valuation.
- State the method of calculation and the amount in which the production facility will be included in the assets of the accounting entity based on the accounting document - the protocol on inclusion in use.
- State what the accounting entity must record as of the date on which the financial statements are drawn up, in connection with the use and subsequent valuation of the production facility?
- How would the initial valuation change if the accounting entity were not a VAT payer?

Example 4.16:

The accounting unit EKOTAS, s. r. o., whose business is economic consulting, invoiced its customer for services provided in the amount of €7,000. The customer has not yet paid the invoice. At the same time, the accounting unit EKOTAS, s. r. o. received an invoice from the landlord for the rental of office space in the amount of €1,700, which it has not yet paid.

Answer the following questions and tasks:

- What type of asset and source of asset was created in the accounting unit EKOTAS, s. r. o.?
- State the name of the valuation variable that the accounting unit will use to value the relevant type of asset and source of asset.
- To which group of valuation variables, in terms of time, does the stated valuation variable belong?

Example 4.17:

The accounting unit CP1, s. r. o. purchased shares of CP2, a. s. on the Bratislava Stock Exchange (secondary market). The nominal value of these shares was €40,000 (40 pieces at €1,000), the accounting entity paid €35,000 (40 pieces at €875) for them. In addition, it paid a fee to the stock exchange in the amount of €120, a brokerage commission of €50 and a transfer fee in the amount of €400. The fair value of these shares is €35,000.

Answer the following questions and tasks:

- State the name of the valuation variable that the accounting entity will use when valuing the increase in shares and quantify it in the case of:
 - a) if the accounting entity purchased the shares for the purpose of trading them,
 - b) if the accounting entity purchased the shares for the purpose of long-term use of the rights arising from the holding of the shares.

Example 4.18:

An accounting entity purchased 1,000 Cheque Dejeuner meal vouchers for its employees. The value of each voucher is €4.00. The entity paid €4,050 for these vouchers, including brokerage and postage.

- State the type of asset that the accounting entity acquired.
- State the name of the valuation variable that will be used in the initial valuation of this asset and quantify it.

Example 4.19:

The company PEKÁR, s.r.o. purchased on March 1, 202X: 100 kg of flour for €0.20/kg; on March 15, 2021: 250 kg for €0.15/kg and on April 3, 202X: 150 kg of flour for €0.22/kg. The company removed 200 kg of flour from storage on April 5, 202X.

- Calculate the value of the flour removed using the FIFO and VAP methods.
- Formulate the accounting cases related to the two removals of flour from storage to production.
- When valuing the decrease, use the modification of the initial valuation:

weighted arithmetic average (WMA) method:

Number	Accounting document	Accounting case	Amount in €	Debit Side	Credit Side

FIFO method:

Number	Accounting document	Accounting case	Amount in €	Debit Side	Credit Side

Example 4.20:

HELP, s. r. o., a company that is not a value-added taxpayer, invoices the consulting services provided in the amount of USD 1,500 on 5/5/201X, in agreement with the customer.

- a) Select the appropriate exchange rate that the accounting entity will use when converting the receivable in USD to EUR:
- ECB exchange rate determined and announced on 5. 5. 201X is 1 € = 1.100 USD
 - ECB exchange rate determined and announced on 4. 5. 201X is 1 € = 1.123 USD
 - VUB commercial bank foreign exchange-sale exchange rate determined and announced on 5. 5. 201X is 1 € = 1.155 USD,
 - VUB commercial bank foreign exchange-purchase exchange rate determined and announced on 5. 5. 201X is 1 € = 1.352 USD,
 - VUB commercial bank foreign exchange-sale exchange rate determined and announced on 5. 5. 201X is 1 EUR = 1.111 USD,
 - VUB commercial bank foreign exchange-purchase exchange rate determined and announced on 5. 5. 201X is 1 EUR = 1.389 USD.

b) Perform the calculation and formulate an accounting case:

Number	Accounting document	Accounting case	Amount in €	Debit Side	Credit Side

Test

Choose the correct answer for each question. There may be more than one correct answer:

- Determine the valuation amount of a car acquired by purchase.
 - fair value
 - reproduction acquisition cost
 - acquisition cost
- Determine the valuation amount of land acquired as a gift.
 - fair value
 - acquisition cost
 - reproduction acquisition cost
- Determine the valuation amount of software created through one's own activities.
 - fair value
 - own costs
 - the lower amount of the above options
- Determine the valuation amount of postage stamps. In addition to purchasing postage stamps, the accounting entity also incurred costs for the transportation of the employee who purchased these postage stamps.
 - fair value
 - acquisition cost
 - nominal value

5. Determine the valuation amount of the assumed liability.
 - a) acquisition price
 - b) nominal value
 - c) fair value
6. Determine the valuation amount of shares that the accounting entity acquired for the purpose of trading.
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) nominal value
7. Determine the valuation amount of shares that were acquired for the purpose of long-term use of rights arising from the possession of shares (the accounting entity thereby acquired a share in the registered capital of another accounting entity).
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) nominal value
8. Determine the valuation amount of inventories that the accounting entity acquired by purchase.
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) own costs
9. During the inventory, the accounting entity identified assets - inventories that it had not previously recorded in its accounting. What valuation amount does it apply to the valuation of such assets?
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) own costs
10. Determine the valuation variable for the liability to the supplier. The liability arose for the accounting unit due to the purchase of goods on invoice.
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) nominal value
11. A partner contributed a car to the registered capital. Determine the valuation variable for this car.
 - a) acquisition price
 - b) fair value
 - c) nominal value
12. To value the decrease in the same type of inventory, you can use
 - a) the FIFO method (the first price for the valuation of the increase in the relevant asset is also used for the valuation of the decrease in this asset)
 - b) the same valuation variable as in their initial valuation
 - c) the price determined by the weighted arithmetic average (WMA)
13. The company PEKÁR, s.r.o. purchased on March 1, 202X: 100 kg of flour for €0.20 / kg; March 15, 202X: 250 kg for €0.15 / kg and April 3, 202X: 150 kg of flour for €0.22 / kg. The company removed 200 kg of flour from storage on April 5, 202X. Calculate the value of the removed flour using the FIFO method.
 - a) €42
 - b) €35

c) €30

14. The company PEKÁR, s.r.o. purchased on March 1, 202X: 100 kg of flour for €0.20 / kg; March 15, 2021: 250 kg for €0.15 / kg and April 3, 202X: 150 kg of flour for €0.22 / kg. The company removed 200 kg of flour from storage on April 5, 202X. Calculate the value of the flour removed from storage using the weighted arithmetic mean method (round the result to 2 decimal places).

a) €36.20

b) €35.00

c) €32.86

15. An accounting entity is obliged to measure at fair value as of the date on which the financial statements are prepared

a) intangible fixed assets

b) securities held for trading

c) receivables

16. An accounting entity is obliged to measure at fair value as of the date on which the financial statements are prepared

a) securities and shares representing less than 20% of the share capital or voting rights of another accounting entity

b) tangible fixed assets

c) commodities

17. Assets transferred from personal ownership to business (except for cash, valuables and receivables valued at nominal values) are measured at

a) acquisition cost

b) own costs

c) fair value

18. Assets acquired by exchange are valued at:

a) cost

b) fair value

c) own costs

19. Assets and liabilities acquired as a contribution to a business are valued at:

a) cost

b) fair value

c) present value

20. Provisions with an uncertain amount (e.g. a provision for claims) are valued in accounting at:

a) estimate

b) cost

c) present value

d) nominal value

21. At the end of the accounting period, an accounting entity has a receivable in Czech crowns. This receivable as of the date on which the financial statements are prepared.

a) is converted into euros at the ECB or NBS exchange rate determined and announced on the date on which the financial statements are prepared

b) is retained in the initial valuation – in the conversion as of the date on which the receivable arises

c) is converted into euros at the ECB or NBS exchange rate NBS determined and announced on the day preceding the date on which the financial statements are prepared

- d) converted into euros at the commercial bank exchange rate determined on the date on which the financial statements are prepared
22. An accounting entity received an invoice in USD for materials in the amount of USD 12,000 on 10.11.20X1. To convert the liability in foreign currency, it uses
- a) the ECB / NBS exchange rate from 9.11.20x1
 - b) the ECB / NBS exchange rate from 10.11.20x1
 - c) the commercial bank exchange rate (foreign exchange sales) from 10.11.20x1, through which the invoice will be paid
 - d) the commercial bank exchange rate (foreign exchange sales) from 9.11.2021, through which the invoice will be paid

Test solution:

1 (c), 2 (a), 3 (b), 4 (c), 5 (a), 6 (b), 7 (a), 8 (a), 9 (b), 10 (c), 11 (b). 12 (a, b, c), 13 (b), 14 (a), 15 (b), 16 (a, c), 17 (c), 18 (b), 19 (c), 20 (a), 21 (a), 22 (a)

|

References

- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl III. - Finanční řízení rozvoje podniku*. Praha: Polygon, 1997.
- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl I. – Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP, ČR*. Praha : Polygon, 2001.
- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl II. – Finanční analýza účetních výkazu*. Praha : Polygon, 1999.
- KOVANICOVÁ, D.: *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha : Polygon, 2003.
- KOVANICOVÁ, D.: *Finanční účetnictví, světový koncept*. Praha : Polygon, 2005.
- MÁZIKOVÁ, K. a kol.: *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I. Druhé, aktualizované a prepracované vydanie (učebnica)*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019.
- NOBES, CH. - PARKER, R.: *Comparative International Accouting*. Harlow : Pearson Education Limited, 2000.
- PORTER. G. A. – NORTON, C. L.: *Financial Accounting – the impact on decision makers*. Harcourt College Publishers, 2002.
- REVSINE, L. – COLLINS, D. W. – JOHNSON, W. B.: *Financial Accounting & Analysis*. New Jersey : Prentice Hall, 2002.
- SOUKUPOVÁ, B. - ŠLOSÁROVÁ, A. - BAŠTINCOVÁ, A.: *Účtovníctvo. Druhé, prepracované vydanie*. Bratislava : IURA EDITION, 2004.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol.: *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava : SÚVAHA, 2008.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2016 . *Účtovníctvo. Druhé, prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- WEYGANDT, J. J. - KIESO, D. E. - KIMMER, P. D.: *Accounting principles*. New York : JOHN WILEY & SONS, INC., 2002.
- WHITTINGTON, O. R. – DELANEY, P. R.: *Financial Accounting and Reporting*. JOHN WILEY & SONS, INC., 2007.

4. ОЦІНКА

У бухгалтерському обліку фіксуються лише ті факти, які можна виміряти кількісно. Під час кількісного визначення господарської діяльності суб'єктів господарювання використовуються фізичні одиниці (шт., л, кг, м...) та грошові одиниці.

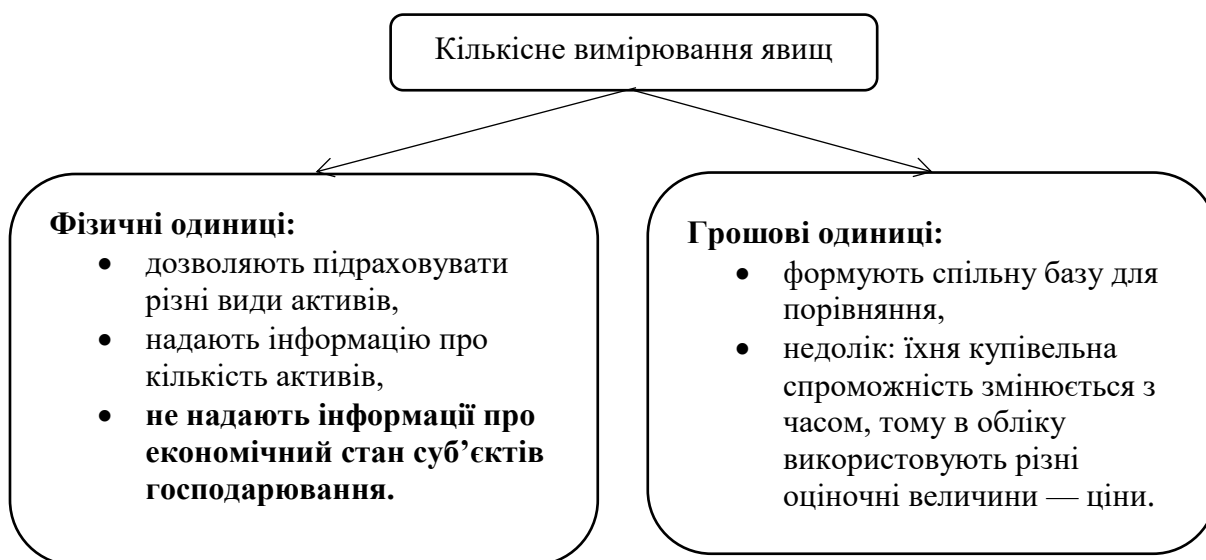

Рисунок 4.1 Кількісне вимірювання явищ
Джерело: власна обробка

Під час вимірювання в грошових одиницях застосовується базовий принцип бухгалтерського обліку — принцип вимірювання за допомогою грошової одиниці.

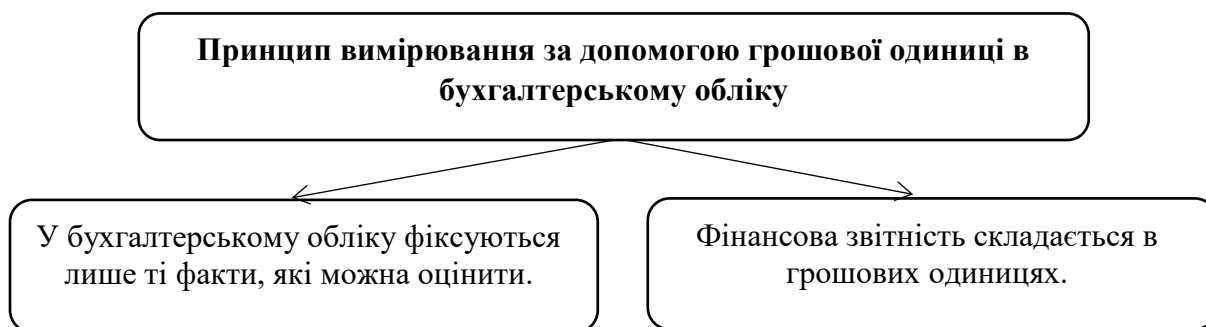

Рисунок 4.2 Принцип вимірювання за допомогою грошової одиниці
Джерело: власна обробка

Оцінка — це метод (процедура) вираження об'єкта оцінювання в грошових одиницях — цінах. Ціна є вартістю об'єкта оцінювання, вираженою в грошових одиницях. **Об'єктом оцінювання** є окремі складові активів і зобов'язань або суб'єкт господарювання загалом (наприклад, під час його продажу).

4.1 Оцінка відповідно до Концептуальної основи МСФЗ

Концептуальна основа МСФЗ підкреслює, що правильний вибір бази оцінки є ключовим для досягнення двох цілей: релевантності інформації та правдивого представлення економічної реальності.

Концептуальна основа не встановлює обов'язкових методів оцінки для всіх випадків, але визначає базові підходи та надає критерії вибору між ними. На практиці часто застосовується комбінація кількох баз оцінки.

Концептуальна основа МСФЗ розрізняє дві основні категорії баз оцінки:

1. історична собівартість, яка ґрунтується на первісній ціні придбання активу або первісній вартості зобов'язання;
2. поточна вартість, яка відображає суму, за якою актив може бути придбаний або зобов'язання погашене за нинішніх умов.

Обидва підходи мають свої переваги і недоліки, тому застосовуються в комбінації залежно від характеру об'єкта та мети інформації.

Історична собівартість — найдавніший і найпростіший метод оцінки.

Для активів вона виражає суму, сплачену при їх придбанні, включаючи прямі витрати, пов'язані з придбанням. Для зобов'язань — це кількість отриманих ресурсів або очікувана величина виконання, яку потрібно сплатити.

Переваги історичної собівартості:

- легко перевіряється,
- забезпечує стабільну основу для порівняння в часі,
- є відносно недорогою в отриманні та обробці.

Недоліки історичної собівартості:

- не відображає поточні ринкові умови,
- може призвести до викривлення вартості активу, якщо його ринкова ціна суттєво змінюється.

Типовий приклад недоліків використання історичної собівартості — будівля, придбана 20 років тому та відображена в обліку за історичною собівартістю за мінусом амортизації, хоча її ринкова вартість може бути у кілька разів вищою.

Поточна вартість відображає сучасну оцінку активу або зобов'язання. Концептуальна основа розрізняє кілька форм поточної вартості:

- **Справедлива вартість** — це сума, за якою актив може бути проданий або зобов'язання погашене в операції між обізнаними, незалежними сторонами на ринкових умовах.
- **Поточна собівартість** — це сума, яку суб'єкт господарювання мав би сплатити, щоб придбати такий самий актив сьогодні.
- **Вартість використання** — це теперішня вартість майбутніх грошових потоків, очікуваних від використання активу.
- **Вартість виконання** — це сума, яку суб'єкт господарювання повинен був би сплатити для впорядкованого погашення зобов'язання.

Переваги використання поточної вартості полягають у тому, що вона:

- відображає сучасну економічну реальність,

- є більш релевантною для прийняття рішень інвесторами та кредиторами,
- дозволяє краще відобразити ризики та майбутні вигоди.

Недоліки використання поточної вартості полягають передусім у тому, що:

- оцінка часто базується на припущеннях і моделях, що може знижувати правдивість представлення,
- може бути дорого отримати необхідні дані,
- потребує високого рівня професійного судження.

Окремі бази оцінки надають різну інформацію, яку використовують у процесі прийняття рішень:

- **історична собівартість** забезпечує стабільність і зіставність, підходить для відстеження змін у часі;
- **справедлива вартість** показує поточну ринкову оцінку та ризики, і є особливо корисною для фінансових інструментів;
- **вартість використання** відображає здатність активу генерувати грошові потоки, що важливо, наприклад, під час тестування на зменшення корисності;
- **поточна вартість придбання** показує, скільки сьогодні коштувало б придбання еквівалентного ресурсу.

Під час вибору між історичною собівартістю та поточною вартістю суб'єкт господарювання повинен враховувати різні фактори, зокрема:

- релевантність інформації — яка вартість краще допоможе користувачам приймати рішення,
- правдивість представлення — чи є оцінка достатньо надійною,
- зіставність і послідовність — щоб подібні статті оцінювалися однаковим способом,
- обґрунтованість витрат — чи перевищує вигода від більшої точності витрати на її отримання.

Часто виникає потреба поєднувати кілька підходів. Наприклад, нерухомість може обліковуватися за історичною собівартістю, але водночас тестуватися на зменшення корисності на основі вартості використання.

Первісна та подальша оцінка

Концептуальна основа розрізняє первісну оцінку (коли актив або зобов'язання визнається вперше) та подальшу оцінку (коли його визнають у наступних періодах). Первісна оцінка часто базується на собівартості, тоді як подальша може ґрунтуватися на справедливій вартості або іншому поширеному підході. Чітке узагальнення оцінки вибраних видів активів за МСФЗ наведено в таблиці нижче:

Таблиця 4.1 Оцінка активів за МСФЗ

Тип активу	Первісна оцінка	Подальша оцінка	МСБО / МСФЗ
Довгострокові активи (наприклад, будівлі, машини)	Ціна придбання з урахуванням пов'язаних витрат	Модель за ціною придбання Модель за справедливою вартістю	МСБО 16

Тип активу	Первісна оцінка	Подальша оцінка	МСБО / МСФЗ
Нематеріальні активи (наприклад, програмне забезпечення, патенти)	Ціна придбання	Модель за ціною придбання Модель за справедливою вартістю (винятково)	МСБО 38
Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання	Ціна придбання	Тест на зменшення корисності (не амортизуються)	МСБО 36 / МСБО 38
Гудвіл (оцінка при придбанні)	Різниця між ціною придбання та чистою ідентифікованою вартістю активів	Тест на зменшення корисності — щонайменше раз на рік	МСФЗ 3 / МСБО 36
Інвестиційна нерухомість (наприклад, об'єкти оренди)	Ціна придбання	Справедлива вартість (переважна) Ціна придбання	МСБО 40
Фінансові інструменти (наприклад, акції, облігації)	Справедлива вартість або ціна придбання (залежно від класифікації)	Справедлива вартість через прибутки або збитки Справедлива вартість через інший сукупний дохід	МСФЗ 9
Запаси	Ціна придбання (включаючи витрати на придбання та виробництво)	Нижча з двох: ціна придбання або чиста вартість реалізації	МСБО 2

Джерело: власна обробка

Оцінка активів на дату балансу можлива для певних видів активів, таких як:

- **фінансові інструменти** (МСФЗ 9) — оцінюються за справедливою вартістю або амортизованою собівартістю залежно від класифікації;
- **запаси** (МСБО 2) — оцінюються за нижчою з двох: собівартістю або чистою вартістю реалізації;
- **інвестиційна нерухомість** (МСБО 40) — оцінюється за справедливою вартістю або собівартістю залежно від обраної політики суб'єкта господарювання.

Оцінка є ключовим етапом підготовки фінансової звітності. Правильний вибір між історичною собівартістю та різними формами поточної вартості визначає, чи буде

звітність релевантною та надійною для користувачів. Історична собівартість забезпечує стабільність і зіставність, тоді як поточна вартість забезпечує актуальність та здатність відобразити ризики. На практиці тому поєднують обидві категорії. Під час вибору суб'єкт господарювання завжди має враховувати вигоди для користувачів порівняно з витратами на отримання інформації.

4.2 Оцінка відповідно до словацького законодавства

Словацьке законодавство в Законі про бухгалтерський облік детально регулює оцінку, охоплюючи не лише визначення окремих оціночних величин, а й об'єкт оцінки та момент оцінювання.

Вибір оціночної величини (ціни), яку слід застосовувати для оцінки, впливає на:

- суму активів, зобов'язань, власного капіталу,
- суму витрат, доходів, фінансових результатів,
- суму грошових потоків,
- суму інших активів та інших зобов'язань (якщо їх можливо оцінити).

На вибір оціночної величини впливають кілька факторів, які потрібно враховувати:

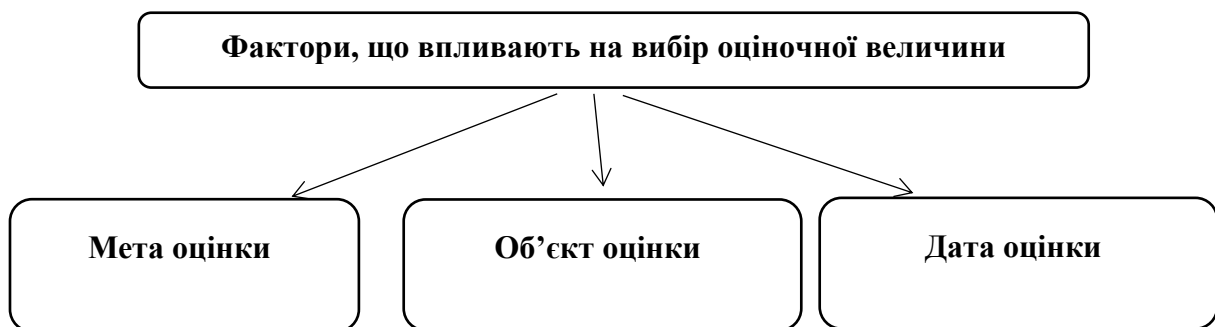

Рисунок 4.3 Фактори, що впливають на вибір оціночної величини
Джерело: власна обробка

Бази оцінки, на основі яких можуть визначатися ціни, розрізняють за часом на:

- історичні ціни,
- теперішні ціни (поточні, актуальні),
- майбутні ціни.

За історичних цін активи оцінюються за сумою коштів, витрачених на їх придбання, а зобов'язання — за сумою отриманої компенсації (майно, послуга). Перевагою історичних цін є їхня доказовість і документальна перевірюваність. Недолік полягає в тому, що історичні ціни не враховують змін ринкових цін.

За теперішніх (поточних) цін активи оцінюються за сумою коштів, яку суб'єкт господарювання мав би витратити для їх придбання в теперішній момент, а зобов'язання — за величиною їх погашення (тобто за сумою коштів, яку очікується витратити для їх сплати за нормальних умов). Теперішні ціни враховують зміни купівельної

спроможності грошової одиниці й є реалістичнішими, ніж історичні. Недоліком таких цін є складність їх визначення для всіх видів активів.

За майбутніх цін активи оцінюються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх надходжень грошових коштів, які актив приносить, а зобов'язання — за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх видатків грошових коштів, які очікується здійснити для їх погашення. Майбутні ціни враховують часову вартість грошей, проте виникають проблеми з визначенням відсоткової ставки для дисконтування грошових потоків і з оцінкою майбутніх надходжень і видатків.

Дата оцінки — це день, коли необхідно оцінити активи й зобов'язання з використанням одного з методів оцінки. Дата оцінки може бути:

- днем здійснення бухгалтерської операції, що вважається первісною оцінкою активів, зобов'язань, власного капіталу, витрат, доходів і фінансових результатів; вона також застосовується під час оцінки втрат активів;
- датою складання фінансової звітності;
- іншою датою протягом звітного періоду, якщо це вимагається спеціальним регулюванням.

Оцінка активів і зобов'язань у Словацькій Республіці регулюється Законом про бухгалтерський облік та Бухгалтерськими процедурами для підприємств. Закон про бухгалтерський облік дозволяє застосовувати під час оцінки активів і зобов'язань такі оціночні величини:

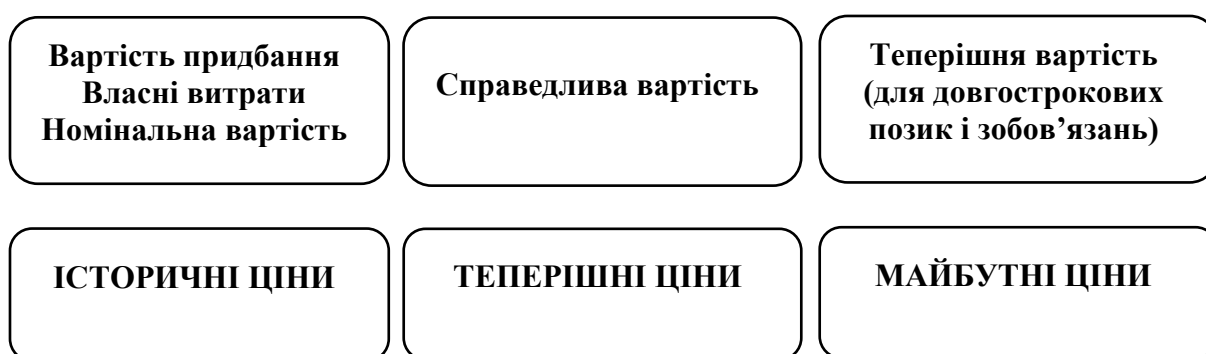

Рисунок 4.4 Оцінка активів і зобов'язань
Джерело: власна обробка

Вартість придбання — це ціна, за якою актив було придбано, включно з витратами, пов'язаними з придбанням. До вартості придбання включають: покупну ціну та витрати, пов'язані з придбанням (транспортування, складання, монтаж, страхування під час транспортування, брокерська комісія, мита, збори, гербові збори, пов'язані з придбанням, митні платежі, податок на додану вартість (але лише для неплатників ПДВ), відсотки за кредитом (залежно від рішення суб'єкта господарювання)). До вартості придбання не включаються курсові різниці та страхування активів після введення їх в експлуатацію. Вартість придбання застосовується для оцінки: матеріальних і нематеріальних активів, за винятком активів, створених власними силами підприємства; дебіторської заборгованості, придбаної за плату; дебіторської заборгованості, внесеної як вклад до статутного капіталу; зобов'язань під час їх прийняття.

Власні витрати — це оціночна величина, яка включає прямі витрати, понесені на виробництво (обов'язково). Вона також може включати непрямі витрати, понесені на

виробництво (за бажанням). Власні витрати використовуються для оцінки: довгострокових матеріальних активів, створених власними силами підприємства; запасів, створених власними силами; приросту та прирощення тварин.

Номінальна вартість — це ціна, зазначена на банкнотах, монетах, марках та інших цінностях, або ціна, яку представляють дебіторська чи кредиторська заборгованість. За номінальною вартістю оцінюються: грошові кошти, цінності, дебіторська заборгованість на момент її виникнення, кредиторська заборгованість на момент її виникнення.

Справедлива вартість, як інша оціночна величина, може визначатися такими способами:

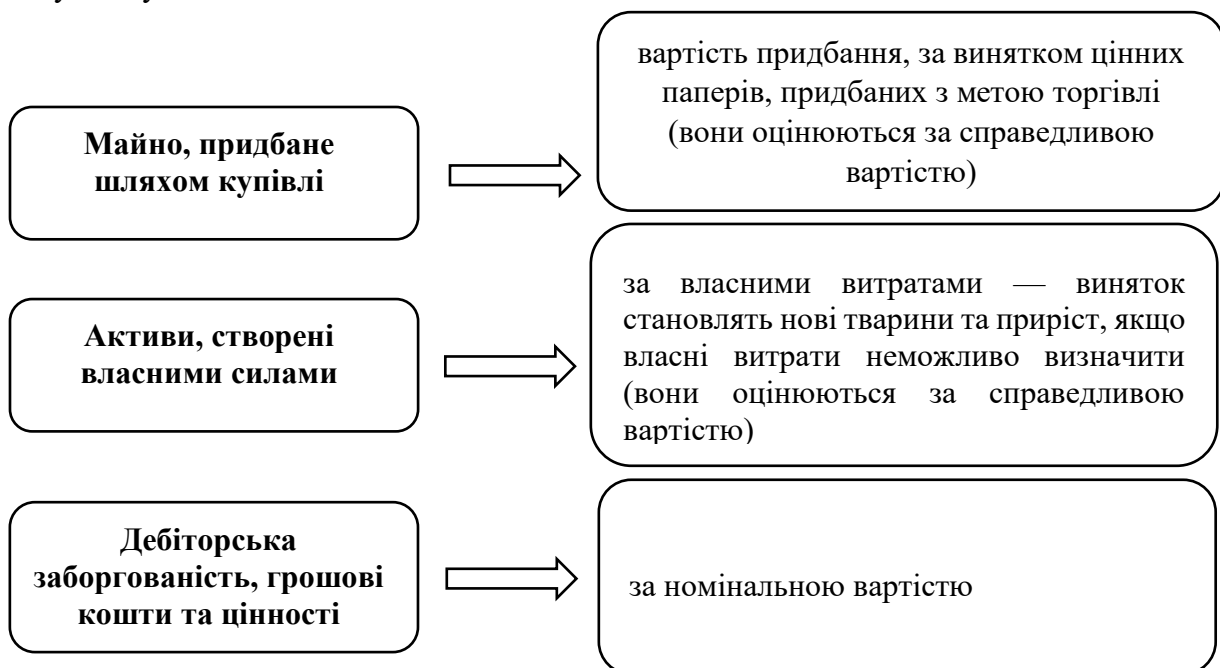
- ринкова ціна, яка представляє ціну закриття, оголошену на біржі на дату оцінки, або найпоширенішу запропоновану ціну на іншому активному ринку на дату оцінки,
- кваліфікована оцінка, яку розраховує сам суб'єкт господарювання відповідно до процедури, встановленої Законом про бухгалтерський облік,
- експертний висновок, коли справедливую вартість визначає судовий експерт.

За справедливою вартістю оцінюються: активи та зобов'язання, набуті шляхом внесення вкладу підприємства/частини підприємства, придбання підприємства/частини підприємства або обміну; цінні папери; товари, призначені для торгівлі на публічному ринку.

Під час **первісної оцінки**, коли оцінюється конкретний об'єкт, оціночна величина визначається залежно від двох фактів, а саме:

- а) - способу, у який суб'єкт господарювання отримав актив, або**
- б) - причини виникнення зобов'язання.**

Для застосування оціночних величин у первісній оцінці активів можна використати таку схему:

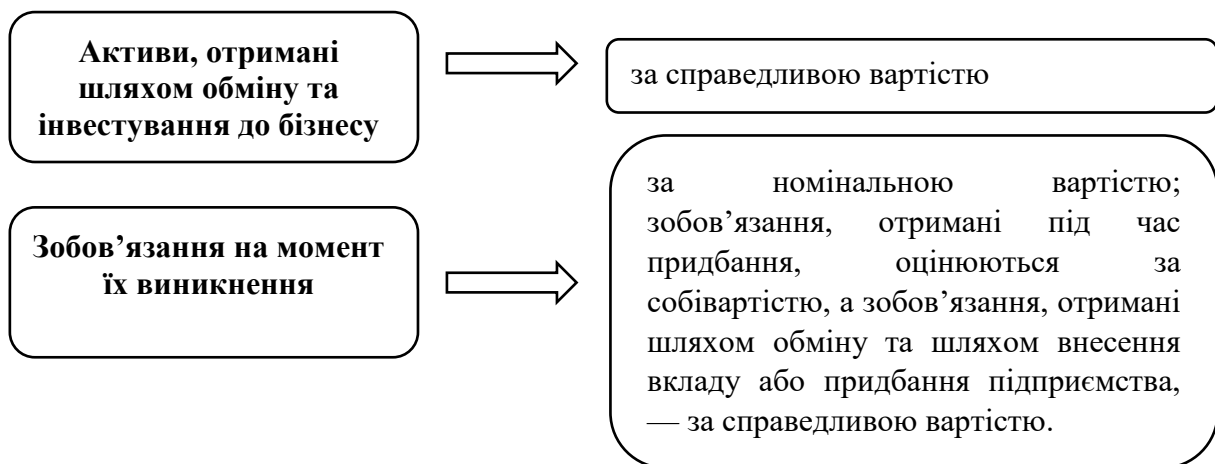

Рисунок 4.5 Використання оціночної величини
Джерело: власна обробка

Закон про бухгалтерський облік установлює **обов'язковий спосіб оцінки лише для окремих складових активів і зобов'язань**. Закон **не регулює** оцінку власного капіталу, витрат, доходів та фінансових результатів. Їхня оцінка впливає з природи **подвійного запису**.

Оцінка власного капіталу (різниця між активами та зобов'язаннями) залежить від оцінки активів і зобов'язань.

Витрати та доходи оцінюються так само, як пов'язані з ними активи й зобов'язання.

Оцінка фінансового результату залежить від оцінки витрат і доходів, оскільки визначається як їх різниця.

Оцінка зменшення — зменшення стану конкретного активу або зобов'язання — здійснюється так:

- тією ж оціночною величиною, що і під час первісної оцінки — **індивідуальна оцінка**,
- ціною, визначеною методом **зваженої середньої арифметичної (VAR)**,
- методом **FIFO** (перша ціна, якою оцінено приріст активу, застосовується для його вибуття).

Метод VAR або FIFO можна застосовувати для активів, які:

- є запасами одного виду, що зберігаються на складі,
- є цінними паперами одного виду в портфелі суб'єкта господарювання, якщо вони від одного емітента та номіновані в одній валюті,
- є грошовими коштами в одній іноземній валюті в касі.

Словацьке законодавство також містить низку спеціальних положень для окремих видів активів, наприклад:

- **Криптоактиви**, придбані за плату або іншим способом, оцінюються за собівартістю або справедливою вартістю залежно від способу їх отримання.
- **Квоти на викиди** обліковуються за справедливою вартістю на дату їх надання або придбання.

- **Злиття, придбання та поділ компаній**, коли активи та зобов'язання оцінюються за справедливою вартістю, а різниці відображаються як гудвіл або негативний гудвіл.

Основною грошовою одиницею ведення бухгалтерського обліку є **євро**. Суб'єкт господарювання зобов'язаний вести облік і складати фінансову звітність **лише в євро**. Якщо дебіторська й кредиторська заборгованість, частки в статутному капіталі, цінні папери, деривативи, цінності та грошові кошти виражені в іноземній валюті, їх обліковують у **євро та в іноземній валюті одночасно**.

Активи й зобов'язання в іноземній валюті на дату здійснення операції перераховують у євро за **довідковим курсом** ЄЦБ або НБС, встановленим на день, що передує даті операції. Винятки:

- купівля та продаж іноземної валюти за євро,
- переказ коштів між рахунками в євро та іноземній валюті — застосовується курс банку/обмінного пункту.

Активи та зобов'язання в іноземній валюті на дату складання фінансової звітності перераховуються за курсом ЄЦБ/НБС, оголошеним на цю дату. Якщо обліковий період — календарний рік, застосовується курс ЄЦБ, оголошений **31 грудня**.

Суб'єкт господарювання зобов'язаний **скоригувати оцінку активів до бухгалтерських значень** на дату складання фінансової звітності. Оцінка коригується так:

- види активів, визначені Законом про бухгалтерський облік, оцінюються за **справедливою вартістю**,
- оцінка інших активів коригується **коригувальними статтями**, якщо ймовірно, що їхня вартість зменшилася порівняно з обліковою,
- активи та зобов'язання в іноземній валюті перераховуються за курсом ЄЦБ/НБС.

Такі статті, як:

- цінні папери, призначені для торгівлі,
- цінні папери та частки, що представляють менш ніж 20 % статутного капіталу або голосів іншого суб'єкта,
- деривативи, активи, забезпечені деривативами,
- товари на публічному ринку,

оцінюються за **справедливою вартістю**, і їхня первісна оцінка може коригуватися як у бік збільшення, так і у бік зменшення. Для інших активів оцінка коригується у **бік зменшення** (шляхом створення знецінення), якщо очікувана майбутня економічна вигода нижча за балансову вартість. Таке зменшення вважається **тимчасовим**, оскільки в наступних періодах вартість може зрости. Постійне зменшення вартості активів здійснюється через **амортизацію**, яка відображає фізичне й моральне старіння довгострокових матеріальних і нематеріальних активів відповідно до умов їх використання. Якщо під час інвентаризації встановлено, що фактична сума зобов'язань відрізняється від облікової (наприклад, зобов'язання не погашено вчасно, нараховані штрафи чи пені), зобов'язання оцінюється за **його фактичним розміром**.

Забезпечення створюються за принципом обачності для зобов'язань, що виникають у суб'єкта господарювання на підставі законів або договорів, навіть якщо на

дату складання фінансової звітності неможливо точно визначити їх розмір чи дату виникнення. Забезпечення — це зобов'язання з **невизначеним строком або сумою**, що:

- виникло в результаті минулих подій,
- ймовірно призведе до зменшення економічних вигід у майбутньому,
- оцінюється у сумі, достатній для виконання зобов'язання, з урахуванням ризиків та невизначеностей.

4.3. Оцінка в бухгалтерському обліку в Українській практиці

Бухгалтерський облік відображає засоби, процеси та явища у грошовому виразі, що потребує їх вартісного вимірювання. Відповідно до статті 4 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» важливим принципом бухгалтерського обліку і фінансової звітності є принцип єдиного грошового вимірника, яким є гривня. **Єдиний грошовий вимірник** — це вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюються в єдиній грошовій одиниці. Отже, бухгалтерському обліку властиве вартісне вимірювання, що передбачає використання грошового вимірника. Вимірюваність вважається необхідною передумовою визнання активів, зобов'язань та власного капіталу. З метою вимірювання використовують такий елемент методу бухгалтерського обліку, як оцінка.

4.3.1. Оцінка як система вартісного вимірювання: поняття, значення, методи

Оцінка — це процес визначення грошових сум, за якими повинні визначатися і відображатися статті фінансових звітів у балансі і звіті про фінансові результати.

Основною **метою бухгалтерської оцінки** є визначення фактичної собівартості активів підприємства на певну дату.

Формулювання мети оцінки передбачає:

- повне і правильне найменування об'єкта оцінки;
- вид активів, які оцінюються;
- вид майнових прав, які оцінюються;
- дату оцінки.

Від правильності поставленої мети залежить вибір адекватної оцінки та уникнення помилок при оцінці активів, зобов'язань, власного капіталу та господарських процесів. Оцінка господарських засобів (активів) та їх джерел (капіталу та зобов'язань) є відправним моментом бухгалтерського обліку і реальною основою його побудови.

Оскільки всі об'єкти бухгалтерського обліку піддаються оцінці, то грошова оцінка є власне сутністю бухгалтерського обліку і від її обґрунтованості та правильного використання залежить, зрештою, достовірність обчислення фінансових результатів.

Об'єктами оцінки в бухгалтерському обліку є основні засоби, нематеріальні активи, капітальні і фінансові інвестиції, запаси, дебіторська заборгованість, довгострокові і поточні зобов'язання.

Процес оцінки є процедурою привласнення об'єктам бухгалтерського обліку певних грошових величин, які використовуються для підсумкової оцінки активів і зобов'язань.

Технологія оцінки – послідовність процесу оцінки вартості активів і зобов'язань, яка містить такі етапи: визначення об'єкта; цілі і функції оцінки; розробку способів оцінки; обґрунтування найефективнішого способу оцінки з метою встановлення достовірної вартості майна і зобов'язань.

Унаслідок різних факторів вартість активів підприємства може змінюватися, тому найважливішим моментом у технології оцінки є встановлення дати оцінки.

Дата оцінки – це точно зафіксований момент часу, на який здійснюється оцінка. Оцінка може бути на дату придбання або вибуття об'єкта, на дату складання балансів (вступного, поточного, консолідованого, ліквідаційного та ін.).

Ціна як грошовий вираз вартості є базовою категорією для оцінки активів і господарських операцій. В основу оцінки господарських засобів покладено різні ціни, серед яких найбільш поширеними є оптові та роздрібні ціни.

Оптові ціни – це ціни, за якими підприємство реалізує продукцію іншим підприємствам, збутовим чи торговельним фірмам. Оптова ціна підприємства включає: собівартість реалізації, накладні витрати, прибуток і податки.

Роздрібні ціни – це ціни, за якими товари реалізуються споживачам. Вони включають оптову ціну підприємства та торговельну націнку (знижку) з метою покриття витрат обігу.

Теорія бухгалтерського обліку ставить **до оцінки основні вимоги**, що забезпечують правильність відображення об'єктів обліку та достовірність оцінки. До цих вимог належать:

1. Реальність (адекватність) оцінки забезпечує відображення в грошовому вимірнику дійсної величини активів і зобов'язань за фактичною (історичною) собівартістю. При цьому вона базується на чіткій законодавчій регламентації порядку створення й використання фондів і резервів, систематичній перевірці розрахунків з банками, постачальниками та покупцями, дебіторами та кредиторами.
2. Доречна оцінка повною мірою може задовольнити зацікавлених користувачів, здатна вплинути на управлінські рішення в господарській діяльності підприємства. Щоб не втратити свою доцільність, оцінка повинна здійснюватися своєчасно.
3. Єдність оцінки полягає в однаковому грошовому вимірнику однорідних засобів різних підприємств і незмінності впродовж тривалого періоду. Отже, у балансах всіх підприємств однакові засоби оцінюються в одному й тому самому порядку. Дуже важливо, щоб оцінка забезпечувала порівняння об'єктів обліку в різні періоди часу з метою виявлення тенденцій зміни у фінансовому стані і фінансових результатах діяльності підприємства.
4. Обачність оцінки полягає в тому, що оцінка активів і доходів не повинна бути завищеною, а зобов'язань і витрат – заниженою.

Принцип бухгалтерського обліку «Історична (фактична) собівартість» означає, що активи підприємства оцінюються за первісною вартістю, яку називають фактичною (історичною) собівартістю. Вона визначається в момент придбання активу і є незмінною впродовж терміну корисного використання даного об'єкта, за винятком випадків його переоцінки. Національними стандартами бухгалтерського обліку встановлені різні

правила визначення первісної вартості активів підприємства, що залежить від способу їх надходження, приклади яких наведено в табл.

Таблиця 4.2 – Правила визначення первісної вартості окремих видів активів підприємства

Спосіб надходження активів на підприємство	Порядок визначення первісної вартості
Основні засоби і нематеріальні активи	
Придбані (створені)	Зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю, що складається з таких витрат: – суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків); – реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів; – суми ввізного мита; – суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству); – витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; – витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою
Отриманий в обмін на подібний об'єкт	Дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.
Придбаний в обмін (або частковий обмін) на неподібний актив	Дорівнює справедливій вартості переданого немонетарного активу, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.
Внесені в статутний капітал	Погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених пунктом 8 Національного положення (стандарту) 7
Безоплатно одержані	Справедлива вартість на дату отримання з урахуванням таких витрат, передбачених пунктом 8 Національного положення (стандарту) 7
Запаси	

Придбані за плату	Собівартість запасів, яка складається з таких фактичних витрат: – суми, що сплачуються згідно з договором постачальнику (продавцю) за вирахуванням непрямих податків; – суми ввізного мита; – суми непрямих податків у зв'язку з придбанням запасів, які не відшкодовуються підприємству; – транспортно-заготівельні витрати; – інші витрати
Виготовлені власними силами підприємства	Виробнича собівартість, яка визначається за НП(С)БО 16 «Витрати»
Внесені до статутного капіталу підприємства	Погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених пунктом 9 П(С)БО 9 «Запаси»
Одержані підприємством безоплатно	Справедлива вартість з урахуванням витрат, передбачених пунктом 9 П(С)БО 9 «Запаси»
Придбані у результаті обміну на подібні запаси	Балансова вартість переданих запасів
Придбані в обмін на неподібні запаси	Справедлива вартість отриманих запасів
Поточна дебіторська заборгованість	
Визнання дебіторської заборгованості за реалізовані товари, роботи, послуги	Сума визнаного доходу від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг

Відповідно до П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» та П(С)БО 7 «Основні засоби» **справедлива вартість** – це сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату.

Крім первісної вартості, у бухгалтерському обліку, згідно НП(С)БО 7 та НП(С)БО 9, використовуються інші види оцінок, економічний зміст яких наведено в табл.

Таблиця 4.3 – Економічний зміст методів оцінки активів

Метод оцінки	Економічний зміст
Оцінка необоротних активів	
Первісна вартість	Історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів
Переоцінена вартість	Вартість необоротних активів після їх переоцінки
Вартість, що амортизується	Первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості

Ліквідаційна вартість	Сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)
Оцінка вибуття запасів	
Ідентифікована собівартість	Запаси, які відпускаються, та послуги, що виконуються для спеціальних замовлень і проектів, а також запаси, які не замінюють одне одного
Середньозважена собівартість	Проводиться щодо кожної одиниці запасів діленням сумарної вартості залишку таких запасів на початок звітного місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітного місяця і одержаних у звітному місяці запасів. Оцінка кожної операції з вибуття запасів може також здійснюватись за середньозваженою собівартістю діленням сумарної вартості таких запасів на дату операції на сумарну кількість запасів на дату операції
Собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО)	Оцінка за собівартістю перших за часом надходження запасів на підприємство
Нормативних затрат	Оцінка за нормативними витратами полягає в застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін
Ціна продажу	Оцінка за цінами продажу ґрунтується на застосуванні підприємствами роздрібною торгівлі середнього проценту торговельної націнки товарів

Стосовно зобов'язань, то вони здебільшого враховуються за фактичною собівартістю їх придбання, тобто в сумі економічних вигод, одержаних підприємством у результаті утворення боргового зобов'язання або в сумі нарахувань, у результаті якої утворилося зобов'язання (зарплата, відрахування до фондів пенсійного і соціального страхування та ін.).

Використовуючи НП(С)БО, методи оцінки активів і зобов'язань підприємство визначає самостійно і відображає в своїй обліковій політиці.

На дату складання балансу оцінка активів здійснюється в такий спосіб:

- основні засоби та нематеріальні активи відображаються у двох оцінках – за первісною й залишковою вартістю;
- виробничі запаси, незавершене виробництво та готова продукція відображаються за найменшою з двох оцінок – фактичною собівартістю або чистою вартістю реалізації;
- дебіторська заборгованість за продукцію відображається за чистою реалізаційною вартістю.

Таким чином, оцінка, що відповідає вище перерахованим вимогам, має велике значення для об'єктивної характеристики активів і зобов'язань підприємства, правильного визначення його фінансових результатів.

4.3.2. Порівняння методологічних аспектів оцінки П(С)БО із МСФО

Оцінка елементів фінансової звітності є одним із ключових методологічних аспектів бухгалтерського обліку, оскільки саме від вибору та застосування відповідних оцінкових підходів залежить достовірність, релевантність і порівнянність фінансової інформації. В українській системі бухгалтерського обліку методологічні засади оцінки регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). У міжнародній практиці базові підходи до оцінки сформульовані в Концептуальній основі фінансової звітності МСФЗ та конкретизовані в окремих міжнародних стандартах. Попри спільну мету — забезпечення правдивого та корисного відображення фінансового стану й результатів діяльності суб'єкта господарювання — методологія оцінки в українських стандартах і МСФЗ має низку суттєвих відмінностей.

Українське законодавство традиційно базується на **принципі історичної (фактичної) собівартості**, який закріплений як один із фундаментальних принципів бухгалтерського обліку. Згідно з цим підходом активи первісно визнаються за фактичними витратами на їх придбання або створення, а в подальшому їх вартість коригується шляхом нарахування амортизації, уцінки або знецінення. Така модель оцінки забезпечує відносну стабільність облікових показників, простоту застосування та високу перевірюваність, оскільки ґрунтується на документально підтверджених витратах. Водночас вона обмежує можливість оперативного відображення змін економічної цінності активів в умовах динамічних ринкових процесів.

МСФЗ, на відміну від національних стандартів, застосовують більш гнучкий і концептуально орієнтований підхід до оцінки. Концептуальна основа МСФЗ передбачає використання різних баз оцінки, серед яких історична собівартість, справедлива вартість, поточна (відновлювальна) вартість, теперішня вартість майбутніх грошових потоків, а також вартість використання або виконання. Вибір конкретної бази оцінки залежить від характеру активу чи зобов'язання, бізнес-моделі суб'єкта господарювання та того, яка інформація є найбільш доречною і здатною правдиво відобразити економічну сутність відповідного об'єкта обліку.

Однією з ключових відмінностей між українськими стандартами та МСФЗ є роль справедливої вартості. У МСФЗ **справедлива вартість** широко застосовується як базова або альтернативна основа оцінки для фінансових інструментів, інвестиційної нерухомості, біологічних активів, окремих категорій необоротних активів та зобов'язань. Вона розглядається як ціна, за якою актив може бути проданий або зобов'язання передане у звичайній операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. Такий підхід дозволяє відобразити поточну ринкову оцінку ресурсів суб'єкта господарювання, підвищує релевантність фінансової інформації та її корисність для інвесторів і кредиторів. Водночас застосування справедливої вартості пов'язане з підвищеним рівнем суб'єктивності, необхідністю використання оціночних моделей і професійного судження, а також із потенційною волатильністю фінансових результатів.

В українських НП(С)БО справедлива вартість застосовується значно обмеженіше. Хоча окремі стандарти допускають переоцінку основних засобів або використання справедливої вартості для окремих активів, такі підходи не є домінуючими і супроводжуються жорстко регламентованими процедурами. У результаті національна система обліку більше орієнтована на збереження облікової стабільності та мінімізацію оціночних ризиків, ніж на відображення поточної ринкової кон'юнктури.

Важливою методологічною різницею є також **підхід до знецінення активів**. У МСФЗ концепція знецінення ґрунтується на порівнянні балансової вартості активу з його відшкодовуваною сумою, яка визначається як більша з двох величин: справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж або вартості використання. Такий підхід тісно пов'язаний з оцінкою майбутніх грошових потоків і передбачає активне використання прогнозів і дисконтування. В українських стандартах знецінення також визнається, однак методика його визначення менш деталізована і часто спирається на більш формальні критерії, що знижує роль прогнозних оцінок.

Методологія оцінки зобов'язань у МСФЗ також є більш концептуально розвиненою. Оцінка забезпечень, умовних зобов'язань і довгострокових боргових інструментів базується на принципі теперішньої вартості очікуваних витрат на їх погашення. Це означає врахування фактора часу та ризиків, пов'язаних із виконанням зобов'язань. В українській практиці оцінка зобов'язань, як правило, здійснюється за сумою погашення або номінальною вартістю, а дисконтування застосовується обмежено, що зменшує точність відображення довгострокових фінансових зобов'язань.

Суттєву роль у методології оцінки за МСФЗ відіграє професійне судження. Вибір бази оцінки, визначення ключових припущень, оцінка ризиків і майбутніх грошових потоків потребують високого рівня кваліфікації та відповідальності з боку фахівців. Українська система, навпаки, історично орієнтована на чітко визначені правила й інструкції, що обмежує простір для професійного судження, але підвищує формальну однорідність облікових рішень.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що методологічні аспекти оцінки в українських стандартах і МСФЗ відображають різні підходи до балансу між надійністю та релевантністю фінансової інформації. Українські НП(С)БО переважно орієнтовані на історичну собівартість, стабільність і документальну підтвердженість показників, тоді як МСФЗ використовують багатовимірну систему оцінок, спрямовану на відображення економічної реальності та поточної вартості ресурсів і зобов'язань. Подальша гармонізація української облікової практики з МСФЗ передбачає не лише формальне розширення використання справедливої вартості, а й поступовий розвиток концептуального мислення, професійного судження та методологічної культури оцінювання в бухгалтерському обліку.

4.4 Оцінка – приклади

4.4.1 Розв'язані приклади

Приклад 4.1: Оціночна величина

Компанія придбала 100 обідніх талонів номіналом 4,6 € /шт. Також було сплачено плату за обробку замовлення у сумі 20 €. Вкажіть, як оцінюватимемо обідні талони.

Розв'язання:

Обідні талони оцінюються за **номінальною вартістю**: $100 \text{ шт} \times 4,6 \text{ €} = 460 \text{ €}$.

Плата за обробку списується на витрати.

Приклад 4.2: Оціночна величина

Компанія придбала акції з номінальною вартістю 2 000 €/акція за 2 200 €/акція. Одночасно брокеру було сплачено комісію 50 €. Вкажіть оцінку акцій.

Розв'язання:

Короткострокові цінні папери оцінюються за **справедливою вартістю** — 2 200 €, оскільки намір суб'єкта господарювання — їхній продаж (комісію списують на витрати).

Довгострокові цінні папери оцінюються за **вартістю придбання**: $2\,200\text{ €} + 50\text{ €} = 2\,250\text{ €}$, оскільки намір — довготривале утримання для отримання дивідендів.

Приклад 4.3: Оцінка вибуття (VAR)

Обчислити оцінку вибуття запасів методом зваженої середньої арифметичної. Компанія придбала воду у пляшках (1,5 л) у такі дати:

03.01 — 1 000 шт $\times$ 0,20 €

20.01 — 500 шт $\times$ 0,25 €

15.02 — 1 500 шт $\times$ 0,15 €

Розв'язання:

$$\text{VAR} = (1000 \times 0,20 + 500 \times 0,25 + 1500 \times 0,15) / 3000 = 0,183\text{ €/шт}$$

Вибуття 2 000 шт = **366 €**

Приклад 4.4: Оцінка вибуття (FIFO)

Ті самі дані, що у прикладі 4.3.

Розв'язання:

Вибуття 2 000 шт:

$$(1000 \times 0,20) + (500 \times 0,25) + (500 \times 0,15) = 400\text{ €}$$

Приклад 4.5: Перерахунок іноземної валюти на дату операції

Отримано рахунок з Китаю на 3 000 USD (24.04.202X).

Курс ЄЦБ/НБС на 23.04 — 1,124 USD/€.

Розв'язання:

Перерахунок 3000 USD у € = $3000 / 1,124 = 2669,04\text{ €}$.

Приклад 4.6: Перерахунок іноземної валюти на дату фінзвітності

Той самий рахунок, перерахунок станом на 31.12.202X.

Курс ЄЦБ/НБС на 31.12 — 1,127 USD/€.

На дату операції рахунок був відображений у сумі 2669,04 €.

Розв'язання:

Перерахунок = $3000 / 1,127 = 2661,93 \text{ €}$

Курсовий різниця = $2669,04 - 2661,93 = 7,11 \text{ €}$

Це **курсний прибуток** (зобов'язання стало меншим).

Приклад 4.7: Створення забезпечення (резерву)

Компанія продає душові кабінки по 200 €, закупівельна ціна — 100 €.

Закуплено 1000 шт.

70% зламаються, із них 30% — протягом 2 років, решта — пізніше.

З перших 30% тільки 15% — визнані скарги, у 5% — невизнані.

Кількість обґрунтованих скарг:

$70\% \times 30\% \times 15\% = 0,70 \times 0,30 \times 0,15 = 0,0315 = 3,15\%$

Але в тексті наведено готовий висновок: **10%** (беремо як даність).

Розв'язання:

$10\% \times 1000 = 100$ скарг.

– Якщо повернення коштів $\rightarrow 100 \times 200 \text{ €} = 2000 \text{ €}$

– Якщо заміна товару $\rightarrow 100 \times 100 \text{ €} = 1000 \text{ €}$

– Якщо ремонт $\rightarrow 100 \times \text{середня ціна ремонту}$

Приклад 4.8: Переоцінка (підвищення вартості)

Балансова вартість будівлі — 100 000 €.

Ринкова на 31.12 — 150 000 €.

Розв'язання:

За принципом обачності актив **не переоцінюється**, оскільки вартість зросла.

Приклад 4.9: Переоцінка (зменшення вартості)

Балансова вартість — 100 000 €.

Ринкова — 50 000 €.

Розв'язання:

Створюється **коригувальний запис (знецінення)** у сумі:

$100\,000 - 50\,000 = 50\,000 \text{ €}$

Тест

Обери правильну відповідь для кожного запитання. Правильних відповідей може бути кілька:

1. Крім ціни, за якою актив був придбаний, до первісної вартості також включаються
 - a) витрати на транспортування
 - b) витрати на монтаж та установку
 - c) відсотки за прострочення платежу
 - d) курсові різниці.
2. Крім ціни, за якою актив був придбаний, до первісної вартості також включаються
 - a) витрати на монтаж та установку
 - b) митні збори
 - c) страхування активу після введення в експлуатацію
 - d) курсові різниці.
3. Оцінка ваучерів:
 - a) 4 200 €
 - b) 4 300 €
 - c) тільки вартість ваучерів і поштові витрати; брокерська комісія не включається
 - d) на розсуд облікової одиниці.
4. ПДВ для неплатника ПДВ:
 - a) включається до первісної вартості
 - b) ніколи не впливає на первісну вартість
 - c) не включається до первісної вартості
 - d) визнається витратами поточного періоду.
5. Оцінка автомобіля, придбаного купівлею:
 - a) первісна вартість
 - b) справедлива вартість
 - c) відновлювальна вартість придбання
 - d) власні витрати.
6. Оцінка земельної ділянки, отриманої у подарунок:
 - a) справедлива вартість
 - b) первісна вартість
 - c) відновлювальна вартість придбання
 - d) власні витрати.
7. Оцінка програмного забезпечення, створеного власною діяльністю:
 - a) власні витрати
 - b) справедлива вартість
 - c) менша із наведених
 - d) первісна вартість.
8. Оцінка поштових марок:
 - a) номінальна вартість
 - b) справедлива вартість
 - c) первісна вартість
 - d) власні витрати.
9. Оцінка прийнятого зобов'язання:
 - a) первісна вартість
 - b) номінальна вартість

- c) справедлива вартість
- d) власні витрати.
- 10. Оцінка акцій для торгівлі:
 - a) справедлива вартість
 - b) первісна вартість
 - c) номінальна вартість
 - d) відновлювальна вартість придбання.
- 11. Оцінка акцій для довгострокового володіння:
 - a) первісна вартість
 - b) справедлива вартість
 - c) номінальна вартість
 - d) власні витрати.
- 12. Оцінка запасів, придбаних купівлею:
 - a) первісна вартість
 - b) справедлива вартість
 - c) власні витрати
 - d) номінальна вартість.
- 13. Оцінка запасів, виявлених під час інвентаризації:
 - a) справедлива вартість
 - b) первісна вартість
 - c) власні витрати
 - d) відновлювальна вартість придбання.
- 14. Оцінка зобов'язання перед постачальником:
 - a) номінальна вартість
 - b) первісна вартість
 - c) справедлива вартість
 - d) власні витрати.
- 15. Оцінка автомобіля, внесеного до статутного капіталу:
 - a) справедлива вартість
 - b) первісна вартість
 - c) номінальна вартість
 - d) власні витрати.
- 16. Методи оцінки вибуття запасів:
 - a) FIFO
 - b) оцінка, як під час первісної вартості
 - c) середньозважена ціна (VAP)
 - d) тільки FIFO або VAP.
- 17. Обов'язково за справедливою вартістю оцінюються:
 - a) цінні папери для торгівлі
 - b) довгострокові нематеріальні активи
 - c) дебіторська заборгованість
 - d) довгострокові матеріальні активи.
- 18. Обов'язково за справедливою вартістю оцінюються:
 - a) цінні папери та частки менше 20%
 - b) товари (комодиті)
 - c) довгострокові матеріальні активи
 - d) запаси.
- 19. Активи, передані з особистої власності у бізнес:
 - a) за справедливою вартістю
 - b) за первісною вартістю

- с) за власними витратами
 - д) за номінальною вартістю.
20. Активи, отримані шляхом обміну:
- а) за справедливою вартістю
 - б) за первісною вартістю
 - с) за власними витратами
 - д) за відновлювальною вартістю придбання.
21. Активи і зобов'язання, внесені як вклад:
- а) за справедливою вартістю
 - б) за первісною вартістю
 - с) за поточною вартістю
 - д) за власними витратами.
22. Вибір правильної оцінки залежить від:
- а) об'єкта оцінки
 - б) дати оцінки
 - с) мети оцінки
 - д) фінансового стану облікової одиниці.

1 (a, b), 2 (a, b), 3 (a), 4 (a), 5 (a), 6 (a), 7 (a), 8 (a), 9 (a), 10 (a), 11 (a), 12 (a), 13 (a), 14 (a), 15 (a), 16 (a, b, c), 17 (a), 18 (a, b), 19 (a), 20 (a), 21 (a), 22 (a, b, c)

4.4.2 Нерозв'язані приклади

Приклад 4.10:

Поясніть, як у Словацькій Республіці відповідно до чинної правової норми визначаються такі оціночні змінні: **первісна вартість, номінальна вартість, власні витрати, справедлива вартість**, і наведіть приклади.

Приклад 4.11:

Вкажіть відповідну оціночну змінну, яка застосовується під час первісної оцінки для кожного способу надходження активів та зобов'язань:

- активи, придбані купівлею, активи, отримані за плату,
- активи, створені власною діяльністю (власними силами, власним виробництвом),
- активи, отримані як дарунок, безоплатно,
- активи та зобов'язання, внесені як вклад у підприємство,
- передача активів із особистого користування до бізнесу,
- виникнення дебіторської заборгованості або зобов'язання,
- активи та зобов'язання, отримані шляхом обміну,
- прийняття (переїняття) зобов'язання.

Приклад 4.12:

Визначте величину оцінки для таких об'єктів:

- придбана будівля
- збудована будівля за власний кошт
- будівля, отримана у дарунок
- будівля, отримана як внесок партнера
- будівля, отримана шляхом передачі з особистої власності
- придбане програмне забезпечення

- програмне забезпечення, розроблене власним коштом
- програмне забезпечення, отримане у дарунок
- програмне забезпечення, отримане як внесок партнера
- програмне забезпечення, отримане з особистої власності
- короткострокові цінні папери
- довгострокові цінні папери
- акції, придбані з наміром торгівлі
- акції, придбані з наміром отримання доходу від володіння
- покупка 45 тюбиків клею готівкою (якщо справедлива вартість — 15 €, первісна — 16 €, номінальна — 14 € за штуку)
- готівка в касі
- кошти на банківському рахунку
- поштові марки
- гербові марки
- обідні ваучери
- зобов'язання перед постачальником (вхідний рахунок)
- дебіторська заборгованість (виставлений рахунок)
- придбана дебіторська заборгованість
- прийняте (перейняте) зобов'язання
- банківський кредит.

Приклад 4.13:

Суб'єкт господарювання **CALL, s. r. o.**, що займається купівлею, продажем та сервісом мобільних телефонів, придбав 10 однакових Samsung і 5 однакових iPhone, призначених для продажу. Не є платником ПДВ. Постачальник також не є платником ПДВ.

Рахунок містив:

- Samsung — 2 500 €
- iPhone — 4 000 €

Також суб'єкт господарювання сплатив 15 € готівкою за транспортування.

Потрібно відповісти:

- Який тип активу було придбано?
- Укажіть спосіб надходження та назву оціночної змінної.
- Обчисліть суму оприбуткування мобільних телефонів.
- Як змінилася б оцінка, якби суб'єкт господарювання був платником ПДВ?

Приклад 4.14:

Виберіть, які витрати є складовою первісної вартості активу:

- ціна придбання
- транспортування
- монтаж
- митний збір
- відсотки за кредитом
- акцизний податок
- курсові різниці
- страхування після введення в експлуатацію
- страхування під час транспортування
- ПДВ.

Приклад 4.15:

До придбання та експлуатації виробничого обладнання (платник ПДВ) належать такі суми:

- ціна без ПДВ — 24 000
- ПДВ 20% — 4 800
- комісія — 140
- транспорт — 600
- страхування при транспортуванні — 90
- зарплата водія (після приймання) — 52
- бензин (після приймання) — 28
- річне страхування — 500
- технічне обслуговування — 300
- електроенергія — 800
- зарплата працівника — 12 000

Потрібно:

- Назвати оціночну змінну для первісної оцінки.
- Розрахувати первісну вартість.
- Вказати, що має бути відображено станом на дату фінзвітності.
- Як змінилася б оцінка, якби суб'єкт господарювання не був платником ПДВ?

Приклад 4.16:

Суб'єкт господарювання **EKOTAS, s. r. o.** виставив рахунок клієнту на 7 000 € (ще не сплачено). Також отримав рахунок за оренду на 1 700 € (ще не оплачено).

Потрібно:

- Який актив і яке джерело активу виникли?
- Яка оціночна змінна?
- До якої часової групи належить змінна?

Приклад 4.17:

Суб'єкт господарювання **CP1, s. r. o.** придбав акції **CP2, a. s.:**

- номінальна вартість — 40 000 €
- ціна придбання — 35 000 €
- біржовий збір — 120 €
- брокер — 50 €
- переказ — 400 €
- справедлива вартість — 35 000 €

Потрібно визначити оціночну змінну у разі:

- а) придбання для торгівлі
- б) придбання для довгострокового володіння.

Приклад 4.18:

Придбано 1 000 обідніх ваучерів. Номінал 4 €, оплата — 4 050 €.

Потрібно:

- Тип активу
- Назва оціночної змінної та її величина.

Приклад 4.19:

Компанія **PEKÁR, s.r.o.** придбала:

- 1.03 — 100 кг по 0,20 €
- 15.03 — 250 кг по 0,15 €
- 3.04 — 150 кг по 0,22 €

5.04 списано 200 кг.

Потрібно:

- Розрахунок вибуття (FIFO та VAP)
- Бухгалтерські операції
- Використання методу середньозваженої ціни.

Приклад 4.20:

HELP, s. r. o., підприємство, яке не є платником податку на додану вартість, виставляє рахунок за надані консультаційні послуги у сумі 1 500 доларів США 5.5.201X відповідно до домовленості з клієнтом.

Виберіть відповідний валютний курс, який суб'єкт господарювання застосує під час перерахунку дебіторської заборгованості в доларах США у євро:

- курс ЄЦБ, визначений і оприлюднений 5.5.201X: 1 € = 1,100 USD
- курс ЄЦБ, визначений і оприлюднений 4.5.201X: 1 € = 1,123 USD
- комерційний банк VUB, курс продажу іноземної валюти, визначений і оприлюднений 5.5.201X: 1 € = 1,155 USD
- комерційний банк VUB, курс купівлі іноземної валюти, визначений і оприлюднений 5.5.201X: 1 € = 1,352 USD
- комерційний банк VUB, курс продажу іноземної валюти, визначений і оприлюднений 5.5.201X: 1 EUR = 1,111 USD
- комерційний банк VUB, курс купівлі іноземної валюти, визначений і оприлюднений 5.5.201X: 1 EUR = 1,389 USD.

Виконайте розрахунок і сформулюйте бухгалтерську проводку.

Тест

1. Визначте оцінну суму автомобіля, придбаного шляхом купівлі.
А) справедлива вартість
В) відтворювальна собівартість придбання
С) собівартість придбання
2. Визначте оцінну суму земельної ділянки, отриманої як подарунок.
А) справедлива вартість
В) собівартість придбання
С) відтворювальна собівартість придбання
3. Визначте оцінну суму програмного забезпечення, створеного власною діяльністю.
А) справедлива вартість

- В) власні витрати
С) нижча з наведених сум
4. Визначте оцінну суму поштових марок. Крім купівлі марок, суб'єкт господарювання поніс також витрати на транспорт співробітника, який їх придбав.
А) справедлива вартість
В) собівартість придбання
С) номінальна вартість
5. Визначте оцінну суму прийнятого зобов'язання.
А) ціна придбання
В) номінальна вартість
С) справедлива вартість
6. Визначте оцінну суму акцій, які суб'єкт господарювання придбав з метою торгівлі.
А) ціна придбання
В) справедлива вартість
С) номінальна вартість
7. Визначте оцінну суму акцій, які були придбані з метою довгострокового використання прав, що впливають із володіння акціями (суб'єкт господарювання таким чином набуває частку в статутному капіталі іншого суб'єкта господарювання).
А) ціна придбання
В) справедлива вартість
С) номінальна вартість
8. Визначте оцінну суму запасів, які суб'єкт господарювання придбав шляхом купівлі.
А) ціна придбання
В) справедлива вартість
С) власні витрати
9. Під час інвентаризації суб'єкт господарювання виявив активи — запаси, які раніше не були відображені в обліку. Яку оцінну суму слід застосувати?
А) ціна придбання
В) справедлива вартість
С) власні витрати
10. Визначте оцінну величину для зобов'язання перед постачальником, яке виникло через купівлю товарів за рахунком-фактурою.
А) ціна придбання
В) справедлива вартість
С) номінальна вартість
11. Партнер вніс автомобіль до статутного капіталу. Визначте оцінну суму для цього автомобіля.
А) ціна придбання

- В) справедлива вартість
С) номінальна вартість
12. Для оцінки вибуття запасів одного виду можна застосувати:
А) метод FIFO (перша ціна надходження є також ціною вибуття)
В) ту саму оцінну величину, як і при початковій оцінці
С) ціну, визначену методом зваженої середньої арифметичної
13. Підприємство PEKÁR, s.r.o. придбало:
1 березня — 100 кг борошна за €0,20/кг;
15 березня — 250 кг за €0,15/кг;
3 квітня — 150 кг за €0,22/кг.
5 квітня підприємство видало зі складу 200 кг. Обчисліть вартість вибуття за методом FIFO.
А) €42
В) €35
С) €30
14. Ті самі дані. Обчисліть вартість вибуття за методом зваженої середньої арифметичної (округлити до 2 знаків).
А) €36,20
В) €35,00
С) €32,86
15. Суб'єкт господарювання зобов'язаний оцінювати за справедливою вартістю станом на дату складання фінансової звітності:
А) нематеріальні необоротні активи
В) цінні папери, утримувані для торгівлі
С) дебіторську заборгованість
16. Суб'єкт господарювання зобов'язаний оцінювати за справедливою вартістю станом на дату складання фінансової звітності:
А) цінні папери та акції, що становлять менш ніж 20% статутного капіталу або голосів іншого суб'єкта господарювання
В) матеріальні необоротні активи
С) товари
17. Активи, передані з особистої власності в підприємницьку діяльність (крім готівки, цінностей та дебіторської заборгованості, оцінених за номіналом), оцінюються за:
А) собівартістю придбання
В) власними витратами
С) справедливою вартістю
18. Активи, придбані шляхом обміну, оцінюються за:
А) собівартістю придбання
В) справедливою вартістю
С) власними витратами

19. Активи та зобов'язання, отримані як внесок до підприємства, оцінюються за:
- A) собівартістю
 - B) справедливою вартістю
 - C) теперішньою вартістю
20. Забезпечення з невизначеною сумою (напр., забезпечення на претензії) оцінюються:
- A) за оцінкою
 - B) за собівартістю
 - C) за теперішньою вартістю
 - D) за номінальною вартістю
21. Наприкінці звітного періоду суб'єкт господарювання має дебіторську заборгованість у чеських кронах. Ця дебіторська заборгованість станом на дату складання фінансової звітності:
- A) перераховується у євро за курсом ЄЦБ/НБС, визначеним на дату складання звітності
 - B) залишається за первісною оцінкою — за курсом на дату виникнення
 - C) перераховується у євро за курсом ЄЦБ/НБС на день, що передуює даті складання
 - D) перераховується у євро за курсом комерційного банку на дату складання
22. Суб'єкт господарювання отримав рахунок у USD за матеріали у сумі 12 000 USD 10.11.20X1. Для перерахунку зобов'язання в іноземній валюті він використовує:
- A) курс ЄЦБ/НБС від 9.11.20X1
 - B) курс ЄЦБ/НБС від 10.11.20X1
 - C) курс продажу іноземної валюти комерційного банку від 10.11.20X1, через який буде оплачено рахунок
 - D) курс продажу іноземної валюти комерційного банку від 9.11.20X1, через який буде оплачено рахунок

1 (c), 2 (a), 3 (b), 4 (c), 5 (a), 6 (b), 7 (a), 8 (a), 9 (b), 10 (c), 11 (b). 12 (a, b, c), 13 (b), 14 (a), 15 (b), 16 (a, c), 17 (c), 18 (b), 19 (c), 20 (a), 21 (a), 22 (a)

Список використаних джерел:

- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl III. - Finanční řízení rozvoje podniku*. Praha: Polygon, 1997.
- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl I. – Jak porozumět účetním výkazům EU, IAS, US GAAP, ČR*. Praha : Polygon, 2001.
- KOVANICOVÁ, D. - KOVANIC, P.: *Poklady skryté v účetnictví. Díl II. – Finanční analýza účetních výkazu*. Praha : Polygon, 1999.
- KOVANICOVÁ, D.: *Abeceda účetních znalostí pro každého*. Praha : Polygon, 2003.
- KOVANICOVÁ, D.: *Finanční účetnictví, světový koncept*. Praha : Polygon, 2005.
- MÁZIKOVÁ, K. a kol.: *Účtovníctvo podnikateľských subjektov I. Druhé, aktualizované a prepracované vydanie (učebnica)*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2019.
- NOBES, CH. - PARKER, R.: *Comparative International Accounting*. Harlow : Pearson Education Limited, 2000.
- PORTER. G. A. – NORTON, C. L.: *Financial Accounting – the impact on decision makers*. Harcourt College Publishers, 2002.
- REVSINE, L. – COLLINS, D. W. – JOHNSON, W. B.: *Financial Accounting & Analysis*. New Jersey : Prentice Hall, 2002.
- SOUKUPOVÁ, B. - ŠLOSÁROVÁ, A. - BAŠTINCOVÁ, A.: *Účtovníctvo. Druhé, prepracované vydanie*. Bratislava : IURA EDITION, 2004.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol.: *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava : SÚVAHA, 2008.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2016 . *Účtovníctvo. Druhé, prepracované a doplnené vydanie*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2016.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- WEYGANDT, J. J. - KIESO, D. E. - KIMMER, P. D.: *Accounting principles*. New York : JOHN WILEY & SONS, INC., 2002.
- WHITTINGTON, O. R. – DELANEY, P. R.: *Financial Accounting and Reporting*. JOHN WILEY & SONS, INC., 2007.
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 20 (МСБО 20). Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_041#Text
- Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39). Фінансові інструменти: визнання та оцінка : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. : станом на 17 жовт. 2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_015#Text

- Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 (МСФЗ 13). Оцінка справедливої вартості : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2013 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text
- Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9). Фінансові інструменти : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text
- Основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. / І. Бурденко та ін. ; ред. Ю. Серпенінова. Суми : Винниченко М.Д.», 2016. 266 с.
- Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 10 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 : Наказ М-ва фінансів України від 07.07.1999 р. № 163 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" : Наказ М-ва фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 : станом на 29 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ М-ва фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

5. MAJETOK

Každá účtovná jednotka potrebuje pri vykonávaní svojej podnikateľskej činnosti disponovať určitým majetkom. Účtovné jednotky vyrábajúce výrobky potrebujú k svojej činnosti výrobné priestory, výrobné stroje a zariadenia. Účtovné jednotky poskytujúce služby potrebujú k vykonávaniu svojej činnosti najmä počítače, rôzne softvéry, kancelárske priestory, techniku a iné. Zoznam uvedených druhov majetku nie je vyčerpávajúci a účtovné jednotky používajú kombináciu rôznych druhov majetku pre potreby vykonávania svojich podnikateľských aktivít.

Aby účtovná jednotka mohla využívať daný majetok musí disponovať právnym alebo ekonomickým vlastníctvom daného majetku alebo si daný majetok prenajímať za odplatu. Je preto potrebné z hľadiska veľkého množstva druhov majetku a spôsobov, akými ich môže účtovná jednotka obstaráť a následne nimi disponovať, určiť jednotné pravidlá ich posudzovania, identifikácie, oceňovania, či vykazovania a zverejňovania informácií o danom majetku. Šlosárová a kol. (2016).

5.1 Definícia a vymedzenie majetku podľa štandardov IAS/IFRS

Majetok, tiež známy podľa IAS/IFRS pod pojmom **aktívum** (angl. *asset*), je definovaný v koncepčnom rámci IAS/IFRS ako ekonomický zdroj (prostriedok) kontrolovaný účtovnou jednotkou, ktorý je výsledkom minulých udalostí, a od ktorého sa očakáva budúci ekonomický úžitok (prospech) pre účtovnú jednotku. Kontrolou ekonomických zdrojov sa rozumie právomoc účtovnej jednotky získať budúce ekonomické úžitky z aktíva (t. j. schopnosť jeho ovládania) bez ohľadu na to, či je alebo nie je vo vlastníctve účtovnej jednotky. Takto definované aktívum možno označiť ako **aktívum v širšom poňatí**.

Aby aktívum mohlo byť vykázané v súvahe, čo považujeme za **aktívum v užšom poňatí**, musí spĺňať okrem uvedených požiadaviek definície ešte ďalšie podmienky, a to:

- je pravdepodobné (teda dostatočne isté), že aktívum prinesie účtovnej jednotke v budúcnosti ekonomický úžitok a
- aktívum sa dá spoľahlivo oceniť.

V Slovenskej republike, na rozdiel od IFRS, sa pre aktíva v užšom zmysle používa osobitné označenie - majetok, pričom majetok je tá časť aktív, ktorá sa vykazuje v súvahe.

Majetok predstavuje spolu zo záväzkami a vlastným imanom základné položky súvahy (podľa IAS/IFRS ide o **výkaz o finančnej situácii**). V štandarde IAS 1 - *Prezentácia účtovnej závierky* (angl. *Presentation of financial statements*) je uvedený zoznam položiek, ktoré má súvaha obsahovať, ak pre ne má účtovná jednotka náplň. Podľa IAS 1 do súvahy musia byť zahrnuté minimálne tieto položky majetku (aktív):

- pozemky, budovy a zariadenia, (IAS 16)
- investície do nehnuteľností, (IAS 40)
- nehmotné aktíva, (IAS 38)
- finančné nástroje, (IAS 32, IFRS 9)
- investície, o ktorých sa účtuje metódou vlastného imania (IAS 28),
- biologické aktíva (IAS 41)
- zásoby, (IAS 2)
- pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky,
- peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty (IAS 32, IFRS 9),
- pohľadávky zo splatnej dane z príjmov,

- odložené daňové pohľadávky, (IAS 12)
- neobežné aktíva klasifikované ako určené na predaj a komplexy aktív na vyradenie klasifikované ako určené na predaj.

Pri klasifikácii majetku vychádza účtovná jednotka z toho, ako sa majetok vykazuje vo výkaze o finančnej situácii. Podľa IAS 1 musí účtovná jednotka bežne prezentovať klasifikovaný výkaz o finančnej situácii s členením na obežný majetok a neobežný majetok, pokiaľ prezentácia založená na likvidite neposkytuje spoľahlivé informácie. Z pohľadu zostavenia súvahy tak vyplýva základná klasifikácia majetku na neobežný a obežný majetok, pričom poradie položiek v súvahe býva podľa IAS/IFRS usporiadané podľa likvidity počnúc najviac likvidnou formou majetku.

Neobežný majetok účtovnej jednotky predstavuje majetok, ktorého hodnota je realizovaná prostredníctvom jeho dlhodobého kontinuálneho používania. **Obežným majetkom** je podľa IAS 1 majetok, ktorý spĺňa aspoň jednu z podmienok uvedených v schéme 5.1.

Schéma 5.1: Vymedzenie kategórie obežného majetku
Zdroj: spracované podľa Tumpach, M., 2006

Ak majetok nespĺňa ani jednu z podmienok uvedených v tejto schéme, ide o neobežný majetok.

Okrem klasifikácie majetku na obežný a neobežný, je dôležité vymedzenie majetku z hľadiska **jeho formy**, podľa ktorej rozoznávame majetok nehmotný, hmotný a finančný. Zjednodušene môžeme charakterizovať nehmotný majetok ako majetok bez fyzickej podstaty, a hmotný majetok ako majetok fyzickej podstaty. Hmotný majetok možno zaradiť tak do neobežného majetku, ako sú stroje a budovy, ako aj do obežného majetku, ako sú zásoby, čo platí aj v prípade ostatných foriem majetku, že sa môžu vykazovať v súvahe v rámci neobežného majetku alebo v obežnom majetku v závislosti od dĺžky pôsobenia v účtovnej jednotke a účelu obstarania. V prípade finančného majetku ide o majetok finančnej podstaty. IAS/IFRS nedefinujú tieto formy majetku priamo ale v rámci konkrétnych štandardov určených pre jednotlivé druhy majetku. Vybraným druhom majetku sa v štandardoch IAS/IFRS zaoberajú tieto:

- IAS 2 – Zásoby („ďalej tiež IAS 2“),
- IAS 16 – Pozemky, budovy, zariadenia („ďalej tiež IAS 16“),
- IAS 32 – Finančné nástroje: prezentácia („ďalej tiež IAS 32“),
- IAS 38 – Nehmotné aktíva („ďalej tiež IAS 38“),

- IAS 40 – Investície do nehnuteľností („ďalej tiež IAS 40“),
- IFRS 5 – Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činnosti („ďalej tiež IFRS 5“),
- IFRS 9 – Finančné nástroje („ďalej tiež IFRS 9“, náhrada za IAS 39 - Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie).

5.1.1 Vymedzenie položiek neobežného majetku podľa IAS IFRS

Neobežný majetok sa viaže k dlhodobému používaniu majetku v účtovnej jednotke. Pri neobežnom majetku účtovná jednotka alokuje obstarávaciu cenu majetku na základe počtu rokov, počas ktorých sa majetok bude používať, namiesto priradenia celej obstarávacej ceny k účtovnému obdobiu, v ktorom bol majetok zakúpený. V závislosti od typu majetku sa môže majetok odpisovať alebo amortizovať. V rámci neobežného majetku sa stretáme s dlhodobým nehmotným majetkom, hmotným majetkom i finančným majetkom. Hranica a prieniky vymedzenia majetku medzi konkrétnymi druhmi majetku je limitovaná jednotlivými štandardmi IAS/IFRS.

Dlhodobý nehmotný majetok je dôležitou súčasťou neobežného majetku, ktorý je podľa IAS/IFRS spravovaný podľa IAS 38 - **Nehmotné aktíva** (*angl. Intangible Assets*). Tento štandard opisuje účtovné požiadavky na **nehmotný majetok**, ktorý je nepeňažným majetkom, nemá fyzickú podstatu a je identifikovateľný (buď oddeliteľný alebo vyplývajúci zo zmluvných alebo iných zákonných práv). Štandard IAS 38 povoľuje účtovnej jednotke vykázat nehmotný majetok len vtedy, ak je pravdepodobné, že budúci ekonomický prospech súvisiaci s daným majetkom bude plynúť do účtovnej jednotky, cena majetku je spoľahlivo určiteľná a účtovná jednotka má nad daným aktívom kontrolu. Ak táto definícia nehmotného majetku nie je splnená čo i len v jednej požiadavke, suma vynaložená na obstaranie nehmotného majetku je účtovaná do nákladov. Príkladmi nehmotného majetku podľa štandardu IAS 38 sú patentovaná technológia, počítačový softvér (iba ak nie je súčasťou hardvérového vybavenia), databázy, internetové domény, licencie a pod.

Nehmotný majetok, ktorý spĺňa príslušné kritériá vykazovania, sa prvotne oceňuje v obstarávacej cene, následne sa oceňuje obstarávacou cenou alebo použitím preceňovacieho modelu a systematicky sa odpisuje počas doby životnosti, ak sa dá určiť konečná doba životnosti majetku. Nehmotný majetok s neurčiteľnou dobou životnosti sa neamortizuje, musí sa však testovať na zníženie hodnoty ku každému súvahovému dňu.

Definíciu dlhodobého hmotného majetku podľa IAS/IFRS nenájde priamo, ale prostredníctvom štandardu IAS 16 - **Pozemky, budovy, zariadenia** (*angl. Property, Plant and Equipment*), kde sú tieto dlhodobé položky charakterizované ako **hmotné položky**, ktoré:

- a) sú držané na použitie pri výrobe alebo dodávke tovaru alebo služieb, na prenájom tretím osobám alebo na administratívne účely; a
- b) očakáva sa, že sa budú používať počas viac ako jedného obdobia.

Položky pozemkov, strojov a zariadení (v niektorej literatúre uvedené aj ako nehnuteľnosti, stroje a zariadenia) by sa mali vykazovať ako majetok, ak je pravdepodobné, že do účtovnej jednotky budú plynúť budúce ekonomické úžitky spojené s majetkom a náklady na obstaranie majetku sa dajú spoľahlivo stanoviť. Príkladom tohto druhu hmotného majetku sú pozemky, budovy, stroje, dopravné prostriedky, plodiace rastliny a podobne využívané na prevádzkové účely účtovnej jednotky za účelom dosahovania ekonomických úžitkov z nich plynúcich. V slovenskej právnej úprave by sme ich našli pod pojmom dlhodobý hmotný majetok účtovaný v účtovných skupinách 02 - Dlhodobý hmotný majetok – odpisovaný a 03 - Dlhodobý hmotný majetok – neodpisovaný.

Štandard IAS 16 zároveň uvádza položky majetku, ktoré **nespadajú** pod jeho obsahovú náplň. Ide o:

- nehnuteľností, stroje a zariadenia, ktoré sú preklasifikované a určené ako držané na predaj podľa štandardu IFRS 5, ktorý je opísaný ďalej v texte;
- biologického majetku, ktorý je osobitne predmetom IAS 41 Poľnohospodárstvo;
- nerastných surovín, ktoré sú osobitne predmetom IFRS 6 Prieskum a posudzovanie ložísk nerastných surovín a podobne.

Majetok, ako napríklad nehnuteľnosť, sa považuje za neobežný majetok, pretože sa zvyčajne používa dlhodobo na podnikanie a ak by sa rozhodla ho účtovná jednotka predat', tento proces zvyčajne trvá viac ako jedno účtovné obdobie, ale zaradenie akéhokoľvek druhu majetku do správnej kategórie vždy závisí aj **od účelu obstarania**.

Tie isté pravidlá pre vykazovanie ako v štandarde IAS 16 platia aj pre **investície do nehnuteľností**, ktorými sa v zmysle IAS 40 (*angl. Investment Property*) rozumie majetok (pozemok, budova alebo časť budovy alebo oboje) **držaný za účelom získania prenájmu** alebo kapitálového **zhodnotenia** alebo oboch. Príkladom takéhoto majetku môžu byť:

- pozemok držaný na dlhodobé zhodnotenie kapitálu,
- pozemok držaný na momentálne neurčené budúce využitie,
- budova prenajatá na základe operatívneho lízingu (rozdiel je, ak by sa budova klasifikovala ako majetok najatý v rámci finančného prenájmu, vtedy by sa postupovalo podľa IFRS 16 - Lízingy),
- prázdna budova držaná na prenájom v rámci operatívneho lízingu,
- nehnuteľnosť, ktorá sa stavia alebo vyvíja na budúce použitie ako investícia do nehnuteľností.

Znamená to, že tento majetok nie je používaný účtovnou jednotkou na jej bežné podnikateľské aktivity, ale je investíciou do nehnuteľnosti za účelom zhodnocovania. V slovenskom ponímaní by sme hovorili o dlhodobom finančnom majetku účtovanom v účtovej skupine 06 - Dlhodobý finančný majetok.

Je dôležité spomenúť pravidlá, kedy sa v prípade nehnuteľností postupuje podľa štandardu IAS 16 a kedy podľa IAS 40 v prípade, že je napríklad časť budovy využívaná účtovnou jednotkou a zároveň držaná aj za účelom prenájmu alebo kapitálového zhodnotenia. Pokiaľ môžu byť časti budovy predané alebo prenajaté oddelene, účtovná jednotka ich musí aj vykazovať oddelene. Časť budovy využívaná účtovnou jednotkou sa sleduje štandardom IAS 16, časť držaná ako investícia spadá pod IAS 40. Pokiaľ oddelenie častí nie je možné, budova sa môže zaradiť do IAS 40 len v prípade, že účtovnou jednotkou využívaná časť je nevýznamná.

V praxi môže nastať aj situácia, keď príde ku zmene účelu používania nehnuteľnosti. Podľa toho sa preklasifikuje položka nehnuteľnosti do príslušnej kategórie. Napríklad účtovná jednotka môže využívať budovu pre svojich vlastných zamestnancov na uskutočňovanie podnikateľskej činnosti, avšak zamestnanci začali pracovať viac z domu, tak už nepotrebuje využívať celé poschodia pre svoje vlastné účely a začne ich prenajímať iným podnikateľským subjektom. Účtovná jednotka bude musieť preklasifikovať majetok účtovaný podľa štandardu IAS 16 na investície do nehnuteľností podľa štandardu IAS 40.

Prevody majetku z investícií do nehnuteľností podľa IAS 40 do majetku podľa IAS 16 alebo naopak môžu byť realizované, pokiaľ došlo k zmene v používaní majetku. Osobitnou kategóriou stojacou na rozhraní medzi neobežným a obežným majetkom je však majetok, pri ktorom sa zmení účel použitia dlhodobého majetku klasifikovaného podľa IAS 16 alebo IAS 40 a prestane plniť svoju pôvodnú funkciu v dôsledku rozhodnutia vedenia účtovnej jednotky.

Rozhodnutie súvisí zväčša so zámerom ukončiť niektorú ekonomickú aktivitu účtovnej jednotky z rôznych dôvodov, pričom by tento dlhodobý majetok mal byť k dispozícii na okamžitý predaj vo svojom súčasnom stave a jeho predaj by mal byť vysoko pravdepodobný v priebehu 1 roka. Takýto majetok sa musí náležite preklasifikovať a aj vykázat podľa pravidiel **IFRS 5 - Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činnosti** (*angl. Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations*). Tento majetok sa po preradení prestane odpisovať. Do tejto kategórie patrí dlhodobý majetok určený na predaj, ktorý sa musí vykázat ako samostatná položka v obežnom majetku podľa IAS/IFRS. Slovenská účtovná legislatíva neeviduje osobitne takúto kategóriu dlhodobého majetku a eviduje ho v rámci ostatných položiek dlhodobého majetku.

Súčasťou neobežného majetku môže byť aj **finančný majetok** dlhodobého charakteru. Časové hľadisko je tu kľúčové pri klasifikácii finančného majetku podľa **IAS 32 - Finančné nástroje: prezentácia** (*angl. Financial Instruments: Presentation*) v nadväznosti aj na štandard **IFRS 9 - Finančné nástroje** (*angl. Financial Instruments*). Tieto štandardy opisujú účtovné požiadavky na vykazovanie, oceňovanie, zníženie hodnoty a všeobecné účtovanie o zabezpečení finančných nástrojov.

Finančný nástroj predstavuje zmluvu, na základe ktorej vzniká finančné aktívum (majetok) jedného subjektu a finančný záväzok alebo nástroj vlastného imania iného subjektu. Bežným príkladom finančného majetku je hotovosť, netermínované a termínované vklady, dlhové a majetkové cenné papiere. Ide o finančné nástroje z pohľadu držiteľa aj emitenta. Táto kategória zahŕňa investície do dcérskych spoločností, pridružených spoločností a spoločných podnikov. Rozhodujúce pri klasifikácii finančného majetku za dlhodobý je skutočnosť, že účtovná jednotka bude držať svoju finančnú investíciu dlhšie ako 12 mesiacov od dátumu, ku ktorému zostavuje účtovnú závierku. Ak je predpoklad predaja alebo vysporiadania finančného majetku v priebehu 12 mesiacov, pôjde o krátkodobý finančný majetok, ktorý sa bude vykazovať v rámci obežného majetku, čo platí rovnako pre IAS/IFRS ako aj slovenskú účtovnú legislatívu.

5.1.2 Vymedzenie základných druhov obežného majetku podľa IAS/IFRS

Ako už bolo skôr uvedené realizácia obežného majetku prebieha v rámci prevádzkového cyklu spravidla do 12 mesiacov, čo znamená, že sa dá ľahko previesť na hotovosť. Obežný majetok zahŕňa finančný majetok, pohľadávky a zásoby. Poradie charakteristík týchto druhov obežného majetku uvádzame podľa bežného spôsobu vykazovania tohto majetku v súvahe podľa IAS/IFRS počnúc najlikvidnejším majetkom.

Finančný majetok (*angl. financial assets*) predstavuje majetok, ktorý získava hodnotu na základe zmluvného nároku na to, čo predstavuje. Charakteristickou črtou krátkodobého finančného majetku je jeho likvidita a okamžitá obchodovateľnosť. Príkladmi finančných aktív sú hotovosť, bankové vklady, akcie, investície do dlhopisov a vlastného imania vydané inými subjektmi a derivátové finančné aktíva so splatnosťou do 1 roka.

Peniaze v hotovosti predstavujú najzakladanejší a najlikvidnejší druh obežného majetku, zahŕňajú aj peňažné ekvivalenty, stravné lístky a šeky. Peňažné ekvivalenty predstavujú veľmi bezpečné aktíva, ktoré sa dajú ľahko premeniť na hotovosť.

Bankové účty sa používajú na bežné platby a pokrytie finančných núdzových situácií, sporiace účty so splatnosťou do 1 roka sa ľahko premienia na hotovosť pre prípad potreby.

Krátkodobý finančný majetok predstavujú akcie, dlhopisy a ostatné finančné nástroje, s ktorými sa obchoduje na aktívnom trhu.

Pri účtovaní a vykazovaní finančných aktív podľa IFRS sa primárne uplatňuje štandard IFRS 9, ktorý určuje klasifikáciu a oceňovanie finančných aktív a záväzkov. Existujú ďalšie štandardy, ktoré ho dopĺňajú pre správne vymedzenie finančných aktív. Ide napríklad o štandard:

- IFRS 7 - Finančné nástroje: Zverejnenia, ktorý ho dopĺňa stanovením požiadaviek na zverejňovanie informácií o rizikách a účtovných zásadách;
- IFRS 13 - Oceňovanie reálnou hodnotou - poskytuje usmernenie k oceňovaniu reálnou hodnotou a definuje hierarchiu vstupných údajov;
- IAS 21 - Vplyvy zmien výmenných kurzov, ak spoločnosť nadobudne finančné aktíva v cudzej mene, upravuje prepočet a vykazovanie týchto aktív.

Všetky uvedené štandardy sa uplatňujú pri účtovaní a vykazovaní finančných aktív za účelom zabezpečenia transparentného finančného výkazníctva a zverejňovania informácií vo finančných výkazoch.

Pohľadávky (*angl. receivables*) predstavujú nárok veriteľa na plnenie zo strany dlžníka. V praxi sa bežne stáva, že účtovné jednotky predávajú produkty alebo poskytujú služby zákazníkovi, ktorý nezaplatia ihneď pri kúpe. Preto im účtovné jednotky vystavia faktúru, ktorá predstavuje akoby dočasný úver pre zákazníka až do termínu zaplatenia. Pri inkase pohľadávky prijíma účtovná jednotka platbu a nárok účtovnej jednotky, t. j. pohľadávka tak zaniká.

IFRS pojem pohľadávky nikde explicitne nedefinujú, ani sa nimi nezaoberajú v konkrétnom štandarde, ale na rôznych miestach viacerých štandardov. Pohľadávky sú v IFRS uvádzané a preberané ako súčasť finančného majetku, hoci sa vo výkaze o finančnej situácii podľa IAS 1 vykazujú samostatne ako položka mimo finančných aktív.

Zásoby (*angl. Inventories*) zahŕňajú podľa IAS 2 majetok určený na predaj v rámci bežnej činnosti (hotové výrobky), majetok vo výrobnom procese určený na predaj v bežnej činnosti (nedokončená výroba) a materiál a zásoby, ktoré sa spotrebujú vo výrobe (suroviny). Cieľom tohto štandardu je určiť spôsob účtovného zobrazenia zásob a platí pre všetky druhy, okrem tých, ktoré priamo opisujú iné štandardy, ako napríklad IAS 11 – Zmluvy o zhotovení pre nedokončenú výrobu pri zmluvách o zhotovení, IAS 32 a IAS 39 pre finančné nástroje a v prípade biologického majetku súvisiaceho s poľnohospodárskou činnosťou ide o štandard IAS 41 – Poľnohospodárstvo.

V závislosti od zamerania účtovnej jednotky sa presné zloženie účtu zásob líši. Napríklad výrobná spoločnosť bude mať veľké množstvo surovín, zatiaľ čo maloobchodná spoločnosť alebo spoločnosť zaoberajúca sa poskytovaním služieb nebude mať takmer žiadne. Zloženie zásob maloobchodnej firmy zvyčajne pozostáva z tovaru nakúpeného od výrobcov a veľkoobchodníkov. Obvyklé klasifikácie zásob uvedené v IAS 2 sú materiál, nedokončená výroba a hotové výrobky a tovar.

Materiál a suroviny predstavujú prostriedky, ktoré sa používajú vo výrobe ako východiskové elementy. Príkladom surovín sú kovy, ktoré nakupujú výrobcovia automobilov, potravinové prísady, ktoré majú v držbe spoločnosti zaoberajúce sa prípravou potravín, a podobne.

Nedokončená výroba zahŕňa položky, ktoré sú v procese transformácie počas výroby a majú sa premeniť na hotové výrobky. Nedokončenou výrobou by bol napríklad motor pod kapotou alebo interiér auta u výrobcov automobilov, ktorý sa práve vyrába.

Hotové výrobky sú výrobky, ktoré prešli výrobou a sú pripravené na predaj, napríklad dokončené automobily.

Pre *tovar* je typické, že spoločnosť v období medzi nákupom a predajom nemení jeho formu, alebo tovar nepoužíva či neprenajíma. Maloobchodníci, ktorí nakupujú a ďalej predávajú tovar, zvyčajne nazývajú zásoby "tovarom", ktorý zahŕňa hotový tovar nakúpený od výrobcov a môže byť okamžite ďalej predaný. Príkladom tovaru je elektronika, oblečenie a autá v držbe maloobchodníkov.

5.1.3 Odpisovanie majetku podľa IAS/IFRS

Pri obstaraní dlhodobého hmotného majetku sa náklady na obstaranie tohto majetku alokujú počas doby jeho používania prostredníctvom odpisov. **Odpis** je podľa IAS 16 definovaný ako: „systematické rozdelenie odpisovateľnej hodnoty majetku počas jeho doby použiteľnosti.“ Použitá metóda odpisovania by mala odzrkadľovať model, v ktorom bude účtovná jednotka spotrebovávať budúce ekonomické úžitky. Odpisy sa vzťahujú na všetky nehnuteľnosti, stroje a zariadenia, či už sú držané v historických cenách alebo precenenej hodnote, okrem investícií do nehnuteľností ocenených v reálnej hodnote v súlade s IAS 40, ktoré nie sú odpisované a akýkoľvek majetok, ktorý má neobmedzenú dobu použiteľnosti, napríklad pozemky. Odpisy účtované v danom období sa vykazujú vo výkaze ziskov a strát, pokiaľ nie sú zahrnuté do účtovnej hodnoty iného majetku.

Pozemky, budovy a zariadenia odpisuje účtovná jednotka počas doby používania daného majetku. Podľa IAS/IFRS sa odpisovateľná suma znižuje o **reziduálnu hodnotu (zvyškovú hodnotu)**, ktorá predstavuje odhadovanú sumu, ktorú by účtovná jednotka v súčasnosti získala z vyradenia majetku, napríklad predajom, po odpočítaní odhadovaných nákladov na vyradenie. Túto položku podľa slovenskej legislatívy neuplatňujeme.

Dlhodobý hmotný majetok môže pozostávať z viacerých významných zložiek - komponentov, ktoré majú rôznu dobu použiteľnosti. S každou zložkou sa zaobchádza oddelene a odpisujú sa počas ich individuálnej doby životnosti. Ak je však ich životnosť takmer rovnaká, komponenty môžu byť zoskupené za účelom odpisovania. **Komponentné odpisovanie** nájdeme aj v slovenskej právnej úprave.

Podľa štandardov IAS/IFRS je dôležité tiež rozlišovať výdavky vynaložené na bežné opravy a údržbu, ktoré napomáhajú udržiavať ekonomickú výkonnosť majetku (sú nákladom účtovného obdobia) a **výdavky, ktoré zvyšujú ekonomickú výkonnosť majetku** (aktivujú sa do hodnoty pôvodného majetku a vykazujú sa v súvahe). V slovenskej terminológii ide o pojem technické zhodnotenie, ktorým sa rozumejú výdavky na dokončené nadstavby, prístavby, stavebné úpravy, modernizácie a rekonštrukcie majetku ak pri jednotlivom majetku prevýšia v úhrne za zdaňovacie obdobie 1 700 eur.

V súvislosti s opravami je dôležité podľa IAS/IFRS vyzdvihnúť pojem **generálne prehliadky**, ktoré v slovenskej účtovnej legislatíve nenájdeme upravené. Generálne prehliadky sa na dlhodobom majetku uskutočňujú pravidelne v určitej časovej frekvencii bez ohľadu na to, či sú časti majetku vymenené. Keď sa vykoná každá väčšia kontrola, jej náklady sa vykážu v účtovnej hodnote položky nehnuteľností, strojov a zariadení, ak sú splnené kritériá vykázania a podliehajú odpisovaniu až do času ďalšej generálnej prehliadky.

Osobitné postavenie pri odpisovaní majetku predstavujú **náhradné diely**, ktoré sa rozlišujú podľa ich významu vo vzťahu k celkovému majetku. Ak ide o významné náhradné diely, sú klasifikované ako pozemky, budovy, zariadenia a podliehajú odpisovaniu. Ak by išlo o nevýznamné náhradné diely, ktoré sú súčasťou bežného kolobehu výroby, či poskytovania

služieb, budú spadať pod kompetenciu IAS 2 - Zásoby. Podľa slovenskej legislatívy sú náhradné diely vždy evidované ako zásoby.

Účtovné jednotky môžu využívať podľa štandardov rôzne druhy metód odpisovania, ktoré však musia odrážať využívanie majetku v podniku. Medzi najpoužívanejšie metódy patrí metóda lineárneho odpisovania, výkonová metóda, metóda DDB (double declining balance method) a metóda SYD (sum of the years digits).

Metóda **lineárneho odpisovania** je definovaná nasledujúcim vzťahom:

$$\text{Ročný odpis} = \frac{\text{Obstarávacia cena} - \text{reziduálna hodnota}}{\text{Doba použiteľnosti}}$$

Metóda DDB je založená na konštantnej odpisovej sadzbe a klesajúcej odpisovej základne:

$$\text{Ročná sadzba pre výpočet metódou DDB} = 2 \times \frac{100\%}{\text{Doba použiteľnosti}}$$

$$\text{Ročný odpis} = \text{Zostatková hodnota na začiatku roka} \times \text{Ročná sadzba}$$

Metóda SYD je naopak založená na klesajúcej odpisovej sadzbe a konštantnej odpisovej základni:

$$\text{Odpis metódou SYD} = \frac{\text{Zostávajúci počet rokov odpisovania}}{\text{Súčet rokov životnosti}} \times (\text{obstarávacia cena} - \text{reziduálna hodnota})$$

Výkonová metóda je založená na princípe predpokladaného výkonu aktíva (celkový výkon), ktorý predstavuje jeho použiteľnosť:

$$\text{Ročný odpis} = \frac{\text{Obstarávacia cena} - \text{reziduálna hodnota}}{\text{predpokladaný celkový výkon}}$$

Doba aj metóda odpisovania sa overujú na konci každého účtovného obdobia a pokiaľ dochádza k rozdielom od pôvodne plánovanej doby použiteľnosti, môže sa upraviť v súlade so štandardom IAS 8 - Účtovné zásady, zmeny v účtovných odhadoch a chyby.

5.2 Definícia a vymedzenie majetku podľa slovenskej právnej úpravy

Pri definovaní majetku vychádzame priamo zo zákona o účtovníctve, podľa ktorého **majetkom** sú tie aktíva účtovnej jednotky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí, je takmer isté, že v budúcnosti zvýšia ekonomické úžitky účtovnej jednotky, dajú sa spoľahlivo oceniť a vykazujú sa v účtovnej závierke. Nájdeme tu aj definíciu **aktív**, ktorými rozumieme ekonomické prostriedky, ktoré sú výsledkom minulých udalostí a od ktorých sa očakáva, že v budúcnosti povedú k zvýšeniu ekonomických úžitkov. Aktíva tvoria majetok a iné aktíva.

Pri členení majetku podľa slovenskej legislatívy je zaužívané nasledovné členenie majetku:

- z hľadiska vzťahu **k prevádzkovému cyklu** a tiež pri vykazovaní v súvahe nájdeme majetok v členení na:

- a) *neobežný majetok* – v prevádzkovom cykle sa používa viac rokov, pričom si zachováva svoju formu a používaním sa postupne opotrebováva (obvykle sa stotožňuje s dlhodobým majetkom, napríklad budovy, stroje, autá a pod.),
- b) *obežný majetok* v prevádzkovom cykle sa používa najviac jeden rok, mení svoju formu alebo sa spotrebuje jednorazovo v rámci cyklu (obvykle sa stotožňuje s krátkodobým majetkom, napríklad výroby, tovar, pohľadávky, peniaze a pod.),
- **z hľadiska likvidnosti**, čo predstavuje schopnosť majetku premeniť sa na peniaze, členíme majetok na:
 - a) *najlikvidnejší* (peniaze, bankové účty)
 - b) *menej likvidný* (peniaze na termínovanom účte viazané k určitému dátumu splatnosti)
 - c) *nelikvidný* (nehnuteľnosti, stroje, zariadenia, licencie a pod.)
- **z časového hľadiska:**
 - a) *dlhodobý* - majetok, ktorého doba použiteľnosti, dohodnutá doba splatnosti alebo vyrovnania iným spôsobom je dlhšia ako jeden rok (napríklad pozemky, stroje, dlhodobý finančný majetok ako podiely v inej účtovnej jednotke držané viac ako 1 rok)
 - b) *krátkodobý* - majetok, ktorého doba použiteľnosti, dohodnutá doba splatnosti alebo vyrovnania iným spôsobom je najviac jeden rok (napríklad zásoby, cenné papiere s dobou splatnosti kratšou ako jeden rok, krátkodobé pohľadávky),
- **z hľadiska charakteru (podstaty):**
 - a) *hmotný majetok* predstavujú druhy majetku, ktoré majú hmotnú formu (v prípade dlhodobého majetku môže ísť napríklad o stroj, dopravný prostriedok, počítač a v prípade krátkodobého majetku majú hmotný charakter zásoby)
 - b) *nehmotný majetok* predstavujú tie druhy majetku, ktoré majú nehmotný charakter (pri dlhodobom majetku ide napríklad o softvér, patenty, licencie, v prípade krátkodobého využitia ich radíme do nákladov v rámci služieb)
 - c) *finančný majetok* predstavujú tie druhy majetku, ktoré majú finančný charakter (môže ísť o dlhodobý aj krátkodobý finančný majetok, napríklad peniaze v hotovosti, cenné papiere, termínované vklady a pod.).

5.2.1 Charakteristika základných druhov neobežného majetku podľa slovenskej právnej úpravy

Neobežný majetok predstavuje tú časť majetku, ktorá v transformačnom (prevádzkovom) procese účtovnej jednotky nemení svoju formu a pôsobí v nej dlhodobo. Neobežný majetok sa v súvahe podľa slovenskej právnej úpravy vykazuje ako:

- dlhodobý nehmotný majetok
- dlhodobý hmotný majetok
- dlhodobý finančný majetok

Všetky uvedené položky neobežného majetku obsahujú v jeho vymedzení označenie „dlhodobý“, čo vychádza zo samotnej podstaty tohto majetku a zároveň slovenské účtovné predpisy používajú pri definovaní a členení tohto majetku pojem „Dlhodobý majetok“. Postupy účtovania potom vymedzujú jednotlivé položky dlhodobého majetku celkom exaktne v porovnaní s IFRS.

Dlhodobým nehmotným majetkom sa rozumie majetok nehmotného charakteru, ktorého ocenenie je vyššie ako 2 400 eur (uvedená čiastka vychádza zo zákona o dani z príjmov,

pričom na túto sumu odkazujú priamo postupy účtovania) a doba použiteľnosti je dlhšia ako 1 rok, pričom platí, že tento majetok existuje samostatne a nie je súčasťou iného druhu majetku. Do dlhodobého nehmotného majetku zaradujeme:

- **aktivované náklady na vývoj**, ktoré tvoria dlhodobý nehmotný majetok vytvorený vlastným vývojom účtovnej jednotky alebo v priebehu jeho vývoja (napríklad výsledky úspešne vykonaných vývojových prác - dizajn, zhotovenie a testovanie prototypov a modelov pred začatím výroby, technologické postupy a pod.);
- **softvér** predstavuje programové vybavenie počítačov a notebookov využívaných v účtovnej jednotke, pričom musí byť kúpený samostatne, nie ako súčasť hardvéru, alebo vytvorený vlastnou činnosťou za účelom obchodovať s ním, alebo s cieľom používať ho pre účely účtovnej jednotky (napríklad operačné systémy, aplikačné programy, grafické aplikácie, multimediálne aplikácie a pod.);
- **oceniteľné práva** tvoria výsledky tvorivej duševnej činnosti, ktoré boli obstarané odplatne (kúpou, výmenou alebo nepeňažným vkladom), vynálezy, licencie, ochranné známky, autorské práva, know-how a pod.;
- **goodwill**, ktorý predstavuje dobré meno obchodnej značky, výrobku alebo účtovnej jednotky. Podľa § 37 odst. 9 postupov účtovania predstavuje goodwill kladný rozdiel medzi obstarávacou cenou a podielom obstarávateľa na reálnej hodnote obstaraného identifikovaného majetku a záväzkov v deň obstarania. Ak je tento rozdiel záporný, ide o záporný goodwill. Goodwill sa účtuje pri kúpe, výmene alebo vklade podniku alebo jeho časti a tiež pri zlúčení, splynutí alebo rozdelení obchodných spoločností alebo družstiev. Ak si ho vytvorí účtovná jednotka vlastnou činnosťou, nie je možné ho aktivovať ako dlhodobý nehmotný majetok;
- **ostatný dlhodobý nehmotný majetok** - ide o dlhodobý nehmotný majetok, ktorého ocenenie je 2 400 eur a nižšie a doba použiteľnosti dlhšia ako jeden rok (napríklad nakúpený technologický postup v sume 1 800 eur). Nezahrňame sem však náklady na školenia a semináre, prieskum trhu, certifikáty či štúdie, ktoré predstavujú bežný náklad účtovnej jednotky.

Dlhodobým hmotným majetkom sa rozumie majetok hmotného charakteru s dobou použiteľnosti dlhšou ako 1 rok. Vymedzenie tohto majetku vychádza z postupov účtovania, podľa ktorých do dlhodobého hmotného majetku zaradujeme:

- **pozemky** - sú dlhodobým hmotným majetkom bez ohľadu na vstupnú cenu, ak k nim má účtovná jednotka vlastnícke právo (napríklad orná pôda, poľnohospodársky pozemok, lesy a pod.);
- **stavby, byty a nebytové priestory** (napríklad výrobné haly, sklady, cesty, plynovody, podnikové byty, botanické a zoologické záhrady a podobne,
- **umelecké diela**, ak nie sú súčasťou stavieb a **zbierky, predmety z drahých kovov**, ak nie sú dlhodobým finančným majetkom, sú dlhodobým hmotným majetkom bez ohľadu na vstupnú cenu (napríklad obrazy, sochy, zbierky pamätných mincí a pod.)
- **samostatne hnutelné veci a súbory hnutelných vecí**, ak majú samostatné technicko-ekonomické určenie, doba použiteľnosti je dlhšia ako jeden rok a ich ocenenie je vyššie ako 1 700 eur podľa zákona o dani z príjmov (napríklad stroje, prístroje a zariadenia, dopravné prostriedky, výrobná linka a pod., môžu tu byť však zaradené aj samostatné hnutelné veci s cenou 1 700 eur a menej, ak o tom účtovná jednotka rozhodne vo vnútornom predpise),

- **pestovateľské celky trvalých porastov** - patria sem pestovateľské celky s dobou plodnosti dlhšou ako tri roky, bez ohľadu na vstupnú cenu (napríklad sady, kríky, vinice, chmeľnice a pod.)
- **základné stádo a ťažné zvieratá** - sú dlhodobým hmotným majetkom bez ohľadu na vstupnú cenu (napríklad ošípané, kravy, dostihové kone a pod.),
- **otvárky nových lomov, pieskovní, technická rekultivácia, technické zhodnotenie** a iné, ak nie sú súčasťou vstupnej ceny iného dlhodobého hmotného majetku (napríklad kameňolom, prístupová komunikácia k čerpacej stanici a podobne).

Ako možno vidieť, slovenská legislatíva stanovuje pri určitých druhoch majetku cenovú hranicu, od ktorej považuje daný majetok za dlhodobý, IFRS nestanovujú žiadnu peňažnú hranicu, ktorá by zaradzovala majetok do kategórie dlhodobého majetku.

Dlhodobý finančný majetok má finančnú formu. Účtovná jednotka ho nepoužíva na svoju prevádzku, ale predstavuje dlhodobú investíciu s cieľom dosiahnuť finančný výnos. Doba držby alebo splatnosti tohto majetku je dlhšia ako jeden rok. Do dlhodobého finančného majetku patria:

- **cenné papiere a podiely** v dcérskej účtovnej jednotke, cenné papiere a podiely v účtovných jednotkách s podstatným vplyvom, realizovateľné cenné papiere a podiely – účtovné jednotky ich obstarávajú za účelom získania vplyvu v inej účtovnej jednotke a podielu na zisku,
- **dlhové cenné papiere držané do splatnosti** - dlhopisy, z ktorých držby dosahuje účtovná jednotka úrokový výnos prípadne diskont,
- **dlhodobé pôžičky**, ktoré podnik poskytol iným účtovným jednotkám buď v rámci konsolidovaného celku alebo ostatným účtovným jednotkám za úrok,
- **ostatný dlhodobý finančný majetok** ako napríklad umelecké diela, zbierky, predmety z drahých kovov či pozemky, ktoré sú obstarané za účelom dlhodobého uloženia voľných peňažných prostriedkov a ich zhodnotenia v čase.

5.2.2 Charakteristika základných druhov obežného majetku podľa slovenskej právnej úpravy

Obežný majetok je tá časť majetku, ktorá sa spotrebuje a premení na peniaze v priebehu jedného prevádzkového cyklu. Prevádzkový cyklus trvá vo väčšine účtovných jednotiek kratšie ako 1 rok, preto je tento majetok charakteristický rýchlou spotrebou. Zvyčajne sa spotrebuje jednorazovo a celou svojou podstatou vchádza do hodnoty nových výrobkov a tak rýchlo mení svoju formu.

Do obežného majetku zaradíme nasledovné položky uvedené na základe poradia vykazovania v súvahe podľa slovenskej právnej úpravy:

1. Zásoby

- **Materiál** obstaráva účtovná jednotka za účelom ich spotrebovania vo výrobnom procese alebo pri zabezpečovaní vlastnej prevádzkovej činnosti (napríklad suroviny, pomocné látky a prevádzkové látky, náhradné dielce, obaly a pod.);
- **Zásoby vlastnej výroby** tvoria nasledovnú skupinu zásob:
 - **nedokončená výroba** predstavuje produkty, ktoré už prešli jednou alebo niekoľkými výrobnými operáciami, avšak nie sú ešte finálnym výrobkom (napríklad pri výrobe auta môže ísť o nejakú časť palubovej dosky, podvozku a pod.),

- *polotovary (resp. polovýrobky)* vlastnej výroby sú produkty, ktoré ešte neprešli všetkými výrobnými fázami a musia sa skompletizovať do finálnych výrobkov v ďalšom výrobnom procese, avšak na rozdiel od nedokončenej výroby ich už je možné realizovať, t. j. predat' (napríklad v automobilovom priemysle môže ísť o predaj karosérie alebo pneumatík),
 - *hotové výrobky* - sú produkty vlastnej výroby určené na predaj (napríklad auto);
 - *Tovar* – všetko, čo účtovná jednotka nakupuje za účelom ďalšieho predaja, prípadne sa tovarom stávajú aj výrobky, ktoré sa odovzdali do vlastných predajní (napríklad predajne automobilov nakupujú autá za účelom ďalšieho predaja);
2. Pohľadávky predstavujú právo veriteľa požadovať od dlžníka určité plnenie. Pohľadávka má charakter majetkového práva a vzniká vtedy, keď dochádza k časovému posunu medzi dodávkou nejakej veci, poskytnutím služby alebo prevodom práva a úhradou za ne a zaniká predovšetkým inkasom (najčastejšie sa v praxi vyskytujú napríklad pohľadávky z obchodného styku – vystavené faktúry, pohľadávky voči zamestnancom, spoločníkom a pod.) V súvahe ich vykazujeme osobitne ako:
- Dlhodobé pohľadávky a
 - Krátkodobé pohľadávky.
3. Finančné účty ide o krátkodobý finančný majetok, ktorý predstavuje likvidný a bezprostredne obchodovateľný majetok, u ktorého predpokladaná držba je najviac jeden rok odo dňa uskutočnenia účtovného prípadu. Patria sem:
- Peniaze v hotovosti a ekvivalenty peňažných hotovostí (napríklad ceniny, poukážky a šeky);
 - Peniaze uložené na účtoch v bankách (bežné bankové účty);
 - Krátkodobý finančný majetok - majetkové a dlhové cenné papiere s dobou splatnosti kratšou ako jeden rok (napríklad akcie a podielové listy, s ktorými sa obchoduje na burze).

5.2.3 Odpisovanie majetku podľa slovenskej legislatívy

Odpisy slúžia na postupné zahrnutie obstarávacej ceny majetku do nákladov počas doby jeho používania. Odpisy kumulované za viacero období sa nazývajú **oprávky**, ktoré predstavujú trvalé zníženie hodnoty majetku. V Slovenskej republike podobne ako aj v iných krajinách sa odpisovanie dlhodobého majetku riadi dvoma hlavnými súbormi predpisov:

Účelom účtovných odpisov je zobrazit' skutočné opotrebenie obstaraného dlhodobého majetku v účtovníctve počas doby používania tohto majetku. Na základe vnútornej smernice zostaví účtovná jednotka odpisový plán podľa očakávanej doby životnosti majetku. Pre výpočet odpisov si môže zvolit' časovú alebo výkonovú formu odpisov.

Pri *časovej forme odpisovania* sú odpisy rozvrhnuté podľa doby používania majetku bez ohľadu na skutočný výkon alebo intenzitu používania. Táto forma odpisovania sa v praxi využíva najčastejšie a je vhodná pre majetok ako sú budovy, kancelársku techniku, bežné stroje a podobne.

Pri *výkonovej forme odpisovania* závisia odpisy od skutočného výkonu majetku (napríklad od počtu vyrobených výrobkov, najazdených km a podobne). Ide o flexibilnejší spôsob, ktorý presnejšie zohľadňuje reálne opotrebovanie. Jednotku výkonu vypočítame podľa nasledovného vzorca takto:

$$\text{Jednotka výkonu} = \frac{\text{Obstarávacia cena}}{\text{Odhadovaný celkový výkon majetku}}$$

Ak chceme zistiť odpis majetku za celý rok, pre násobíme ho skutočným výkonom v danom roku nasledovne:

$$\text{Ročný odpis} = \text{Skutočný výkon za rok} \times \frac{\text{Obstarávacia cena}}{\text{Odhadovaný celkový výkon}}$$

Skutočný výkon za rok predstavuje počet jednotiek výkonu za daný rok (napríklad km, ks a podobne). **Tento spôsob odpisovania je vhodný pre majetok ako sú** dopravné prostriedky, výrobné stroje, zariadenia so známym výkonom alebo kapacitou.

Pod **daňovým odpisovaním** rozumieme postupné prenášanie hodnoty dlhodobého hmotného a dlhodobého nehmotného majetku **do daňových výdavkov** (nákladov) pri výpočte základu dane. Nakoľko daňový odpis vychádza z daňovej legislatívy, ktorá sleduje finančné záujmy štátu a nie účtovnej jednotky, daňové odpisy nezobrazujú skutočné opotrebenie majetku. Majetok musí zaradiť účtovná jednotka pri obstaraní do niektorej z odpisovej skupiny 0 – 6 a na základe stanovenej doby odpisovania si rozloží daňový náklad v čase.

Odpisové skupiny podľa prílohy č. 1 zákona o dani z príjmov s dobou odpisovania sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Odpisová skupina	Doba odpisovania (v rokoch)
0	2
1	4
2	6
3	8
4	12
5	20
6	40

Do **odpisovej skupiny 0** sa zaraďujú elektromobily a hybridné automobily, pričom od 1.1.2025 pribudli do tejto skupiny aj elektrický bicykel a elektrická kolobežka. **Odpisová skupina 1** obsahuje širokú škálu majetku, napríklad počítače, tlačiarne, komunikačné zariadenia, spotrebnú elektroniku a podobne. Do **odpisovej skupiny 2** patria napríklad automobily, výrobné stroje, nábytok a podobne. **Odpisovú skupinu 3** tvoria najmä elektrické motory, generátory, turbíny a ďalšie zariadenia. V **odpisovej skupine 4** nájdeme majetok ako lode a plavidlá, zbrane a vojenské bojové vozidlá, či montované budovy z betónu alebo kovov, ak nie sú samostatnými stavebnými objektmi pripojenými na inžinierske siete. Odpisové skupiny 5 až 6 sa týkajú budov s tým, že v **skupine 6** sú vymenované bytové budovy, hotely a budovy pre administratívu či kultúru a vzdelávania, zatiaľ čo v **skupine 5** sú všetky ostatné budovy neuvedené v odpisových skupinách 4 a 6.

Z daňového hľadiska existujú dve metódy odpisovania:

- **rovnomerná metóda a**
- **zrýchlená metóda (uplatňuje sa iba pre odpisové skupiny 2-3).**

Pri rovnomernom odpisovaní sa ročný odpis určí ako podiel vstupnej ceny hmotného majetku a doby odpisovania ustanovenej pre príslušnú odpisovú skupinu podľa nasledovného vzorca:

$$\text{Ročný odpis} = \frac{\text{Vstupná cena}}{\text{Doba odpisovania}}$$

V prvom roku odpisovania uplatní účtovná jednotka len pomernú časť z ročného odpisu hmotného majetku v závislosti od počtu mesiacov, počnúc mesiacom jeho zaradenia do užívania do konca tohto zdaňovacieho obdobia. V poslednom roku odpisovania zahrnie účtovná jednotka do daňových výdavkov iba sumu zostávajúcu ako rozdiel medzi už uplatnenými odpismi a vstupnej ceny.

Zrýchlenú metódu je možné využiť iba pri majetku zaradenom do odpisovej skupiny 2 a 3, kde sa im priradujú tieto koeficienty pre zrýchlené odpisovanie:

Odpisová skupina	Koeficient v 1. roku odpisovania	Koeficient v ďalších rokoch odpisovania
2	6	7
3	8	9

Spôsob výpočtu odpisu pri zrýchlenej metóde je potom nasledovný:

- **v 1. roku:**

$$\text{Odpis} = \frac{\text{Vstupná cena}}{\text{Koeficient pre 1. rok}}$$

•

- **V ďalších rokoch:**

$$\text{Odpis} = \frac{\text{Zostatková cena} \times 2}{\text{Koeficient} - \text{počet odpisovaných rokov} + 1}$$

5.3. Porovnanie prístupov k vymedzeniu podstaty aktív podľa ukrajinskej legislatívy a medzinárodnej praxe

Aktíva predstavujú jednu zo základných kategórií účtovníctva a finančného výkazníctva, keďže odrážajú zdrojový potenciál subjektu hospodárenia a jeho schopnosť generovať budúce ekonomické úžitky. Prístupy k vymedzeniu podstaty aktív a ich klasifikácii v ukrajinskej legislatíve a v medzinárodnej praxi, najmä v rámci Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (IFRS), majú spoločné konceptuálne východiská, avšak zároveň sa vyznačujú významnými metodologickými rozdielmi, ktoré ovplyvňujú obsah, štruktúru a vypovedaciu schopnosť finančných výkazov.

V ukrajinskej legislatíve je základná definícia aktív zakotvená v *Zákone Ukrajiny O účtovníctve a finančnom výkazníctve na Ukrajine* a ďalej rozpracovaná v národných

účtovných štandardoch (NP(S)BO). Aktíva sú definované ako zdroje kontrolované subjektom hospodárenia v dôsledku minulých udalostí, ktorých použitie sa očakáva, že prinesie ekonomické úžitky v budúcnosti. Ukrajinský prístup je teda formálne v súlade s medzinárodne akceptovaným chápaním aktív a je založený na troch základných znakoch: existencii zdroja, kontrole zo strany subjektu hospodárenia a očakávaní budúcich ekonomických úžitkov.

V medzinárodnej praxi je podľa Koncepcného rámca IFRS aktívum takisto definované ako ekonomický zdroj kontrolovaný subjektom hospodárenia v dôsledku minulých udalostí. Ekonomickým zdrojom sa rozumie právo, ktoré má potenciál generovať ekonomické úžitky. Významným znakom súčasného prístupu IFRS je dôraz na právnu a ekonomickú podstatu aktíva ako súboru práv, a nie iba na jeho fyzickú alebo materiálnu formu. Tento prístup rozširuje možnosti uznania aktív a umožňuje konzistentnejšiu identifikáciu nehmotných a finančných aktív, ako aj komplexných a hybridných objektov účtovania.

Napriek zdanlivej podobnosti definícií sa praktické uplatňovanie kritérií uznania aktív v národnom a medzinárodnom systéme výrazne líši. V ukrajinskej účtovnej praxi má rozhodujúci význam existencia primárnych dokladov, právne formalizovaných vlastníckych alebo užívacích práv a splnenie konkrétnych požiadaviek jednotlivých štandardov. Ekonomická podstata aktíva je síce uznávaná, avšak často zohráva druhoradú úlohu v porovnaní s právnymi a formálnymi aspektmi. V IFRS je naopak kľúčovým kritériom ekonomická kontrola a schopnosť zdroja generovať ekonomické úžitky, a to aj v prípade, že subjekt hospodárenia nemá plné právne vlastníctvo. Z tohto dôvodu sa v medzinárodnej praxi v širšom rozsahu uplatňuje princíp nadradenosti obsahu nad formou.

Významné rozdiely možno pozorovať aj v prístupoch ku klasifikácii aktív. V ukrajinských NP(S)BO je klasifikácia aktív prevažne založená na dĺžke ich používania a ich úlohe v hospodárskom procese. Tradične sa rozlišujú dlhodobé (neobežné) a obežné aktíva. Medzi dlhodobé aktíva patria najmä dlhodobý hmotný majetok, nehmotné aktíva, dlhodobé finančné investície a ostatné aktíva s dobou použiteľnosti dlhšou ako jeden rok alebo jeden prevádzkový cyklus. Obežné aktíva zahŕňajú zásoby, krátkodobé pohľadávky, peňažné prostriedky a ich ekvivalenty, ako aj iné aktíva, ktoré sa očakáva realizovať alebo spotrebovať v krátkom časovom horizonte.

IFRS takisto uplatňujú členenie aktív na krátkodobé (current) a dlhodobé (non-current), avšak kritériá tohto členenia sú flexibilnejšie a viac ekonomicky orientované. Aktívum sa klasifikuje ako krátkodobé, ak sa očakáva jeho realizácia alebo spotreba v rámci bežného prevádzkového cyklu, ak je držané na obchodovanie, ak sa očakáva jeho realizácia do dvanástich mesiacov po dátume vykazovania, alebo ak ide o peňažné prostriedky či ich ekvivalenty bez obmedzení použitia. Ostatné aktíva sa považujú za dlhodobé. Medzinárodná prax sa tak viac sústreďuje na ekonomickú funkciu a spôsob využívania aktíva než na formálnu dobu jeho držby.

Osobitne výrazné sú rozdiely v prístupe k uznávaniu a klasifikácii nehmotných aktív. Podľa ukrajinských štandardov sa nehmotné aktíva uznávajú za predpokladu ich identifikovateľnosti, existencie právne doložených práv a možnosti spoľahlivého určenia ich obstarávacej ceny. Tento prístup výrazne obmedzuje uznanie interne vytvorených nehmotných aktív, ako sú značka, goodwill alebo vzťahy so zákazníkmi. IFRS uplatňujú diferencovanejší prístup: hoci nie všetky interne vytvorené nehmotné aktíva sú uznávané, kritériá identifikácie a kontroly sú formulované z hľadiska ekonomickej podstaty, čo umožňuje širšie zohľadnenie intelektuálneho a inovačného potenciálu subjektu hospodárenia.

Rozdielne prístupy sa prejavujú aj pri klasifikácii finančných aktív. V ukrajinskom účtovníctve sú finančné aktíva spravidla členené podľa formálnych znakov, napríklad na krátkodobé a dlhodobé finančné investície či pohľadávky. V IFRS je klasifikácia finančných

aktív založená na obchodnom modeli ich riadenia a na charakteristikách zmluvných peňažných tokov, čo následne určuje spôsob ich oceňovania a vykazovania vo finančných výkazoch. Tento prístup je komplexnejší a úzko prepojený s finančnou stratégiou subjektu hospodárenia.

Celkovo možno konštatovať, že ukrajinská legislatíva a medzinárodná prax vychádzajú z podobného konceptuálneho chápania podstaty aktív, avšak významne sa líšia v hĺbke a spôsobe jeho realizácie. Ukrajinský účtovný systém je viac formalizovaný a orientovaný na právne a dokumentačné aspekty, čo zabezpečuje jednotnosť a kontrolovateľnosť účtovných postupov. IFRS sú naopak založené na ekonomickej podstate aktív, flexibilnej klasifikácii a širokom uplatňovaní profesionálneho úsudku. Ďalšie zbližovanie ukrajinskej účtovnej praxe s medzinárodnou si vyžaduje nielen úpravu klasifikačných prístupov, ale aj postupný prechod k hlbšiemu konceptuálnemu chápaniu aktív ako ekonomických zdrojov schopných vytvárať hodnotu pre subjekt hospodárenia a používateľov finančného výkazníctva.

5.4 Majetok - príklady

Príklad 5.1: Určenie správneho druhu majetku

Spoločnosť **Horizont, s.r.o.** zakúpila **pozemok o výmere 1 000 m²** za cenu 180 000 €. Určite správny druh majetku, ak viete, že:

1. Spoločnosť zakúpila pozemok **s cieľom postaviť na ňom vlastnú administratívnu budovu**, ktorá bude slúžiť ako sídlo firmy.
2. Spoločnosť zakúpila pozemok v rozvíjajúcej sa lokalite **s cieľom podržať ho niekoľko rokov** a následne ho predat' za vyššiu cenu (očakávané zhodnotenie).
3. Spoločnosť podniká v oblasti predaja nehnuteľností a tento pozemok zakúpila **s cieľom jeho ďalšieho predaja klientovi**.

Riešenie: podľa slovenskej právnej úpravy

1. Budova: Dlhodobý hmotný majetok ; Účelom je dlhodobé vlastníctvo a využitie v rámci hlavnej podnikateľskej činnosti.
2. Pozemok: Dlhodobý finančný majetok; Pozemok nie je využívaný v činnosti firmy – ide o investíciu.
3. Pozemok: Zásoby – tovar; V účtovníctve realitnej kancelárie ide o zásoby určené na predaj.

Riešenie: podľa IAS/IFRS

Podľa IAS/IFRS sa klasifikácia pozemku odvíja od **účelu jeho držby**, veľmi podobne ako v slovenskej účtovnej praxi, preto prikladáme prehľadnú tabuľku na zhrnutie problematiky:

Účel obstarania pozemku	Zaradenie podľa IFRS	Relevantný štandard
1. Využitie pri podnikateľskej činnosti	Dlhodobý hmotný majetok	IAS 16
2. Držaný na zhodnotenie / prenájom	Investičná nehnuteľnosť	IAS 40
3. Kúpený na predaj v rámci bežného podnikania	Zásoby	IAS 2

Z prípadovej štúdie vyplýva, že pri zaradení nehnuteľností do správneho druhu majetku treba brať vždy do úvahy účel jeho obstarania a využitia. V našom prípade išlo o nehnuteľnosť:

1. využívanú vo vlastnej činnosti = *dlhodobý hmotný majetok*,
2. kúpenú ako investícia = *dlhodobý finančný majetok*,
3. určenú na predaj = *zásoby (tovar)*.

Príklad 5.2: Identifikácia zásob

diskutujte o zásobách, ak:

- Výrobkom je zošit, materiálom je? **drevo**.....
- Výrobkom je plech na pečenie, surovinou je?**železná ruda**.....
- Výrobkom je bavlnené tričko, surovinou je? **rastlina bavlníka**.....
- Surovinou je slnečnica, výrobkom môže byť?..... **slnečnicový olej**.....
- Polovýrobok je zomletá múka, materiálom je?**semená rastlín získané mlátením**
- Polovýrobkom je doska, surovinou je?**drevo**.....
- Surovinou je olivovník, výrobkom môžu byť?.....**zavárané olivy, olivový olej**.....
- Surovinou je ovčia vlna, výrobkom môže byť?**sveter**.....
- Výrobkom je páperová bunda, materiálom je?.....**perie z hydiny a látka**.....
- Výrobkom sú pneumatiky, surovinou je?.....**prírodný kaučuk**.....
- Polotovarom je karoséria auta, surovinou je?.....**železo, následne ocel'**.....
- Výrobkom je benzín, surovinou je?.....**ropa**.....
- Výrobkom je chlieb, polotovarom je?**múka**.....
- Surovinou je piesok, výrobkom môže byť?**sklenená fľaša, stavebný materiál**..

Príklad 5.3: Obstaranie, zaradenie a výpočet odpisov dlhodobého majetku

Účtovná jednotka **Trust, s.r.o.** zakúpila od dodávateľa z Anglicka výrobný baliaci stroj za účelom efektívneho balenia svojich výrobkov. Dodávateľ fakturoval stroj za **47 500 GBP**. Dátum prijatia faktúry je 5. marec. Účtovná jednotka musí prepočítať sumu faktúry v cudzej mene ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu, pričom kurz NBS ku dňu prepočtu predstavuje sumu za 1 GBP = 1,17 €. Účtovná jednotka uhradí faktúru 20. marca kurzom komerčnej banky v sume za 1 GBP = 1,19 €. Pri úhrade vzniká kurzový rozdiel

Určte akú oceňovaciu veličinu účtovná jednotka použije a vypočítajte vstupnú cenu stroja, ak viete, že účtovnej jednotke vznikli v súvislosti s obstaraním ďalšie náklady:

1. Dátum prijatia faktúry: 5. marec, kurz NBS ku dňu prepočtu: **1 GBP = 1,17 €**
Prepočítaná hodnota pri zaúčtovaní záväzku: **$47\,500 \times 1,17 = 55\,575 \text{ €}$**
2. **Náklady na prepravu zo závodu v Anglicku do sídla spoločnosti v sume 2 500 €**
3. Clo a colné poplatky zaplatené pri dovoze z krajiny mimo EU vo výške 1 800 €
4. Náklady na poistenie proti poškodeniu počas prepravy boli v sume 600 €

5. Montáž a inštalácia baliaceho stroja technikom na uvedenie do prevádzky je 1 200 €
6. Školenie zamestnancov ako obsluhovať nový stroj je v sume 700 €
7. Administratívne náklady na preklad zmluvy a notára zaplatené v sume 300 €
8. Úroky z úveru, ktorý bol použitý na obstaranie tohto stroja zaplatené do dňa zaradenia stroja do používania v sume 900 €.
9. Zároveň pri úhrade faktúry za nákup stroja vzniká kurzový rozdiel:
 - **Dátum úhrady faktúry: 20. marec**
 Kurz banky pri úhrade z účtu: **1 GBP = 1,19 €**
 Skutočne zaplatená suma: **47 500 × 1,19 = 56 525 €**
 - **Kurzový rozdiel:**
 56 525 € (skutočná platba) – 55 575 € (záväzok) = **950 € kurzová strata**

Riešenie:

V našom príklade je oceňovacou veličinou **obstarávacia cena**, ktorá v sebe zahŕňa cenu obstarania a náklady súvisiace s obstaraním, ktoré musíme posúdiť. Postup výpočtu vstupnej ceny majetku je podľa slovenskej úpravy rovnaký ako podľa IAS/IFRS.

Do obstarávacej ceny dlhodobého hmotného majetku tieto náklady:

Patria	Nepatria
• Kúpna cena (vrátane zliav) • Doprava • Montáž, inštalácia • Colné poplatky, poistenie počas prepravy • Úroky z úveru (do zaradenia do užívania)	• Školenia obsluhy • Zmluvné pokuty, penále, sankcie • Administratívne a právne náklady nesúvisiace priamo s uvedením majetku do užívania

Suma obstarávacej ceny (OC) vychádza s rovnakým výsledkom, ale s odlišným legislatívnym základom pre SR (§ 25 zákona o účtovníctve a postupy účtovania pre podnikateľov) a pre IAS/IFRS (IAS 16, IAS 21 a IAS 23).

Obstarávacia cena = 55 575 € + 2 500 € + 1 800 € + 600 € + 1 200 € + 900 € = 62 575 €

Náklad	Výška (€)	Zaradenie do OC podľa SR/IFRS?
1. Kúpna cena (prepočítaná pri prijatí faktúry)	55 575 €	Áno
2. Dopravné náklady	2 500 €	Áno
3. Clo a colné poplatky	1 800 €	Áno
4. Poistenie počas prepravy	600 €	Áno
5. Montáž a inštalácia	1 200 €	Áno
6. Školenie obsluhy	700 €	Nie

7. Administratívne náklady (preklad zmluvy, notár)	300 €	Nie
8. Úroky z úveru na kúpu stroja (do zaradenia)	900 €	Áno
9. Kurzový rozdiel pri úhrade faktúry	950 €	Nie

Po tom, čo bol baliaci stroj prepravený do priestorov účtovnej jednotky a nainštalovaný, ho môžeme zaradiť. Dátum zaradenia stroja je 25. marca. Predpokladaná doba využitia stroja je 5 rokov.

Účtovná jednotka Trust, s.r.o. má v internej smernici k odpisovaniu dlhodobého majetku okrem iného uvedené, že nadobudnutý majetok začína odpisovať od začiatku nasledujúceho mesiaca od mesiaca zaradenia majetku do používania. Účtovná jednotka zaokrúhľuje mesačné odpisy smerom na celé eurá matematicky. Pri vyradení majetku ho odpisuje do konca mesiaca vyradenia alebo do dosiahnutia sumy vstupnej ceny.

Vypočítajte rôzne druhy odpisov pre výrobný stroj, zhodnoťte jednotlivé metódy výpočtu a ich vplyv na výsledok hospodárenia.

- A) Lineárna metóda
- B) Výkonová metóda
- C) Metóda DDB
- D) Metóda SYD

A) Lineárna metóda

Obstarávacia cena stroja: 62 575 €

Doba použiteľnosti: 5 rokov = 60 mesiacov

Prvý rok: odpis za 9 mesiacov (apríl–december)

Posledný rok: odpis za 3 mesiace (január–marec)

Mesačný odpis vypočítame nasledovne : $62\,575 \text{ €} / 60 \text{ mesiacov} = 1\,042,91 \text{ €}$, po zaokrúhlení je mesačný odpis 1 043 €. V prvom roku pre násobíme mesačný odpis x 9 mesiacov. Nasledujúce roky počítame odpis za celých 12 mesiacov až po predposledný rok, kedy zistíme sumu zostatkovej ceny. V poslednom roku si prvé mesiace môžeme prepočítať ako mesačný odpis 1043×2 mesiace, avšak posledný mesiac musíme odpísať maximálne sumu do výšky vstupnej ceny, t. j. nie je možné ísť do mínusu, preto suma odpisu v poslednom mesiaci 6. roku je už len 1 038 €.

Celkový výpočet odpisov lineárnej metódy a zostatková cena stroja sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Rok	Odpis v €	Zostatková cena v €
1	9 387 €	53 188 €
2	12 516 €	40 672 €
3	12 516 €	28 156 €
4	12 516 €	15 640 €

5	12 516 €	3 124 €
6	3 124 €	0 €

B) Výkonová metóda

Očakávaný celkový výkon : 2 000 000 kusov zabalených výrobkov

Ročný plánovaný výkon:

1. rok: 350 000 ks
2. rok: 450 000 ks
3. rok: 400 000 ks
4. rok: 450 000 ks
5. rok: 350 000 ks

Odpis na 1 ks výrobku = $62\,575\text{ €} / 2\,000\,000\text{ ks} = 0,03129\text{ €/ks}$

Ročné odpisy na základe reálneho počtu zabalených výrobkov je nasledovný:

Rok	Výkon (ks)	Ročný odpis v €	Zostatková hodnota v €
1.	350 000 ks	10 952 €	51 623 €
2.	450 000 ks	14 081 €	37 542 €
3.	400 000 ks	12 516 €	25 026 €
4.	450 000 ks	14 081 €	10 945 €
5.	350 000 ks	10 945 €	0 €

Ak by sme v poslednom roku postupovali pri výpočte podľa počtu skutočne zabalených výrobkov, vyšla by nám suma ročného odpisu zaokrúhlená na celé eurá vo výške 10 952 €. Nakoľko zostatková cena je už len 10 945 €, odpis môžeme uplatniť maximálne v tejto sume.

C) Metóda DDB

Pri metódach odpisovania podľa IAS/IFRS musíme brať pri výpočte do úvahy aj reziduálnu hodnotu, ktorú by účtovná jednotka v súčasnosti získala z vyradenia majetku, avšak v našom príklade táto hodnota bude nulová. Výpočet odpisov sa bežne robí na ročnej báze, pre účely nášho príkladu si však ukážeme postup prepočtu na mesačné odpisy, aby sme mali porovnateľné údaje s metódami výpočtu podľa slovenskej právnej úpravy.

Ročnú sadzbu vypočítame ako : $2 \times = 40\%$

Ak chceme získať mesačnú sadzbu jednoducho predelíme $= 3,333\%$

Mesačný odpis vypočítame ako $62\,575\text{ €} \times 0,03333 = 2085,62\text{ €}$ zaokrúhlene 2 086 €.

Odpis za prvý rok vypočítame $2\,086\text{ €} \times 9\text{ mesiacov} = 18\,774\text{ €}$. Odpis v poslednom roku sa prispôsobuje sume zostatku do výšky vstupnej ceny.

Odpisy za jednotlivé roky sú uvedené v prehľadnej tabuľke:

Rok	Zostatok na začiatku roka v €	Odpis v €	Zostatok na konci roka v €
1. (9 mesiacov)	62 575 €	18 774 €	43 801 €
2. (12 mesiacov)	43 801 €	17 520 €	26 281 €
3. (12 mesiacov)	26 281 €	10 512 €	15 769 €
4. (12 mesiacov)	15 769 €	6 308 €	9 461 €
5. (12 mesiacov)	9 461 €	3 784 €	5 677 €
6. (3 mesiace)	5 677 €	5 677 €	0 €

D) Metóda SYD

Súčet rokov pri 5-ročnej životnosti stroja metódu SYD vypočítame nasledovne:

Súčet rokov = $5+4+3+2+1 = 15$

Vzorec pre odpis v 1 roku = x 62 575 €. V každom nasledujúcom roku sa bude dávať do čitateľa zostávajúci počet rokov odpisovania. Odpisy pre jednotlivé roky sú uvedené v nasledujúcej tabuľke:

Rok	Zostávajúci počet rokov odpisovania	Podiel	Ročný odpis v €	Úprava odpisu	Suma odpisu v €
1	5	5/15	20 858 €	$20\,858 / 12 \times 9 = 15\,644$ €	15 644 €
2	4	4/15	16 687 €	celý rok	16 687 €
3	3	3/15	12 515 €	celý rok	12 515 €
4	2	2/15	8 343 €	celý rok	8 343 €
5	1	1/15	4 172 €	$4\,172 / 12 \times 3 = 1\,043$ €	1 043 €
Suma	15	x	62 575 €	x	54 232 €
5 alebo 6 rok	Rozdiel, ktorý treba doúčtovať			$62\,575 \text{ €} - 54\,232 \text{ €} = 8\,343 \text{ €}$	8 343 €

Pri výpočte odpisov metódou SYD sa postupuje bežne na ročnej báze. Ak chceme mať presnú sumu odpisov prepočítanú na mesačnej báze, vznikajú v 1. roku a poslednom roku rozdiely, ktoré treba vysporiadať najneskôr v poslednom roku odpisovania. Ako vidieť aj v našom príklade tak musíme doúčtovať sumu 8 343 €, ktorá ostala pri úprave odpisov na mesačnú bázu. Účtovná jednotka sa môže rozhodnúť **pripočítať túto sumu v piatom roku ku alikvotnej sume odpisu, ktorá bola za 3 mesiace vo výške 1 043 €, aby mohla ukončiť odpisovanie daného majetku v 5 roku.** V našom príklade by tak odpis v 5 roku odpisovania predstavoval súčet súm $1\,043 \text{ €} + 8\,343 \text{ €} = 9\,386 \text{ €}$. Ak by sa účtovná jednotka rozhodla o prenesení sumy 8 343 € do ďalšieho roku, môže tak urobiť, musí však mať túto informáciu uvedenú v internej smernici k odpisovaniu.

Porovnanie odpisov uvádzame prehľadne spracované v nasledujúcej tabuľke:

Rok	Lineárna (€)	Výkonová (€)	DDB (€)	SYD (€)
1	9 387 €	10 952 €	18 774 €	15 644 €
2	12 516 €	14 081 €	17 520 €	16 687 €
3	12 516 €	12 516 €	10 512 €	12 515 €
4	12 516 €	14 081 €	6 308 €	8 343 €
5	12 516 €	10 945 €	3 784 €	1 043 €
6	3 124 €	0 €	5 677 €	8 343 €
Spolu	62 575 €	62 575 €	62 575 €	62 575 €

Každá účtovná jednotka by sa mala rozhodovať pri zaradení a odpisovaní dlhodobého majetku podľa účelu využitia a predpokladanej doby životnosti alebo výkonnosti daného majetku. Uvedené účtovné metódy odpisovania by sme mohli zhrnúť nasledovne:

- **Lineárna metóda** predstavuje rovnomerné náklady, je jednoduchá a predvídateľná,
- **Výkonová metóda** je vhodná pre výrobné stroje nakoľko zobrazuje reálnu spotrebu,
- **DDB** uplatňuje vyššie odpisy na začiatku, preto je vhodná pri rýchlom zastarávaní majetku
- **SYD** predstavuje miernejšie zrýchlené odpisovanie ako DDB, má klesajúcu tendenciu, preto je vhodná tiež pre majetok, ktorý sa rýchlo zastará, avšak nevýhodou je vysoký odpis v poslednom roku, ak účtovná jednotka počíta na báze mesačných odpisov, čo zvyšuje náklady v poslednom roku a môže znižovať schopnosť investície do nového majetku.

Príklad 5.4 – neriešený: Výpočet odpisov dlhodobého majetku

Spoločnosť Alfabet, s.r.o. si obstarala výrobné zariadenie v hodnote 3 600 €. V odpisovom pláne má stanovenú predpokladanú dobu použitia zariadenia na 6 rokov a zvyškovú hodnotu pri vyradení zariadenia z používania vo výške 400 €.

Úloha 1: Vypočítajte výšku ročného odpisu pri použití metódy rovnomerného odpisovania

Úloha 2: Vypočítajte ročné odpisy pri použití metódy DDB

Rok	Účtovná hodnota na začiatku roka (odpisová základňa)	% odpisu	Odpis	Oprávky	Účtovná hodnota na konci roka (zostatková hodnota)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Vysvetlite postup pri výpočte odpisu v 6. roku

Úloha 3: Vypočítajte ročné odpisy pri použití metódy SYD

Rok	Odpisová základňa	Zostávajúca doba životnosti v rokoch	Sadzba	Odpis	Účtovná hodnota na konci roka (zostatková hodnota)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Úloha 4: Vypočítajte ročné odpisy výrobného zariadenia podľa výkonu, ak predpokladaný objem vyrobených výrobkov je 50 000 ks, pričom počet vyrobených kusov v jednotlivých rokoch je nasledovný:

2010 10 000 ks
 2011 18 000 ks
 2012 12 000 ks
 2013 7 000 ks
 2014 3 000 ks

Rok	Odpisová základňa	Skutočný počet jednotiek výkonu	Odpis	Účtovná hodnota na konci roka (zostatková hodnota)
1				
2				
3				
4				
5				
Spolu				

Príklad 5.5 – neriešený: *Výpočet účtovných a daňových odpisov*

Spoločnosť Acctify s.r.o. si obstarala nábytkovú zostavu v hodnote 12 000 eur dňa 27.2.2025. Dňa 28.2.2025 ju prišiel montážnik zmontovať na základe čoho ju spoločnosť zaradila do používania. V internej smernici k dlhodobému hmotnému majetku (DHM) má uvedené, že odpisovať začína od nasledujúceho mesiaca po zaradení majetku do užívania. Plánovaná doba používania nábytkovej zostavy je 8 rokov.

Úloha: Vypočítajte účtovné odpisy a daňové odpisy nábytkovej zostavy, pričom pre daňové odpisy nájdite vhodnú odpisovú skupinu. Porozprávajte sa o vplyve rozdielov medzi účtovnými a daňovými odpismi na výsledok hospodárenia z účtovného aj daňového hľadiska.

Účtovné odpisy

Rok	Počet odpisovania	Ročný odpis (€)	Zostatková cena (€)
Spolu			

Daňové odpisy

Rok	Počet odpisovania	Ročný odpis (€)	Zostatková cena (€)
Spolu			

Zoznam použitej literatúry:

- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2024-10-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- MAJDÚCHOVÁ, H., NEUMANNOVÁ, A.: *Podnikové hospodárstvo pre manažérov*. Bratislava: Iura Edition, 2009.
- MEDZINÁRODNÝ ŠTANDARD FINANČNÉHO VÝKAZNÍCTVA 5 - Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činností
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 1 – Presentácia účtovnej závierky.
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 16 – Nehnuteľnosti, stroje a zariadenia.
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 40 – Investičný nehmotný majetok.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

5. ASSET

Each accounting entity needs to dispose of certain assets in carrying out its business activities. Accounting entities producing products need production premises, production machinery and equipment for their activities. Accounting entities providing services need mainly computers, various software, office space, equipment and others to carry out their activities. The list of listed types of assets is not exhaustive, and accounting entities use a combination of different types of assets for the purposes of carrying out their business activities.

For an accounting entity to be able to use a given asset, it must have legal or economic ownership of the given asset or lease the given asset for a fee. It is therefore necessary, in view of the large number of types of assets and the ways in which an accounting entity can acquire and subsequently dispose of them, to determine uniform rules for their assessment, identification, valuation, or reporting and disclosure of information about the given asset. Šlosárová et al., (2016).

5.1 Definition and definition of assets according to IAS/IFRS standards

An asset, also known as an asset, according to IAS/IFRS, is defined in the IAS/IFRS conceptual framework as an economic resource (means) controlled by an entity that results from past events and from which future economic benefits are expected to flow to the entity. Control of economic resources is understood as the power of the entity to obtain future economic benefits from an asset (i.e. the ability to control it) regardless of whether the entity owns it. An asset defined in this way can be described as **an asset in the broader sense**.

For an asset to be recognized in the balance sheet, which we consider to be **an asset in the narrower sense**, it must meet the above definition requirements, including:

- it is probable (i.e. sufficiently certain) that the asset will generate future economic benefits for the entity and
- the asset can be measured reliably.

In the Slovak Republic, unlike IFRS, a special designation is used for assets in the narrow sense - assets, while assets are that part of assets that is reported in the balance sheet.

Assets, together with liabilities and equity, represent the basic items of the balance sheet (according to IAS/IFRS, it is **a statement of financial position**). The IAS 1 standard - Presentation of financial statements contains a list of items that the balance sheet should contain, if the accounting entity has a purpose for them. According to IAS 1, the balance sheet must include at least the following asset items:

- property, plant and equipment, (IAS 16)
- investment property, (IAS 40)
- intangible assets, (IAS 38)
- financial instruments, (IAS 32, IFRS 9)
- investments accounted for using the equity method (IAS 28)
- biological assets (IAS 41)
- inventories, (IAS 2)
- trade and other receivables,
- cash and cash equivalents (IAS 32, IFRS 9)
- current income tax receivables,
- deferred tax assets, (IAS 12)

- non-current assets classified as held for sale and disposal groups classified as held for sale.

When classifying assets, an entity bases its classification on how the asset is reported in the statement of financial position. According to IAS 1, an entity must normally present a classified statement of financial position with a breakdown into current assets and non-current assets, unless a presentation based on liquidity does not provide reliable information. From the perspective of preparing the balance sheet, this results in a basic classification of assets into non-current and current assets, while the order of items in the balance sheet is usually arranged according to liquidity, starting with the most liquid form of asset, according to IAS/IFRS.

Non-current assets of an entity are assets whose value is realized through their long-term continuous use. **Current assets**, according to IAS 1, are assets that meet at least one of the conditions listed in Scheme 5.1.

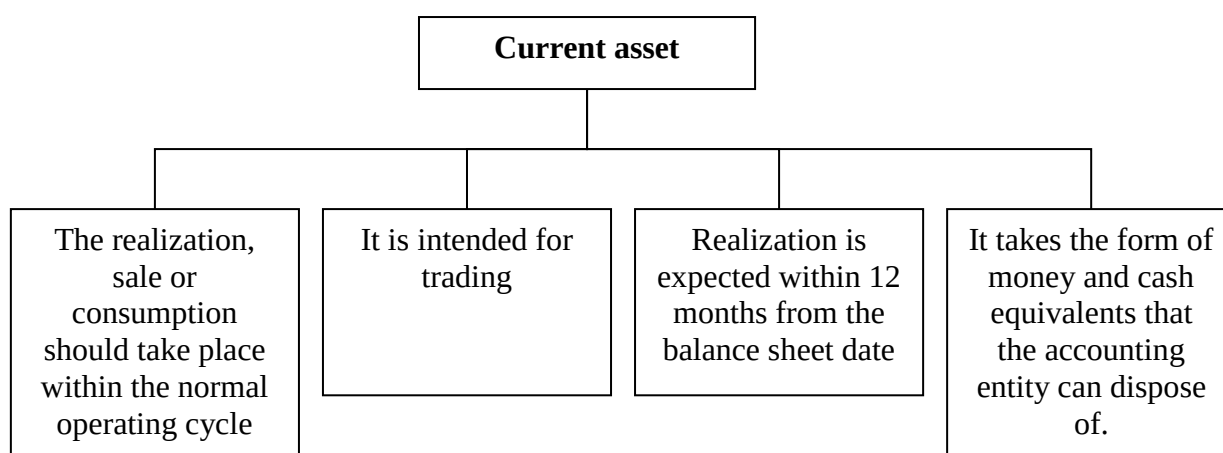

Figure Nr. 5.1: *Definition of the category of current assets*
 Source: *processed according to Tumpach, M., 2006*

If an asset does not meet any of the conditions listed in this scheme, it is a non-current asset.

In addition to classifying assets as current and non-current, it is important to define assets in terms **of their form**, according to which we distinguish intangible, tangible and financial assets. In simple terms, we can characterize intangible assets as assets without physical substance, and tangible assets as assets with physical substance. Tangible assets can be classified as non-current assets, such as machinery and buildings, as well as current assets, such as inventories, which also applies to other forms of assets, that they can be reported on the balance sheet as non-current assets or current assets, depending on the length of time in the accounting entity and the purpose of the acquisition. In the case of financial assets, these are assets of financial substance. IAS/IFRS do not define these forms of assets directly, but within the framework of specific standards designed for individual types of assets. The following IAS/IFRS standards deal with the selected types of assets:

- IAS 2 – Inventories (hereinafter also IAS 2),
- IAS 16 – Property, Plant and Equipment (hereinafter also IAS 16),
- IAS 32 – Financial Instruments: Presentation (hereinafter also IAS 32),
- IAS 38 – Intangible Assets (hereinafter also IAS 38),

- IAS 40 – Investment Property (hereinafter also IAS 40),,
- IFRS 5 – Non-current Assets Held for Sale and Discontinuation (hereinafter also IFRS 5),
- IFRS 9 – Financial Instruments (hereinafter also IFRS 9, replacement for IAS 39 - Financial Instruments: Recognition and Measurement).

5.1.1 Definition of Non-Current Assets under IAS IFRS

Non-current assets are related to the long-term use of assets in an entity. For non-current assets, the entity allocates the cost of the asset based on the number of years the asset will be used, rather than allocating the entire cost to the accounting period in which the asset was purchased. Depending on the type of asset, the asset may be depreciated or amortized. Within non-current assets, we will encounter non-current intangible assets, tangible assets and financial assets. The boundary and intersections of the definition of assets between specific types of assets are limited by individual IAS/IFRS standards.

Non-current intangible assets are an important part of non-current assets, which are managed under IAS/IFRS according to IAS 38 - **Intangible Assets**. This standard describes the accounting requirements for **intangible assets** that are non-monetary assets, do not have physical substance and are identifiable (either separable or arising from contractual or other legal rights). IAS 38 permits an entity to recognise an intangible asset only if it is probable that future economic benefits associated with the asset will flow to the entity, the cost of the asset can be measured reliably, and the entity has control over the asset. If this definition of an intangible asset is not met in even one of the requirements, the amount spent on acquiring the intangible asset is recognised as an expense. Examples of intangible assets under IAS 38 include patented technology, computer software (only if it is not part of hardware equipment), databases, internet domains, licences, etc.

Intangible assets that meet the relevant recognition criteria are initially recognised at cost, subsequently measured at cost or using the revaluation model and amortised systematically over their useful lives if the final useful life of the asset can be determined. Intangible assets with indefinite useful lives are not amortized but must be tested for impairment at each balance sheet date.

The definition of non-current tangible assets under IAS/IFRS is not found directly, but through IAS 16 - **Property, Plant and Equipment**, where these non-current items are characterized as **tangible items** that:

- a) are held for use in the production or supply of goods or services, for rental to third parties or for administrative purposes; and
- b) are expected to be used for more than one period.

Items of property, plant and equipment (also referred to in some literature as property, plant and equipment) should be recognized as assets if it is probable that future economic benefits associated with the asset will flow to the entity and the cost of acquiring the asset can be measured reliably. Examples of this type of tangible assets are land, buildings, machinery, means of transport, fruiting plants and the like used for the operational purposes of the accounting entity to achieve economic benefits arising from them. In Slovak legislation, we would find them under the term long-term tangible assets accounted for in account groups 02 - Tangible fixed assets – depreciated and 03 - Tangible fixed assets – not depreciated.

IAS 16 also lists assets that are **not within** its scope. These include:

- property, plant and equipment that are reclassified and designated as held for sale under

IFRS 5, which is described below;

- biological assets, which are specifically covered by IAS 41 Agriculture;
- minerals, which are specifically covered by IFRS 6 Exploration for and Evaluation of Mineral Deposits and the Like.

Assets such as property are considered non-current assets because they are typically used for long-term business purposes and if an entity were to decide to sell them, this process would typically take more than one accounting period, but the classification of any type of asset into the correct category always depends **on the purpose of the acquisition**.

The same accounting rules as in IAS 16 apply to investment property, which in IAS 40 (Investment Property) means an asset (land, building or part of a building or both) **held to earn rentals** or for capital **appreciation** or both. Examples of such assets include:

- land held for long-term capital appreciation,
- land held for an unspecified future use,
- a building leased under an operating lease (the difference is that if the building were classified as an asset leased under a finance lease, IFRS 16 - Leases would apply),
- an empty building held for rent under an operating lease,
- a property that is being constructed or developed for future use as investment property.

This means that this asset is not used by the accounting entity for its current business activities but is an investment in real estate for the purpose of appreciation. In the Slovak sense, we would speak of long-term financial assets accounted for in account group 06 - Non-current financial assets.

It is important to mention the rules when in the case of real estate, the IAS 16 standard is followed and when according to IAS 40 in the case of, for example, part of a building used by the accounting entity and at the same time held for rental or capital appreciation. If parts of a building can be sold or rented separately, the accounting entity must also report them separately. The part of a building used by the accounting entity is monitored by IAS 16, the part held as an investment fall under IAS 40. If separation of parts is not possible, the building can be classified under IAS 40 only if the part used by the accounting entity is insignificant.

In practice, a situation may also arise when the purpose of use of a property changes. Accordingly, the property item is reclassified to the appropriate category. For example, an accounting entity may use a building for its own employees to carry out business activities, but the employees have started to work more from home, so it no longer needs to use entire floors for its own purposes and starts to rent them out to other business entities. The accounting entity will have to reclassify assets accounted for under IAS 16 to investment property under IAS 40.

Transfers of assets from investment property under IAS 40 to assets under IAS 16 or vice versa can be made if there is a change in the use of the asset. However, a special category standing at the interface between non-current and current assets is assets where the purpose of use of a non-current asset classified under IAS 16 or IAS 40 changes and ceases to fulfill its original function as a result of a decision by the accounting entity's management. The decision is mostly related to the intention to terminate some economic activity of the accounting entity for various reasons, while this non-current asset should be available for immediate sale in its current condition and its sale should be highly probable within 1 year. Such assets must be appropriately reclassified and also reported according to the rules of **IFRS 5 - Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations**. After reclassification, these assets will cease to be depreciated. This category includes non-current assets intended for sale, which must be reported as a separate item in current assets according to IAS/IFRS. Slovak accounting

legislation does not separately record such a category of non-current assets and records it within other items of non-current assets.

Non-current assets may also include long-term **financial assets**. The time perspective is key in the classification of financial assets according to **IAS 32 - Financial Instruments: Presentation**, in conjunction with **IFRS 9 - Financial Instruments**. These standards describe the accounting requirements for the recognition, measurement, impairment and general accounting for financial instruments.

A financial instrument is a contract that gives rise to a financial asset (asset) of one entity and a financial liability or equity instrument of another entity. Common examples of financial assets are cash, demand and time deposits, debt and equity securities. These are financial instruments from the perspective of both the holder and the issuer. This category includes investments in subsidiaries, associates and joint ventures. The decisive factor in classifying a financial asset as non-current is the fact that the accounting entity will hold its financial investment for more than 12 months from the date on which it prepares the financial statements. If the financial asset is expected to be sold or settled within 12 months, it will be a short-term financial asset that will be reported as current assets, which applies equally to IAS/IFRS and Slovak accounting legislation.

5.1.2 Definition of basic types of current assets according to IAS/IFRS

As previously mentioned, the realization of current assets usually takes place within the operating cycle within 12 months, which means that they can be easily converted into cash. Current assets include financial assets, receivables and inventories. The order of characteristics of these types of current assets is presented according to the usual method of reporting these assets in the balance sheet according to IAS/IFRS, starting with the most liquid asset.

Financial assets are assets that derive their value from a contractual right to what they represent. A characteristic of short-term financial assets is their liquidity and immediate marketability. Examples of financial assets include cash, bank deposits, stocks, investments in bonds and equity issued by other entities, and derivative financial assets with maturities of up to 1 year.

Cash is the most established and liquid type of current asset, and includes cash equivalents, food stamps, and checks. Cash equivalents are very safe assets that can be easily converted into cash.

Bank accounts are used for routine payments and to cover financial emergencies, while savings accounts with maturities of up to 1 year are easily converted into cash when needed.

Short-term financial assets include stocks, bonds, and other financial instruments that are traded in an active market.

When accounting for and reporting financial assets under IFRS, the primary standard is IFRS 9, which determines the classification and measurement of financial assets and liabilities. There are other standards that supplement it for the correct definition of financial assets. For example, the standard is:

- IFRS 7 - Financial Instruments: Disclosures, which supplements it by setting out requirements for the disclosure of information about risks and accounting policies.
- IFRS 13 - Fair Value Measurement - provides guidance on fair value measurement and defines a hierarchy of input data.
- IAS 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, if a company acquires

financial assets in a foreign currency, regulates the translation and reporting of these assets.

All the above standards are applied when accounting for and reporting financial assets in order to ensure transparent financial reporting and disclosure of information in the financial statements.

Receivables represent a creditor's claim for performance from a debtor. In practice, it is common for accounting entities to sell products or provide services to customers who do not pay immediately upon purchase. Therefore, accounting entities issue an invoice to them, which represents a kind of temporary credit for the customer until the payment deadline. When collecting a receivable, the accounting entity receives payment and the accounting entity's claim, i.e. the receivable is extinguished.

IFRS does not explicitly define the term receivable anywhere, nor does it deal with it in a specific standard, but in various places in several standards. Receivables are presented and included in IFRS as part of financial assets, although they are reported separately as an item outside financial assets in the statement of financial position according to IAS 1.

Inventories include, according to IAS 2, assets held for sale in the ordinary course of business (finished goods), assets in the process of production held for sale in the ordinary course of business (work in progress) and materials and supplies consumed in production (raw materials). The objective of this standard is to prescribe the accounting treatment of inventories and applies to all types of inventories, except those that are directly described in other standards, such as IAS 11 – Construction Contracts for work in progress for construction contracts, IAS 32 and IAS 39 for financial instruments and, in the case of biological assets related to agricultural activities, IAS 41 – Agriculture.

Depending on the entity's focus, the exact composition of the inventory account varies. For example, a manufacturing company will have a large number of raw materials, while a retail or service company will have almost none. The composition of a retail company's inventory usually consists of goods purchased from manufacturers and wholesalers. The common classifications of inventories in IAS 2 are materials, work in progress, and finished goods and merchandise.

Materials and raw materials are resources that are used in production as starting elements. Examples of raw materials include metals purchased by car manufacturers, food ingredients held by food preparation companies, and the like.

Work in progress includes items that are in the process of being transformed during production and are to be converted into finished goods. For example, work in progress would be an engine under the hood or a car interior for a car manufacturer that is currently being manufactured.

Finished goods are goods that have undergone production and are ready for sale, such as completed cars.

It is typical for *goods* that the company does not change their form, use, or lease the goods between purchase and sale. Retailers who buy and resell goods usually refer to inventories as "merchandise," which includes finished goods purchased from manufacturers and can be resold immediately. Examples of goods are electronics, clothing, and cars held by retailers.

5.1.3 Depreciation of assets under IAS/IFRS

When acquiring a non-current tangible asset, the cost of acquiring the asset is allocated over its useful life through depreciation. **Depreciation** is defined under IAS 16 as: “the systematic allocation of the depreciable amount of an asset over its useful life.” The depreciation method used should reflect the pattern in which the entity will consume future economic benefits. Depreciation applies to all property, plant and equipment, whether held at historical cost or revalued amount, except for investment property measured at fair value in accordance with IAS 40, which is not depreciated, and any asset that has an indefinite useful life, such as land. Depreciation charged in the period is recognised in the income statement unless it is included in the carrying amount of another asset.

Land, buildings and equipment are depreciated by the entity over the useful life of the asset. According to IAS/IFRS, the depreciable amount is reduced by the **residual value**, which represents the estimated amount that the accounting entity would currently receive from the disposal of the asset, for example by sale, after deducting the estimated costs of disposal. We do not apply this item according to Slovak legislation.

A fixed asset may consist of several significant components - components that have different useful lives. Each component is treated separately and depreciated over its individual useful life. However, if their useful lives are almost the same, components can be grouped for the purpose of depreciation. **Component depreciation** can also be found in Slovak legislation.

According to IAS/IFRS standards, it is also important to distinguish between expenses incurred for routine repairs and maintenance, which help maintain the economic performance of the asset (they are an expense of the accounting period) and **expenses that increase the economic performance of the asset** (they are capitalized into the value of the original asset and reported in the balance sheet). In Slovak terminology, this is the term technical valuation, which means expenses for completed superstructures, extensions, construction modifications, modernizations and reconstructions of assets if they exceed EUR 1,700 in total for an individual asset for the tax period.

In connection with repairs, it is important to highlight the term **general inspections**, which is not regulated in Slovak accounting legislation, according to IAS/IFRS. General inspections are carried out on long-term assets regularly at a certain time frequency, regardless of whether parts of the asset are replaced. When each major inspection is carried out, its costs are recognized in the book value of the property, plant and equipment item, if the recognition criteria are met and they are subject to depreciation until the time of the next general inspection.

A special position in asset depreciation is represented by **spare parts**, which are distinguished according to their importance in relation to the total asset. If they are significant spare parts, they are classified as land, buildings, equipment and are subject to depreciation. If they are insignificant spare parts that are part of the normal cycle of production or provision of services, they will fall under the scope of IAS 2 - Inventories. According to Slovak legislation, spare parts are always recorded as inventories.

Accounting units can use different types of depreciation methods according to the standards, which must, however, reflect the use of the asset in the company. The most used methods include the straight-line depreciation method, the performance method, the DDB method (double declining balance method) and the SYD method (sum of the years digits).

The **straight-line depreciation method** is defined by the following relationship:

$$\text{Annual depreciation} = (\text{Cost} - \text{Residual value}) / (\text{Useful life})$$

The DDB method is based on a constant depreciation rate and a decreasing depreciation base:

$$\text{Annual rate for the DDB method} = 2 \times (100\%) / (\text{Useful life})$$

$$\text{Annual depreciation} = \text{Residual value at the beginning of the year} \times \text{Annual rate}$$

The SYD method, on the other hand, is based on a decreasing depreciation rate and a constant depreciation base:

$$\text{Depreciation using the SYD method} = (\text{Remaining number of years of depreciation}) / (\text{Sum of years of useful life}) \times (\text{Cost} - \text{Residual value})$$

The performance method is based on the principle of the expected performance of the asset (total performance), which represents its useful life:

$$\text{Annual depreciation} = (\text{Cost} - \text{residual value}) / (\text{expected total output})$$

The depreciation period and method are reviewed at the end of each accounting period and, if there are differences from the originally planned useful life, may be adjusted in accordance with IAS 8 - Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors.

5.2 Definition and delimitation of assets under Slovak law

When defining assets, we proceed directly from the Accounting Act, according to which **assets** are those assets of an accounting entity that are the result of past events, are almost certain to increase the economic benefits of the accounting entity in the future, can be reliably measured and are reported in the financial statements. We also find here the definition **of assets**, by which we understand economic resources that are the result of past events and are expected to lead to an increase in economic benefits in the future. Assets consist of property and other assets.

When classifying assets according to Slovak legislation, the following classification of assets is used:

- from the point of view of the relationship **to the operating cycle** and also when reporting on the balance sheet, we find assets classified into:

- a) *non-current assets* - in the operating cycle they are used for several years, while maintaining their form and gradually depreciating with use (usually identified with long-term assets, such as buildings, machinery, cars, etc.),
- b) *current assets* in the operating cycle are used for no more than one year, change their form or are consumed once within the cycle (usually identified with short-term assets, such as products, goods, receivables, money, etc.),
- **from the point of view of liquidity**, which represents the ability of assets to be converted into money, we classify assets into:
 - a) *the most liquid* (money, bank accounts)
 - b) *less liquid* (money in a term account tied to a certain maturity date)
 - c) *illiquid* (real estate, machinery, equipment, licenses, etc.)
- **from a time perspective:**
 - a) *long-term* - assets whose useful life, agreed maturity or settlement in another way is longer than one year (for example, land, machinery, long-term financial assets such as shares in another accounting unit held for more than 1 year)
 - b) *short-term* - assets whose useful life, agreed maturity or settlement in another way is no more than one year (for example, inventories, securities with a maturity of less than one year, short-term receivables),
- **from a nature (substance) perspective:**
 - a) *tangible assets* represent types of assets that have a tangible form (in the case of long-term assets, this can be, for example, a machine, a means of transport, a computer, and in the case of short-term assets, they have a tangible nature of inventories)
 - b) *intangible assets* represent those types of assets that have an intangible nature (in the case of long-term assets, this is, for example, software, patents, licenses; in the case of short-term use, they are classified as costs within services)
 - c) *financial assets* represent those types of assets that have financial nature (it can be both long-term and short-term financial assets, for example cash, securities, term deposits, etc.).

5.2.1 Characteristics of the basic types of non-current assets according to Slovak legislation

Non-current assets represent that part of the assets that does not change its form in the transformation (operational) process of the accounting entity and operates in it for a long time. Non-current assets are reported in the balance sheet according to Slovak legislation as:

- long-term intangible assets
- long-term tangible assets
- long-term financial assets

All the above items of non-current assets contain the designation "long-term" in their definition, which is based on the very nature of this asset and at the same time Slovak accounting regulations use the term "Long-term assets" when defining and classifying this asset. Accounting procedures then define individual items of long-term assets quite precisely compared to IFRS.

Long-term intangible assets are intangible assets whose valuation is higher than 2,400 euros (the stated amount is based on the Income Tax Act, while accounting procedures directly refer to this amount) and the useful life is longer than 1 year, and it is valid that this asset exists separately and is not part of another type of asset. Long-term intangible assets include:

- **capitalized development costs**, which constitute long-term intangible assets created by the accounting entity's own development or in the course of its development (for example, the results of successfully completed development work - design, manufacture and testing of prototypes and models before the start of production, technological procedures, etc.);
- **software** represents the software of computers and laptops used in the accounting unit, and it must be purchased separately, not as part of the hardware, or created by the own activity for the purpose of trading with it, or in order to use it for the purposes of the accounting unit (for example, operating systems, application programs, graphic applications, multimedia applications, etc.);
- **valuable rights** are the results of creative intellectual activity that were acquired for a fee (by purchase, exchange or non-monetary contribution), inventions, licenses, trademarks, copyrights, know-how, etc.;
- **goodwill**, which represents the good name of a brand, product or accounting unit. According to Section 37, paragraph 9 of the Accounting Procedures, goodwill represents the positive difference between the acquisition price and the acquirer's share of the fair value of the acquired identified assets and liabilities on the date of acquisition. If this difference is negative, it is negative goodwill. Goodwill is recorded upon purchase, exchange or contribution of a business or part of it, as well as upon merger, consolidation or division of companies or cooperatives. If it is created by an accounting entity through its own activities, it cannot be capitalized as a long-term intangible asset;
- **other long-term intangible assets** - these are long-term intangible assets with a valuation of EUR 2,400 or less and a useful life of more than one year (for example, a purchased technological process in the amount of EUR 1,800). However, we do not include here the costs of training and seminars, market research, certificates or studies, which represent the current costs of the accounting entity.

Tangible fixed assets are understood to be tangible assets with a useful life of more than 1 year. The definition of this asset is based on accounting procedures, according to which we classify the following as long-term tangible assets:

- **land** - is long-term tangible assets regardless of the input price, if the accounting unit has ownership rights to them (for example, arable land, agricultural land, forests, etc.),
- **buildings, apartments and non-residential premises** (for example, production halls, warehouses, roads, gas pipelines, company apartments, botanical and zoological gardens, etc.),
- **works of art**, if they are not part of buildings and **collections, objects made of precious metals**, if they are not long-term financial assets, are long-term tangible assets regardless of the input price (for example, paintings, sculptures, collections of commemorative coins, etc.)
- **separately movable things and sets of movable things**, if they have a separate technical and economic purpose, the useful life is longer than one year and their valuation is higher than 1,700 euros according to the Income Tax Act (for example, machines, devices and equipment, means of transport, production line, etc., however, separate movable items with a price of 1,700 euros or less may also be included here, if the accounting entity decides so in its internal regulations),

- **growing units of permanent crops** - this includes growing units with a fertility period longer than three years, regardless of the input price (for example, orchards, bushes, vineyards, hop fields, etc.)
- **basic herd and draft animals** - are long-term tangible assets regardless of the input price (for example, pigs, cows, racehorses, etc.),
- **openings of new quarries, sand pits, technical reclamation, technical evaluation** and others, if they are not part of the input price of other long-term tangible assets (for example, a quarry, access road to a gas station, etc.).

As can be seen, Slovak legislation sets a price threshold for certain types of assets from which it considers the given asset to be long-term, IFRS do not set any a monetary threshold that would classify an asset as a non-current asset.

A **non-current financial asset** has a financial form. The entity does not use it for its operations, but represents a long-term investment with the aim of achieving a financial return. The holding period or maturity of this asset is longer than one year. Non-current financial assets include:

- **securities and shares** in a subsidiary, securities and shares in entities with significant influence, available-for-sale securities and shares - entities acquire them in order to gain influence in another entity and a share in the profit,
- **debt securities held to maturity** - bonds from which the entity achieves interest income or a discount,
- **long-term loans** that the company has provided to other entities either within the consolidated group or to other entities for interest,
- **other non-current financial assets** such as works of art, collections, objects made of precious metals or land that are acquired for the purpose of long-term storage of free cash and its appreciation over time.

5.2.2 Characteristics of the basic types of current assets according to Slovak legislation

Current assets are that part of the assets that are consumed and converted into money during one operating cycle. The operating cycle lasts for most accounting entities less than 1 year, therefore these assets are characterized by rapid consumption. They are usually consumed once and their entire essence enters the value of new products and thus quickly changes their form.

We include the following items in current assets based on the order of reporting in the balance sheet according to Slovak legislation:

1. Inventories

- *Materials* are procured by the accounting entity for the purpose of their consumption in the production process or in ensuring its own operational activities (for example, raw materials, auxiliary materials and operating materials, spare parts, packaging, etc.);
- *Inventories of own production* form the following group of inventories:
 - *work in progress* represents products that have already undergone one or more production operations, but are not yet a final product (for example, in the production of a car, it may be a part of a dashboard, chassis, etc.),

- *semi-finished products* (or semi-finished products) of own production are products that have not yet gone through all production phases and must be completed into final products in the next production process, but unlike unfinished products, they can already be realized, i.e. sold (for example, in the automotive industry, it may be the sale of bodywork or tires),
 - *finished products* - are products of own production intended for sale (for example, a car);
 - *Goods* - everything that an accounting entity purchases for the purpose of resale, or goods also become products that have been delivered to its own stores (for example, car dealerships purchase cars for the purpose of resale);
2. Receivables represent the creditor's right to demand a certain performance from the debtor. A receivable is a property right and arises when there is a time lag between the delivery of a thing, the provision of a service or the transfer of a right and the payment for it and is extinguished primarily by collection (the most common in practice are, for example, trade receivables - invoices issued, receivables from employees, partners, etc.). We report them separately in the balance sheet as:
- Long-term receivables and
 - Short-term receivables.
3. Financial accounts are short-term financial assets, which represent liquid and immediately tradable assets, the expected holding period of which is no more than one year from the date of the accounting event. These include:
- Cash and cash equivalents (for example, securities, vouchers and checks);
 - Money deposited in bank accounts (current bank accounts);
 - Short-term financial assets - equity and debt securities with a maturity of less than one year (for example, shares and units traded on the stock exchange).

5.2.3 Depreciation of assets according to Slovak legislation

Depreciation serves to gradually include the acquisition price of an asset in costs during its period of use. Depreciation accumulated over several periods is called accumulated depreciation, which represents a permanent decrease in the value of an asset. In the Slovak Republic, as in other countries, depreciation of fixed assets is governed by two main sets of regulations:

- **accounting regulations - in particular the Act on Accounting and Accounting Procedures,**
- **tax regulations - in particular the Act on Income Tax.**

The purpose of accounting depreciation is to display the actual wear and tear of acquired fixed assets in the accounting records during the period of use of this asset. Based on an internal directive, the accounting entity draws up a depreciation plan according to the expected useful life of the asset. For calculating depreciation, it can choose a time or performance form of depreciation.

In the time form of depreciation, depreciation is distributed according to the period of use of the asset, regardless of the actual performance or intensity of use. This form of

depreciation is used most often in practice and is suitable for assets such as buildings, office equipment, common machines, etc.

In the performance form of depreciation, depreciation depends on the actual performance of the asset (for example, the number of products manufactured, km driven, etc.). This is a more flexible method that more accurately takes into account real wear and tear. The unit of performance is calculated according to the following formula:

$$\text{Unit of performance} = (\text{Acquisition price}) / (\text{Estimated total performance of the asset})$$

If we want to determine the depreciation of the asset for the entire year, we multiply it by the actual performance in the given year as follows:

$$\text{Annual depreciation} = \text{Actual performance per year} \times (\text{Acquisition price}) / (\text{Estimated total performance})$$

The actual performance per year represents the number of units of performance for the given year (for example, km, pcs, etc.). **This method of depreciation is suitable for assets such as** vehicles, production machines, equipment with known performance or capacity.

Tax depreciation is understood as the gradual transfer of the value of long-term tangible and long-term intangible assets to tax expenses (costs) when calculating the tax base. Since tax depreciation is based on tax legislation, which follows the financial interests of the state and not the accounting entity, tax depreciation does not reflect the actual wear and tear of the asset. The accounting entity must classify the asset in one of the depreciation groups 0 - 6 upon acquisition and, based on the specified depreciation period, distribute the tax expense over time.

Depreciation groups according to Annex No. 1 of the Income Tax Act with the depreciation period are listed in the following table:

depreciation group	depreciation period (in years)
0	2
1	4
2	6
3	8
4	12
5	20
6	40

Depreciation group 0 includes electric cars and hybrid cars, and from 1 January 2025, electric bicycles and electric scooters have also been added to this group. **Depreciation group 1** includes a wide range of assets, such as computers, printers, communication devices, consumer electronics, etc. **Depreciation group 2** includes, for example, cars, production

machines, furniture, etc. **Depreciation group 3** mainly consists of electric motors, generators, turbines and other equipment. **Depreciation group 4** includes assets such as ships and vessels, weapons and military combat vehicles, or prefabricated buildings made of concrete or metal, if they are not separate construction objects connected to utility networks. Depreciation groups 5 to 6 concern buildings, with **group 6** listing residential buildings, hotels and buildings for administration or culture and education, while **group 5** includes all other buildings not listed in depreciation groups 4 and 6.

From a tax perspective, there are two depreciation methods:

- **the straight-line method and**
- **the accelerated method (applies only to depreciation groups 2-3).**

With straight-line depreciation, the annual depreciation is determined as the proportion of the initial price of the tangible asset and the depreciation period established for the relevant depreciation group according to the following formula:

$$\text{Annual depreciation} = (\text{Input price})/(\text{Depreciation period})$$

In the first year of depreciation, the accounting entity shall apply only a proportional part of the annual depreciation of the tangible asset depending on the number of months, starting from the month of its inclusion in use until the end of this tax period. In the last year of depreciation, the accounting entity shall include in tax expenses only the amount remaining as the difference between the depreciation already applied and the input price.

The accelerated method can only be used for assets classified in depreciation groups 2 and 3, where the following coefficients for accelerated depreciation are assigned to them:

Depreciation group	Coefficient in the 1st year of depreciation	Coefficient in subsequent years of depreciation
2	6	7
3	8	9

The method of calculating depreciation under the accelerated method is then as follows:

- **In the 1st year:**

$$\text{Depreciation} = (\text{Input price})/(\text{Coefficient for the 1st year})$$

- **In subsequent years:**

$$\text{Depreciation} = (\text{Residual price} \times 2)/(\text{Coefficient-number of years of depreciation}+1)$$

5.3. Comparison of the Substance of Assets under Ukrainian Legislation and International Practice

Assets constitute one of the core categories of accounting and financial reporting, as they reflect the resource potential of an economic entity and its capacity to generate future economic benefits. Approaches to defining the substance of assets and their classification under Ukrainian legislation and international practice, in particular under International Financial Reporting Standards (IFRS), share common conceptual foundations; however, they also demonstrate significant methodological differences that affect the content, structure, and analytical value of financial statements.

Under Ukrainian legislation, the basic definition of assets is established in the Law of Ukraine *On Accounting and Financial Reporting in Ukraine* and further specified in national accounting standards (NP(S)BO). Assets are defined as resources controlled by an economic entity as a result of past events, the use of which is expected to lead to the receipt of economic benefits in the future. Thus, the Ukrainian approach formally aligns with internationally accepted concepts and is based on three fundamental characteristics: the existence of a resource, control exercised by the economic entity, and the expectation of future economic benefits.

In international practice, according to the IFRS Conceptual Framework, an asset is likewise defined as an economic resource controlled by an economic entity as a result of past events. An economic resource is understood as a right that has the potential to produce economic benefits. A distinctive feature of the modern IFRS approach is its emphasis on the legal and economic nature of assets as bundles of rights rather than merely their physical or material form. This perspective broadens the scope of asset recognition and allows for more consistent identification of intangible and financial assets, as well as complex and hybrid accounting objects.

Despite the apparent similarity of definitions, the practical application of asset recognition criteria differs substantially between the national and international systems. In Ukrainian accounting practice, decisive importance is attached to the existence of primary documentation, legally formalized ownership or usage rights, and compliance with the specific requirements of individual standards. While economic substance is acknowledged, it often plays a secondary role compared to legal and formal attributes. In contrast, IFRS place primary emphasis on economic control and the ability of a resource to generate economic benefits, even in the absence of full legal ownership. As a result, the principle of substance over form is applied more broadly and consistently in international practice.

Significant differences are also evident in approaches to asset classification. Under Ukrainian NP(S)BO, classification is predominantly based on the period of use and the role of assets in the operating process. A traditional distinction is made between non-current and current assets. Non-current assets include, in particular, property, plant and equipment, intangible assets, long-term financial investments, and other assets with a useful life exceeding one year or the operating cycle. Current assets comprise inventories, current receivables, cash and cash equivalents, and other assets expected to be realized or consumed within a short period.

IFRS likewise apply a classification into current and non-current assets; however, the criteria are more flexible and economically grounded. An asset is classified as current if it is expected to be realized or consumed in the normal operating cycle, held primarily for trading purposes, expected to be realized within twelve months after the reporting date, or represents cash or cash equivalents without restrictions on use. All other assets are classified as non-current. Accordingly, international practice focuses more on the economic function and intended use of an asset rather than solely on a formal holding period.

Differences are particularly pronounced with respect to the classification and recognition of intangible assets. Under Ukrainian standards, intangible assets are recognized provided they can be identified, legal rights are documented, and their initial cost can be measured reliably. This significantly restricts the recognition of internally generated intangible assets such as brands, goodwill, or customer relationships. IFRS adopt a more differentiated approach: although not all internally generated intangible assets are recognized, the criteria for identification and control are formulated in terms of economic substance, allowing for a broader reflection of the intellectual and innovative potential of an economic entity.

Distinct approaches can also be observed in the classification of financial assets. In Ukrainian accounting, financial assets are generally grouped according to formal characteristics, such as short-term and long-term financial investments or receivables. Under IFRS, the classification of financial assets is based on the business model for managing them and the characteristics of their contractual cash flows, which subsequently determine measurement and presentation in financial statements. This approach is more comprehensive and closely linked to the financial strategy of the economic entity.

In general, it can be concluded that Ukrainian legislation and international practice are grounded in a similar conceptual understanding of the substance of assets, yet differ considerably in the depth and manner of its implementation. The Ukrainian accounting system is more formalized and oriented toward legal and documentary aspects, ensuring uniformity and controllability of accounting procedures. IFRS, by contrast, are based on economic substance, flexible classification, and extensive use of professional judgment. Further convergence of Ukrainian accounting practice with international standards requires not only the adaptation of classification approaches but also a gradual shift toward a deeper conceptual understanding of assets as economic resources capable of creating value for the economic entity and users of financial reporting.

5.4 Assets - examples

Example 5.1: *Determining the correct type of asset*

The company **Horizont, s.r.o.** purchased a **plot of land with an area of 1,000 m²** for a price of €180,000. Determine the correct type of asset if you know that:

1. The company purchased the land **with the aim of building its own administrative building on it**, which will serve as the company's headquarters.
2. The company purchased land in a developing location **with the aim of holding it for several years** and then selling it for a higher price (expected appreciation).
3. The company is engaged in the business of selling real estate and purchased this land **with the aim of reselling it to a client**.

Solution: according to Slovak law

1. Building: Fixed tangible assets; The purpose is long-term ownership and use within the main business activity.
2. Land: Fixed financial assets; The land is not used in the company's activities - it is an investment.
3. Land: Inventory - goods; In the accounting of a real estate agency, it is inventory intended for sale.

Solution: according to IAS/IFRS

According to IAS/IFRS, the classification of land depends on the purpose of its possession, very similar to Slovak accounting practice, therefore we attach a clear table to summarize the issue:

Purpose of land acquisition	IFRS Classification	Relevant standard
1. Use in business activity	Property, plant and equipment	IAS 16
2. Held for appreciation/lease	Investment property	IAS 40
3. Purchased for sale in the ordinary course of business	Inventories	IAS 2

The case study shows that when classifying real estate into the correct type of asset, the purpose of its acquisition and use must always be considered. In our case, the real estate was:

1. used in one's own business = long-term tangible assets,
2. purchased as an investment = long-term financial assets,
3. intended for sale = inventories (goods).

Example 5.2: Inventory Identification

Discuss inventory if:

- The product is a notebook, the material is? **wood**.....
- The product is a baking sheet, the raw material is?**iron ore**.....
- The product is a cotton T-shirt, the raw material is? **cotton plant**.....
- The raw material is sunflower, the product can be?..... **sunflower oil**.....
- The semi-finished product is ground flour, the material is?.....
.....**plant seeds obtained by threshing**
- The semi-finished product is a board, the raw material is?**wood**.....
- The raw material is an olive tree, the product can be?.....**canned olives, olive oil**.....
- The raw material is sheep wool, the product can be?**sweater**.....
- The product is a down jacket, the material is?.....**poultry feathers and fabric**.....
- The product is tires, the raw material is?.....**natural rubber**.....
- The semi-finished product is a car body, the raw material is?.....**iron, then steel**.....
- The product is gasoline, the raw material is?.....**oil**.....
- The product is bread, the semi-finished product is?**flour**.....
- The raw material is sand, the product can be?**glass bottle, building material**..

Example 5.3: *Acquisition, classification and calculation of depreciation of fixed assets*

The accounting unit **Trust, s.r.o.** purchased a production packaging machine from a supplier from England in order to efficiently package its products. The supplier invoiced the machine for **47,500 GBP**. The invoice date is March 5. The accounting entity must convert the invoice amount in foreign currency as of the date of the accounting transaction, with the NBS exchange rate on the date of conversion representing the amount for 1 GBP = 1.17 €. The accounting entity will pay the invoice on March 20 at the commercial bank exchange rate of 1 GBP = 1.19 €. There is an exchange rate difference when making a payment

Determine which valuation unit the accounting entity will use and calculate the input price of the machine if you know that the accounting entity incurred additional costs in connection with the acquisition:

1. Date of receipt of the invoice: March 5, NBS exchange rate on the date of conversion: 1 GBP = €1.17. Converted value when recording the liability: $€47,500 \times 1.17 = €55,575$
2. Costs of transportation from the factory in England to the company's headquarters in the amount of €2,500
3. Customs duties and customs fees paid upon import from a country outside the EU in the amount of €1,800
4. Costs of insurance against damage during transportation were €600
5. Assembly and installation of the packaging machine by a technician for commissioning is €1,200
6. Training employees on how to operate the new machine is in the amount of €700
7. Administrative costs for the translation of the contract and the notary paid in the amount of €300
8. Interest on the loan used to purchase this machine paid until the date the machine was put into use in the amount of €900.
9. At the same time, when paying the invoice for the purchase of the machine, an exchange rate difference arises:

- **Invoice payment date: March 20**

Bank exchange rate for payment from the account: 1 GBP = €1.19

Actually, paid amount: $€47,500 \times 1.19 = €56,525$

- **Exchange rate difference:**

$€56,525$ (actual payment) – $€55,575$ (liability) = €950 exchange rate loss

Solution:

In our example, the valuation variable is the acquisition price, which includes the acquisition price and the costs related to the acquisition, which we must assess. The procedure for calculating the initial cost of an asset is the same according to the Slovak version as according to IAS/IFRS.

The acquisition price of a fixed asset includes the following costs:

Includes	Excluded
• Purchase price (including discounts) • Transport • Assembly, installation • Customs fees, insurance during transport • Interest on the loan (until it is put into use)	• Operator training • Contractual fines, penalties, sanctions • Administrative and legal costs not directly related to putting the asset into use

The amount of the acquisition price comes out with the same result, but with a different legislative basis for the Slovak Republic (Section 25 of the Act on Accounting and Accounting Procedures for Entrepreneurs) and for IAS/IFRS (IAS 16, IAS 21 and IAS 23).

Acquisition price = €55,575 + €2,500 + €1,800 + €600 + €1,200 + €900 = €62,575

Cost	Amount (€)	Classification into OC according to SR/IFRS?
1. Purchase price (calculated upon receipt of invoice)	55 575 €	Yes
2. Transport costs	2 500 €	Yes
3. Customs duties and fees	1 800 €	Yes
4. Insurance during transport	600 €	Yes
5. Assembly and installation	1 200 €	Yes
6. Operator training	700 €	No
7. Administrative costs (translation of contract, notary)	300 €	No
8. Interest on the loan for the purchase of the machine (until included)	900 €	Yes
9. Exchange rate difference when paying the invoice	950 €	No

After the packaging machine has been transported to the premises of the accounting entity and installed, we can put it into service. The date of putting the machine into service is March 25. The expected useful life of the machine is 5 years.

The accounting entity Trust, s.r.o. has, among other things, an internal guideline for depreciation of fixed assets stating that the acquired asset begins to be depreciated from the beginning of the month following the month in which the asset is put into service. The accounting entity rounds monthly depreciation to whole euros mathematically. When the asset is disposed of, it is depreciated until the end of the month of disposal or until the amount of the input price is reached.

Calculate the various types of depreciation for a production machine, evaluate the individual calculation methods and their impact on the operating result.

A) Linear method

B) Performance method

C) DDB method

D) SYD method

A) Linear method

Cost of the machine: €62,575

Useful life: 5 years = 60 months

First year: depreciation for 9 months (April–December)

Last year: depreciation for 3 months (January–March)

We calculate the monthly depreciation as follows: $€62,575 / 60 \text{ months} = €1,042.91$, after rounding, the monthly depreciation is €1,043. In the first year, we multiply the monthly depreciation x 9 months. In the following years, we calculate the depreciation for the entire 12 months up to the penultimate year, when we determine the amount of the residual value. In the last year, we can calculate the first months as a monthly depreciation of 1043×2 months, but in the last month we must depreciate the maximum amount up to the amount of the initial price, i.e. it is not possible to go into the red, therefore the depreciation amount in the last month of the 6th year is only €1,038.

The total calculation of the straight-line depreciation method and the residual value of the machine are shown in the following table:

Year	Depreciation in €	Residual value in €
1	9 387 €	53 188 €
2	12 516 €	40 672 €
3	12 516 €	28 156 €
4	12 516 €	15 640 €
5	12 516 €	3 124 €
6	3 124 €	0 €

B) Performance method

Expected total output: 2,000,000 pieces of packaged products

Annual planned output:

1st year: 350,000 pieces

2nd year: 450,000 pieces

3rd year: 400,000 pieces

4th year: 450,000 pieces

5th year: 350,000 pieces

Depreciation per 1 piece of product = $€62,575 / 2,000,000 \text{ pieces} = €0.03129/\text{piece}$

Annual depreciation based on the actual number of packaged products is as follows:

Year	Output (pcs)	Annual depreciation in €	Residual value in €
1.	350 000 ks	10 952 €	51 623 €
2.	450 000 ks	14 081 €	37 542 €
3.	400 000 ks	12 516 €	25 026 €
4.	450 000 ks	14 081 €	10 945 €
5.	350 000 ks	10 945 €	0 €

If we had calculated according to the number of products actually packaged in the last year, the annual depreciation amount rounded to whole euros would be €10,952. Since the residual value is only €10,945, we can apply depreciation up to this amount.

C) DDB method

When calculating depreciation methods according to IAS/IFRS, we must also take into account the residual value that the accounting entity would currently receive from the disposal of the asset, but in our example this value is zero. The calculation of depreciation is usually done on an annual basis, but for the purposes of our example, we will show the procedure for converting it to monthly depreciation in order to have comparable data with the calculation methods according to Slovak legislation.

The annual rate is calculated as: $2 \times (100\%)/(5) = 40\%$

If we want to get the monthly rate, we simply divide $(40\%)/(12) = 3.333\%$

The monthly depreciation is calculated as $€62,575 \times 0.03333 = €2,085.62$ rounded to €2,086.

The depreciation for the first year is calculated as $€2,086 \times 9 \text{ months} = €18,774$. The depreciation in the last year is adjusted to the amount of the balance up to the initial price.

The depreciation for individual years is shown in the following table:

Year	Balance at the beginning of the year in €	Depreciation in €	Balance at the end of the year in €
1. (9 months)	62 575 €	18 774 €	43 801 €
2. (12 months)	43 801 €	17 520 €	26 281 €
3. (12 months)	26 281 €	10 512 €	15 769 €
4. (12 months)	15 769 €	6 308 €	9 461 €
5. (12 months)	9 461 €	3 784 €	5 677 €
6. (3 months)	5 677 €	5 677 €	0 €

D) SYD Method

The sum of years for a 5-year machine life using the SYD method is calculated as follows:

Sum of years = $5+4+3+2+1 = 15$

Formula for depreciation in 1 year = $(5 / 15) \times €62,575$. In each subsequent year, the remaining number of years of depreciation will be added to the numerator. The depreciation for individual years is shown in the following table:

Year	Remaining number of years of depreciation	Share	Annual depreciation in €	Depreciation adjustment	Depreciation amount in €
1	5	5/15	20 858 €	$20\,858 / 12 \times 9 = 15\,644$ €	15 644 €
2	4	4/15	16 687 €	celý rok	16 687 €
3	3	3/15	12 515 €	celý rok	12 515 €
4	2	2/15	8 343 €	celý rok	8 343 €
5	1	1/15	4 172 €	$4\,172 / 12 \times 3 = 1\,043$ €	1 043 €
Amount	15	x	62 575 €	x	54 232 €
5 or 6 year	The difference that needs to be charged			$62\,575 \text{ €} - 54\,232 \text{ €} = 8\,343 \text{ €}$	8 343 €

When calculating depreciation using the SYD method, the procedure is usually carried out on an annual basis. If we want to have the exact amount of depreciation calculated on a monthly basis, differences arise in the 1st year and the last year, which must be settled no later than in the last year of depreciation. As can be seen in our example, we must add the amount of €8,343 that remained when adjusting depreciation to a monthly basis. The accounting entity may decide to add this amount in the fifth year to the aliquot amount of depreciation, which was €1,043 for 3 months, in order to be able to complete the depreciation of the given asset in the 5th year. In our example, the depreciation in the 5th year of depreciation would therefore represent the sum of the amounts $€1,043 + €8,343 = €9,386$. If the accounting entity decides to carry forward the amount of €8,343 to the next year, it can do so, but it must have this information included in the internal depreciation policy.

The depreciation comparison is presented in a clear manner in the following table:

Year	Linear (€)	Power (€)	DDB (€)	SYD (€)
1	9 387 €	10 952 €	18 774 €	15 644 €
2	12 516 €	14 081 €	17 520 €	16 687 €
3	12 516 €	12 516 €	10 512 €	12 515 €
4	12 516 €	14 081 €	6 308 €	8 343 €
5	12 516 €	10 945 €	3 784 €	1 043 €
6	3 124 €	0 €	5 677 €	8 343 €
Sum	62 575 €	62 575 €	62 575 €	62 575 €

Each accounting entity should decide when classifying and depreciating long-term assets according to the purpose of use and the expected useful life or performance of the given asset. We could summarize the above accounting methods of depreciation as follows:

- **The straight-line method** represents uniform costs, is simple and predictable,
- **The performance method** is suitable for production machines as it shows real consumption,
- **DDB** applies higher depreciation at the beginning, therefore it is suitable for rapidly obsolescent assets
- **SYD** represents a slightly more accelerated depreciation than DDB, has a decreasing tendency, therefore it is also suitable for assets that become obsolete quickly, however, the disadvantage is the high depreciation in the last year, if the accounting entity calculates on the basis of monthly depreciation, which increases costs in the last year and may reduce the ability to invest in new assets.

Example 5.4 – unsolved: Calculation of depreciation of long-term assets

Alfabet, s.r.o. has purchased a production facility worth €3,600. The depreciation schedule has an expected useful life of 6 years and a residual value of €400 when the facility is retired.

Task 1: Calculate the annual depreciation using the straight-line method

Task 2: Calculate annual depreciation using the DDB method

Year	Book value at the beginning of the year (depreciation basis)	% depreciation	Depreciation	Repairs	Carrying amount at year-end (net value)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Explain the procedure for calculating depreciation in year 6

Task 3: Calculate annual depreciation using the SYD method

Year	Depreciation base	Remaining useful life in years	Rate	Depreciation	Carrying amount at year-end (residual value)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Task 4: Calculate the annual depreciation of production equipment based on output, if the expected volume of manufactured products is 50,000 pieces, and the number of pieces produced in each year is as follows:

2010 10 000 pcs
 2011 18 000 pcs
 2012 12 000 pcs
 2013 7 000 pcs
 2014 3 000 pcs

Year	Depreciation base	Actual number of units of performance	Depreciation	Carrying amount at year-end (residual value)
1				
2				
3				
4				
5				
Total				

Example 5.5 — unsolved: Calculation of accounting and tax depreciation

The company Acctify s.r.o. purchased a furniture set worth 12,000 euros on 27.2.2025. On 28.2.2025, an assembler came to assemble it, based on which the company put it into use. The internal directive on long-term tangible assets (DHM) states that depreciation begins from the month following the asset being put into use. The planned period of use of the furniture set is 8 years.

Task: Calculate the accounting depreciation and tax depreciation of the furniture set, while finding the appropriate depreciation group for tax depreciation. Discuss the impact of the differences between accounting and tax depreciation on the operating result from both an accounting and tax perspective.

Accounting depreciation

Year	Number of depreciations	Annual depreciation (€)	Residual value (€)
Total			

Tax depreciation

Year	Number of depreciations	Annual depreciation (€)	Residual value (€)
Total			

References

- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2024-10-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- MAJDÚCHOVÁ, H., NEUMANNOVÁ, A.: *Podnikové hospodárstvo pre manažérov*. Bratislava: Iura Edition, 2009.
- MEDZINÁRODNÝ ŠTANDARD FINANČNÉHO VÝKAZNÍCTVA 5 - Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činností
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 1 – Presentácia účtovnej závierky.
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 16 – Nehnuteľnosti, stroje a zariadenia.
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 40 – Investičný nehmotný majetok.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.

5.АКТИВИ

Кожний суб'єкт господарювання повинен володіти певними активами для здійснення своєї господарської діяльності. Суб'єкти господарювання, що виробляють продукцію, потребують для своєї діяльності виробничих приміщень, виробничих машин та обладнання. Суб'єкти господарювання, що надають послуги, потребують передусім комп'ютерів, різного програмного забезпечення, офісних приміщень, оснащення та інших засобів. Наведений перелік активів не є вичерпним, і суб'єкти господарювання використовують комбінацію різних видів активів для здійснення своєї господарської діяльності.

Для того щоб суб'єкт господарювання міг використовувати певний актив, він повинен мати юридичне або економічне право власності на нього або орендувати такий актив за плату. Тому, з огляду на значну кількість видів активів і способів, у який суб'єкт господарювання може їх набувати та надалі розпоряджатися ними, виникає необхідність встановлення єдиних правил щодо їх оцінювання, ідентифікації, визначення вартості, а також відображення та розкриття інформації про відповідний актив. (Шлосарова та ін. 2016).

5.1 Визначення активів відповідно до стандартів МСФЗ

Актив відповідно до Концептуальної основи МСФЗ визначається як економічний ресурс (засіб), що перебуває під контролем суб'єкта господарювання, виник унаслідок минулих подій і від якого очікується надходження майбутніх економічних вигод суб'єкту господарювання. Під контролем економічних ресурсів розуміють здатність суб'єкта господарювання отримувати майбутні економічні вигоди від активу (тобто можливість ним розпоряджатися), незалежно від того, чи належить актив суб'єкту господарювання на правах власності. Актив, визначений у такий спосіб, можна характеризувати як актив у широкому розумінні.

Для визнання активу в балансі, тобто для віднесення його до активів у вузькому значенні, він має відповідати наведеним умовам, зокрема:

- є ймовірним, що актив приносить суб'єкту господарювання майбутні економічні вигоди; та
- актив може бути достовірно оцінений.

У Словацькій Республіці, на відміну від МСФЗ, для активів у вузькому значенні використовується окрема назва – «маєток», причому активи становлять ту частину майна, що відображається в балансі.

Активи разом із зобов'язаннями та власним капіталом становлять основні статті балансу (у термінології МСФЗ – Звіт про фінансовий стан). Стандарт МСБО 1 «Подання фінансової звітності» містить перелік статей, які баланс має включати, якщо суб'єкт господарювання їх використовує. Відповідно до МСБО 1, баланс повинен містити щонайменше такі статті активів:

- основні засоби (МСБО 16),
- інвестиційна нерухомість (МСБО 40),
- нематеріальні активи (МСБО 38),
- фінансові інструменти (МСБО 32, МСФЗ 9),

- інвестиції, обліковані за методом участі в капіталі (МСБО 28),
- біологічні активи (МСБО 41),
- запаси (МСБО 2),
- торговельна та інша дебіторська заборгованість,
- грошові кошти та їх еквіваленти (МСБО 32, МСФЗ 9),
- поточні податкові активи,
- відстрочені податкові активи (МСБО 12),
- необоротні активи, класифіковані як утримувані для продажу, та групи вибуття, класифіковані як утримувані для продажу.

Класифікуючи активи, суб'єкт господарювання виходить із того, як актив подається у звіті про фінансовий стан. Відповідно до МСБО 1, суб'єкт господарювання зазвичай має подавати класифікований звіт про фінансовий стан із розподілом на поточні та непоточні активи, якщо тільки подання, засноване на ліквідності, не забезпечує достовірнішої інформації. Із позиції складання балансу це означає базовий поділ активів на необоротні та оборотні, причому порядок статей у балансі зазвичай формують у порядку їх ліквідності, починаючи з найбільш ліквідних активів, відповідно до підходу МСФЗ.

Необоротні активи — це активи, вартість яких реалізується шляхом довгострокового та безперервного використання. **Оборотні активи**, відповідно до МСБО 1, — це активи, що відповідають принаймні одній із умов, наведених у Схемі 5.1.

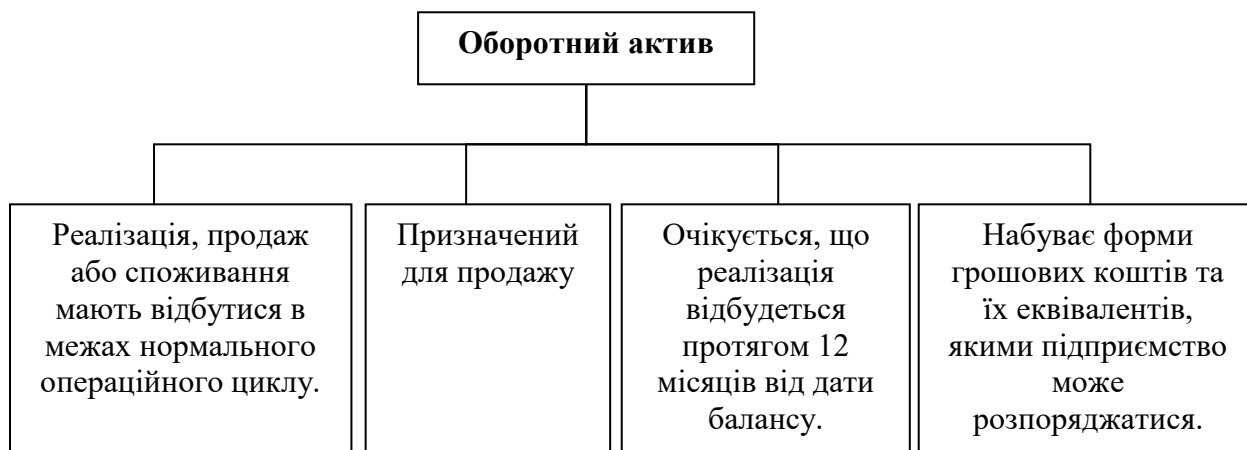

Рисунок 5.1. Визначення категорії оборотних активів
Джерело: опрацьовано за Тумпах, М., 2006

Якщо актив не відповідає жодній із умов, наведених у цій схемі, він належить до необоротних активів.

На додаток до класифікації активів як оборотних та необоротних, важливо визначити активи за їх формою, відповідно до чого розрізняють нематеріальні, матеріальні та фінансові активи. У спрощеному вигляді нематеріальні активи можна охарактеризувати як активи, що не мають фізичної субстанції, а матеріальні активи — як

активи, що мають фізичну субстанцію. Матеріальні активи можуть класифікуватися як необоротні активи, наприклад машини та будівлі, а також як оборотні активи, наприклад запаси. Це стосується і інших форм активів, оскільки вони можуть відображатися в балансі як необоротні або оборотні активи залежно від строку перебування в суб'єкта господарювання та мети їх придбання. У випадку фінансових активів йдеться про активи фінансової природи. МСФЗ/МСБО не надають прямого визначення цих форм активів, але встановлюють їх характеристики у межах окремих стандартів, розроблених для специфічних видів активів. До відібраних видів активів застосовуються такі стандарти МСБО/МСФЗ:

- МСБО 2 – Запаси,
- МСБО 16 – Основні засоби,
- МСБО 32 – Фінансові інструменти: подання,
- МСБО 38 – Нематеріальні активи,
- МСБО 40 – Інвестиційна нерухомість,
- МСФЗ 5 – Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність,
- МСФЗ 9 – Фінансові інструменти (також замінює МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка»).

5.1.1. Визначення необоротних активів відповідно до МСФЗ

Необоротні активи пов'язані з довгостроковим використанням активів у суб'єкта господарювання. Для необоротних активів витрати на їх придбання розподіляються між звітними періодами залежно від кількості років, протягом яких активи будуть використовуватися, а не відносяться повністю на той звітний період, у якому актив було придбано. Залежно від виду активу він може підлягати амортизації або знеціненню. До складу необоротних активів входять нематеріальні, матеріальні та фінансові активи. Межі й перетини у визначенні активів між конкретними видами активів визначаються окремими стандартами МСФЗ.

Нематеріальні необоротні активи є важливою складовою необоротних активів і регламентуються стандартом МСБО 38 «Нематеріальні активи». У цьому стандарті визначено вимоги до обліку нематеріальних активів, які є не грошовими активами, не мають фізичної субстанції та є ідентифікованими (тобто відокремлюваними або такими, що виникають з договірних чи інших юридичних прав). МСБО 38 дозволяє визнавати нематеріальний актив лише за умови, що існує ймовірність надходження майбутніх економічних вигод до суб'єкта господарювання, актив може бути достовірно оцінений і суб'єкт господарювання має контроль над активом. Якщо хоча б одна з цих умов не виконується, витрати на придбання такого активу визнаються витратами звітного періоду. Прикладами нематеріальних активів за МСБО 38 є запатентовані технології, комп'ютерне програмне забезпечення (якщо воно не є частиною апаратного забезпечення), бази даних, інтернет-домени, ліцензії тощо.

Нематеріальні активи, що відповідають критеріям визнання, первісно оцінюються за собівартістю, надалі — за собівартістю або за моделлю переоцінки та амортизуються систематично протягом строку корисного використання, якщо цей строк може бути визначений. Нематеріальні активи з невизначеним строком корисного використання не амортизуються, але підлягають тестуванню на знецінення на кожну звітну дату балансу.

Визначення матеріальних необоротних активів у МСФЗ подається опосередковано — через МСБО 16 «Основні засоби», де такі активи характеризуються як матеріальні об'єкти, які:

- утримуються для використання у виробництві або постачанні товарів чи послуг, для здавання в оренду третім сторонам або для адміністративних цілей; та
- очікується, що використовуватимуться більше ніж один звітний період.

Основні засоби (у літературі також — «property, plant and equipment») визнаються активами, якщо ймовірно, що суб'єкт господарювання отримає майбутні економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, і їх собівартість може бути достовірно оцінена. Прикладами таких активів є земельні ділянки, будівлі, машини, транспортні засоби, плодоносні рослини та інші активи, що використовуються з операційною метою. У словацькому законодавстві ці активи відповідають категорії довгострокових матеріальних активів, що обліковуються у групах рахунків 02 — амортизовані та 03 — неамортизовані матеріальні активи.

МСБО 16 також визначає категорії активів, що не належать до сфери його регулювання, зокрема:

- основні засоби, перекласифіковані та визначені як утримувані для продажу відповідно до МСФЗ 5;
- біологічні активи, що регулюються МСБО 41 «Сільське господарство»;
- корисні копалини, регламентовані МСФЗ 6 «Розвідка та оцінка мінеральних ресурсів».

Активи, такі як нерухомість, визнаються необоротними через їх властиве довгострокове використання, а також через те, що їх продаж зазвичай займає більше ніж один звітний період. Однак класифікація будь-якого активу залежить від мети його придбання.

Такі самі правила обліку, як у МСБО 16, застосовуються і до інвестиційної нерухомості, яка за МСБО 40 визначається як актив (земля або будівля, або їх частина), утримуваний для отримання орендних платежів або зростання вартості капіталу, або для обох цілей. Прикладами є:

- земля, утримувана з метою довгострокового зростання вартості;
- земля, призначення якої ще не визначено;
- будівля, надана в операційну оренду;
- порожня будівля, призначена для здавання в операційну оренду;
- нерухомість, що будується або розвивається для майбутнього використання як інвестиційна.

Це означає, що актив не використовується безпосередньо в операційній діяльності, а є інвестицією у нерухомість. У словацькому законодавстві це відповідає довгостроковим фінансовим активам, що обліковуються у групі рахунків 06.

Важливо визначити, коли застосовується МСБО 16, а коли МСБО 40 щодо нерухомості, частина якої використовується суб'єктом господарювання, а інша — утримується з інвестиційною метою. Якщо частини будівлі можна продати або здати в оренду окремо, їх також слід звітувати окремо. Частина, що використовується суб'єктом господарювання, регулюється МСБО 16, а частина, що є інвестиційною, — МСБО 40.

Якщо поділ частин неможливий, будівлю можна класифікувати за МСБО 40 лише тоді, коли частина, що використовується суб'єктом господарювання, є незначною.

На практиці може виникнути ситуація, коли призначення нерухомості змінюється, і тоді актив підлягає перекласифікації. Наприклад, будівля, яка використовувалася для діяльності працівників, частково звільняється через перехід на дистанційну роботу та починає здаватися в оренду. У такому разі актив перекласифікують із категорії МСБО 16 до МСБО 40.

Передача активів між МСБО 16 та МСБО 40 допускається лише за наявності зміни призначення активу. Особливою категорією є необоротні активи, щодо яких керівництво ухвалило рішення про продаж у найближчий час. Такі активи повинні бути доступними для негайного продажу в їх поточному стані, а продаж має бути високовірогідним протягом одного року. Вони підлягають обліку за МСФЗ 5. Після перекласифікації такі активи більше не амортизуються.

Необоротні активи можуть також включати довгострокові фінансові активи. Ключовим критерієм класифікації фінансових активів відповідно до МСБО 32 та МСФЗ 9 є строк їх утримання. Фінансовий інструмент — це контракт, який призводить до виникнення фінансового активу в однієї сторони та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу — в іншій. Поширеними прикладами є грошові кошти, депозити, боргові та пайові цінні папери, інвестиції в дочірні та асоційовані компанії.

Вирішальним чинником для віднесення фінансового активу до необоротних є намір суб'єкта господарювання утримувати його протягом періоду понад 12 місяців від дати складання фінансової звітності. Якщо ж актив буде реалізований або погашений протягом 12 місяців, він класифікується як короткостроковий та відображається в оборотних активах — це правило є спільним для МСФЗ та словацького бухгалтерського законодавства.

5.1.2. Визначення основних видів оборотних активів відповідно до МСФЗ

Як зазначалося раніше, реалізація оборотних активів зазвичай відбувається в межах операційного циклу або протягом 12 місяців, що означає їх легку конвертацію в грошові кошти. До оборотних активів належать фінансові активи, дебіторська заборгованість та запаси. Порядок подання цих характеристик відповідає типовому відображенню активів у балансі за МСФЗ, починаючи з найбільш ліквідних активів.

Фінансові активи — це активи, вартість яких визначається договірним правом щодо того, що вони представляють. Характерною ознакою короткострокових фінансових активів є їхня ліквідність і можливість швидкої реалізації. Прикладами фінансових активів є грошові кошти, банківські депозити, акції, інвестиції в облігації та пайові папери інших суб'єктів господарювання, а також похідні фінансові інструменти зі строком погашення до 1 року.

Грошові кошти є найбільш поширеним і ліквідним видом оборотних активів. До них належать грошові еквіваленти, талони на харчування та чеки. **Грошові еквіваленти** — це дуже надійні активи, які можуть бути швидко конвертовані в грошові кошти.

Банківські рахунки використовуються для регулярних платежів та для покриття фінансових потреб, тоді як ощадні рахунки зі строком погашення до 1 року легко перетворюються на грошові кошти у разі потреби.

До **короткострокових фінансових активів** належать акції, облігації та інші фінансові інструменти, що перебувають в обігу на активному ринку.

Основним стандартом для обліку та звітування фінансових активів відповідно до МСФЗ є МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», який визначає класифікацію та оцінку фінансових активів і зобов'язань. Існують також інші стандарти, що його доповнюють, зокрема:

- МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації», який встановлює вимоги до розкриття інформації щодо ризиків та облікової політики;
- МСФЗ 13 «Оцінка за справедливою вартістю», який надає рекомендації щодо вимірювання справедливої вартості та визначає ієрархію вихідних даних;
- МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів», який регулює перерахунок та відображення фінансових активів, придбаних в іноземній валюті.

Усі зазначені стандарти застосовуються при обліку та звітуванні фінансових активів з метою забезпечення прозорості фінансової звітності та повноти розкриття інформації.

Дебіторська заборгованість являє собою вимогу кредитора до боржника щодо виконання зобов'язання. У практиці часто трапляється, що суб'єкти господарювання продають продукцію або надають послуги покупцям, які не здійснюють оплату негайно. У таких випадках суб'єкт господарювання виписує рахунок-фактуру, що фактично означає надання тимчасового кредиту покупцеві до настання строку платежу. Після надходження оплати вимога суб'єкта господарювання припиняється.

МСФЗ не містять окремого визначення дебіторської заборгованості та не закріплюють її у спеціальному стандарті. Поняття розглядається у різних стандартах і включається до складу фінансових активів, хоча в балансі відповідно до МСБО 1 вона подається окремим рядком.

Запаси згідно з МСБО 2 включають:

- активи, утримувані для продажу в ході звичайної діяльності (готова продукція),
- активи у процесі виробництва для такого продажу (незавершене виробництво),
- матеріали та постачання, що споживаються у виробництві (сировина).

Метою МСБО 2 є встановлення правил обліку запасів. Стандарт застосовується до всіх видів запасів, за винятком тих, що регулюються іншими стандартами, зокрема:

- МСБО 11 (у частині робіт за будівельними контрактами),
- МСБО 32 та МСБО 39 щодо фінансових інструментів,
- МСБО 41 щодо біологічних активів, пов'язаних із сільським господарством.

Склад запасів залежить від діяльності суб'єкта господарювання. Наприклад, виробниче підприємство має значні обсяги сировини, тоді як торговельна або сервісна компанія може майже не мати таких запасів. У торговельних компаніях запаси зазвичай складаються з товарів, придбаних у виробників і оптовиків.

Типові класифікації запасів у МСБО 2:

- матеріали та сировина,
- незавершене виробництво,
- готова продукція та товари.

Матеріали і сировина — це ресурси, що використовуються у виробництві як вихідні елементи. Прикладами є метали для автовиробників, інгредієнти для харчових компаній тощо.

Незавершене виробництво охоплює продукцію, яка перебуває у процесі перетворення. Наприклад, двигун автомобіля чи салон на етапі складання.

Готова продукція — це товари, що пройшли виробничий цикл та готові до продажу, наприклад, завершені автомобілі.

Для **товарів** характерно те, що підприємство не змінює їхню форму чи призначення. Торговельні компанії, що купують і перепродають товари, часто називають запаси «товарами». Прикладами є електроніка, одяг, автомобілі, що утримуються для продажу.

5.1.3. Амортизація активів відповідно до МСФЗ

Під час придбання необоротного матеріального активу витрати на його придбання розподіляються протягом строку корисного використання через амортизацію. МСБО 16 визначає амортизацію як систематичний розподіл суми, що амортизується, протягом строку корисного використання активу. Методи амортизації мають відображати реальний характер споживання суб'єктом господарювання майбутніх економічних вигод від активу. Амортизація застосовується до всіх основних засобів, незалежно від оцінки за первісною або переоціненою вартістю, за винятком інвестиційної нерухомості, оціненої за справедливою вартістю відповідно до МСБО 40, а також активів із невизначеним строком корисного використання, таких як земля. Нарахована амортизація визнається у звіті про прибутки та збитки, якщо вона не включена до вартості іншого активу.

Земля, будівлі та обладнання амортизуються протягом строку корисного використання. Відповідно до МСФЗ, сума, що амортизується, зменшується на ліквідаційну вартість — це оціночна сума, яку суб'єкт господарювання міг би отримати від продажу активу за мінусом витрат на його вибуття. У словацькому законодавстві ліквідаційна вартість не застосовується.

Необоротний актив може складатися з кількох суттєвих компонентів із різними строками корисного використання. Кожен компонент у такому випадку амортизується окремо. Якщо строки корисного використання подібні, компоненти можуть бути згруповані. Такий підхід застосовується також у словацькому законодавстві.

Стандарти МСФЗ вимагають розмежування між витратами на поточний ремонт і технічне обслуговування, які визнаються витратами періоду, та витратами, що підвищують економічну вигідність активу, які капіталізуються у вартість активу та відображаються у балансі. У словацькій практиці це відповідає категорії надбудови, прибудови, реконструкції, модернізації вартістю понад 1700 євро за один актив у податковому періоді.

У МСФЗ також використовується поняття генеральних оглядів, яке не закріплене у словацькому обліковому законодавстві. Такі огляди виконуються через визначені проміжки часу незалежно від того, чи потребує актив заміни частин. Витрати на проведення огляду включаються до балансової вартості основних засобів і амортизуються до часу наступного огляду.

Особливе місце займають запасні частини. Якщо вони є суттєвими, їх відносять до основних засобів і амортизують. Якщо вони несуттєві та використовуються у

нормальному виробничому циклі, їх обліковують як запаси відповідно до МСБО 2. У словацькому законодавстві запасні частини завжди вважаються запасами.

Суб'єкти господарювання можуть використовувати різні методи амортизації. У навчальній, науковій та нормативній літературі України застосовуються такі методи:

1. Прямолінійний метод амортизації. Річна сума амортизації визначається шляхом поділу вартості, що амортизується (тобто первісної вартості мінус ліквідаційна вартість), на строк корисного використання.
2. Метод зменшення залишкової вартості. Базується на застосуванні фіксованої амортизаційної ставки до залишкової вартості активу на початок року.
3. Метод подвійного зменшення залишкової вартості. Ставка амортизації дорівнює подвоєній прямолінійній ставці, яка застосовується до залишкової вартості на початок року.
4. Кумулятивний метод (метод суми чисел років). Річна амортизація визначається пропорційно кількості років, що залишилися до завершення строку корисного використання. Сума чисел років визначається як сума натуральних чисел від 1 до кількості років використання.
5. Виробничий метод амортизації. Амортизація нараховується відповідно до очікуваного обсягу виробітку активу. Річна амортизація визначається як частка вартості, що амортизується, пропорційна фактичному виробітку у звітному періоді відносно прогнозованого загального виробітку.

Строк корисного використання активу та метод амортизації переглядаються наприкінці кожного звітного періоду. Якщо оцінки змінюються, коригування здійснюються відповідно до МСБО 8 «Облікова політика, зміни в облікових оцінках та помилки».

5.2. Визначення та розмежування активів відповідно до законодавства Словаччини

Під час визначення активів виходимо безпосередньо з Закону про бухгалтерський облік, відповідно до якого активи — це ті ресурси суб'єкта господарювання, що є результатом минулих подій, майже напевно зумовлюють зростання економічних вигод суб'єкта господарювання у майбутньому, можуть бути достовірно виміряні та відображаються у фінансовій звітності. Також міститься визначення майна, під яким розуміють економічні ресурси, що є результатом минулих подій і очікувано призведуть до збільшення економічних вигод у майбутньому. Активи складаються із майна та інших активів.

Під час класифікації активів згідно зі словацьким законодавством використовується така структура:

З погляду зв'язку з операційним циклом та для цілей складання балансу:

- **необоротні активи** — використовуються протягом кількох років, зберігаючи свою форму, та поступово зношуються (як правило, ідентифікуються як довгострокові активи, наприклад будівлі, машини, автомобілі тощо);
- **оборотні активи** — використовуються протягом не більш як одного року, змінюють свою форму або повністю споживаються у межах циклу (зазвичай ідентифікуються як короткострокові активи, наприклад продукція, товари, дебіторська заборгованість, кошти тощо).

З погляду ліквідності (здатності активів перетворюватися на гроші):

- **найліквідніші активи** — готівка, кошти на банківських рахунках;
- **менш ліквідні активи** — кошти на строкових депозитах із визначеним строком погашення;
- **неліквідні активи** — нерухомість, машини, обладнання, ліцензії тощо.

З погляду часової ознаки:

- **довгострокові активи** — активи зі строком корисного використання, строком погашення або іншим способом урегулювання більше ніж один рік (наприклад, земля, машини, довгострокові фінансові активи, зокрема частки в іншому суб'єкті господарювання, які утримуються понад 1 рік);
- **короткострокові активи** — активи зі строком корисного використання, строком погашення або іншим способом урегулювання, що не перевищує одного року (наприклад, запаси, цінні папери зі строком погашення менше ніж один рік, короткострокова дебіторська заборгованість).

З погляду характеру (субстанції):

- **матеріальні активи** — активи, що мають матеріальну форму (у разі довгострокових активів це може бути машина, транспортний засіб, комп'ютер; у разі короткострокових — матеріальна природа запасів);
- **нематеріальні активи** — активи, що не мають матеріальної форми (для довгострокових активів це програмне забезпечення, патенти, ліцензії; у разі короткострокового використання такі витрати визнаються витратами на послуги);
- **фінансові активи** — активи фінансової природи (можуть бути як довгостроковими, так і короткостроковими, наприклад грошові кошти, цінні папери, строкові депозити тощо).

5.2.1 Характеристика основних видів необоротних активів відповідно до словацького законодавства

Необоротні активи становлять ту частину активів, яка не змінює своєї форми в операційному процесі суб'єкта господарювання та використовується в ньому протягом тривалого часу. У балансі відповідно до словацького законодавства необоротні активи подаються як:

- довгострокові нематеріальні активи,
- довгострокові матеріальні активи,
- довгострокові фінансові активи.

Усі перелічені види необоротних активів містять позначення «довгострокові» у своїй дефініції, що впливає з їх економічної природи, а також тому, що словацьке бухгалтерське регулювання використовує термін «довгострокові активи» під час визначення та класифікації цих активів. Бухгалтерські процедури визначають окремі види довгострокових активів значно точніше порівняно з МСФЗ.

Довгострокові нематеріальні активи — це нематеріальні активи, вартість яких перевищує 2 400 євро (сума встановлена Законом про податок на доходи; бухгалтерські процедури прямо на неї посилаються), строк корисного використання становить понад один рік, і актив існує окремо, а не як частина іншого активу. До довгострокових нематеріальних активів належать:

- **капіталізовані витрати на розробки** — довгострокові нематеріальні активи, створені власною діяльністю суб'єкта господарювання або в процесі його розвитку (наприклад, результати завершених розробок, проєктування, виготовлення та тестування прототипів, технологічні процедури тощо);
- **програмне забезпечення** — окремо придбане або створене для торгівлі чи використання в діяльності суб'єкта господарювання (операційні системи, прикладні програми, графічні додатки, мультимедійні програми тощо);
- **цінні права** — результати інтелектуальної творчої діяльності, придбані за плату (винаходи, ліцензії, торговельні марки, авторські права, ноу-хау тощо);
- **гудвіл** — позитивна різниця між ціною придбання та часткою набувача у справедливій вартості ідентифікованих активів і зобов'язань на дату придбання;
- **інші довгострокові нематеріальні активи** — активи з вартістю 2 400 євро або менше та строком корисного використання понад один рік (наприклад, придбаний технологічний процес вартістю 1 800 євро). Не включаються витрати на навчання, семінари, маркетингові дослідження, сертифікати чи дослідження, які є поточними витратами суб'єкта господарювання.

Довгострокові матеріальні активи — це матеріальні активи зі строком корисного використання понад один рік. До них належать:

- **земельні ділянки** — довгострокові матеріальні активи незалежно від вартості (рілля, ліси тощо);
- **будівлі, квартири та нежитлові приміщення** (виробничі зали, склади, дороги, газопроводи, службові квартири тощо);
- **твори мистецтва**, якщо вони не є частиною будівель або колекцій, а також предмети з дорогоцінних металів, які не є довгостроковими фінансовими активами;
- **окремі рухомі речі та комплекти рухомих речей** зі строком корисного використання понад один рік і вартістю понад 1 700 євро (машини, обладнання, транспортні засоби, виробничі лінії тощо);
- **багаторічні насадження** зі строком плодоношення понад три роки (сади, виноградники, хмільники тощо);
- **основні та робочі тварини** — довгострокові матеріальні активи незалежно від вартості;
- **відкриття нових кар'єрів, піщаних родовищ, технічна рекультивация, технічні поліпшення**, якщо вони не є частиною первісної вартості інших довгострокових активів.

Довгострокові фінансові активи мають фінансову форму. Суб'єкт господарювання не використовує їх у своїй операційній діяльності; вони становлять довгострокові інвестиції з метою отримання фінансової вигоди. Строк їх утримання перевищує один рік. До довгострокових фінансових активів належать:

- цінні папери та частки в дочірніх підприємствах або підприємствах зі значним впливом, а також цінні папери, утримувані для продажу;
- боргові цінні папери, утримувані до погашення — облігації, що забезпечують відсотковий дохід або дисконт;
- довгострокові позики, надані іншим суб'єктам господарювання;

- інші довгострокові фінансові активи, зокрема твори мистецтва, колекції, предмети з дорогоцінних металів або земельні ділянки, придбані для довгострокового зберігання капіталу та його зростання.

5.2.2. Характеристика основних видів оборотних активів відповідно до словацького законодавства

Оборотні активи становлять ту частину активів, яка споживається та перетворюється на гроші протягом одного операційного циклу. Оскільки операційний цикл більшості суб'єктів господарювання триває менше одного року, ці активи характеризуються швидким споживанням. Вони зазвичай споживаються одноразово, і вся їхня вартість переходить у вартість нових продуктів, у такий спосіб швидко змінюючи свою форму.

Згідно зі словацьким законодавством до оборотних активів належать такі групи, подані у порядку їх відображення у балансі:

1. Запаси

- **Матеріали** — придбані суб'єктом господарювання для споживання у виробничому процесі або забезпечення операційної діяльності (наприклад, сировина, допоміжні та експлуатаційні матеріали, запасні частини, тара тощо);
- **Запаси власного виробництва**:— незавершене виробництво — продукція, що пройшла одну або кілька операцій, але ще не є кінцевим продуктом (наприклад, у виробництві автомобілів — частина панелі приладів, шасі тощо);— напівфабрикати власного виробництва — продукція, що не пройшла всі стадії виробництва та потребує доробки, але вже може бути реалізована (наприклад, кузови чи шини в автомобільній промисловості);— готова продукція — продукція власного виробництва, призначена для продажу (наприклад, автомобіль);
- **Товари** — усе, що суб'єкт господарювання купує з метою подальшого продажу; товарами також стає власна продукція, передана у власні магазини (наприклад, автомобілі, придбані автосалонами для перепродажу).

2. Дебіторська заборгованість

Дебіторська заборгованість — це право кредитора вимагати певного виконання від боржника. Вона виникає тоді, коли існує часовий розрив між поставкою товару, наданням послуги або переданням права та оплатою за них, і припиняється переважно шляхом погашення. Найпоширеніші приклади — торговельні дебіторські рахунки, заборгованість працівників, учасників тощо.

У балансі дебіторська заборгованість подається окремо як:

- довгострокова дебіторська заборгованість,
- короткострокова дебіторська заборгованість.

3. Фінансові рахунки

Це короткострокові фінансові активи, які є ліквідними та швидко реалізовуваними, а строк їх утримання не перевищує одного року від дати здійснення операції. До них належать:

- Готівка та її еквіваленти (цінні папери, ваучери, чеки);
- Кошти на банківських рахунках (поточні рахунки);

- Короткострокові фінансові активи — пайові та боргові цінні папери зі строком погашення менше одного року (наприклад, акції та паї, що перебувають в обігу на біржі).

5.2.3. Амортизація активів відповідно до словацького законодавства

Амортизація призначена для поступового включення первісної вартості активу до витрат протягом періоду його використання. Амортизація, нарахована протягом кількох звітних періодів, називається накопиченою амортизацією і відображає постійне зменшення вартості активу. У Словацькій Республіці амортизація основних засобів регулюється двома групами норм:

- бухгалтерськими нормами — Законом про бухгалтерський облік і Бухгалтерськими процедурами,
- податковими нормами — Законом про податок на прибуток.

Метою амортизації є відображення фактичного зношення основних засобів у бухгалтерському обліку протягом періоду їх використання. Суб'єкт господарювання визначає план амортизації на основі очікуваного строку корисного використання. Для розрахунку амортизації може застосовуватися часовий або виробничий метод амортизації.

При **часовому методі амортизації** розподіляється залежно від періоду використання активу, незалежно від його фактичної експлуатаційної інтенсивності. Такий метод найчастіше застосовується на практиці та підходить для активів, як-от будівлі, офісне обладнання, загальні типи машин тощо.

При **виробничому методі амортизації** залежить від фактичного виробітку активу (наприклад, кількості виготовленої продукції, пройдених кілометрів). Одиниця виробітку визначається як первісна вартість активу, поділена на очікуваний загальний виробіток активу.

Річна амортизація визначається як фактичний виробіток за рік, помножений на частку, що дорівнює первісній вартості активу, поділеній на очікуваний загальний виробіток активу.

Фактичний виробіток за рік означає кількість одиниць роботи (наприклад, кілометрів або штук) за відповідний рік. Такий метод амортизації підходить для активів, що мають вимірювану продуктивність або потужність, як-от транспортні засоби, виробниче обладнання тощо.

Податкова амортизація — це поступове віднесення вартості довгострокових матеріальних і нематеріальних активів до податкових витрат при визначенні податкової бази. Оскільки вона ґрунтується на податкових нормах, що враховують фінансові інтереси держави, а не фактичне зношення активів, її величина не відповідає реальному знеціненню. При придбанні активу суб'єкт господарювання зобов'язаний класифікувати його до однієї з амортизаційних груп від 0 до 6 і згідно із законодавчо визначеним строком амортизації розподіляти податкові витрати у часі.

Амортизаційні групи відповідно до Додатку № 1 Закону про податок на прибуток із їх строками амортизації подані у таблиці.

Група амортизованих основних засобів	Період амортизації (років)
0	2
1	4
2	6
3	8
4	12
5	20
6	40

Група амортизації 0 охоплює електромобілі та гібридні автомобілі, а з 1 січня 2025 року до цієї групи також віднесено електровелосипеди та електросамокати. Група амортизації 1 включає широкий спектр активів, таких як комп'ютери, принтери, засоби зв'язку, побутова електроніка тощо. Група амортизації 2 охоплює, наприклад, автомобілі, виробничі машини, меблі. Група амортизації 3 складається переважно з електродвигунів, генераторів, турбін та іншого обладнання. Група амортизації 4 охоплює такі активи, як кораблі та судна, зброя та військова техніка, а також збірні будівлі з бетону або металу, якщо вони не є окремими будівлями, під'єднаними до мереж комунікацій. Групи амортизації 5 і 6 стосуються будівель: у групі 6 відображаються житлові будинки, готелі та будівлі для адміністративних, культурних чи освітніх потреб, тоді як до групи 5 належать усі інші будівлі, не включені до груп 4 та 6.

З погляду податкового законодавства існують два методи амортизації:

- прямолінійний метод;
- прискорений метод (застосовується лише до груп амортизації 2–3).

За **прямолінійним методом** річна амортизація визначається як частка від ділення первісної вартості матеріального активу на строк амортизації, встановлений для відповідної групи амортизації.

У перший рік амортизації суб'єкт господарювання застосовує лише пропорційну частину річної амортизації залежно від кількості місяців — починаючи з місяця введення активу в експлуатацію до кінця податкового періоду. В останньому році амортизації до податкових витрат включають суму, що дорівнює різниці між уже нарахованою амортизацією та первісною вартістю активу.

Прискорений метод може застосовуватися лише до активів, віднесених до груп 2 та 3, для яких встановлено такі коефіцієнти прискореної амортизації:

Група амортизації	Коефіцієнт в першому році амортизації	Коефіцієнт в подальших роках амортизації
2	6	7
3	8	9

Метод розрахунку амортизації за **прискореним методом** має такий вигляд:

- У перший рік: амортизація визначається як первісна вартість активу, поділена на коефіцієнт для першого року.
- У наступні роки: амортизація визначається як добуток залишкової вартості активу та числа два, поділений на різницю між коефіцієнтом та кількістю років амортизації плюс один.

5.3. Активи: визначення та види в Українському законодавстві

5.3.1. Сутність активів та їх класифікація відповідно до Українського законодавства

У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» активи характеризуються як ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, зумовить економічні вигоди в майбутньому.

На рисунку зображено основні види активів та їх класифікацію, що покладено в основу складання балансу:

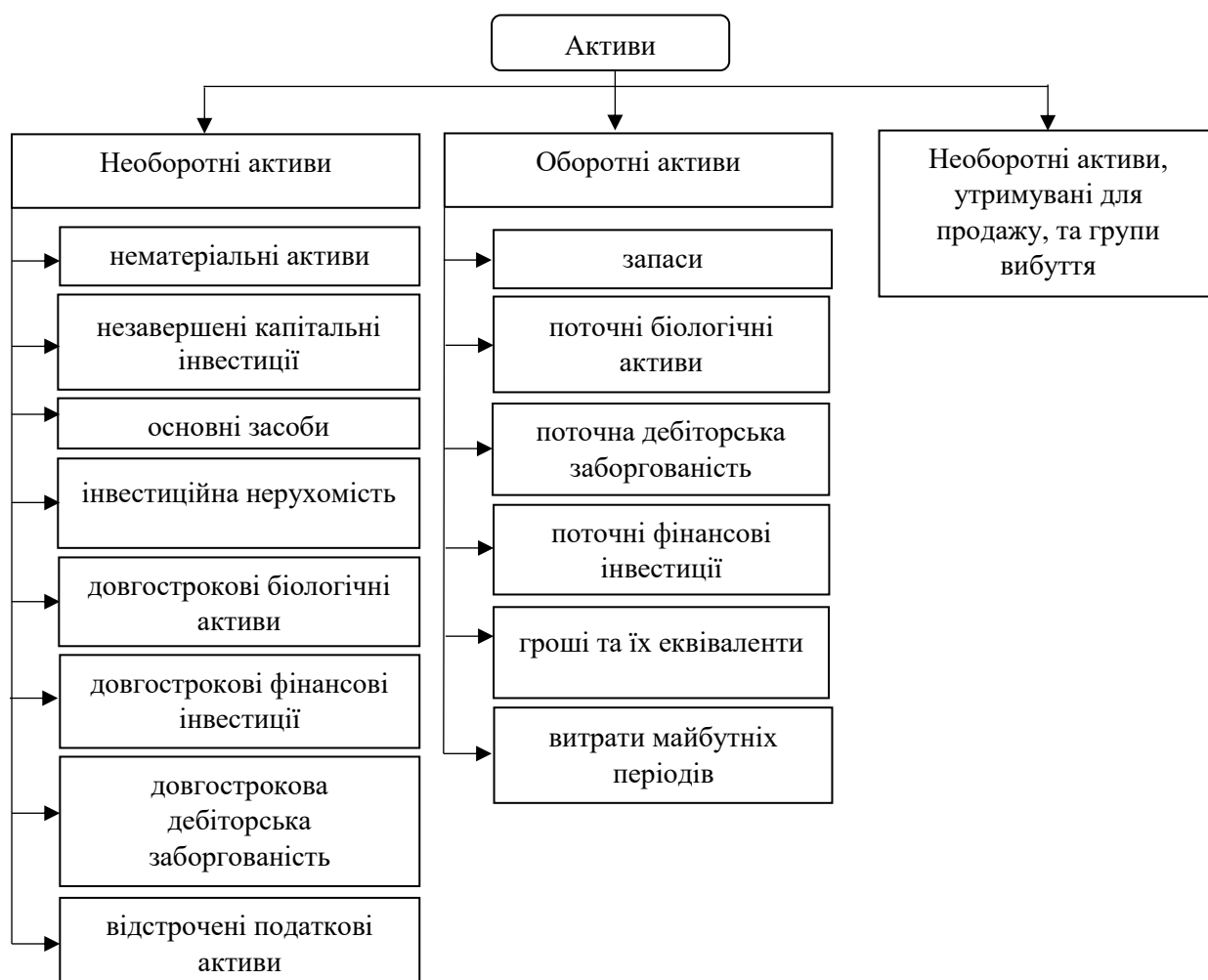

Рисунок 5.2 – Класифікація активів підприємства

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», визначено тлумачення понять складових активів підприємства. А саме, **оборотні активи** – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу, а **необоротні активи** – це всі активи, що не є оборотними.

Відповідно до НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» визначено, що **нематеріальний актив** – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований.

Термін «незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи» визначено НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи». **Незавершені капітальні інвестиції** в нематеріальні активи – це капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося.

Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» встановлено, що **основні засоби** – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Згідно із НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість», **інвестиційна нерухомість** – це власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності.

НП(С)БО 30 «Біологічні активи» визначає, що **довгострокові біологічні активи** – це усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами. У свою чергу, **поточні біологічні активи** – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Довгострокові фінансові інвестиції – це активи, якими володіє підприємство з метою збільшення прибутку, термін використання яких більше дванадцяти місяців з дати балансу.

Згідно з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», довгострокова дебіторська заборгованість – це сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу.

НП(С)БО 17 «Податок на прибуток» визначено, що **відстрочений податковий актив** – це сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок:

- тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню;
- перенесення податкового збитку, не включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді;

- перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо.
- Запаси, згідно з П(С)БО 9 «Запаси», – це активи, які:
- утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

НП(С)БО 30 «Біологічні активи» визначає, що **поточні біологічні активи** – це біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Згідно з НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», **поточна дебіторська заборгованість** – це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Поточні фінансові інвестиції – це активи, якими володіє підприємство з метою збільшення прибутку, термін використання яких протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», **грошові кошти (гроші)** – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання, а еквіваленти грошових коштів (грошей) – це короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей, і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 сформульовано визначення витрат майбутніх періодів, а саме, – це витрати, що мали місце протягом поточного або попередніх звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

Останню групу активів, яку виділено окремо, становлять необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття.

П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» надає таке визначення поняття «**група вибуття**» – це сукупність активів, які плануються до продажу або відчуження в інший спосіб однією операцією, та зобов'язання, які прямо пов'язані з такими активами, що будуть передані (погашені) в результаті такої операції.

Відповідно до П(С)БО 27 необоротний актив та група вибуття визнаються утримуваними для продажу в разі, якщо:

- економічні вигоди очікується отримати від їх продажу, а не від їх використання за призначенням;
- вони готові до продажу у їх нинішньому стані;
- їх продаж, як очікується, буде завершено протягом року з дати визнання їх такими, що утримуються для продажу;

- умови їх продажу відповідають звичайним умовам продажу для подібних активів;
- здійснення їх продажу має високу ймовірність, зокрема якщо керівництвом підприємства підготовлено відповідний план або укладено твердий контракт про продаж, здійснюється їх активна пропозиція на ринку за ціною, що відповідає справедливій вартості.

5.3.2. Класифікація необоротних і оборотних активів

Необоротні активи підприємств залежно від їхньої функціональної ролі (за видами) поділяють на деякі групи з відповідними підгрупами відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування.

Таблиця 5.1 – Класифікація необоротних активів

Група необоротних активів	Приклади необоротних активів
Основні засоби	— Інвестиційна нерухомість (нерухомість, яка використовується виключно для отримання доходу шляхом здавання в оренду) — Земельні ділянки — Капітальні витрати на поліпшення земель — Будинки та споруди — Машини та обладнання — Транспортні засоби — Інструменти, прилади та інвентар — Тварини — Багаторічні насадження та плодоносні рослини — Інші основні засоби
Інші необоротні матеріальні активи	— Бібліотечні фонди — Малоцінні необоротні матеріальні активи — Тимчасові (нетитульні) споруди — Природні ресурси — Інвентарна тара — Предмети прокату — Інші необоротні матеріальні активи
Нематеріальні активи	— Права користування природними ресурсами — Права користування майном — Права на комерційні позначення — Права на об'єкти промислової власності — Авторське право та суміжні з ним права — Інші нематеріальні активи
Знос (амортизація) необоротних активів	— Знос основних засобів — Знос інших необоротних матеріальних активів — Накопичена амортизація нематеріальних активів — Накопичена амортизація довгострокових біологічних активів

	— Знос інвестиційної нерухомості
Довгострокові фінансові інвестиції	— Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі — Інші інвестиції пов'язаним сторонам — Інвестиції непов'язаним сторонам
Капітальні інвестиції	— Капітальне будівництво — Придбання (виготовлення) основних засобів — Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів — Придбання (створення) нематеріальних активів — Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів
Довгострокові біологічні активи	— Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю — Довгострокові біологічні активи рослинництва, які оцінені за первісною вартістю — Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю — Довгострокові біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю — Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за справедливою вартістю — Незрілі довгострокові біологічні активи, які оцінюються за первісною вартістю
Відстрочені податкові активи	Штучний актив, який виникає внаслідок особливостей розрахунку податку на прибуток, зокрема перенесення збитку за податковою декларацією на наступні періоди. Може існувати тільки у платників податку на прибуток.
Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи	— Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду — Довгострокові векселі одержані — Інша дебіторська заборгованість — Інші необоротні активи
Гудвіл	— Гудвіл при придбанні — Гудвіл при приватизації (корпоратизації)

Оборотні активи об'єднані в економічно-однорідні групи, які називають елементами. До основних елементів оборотних активів належать: запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші їх види, що представлені в таблиці 5.2.

Таблиця 5.2 – Класифікація оборотних активів

Група оборотних активів	Приклади оборотних активів
Запаси	Виробничі запаси (сировина, матеріали, комплектуючі вироби, паливо, тара, будівельні та інші матеріали), готова продукція,

	незавершене виробництво, товари, малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП)
Поточні біологічні активи	— Поточні біологічні активи рослинництва, які оцінені за справедливою вартістю. — Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за справедливою вартістю. — Поточні біологічні активи тваринництва, які оцінені за первісною вартістю.
Короткострокова дебіторська заборгованість	— Короткострокова дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги. — Короткострокова дебіторська заборгованість за розрахунками (за виданими авансами, з бюджетом). — Інша поточна дебіторська заборгованість (заборгованість працівників підприємства з одержаних позик на індивідуальні потреби, з підзвітних сум, з відшкодування матеріального збитку, за розрахунками за претензіями та ін.)
Грошові кошти і їх еквіваленти	— Готівка (в національній та іноземній валюті). — Рахунки в банках (поточні рахунки в національній валюті, поточні рахунки в іноземній валюті, інші рахунки в банку в національній валюті, інші рахунки в банку в іноземній валюті). — Інші кошти (грошові документи в національній валюті, грошові документи в іноземній валюті, грошові кошти в дорозі в національній валюті, грошові кошти в дорозі в іноземній валюті). — Короткострокові векселі одержані (короткострокові векселі, одержані в національній валюті, короткострокові векселі, одержані в іноземній валюті)
Поточні фінансові інвестиції	— Еквіваленти грошових коштів. — Інші поточні фінансові інвестиції
Витрати майбутніх періодів	Витрати, пов'язані з: — підготовчими до виробництва роботами в сезонних галузях промисловості; — з освоєнням нових виробництв та агрегатів. — Сплачені авансом орендні платежі; — Оплата страхового поліса; — Оплата торгового патенту; — Передплата на газети, журнали, періодичні та довідкові видання тощо

5.3.3. Порівняння підходів до визначення сутності активів підприємств та їх класифікації згідно із Українським законодавством і міжнародною практикою

Поняття активів є однією з ключових категорій бухгалтерського обліку та фінансової звітності, оскільки саме активи відображають ресурсний потенціал суб'єкта господарювання та його здатність генерувати майбутні економічні вигоди. Підходи до визначення сутності активів і їх класифікації в українському законодавстві та в міжнародній практиці, зокрема у Міжнародних стандартах фінансової звітності (МСФЗ), мають спільні концептуальні риси, проте водночас характеризуються суттєвими методологічними відмінностями, що впливають на зміст і структуру фінансової звітності.

В українському законодавстві базове визначення активів закріплене в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та деталізується в національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку. Активи визначаються як ресурси, контрольовані суб'єктом господарювання внаслідок минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому. Таким чином, формально український підхід до визначення активів відповідає загальноприйнятим міжнародним уявленням і ґрунтується на трьох базових ознаках: наявності ресурсу, контролю з боку суб'єкта господарювання та очікуваних майбутніх економічних вигод.

У міжнародній практиці, відповідно до Концептуальної основи МСФЗ, актив також визначається як економічний ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій. При цьому під економічним ресурсом розуміють право, що має потенціал генерувати економічні вигоди. Важливою особливістю сучасного підходу МСФЗ є акцент на правовій природі активу як сукупності прав, а не лише на матеріальній формі ресурсу. Це розширює сферу визнання активів і дозволяє чіткіше ідентифікувати нематеріальні та фінансові активи, а також складні гібридні об'єкти обліку.

Попри формальну подібність визначень, практичне застосування критеріїв визнання активів у національній та міжнародній системах істотно відрізняється. В українській обліковій практиці вирішальну роль відіграє наявність первинних документів, юридично оформлених прав власності або користування, а також відповідність об'єкта встановленим вимогам конкретного стандарту. Економічна сутність активу визнається, проте часто має другорядне значення порівняно з формально-правовими ознаками. У МСФЗ, навпаки, ключовим є економічний контроль і здатність ресурсу приносити економічні вигоди, навіть за відсутності повного юридичного оформлення права власності. Саме тому міжнародна практика ширше застосовує принцип превалювання сутності над формою при визнанні активів.

Суттєві відмінності простежуються і в підходах до класифікації активів. В українських НП(С)БО класифікація активів здебільшого базується на їх поділі за строком використання та участю у господарському процесі. Традиційно виділяють необоротні та оборотні активи. До необоротних належать, зокрема, основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції та інші активи зі строком використання понад один рік або операційний цикл. Оборотні активи включають запаси, поточну дебіторську заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти, а також інші активи, які передбачається реалізувати або використати протягом короткого періоду.

У МСФЗ також застосовується поділ активів на поточні (current) і непоточні (non-current), однак критерії такої класифікації є більш гнучкими та економічно обґрунтованими. Актив визнається поточним, якщо очікується, що він буде реалізований або спожитий у межах нормального операційного циклу, утримується з метою продажу, буде реалізований протягом дванадцяти місяців після звітної дати або є грошовими коштами чи їх еквівалентами без обмежень щодо використання. Усі інші активи класифікуються як непоточні. Таким чином, міжнародна практика більше орієнтується на економічну функцію активу та спосіб його використання, а не лише на формальний строк володіння.

Особливо помітними є відмінності у підходах до класифікації та відображення нематеріальних активів. В українських стандартах нематеріальні активи визнаються за умови можливості їх ідентифікації, наявності документально підтверджених прав і достовірного визначення первісної вартості. Це обмежує можливість визнання внутрішньо створених нематеріальних активів, таких як бренд, ділова репутація або

клієнтська база. У МСФЗ підхід є більш диференційованим: хоча не всі внутрішньо створені нематеріальні активи визнаються, критерії їх ідентифікації та контролю формуються з позицій економічної сутності, що дозволяє ширше відображати інтелектуальний та інноваційний потенціал суб'єкта господарювання.

Відмінності також простежуються у класифікації фінансових активів. В українському обліку фінансові активи здебільшого групуються за формальними ознаками (короткострокові та довгострокові фінансові інвестиції, дебіторська заборгованість тощо). У МСФЗ класифікація фінансових активів базується на бізнес-моделі управління ними та характеристиках грошових потоків, що визначає подальший порядок оцінки та відображення у звітності. Такий підхід є більш комплексним і тісно пов'язаним із фінансовою стратегією суб'єкта господарювання.

Загалом можна дійти висновку, що українське законодавство та міжнародна практика виходять із подібного концептуального розуміння сутності активів, проте істотно різняться за глибиною та способом реалізації цього підходу. Українська система обліку більш формалізована й орієнтована на юридичні та документальні аспекти, що забезпечує однорідність і контрольованість облікових процедур. МСФЗ, у свою чергу, ґрунтуються на економічній сутності активів, гнучкій класифікації та активному використанні професійного судження. Подальше зближення української облікової практики з міжнародною передбачає не лише адаптацію класифікаційних підходів, а й поступовий перехід до глибшого концептуального розуміння активів як економічних ресурсів, здатних створювати цінність для суб'єкта господарювання та його користувачів фінансової звітності.

5.4 Активи — приклади

Приклад 5.1: Визначення правильного виду активу

Компанія *Horizont, s.r.o.* придбала земельну ділянку площею 1 000 м² за ціною 180 000 євро. Визначте правильний вид активу, якщо відомо, що:

1. Компанія придбала землю з метою будівництва на ній власної адміністративної будівлі, яка служитиме її головним офісом.
2. Компанія придбала землю у перспективному районі з наміром утримувати її протягом кількох років і потім продати за вищою ціною (очікуване зростання вартості).
3. Компанія займається продажем нерухомості і придбала цю землю з метою її подальшого перепродажу клієнту.

Розв'язання: відповідно до законодавства Словаччини

1. Будівля: довгострокові матеріальні активи; метою є довгострокове володіння та використання у межах основної діяльності підприємства.
2. Земля: довгострокові фінансові активи; земля не використовується у діяльності підприємства — це інвестиція.
3. Земля: запаси — товари; у бухгалтерському обліку ріелторської компанії це запаси, призначені для продажу.

Розв'язання: відповідно до МСФЗ

Відповідно до МСФЗ класифікація земельної ділянки залежить від мети її утримання, аналогічно до словацької практики бухгалтерського обліку. Тому для узагальнення питання подано таблицю.

Мета придбання земельної ділянки	МСФЗ класифікація	МСБО
Використання у господарській діяльності	Основні засоби	МСБО 16
Утримання з метою зростання вартості або надання в оренду	Інвестиційна нерухомість	МСБО 40
Придбання для продажу в ході звичайної діяльності	Запаси	МСБО 2

Досліджуваний приклад показує, що під час класифікації нерухомості до правильного виду активів завжди необхідно враховувати мету її придбання та використання. У нашому випадку нерухомість була:

1. використана у власній господарській діяльності = довгострокові матеріальні активи,
2. придбана як інвестиція = довгострокові фінансові активи,
3. призначена для продажу = запаси (товари).

Приклад 5.2: Ідентифікація запасів

Розгляньте запаси, якщо:

- Продукт — зошит, матеріал — деревина.
- Продукт — форма для випікання, сировина — залізна руда.
- Продукт — бавовняна футболка, сировина — бавовняна рослина.
- Сировина — соняшник, продукт може бути — соняшникова олія.
- Напівфабрикат — борошно, матеріал — насіння рослин, отримане шляхом обмолоту.
- Напівфабрикат — дошка, сировина — деревина.
- Сировина — оливкове дерево, продукт може бути — консервовані оливки, оливкова олія.
- Сировина — овеча шерсть, продукт може бути — светр.
- Продукт — пухова куртка, матеріал — пташине пір'я та тканина.
- Продукт — шини, сировина — натуральний каучук.
- Напівфабрикат — кузов автомобіля, сировина — залізо, потім сталь.
- Продукт — бензин, сировина — нафта.
- Продукт — хліб, напівфабрикат — борошно.
- Сировина — пісок, продукт може бути — скляна пляшка, будівельний матеріал.

Приклад 5.3: Придбання, класифікація та розрахунок амортизації основних засобів

Компанія Trust, s.r.o. придбала у постачальника з Англії пакувальну виробничу машину з метою ефективного пакування своєї продукції. Постачальник виставив рахунок на суму 47 500 GBP. Дата рахунка-фактури — 5 березня. Бухгалтерський суб'єкт зобов'язаний перерахувати суму рахунка в іноземній валюті станом на дату здійснення господарської операції за курсом НБС, який на дату перерахунку становив 1 GBP = 1,17

€. Оплату рахунка суб'єкт здійснить 20 березня за комерційним банківським курсом 1 GBP = 1,19 €. Під час оплати виникає курсова різниця.

Визначте, який вид оцінки застосує суб'єкт господарювання та розрахуйте первісну вартість машини, якщо відомо, що в зв'язку з її придбанням були понесені такі додаткові витрати:

1. Дата отримання рахунка: 5 березня, курс НБС на дату перерахунку — 1 GBP дорівнює 1,17 €. Перерахована вартість при відображенні зобов'язання становить 47 500 фунтів, помножених на курс 1,17 євро за фунт, тобто 55 575 €.
2. Витрати на транспортування машини з заводу в Англії до штаб-квартири компанії — 2 500 €.
3. Мито та митні збори, сплачені під час імпорту з країни, що не входить до ЄС, — 1 800 €.
4. Витрати на страхування від пошкодження під час транспортування — 600 €.
5. Витрати на монтаж і встановлення пакувальної машини техніком для введення її в експлуатацію — 1 200 €.
6. Витрати на навчання працівників роботі з новою машиною — 700 €.
7. Адміністративні витрати на переклад договору та послуги нотаріуса — 300 €.
8. Відсотки за кредитом, використаним для придбання цієї машини, сплачені до дати введення машини в експлуатацію, — 900 €.
9. Під час оплати рахунка за придбання машини виникає курсова різниця:

- дата оплати рахунка — 20 березня;

банківський курс для списання коштів з рахунка — 1 GBP дорівнює 1,19 €.

Фактично сплачена сума становить 47 500 фунтів, помножених на курс 1,19 євро за фунт, тобто 56 525 €.

- курсова різниця: це різниця між фактично сплаченою сумою 56 525 € та сумою зобов'язання 55 575 €, тобто 950 € курсових збитків.

Розв'язання:

У нашому прикладі вид оцінки — це первісна вартість, яка включає ціну придбання та витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням, що підлягають оцінюванню. Порядок розрахунку первісної вартості активу є однаковим як за словацьким підходом, так і відповідно до МСФЗ.

До первісної вартості основного засобу включаються такі витрати:

Включаються	Не включаються
• Ціна придбання (включно зі знижками) • Транспортування • Монтаж, установлення • Митні збори, страхування під час транспортування • Відсотки за кредитом (до моменту введення активу в експлуатацію)	• Навчання операторів • Договірні штрафи, пені, санкції • Адміністративні та юридичні витрати, що не пов'язані безпосередньо з введенням активу в експлуатацію

Сума первісної вартості активу є однаковою, але ґрунтується на різних законодавчих підставах для Словачької Республіки (стаття 25 Закону про бухгалтерський облік і Бухгалтерські процедури для підприємців) та для МСФЗ/МСБО (МСБО 16, МСБО 21 і МСБО 23).

Первісна вартість = 55 575 € + 2 500 € + 1 800 € + 600 € + 1 200 € + 900 € = 62 575 €

Витрати	Сума (€)	Класифікація до операційних витрат відповідно до законодавства СР / МСФЗ?
1. Ціна придбання (розрахована під час отримання рахунка)	55 575 €	Так
2. Витрати на транспортування	2 500 €	Так
3. Мито та митні збори	1 800 €	Так
4. Страхування під час транспортування	600 €	Так
5. Монтаж і встановлення	1 200 €	Так
6. Навчання операторів	700 €	Ні
7. Адміністративні витрати (переклад договору, нотаріус)	300 €	Ні
8. Відсотки за кредитом на придбання машини (до моменту введення в експлуатацію)	900 €	Так
9. Курсова різниця під час оплати рахунка	950 €	Ні

Після того як пакувальну машину було доставлено на територію суб'єкта господарювання та встановлено, її можна ввести в експлуатацію. Дата введення машини в експлуатацію — 25 березня. Очікуваний строк корисного використання машини становить 5 років.

Бухгалтерський суб'єкт Trust, s.r.o. має, зокрема, внутрішню інструкцію щодо амортизації основних засобів, згідно з якою придбаний актив починає амортизуватися з початку місяця, що настає після місяця введення активу в експлуатацію. Суб'єкт господарювання округлює місячну амортизацію до цілих євро математичним способом. У разі вибуття актив амортизується до кінця місяця вибуття або до моменту, коли сума первісної вартості буде повністю погашена.

Обчисліть різні методи амортизації виробничої машини, оцініть окремі методи розрахунку та їхній вплив на операційний результат.

- А) Прямолінійний метод
- В) Виробничий метод
- С) Метод подвійного зменшення залишкової вартості
- Д) Кумулятивний метод

А) Прямолінійний метод

Первісна вартість машини: 62 575 €

Строк корисного використання: 5 років = 60 місяців

Перший рік: амортизація за 9 місяців (квітень — грудень)

Останній рік: амортизація за 3 місяці (січень — березень)

Місячна амортизація обчислюється як первісна вартість, поділена на 60 місяців, що становить 1 042,91 €, після округлення — 1 043 €.

У першому році місячну амортизацію множимо на 9 місяців.

У наступних роках амортизація нараховується за повні 12 місяців до передостаннього року, коли визначається залишкова вартість.

В останньому році перші два місяці амортизація становить $1\,043\text{ €} \times 2$, але в останній місяць необхідно доамортизувати актив лише до суми первісної вартості, не допускаючи перевищення. Тому амортизація в останньому місяці 6-го року становить 1 038 €.

Загальний розрахунок прямолінійного методу амортизації та залишкової вартості машини наведено в таблиці нижче.

Рік	Амортизація €	Залишкова вартість €
1	9 387 €	53 188 €
2	12 516 €	40 672 €
3	12 516 €	28 156 €
4	12 516 €	15 640 €
5	12 516 €	3 124 €
6	3 124 €	0 €

В) Метод виробничої амортизації

Очікуваний загальний обсяг продукції: 2 000 000 упакованих виробів

Плановий річний обсяг продукції:

- 1-й рік: 350 000 шт.
- 2-й рік: 450 000 шт.
- 3-й рік: 400 000 шт.
- 4-й рік: 450 000 шт.
- 5-й рік: 350 000 шт.

Амортизація на 1 виріб визначається як первісна вартість, поділена на очікуваний загальний обсяг продукції:

Амортизація на один виріб = 62 575 € поділити на 2 000 000 штук = 0,03129 € за одиницю.

Річна сума амортизації, розрахована на основі фактичного річного обсягу упакованої продукції, становить:

Рік	Обсяг виробництва (шт)	Річна амортизація (€)	Залишкова вартість (€)
1.	350 000	10 952 €	51 623 €
2.	450 000	14 081 €	37 542 €
3.	400 000	12 516 €	25 026 €
4.	450 000	14 081 €	10 945 €
5.	350 000	10 945 €	0 €

Якщо б ми розраховували амортизацію відповідно до фактичної кількості продукції, упакованої у останньому році, річна сума амортизації, округлена до цілих євро, становила б 10 952 €. Оскільки ліквідаційна вартість становить лише 10 945 €, ми можемо нарахувати амортизацію лише до цього значення.

С) Метод подвійного зменшення залишкової вартості

Під час розрахунку амортизації необхідно враховувати ліквідаційну вартість, яку підприємство могло б отримати від продажу активу. У нашому прикладі ліквідаційна вартість дорівнює нулю. Зазвичай амортизація розраховується за рік, але для порівняння зі словацьким підходом ми покажемо перерахунок у помісячну амортизацію.

Розрахунок річної ставки амортизації:

Річна ставка = $2 \times (100 \%)$ поділити на 5 = 40 %

Щоб отримати помісячну ставку, ділимо:

Помісячна ставка = 40 % поділити на 12 = 3,333 %

Помісячна амортизація:

$62\,575 \text{ €} \times 0,03333 = 2\,085,62 \text{ €}$, округлено до 2 086 €

Амортизація за перший рік:

$2\,086 \text{ €} \times 9 \text{ місяців} = 18\,774 \text{ €}$

Амортизацію останнього року коригують так, щоб сума амортизації не перевищила первісну вартість.

Розрахунок амортизації за окремими роками наведений у таблиці.

Рік	Залишок на початок року (€)	Амортизація (€)	Залишок на кінець року (€)
1. (9 міс)	62 575 €	18 774 €	43 801 €
2. (12 міс)	43 801 €	17 520 €	26 281 €
3. (12 міс)	26 281 €	10 512 €	15 769 €
4. (12 міс)	15 769 €	6 308 €	9 461 €
5. (12 міс)	9 461 €	3 784 €	5 677 €
6. (3 міс)	5 677 €	5 677 €	1 €

Метод суми чисел років (SYD Method)

Сума років для строку служби машини 5 років за методом SYD обчислюється так:

$$5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 15$$

Формула для нарахування амортизації за 1-й рік:

$$(5 / 15) \times 62\,575 \text{ €}$$

У кожному наступному році в чисельнику використовують кількість років, що залишилися до кінця строку корисного використання.

Амортизація за окремими роками наведена в таблиці.

Рік	Залишок років нарахування амортизації	Частка	Річна амортизація (€)	Коригування амортизації	Сума амортизації (€)
1	5	5/15	20 858 €	$20\,858 / 12 \times 9 = 15\,644 \text{ €}$	15 644 €
2	4	4/15	16 687 €	Цілий рік	16 687 €
3	3	3/15	12 515 €	Цілий рік	12 515 €
4	2	2/15	8 343 €	Цілий рік	8 343 €
5	1	1/15	4 172 €	$4\,172 / 12 \times 3 = 1\,043 \text{ €}$	1 043 €
Сума	15	x	62 575 €	x	54 232 €
5 або 6 рік	Різниця, яку необхідно донарахувати			$62\,575 \text{ €} - 54\,232 \text{ €} = 8\,343 \text{ €}$	8 343 €

Коли амортизацію за методом SYD розраховують у річному вимірі, процедура є стандартною. Якщо ж необхідно отримати точні суми амортизації у помісячному розрахунку, тоді у 1-му та останньому році виникають різниці, які потрібно врегулювати не пізніше, ніж у останньому році амортизації.

Як видно з нашого прикладу, необхідно додати суму **€8,343**, що залишилася внаслідок коригування амортизації до помісячного розрахунку. Облікова одиниця може вирішити додати цю суму у 5-му році до часткової суми амортизації, яка становила **€1,043 за 3 місяці**, щоб мати змогу завершити амортизацію цього активу саме у 5-му році.

У нашому прикладі амортизація в 5-му році становитиме суму: **€1,043 + €8,343 = €9,386**.

Якщо облікова одиниця вирішить перенести суму **€8,343** на наступний рік, вона може це зробити, але така інформація має бути обов'язково внесена до внутрішньої амортизаційної політики.

Порівняння амортизації наведено у наочній таблиці нижче:

Рік	Прямолінійний метод (€)	Виробничий метод (€)	DDB (€)	SYD (€)
1	9 387 €	10 952 €	18 774 €	15 644 €
2	12 516 €	14 081 €	17 520 €	16 687 €

3	12 516 €	12 516 €	10 512 €	12 515 €
4	12 516 €	14 081 €	6 308 €	8 343 €
5	12 516 €	10 945 €	3 784 €	1 043 €
6	3 124 €	0 €	5 677 €	8 343 €
Сума	62 575 €	62 575 €	62 575 €	62 575 €

Кожна облікова одиниця повинна приймати рішення щодо класифікації та нарахування амортизації довгострокових активів відповідно до мети їх використання та очікуваного строку корисного використання або продуктивності активу. Узагальнити наведені методи амортизації можна так:

- **Прямолінійний метод** забезпечує рівномірні витрати, є простим і передбачуваним.
- **Виробничий метод** підходить для виробничих машин, оскільки відображає фактичне споживання ресурсу.
- **Метод подвійного зменшення залишку (DDB)** застосовує вищі амортизаційні відрахування на початку, тому підходить для активів, що швидко знецінюються.
- **Метод суми років корисного використання (SYD)** передбачає дещо більш прискорену амортизацію порівняно з DDB, має спадну динаміку та також підходить для активів, що швидко старіють. Недоліком є висока амортизація в останньому році у разі помісячного розрахунку, що збільшує витрати в останній рік і може зменшити можливість інвестування в нові активи.

Приклад 5.4 – нерозв’язаний: Розрахунок амортизації довгострокових активів

Alfabet, s.r.o. придбала виробничий об’єкт вартістю €3,600. Очікуваний строк корисного використання — 6 років, ліквідаційна (залишкова) вартість — €400.

Завдання 1:

Обчислити річну амортизацію за прямолінійним методом.

Завдання 2: Розрахуйте річну амортизацію за методом подвійного зменшення залишку (DDB-метод)

Рік	Балансова вартість на початок року (база для нарахування амортизації)	% амортизації	Амортизація	Ремонт	Балансова вартість на кінець року (чиста вартість)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Завдання 3: Розрахуйте річну амортизацію за кумулятивним методом (метод суми чисел років, SYD)

Рік	База для нарахування амортизації	Залишковий строк корисного використання в роках	Ставка	Сума амортизації	Балансова вартість на кінець року (залишкова вартість)
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Завдання 4: Розрахуйте річну амортизацію виробничого обладнання на основі обсягу виробітку, якщо очікуваний обсяг виготовленої продукції становить 50 000 штук, а кількість виробів, виготовлених у кожному році, є такою:

2010 10 000 шт
2011 18 000 шт
2012 12 000 шт
2013 7 000 шт
2014 3 000 шт

Рік	База амортизації	Обсяг виробництва (шт)	Річна амортизація (€)	Залишкова вартість (€)
1				
2				
3				
4				
5				
Разом				

Приклад 5.5 — нерозв’язаний: Розрахунок бухгалтерської та податкової амортизації

Компанія Acctify s.r.o. придбала комплект меблів вартістю 12 000 євро 27.2.2025.

28.2.2025 майстер прибав для його збирання, після чого підприємство ввело комплект в експлуатацію.

Внутрішня інструкція щодо довгострокових матеріальних активів визначає, що амортизація починається з місяця, наступного за місяцем введення об’єкта в експлуатацію.

Плановий строк корисного використання меблевого комплекту — 8 років.

Завдання:

Розрахувати бухгалтерську амортизацію та податкову амортизацію меблевого комплекту, визначивши відповідну амортизаційну групу для цілей податкової амортизації.

Пояснити вплив відмінностей між бухгалтерською та податковою амортизацією на фінансовий результат як з бухгалтерської, так і з податкової точок зору.

Список використаних джерел

- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2024-10-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- MAJDÚCHOVÁ, H., NEUMANNOVÁ, A.: *Podnikové hospodárstvo pre manažérov*. Bratislava: Iura Edition, 2009.
- MEDZINÁRODNÝ ŠTANDARD FINANČNÉHO VÝKAZNÍCTVA 5 - Dlhodobý majetok držaný na predaj a ukončenie činnosti
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 1 – Prezentácia účtovnej závierky.
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 16 – Nehnuteľnosti, stroje a zariadenia.
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 40 – Investičný nehmotný majetok.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інстр. М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 : станом на 27 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
- Концептуальна основа фінансової звітності : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.09.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
- Основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. / ред. Ю. Серпенінова. Суми : Винниченко М.Д.», 2016. 266 с.
- Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV : станом на 10 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

6. ZÁVÄZKY A VLASTNÉ IMANIE

Okrem majetku, ktorý každá účtovná jednotka nevyhnutne potrebuje pre vykonávanie svojej činnosti, musí každá účtovná jednotka poznať aj zdroje, z ktorých je majetok obstaraný. Tieto zdroje majetku tvoria záväzky a vlastné imanie. Kým v okamihu založenia podniku je možné jednoznačne určiť, ktorý majetok je z akých zdrojov obstaraný, počas života spoločnosti to už možné nie je. Z vedenia účtovníctva je možnosť zistiť zdroj majetku pre každý druh majetku. Pre potreby vykazovania majetku už takáto informácia nie je potrebná, dôležité však je, že hodnota majetku musí byť v rovnakej výške ako sú zdroje majetku.

Pre potreby rôznych analýz sa zdroje majetku označujú aj ako cudzie zdroje (záväzky) a vlastné zdroje (vlastné imanie).

V tejto časti sa zameriame na definovanie, štruktúru, účtovania a vykazovanie záväzkov a vlastného imania v spoločnosti. Kapitola obsahuje aj názorné príklady, ktoré pomôžu čitateľovi zorientovať sa v problematike.

6.1 Záväzky a vlastné imanie podľa IFRS

IFRS definuje záväzok ako súčasnú povinnosť, ktorej vyrovnanie si vyžiada odtok ekonomických zdrojov. Slovenský prístup je viac účtovno-právny a menej koncepčný.

Záväzky podľa IFRS (International Financial Reporting Standards) sú definované a charakterizované v Koncepčnom rámci (Conceptual Framework for Financial Reporting), ako súčasná povinnosť účtovnej jednotky vyplývajúca z minulých udalostí, ktorej vyrovnanie sa očakáva vo forme odlivu zdrojov zahŕňajúcich ekonomické úžitky. (Conceptual Framework for Financial Reporting (2018), paragraf 4.26(b)).

Hlavnými znakmi záväzku sú nasledujúce skutočnosti:

- **súčasná povinnosť**, čo predstavuje, že záväzok musí existovať k dátumu vykazovania;
- **vyplýva z minulých udalostí**, ako napríklad podpis zmluvy, prijatie tovaru, vznik škody atď;
- **očakáva sa odliv ekonomických úžitkov**, čo predstavuje zaplatenie peňazí, dodanie tovaru, poskytnutie služby alebo iný spôsob vyrovnania.

Záväzky sa podľa IFRS (IAS 1 – Presentation of Financial Statements, paragrafy 69 – 76) delia na dve skupiny:

- **Krátkodobé** (current liabilities) – splatné do 12 mesiacov od dátumu
- **Dlhodobé** (non-current liabilities) – splatné po viac ako 12 mesiacoch.

Záväzky predstavujú jednu zo zložiek, ktoré sa vykazujú v účtovnej závierke v súvahe. Keďže ich štruktúra je pomerne rozsiahla, identifikovanie, ocenenie a vykazovanie jednotlivých druhov záväzkov upravujú štandardy finančného výkazníctva samostatne, podľa jednotlivých druhov, ako napr.:

Typ záväzku	Opis	Relevantný štandard IFRS
Obchodné záväzky (dodávateľia)	Krátkodobé záväzky za nakúpený tovar alebo služby	IAS 1, IFRS 9
Finančné záväzky	Úvery, emitované dlhopisy, lízingy, záväzky z derivátov	IFRS 9, IFRS 7
Rezervy	Záväzky s neistým načasovaním alebo výškou (napr. súdne spory, garancie)	IAS 37
Lízingové záväzky	Povinnosti z lízingových zmlúv	IFRS 16
Odložená daňová povinnosť	Vyplyva z dočasných rozdielov medzi účtovnou a daňovou základňou	IAS 12
Záväzky zo zamestnaneckých požitkov	Dovolenky, dôchodky, odstupné atď.	IAS 19
Záväzky z derivátových nástrojov	Napr. úrokové swapy, forwardy	IFRS 9

Schéma 6.1: *Druh záväzkov*

V závislosti od typu záväzku sa uplatňujú rôzne metódy oceňovania záväzkov. IFRS rozlišujú nasledovné spôsoby stanovenia hodnoty záväzku:

- Amortizovaná obstarávacia cena (napr. pre úvery) – IFRS 9
- Reálna hodnota cez zisk alebo stratu (FVTPL) – pre niektoré deriváty – IFRS 9
- Súčasná hodnota očakávaných platieb – pri rezervách – IAS 37
- Diskontovaná hodnota lízingových platieb – IFRS 16

IFRS vyžaduje zverejnenie záväzkov v rámci účtovnej závierky, a to vo výkaze o finančnej situácii, a to podľa významnosti. V poznámkach k účtovnej závierke sa k záväzkom zverejňuje:

- rozpis ich splatnosti (krátkodobé vs. dlhodobé),
- podmienky úverov a záruk,
- zmeny v rezervách počas obdobia,
- riziká spojených s finančnými záväzkami (úrokové, kreditné atď.).

Slovenská legislatíva čo sa týka členenia záväzkov, je podrobnejšia než IFRS, pretože zohľadňuje požiadavky Obchodného zákonníka a povinnosť tvorby rezervného fondu.

6.2 Záväzky a vlastné imanie podľa národnej úpravy

Podľa národnej úpravy sú záväzky a vlastné imanie upravené predovšetkým v zákone o účtovníctve. Záväzky sú definované v §2, ods. 4 písm. b): *záväzkom sa na účely zákona rozumie existujúca povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je*

pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky a dá sa spoľahlivo oceniť podľa zákona o účtovníctve vykazuje sa v účtovnej závierke v súvahe alebo vo výkaze o majetku a záväzkoch.

Závázky je možné podľa postupov účtovania deliť z časového hľadiska, a to na dlhodobé záväzky a krátkodobé záväzky. Krátkodobý záväzok je záväzok, ktorého dohodnutá doba splatnosti alebo vyrovnania iným spôsobom pri vzniku účtovného prípadu je najviac jeden rok. Dlhodobý záväzok je záväzok, ktorého dohodnutá doba splatnosti alebo vyrovnania iným spôsobom je dlhšia ako jeden rok.

Závázky sa ďalej triedia podľa druhu nasledovne:

- záväzky voči dodávateľom
- záväzky spojené s úhradou daní
- záväzky voči zamestnancom a inštitúciám sociálneho zabezpečenia
- dotácie
- záväzky voči spoločníkom a združeniam
- iné záväzky.

Závázky voči dodávateľom spravidla predstavujú najbežnejšiu skupinu záväzkov, ktorá je spojená s dodávateľsko – odberateľskými vzťahmi. Tieto vznikajú v každom type spoločnosti, či už je to výrobný podnik, alebo spoločnosť poskytujúca služby. **Závázky spojené s úhradou daní** predstavujú záväzky voči daňovým inštitúciám, či už sú to záväzky súvisiace s daňou z príjmov, alebo záväzky za spotrebné dane, daň z nehnuteľností a pod. Ďalšiu skupinu tvoria **záväzky voči zamestnancom a inštitúciám sociálneho zabezpečenia**, kam patria záväzky voči zamestnancom za vykonanú prácu. Patria sem ale aj záväzky voči zdravotnej poisťovni a sociálnej poisťovni, ktoré spoločnosť odvádza za seba, resp. za svojich zamestnancov. **Dotácie** predstavujú záväzok voči inštitúciám EÚ, resp. inštitúciám ktoré poskytujú prostriedky zo štátneho rozpočtu, alebo rozpočtu obce, na vopred presne daný obstarávaný majetok, alebo službu. **Závázky voči spoločníkom a združeniam** sú záväzky, ktoré vznikli v spoločnosti voči združeniam, v ktorých sú spoločnosti členmi. Všetky ostatné záväzky, ktoré sa nedajú zaradiť do žiadnej z uvedených skupín, tvoria **iné záväzky**.

Samostatnú skupinu záväzkov tvoria **rezervy**. Podľa zákona o účtovníctve §26 ods. 5: *rezervy sú záväzky s neistým časovým vymedzením alebo výškou*. V porovnaní so záväzkami aj rezervy vznikli z minulých udalostí, ale na rozdiel od záväzkov – nie je možné ich presne oceniť ani zistiť presnú dobu splatnosti, ale účtovná jednotka je povinná výšku takýchto povinností odhadnúť. Účtovanie a vykazovanie rezerv podrobnejšie upravujú postupy účtovania v §19 ods. 1.: *Rezerva sa tvorí na základe zásady opatrnosti na riziká a straty. Rezerva je záväzok predstavujúci existujúcu povinnosť účtovnej jednotky, ktorá vznikla z minulých udalostí, je pravdepodobné, že v budúcnosti zníži ekonomické úžitky účtovnej jednotky, pričom ak nie je známa presná výška tohto záväzku, ocení sa odhadom v sume dostatočnej na splnenie existujúcej povinnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka pri zohľadnení rizík a neistôt*. Rezervy sa spravidla tvoria na povinnosti vzťahujúce sa k všeobecným záväzným predpisom, s povinnosťou účtovnej jednotky voči tretím stranám. Typickým príkladom tvorby rezerv sú:

- a) náklady súvisiace s odstránením znečistenia životného prostredia,
- b) reklamácie a záručné opravy,
- c) odstránenie odpadov a obalov,
- d) rekultiváciu pozemkov,
- e) demoláciu budov,
- f) odstupné,
- g) nevyčerpané dovolenky, vrátane sociálneho poistenia,

- h) odmeny členom dozornej rady a iných orgánov spoločnosti,
- i) nevyfakturované dodávky a služby,
- j) členské príspevky do zväzov, spolkov, komôr a podobne, ktoré sa týkajú vykazovaného účtovného obdobia,
- k) bonusy, skontá, rabaty a podobne, ktoré sa týkajú výrobkov, tovaru a služieb predaných pred ukončením vykazovaného účtovného obdobia,
- l) náklady na zostavenie, overenie, zverejnenie účtovnej závierky a výročnej správy týkajúcej sa vykazovaného účtovného obdobia,
- m) náklady na zostavenie daňového priznania za vykazované účtovné obdobie,
- n) pokuty a penále,
- o) finančné povinnosti vyplývajúce z ručenia a záruk,
- p) povinnosť spätného odkúpenia obalov,
- q) prebiehajúce a hroziace súdne spory,
- r) vyplácanie prémie a odmien,
- s) vyplácanie odchodného, vyplácanie plnení pre zamestnancov pri životných jubileách alebo pracovných jubileách a iných plnení pre zamestnancov (zamestnanecké požitky),
- t) provízie obchodným zástupcom,
- u) na stratové zmluvy a nevýhodné zmluvy, ktorými sú zmluvy, pri ktorých náklady nevyhnutné na splnenie zmluvných povinností prevyšujú ekonomický úžitok, ktorý sa zo zmluvy očakáva,
- v) náklady na uvedenie prenajatého majetku do predchádzajúceho stavu
- w) vypustené emisie do ovzdušia, x) a iné riziká a straty súvisiace s činnosťou účtovnej jednotky.

Pri ocenení jednotlivých položiek záväzkov sa používa ku dňu uskutočnenia účtovného prípadu **menovitá hodnota** alebo **reálna hodnota**, ku dňu zostavenia účtovnej závierky **reálna hodnota**. Ku dňu zostavenia účtovnej závierky sa stretávame so zostatkovou dobou splatnosti záväzkov, ktorou je doba, ktorá sa rovná rozdielu medzi dohodnutou dobou splatnosti a dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

Záväzky a rezervy predstavujú súčasť cudzích zdrojov financovania spoločnosti, vykazujú sa v *súvahe*, podrobnosti o nich je možné nájsť v *poznámkach*. Tu je dôležité spomenúť ešte jednu dôležitú položku, a to **iné pasíva**. Sem zaraďujeme položky, ktoré síce tiež vznikli z minulých udalostí, ale výška a doba splatnosti je na odhade spoločnosti. Typickým príkladom je súdny spor, ktorý spoločnosť má. Takáto udalosť vznikla v minulosti, ale kým nie je súdny spor uzatvorený, nie je možné vykázať v účtovnej závierke výšku záväzku ani dobu splatnosti, ktorý zo súdneho sporu vznikne. Z tohto dôvodu sa takáto položka nevykazuje v účtovnej závierke v *súvahe*, ale v *poznámkach*.

Súčasťou zdrojov majetku sú nielen cudzie zdroje, ale aj vlastné zdroje. Vlastné zdroje predstavujú vklad vlastníka do spoločnosti. Slovenská legislatíva neuvádza priamo definíciu **vlastného imania**, definuje ho nepriamo ako rozdiel majetku a záväzkov. Vlastné imanie predstavuje vlastné zdroje majetku, čiže hodnotu majetku, ktorú spoločnosť vložila na začiatku podnikania zvýšenú o výsledok hospodárenia.

Vlastné imanie sa skladá z niekoľkých zložiek, ktorými môžu byť:

- základné imanie
- emisné ážio
- kapitálové fondy
- oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov
- zákonný rezervný fond

- ostatné fondy
- výsledok hospodárenia.

Základné imanie predstavuje hodnotu, ktorú kapitálová spoločnosť vkladá do podnikania, pričom výška je určená spravidla Obchodným zákonníkom, resp. právnou normou upravujúcou činnosť v danej oblasti. V prípade podnikania napr. v oblasti poisťovníctva výšku základného imania upravuje zákon upravujúci vznik, činnosť a zánik poisťovní. Počas celej doby existencie spoločnosti hodnota základného imania nesmie klesnúť pod túto stanovenú hodnotu. Výška základného imania je zapísaná v Obchodnom registri. Každá kapitálová spoločnosť je povinná okrem základného imania tvoriť aj **zákonný rezervný fond**, ktorý sa každoročne dopĺňa z výsledku hospodárenia a je určený na preklenutie nepriaznivej situácie v spoločnosti. Okrem už uvedeného zákonného rezervného fondu spoločnosť môže tvoriť aj **ostatné fondy**, ktorých tvorba je z výsledku hospodárenia a ktorých tvorbu a použitie si stanovuje spoločnosť sama. **Emisné ážio** vzniká v akciových spoločnostiach, v dôsledku rozdielu hodnoty emitovaných akcií a ich predajnou cenou, teda v prípade, ak je predajná cena vyššia. **Kapitálové fondy** v spoločnostiach vznikajú predovšetkým ako fondy, ktoré sa tvoria napr. s dodatočných vkladov vlastníkov, alebo s kladného výsledku hospodárenia. V prípade precenenia cenných papierov v dôsledky zmeny ich reálnej hodnoty môže vzniknúť nesúlad medzi ocenením majetku ku dňu jeho obstarania a okamihom, ku ktorému sa cenné papiere preceňujú. Vzniknutý rozdiel sa zohľadňuje ako súčasť vlastného imania a to samostatne ako **oceňovací rozdiel z precenenia majetku a záväzkov**. Samostatnou položkou vlastného imania je **výsledok hospodárenia**, ktorý sa zisťuje na konci účtovného obdobia. Okrem toho je súčasťou vlastného imania aj výsledok hospodárenia za predchádzajúce obdobie – či už vo forme nerozdeleného zisku alebo neuhradenej straty.

Jednotlivé položky vlastného imania sa samostatne neoceňujú, ich hodnota je nerozlučne spojené s hodnotou položky, s ktorou súvisia. Typickým príkladom je výsledok hospodárenia, ktorý je výsledkom rozdielu výnosov a nákladov.

Všetky položky vlastného imania sa vykazujú vo výkaze súvaha ako súčasť pasív.

Strana Aktív	Súvaha k 31.12.202X	Strana Pasív
		Vlastné imanie
		záväzky
Spolu majetok	XXX	Spolu VI a záväzky
		XXX

Schéma č. 6.2: *Súvaha k 31.10.202X*
Zdroj: vlastné spracovanie

Zmeny v jednotlivých položkách sa podľa významnosti uvádzajú v poznámkach, kde sa prezentuje nielen zmeny ale aj dôvody ich nastatia.

6.3 Závazky a vlastné imanie podľa národnej regulácie na Ukrajine

Štruktúra výkazu o finančnej situácii (súvahy), a najmä logika prezentácie časti „**záväzky a vlastné imanie**“, vykazuje výrazné rozdiely medzi ukrajinskou národnou reguláciou a medzinárodnou praxou. V ukrajinskej účtovnej tradícii sa používa pojem „**пасиви**“ (**pasívy**) ako zastrešujúca kategória označujúca zdroje financovania aktív podniku. Dôležité je, že „**pasívy**“ **zahŕňajú nielen záväzky, ale aj vlastné imanie** (a v ukrajinskom výkazníctve aj rezervy a niektoré časové rozlíšenia). V medzinárodnej praxi podľa IFRS neexistuje jednotná súvahová kategória zodpovedajúca pojmu „pasívy“. IFRS namiesto toho rozlišujú dva samostatné prvky — **vlastné imanie (Equity)** a **záväzky (Liabilities)** — a pojem „pasívy“ sa nepoužíva ani ako konceptuálna, ani ako prezentačná kategória.

V systéme ukrajinských národných účtovných štandardov je prezentácia pravej strany súvahy regulovaná Národným účtovným štandardom NP(S)BO 1 **Všeobecné požiadavky na finančné výkazníctvo**, ktorý určuje zoznam a poradie položiek zverejňujúcich informácie o vlastnom imaní, rezervách, dlhodobých a krátkodobých záväzkoch, ako aj o výnosoch budúcich období (časové rozlíšenie výnosov). Na rozdiel od toho IAS 1 **Presentation of Financial Statements** nepredpisuje rigidnú štruktúru prezentácie zdrojov financovania; poskytuje iba ilustratívny zoznam riadkových položiek, pričom ponecháva subjektu hospodárenia priestor prispôbiť prezentáciu charakteru jeho činnosti a informačným potrebám používateľov.

V medzinárodnej praxi sa táto flexibilita vysvetľuje konceptuálnym prístupom, ktorý kladie dôraz na **významnosť** ekonomických informácií a potrebu ich **verného zobrazenia**. Preto IFRS umožňujú dopĺňať položky alebo medzisúčty, ak je to nevyhnutné na primerané zobrazenie informácií o vlastnom imaní a záväzkoch. Ukrajinská regulácia taktiež pripúšťa doplnenie zoznamu položiek, avšak spravidla len pri splnení kritérií významnosti a spoľahlivého oceňovania a za podmienky zachovania štátom stanovených názvov a kódov riadkov. Medzinárodný prístup sa tak vo veľkej miere opiera o **profesionálny úsudok**, zatiaľ čo ukrajinský prístup zdôrazňuje **normatívnu unifikáciu**.

V ukrajinskej legislatíve sa pojem „pasívy“ používa ako široká kategória opisujúca zdroje tvorby (financovania) majetku podniku. Zahŕňa:

- vlastné imanie;
- záväzky;
- rezervy (často prezentované ako samostatná časť na strane pasív);
- a v štruktúre ukrajinského výkazníctva aj výnosy budúcich období (časové rozlíšenie).

V terminológii IFRS je obsah, ktorý ukrajinská prax zoskupuje pod pojem „pasívy“, reprezentovaný dvoma odlišnými prvkami:

- **záväzky (Liabilities)**;
- **vlastné imanie (Equity)**.

Pri porovnávaní súvah je preto nevyhnutné zdôrazniť, že v IFRS neexistuje jednotný pojem „pasívy“, ktorý by spájal záväzky a vlastné imanie. Prezentácia a konceptuálne vymedzenie v IFRS sú založené na jasnom oddelení záväzkov a vlastného imania, čo odráža ich rozdielnú ekonomickú podstatu.

V medzinárodnej praxi je definícia záväzkov založená na Konceptnom rámci IFRS: záväzok predstavuje **súčasnú povinnosť** subjektu hospodárenia vyplývajúcu z minulých udalostí, ktorej splnenie sa očakáva, že povedie k **odtoku zdrojov** predstavujúcich ekonomické úžitky. Táto definícia zodpovedá prístupu zakotvenému v ukrajinskom národnom štandarde o záväzkoch, podľa ktorého záväzok vzniká v dôsledku minulých udalostí a vedie k zníženiu budúcich ekonomických úžitkov podniku.

V medzinárodnej praxi, rovnako ako na Ukrajine, sa záväzky členia na **krátkodobé** a **dlhodobé**. Toto členenie vyplýva z logiky finančného výkazníctva a je zakotvené aj v regulačných požiadavkách. Prístup je v súlade s IAS 1 a IAS 37, ktoré upravujú prezentáciu a zverejňovanie záväzkov a rezerv rôznej povahy.

Koncepcný rámec IFRS definuje **vlastné imanie** ako **reziduálny podiel na aktívach** subjektu hospodárenia po odpočítaní všetkých jeho záväzkov. Ukrajinské štandardy poskytujú v zásade rovnakú definíciu, pričom podrobnejšie špecifikujú zložky vlastného imania, medzi ktoré zvyčajne patria:

- registrované (základné) imanie;
- dodatočný vkladový kapitál;
- kapitál z precenenia;
- rezervný kapitál;
- nerozdelený zisk;
- nesplatený a stiahnutý (vlastný) kapitál.

V medzinárodnej praxi závisí štruktúra vlastného imania od právnej formy subjektu hospodárenia, pričom najčastejšie zahŕňa:

- kapitál vložený vlastníkmi;
- kmeňové a prioritné akcie;
- nerozdelený zisk;
- rezervy (vrátane rezerv z precenenia, kurzových rozdielov a iných).

Harmonizácia štruktúry časti „záväzky a vlastné imanie“ s európskymi požiadavkami

Vzhľadom na integráciu Ukrajiny do regulačného priestoru Európskej únie predstavuje významný referenčný rámec smernica 2013/34/EÚ, ktorá stanovuje minimálne požiadavky na zloženie a prezentáciu finančných výkazov v členských štátoch EÚ. V porovnaní s ukrajinskou štruktúrou súvahy smernica výslovne neuvádza niektoré položky typické pre národné účtovníctvo, ako sú:

- odložené daňové aktíva a záväzky;
- dlhodobé aktíva určené na predaj;
- stiahnutý kapitál;
- účelové financovanie.

Zároveň smernica umožňuje členským štátom prispôbiť štruktúru výkazníctva sektorovým špecifikám, najmä v oblastiach s výskytom špecifických druhov aktív alebo finančných tokov. Napríklad v poľnohospodárstve môže byť účelové financovanie významnou položkou, hoci v základnom formáte smernice nie je explicitne zdôraznené.

Porovnanie ukrajinskej prezentácie „pasív“ s praxou IFRS vedie k nasledujúcim záverom:

1. Ukrajinský prístup je viac formalizovaný, s presne vymedzeným rozsahom a poradím položiek na strane záväzkov a vlastného imania a s obmedzenou flexibilitou ich úprav.
2. Medzinárodná prax podľa IFRS je založená na významnosti a profesionálnom úsudku, čo zabezpečuje väčšiu flexibilitu a adaptabilitu pri prezentácii vlastného imania a záväzkov.
3. Európska legislatíva ponúka kompromisný model, ktorý štandardizuje základnú štruktúru, no zároveň umožňuje prispôbenie sektorovým potrebám.

4. Z dlhodobého hľadiska je harmonizácia ukrajinského účtovníctva s IFRS a smernicou 2013/34/EÚ logickým krokom európskej integrácie a môže prispieť k zvýšeniu transparentnosti a porovnateľnosti finančného výkazníctva.

6.4 Závazky a vlastné imanie - príklady

Príklad 6.1:

Označte, v ktorom prípade vznikne v spoločnosti záväzok podľa zákona o účtovníctve:

- a) priznaná mzda zamestnancovi
- b) predaný tovar odberateľovi
- c) dodaný majetok do spoločnosti
- d) súdny spor, z ktorého pravdepodobne vznikne povinnosť spoločnosti uhradiť škodu.

Riešenie: Správne odpovede 6.1 a) c)

Príklad 6.2:

Z uvedených položiek označte tie, ktoré sú súčasťou vlastného imania:

- a) základné imanie
- b) rezerva na overenie účtovnej závierky audítorom
- c) záväzky voči dodávateľom
- d) zákonný rezervný fond
- e) výsledok hospodárenia
- f) náklady budúcich období

Riešenie: Správne odpovede 6.2 a) d) e)

Príklad 6.3:

Spoločnosť KASKO si obstarala od dodávateľa nábytku DREVO vybavenie kancelárie v hodnote 25 000 €. Spoločnosť a dodávateľ nábytku nie sú platiteľom dane z pridanej hodnoty. Spoločnosť DREVO dodala nábytok. Spoločnosť KASKO nábytok prevzala, uhradila polovicu faktúry a na zvyšok faktúry jej banka poskytla krátkodobý úver. Naformulujte a zaúčtujte účtovné prípady súvisiace s uvedenými skutočnosťami.

Riešenie:

Faktúra za obstaranie nábytku	25 000 €	042 / 321
Úhrada ½ faktúry	12 500 €	321 / 221
Úhrada ½ faktúry z úveru	12 500 €	321 / 321

Príklad 6.4: Výpočet vlastného imania

Firma ABC, s.r.o. má na konci roka nasledovné účtovné údaje:

- Dlhodobý majetok: 100 000 €
- Obežný majetok: 60 000 €
- Záväzky voči dodávateľom: 30 000 €

- Bankový úver: 50 000 €

Úloha: Vypočítaj vlastné imanie spoločnosti.

Riešenie

Vzorec na výpočet vlastného imania je:

Vlastné imanie = Aktíva (majetok) – Cudzie zdroje (záväzky)

- Spočítame celkové aktíva (majetok):
100 000 € (dlhodobý majetok) + 60 000 € (obežný majetok) = 160 000 € (majetok spolu)
- Spočítame cudzie zdroje (záväzky):
30 000 € (dodávateľia) + 50 000 € (úver) = 80 000 € (záväzky spolu)
- Vypočítame vlastné imanie:
160 000 € (majetok) – 80 000 € (záväzky) = 80 000 € (vlastné imanie)

Vlastné imanie spoločnosti ABC, s.r.o. je 80 000 €.

Príklad 6.5:

Firma Delta, a.s. má na konci účtovného obdobia tieto údaje:

Majetok:

- Dlhodobý nehmotný majetok: 30 000 €
- Dlhodobý hmotný majetok: 120 000 €
- Zásoby: 25 000 €
- Pohľadávky: 15 000 €
- Finančný majetok (bankový účet, hotovosť): 20 000 €

Záväzky a iné pasíva:

- Záväzky voči dodávateľom: 18 000 €
- Krátkodobý bankový úver: 22 000 €
- Dlhodobý bankový úver: 40 000 €
- Rezervy na opravy: 5 000 €

Ostatné informácie:

- Základné imanie: 100 000 €
- Nerozdelený zisk z minulých rokov: 12 000 €
- Zisk bežného roka: 13 000 €

Úlohy:

1. Vypočítaj celkovú výšku aktív a pasív.

2. Vypočítaj vlastné imanie spoločnosti.
3. Skontroluj rovnováhu súvahy (aktíva = pasíva).

Riešenie:

- Výpočet aktív (majetku):

Dlhodobý nehmotný majetok:	30 000 €
Dlhodobý hmotný majetok:	120 000 €
Zásoby:	25 000 €
Pohľadávky:	15 000 €
Finančný majetok (bankový účet, hotovosť):	20 000 €
Spolu Aktíva:	210 000 €
- Výpočet cudzích zdrojov (záväzkov):

Záväzky voči dodávateľom:	18 000 €
Krátkodobý bankový úver:	22 000 €
Dlhodobý bankový úver:	40 000 €
Rezervy na opravy:	5 000 €
Spolu cudzie zdroje:	85 000 €

- Výpočet vlastného imania:

Vlastné imanie = Základné imanie + nerozdelený zisk minulých rokov + Zisk bežného obdobia

Vlastné imanie = 100 000 € + 12 000 € + +13 000 €

- Kontrola súvahy:

Celkové pasíva = Vlastné imanie + Cudzie zdroje

Celkové pasíva = 125 000 € + 85 000 €

Celková výška aktív = 210 000 €

Vlastné imanie = 125 000 €

Súvaha je vyrovnaná

Príklad 6.6:

K jednotlivým položkám priradiť správnu oceňovaciu veličinu:

1. Faktúra od dodávateľa
 - a) obstarávacia cena
 - b) menovitá hodnota
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady
2. Rezerva na pokuty a penále ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka
 - a) obstarávacia cena

- b) menovitá hodnota
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady
3. Dotácia získaná z prostriedkov rozpočtu obce
- a) obstarávací cena
 - b) menovitá hodnota
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady
4. Závazky voči zamestnancom za vykonanú prácu
- a) obstarávací cena
 - b) menovitá hodnota
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady
5. Faktúra od dodávateľa prevzatá pri kúpe podniku
- a) obstarávací cena
 - b) menovitá hodnota
 - c) reálna hodnota
 - d) vlastné náklady

Riešenie: 1b) 2c) 3b) 4b) 5a)

Zoznam použitej literatúry:

- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2024-10-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- JUHÁSZOVÁ, Z. a kol.: *Účtovníctvo*. Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2022
- JUHÁSZOVÁ, Z. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2025
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 1 – Prezentácia účtovnej závierky.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

6. LIABILITIES AND EQUITY

In addition to the assets that each accounting unit necessarily needs to carry out its activities, each accounting unit must also know the sources from which the assets are acquired. These sources of assets are liabilities and equity. While at the time of founding a company it is possible to clearly determine which assets are acquired from which sources, this is no longer possible during the life of the company. From accounting, it is possible to determine the source of assets for each type of asset. For the purposes of reporting assets, such information is no longer necessary, but it is important that the value of the asset must be the same as the sources of assets.

For the purposes of various analyses, the sources of assets are also referred to as external sources (liabilities) and own resources (equity).

In this section, we will focus on the definition, structure, accounting and reporting of liabilities and equity in a company. The chapter also contains illustrative examples that will help the reader to orientate themselves in the issue.

6.1 Liabilities and equity under IFRS

IFRS defines a liability as a present obligation, the settlement of which will require an outflow of economic resources. The Slovak approach is more accounting-legal and less conceptual.

Liabilities under IFRS (International Financial Reporting Standards) are defined and characterized in the Conceptual Framework for Financial Reporting as a present obligation of an entity arising from past events, the settlement of which is expected to be in the form of an outflow of resources embodying economic benefits. (Conceptual Framework for Financial Reporting (2018), paragraph 4.26(b)).

The main features of a liability are the following:

- **present obligation**, which means that the obligation must exist at the reporting date
- **arises from past events**, such as signing a contract, receiving goods, incurring damage, etc.
- **an outflow of economic benefits** is expected, which means that cash is paid, goods are delivered, services are rendered, or another method of settlement is provided.

Liabilities are divided into two groups according to IFRS (IAS 1 – Presentation of Financial Statements, paragraphs 69 – 76):

- **Current liabilities** – payable within 12 months from the date
- **Non-current liabilities** – payable after more than 12 months.

Liabilities are one of the components that are reported in the financial statements on the balance sheet. Since their structure is relatively extensive, the identification, measurement and reporting of individual types of liabilities are regulated by financial reporting standards separately, according to individual types, such as:

Liability type	Description	Relevant IFRS standard
Trade payables (suppliers)	Current liabilities for purchased goods or services	IAS 1, IFRS 9
Financial liabilities	Loans, bonds issued, leases, liabilities from derivatives	IFRS 9, IFRS 7
Provisions	Liabilities with uncertain timing or amount (e.g. litigation, guarantees)	IAS 37
Lease liabilities	Obligations from lease agreements	IFRS 16
Deferred tax liability	Arise from temporary differences between the accounting and tax bases	IAS 12
Employee benefit liabilities	Holidays, pensions, severance pay, etc.	IAS 19
Derivatives liabilities	E.g. interest rate swaps, forwards	IFRS 9

Figure Nr. 6.1: *Type of liabilities*

Depending on the type of liability, different methods of measuring liabilities are applied. IFRS distinguish the following methods of determining the value of a liability:

- Amortized cost (e.g. for loans) – IFRS 9
- Fair value through profit or loss (FVTPL) – for some derivatives – IFRS 9
- Present value of expected payments – for provisions – IAS 37
- Discounted value of lease payments – IFRS 16

IFRS requires disclosure of liabilities within the financial statements, namely in the statement of financial position, according to their materiality. The notes to the financial statements disclose for liabilities:

- their maturity breakdown (short-term vs. long-term),
- terms of loans and guarantees,
- changes in provisions during the period,
- risks associated with financial liabilities (interest, credit, etc.).

Slovak legislation regarding the classification of liabilities is more detailed than IFRS, as it considers the requirements of the Commercial Code and the obligation to create a reserve fund.

6.2 Liabilities and equity under national regulation in Slovakia

According to national regulation, liabilities and equity are regulated primarily in the Accounting Act. Liabilities are defined in §2, paragraph 4, letter b): *a liability for the purposes of the Act means an existing obligation of an accounting entity that arose from past events, is*

likely to reduce the economic benefits of the accounting entity in the future and can be reliably measured according to the Accounting Act, is reported in the financial statements in the balance sheet or in the statement of assets and liabilities.

Liabilities can be divided from a time perspective, according to accounting procedures, into long-term liabilities and short-term liabilities. A current liability is a liability whose agreed maturity or settlement period at the time of the accounting event is not more than one year. A long-term liability is a liability whose agreed maturity or settlement period is longer than one year.

Liabilities are further classified by type as follows:

- - liabilities to suppliers
- - liabilities related to the payment of taxes
- - liabilities to employees and social security institutions
- - subsidies
- - liabilities to partners and associations
- - other liabilities.

Liabilities to suppliers generally represent the most common group of liabilities associated with supplier-customer relationships. These arise in every type of company, whether it is a manufacturing company or a company providing services. **Liabilities related to the payment of taxes** represent liabilities to tax institutions, whether they are liabilities related to income tax, or liabilities for excise taxes, real estate tax, etc. Another group consists of **liabilities to employees and social security institutions**, which include liabilities to employees for work performed. This also includes liabilities to the health insurance company and social insurance company, which the company pays for itself or for its employees. Subsidies represent a liability to EU institutions or institutions that provide funds from the state budget or the municipal budget for a pre-determined purchased asset or service. **Liabilities to partners and associations** are liabilities that arose in the company towards associations in which the company is a member. All other liabilities that cannot be classified into any of the above groups are **other liabilities**.

A separate group of liabilities consists of **reserves**. According to the Accounting Act, §26, paragraph 5: *reserves are liabilities with an uncertain time limit or amount.* Compared to liabilities, provisions also arise from past events, but unlike liabilities – it is not possible to accurately value them or determine the exact maturity date, but the accounting entity is obliged to estimate the amount of such obligations. The accounting and reporting of reserves is regulated in more detail by the accounting procedures in §19, paragraph 1: *A provision is created based on the principle of prudence for risks and losses. A provision is a liability representing an existing obligation of the accounting entity that arose from past events, it is likely that it will reduce the economic benefits of the accounting entity in the future, and if the exact amount of this obligation is not known, it is valued at an estimate in an amount sufficient to meet the existing obligation as of the date on which the financial statements are prepared, taking into account the risks and uncertainties. Provisions are usually created for obligations related to general binding regulations, with the obligations of the accounting entity to third parties. Typical examples of the creation of reserves are:*

- a) costs related to the removal of environmental pollution,
- b) complaints and warranty repairs,
- c) waste and packaging removal,
- d) land reclamation,
- e) building demolition,
- f) severance pay,

- g) unused vacation, including social insurance,
- h) remuneration to members of the supervisory board and other company bodies,
- i) unvoiced supplies and services,
- j) membership fees to unions, associations, chambers and the like, relating to the reported accounting period,
- k) bonuses, discounts, rebates and the like, relating to products, goods and services sold before the end of the reported accounting period,
- l) costs of compiling, verifying, publishing the financial statements and annual report relating to the reported accounting period,
- m) costs of compiling the tax return for the reported accounting period,
- n) fines and penalties,
- o) financial obligations arising from the guarantee and guarantees,
- p) obligation to buy back packaging,
- q) ongoing and threatened litigation,
- r) payment of bonuses and rewards,
- s) payment of severance pay, payment of benefits for employees on life anniversaries or work anniversaries and other benefits for employees (employee benefits),
- t) commissions to sales representatives,
- u) for loss-making contracts and disadvantageous contracts, which are contracts in which the costs necessary to fulfill contractual obligations exceed the economic benefit expected from the contract,
- v) costs of restoring leased assets to their previous condition
- w) emissions released into the air, x) and other risks and losses related to the activities of the accounting entity.

When valuing individual items of liabilities, **the nominal value or fair value is** used as of the date of the accounting event, and the fair value as of the date of preparation of the financial statements. As of the date of preparation of the financial statements, we encounter the remaining maturity of liabilities, which is the period equal to the difference between the agreed maturity and the date on which the financial statements are prepared.

Liabilities and reserves are part of the company's external financing sources, they are reported *in the balance sheet*, details of which can be found *in the notes*. It is important to mention another important item here, namely **other liabilities**. We include items here that also arose from past events, but the amount and maturity period are estimated by the company. A typical example is a lawsuit that the company has. Such an event arose in the past, but until the lawsuit is concluded, it is not possible to report the amount of the liability or the maturity period that will arise from the lawsuit in the financial statements. For this reason, such an item is not reported in the balance sheet, but in the notes.

The sources of assets include not only external sources but also own resources. Own resources represent the owner's investment in the company. Slovak legislation does not directly define equity; it defines it indirectly as the difference between assets and liabilities. Equity represents the owner's own sources of assets, i.e. the value of assets that the company invested at the beginning of the business increased by the operating result.

Equity consists of several components, which can be:

- share capital
- share premium
- capital funds
- valuation differences from the revaluation of assets and liabilities

- statutory reserve fund
- other funds
- operating result.

Share capital represents the value that a capital company invests in the business, the amount of which is usually determined by the Commercial Code, or by the legal norm regulating the activity in each area. In the case of business, for example, in the insurance sector, the amount of share capital is regulated by the law regulating the establishment, activity and dissolution of insurance companies. Throughout the company's existence, the value of the share capital may not fall below this set value. The amount of the share capital is registered in the Commercial Register. In addition to the share capital, each capital company is obliged to create **a statutory reserve fund**, which is replenished annually from the operating result and is intended to bridge an unfavourable situation in the company. In addition to the statutory reserve fund, the company may also create **other funds**, the creation of which is from the operating result and the creation and use of which is determined by the company itself. Share premium arises in joint-stock companies due to the difference in the value of issued shares and their selling price, i.e. if the selling price is higher. **Capital funds** in companies arise primarily as funds that are created, e.g. from additional contributions from owners, or from a positive operating result. In the case of revaluation of securities as a result of a change in their fair value, a discrepancy may arise between the valuation of assets as of the date of their acquisition and the moment at which the securities are revalued. The resulting difference is taken into account as part of equity, separately as **a valuation difference from the revaluation of assets and liabilities**. A separate item of equity is the **operating result**, which is determined at the end of the accounting period. In addition, equity also includes the operating result for the previous period - whether in the form of retained earnings or unpaid losses.

Individual equity items are not valued separately; their value is inextricably linked to the value of the item to which they relate. A typical example is the operating result, which is the result of the difference between income and expenses.

All equity items are reported in the balance sheet as part of liabilities.

Assets side	Balance sheet as of 31.12.202X	Liabilities side
		Equity Liabilities
Total assets XXX		Total equity and liabilities XXX

Figure Nr. 6.2: *Balance sheet as of 31.10.202X*
Source: own processing

Changes in individual items are disclosed in the notes, according to their significance, where not only the changes but also the reasons for their occurrence are presented.

6.3 Liabilities and equity under national regulation in Ukraine

The structure of the statement of financial position (balance sheet), and in particular the logic of presenting the “**Liabilities and equity**” side, demonstrates noticeable differences between Ukrainian national regulation and international practice. In the Ukrainian accounting tradition, the term “**пасиви**” (**pasives**) is used as an umbrella category referring to the **sources of financing** of an enterprise’s assets. Importantly, “**pasives**” include both **equity and liabilities** (and, in Ukrainian reporting, also provisions and certain deferrals). In international practice under IFRS, there is **no single balance-sheet category equivalent to “pasives”**. Instead, IFRS distinguishes between two separate elements—**Equity** and **Liabilities**—and does not use the term “pasives” as a conceptual or presentation category.

Within the system of Ukrainian National Accounting Standards, the presentation of the liabilities side of the balance sheet is regulated by National Accounting Standard NP(S)BO 1 *General Requirements for Financial Reporting*, which determines the list and order of items disclosing information on **equity, provisions, long-term and current liabilities**, as well as **income of future periods (deferred income)**. In contrast, IAS 1 *Presentation of Financial Statements* does not prescribe a rigid structure for presenting financing sources; it provides only an illustrative list of line items, allowing an entity to adapt the presentation to its activities and to the information needs of users.

In international practice, this flexibility is explained by a conceptual approach that prioritizes the **materiality** of economic information and the need for **faithful representation**. Therefore, IFRS permit adding line items or sub-totals if this is necessary to present information about **equity and liabilities** appropriately. Ukrainian regulation also allows supplementing the list of items, but typically only when the criteria of materiality and reliable measurement are met and when state-prescribed line titles and codes are retained. Consequently, the international approach relies heavily on **professional judgment**, whereas the Ukrainian approach emphasizes **normative standardization**.

In Ukrainian legislation, the term “**пасиви**” (**pasives**) is used as a broad category describing the **sources of formation (financing) of the enterprise’s resources/assets**. It includes:

- **equity**;
- **liabilities**;
- **provisions** (often presented as a separate section in the liabilities side);
- and, in the structure of Ukrainian reporting, **income of future periods (deferred income)**.

In IFRS terminology, the content that Ukrainian practice groups under “pasives” is represented by **two distinct elements**:

- **Liabilities**; and
- **Equity**.

Thus, when comparing balance sheets, it is essential to note that under IFRS there is **no single term “pasives”** that consolidates both liabilities and equity. IFRS presentation and conceptual definitions are built around the separation between **liabilities** and **equity**, reflecting their different economic nature.

In international practice, the definition of **liabilities** is based on the IFRS Conceptual Framework: a liability is a **present obligation** of an entity arising from past events, the settlement of which is expected to result in an **outflow of resources** embodying economic benefits. This definition corresponds to the approach embedded in the Ukrainian national

standard on liabilities, which likewise states that a liability arises from past events and results in a reduction of the enterprise's future economic benefits.

In international practice, as in Ukraine, liabilities are classified into **current** and **non-current** categories. This division follows from the logic of financial reporting and is also reflected in regulatory requirements. The approach is consistent with IAS 1 and IAS 37, which govern presentation and disclosure for liabilities and provisions of different nature.

The IFRS Conceptual Framework defines **equity** as the **residual interest** in the assets of an entity after deducting all its liabilities. Ukrainian standards provide essentially the same definition, while detailing the components of equity, which typically include:– registered (statutory) capital;

- additional paid-in capital;
- revaluation surplus (capital in revaluations);
- reserve capital;
- retained earnings;
- unpaid and withdrawn (treasury) capital.

In international practice, the composition of equity depends on the legal form of the entity, but commonly includes:

- contributed capital;
- ordinary and preference shares;
- retained earnings;
- reserves (including revaluation, foreign currency translation, and other reserves).

Harmonization of the Liabilities-Side Structure with European Requirements

Given Ukraine's integration into the EU regulatory space, an important reference point is Directive 2013/34/EU, which establishes minimum requirements for the composition and presentation of financial statements in EU Member States. Compared with the Ukrainian balance sheet structure, the Directive does not explicitly list some items typical in Ukrainian reporting, such as:

- deferred tax assets and liabilities;
- non-current assets held for sale;
- withdrawn capital;
- targeted financing.

At the same time, the Directive allows Member States to adapt reporting structures to sector-specific needs, especially where unique asset types or funding streams exist. For example, in agriculture, **targeted financing** may be an important line item, even though it is not emphasized in the Directive's basic format.

A comparison of the Ukrainian "pasives" presentation with IFRS practice supports the following conclusions:

1. The Ukrainian approach is more formalized, with a clearly defined set and order of items on the liabilities side and limited flexibility in changing the structure.

2. International practice under IFRS is based on materiality and professional judgment, which provides greater flexibility and adaptability in presenting **equity and liabilities**.
3. European legislation offers a compromise model: it standardizes a basic structure while allowing adaptations for sector-specific reporting needs.
4. In the long run, harmonization of Ukrainian accounting with IFRS and Directive 2013/34/EU is a logical step in European integration and can enhance the transparency and comparability of financial reporting.

6.4 Liabilities and equity - examples

Example 6.1:

Indicate in which case a liability arises in a company under the Accounting Act:

- a) salary awarded to an employee
- b) goods sold to a customer
- c) property delivered to the company
- d) a lawsuit that will probably result in the company being obliged to pay damages.

Solution: Correct answers 6.1 a) c)

Example 6.2:

Of the listed items, indicate those that are part of equity:

- g) share capital
- h) reserve for verification of financial statements by an auditor
- i) liabilities to suppliers
- j) statutory reserve fund
- k) operating result
- l) deferred expenses

Solution: Correct answers 6.2 a) d) e)

Example 6.3:

The company KASKO purchased office equipment worth €25,000 from the furniture supplier DREVO. The company and the furniture supplier are not value-added tax payers. The company DREVO supplied the furniture. The company KASKO took over the furniture, paid half of the invoice, and the bank provided a short-term loan for the rest of the invoice. Formulate and record the accounting events related to the above facts.

Solution:

Invoice for the purchase of furniture €25,000 042 / 321

Payment of ½ invoice €12,500 321 / 221

Payment of ½ invoice from a loan €12,500 321 / 321

Example 6.4: Calculation of equity

ABC, s.r.o. has the following accounting data at the end of the year:

- Fixed assets: €100,000
- Current assets: €60,000
- Accounts payable: €30,000
- Bank loan: €50,000

Task: Calculate the company's equity.

Solution

The formula for calculating equity is: $\text{Equity} = \text{Assets (assets)} - \text{Debt (liabilities)}$

- We calculate total assets:
 $\text{€100,000 (fixed assets)} + \text{€60,000 (current assets)} = \text{€160,000 (total assets)}$
- We calculate debt (liabilities):
 $\text{€30,000 (suppliers)} + \text{€50,000 (loans)} = \text{€80,000 (total liabilities)}$
- We calculate equity:
 $\text{€160,000 (assets)} - \text{€80,000 (liabilities)} = \text{€80,000 (equity)}$

The equity of ABC, s.r.o. is €80,000.

Example 6.5:

Company Delta, a.s. has the following data at the end of the accounting period:

Assets:

- Intangible fixed assets: €30,000
- Tangible fixed assets: €120,000
- Inventories: €25,000
- Receivables: €15,000
- Financial assets (bank account, cash): €20,000

Liabilities and other liabilities:

- Trade payables: €18,000
- Short-term bank loan: €22,000
- Long-term bank loan: €40,000
- Repair provisions: €5,000

Other information:

- Share capital: €100,000
- Retained earnings from previous years: €12,000

- Current year profit: €13,000

Taxes:

1. Calculate the total assets and liabilities.
2. Calculate the company's equity.
3. Check the balance sheet (assets = liabilities).

Solution:

- Calculation of assets:

Intangible fixed assets: €30,000

Tangible fixed assets: €120,000

Inventories: €25,000

Receivables: €15,000

Financial assets (bank account, cash): €20,000

Total assets: €210,000

- Calculation of liabilities:

Trade payables: €18,000

Short-term bank loan: €22,000

Long-term bank loan: €40,000

Repair reserves: €5,000

Total liabilities: €85,000

- Calculation of equity:

Equity = Share capital + retained earnings from previous years + Profit from current period

Equity = €100,000 + €12,000 + €13,000

- Check the balance sheet:

Total liabilities = Equity + Debt

Total liabilities = €125,000 + €85,000

Total assets = €210,000

Equity = €125,000

The balance sheet is balanced

Example 6.6:

Assign the correct valuation variable to the individual items:

1. Invoice from the supplier
 - a) purchase price
 - b) nominal value
 - c) fair value
 - d) own costs

2. Provision for fines and penalties as of the date on which the financial statements are prepared
 - a) purchase price
 - b) nominal value
 - c) fair value
 - d) own costs

3. Subsidy received from the municipal budget
 - a) purchase price
 - b) nominal value
 - c) fair value
 - d) own costs

4. Liabilities to employees for work performed
 - a) purchase price price
 - b) nominal value
 - c) fair value
 - d) own costs

5. Invoice from supplier received when purchasing a business
 - a) purchase price
 - b) nominal value
 - c) fair value
 - d) own costs

Solution: 1b) 2c) 3b) 4b) 5a)

Referencies:

- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2024-10-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- JUHÁSZOVÁ, Z. a kol.: *Účtovníctvo*. Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2022
- JUHÁSZOVÁ, Z. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2025
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 1 – Prezencia účtovnej závierky.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.

6.ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

На додачу до активів, які кожний суб'єкт господарювання обов'язково повинен мати для здійснення своєї діяльності, також треба знати джерела, за рахунок яких ці активи набуваються. Такими джерелами є зобов'язання та власний капітал. Якщо на момент заснування підприємства можна чітко визначити, які активи були придбані за рахунок яких джерел, то в процесі подальшої діяльності це вже зробити неможливо. На підставі бухгалтерського обліку можна визначити джерело формування активів для кожного їх виду. Для цілей складання фінансової звітності така інформація вже не є необхідною, проте важливо, щоб вартість активів дорівнювала сумі джерел їх формування.

Для цілей різноманітних аналітичних досліджень джерела формування активів також поділяють на зовнішні (зобов'язання) та власні (власний капітал).

У цьому розділі увагу зосереджено на визначенні, структурі, бухгалтерському обліку та відображенні у звітності зобов'язань і власного капіталу підприємства. Розділ також містить ілюстративні приклади, які допоможуть читачеві краще зорієнтуватися в порушеній проблематиці.

6.1 Зобов'язання та власний капітал відповідно до МСФЗ

МСФЗ визначають **зобов'язання** як наявний обов'язок, врегулювання якого вимагатиме вибуття економічних ресурсів. Словацький підхід є більш бухгалтерсько-правовим і менш концептуальним.

Зобов'язання відповідно до МСФЗ визначені та охарактеризовані у Концептуальній основі фінансової звітності як наявний обов'язок суб'єкта господарювання, що виникає внаслідок минулих подій і врегулювання якого, як очікується, спричинить вибуття ресурсів, що втілюють економічні вигоди (Conceptual Framework for Financial Reporting (2018), пункт 4.26(b)).

Основними **характеристиками зобов'язання** є:

- наявний обов'язок, тобто обов'язок повинен існувати на звітну дату;
- виникає внаслідок минулих подій, таких як підписання договору, отримання товарів, завдання збитків тощо;
- очікується вибуття економічних вигід, що означає виплату грошових коштів, постачання товарів, надання послуг або інший спосіб врегулювання.

Зобов'язання поділяються на дві групи відповідно до МСФЗ (МСБО 1 «Подання фінансових звітів», пп. 69–76):

- **поточні зобов'язання** – підлягають сплаті протягом 12 місяців від дати;
- **довгострокові зобов'язання** – підлягають сплаті після закінчення 12 місяців.

Зобов'язання є одним із елементів, що відображаються у фінансовій звітності у балансі. Оскільки їхня структура є доволі широкою, ідентифікація, оцінка та розкриття окремих видів зобов'язань регулюються стандартами фінансової звітності окремо, залежно від їхнього виду, зокрема:

Таблиця 6.1 Види зобов'язань

Тип зобов'язання	Опис	Відповідний стандарт МСФЗ
Кредиторська заборгованість (постачальники)	Поточні зобов'язання за придбані товари або послуги	МСБО 1, МСФЗ 9
Фінансові зобов'язання	Позики, облігації, орендні зобов'язання, зобов'язання за деривативами	МСФЗ 9, МСФЗ 7
Забезпечення	Зобов'язання з невизначеними строками або сумами (наприклад, судові позови, гарантії)	МСБО 37
Орендні зобов'язання	Зобов'язання за договорами оренди	МСФЗ 16
Відстрочені податкові зобов'язання	Виникають унаслідок тимчасових різниць між бухгалтерською та податковою базами	МСБО 12
Зобов'язання за виплатами працівникам	Відпустки, пенсії, вихідні допомоги тощо	МСБО 19
Зобов'язання за деривативами	Наприклад, відсоткові свопи, форварди	МСФЗ 9

Залежно від виду зобов'язання застосовуються різні методи його оцінки. МСФЗ розрізняють такі методи визначення вартості зобов'язання:

- амортизована собівартість (наприклад, для позик) – МСФЗ 9;
- справедлива вартість через прибутки або збитки (FVTPL) – для окремих деривативів – МСФЗ 9;
- теперішня вартість очікуваних платежів – для забезпечень – МСБО 37;
- дисконтована вартість орендних платежів – МСФЗ 16.

МСФЗ вимагають розкриття інформації про зобов'язання у фінансовій звітності, а саме у звіті про фінансовий стан, відповідно до їхньої суттєвості. У примітках до фінансової звітності розкривають щодо зобов'язань:

- поділ за строками погашення (короткострокові та довгострокові);
- умови кредитів та гарантій;
- зміни у забезпеченнях протягом періоду;
- ризики, пов'язані з фінансовими зобов'язаннями (відсоткові, кредитні тощо).

Словацьке законодавство щодо класифікації зобов'язань є більш деталізованим, ніж МСФЗ, оскільки враховує вимоги Торгового кодексу та обов'язок формування резервного фонду.

6.2 Зобов'язання та власний капітал відповідно до національного регулювання Словаччини

Відповідно до національного регулювання, зобов'язання та власний капітал регулюються насамперед Законом про бухгалтерський облік. **Зобов'язання** визначено в §2, абзац 4 b): зобов'язання для цілей цього Закону означає наявний обов'язок суб'єкта господарювання, що виник унаслідок минулих подій, імовірно зменшить економічні вигоди суб'єкта господарювання в майбутньому та може бути достовірно виміряний відповідно до Закону про бухгалтерський облік; він відображається у фінансовій звітності в балансі.

Зобов'язання з погляду часу, відповідно до бухгалтерських процедур, поділяються на довгострокові та короткострокові. **Поточне зобов'язання** — це зобов'язання, строк погашення або період врегулювання якого на момент здійснення господарської операції не перевищує одного року. **Довгострокове зобов'язання** — це зобов'язання, строк погашення або період врегулювання якого перевищує один рік.

Зобов'язання далі класифікуються за видами:

- зобов'язання перед постачальниками,
- зобов'язання, пов'язані зі сплатою податків,
- зобов'язання перед працівниками та установами соціального страхування,
- субсидії,
- зобов'язання перед учасниками та асоціаціями,
- інші зобов'язання.

Зобов'язання перед постачальниками зазвичай становлять найпоширенішу групу зобов'язань, пов'язаних із взаємовідносинами «постачальник–клієнт». Вони виникають у кожному типі підприємств — як у виробничих, так і в тих, що надають послуги. Зобов'язання, пов'язані зі сплатою податків, становлять зобов'язання перед податковими органами — як щодо податку на прибуток, так і щодо акцизів, податку на нерухомість тощо.

Іншу групу становлять **зобов'язання перед працівниками та установами соціального страхування**, які включають зобов'язання перед працівниками за виконану роботу. До них також належать зобов'язання перед медичною страховою компанією та установами соціального страхування, які підприємство сплачує за себе або за своїх працівників.

Субсидії становлять зобов'язання перед інституціями ЄС або установами, що надають кошти з державного чи муніципального бюджету на заздалегідь визначений придбаний актив або послугу.

Зобов'язання перед учасниками та асоціаціями — це зобов'язання, що виникли у підприємства перед об'єднаннями, членом яких воно є.

Всі інші зобов'язання, які не можуть бути віднесені до жодної з перелічених груп, класифікуються як **інші зобов'язання**.

Окрему групу зобов'язань становлять **резерви**. Відповідно до Закону про бухгалтерський облік, §26, абз. 5: резерви — це зобов'язання з невизначеним строком або сумою. Порівняно зі зобов'язаннями, резерви також виникають внаслідок минулих подій, але на відміну від зобов'язань, їх неможливо точно оцінити або визначити точну

дату погашення; проте суб'єкт господарювання зобов'язаний оцінити суму таких зобов'язань.

Бухгалтерський облік і відображення резервів у звітності детально регулюється бухгалтерськими процедурами в §19, абз. 1: резерв створюється на підставі принципу обачності для покриття ризиків і збитків. Резерв — це зобов'язання, що представляє наявний обов'язок суб'єкта господарювання, який виник унаслідок минулих подій; імовірно зменшить економічні вигоди суб'єкта господарювання в майбутньому; якщо точна сума такого зобов'язання невідома, він оцінюється за розрахунковою величиною, достатньою для покриття наявного обов'язку на дату складання фінансової звітності з урахуванням ризиків і невизначеностей.

Резерви, як правило, створюються для зобов'язань, пов'язаних із загальнообов'язковими нормами, а також для зобов'язань суб'єкта господарювання перед третіми особами. Типові **приклади резервів** включають:

- a) витрати, пов'язані з усуненням екологічного забруднення,
- b) рекламації та гарантійні ремонти,
- c) утилізація відходів і пакування,
- d) рекультивація земель,
- e) демонтаж будівель,
- f) вихідна допомога,
- g) невикористана відпустка, включно з соціальним страхуванням,
- h) винагороди членам наглядової ради та інших органів підприємства,
- i) неотримані рахунки за поставлені товари та послуги,
- j) членські внески до спілок, асоціацій, палат та подібних організацій, що стосуються звітного періоду,
- k) бонуси, знижки та інші пільги, пов'язані з продукцією, товарами та послугами, реалізованими до кінця звітного періоду,
- l) витрати на складання, перевірку та оприлюднення фінансової звітності й річного звіту,
- m) витрати на складання податкової декларації за звітний період,
- n) штрафи й пені,
- o) фінансові зобов'язання, що виникають із гарантій і поручительств,
- p) зобов'язання щодо викупу тари,
- q) поточні та потенційні судові спори,
- r) виплата бонусів і премій,
- s) виплата вихідної допомоги, виплата пільг працівникам до ювілеїв або за вислугу років, а також інші виплати працівникам,
- t) комісійні торговим представникам,
- u) збиткові та не вигідні контракти, тобто контракти, у яких витрати, необхідні для виконання, перевищують очікувані економічні вигоди,
- v) витрати на відновлення орендованих активів до попереднього стану,
- w) викиди, виведені в атмосферу,
- x) інші ризики й збитки, пов'язані з діяльністю суб'єкта господарювання.

Під час **оцінки окремих статей зобов'язань** застосовується номінальна вартість або справедлива вартість на дату господарської операції, а також справедлива вартість на дату складання фінансової звітності. На дату складання фінансової звітності

визначають залишковий строк погашення зобов'язань — період, що дорівнює різниці між погодженим строком погашення та датою складання фінансової звітності.

Зобов'язання та резерви є частиною зовнішніх джерел фінансування підприємства; вони відображаються у балансі, а деталі щодо них подаються в примітках. У цьому контексті важливо згадати ще один елемент — інші зобов'язання. До цієї категорії належать статті, що також виникли внаслідок минулих подій, але сума та строк погашення оцінюються підприємством. Типовим прикладом є судовий спір. Такі події виникли в минулому, але до завершення спору неможливо відобразити суму зобов'язання чи строк його погашення у фінансовій звітності. З цієї причини така стаття не відображається в балансі, а лише у примітках.

До джерел формування активів належать не лише зовнішні, а й власні джерела. Власні джерела представляють інвестицію власника в підприємство. Словацьке законодавство не визначає **власний капітал** безпосередньо; воно визначає його опосередковано як різницю між активами та зобов'язаннями. Власний капітал представляє власні джерела активів власника, тобто вартість активів, інвестованих підприємством на початку діяльності, збільшену на операційний результат.

Власний капітал складається з кількох компонентів, зокрема:

- статутний капітал,
- емісійний дохід,
- капітальні фонди,
- різниці в оцінці від переоцінки активів і зобов'язань,
- обов'язковий резервний фонд,
- інші фонди,
- операційний результат.

Статутний капітал відображає вартість, яку компанія інвестує в діяльність, і його розмір зазвичай визначається Торговим кодексом або спеціальною правовою нормою, що регулює діяльність у конкретній сфері. Наприклад, у страхуванні розмір статутного капіталу регулюється законом, який визначає створення, діяльність і ліквідацію страхових компаній. Упродовж усього існування підприємства вартість статутного капіталу не може бути нижчою за встановлену. Розмір статутного капіталу реєструється в Комерційному реєстрі.

Кожне акціонерне товариство також зобов'язане створювати обов'язковий резервний фонд, який щорічно поповнюється з операційного результату та призначений для покриття несприятливих ситуацій у підприємстві. Окрім обов'язкового резервного фонду, підприємство може створювати й інші фонди, формування яких здійснюється за рахунок операційного результату та визначається самостійно.

Емісійний дохід виникає в акціонерних товариствах у разі різниці між номінальною вартістю випущених акцій і їх продажною ціною, якщо продажна ціна є вищою.

Капітальні фонди виникають переважно як фонди, сформовані додатковими внесками власників або за рахунок позитивного операційного результату.

У разі переоцінки цінних паперів унаслідок зміни їх справедливої вартості може виникнути різниця між оцінкою активів на дату їх придбання та моментом переоцінки. Така різниця визнається складовою власного капіталу, окремо — як різниця в оцінці від переоцінки активів і зобов'язань.

Окремим елементом власного капіталу є **операційний результат**, який визначається наприкінці звітного періоду. До власного капіталу також включають операційний результат попереднього періоду — як у формі нерозподіленого прибутку, так і непокритого збитку.

Окремі статті власного капіталу не оцінюються відокремлено; їхня вартість нерозривно пов'язана з вартістю статті, до якої вони належать. Типовим прикладом є операційний результат — різниця між доходами та витратами.

Усі статті власного капіталу відображаються в балансі у складі зобов'язань.

Активи	Баланс станом на 31.12.202X	Зобов'язання
		Власний капітал
		Зобов'язання
Всього активи XXX		Всього активи і зобов'язання XXX

Рисунок 6.1 Баланс станом на 31.10.202X
Джерело: власна обробка

Зміни в окремих статтях розкриваються у примітках відповідно до їхньої суттєвості, де подаються не лише самі зміни, але й причини їх виникнення.

6.3.Пасиви: визначення та види відповідно до українського законодавства

6.3.1.Сутність пасивів та їх класифікація

Пасив — частина бухгалтерського балансу, що відображає вимоги до підприємства з боку інвесторів (власників) та кредиторів. У пасиві відображають джерела засобів (коштів), вкладених в активи, тобто, джерела утворення ресурсів підприємства. **Складовими пасиву** підприємства є: власний капітал, зобов'язання і забезпечення

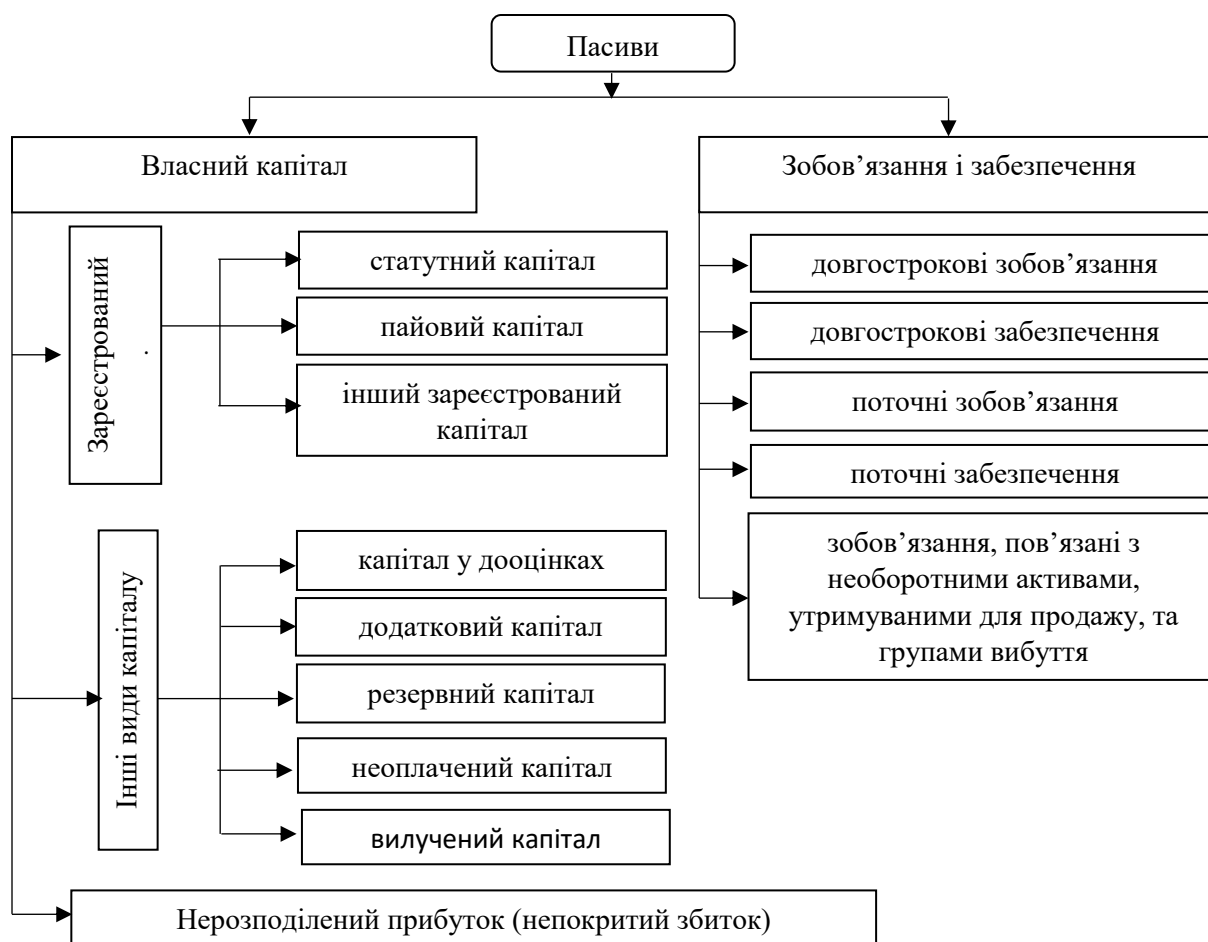

Рисунок 6.2 – Класифікація пасивів підприємства

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», **власний капітал** – це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства. Він є основою для початку і подальшого здійснення господарської діяльності підприємства. Власний капітал включає в себе: зареєстрований (статутний) капітал, додатковий і резервний капітал, нерозподілений прибуток тощо.

Зареєстрований капітал – це зафіксована в установчих документах сума статутного капіталу, іншого зареєстрованого капіталу, а також пайовий капітал у сумі, яка формується відповідно до законодавства.

Статутний капітал – це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, яка є внеском власників (учасників) в капіталі підприємства.

Пайовий капітал – це сума пайових внесків членів спілок та інших підприємств, передбачену установчими документами. Він створюється за рахунок обов'язкових і додаткових (на добровільних засадах) пайових внесків членів колективних підприємств, кредитних спілок, підприємств споживчої кооперації.

Капітал у дооцінках – це сума дооцінки необоротних активів і фінансових інструментів.

Додатковий капітал – це сума, на яку вартість продажу акцій власної емісії перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід), вартість безоплатно отриманих необоротних активів, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний

капітал, накопичені курсові різниці, які відповідно до національних П(С)БО відображаються в складі власного капіталу, та інші складові додаткового капіталу.

Резервний капітал – сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

Неоплачений капітал – сума заборгованості власників (учасників) за внесками в статутний капітал. Його розмір зменшує первісно зареєстрований статутний капітал, отже, зменшує власний капітал підприємства.

Вилучений капітал – фактична вартість акцій власної емісії і часток, викуплених товариством у його учасників. На суму вилученого капіталу зменшується власний капітал підприємства.

Нерозподілений прибуток – це прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків та обов'язкових платежів. На суму нерозподіленого прибутку збільшується власний капітал підприємства.

Непокритий збиток підприємство отримує в разі перевищення витрат над доходами. Сума непокритого збитку зменшує власний капітал.

Згідно з НП(С)БО 1 **зобов'язання** – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

Основним нормативним документом, який регламентує порядок обліку та класифікації зобов'язань в Україні є НП(С)БО 11 «Зобов'язання».

У відповідності до вимог даного стандарту, **поточні зобов'язання** – це зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. Напроти, **довгострокові зобов'язання** – це всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Термін «забезпечення» передбачено НП(С)БО 11 «Зобов'язання», **забезпечення** – це зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу.

Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності № 433, пояснюють, що:

— **довгострокові забезпечення** – це нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання тощо), розмір яких на дату складання балансу може бути визначений лише шляхом попередніх (прогнозних) оцінок;

— **поточні забезпечення** – це сума забезпечень, що планують використати протягом 12 місяців із дати балансу, для покриття витрат, щодо яких відповідне забезпечення було створене.

Останню групу в пасивах підприємства складають **зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття**, що являють собою зобов'язання, які виникають в результаті проведення операцій із необоротними активами, утримуваними для продажу, розмір яких визначається за П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

6.3.2 Структура власного капіталу та зобов'язань

Класифікацію пасивів підприємства розглянемо більш детально згідно із Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування.

Класом 4 Плану рахунку передбачено розгалуження категорій власного капіталу та забезпечення зобов'язань, яку зображено в табл. 6.2. Рахунки цього класу призначені для узагальнення інформації про стан і рух коштів різновидностей власного капіталу - статутного, пайового, у дооцінках, додаткового, резервного, вилученого, неоплаченого, а також нерозподілених прибутків (непокритих збитків), цільових надходжень, забезпечень майбутніх витрат і платежів, страхових резервів.

Таблиця 6.2 – Структура власного капіталу та забезпечення зобов'язань

Власний капітал	Приклади елементів власного капіталу	
	Зареєстрований (пайовий) капітал	— Статутний капітал. — Пайовий капітал. — Інший зареєстрований капітал. — Внески до незареєстрованого статутного капіталу.
	Капітал у дооцінках	— Дооцінка (уцінка) основних засобів. — Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів. — Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів. — Інший капітал у дооцінках.
	Додатковий капітал	— Емісійний дохід. — Інший вкладений капітал. — Накопичені курсові різниці. — Безоплатно одержані необоротні активи. — Інший додатковий капітал.
	Резервний капітал	
	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	— Прибуток нерозподілений. — Непокриті збитки. — Прибуток, використаний у звітному періоді.
	Вилучений капітал	— Вилучені акції. — Вилучені вклади й паї. — Інший вилучений капітал.
	Неоплачений капітал	

Забезпечення зобов'язань	— Забезпечення майбутніх витрат і платежів (забезпечення виплат відпусток; додаткове пенсійне забезпечення; забезпечення гарантійних зобов'язань; забезпечення інших витрат і платежів; забезпечення призового фонду (резерв виплат); резерв на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї; забезпечення матеріального заохочення; забезпечення відновлення земельних ділянок). — Цільове фінансування і цільові надходження (кошти, вивільнені від оподаткування; кошти з бюджету та державних цільових фондів; благодійна допомога; інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень). — Страхові резерви (технічні резерви; резерви із страхування життя; частка перестраховиків у технічних резервах; частка перестраховиків у резервах із страхування життя; результат зміни технічних резервів; результат зміни резервів із страхування життя).

Класом 5 «Довгострокові зобов'язання» Плану рахунку визначено чіткий розподіл довгострокових зобов'язань (табл.6.3) з метою здійснення бухгалтерського обліку.

До основних елементів довгострокових зобов'язань належать: довгострокові позики, довгострокові векселі видані, довгострокові зобов'язання за облігаціями, довгострокові зобов'язання з оренди, відстрочені податкові зобов'язання та інші довгострокові зобов'язання.

Таблиця 6.3 – Структура довгострокових зобов'язань

Приклади довгострокових зобов'язань	
Довгострокові зобов'язання	Довгострокові позики — Довгострокові кредити банків у національній валюті. — Довгострокові кредити банків в іноземній валюті. — Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті. — Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті. — Інші довгострокові позики в національній валюті. — Інші довгострокові позики в іноземній валюті.
	Довгострокові векселі видані — Довгострокові векселі, видані в національній валюті. — Довгострокові векселі, видані в іноземній валюті.
	Довгострокові зобов'язання за облігаціями — Зобов'язання за облігаціями. — Премія за випущеними облігаціями. — Дисконт за випущеними облігаціями.
	Довгострокові зобов'язання з оренди — Зобов'язання з фінансової оренди. — Зобов'язання з оренди єдиних (цілісних) майнових комплексів.
	Відстрочені податкові зобов'язання
	Інші довгострокові зобов'язання

Класом 6 «Поточні зобов'язання» Плану рахунку розкрито конкретний поділ поточних зобов'язань (табл.6.4) для здійснення бухгалтерського обліку.

До основних елементів поточних зобов'язань відносять: короткострокові позики, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями, короткострокові векселі видані, розрахунки: з постачальниками та підрядниками, за податками й платежами, за

страхування, за виплатами працівникам, з учасниками, за іншими операціями та доходи майбутніх періодів.

Таблиця 6.4 – Структура поточних зобов'язань

Поточні зобов'язання	Приклади поточних зобов'язань	
	Короткострокові позики	— Короткострокові кредити банків у національній/іноземній валютах. — Відстрочені короткострокові кредити банків у національній/іноземній валютах. — Прострочені позики в національній/іноземній валютах.
	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	— Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній/ іноземній валютах.
	Короткострокові векселі видані	— Короткострокові векселі, видані в національній/іноземній валютах.
	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	— Розрахунки з вітчизняними/ іноземними постачальниками. — Розрахунки з учасниками ПФГ.
	Розрахунки за податками й платежами	— Розрахунки за податками. — Розрахунки за обов'язковими платежами. — Податкові зобов'язання. — Податковий кредит.
	Розрахунки за страхування	— За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування. — За соціальним страхуванням. — За індивідуальним страхуванням. — За страхуванням майна.
	Розрахунки за виплатами працівникам	— Розрахунки за заробітною платою. — Розрахунки з депонентами. — Розрахунки за іншими виплатами.
	Розрахунки з учасниками	— Розрахунки за нарахованими дивідендами. — Розрахунки за іншими виплатами.
	Розрахунки за іншими операціями	— Розрахунки за авансами одержаними. — Внутрішні розрахунки. — Внутрішньогосподарські розрахунки. — Розрахунки за нарахованими відсотками. — Розрахунки з іншими кредиторами.
	Доходи майбутніх періодів	

Отже, віднесення того чи іншого зобов'язання до певної класифікаційної групи повинно ґрунтуватися на засадах правильної оцінки зобов'язання та враховувати обставини, які спричинили його виникнення.

6.3.3. Порівняння підходів до визначення сутності пасивів підприємств та їх класифікації відповідно до вітчизняного законодавства України і міжнародної практики

Побудова бухгалтерського балансу, зокрема структура та логіка подання його пасивів, демонструє помітні відмінності між національними підходами й міжнародною практикою. У системі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку структура пасивів регламентована Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке визначає перелік і порядок подання статей, що розкривають інформацію про власний капітал, забезпечення, довгострокові та поточні зобов'язання, а також доходи майбутніх періодів. На противагу цьому, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансових звітів» не встановлює жорстко регламентованої структури пасивів, а лише пропонує орієнтовний перелік можливих статей, залишаючи суб'єкту господарювання право адаптувати їх відповідно до специфіки діяльності та потреб користувачів фінансової звітності.

У міжнародній практиці гнучкість побудови балансу пояснюється концептуальним підходом, який ставить у центр суттєвість економічної інформації та необхідність її правдивого й достовірного подання. Саме тому міжнародні стандарти дозволяють вводити додаткові статті або групи статей, якщо це потрібно для адекватного розкриття інформації про зобов'язання та капітал. У національному регулюванні також передбачено можливість доповнення переліку статей, але тільки у разі відповідності критеріям суттєвості та достовірності оцінки та за умови використання назв і кодів рядків, установлених державою. Таким чином, міжнародний підхід базується на принципі професійного судження, тоді як національний — на нормотворчій уніфікації.

Поняття пасивів у національному та міжнародному обліку

У національному законодавстві термін *«пасиви»* використовується як загальна категорія для позначення джерел утворення ресурсів підприємства. До них відносять:

- власний капітал;
- зобов'язання;
- забезпечення.

У міжнародних стандартах відповідниками пасивів є дві окремі категорії:

Liabilities (зобов'язання) та Equity (власний капітал).

Таким чином, у побудові балансу за МСФЗ відсутнє саме поняття «пасиви» як узагальнюючої статті; акцент робиться на поділі між зобов'язаннями та власним капіталом відповідно до концептуальної природи цих елементів.

Визначення зобов'язань

Визначення зобов'язань у міжнародній практиці базується на Концептуальній основі фінансової звітності, згідно з якою зобов'язання — це теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої спричинить вибуття ресурсів, що втілюють економічні вигоди. Це визначення відповідає підходу, закріпленому у національному Стандарті «Зобов'язання», де зазначається, що зобов'язання виникає як результат минулих подій і зменшує майбутні економічні вигоди підприємства.

Класифікація зобов'язань

У міжнародній практиці, як і в Україні, зобов'язання поділяють на поточні та довгострокові. Такий поділ впливає як із логіки фінансової звітності, так і з вимог нормативних актів.

Такий поділ корелює з підходами МСБО, зокрема МСБО 1 та МСБО 37, які визначають порядок обліку та розкриття зобов'язань різної природи.

Власний капітал: національний і міжнародний підходи

Концептуальна основа МСФЗ визначає власний капітал як залишкову частку в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань. Національні стандарти подають фактично ідентичне визначення, однак деталізують складові власного капіталу, до яких відносять:

- зареєстрований капітал;
- додатковий капітал;
- капітал у дооцінках;
- резервний капітал;
- нерозподілений прибуток;
- неоплачений та вилучений капітали.

У міжнародній практиці структура власного капіталу залежить від правової форми підприємства. Типові компоненти:

- внесений акціонерами капітал;
- привілейовані та прості акції;
- нерозподілений прибуток;
- резерви (у тому числі переоцінки, валютні та інші).

Гармонізація структури пасивів з європейськими вимогами

З огляду на інтеграцію України до нормативного поля Європейського Союзу важливим орієнтиром є Директива 2013/34/ЄС, яка встановлює мінімальні вимоги до складу та подання фінансової звітності в державах-членах ЄС. У порівнянні з українською структурою балансу, Директива не містить окремих статей, притаманних національному обліку, таких як:

- відстрочені податкові активи і зобов'язання;
- необоротні активи, утримувані для продажу;
- вилучений капітал;
- цільове фінансування.

Разом із тим Директива дозволяє державам адаптувати структуру звітності відповідно до галузевої специфіки, зокрема у сферах, де мають місце унікальні види активів або фінансових надходжень. Наприклад, у сільському господарстві важливою статтею виступає цільове фінансування, що не передбачене базовою редакцією директиви.

Отже, порівняння структури пасивів за національними положеннями бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами дає змогу зробити такі висновки:

1. Національний підхід більш формалізований, із чітко визначеною структурою статей та обмеженою можливістю її зміни.
2. Міжнародний підхід ґрунтується на принципах суттєвості та професійного судження, що забезпечує більшу гнучкість і адаптивність.

3. Європейське законодавство пропонує компромісний варіант, який забезпечує уніфікацію основної структури, але дозволяє адаптації під галузеві потреби.
4. У перспективі гармонізація української системи бухгалтерського обліку з МСФЗ і Директивою 2013/34/ЄС є логічним етапом євроінтеграції та сприятиме підвищенню прозорості фінансової звітності.

6.4 Зобов'язання та власний капітал — приклади

Приклад 6.1:

Укажіть, у якому випадку відповідно до Закону про бухгалтерський облік у підприємства виникає зобов'язання:

- а) нарахована заробітна плата працівникові
- б) товари, продані покупцеві
- с) майно, передане підприємству
- д) судовий спір, який, імовірно, призведе до обов'язку підприємства сплатити відшкодування

Розв'язання: правильні відповіді — а, с

Приклад 6.2:

Із наведених статей укажіть ті, що є складовими власного капіталу:

- а) статутний капітал
- б) резерв на перевірку фінансової звітності аудитором
- с) зобов'язання перед постачальниками
- д) обов'язковий резервний фонд
- е) операційний результат
- ф) витрати майбутніх періодів

Розв'язання: правильні відповіді — а, д, е

Приклад 6.3:

Компанія KASKO придбала офісне обладнання вартістю 25 000 € у постачальника меблів DREVO. Компанія та постачальник не є платниками ПДВ. Компанія DREVO поставила меблі. Компанія KASKO прийняла меблі, оплатила половину рахунка, а банк надав короткостроковий кредит для оплати решти. Сформулюйте та відобразіть бухгалтерські операції.

Розв'язання:

Фактура за придбання меблів 25 000 € → 042 / 321

Оплата ½ фактури 12 500 € → 321 / 221

Оплата ½ фактури за рахунок кредиту 12 500 € → 321 / 321

Приклад 6.4: Обчислення власного капіталу

ABC, s.r.o. має такі облікові дані:

- Необоротні активи — 100 000 €
- Оборотні активи — 60 000 €
- Кредиторська заборгованість — 30 000 €
- Банківський кредит — 50 000 €

Завдання: обчислити власний капітал компанії.

Розв'язання:

1. Активи:

$$100\,000 + 60\,000 = 160\,000\text{ €}$$

2. Зобов'язання:

$$30\,000 + 50\,000 = 80\,000\text{ €}$$

3. Власний капітал:

$$160\,000 - 80\,000 = 80\,000\text{ €}$$

Власний капітал ABC, s.r.o. становить 80 000 €.

Приклад 6.5

Компанія Delta, a.s. має такі дані на кінець звітного періоду:

Активи:

- Нематеріальні активи — 30 000 €
- Матеріальні активи — 120 000 €
- Запаси — 25 000 €
- Дебіторська заборгованість — 15 000 €
- Грошові кошти та їх еквіваленти — 20 000 €

Зобов'язання:

- Кредиторська заборгованість — 18 000 €
- Короткостроковий банківський кредит — 22 000 €
- Довгостроковий банківський кредит — 40 000 €
- Резерви на ремонт — 5 000 €

Елементи власного капіталу:

- Статутний капітал — 100 000 €
- Нерозподілений прибуток минулих років — 12 000 €
- Прибуток поточного року — 13 000 €

Завдання:

1. Обчислити загальну суму активів і зобов'язань.
2. Обчислити власний капітал компанії.
3. Перевірити баланс (активи = пасиви).

Розв'язання:

1. Активи:

- 30 000
 - 120 000
 - 25 000
 - 15 000
 - 20 000
- = 210 000 €

2. Зобов'язання:

- 18 000
 - 22 000
 - 40 000
 - 5 000
- = 85 000 €

3. Власний капітал:

$$100\,000 + 12\,000 + 13\,000 = 125\,000\text{ €}$$

Перевірка балансу:

$$\text{Власний капітал} + \text{зобов'язання} = 125\,000 + 85\,000 = 210\,000\text{ €}$$

$$\text{Активи} = 210\,000\text{ €}$$

Баланс зійшовся.

Приклад 6.6:

Установіть правильну оцінну величину для наведених статей:

1. Фактура постачальника

- a) ціна придбання
- b) номінальна вартість
- c) справедлива вартість
- d) власні витрати

2. Резерв на штрафи та пені станом на дату складання фінансової звітності

- a) ціна придбання
- b) номінальна вартість
- c) справедлива вартість
- d) власні витрати

3. Субсидія, отримана з муніципального бюджету

- a) ціна придбання
- b) номінальна вартість

- c) справедлива вартість
- d) власні витрати

4. Зобов'язання перед працівниками за виконану роботу

- a) ціна придбання
- b) номінальна вартість
- c) справедлива вартість
- d) власні витрати

5. Фактура постачальника, отримана під час придбання підприємства

- a) ціна придбання
- b) номінальна вартість
- c) справедлива вартість
- d) власні витрати

Розв'язання:

- 1 → b
- 2 → c
- 3 → b
- 4 → b
- 5 → a

Список використаних джерел:

- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2024-10-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
- JUHÁSZOVÁ, Z. a kol.: *Účtovníctvo*. Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2022
- JUHÁSZOVÁ, Z. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé prepracované vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2025
- MEDZINÁRODNÝ ÚČTOVNÝ ŠTANDARD 1 – Prezentácia účtovnej závierky.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovnej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- TUMPACH, M.: *Medzinárodné štandardy na zostavenie účtovnej závierky IFRS/IAS*, Bratislava : Wolters Kluwer (Iura Edition), 2006
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council : Directive of 19.07.2013 no. 2011/0308/COD : as of 20 July 2015. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013L0034>
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інстр. М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 : станом на 27 трав. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
- Концептуальна основа фінансової звітності : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.09.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
- Основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. / ред. Ю. Серпенінова. Суми : Винниченко М.Д.», 2016. 266 с.
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 : станом на 10 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" : Наказ М-ва фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

7. PODVOJNÉ ÚČTOVNÍCTVO

Podvojné účtovníctvo je už stáročia súčasťou účtovníckej profesie. Účtovníctvo sa postupom času vyvinulo z jednoduchých tabuľkových foriem účtovných záznamov až po sofistikované podvojné účtovné záznamy s logickým usporiadaním vychádzajúc z rámcovej účtovej osnovy pre každý účet. Prvé zmienky o technike podvojného účtovníctva siahajú do 13. storočia, kedy ho začali používať talianski obchodníci alebo sa používal v bankovom sektore. Neskôr sa rozšírilo do Florencie, potom do susedných miest severného Talianska a v 16. storočí sa začalo používať účtovníctvo v tejto forme v Európe a potom po celom svete. Odvtedy sa ustálili dva základné účtovné systémy, a to jednoduché účtovníctvo a podvojné účtovníctvo.

7.1 Pohľad IFRS na účtovanie účtovných prípadov

Zatiaľ čo národné účtovné predpisy (napr. slovenský zákon o účtovníctve a postupy účtovania) definujú konkrétne účty a detaily účtovania, IFRS je skôr princípovo orientovaný rámec. IFRS neurčuje konkrétny účtový rozvrh. Namiesto toho stanovuje, ako majú byť transakcie uznané (recognition), ocenené (measurement), prezentované (presentation) a zverejnené (disclosure) vo finančných výkazoch.

Účtovné jednotky, ktoré zostavujú účtovnú závierku podľa IFRS, môžu viesť účtovníctvo podľa národných účtovných pravidiel a následne vykonať úpravy pre potreby IFRS výkazníctva. V konsolidovaných skupinách je bežné, že sa lokálne účtovníctvo konvertuje na IFRS pomocou mostíkových úprav.

7.2 Účtovné sústavy podľa národnej úpravy

V praxi sa stretávame s dvomi základnými účtovnými sústavami: jednoduchým účtovníctvom a podvojným účtovníctvom. Podľa zákona o účtovníctve sú všetky účtovné jednotky povinné viesť podvojné účtovníctvo s výnimkou tých, ktoré uvádza v § 9 ods. 2, že môžu účtovať v sústave jednoduchého účtovníctva. Ide najmä o fyzické osoby, ktoré podnikajú, občianske združenia, cirkvi a náboženskú spoločnosť, ktoré však nie sú zriadené za účelom podnikania. Ak však fyzická osoba začne spĺňať podmienky pre povinné podvojné účtovníctvo (napr. zápis do obchodného registra), musí prejsť na podvojné účtovníctvo k určitému dátumu.

Jednoduché účtovníctvo predstavuje systém účtovania, ktorý sleduje predovšetkým **príjmy a výdavky**, majetok a záväzky. O nákladoch a výnosoch sa neúčtuje, preto sa ani výsledok hospodárenia nevykazuje v podobe účtovného zisku, ale ako rozdiel medzi príjmami a výdavkami. Základný princíp jednoduchého účtovníctva je založený na báze peňažných tokov. Poskytuje jednoduchý obraz o príjmoch, výdavkoch, či majetku a záväzkoch podnikateľa a je menej administratívne náročný, preto ho využívajú najmä fyzické osoby, ktoré podnikajú, živnostníci a ostatné slobodné povolania, ktorým to umožňuje zákon o účtovníctve.

Podvojné účtovníctvo je systém účtovania, v ktorom sa každý účtovný prípad zaznamenáva na **dve strany účtov** a zabezpečuje komplexné a preukázateľné zobrazenie majetku, záväzkov, nákladov, výnosov a výsledku hospodárenia. Všetky účtovné jednotky majú povinnosť účtovať v sústave podvojného účtovníctva okrem tých, ktorým národné predpisy umožňujú účtovať v sústave jednoduchého účtovníctva. Tento systém je u nás povinný pre väčšinu právnických osôb, pretože poskytuje komplexný a presný prehľad o finančnej situácii podniku.

Princíp podvojného účtovníctva je v súčasnosti na celom svete rovnaký, líši sa len rozličný prístup k označovaniu účtov závislých zväčša na spôsobe vykazovania jednotlivých

položiek v účtovnej závierke zostavenej buď podľa národných predpisov alebo medzinárodných štandardov IFRS prípadne US GAAP. Medzinárodné štandardy IAS/IFRS sa nevenujú problematike účtovania transakcií, skôr princípom vykazovania, preto v nasledujúcom texte budeme opisovať základné princípy podvojného účtovníctva všeobecne, pričom za účelom ilustrácie podvojných zápisov na konkrétnych účtoch využijeme rámcovú účtovú osnovu platnú v Slovenskej republike.

Podľa zákona o účtovníctve sú povinné viesť podvojnú účtovníctvo všetky právnické osoby so sídlom v Slovenskej republike (napríklad akciové spoločnosti, spoločnosti s ručením obmedzeným, družstvá a podobne). Povinnosť viesť podvojnú účtovníctvo majú tiež fyzické osoby, ktoré sú zapísané v obchodnom registri. Niektoré fyzické osoby sa môžu rozhodnúť viesť podvojnú účtovníctvo dobrovoľne napríklad z dôvodu požiadaviek bánk, investorov alebo kvôli lepšiemu sledovaniu hospodárenia.

Hlavné rozdiely medzi sústavami účtovníctva spočívajú najmä v:

- spôsobe účtovania jednotlivých transakcií,
- zisťovaní výsledku hospodárenia, t. j. zisku či straty,
- vedení rozdielných účtovných kníh,
- rozdielnom rozsahu a obsahu účtovnej závierky,
- právnej forme podnikania, ktoré daný typ účtovníctva môže využívať (jednoduché účtovníctvo nie je povolené pre všetkých).

Tabuľka č. 7.1 : Porovnanie sústavy jednoduchého a podvojného účtovníctva

Kritérium	Jednoduché účtovníctvo	Podvojnú účtovníctvo
Spôsob účtovania transakcií	Peňažný princíp: účtujú sa príjmy a výdavky pri ich peňažnom uskutočnení; majetok a záväzky sa sledujú vo vybraných evidenciách	Akruálny princíp: sleduje sa pohyb majetku, záväzkov, nákladov, výnosov prostredníctvom podvojných zápisov
Zisťovanie výsledku hospodárenia	Rozdiel príjmov a výdavkov, následne úpravy pre daňové účely.	Rozdiel výnosov a nákladov, následne daňové úpravy.
Účtovné knihy	• peňažný denník, • kniha pohľadávok, • kniha záväzkov, • pomocná evidencia majetku	• denník, • hlavná kniha, • analytické a pomocné knihy
Rozsah účtovnej závierky	• Výkaz o príjmoch a výdavkoch, • Výkaz o majetku a záväzkoch	• Súvaha, • Výkaz ziskov a strát, • Poznámky (úplný či skrátený rozsah podľa veľkostnej kategórie)
Právne formy, ktoré môžu / musia viesť	Vybrané neziskové subjekty (napr. občianske združenia, nadácie) podľa osobitných predpisov; fyzické osoby - podnikatelia	Povinné pre väčšinu právnických osôb a subjekty zapísané v OR; možné aj dobrovoľne (napríklad fyzická osoba, ktorá chce presnejšie vykazovanie).

Zdroj: vlastné spracovanie

Vychádzajúc z tejto tabuľky sa budeme ďalej venovať práve prvým trom kritériám (spôsobu účtovania transakcií, zisťovania výsledku hospodárenia a účtovným knihám), ktoré nám pomôžu lepšie pochopiť princíp zaznamenávania transakcií v účtovníctve. Zásadný rozdiel medzi týmito dvomi sústavami je v tom, že v jednoduchom účtovníctve je základ dane ovplyvnený príjmami a výdavkami, kým v podvojnóm účtovníctve sledujeme ekonomickú podstatu operácií bez ohľadu na okamih peňažného pohybu. V praxi sa dnes prevažne používa podvojný účtovníctvo, preto sa v ďalšom texte tejto učebnice sústredíme primárne na podvojný účtovníctvo.

7.3 Základný princíp podvojného účtovníctva a účtovanie transakcií

Základný princíp podvojného účtovníctva spočíva v tom, že každá hospodárska transakcia je účtovaná na dvoch rôznych účtoch, ktorých súčet sa musí rovnať. Každý účtovný zápis sa zaznamenáva tak, aby sa zachoval vzťah vychádzajúci z bilančnej rovnice:

$$\text{Majetok} = \text{Vlastné imanie} + \text{Záväzky}.$$

V systéme podvojného účtovníctva sa účtovanie účtovných prípadov na účty riadi **zásadou podvojnosti účtovania**, pričom platí, že vznik každej hospodárskej operácie predstavuje dvojstranný ekonomický akt, pri ktorom zmena v určitej položke vyvoláva v prislúchajúcej výške zmenu v inej položke. Jedná sa o jednu transakciu, ktorá vyvoláva zmeny na minimálne 2 účtoch.

Základným metodickým prostriedkom účtovníctva je **podvojný účtovný zápis**. Podvojným účtovným zápisom je zaúčtovanie:

- jednej transakcie na dvoch účtoch,
- rovnakého účtovného prípadu na dvoch rôznych stranách účtov a
- tej istej sumy na oboch účtoch.

Účty, na ktorých sa účtuje ten istý účtovný prípad na dvoch rôznych účtoch a na dvoch rôznych stranách týchto účtov, sa nazývajú **súvzťažné účty**. Zapísanie číselného označenia účtov, na ktorých sa účtovný prípad účtuje sa nazýva **predkontácia**, resp. účtovací predpis.

V praxi sa vykonávajú podvojný účtovné zápisy buď ako **jednoduché účtovné zápisy** – na 2 účtoch, alebo ako **zložené účtovné zápisy**, ktoré predstavujú účtovanie na viac ako 2 účtoch.

Účet je jedným zo základných metodických prostriedkov a možno ho chápať ako dvojstranné účtovné pole, na ktorom sa účtuje o rovnakom obsahu. Každý účet má svoj názov a svoje číselné označenie a obsahuje 2 strany – polia. Účet sa zvykne kresliť v T forme podobne ako súvaha. Na jednej strane sa vždy evidujú prírastky a na druhej strane sa evidujú úbytky. Jednotlivé strany účtu označujeme ako strana MD vľavo a strana D v pravej časti. V praxi sa však stretneme s viacerými označeniami strán účtu, ktoré sú uvedené v nasledujúcej schéme.

Účet (konto)

strana MD	Číselný znak - názov účtu	strana D
strana:	MD dlžnícka debetná ľavá Debit (Dr)	strana: D veriteľská kreditná pravá Credit (Cr)
účtujeme:	na vrub na ťarchu na stranu MD	účtujeme: v prospech na strane Dal

Schéma č. 7.1: Označenie účtu

Keďže debet na jednom účte bude kompenzovaný kreditom na inom účte, súčet všetkých debetov sa musí presne rovnať súčtu všetkých kreditov v hlavnej knihe. Systém podvojného účtovníctva uľahčuje prípravu výkazov účtovnej závierky priamo z účtovných kníh a odhaľovanie chýb.

Zobrazenie účtu v tvare T je najjednoduchší grafický spôsob, ako pochopiť, čo sa s účtom deje. Zároveň záleží aký charakter účet má, podľa čoho rozlišujeme:

- súvahové účty (účty aktív a pasív),
- výsledkové účty (účty nákladov a výnosov),
- uzávierkové účty (začiatkový účet súvahový, konečný účet súvahový a účet ziskov a strát),
- podsúvahové účty.

Pri každom type účtu (aktívny, pasívny, nákladový, výnosový) platia určité pravidlá, na ktorej strane evidujeme prírastky a na ktorej úbytky. Rovnako dôležité je vedieť, kde sa uvádza začiatkový stav (ZS) a kam sa pri uzatváraní účtu prenáša konečný zostatok (KZ) alebo konečný stav (KS). K vyčísleniu konečných zostatkov je nutné tiež spočítať obraty oboch strán účtu, ktoré tvoria sumy prírastkov a sumy úbytkov v danom účtovnom období. Pre obrat strany MD používame skratku OMD a obrat strany D označujeme bežne ako OD. Pravidlá účtovania na účtoch si predstavíme podrobne ďalej.

7.3.1 Účtovanie na súvahových účtoch

1. Súvahové účty - účty aktív a pasív

Pri účtovaní na účtoch **aktív** platia tieto pravidlá:

- Začiatkový stav (ZS) aktív sa zapisuje na stranu MD,
- Prírastok aktív (napr. nákup majetku, prijatie tovaru na sklad) sa účtuje na MD,
- Úbytok aktív (predaj, spotreba, odpis, úhrada pohľadávky) sa účtuje na D,
- Konečný zostatok (KZ) aktív zostáva na MD.

Otvorenie účtov aktív sa uskutoční prostredníctvom začiatkového účtu súvahového nasledovne:

MD	Začiatkový účet súvahový	D	MD	Účet aktív	D
				Začiatkový stav (ZS)	
					
	(ZS) Účet aktív				
					
ΣMD	ΣD				

Schéma č. 7.2: Zachytenie začiatkového stavu účtu aktív

MD	Účet aktív	D
Začiatkový stav (ZS)		
Prírastok aktív	Úbytok aktív	
+	-	
OMD	OD	
Konečný zostatok (KZ)		

Schéma č. 7.3: Grafické zobrazenie účtovania prírastkov a úbytkov na účtoch aktív

Na konci každého účtovného obdobia potrebujeme vyčísliť konečné zostatky jednotlivých účtov za účelom vykazovania v účtovnej závierke. **Výpočet konečného zostatku účtu aktív** a jeho prevod na konečný účet súvahový zistíme nasledovným spôsobom:

Začiatkový stav ZS (MD)

+ Obrat MD (suma všetkých prírastkov)

– Obrat D (suma všetkých úbytkov)

= KZ (prevedie sa zo strany D účtu aktív na stranu MD konečného účtu súvahového)

MD	Účet aktív	D	MD	Konečný účet súvahový	D
ZS					
					
Prírastok aktív	Úbytok aktív			(KZ) Účet aktív	
+	-				
					
OMD	OD		ΣMD	ΣD	
	Prevod KZ				

Schéma č. 7.4: Prevod konečného zostatku z účtu aktív

Pravidlá účtovania na **účtoch pasív** sú nasledovné:

- Začiatkový stav (ZS) pasív sa zapisuje na stranu D,
- Prírastok pasív (napr. vznik záväzku, prijatie úveru) sa účtuje na D,
- Úbytok pasív (úhrada záväzku, splatenie úveru) sa účtuje na MD,
- Konečný zostatok (KZ) pasív je na strane D.

Otvorenie účtov pasív sa uskutoční prostredníctvom začiatočného účtu súvahového nasledovne:

MD	Účet pasív	D	MD	Začiatočný účet súvahový	D
		Začiatočný stav (ZS)			
					
			(ZS) Účet pasív		
					
			ΣMD		ΣD

Schéma č. 7.5: Zachytenie začiatočného stavu účtu pasív

MD	Účet pasív	D
		Začiatočný stav (ZS)
Úbytok pasív		Prírastok pasív
-		+
		Konečný zostatok (KZ)

Schéma č. 7.6: Grafické zobrazenie účtovania prírastkov a úbytkov na účtoch pasív

Na konci účtovného obdobia prenášame konečné zostatky účtov pasív na konečný účet súvahový. Výpočet KZ účtu pasív a jeho prevod je nasledovný:

ZS (D)

+ Obrat D (suma všetkých prírastkov)

– Obrat MD (suma všetkých úbytkov)

= KZ (prevedie sa zo strany MD účtu pasív na stranu D konečného účtu súvahového)

MD	Konečný účet súvahový	D	MD	Účet pasív	D
				ZS	
					
	(KZ) Účet pasív		Úbytok pasív	Prírastok pasív	
			-	+	
					
ΣMD	ΣD		OMD	OD	
			Prevod KZ		

Schéma č. 7.7: Prevod konečného zostatku z účtu pasív

Súvahové účty aktív a pasív sa označujú ako „trvalé účty“, pretože ich konečné zostatky sa automaticky prenášajú do nasledujúceho účtovného obdobia, kde budú tvoriť začiatocné stavy pri opätovnom otvorení účtov na začiatku roka.

7.3.2 Účtovanie na výsledkových účtoch

Výsledkové účty zahŕňajú všetky účty nákladov a výnosov a **môžeme ich nazvať ako dočasné účty**. Zostatky na týchto účtoch označované ako konečné stavy (KS) sa vynulujú uzavretím/prevodom na účet ziskov a strát, kde sa zisťuje ako účtovná jednotka hospodárila v danom účtovnom období. Za každý rok sa zisťuje nový výsledok hospodárenia, preto každý dočasný účet bude mať na začiatku nasledujúceho účtovného obdobia nulový zostatok. To znamená, že výsledkové účty začínajú nové účtovné obdobie bez začiatkových stavov.

Pravidlá účtovania na účtoch nákladov:

- **Nákladové účty nemajú začiatkový stav** a účtujú sa narastajúcim spôsobom od začiatku do konca účtovného obdobia, preto tieto účty neotvárame prostredníctvom začiatkového účtu súvahového ale otvoria sa podľa potreby v priebehu účtovného obdobia
- Vznik nákladu sa účtuje na MD,
- Úbytok, resp. zánik nákladu sa účtuje na stranu D,
- Na konci účtovného obdobia potrebujeme vyčísliť konečné stavy jednotlivých účtov nákladov a výnosov, aby účtovná jednotka zistila, ako hospodárila a pre účely vykazovania v účtovnej závierke.

MD	Účet nákladov	D
Vznik nákladov a Prírastok nákladov +		Zníženie nákladov -
Konečný stav (KS)		

Schéma č. 7.8: Účtovanie na účtoch nákladov

Na konci účtovného obdobia je nutné vyčísliť obrat strany MD (OMD), ktorý tvorí v prípade účtu nákladov sumu všetkých prírastkov a obrat strany D (OD), ktorý tvorí sumu všetkých úbytkov nákladov. Rozdiel medzi obratom MD a D tvorí konečný stav účtu nákladov. Prevod konečných stavov sa prevádzajú zo strany D účtov nákladov na stranu MD Účtu ziskov a strát. Konečný stav jednotlivých nákladových účtov vypočítame ako:

Obrat strany MD (suma všetkých prírastkov na strane MD)

- Obrat strany D (suma všetkých úbytkov na strane D)

= KS nákladov, ktorý sa prevádza zo strany D účtov nákladov na stranu MD Účtu ziskov a strát.

MD	Účet nákladov	D	MD	Účet ziskov a strát	D
					
Vznik nákladov a prírastok nákladov +	Zníženie nákladov -				
OMD	OD			(KS) Účet nákladov	
	Prevod KS				

Schéma č. 7.9: Prevod konečného stavu z účtu nákladov

Pravidlá účtovania na účtoch výnosov:

- Výnosové účty nemajú začiatkový stav a účtujú sa narastajúcim spôsobom od začiatku do konca účtovného obdobia,
- Vznik výnosu sa účtuje na strane D,
- Úbytok, resp. zníženie výnosu sa účtuje na stranu MD,
- Konečné stavy sa na konci účtovného obdobia prevádzajú zo strany MD účtov výnosov na stranu D Účtu ziskov a strát.

strana MD	Účet výnosov	strana D
		Vznik výnosov a Prírastok výnosov +
Zníženie výnosov -		
		Konečný stav (KS)

Schéma č. 7.10: Účtovanie na účtoch výnosov

Konečné stavy sa na konci účtovného obdobia prevádzajú zo strany MD účtov výnosov na stranu D Účtu ziskov a strát.

MD	Účet ziskov a strát	D	MD	Účet výnosov	D
					Vznik výnosov a prírastok výnosov +
				Zníženie výnosov -	
	(KS) Účet výnosov		OMD		OD
				Prevod KS	

Schéma č. 7.11: Prevod konečného stavu z účtu výnosov

7.3.3 Uzávierkové účty a vyčíslenie výsledku hospodárenia

Skupinu súvahových a výsledkových účtov dopĺňajú **uzávierkové účty**, ktoré slúžia na účtovanie začiatkových stavov všetkých účtov aktív a pasív na začiatku účtovného obdobia (účet 701 – Začiatkový účet súvahový) a uzavretie aktívnych a pasívnych súvahových účtov hlavnej knihy na konci účtovného obdobia (účet 702 – Konečný účet súvahový) ako bolo názorne uvedené pri pravidlách účtovania na súvahových účtoch.

Z výsledkových účtov nákladov a výnosov sa prenášajú ich konečné stavy na účet 710 – Účet ziskov a strát, prostredníctvom ktorého sa zisťuje výsledok hospodárenia (VH) za dané účtovné obdobie. **Výsledok hospodárenia** sa zisťuje porovnaním výnosov a nákladov na Účte ziskov a strát a následne sa podvojným zápisom prevedie na účet 702 – Konečný účet súvahový podľa charakteru výsledku hospodárenia. Platí, že ak:

$\Sigma \text{ Výnosov} > \Sigma \text{ Nákladov} = \text{Výsledok hospodárenia} - \text{Zisk}$

$\Sigma \text{ Výnosov} < \Sigma \text{ Nákladov} = \text{Výsledok hospodárenia} - \text{Strata}$

Prevedenie výsledku hospodárenia si môžeme graficky znázorniť nasledovne:

Výsledok hospodárenia – zisk

MD	710 - Účet ziskov a strát	D	MD	702 - Konečný účet súvahový	D
.....					
(KS) Účet nákladov	(KS) Účet výnosov		(KZ) Účet aktív	(KZ) Účet pasív	
(KS) Účet nákladov	(KS) Účet výnosov		(KZ) Účet aktív	(KZ) Účet pasív	
(KS) Účet nákladov	(KS) Účet výnosov		(KZ) Účet aktív	(KZ) Účet pasív	
.....					
Σ Nákladov	Σ Výnosov				
VH - zisk				VH - zisk	
ΣMD	ΣD		ΣMD	ΣD	

Schéma č. 7.12: Zobrazenie výsledku hospodárenia - zisku

Výsledok hospodárenia - strata

MD	710 - Účet ziskov a strát	D	MD	702 - Konečný účet súvahový	D
.....					
(KS) Účet nákladov	(KS) Účet výnosov		(KZ) Účet aktív	(KZ) Účet pasív	
(KS) Účet nákladov	(KS) Účet výnosov		(KZ) Účet aktív	(KZ) Účet pasív	
(KS) Účet nákladov	(KS) Účet výnosov		(KZ) Účet aktív	(KZ) Účet pasív	
.....					
Σ Nákladov	Σ Výnosov				
	VH - strata		VH - strata		
ΣMD	ΣD		ΣMD	ΣD	

Schéma č. 7.13: Zobrazenie výsledku hospodárenia - straty

Po uzavretí účtov na konci obdobia sa zostatky z Konečného účtu súvahového prenášajú na účty v novom účtovnom období, čím sa zabezpečí kontinuita účtovníctva medzi dvoma po sebe nasledujúcimi účtovnými obdobiami.

7.3.4 Podsúvahové účty

Podsúvahové účty sa používajú na skutočnosti, o ktorých účtovná jednotka neúčtuje na účtoch hlavnej knihy. Informácie o týchto skutočnostiach sú však dôležité pre poskytnutie verného a pravdivého obrazu o majetkovoprávnej situácii účtovnej jednotky a jej ekonomických zdrojoch. Podsúvahové účty si účtovná jednotka tvorí podľa vlastnej potreby, nemajú predpísané číselné ani slovné označenie.

7.4 Rámcová účtová osnova a účtový rozvrh

Podvojný účtovníctvo v Slovenskej republike upravuje predovšetkým zákon o účtovníctve v znení neskorších predpisov. Podrobnosti o účtovaní transakcií, o používaní účtového rozvrhu a o obsahu účtov stanovuje Opatrenie Ministerstva financií SR č. 23054/2002-92 v znení neskorších novelizácií. Toto opatrenie obsahuje aj rámcovú účtovú osnovu pre podnikateľov, ktorá rozdeľuje účty do účtových tried od 0 po 7.

Rámcová účtová osnova pre podnikateľov predstavuje zoznam syntetických účtov so záväzným číselným a slovným značením, usporiadaných podľa ich ekonomického obsahu, ktoré môže účtovná jednotka používať.

Jednotlivé syntetické účty sú v rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov rozdelené do účtových tried, tie sa ďalej členia do účtových skupín a tie obsahujú jednotlivé účty. Podstatou usporiadania účtov v účtovej osnove je **dekadický princíp**.

Rámcová účtová osnova obsahuje 10 účtových tried, každú triedu možno rozdeliť na 10 účtových skupín a účtovú skupinu na 10 syntetických účtov. Každý účet z účtovej osnovy je označený číselným znakom účtu a slovným označením.

Obsah jednotlivých účtových tried je nasledovný

- **0 - Dlhodobý majetok:** Obsahuje účty pre dlhodobý hmotný, nehmotný majetok i finančný majetok (napríklad budovy, stroje, licencie a pod.).
- **1 - Zásoby:** Zahŕňa účty pre materiál, tovar, nedokončenú výrobu a pod.
- **2 - Finančné účty:** Obsahuje účty pre bankové účty, pokladňu, krátkodobé cenné papiere.
- **3 - Zúčtovacie vzťahy:** Zahŕňa účty pre pohľadávky a záväzky voči dodávateľom, odberateľom, zamestnancom a štátu a podobne.
- **4 - Kapitálové účty a dlhodobé záväzky:** Obsahuje účty pre vlastné imanie, rezervy a dlhodobé úvery.
- **5 - Náklady:** Zahŕňa účty pre náklady na výrobu, predaj, správu a dane, ostatnú hospodársku činnosť i finančnú činnosť.
- **6 - Výnosy:** Obsahuje účty pre tržby z predaja výrobkov a služieb, úroky, dividendy a iné výnosy.
- **7 - Uzávierkové a podsúvahové účty:** Obsahuje účty pre uzávierku účtovných kníh a podsúvahovú evidenciu.

V rámcovej účtovej osnove sa ponecháva priestor ešte pre triedy 8 a 9, ktoré môže účtovná jednotka využiť pre svoje potreby v prípade vedenia vnútroorganizačného účtovníctva podľa vnútorného predpisu účtovnej jednotky.

V nasledujúcej tabuľke uvádzame prehľad účtovných tried podľa rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov s ich slovným označením a charakterom účtu.

Tabuľka č. 2 Účtové triedy podľa rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov

Číselné označenie	Slovné označenie	Charakter účtov	Druh účtov
0	Dlhodobý majetok	Súvahový	Účty aktív
1	Zásoby	Súvahový	Účty aktív
2	Finančné účty	Súvahový	Účty aktív aj pasív
3	Zúčtovacie vzťahy	Súvahový	Účty aktív aj pasív
4	Kapitálové účty a dlhodobé záväzky	Súvahový	Účty pasív
5	Náklady	Výsledkový	Účty nákladov
6	Výnosy	Výsledkový	Účty výnosov
7	Uzavierkové účty a podsúvahové účty	-	-
8 a 9	Vnútroorganizačné účtovníctvo	-	-

Zdroj: vlastné spracovanie

V účtovej osnove v podmienkach SR sa používa prevažne trojmiestny číselný znak, pričom:

- prvý číselný znak označuje **účtovú triedu**,
- druhý číselný znak označuje **účtovú skupinu** v rámci účtovej triedy,
- tretí číselný znak označuje **syntetický účet** v rámci účtovej skupiny.

Napríklad účet **112 – Materiál na sklade**

1 účtová trieda 1 – Zásoby

11 účtová skupina 11 – Materiál

112 syntetický účet 112 – Materiál na sklade

Účtovné jednotky môžu v rámcovej účtovej osnove dopĺňať syntetické účty, ktoré nie sú obsadené v rámci konkrétnej účtovej skupiny. Vychádzajúc z rámcovej účtovej osnovy, účtovné jednotky majú povinnosť zostaviť vlastný účtový rozvrh, v ktorom si vyberú a prípadne rozšíria syntetické účty o analytické účty potrebné pre sledovanie majetku, záväzkov, nákladov, výnosov a výsledku hospodárenia. **Syntetické účty** predstavujú označenie účtu z rámcovej účtovej osnovy pre konkrétny účet. Napríklad už spomínaný účet 112 – Materiál na sklade. K tomuto účtu môžeme viesť analytickú evidenciu pre detailnejšie sledovanie podľa potrieb účtovnej jednotky. **Analytická evidencia** sa môže uskutočniť prostredníctvom analytického účtu alebo aj inou formou, napríklad na skladovej karte k materiálu. Analytické členenie je dôležité napríklad pre členenie podľa obchodných partnerov, druhov majetku, projektov alebo

daňových potrieb. V prípade Materiálu na sklade si môžeme v účtovom rozvrhu doplniť napríklad účty podľa počtu využitých skladov pre lepšie sledovanie spotreby nákladov ako:

112.1 – Materiál na sklade č. 1

112.2 – Materiál na sklade č. 2

112.3 – Materiál na sklade č. 3

Súhrn analytických účtov Materiálu na jednotlivých skladoch potom tvorí syntetický účet 112 – Materiál na sklade.

Účtový rozvrh predstavuje zoznam syntetických a analytických účtov, ktoré používa konkrétna účtovná jednotka pri vedení finančného a vnútroorganizačného účtovníctva počas účtovného obdobia. V priebehu účtovného obdobia musí účtový rozvrh dopĺňať o účty, ktoré využíva, hoci na začiatku účtovného obdobia nemali začiatkový stav alebo neboli doposiaľ v účtovom rozvrhu uvedené. Naopak z účtového rozvrhu môže na konci účtovného obdobia vyradiť účty, na ktorých účtovná jednotka počas roka vôbec neúčtovala. Účtovná jednotka však nesmie účtovať na účtoch, ktoré nie sú uvedené v účtovom rozvrhu, ani zriaďovať účty mimo účtovných kníh, pretože všetky účtovné zápisy sa zaznamenávajú v účtovných knihách. Ak účtovná jednotka nepoužíva každý rok nové účty, potom jej účtový rozvrh môže byť aj niekoľko rokov rovnaký.

7.4.1 Účtovné knihy

Účtovná jednotka účtujúca v sústave podvojného účtovníctva účtuje podľa § 12 zákona o účtovníctve v týchto účtovných knihách:

- a) v denníku, v ktorom sa účtovné zápisy usporadúvajú chronologicky a ktorým sa preukazuje zaúčtovanie všetkých účtovných prípadov v účtovnom období,
- b) v hlavnej knihe, v ktorej sa účtovné zápisy usporadúvajú z vecného hľadiska systematicky a v ktorej sa preukazuje zaúčtovanie všetkých účtovných prípadov na účty majetku, záväzkov, rozdielu majetku a záväzkov, nákladov a výnosov v účtovnom období.

Každá z nich má špecifickú funkciu a spoločne zabezpečujú komplexný prehľad o finančnom stave a operáciách podniku.

Denník je primárna kniha, do ktorej sa účtovné transakcie zaznamenávajú v chronologickom poradí, ako nastali. Jeho hlavným cieľom je poskytnúť detailný a časovo usporiadaný záznam všetkých operácií. Medzi základné náležitosti denníka patria:

- dátum účtovania chronologicky usporiadané,
- doklad na základe ktorého sa transakcia zaznamenáva do denníka aj s číslom dokladu,
- opis transakcie, čoho sa účtovný prípad týka
- peňažnú sumu
- číselné znaky účtov, na ktorých sa transakcia zaznamená.

Tabuľka č. 7.3 Denník v podvojnóm účtovníctve

Dátum	Doklad	Popis transakcie	Účet (MD)	Účet (D)	Suma (€)
15.9	VPD, PRÍ	Nákup materiálu a prijatie na sklad	Materiál	Bankový účet	500
16.9	PPD	Predaj tovaru v hotovosti	Pokladňa	Tržby z predaja	200
17.9	VBÚ	Úhrada faktúry dodávateľovi	Dodávateľia	Bankový účet	350

Zdroj: vlastné spracovanie

Legenda: VPD – výdavkový pokladničný doklad, PPD – príjmový pokladničný doklad, PRÍ – príjemka na sklad, VBÚ – výpis z bankového účtu

Hlavná kniha slúži na systematické usporiadanie údajov z denníka. Systematické usporiadanie znamená, že údaje sú podľa jednotlivých účtov, nie podľa dátumu. Zápisy z denníka sa prenášajú na jednotlivé účty hlavnej knihy (napríklad účet "Bankový účet", "Pokladňa", "Závázky" atď.), ktorej hlavným účelom je poskytnúť prehľad o stave každého jedného účtu aktív, pasív, nákladov a výnosov z vecného hľadiska. Hlavná kniha obsahuje aj analytické účty, ktoré obsahujú podrobné údaje k príslušným syntetickým účtom. Súčasťou hlavnej knihy sú aj uzávierkové účty a podsúvahové účty.

Účty v hlavnej knihe zahŕňajú minimálne tieto údaje:

- začiatkové stavy;
- súhrnné obraty strany MD a D, pričom časové obdobie za aké chceme zobrazit' si vieme nastaviť v účtovnom programe. Zvykne sa robiť aspoň na mesačnej báze. Pri malých účtovných jednotkách, ktoré nemajú veľa pohybov môže byť kvartálne ale minimálne 1x za rok pre účely zostavenia účtovnej závierky;
- zostatky a stavy účtov ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka.

Podstatu hlavnej knihy tvorí prehľad všetkých účtov syntetických i analytických zobrazených zvyčajne podľa čísla, pričom každý účet zahŕňa všetky transakcie, ktoré ho ovplyvnili a umožňuje vypočítať jeho konečný zostatok či konečný stav. Konečné zostatky jednotlivých účtov z hlavnej knihy sa používajú na zostavenie **súvahy a výkazu ziskov a strát**.

Pre lepšiu ilustráciu uvádzame grafické zobrazenie vybraných účtov hlavnej knihy v nadväznosti na účtovné prípady uvedené v denníku v tabuľke č. 7.3.

Tabuľka č. 7.4: Hlavná kniha

Číslo účtu	Názov účtu	Začiatkový stav MD	Začiatkový stav D	Obraty za obdobie MD	Obraty za obdobie D	Koncový stav MD	Koncový stav D
112	Materiál na sklade	0 €	0 €	500 €	0 €	500 €	0 €
211	Pokladnica	500 €	0 €	200 €	0 €	300 €	0 €
221	Bankové účty	1000 €	0 €	0 €	850 €	150 €	0 €
321	Dodávateľia	0 €	350 €	350 €	350 €	0 €	0 €
604	Tržby z predaja tovaru	0 €	0 €	0 €	200 €	0 €	200 €

Zdroj: vlastné spracovanie

7.5 Podvojné účtovníctvo - príklady

Príklad 7.1:

Do účtovných kníh sa zaznamenávajú všetky hospodárske operácie, ktoré spôsobujú zmeny na účtoch aktív, pasív, vlastného imania, nákladoch a výnosoch a označujeme ich **účtovné prípady**. Existujú dve základné oblasti účtovných prípadov:

1. účtovné prípady, ktoré neovplyvňujú výsledok hospodárenia (sú spôsobené iba zmenou aktív, pasív a vlastného imania) – súvahové účtovné prípady,
2. účtovné prípady, ktoré ovplyvňujú výsledok hospodárenia (ovplyvňujú náklady a výnosy), ide o výsledkové účtovné prípady.

Jednotlivé účtovné prípady si názorne ukážeme v prípadovej štúdii.

Spoločnosť ABC, s.r.o. bola založená dvoma spoločníkmi. Po vložení jednotlivých vkladov spoločníkmi nasledovali v tejto spoločnosti ďalšie účtovné prípady. Úlohou je správne identifikovať transakciu a uviesť ktoré účty ovplyvní. Pre ľahšiu orientáciu sú tieto účtovné prípady rozdelené do dvoch skupín:

1. Účtovné prípady, ktoré neovplyvňujú výsledok hospodárenia

1. Prvý spoločník vložil do podnikania hotovostný vklad 1 000 € do pokladnice.
2. Druhý spoločník vložil hotovostný vklad vo výške 4 000 € na bankový účet.
3. Nákup kancelárskeho zariadenia od dodávateľa – faktúra vo výške 6 000 € nebola zatiaľ uhradená. Zariadenie bolo uvedené do používania.
4. Úhrada záväzku voči dodávateľovi vo výške 3 500 € z bankového účtu.
5. Nákup tovaru v hotovosti za 300 €. Spoločnosť prijala tovar na sklad.
6. Úhrada záväzku voči dodávateľovi vo výške 2 500 € z krátkodobého bankového úveru.

2. Účtovné prípady, ktoré ovplyvňujú výsledok hospodárenia:

7. Spoločnosť vystavila zákazníkovi faktúru za predaj všetkého tovaru vo výške 700 €. Faktúra za tovar je splatná do 14 dní.
8. Výdaj tovaru zo skladu (z účtovného prípadu 5) v hodnote €.
9. Účtovné odpisy zariadenia vo výške 1 000 €.
10. Priznané mzdy zamestnancom za vykonanú prácu vo výške 2 000 €.
11. Spoločnosť poskytla svojim zamestnancom služby v hodnote 300 €. Na základe dohody zamestnanec uhradil poskytnuté služby vo výške 300 € prostredníctvom zrážky zo mzdy.

Charakterizuje jednotlivé účtovné prípady, či ide o súvahové alebo výsledkové operácie.

Riešenie:

Súvahové účtovné prípady, ktoré neovplyvňujú výsledok hospodárenia tvoria v našom príklade tieto možnosti:

1. V prvom účtovnom prípade dochádza k zvýšeniu pokladnice a zároveň ku zvýšeniu vlastných zdrojov podnikania, čo môžeme označiť skráteno ako **A+ P(VI)+**

2. V tomto prípade tiež dochádza k zvýšeniu aktívneho účtu – bankového účtu a ku zvýšeniu vlastných zdrojov podnikania, čo môžeme označiť podobne ako **A+ P(VI)+**
3. Tento účtovný prípad predstavuje zvýšenie dlhodobého majetku a zároveň záväzku voči dodávateľom, skrátene **A+ P(Z) +**
4. Úhrada záväzku voči dodávateľovi predstavuje zníženie záväzku a zníženie na bankovom účte, t. j. **A- P(Z)-**
5. Nákup tovaru predstavuje prírastok na účte tovaru súvzťažne s úbytkom v pokladnici. Oba účty sú aktívne, čo znázorníme ako **A+ A-**
6. Úhrada záväzku voči dodávateľovi prostredníctvom bankového úveru predstavuje akoby jeden záväzok nahradil iný záväzok, čo môžeme uviesť ako **P (Z)+ P (Z)-**

Aktívne účty (A) tvoria jednotlivé druhy majetku. V prípade účtov pasív (P) rozoznávame vlastné zdroje označované ako vlastné imanie (VI) a cudzie zdroje označované ako záväzky (Z), preto pri identifikácii týchto transakcií uvádzame detailnejšie, o ktorú položku pasív ide.

Výsledkové účty sú tie, ktoré ovplyvňujú výsledok hospodária prostredníctvom účtov nákladov (N) a výnosov (V). V našom príklade si uvádzame všetky možné varianty výsledkových transakcií, ktoré môžu vzniknúť:

7. Vystavenie faktúry predstavuje pre spoločnosť výnos respektíve tržbu za predaj, čo sa prejaví vo zvýšení výnosu a pokiaľ nie je okamžité inkaso faktúry v hotovosti, vystavená faktúra predstavuje vždy pohľadávku až do doby inkasa faktúry, dochádza k zvýšeniu majetku, nasledovne **A+ V+**
8. V súvislosti s predajom tovaru nasleduje vyskladnenie daného tovaru zo skladu, čo predstavuje vznik nákladu v skladovej cene 300 eur (ktorou môže byť obstarávacia alebo pri zásobách rovnakého druhu môže byť použitá aj metóda VAP alebo FIFO) súvzťažne s ponížením stavu tovaru na sklade, t. j. **N+ A-**
9. Pri dlhodobom majetku, v našom prípade zariadení, ktoré je dlhodobého charakteru dochádza postupne k jeho opotrebeniu. Toto postupné opotrebenie sa zachytáva prostredníctvom odpisov, ktoré predstavujú náklad súvzťažne so znížením hodnoty daného dlhodobého majetku nasledovne **N+ A-**
10. Ak spoločnosť poskytuje svojim zamestnancom nejaké služby, tak sa s ním môže dohodnúť miesto vystavenia faktúry, že im priamo danú službu stiahne zo mzdy. V tomto prípade zvýšenie výnosu bude sprevádzať zníženie záväzku voči zamestnancovi, ako **Z- V+**

Príklad 7.2:

Spoločnosť Furniture, s.r.o. sa zaoberá výrobou a predajom dreveného nábytku. Na začiatku účtovného obdobia 1.1.202x mala účtovná jednotka v účtovom rozvrhu nasledovný stav majetku a zdrojov krytia majetku na jednotlivých účtoch:

Číslo a názov účtu	Suma v €
022 – Stroje	100 000 €
082 – Oprávky k strojom	42 000 €
112 – Materiál	10 000 €
132 – Tovar	30 000 €
211 – Pokladnica	1 000 €
221 – Bankové účty	9 000 €
411 – Základné imanie	50 000 €
331 – Zamestnanci	4 000 €
461 – Bankové úvery	54 000 €

V priebehu účtovného obdobia nastali účtovné prípady uvedené v denníku. Je tu zachytené nielen to, akú zmenu daný účtovný prípad spôsobí, ale aj prezentácia účtov podľa rámcovej účtovej osnovy pre podnikateľov platnej v Slovenskej republike. Pre uvedené účtovné prípady môže čitateľ použiť účty platné v krajine svojho pôsobenia. Princíp zachytávania transakcií v sústave podvojného účtovníctva je však rovnaký vo všetkých krajinách.

P.č.	Doklad	Účtovný prípad	€	Druh zmeny	Účtovací predpis	
					MD	D
1	PFA	Prijatá faktúra od ZSE, a.s. za spotrebu energie	2 500			
2	VFA	Vystavená faktúra odberateľovi za predaj tovaru - predajná cena	8 000			
3	VÝD	Vyskladnenie predaného tovaru - skladová cena	4 500			
4	VBÚ	Úhrada faktúry ZSE	2 500			
5	VBÚ	Úhrada miezd zamestnancom	4 000			
6	VÝD	Vyskladnenie dreva zo skladu do výroby - skladová cena	1800			
7	VPD	Úhrada poštových služieb v hotovosti	50			
8	IÚD	Priznané hrubé mzdy zamestnancom	4 200			
9	PFA, PRÍ	Faktúra za nákup čistiacich prostriedkov, ktoré boli prevzaté na sklad	700			

10	IÚD	Účtovný odpis stroja, ktorý patrí do SHV a SHV	2000	N+ A-		
11	VBÚ	Inkaso faktúry od odberateľa	8 000	A+ A-		
12	VBÚ	Úhrada faktúry za nákup čistiacich prostriedkov	700	P- A-		

Legenda:

PFA – prijatá faktúra, VBÚ – výpis z bežného účtu, IÚD – interný účtovný doklad, PRÍ – príjemka, VÝD – výdajka, VFA – vystavená (odoslaná) faktúra, VPD – výdavkový pokladničný doklad

Riešenie:

P.č.	Doklad	Účtovný prípad	€	Druh zmeny	Účtovací predpis	
					MD	D
1	PFA	Prijatá faktúra od ZSE, a.s. za spotrebu energie	2 500	N+ P+	502	321
2	VFA	Vystavená faktúra odberateľovi za predaj tovaru - predajná cena	8 000	A+ V+	311	604
3	VÝD	Vyskladnenie predaného tovaru - skladová cena	4 500	N+ A-	504	132
4	VBÚ	Úhrada faktúry ZSE	2 500	P- A-	321	221
5	VBÚ	Úhrada miezd zamestnancom	4 000	P- A-	331	221
6	VÝD	Vyskladnenie dreva zo skladu do výroby - skladová cena	1800	N+ A-	501	112
7	VPD	Úhrada poštových služieb v hotovosti	50	N+ A-	518	211
8	IÚD	Priznané hrubé mzdy zamestnancom	4 200	N+ P+	521	331
9	PFA, PRÍ	Faktúra za nákup čistiacich prostriedkov, ktoré boli prevzaté na sklad	700	A+ P+	112	321
10	IÚD	Účtovný odpis stroja, ktorý patrí do SHV a SHV	2000	N+ A-	551	082
11	VBÚ	Inkaso faktúry od odberateľa	8 000	A+ A-	221	311
12	VBÚ	Úhrada faktúry za nákup čistiacich prostriedkov	700	P- A-	321	221

Bežná rola účtovníka je zaznamenať účtovné prípady v účtovných knihách a zistiť priebežne a na konci roka, ako účtovná jednotka hospodárila v danom účtovnom období. V riešení sme si ukázali formou účtovacích predpisov, ako účtovná jednotka účtuje o transakciách bežne a následne aj v účtovnom programe.

Pre úplnosť pochopenia princípu účtovania v sústave podvojného účtovníctva si ďalej ukážeme zaznamenanie týchto účtovných prípadov na účtoch. Tie účty, ktoré majú začiatkový stav, si na začiatku účtovného obdobia otvoríme a na konci účtovného obdobia vyčíslime konečné zostatky. Na účtoch nákladov a výnosov si vyčíslime konečné stavy a zistíme výsledok hospodárenia za dané účtovné obdobie.

Súvahové účty sú graficky znázornené prostredníctvom T- účtov nasledovne:

MD	022 – Stroj	D
ZS	100 000	
OMD	0	OD 0 PKZ 100 000

MD	082 - Oprávky k stroju	D
		ZS 42 000 10. 2 000
OMD	0	OD 2 000
PKZ	44 000	

MD	112 – Materiál	D
ZS	10 000	6. 1 800
9.	700	
OMD	700	OD 1 800 PKZ 8 900

MD	411 – Základné imanie	D
		ZS 50 000
OMD	0	OD 0
PKZ	50 000	

MD	132 – Tovar	D
ZS	30 000	3. 4 500
OMD	0	OD 4 500 PKZ 25 500

MD	331 – Zamestnanci	D
5.	4 000	ZS 4 000 8. 4 200
OMD	4 000	OD 4 200
PKZ	4 200	

MD	211 – Pokladnica	D
ZS	1 000	7. 50
OMD	0	OD 50 PKZ 950

MD	461 – Bankové úvery	D
		ZS 54 000
OMD	0	OD 0
PKZ	54 000	

MD	221 – Bankové účty	D
ZS	9 000	4. 2 500
11.	8 000	5. 4 000 12. 700
OMD	8 000	OD 7 200 PKZ 9 800

MD	321 – Dodávateľia	D
4.	2 500	ZS 0
12.	700	1. 2 500 9. 700
OMD	3 200	OD 3 200
PKZ	0	

MD	311 – Odberatelia	D
ZS	0	11. 8 000
2.	8 000	
OMD	8 000	OD 8 000 PKZ 0

Výsledkové účty sú graficky znázornené nasledovne:

MD	502 - Spotreba energie	D
1.	2 500	
OMD	2 500	OD 0 PKS 2 500

MD	504 - Predaný tovar	D
3.	4 500	
OMD	4 500	OD 0 PKS 4 500

MD	501 - Spotreba mat.	D
6.	1 800	
OMD	1 800	OD 0 PKS 1 800

MD	518 - Ostatné služby	D
7.	50	
OMD	50	OD 0 PKS 50

MD	604 - Tržby za tovar	D
		2. 8 000
OMD	0	OD 8 000
PKS	8 000	

MD	521 - Mzdové náklady	D
8.	4 200	
OMD	4 200	OD 0 PKS 4 200

MD	551 - Odpisy majetku	D
10.	2 000	
OMD	2 000	OD 0 PKS 2 000

Uzávierkové účty, ako už bolo skôr uvedené, používame na začiatku účtovného obdobia na otvorenie účtov, čo nám reprezentuje účet 701 – Začiatkový účet súvahový (ZUS) súvzťažne s každým účtov aktív a pasív, ktoré majú začiatkové stavy.

MD	701 – ZUS	D
ZS 082	42 000	ZS 022 100 000
ZS 331	4 000	ZS 112 10 000
ZS 411	50 000	ZS 132 30 000
ZS 461	54 000	ZS 211 1 000
		ZS 221 9 000
Σ MD	150 000	Σ VI+Z 150 000

Na konci roka si vyčíslime výsledok hospodárenia prostredníctvom účtu 710 – Účet ziskov a strát, ktorý prevádzame ako poslednú položku za účtovné obdobie na účet 702 – Konečný účet súvahový (KUS), kde zároveň prevádzame konečné zostatky všetkých účtov aktív a pasív. Grafické zobrazenie je takéto:

MD	702 - KUS	D	MD	710 - UZaS	D
KZ 022	100 000	KZ 082 44 000	501	1 800	604 8 000

KZ 112	8 900	KZ 331	4 200	502	2 500		
KZ 132	25 500	KZ 411	50 000	504	4 500		
KZ 211	950	KZ 461	54 000	518	50		
KZ 221	9 800			521	4 200		
VH - strata	7 050			551	2 000		
Σ MD	152 200	Σ D	152 200	Σ N	15 050	Σ V	8 000
						VH - strata	7 050
				Σ MD		Σ D	

Zoznam použitej literatúry:

- ŠLOSÁROVÁ, A., a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2025-08-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>

7. DOUBLE-ENTRY ACCOUNTING

Double-entry accounting has been a part of the accounting profession for centuries. Over time, accounting has evolved from simple tabular forms of accounting records to sophisticated double-entry accounting records with a logical arrangement based on a master chart of accounts for each account. The first mentions of the double-entry accounting technique date back to the 13th century, when it began to be used by Italian merchants or in the banking sector. Later, it spread to Florence, then to neighbouring cities in northern Italy, and in the 16th century, accounting in this form began to be used in Europe and then throughout the world. Since then, two basic accounting systems have become established, namely single-entry accounting and double-entry accounting.

7.1 IFRS perspective on accounting for accounting events

While national accounting regulations (e.g. the Slovak Accounting Act and Accounting Procedures) define specific accounts and accounting details, IFRS is more of a principle-oriented framework. IFRS does not prescribe a specific chart of accounts. Instead, it sets out how transactions should be recognised, measured, presented and disclosed in financial statements.

Entities that prepare financial statements in accordance with IFRS may maintain their accounts in accordance with national accounting rules and subsequently adjust for IFRS reporting. In consolidated groups, it is common for local accounting to be converted to IFRS using bridge adjustments.

7.2 Accounting systems according to national regulations

In practice, we encounter two basic accounting systems: single-entry accounting and double-entry accounting. According to the Accounting Act, all accounting units are required to keep double-entry accounting, except for those specified in Section 9(2) that may keep accounts in the single-entry accounting system. These are mainly natural persons who do business, civic associations, churches and religious societies, which are not established for the purpose of doing business. However, if a natural person begins to meet the conditions for mandatory double-entry accounting (e.g. registration in the commercial register), he must switch to double-entry accounting on a certain date.

Single-entry accounting is an accounting system that primarily tracks income and expenses, assets and liabilities. Costs and revenues are not accounted for, therefore the operating result is not reported in the form of accounting profit, but as the difference between income and expenses. The basic principle of simple accounting is based on cash flows. It provides a simple picture of the income, expenses, or assets and liabilities of an entrepreneur and is less administratively demanding, which is why it is used mainly by natural persons who do business, tradesmen and other liberal professions, which are allowed by the Accounting Act.

Double-entry accounting is an accounting system in which each accounting case is recorded **on two sides of the accounts** and ensures a comprehensive and demonstrable display of assets, liabilities, costs, revenues and operating results. All accounting units are obliged to account in the double-entry accounting system, except for those that national regulations allow to account in the simple accounting system. This system is mandatory for most legal entities in our country, because it provides a comprehensive and accurate overview of the financial situation of the company.

The principle of double-entry accounting is currently the same throughout the world, the only difference is the different approach to marking accounts, which depends largely on the method of reporting individual items in the financial statements prepared either according to national regulations or international standards IFRS or US GAAP. International standards IAS/IFRS do not address the issue of transaction accounting, but rather the principles of reporting, therefore, in the following text we will describe the basic principles of double-entry accounting in general, while to illustrate double entries in specific accounts we will use the framework chart of accounts valid in the Slovak Republic.

According to the Accounting Act, all legal entities with their registered office in the Slovak Republic (for example, joint-stock companies, limited liability companies, cooperatives, etc.) are obliged to keep double-entry accounting. Natural persons who are registered in the Commercial Register are also obliged to keep double-entry accounting. Some individuals may decide to keep double-entry accounting voluntarily, for example due to the requirements of banks, investors or for better monitoring of management.

The main differences between accounting systems lie mainly in:

- the method of accounting for individual transactions,
- determining the result of management, i.e. profit or loss,
- keeping different accounting books,
- different scope and content of financial statements,
- the legal form of business that a given type of accounting can use (simple accounting is not allowed for everyone).

Table No. 7.1: Comparison of single and double entry accounting systems

Criterion	Single-entry accounting	Double-entry accounting
How transactions are recorded	Cash principle: income and expenses are recorded when they are realized in cash; assets and liabilities are tracked in selected records	Accrual principle: the movement of assets, liabilities, costs, and revenues is tracked through double-entry bookkeeping.
Determining the economic result	The difference between income and expenses, then adjustments for tax purposes.	The difference between income and expenses, then tax adjustments.
Accounting books	• cash journal, • receivables book, • payables book, • auxiliary asset records	• journal, • general ledger, • analytical and auxiliary books
Scope of financial statements	• Income statement, • Statement of assets and liabilities	• Balance sheet, • Profit and loss statement, • Notes (full or abbreviated scope according to size category)
Legal forms that can/must be maintained	Selected non-profit entities (e.g. civic associations, foundations) according to special regulations; natural persons - entrepreneurs	Mandatory for most legal entities and entities registered in the Chamber of Commerce; also possible voluntarily (for example, a natural person who wants more accurate reporting)

Source: own processing

Based on this table, we will further focus on the first three criteria (the method of accounting for transactions, determining the economic result and accounting books), which will help us better understand the principle of recording transactions in accounting. The fundamental difference between these two systems is that in simple accounting, the tax base is influenced by income and expenses, while in double-entry accounting we monitor the economic essence of operations regardless of the moment of cash flow. In practice, double-entry accounting is mainly used today, therefore, in the rest of this textbook, we will focus primarily on double-entry accounting.

7.3 The basic principle of double-entry accounting and accounting for transactions

The basic principle of double-entry accounting is that each economic transaction is recorded in two different accounts, the sum of which must be equal. Each accounting entry is recorded in such a way as to maintain the relationship based on the balance sheet equation:

$$\text{Assets} = \text{Equity} + \text{Liabilities}.$$

In the double-entry accounting system, the posting of accounting events to accounts is governed **by the principle of double entry**, whereby the creation of each economic operation represents a bilateral economic act in which a change in a certain item causes a corresponding change in another item. This is one transaction that causes changes in at least 2 accounts.

The basic methodological means of accounting is double-entry accounting. Double-entry accounting is the posting of:

- one transaction in two accounts,
- the same accounting event on two different sides of the accounts, and
- the same amount in both accounts.

Accounts in which the same accounting case is posted on two different accounts and on two different sides of these accounts are called **corresponding accounts**. The entry of the numerical designation of the accounts in which the accounting case is posted is called pre-posting, or. accounting prescription.

In practice, double-entry accounting entries are made either as **simple accounting entries** - on 2 accounts, or as **compound accounting entries**, which represent posting on more than 2 accounts.

An account is one of the basic methodological tools and can be understood as a two-sided accounting field in which the same content is posted. Each account has its own name and its numerical designation and contains 2 sides - fields. The account is usually drawn in T form, like a balance sheet. Additions are always recorded on one side, and decreases are recorded on the other side. We refer to the individual sides of the account as the MD side on the left and the D side on the right. However, in practice, we will encounter multiple designations of account pages, which are shown in the following diagram.

An account

Debit Side	Numeral - account name	Credit side
side:		side:
	Debtor	Credit
	Debit	Credit
	Left	Right
	Debit (Dr)	Credit (Cr)
We charge:	To debit	We charge To credit
	On the Debit side	On Credit side

Figure Nr. 7.1: *Account designation*

Since a debit in one account will be offset by a credit in another account, the sum of all debits must exactly equal the sum of all credits in the general ledger. The double-entry bookkeeping system makes it easier to prepare financial statements directly from the accounting books and to detect errors.

The T-chart view of an account is the easiest graphic way to understand what is happening with an account. It also depends on the nature of the account, according to which we distinguish:

- balance sheet accounts (asset and liability accounts),
- profit and loss accounts (expense and income accounts),
- closing accounts (opening balance sheet account, closing balance sheet account and profit and loss account),
- off-balance sheet accounts.

For each type of account (active, passive, expense, income), certain rules apply as to which side we record additions and which side we record decreases. It is equally important to know where the opening balance is stated and where the closing balance or closing balance is transferred when closing the account. To calculate the closing balances, it is also necessary to add up the turnovers of both sides of the account, which are the sums of additions and the sums of decreases in each accounting period. For the turnover of the Debit side, we use the abbreviation and the turnover of the Credit side. We will introduce the accounting rules in detail below.

7.3.1 *Accounting on balance sheet accounts*

1. **Balance sheet accounts - asset and liability accounts**

The following rules apply when accounting on asset accounts:

- The initial balance of assets is recorded on the Debit side,
- The addition of assets (e.g. purchase of assets, receipt of goods to the warehouse) is recorded on the Debit side,
- The decrease of assets (sale, consumption, depreciation, payment of receivables) is recorded on the Credit side,
- The final balance of assets remains on the Debit side.

The opening of asset accounts is carried out through the initial balance sheet account as follows:

Debit side	Initial balance sheet account	Credit side	Debit side	Asset account	Credit side
			Initial state (IS)		
					
	(IS) Asset account				
					
Σ	Σ				

Figure No. 7.2: Capture of the opening balance of the asset account

Debit side	Asset account	Credit side
Initial state (IS)		
Asset additions	Asset disposals	
+	-	
Final balance (FB)		

Figure No. 7.3: Graphical representation of the accounting of additions and deletions in asset accounts

At the end of each accounting period, we need to calculate the final balances of individual accounts for the purpose of reporting in the financial statements. **The calculation of the final balance of the asset account** and its transfer to the final balance sheet account is determined in the following way:

Initial state IS (DS)

+ Turnover DS (sum of all additions)

– Turnover CS (sum of all disposals)

= Final balance (transferred from the Credit Side of the asset account to the Debit Side of the Final balance sheet account).

Debit side	Asset account	Credit side	Debit side	Final balance sheet account	Credit side
Initial state (IS)					
Asset additions	Asset disposals		Convection Final balance (FB)		
+	-				
	Convection Final balance (FB)				

Figure No. 7.4: Transfer of the final balance from the asset account

The accounting rules for liability accounts are as follows:

- The initial balance of liabilities is recorded on the Credit side,
- The increase in liabilities (e.g. the creation of a liability, the receipt of a loan) is recorded on the Credit side,
- The decrease in liabilities (payment of a liability, repayment of a loan) is recorded on the Debit side,
- The final balance of liabilities is on the Credit side.

The opening of liability accounts is carried out through the opening balance sheet account as follows:

Debit side	Liabilities account	Credit side	Debit side	Initial balance sheet account	Credit side
	<i>Initial state (IS)</i>				
					
			<i>Initial state (IS)</i>		
					

Figure No. 7.5: *Capturing the opening balance of the liability account*

Debit side	Liabilities account	Credit side
	<i>Initial state (IS)</i>	
Liabilities disposals	Liabilities additions	
-	+	
	<i>Final balance (FB)</i>	

Figure No. 7.6: *Graphical representation of the accounting of additions and subtractions on liability accounts*

At the end of the accounting period, we transfer the final balances of the liability accounts to the final balance sheet account. The calculation of the KZ liability account and its transfer is as follows:

Initial state IS (CS)

+ Turnover CS (sum of all additions)

– Turnover DS (sum of all disposals)

= Final balance (transferred from the Debit Side of the liability account to the Credit Side of the Final balance sheet account)

Debit side	Final balance sheet account	Credit side	Debit side	Liabilities account	Credit side
					<i>Initial state (IS)</i>
	<i>Convection balance (FB)</i>	<i>Final</i>	Liabilities disposals		Liabilities additions
			-		+
					
				<i>Convection balance (FB)</i>	

Asset and liability balance sheets are referred to as “permanent accounts” because their closing balances are automatically carried forward to the next accounting period, where they will form the opening balances when the accounts are reopened at the beginning of the year.

The profit and loss accounts include all income and expense accounts and can be referred to as **temporary accounts**. The balances in these accounts, referred to as closing balances (finance balance) are cleared by closing/transferring to the profit and loss account, where the entity's performance is reported for the given accounting period. A new profit and loss account is reported for each year, so each temporary account will have a zero balance at the beginning of the next accounting period. This means that the profit and loss accounts start a new accounting period without opening balances.

Accounting rules for cost accounts:

- **Cost accounts do not have an initial balance** and are accounted for in an increasing manner from the beginning to the end of the accounting period, therefore these accounts are not opened through the initial balance sheet account, but are opened as needed during the accounting period
- The cost is charged to the Debit Side
- The decrease or extinction of cost is accounted for on the Credit Side
- At the end of the accounting period, we need to calculate the final balances of individual expense and income accounts so that the accounting entity can determine how it managed and for the purposes of reporting in the financial statements.

Debit side	Cost accounts	Credit side
cost incurrence		
cost additions		cost disposals
+		-
<i>Final balance (FB)</i>		

At the end of the accounting period, it is necessary to calculate the turnover of the Debit side, which in the case of the cost account is the sum of all additions, and the turnover of the Credit side, which is the sum of all reductions in costs. The difference between the turnover of the Debit Side and Credit side forms the final balance of the cost account. The transfer of the final balances is carried out from the Credit side of the cost accounts to the Debit side of the Profit and Loss Account. The final balance of individual cost accounts is calculated as:

Turnover of the Debit side (sum of all additions on the Debit side)
 - Turnover of the Credit side (sum of all reductions on the Credit side)
 = Final balance of costs, which is carried out from the Credit side of the cost accounts to the Debit side of the Profit and Loss Account.

Debit side	Cost accounts	Credit side	Debit side	Profit and Loss Account	Credit side
					
cost incurrence					
cost additions	cost disposals		<i>Final balance (FB)</i>		
+	-				
	<i>Final balance (FB)</i>				

Figure No. 7.9: Transfer of the final balance from the cost account

Accounting rules for revenue accounts:

- **Revenue accounts do not have an opening balance** and are recorded in an increasing manner from the beginning to the end of the accounting period,
- The creation of revenue is recorded on the Credit side,
- The decrease or reduction of revenue is recorded on the Debit side,
- The closing balances are transferred from the Debit side of the revenue accounts to the Credit side of the Profit and Loss Account at the end of the accounting period.

Debit side	Revenue accounts	Credit side
		creation of revenue
revenue disposals		revenue additions
-		+
	<i>Final balance (FB)</i>	

Figure No. 7.10: Accounting in revenue accounts

Closing balances are transferred from the MD side of the revenue accounts to the D side of the Profit and Loss Account at the end of the accounting period.

Debit side	Profit and Loss Account	Credit side	Debit side	Revenue accounts	Credit side
					
					creation of revenue
	Final balance (FB)		revenue disposals	revenue disposals	
			-	+	
			Final balance (FB)		

Figure No. 7.11: Transfer of the final balance from the revenue account

7.3.3 Closing accounts and calculation of the economic result

The group of balance sheet and profit and loss accounts is supplemented by **closing accounts**, which serve to record the initial balances of all asset and liability accounts at the beginning of the accounting period (account 701 – Initial balance sheet account) and to close the active and passive balance sheet accounts of the general ledger at the end of the accounting period (account 702 – Final balance sheet account) as was clearly stated in the accounting rules for balance sheet accounts.

From the income and expense accounts, their final balances are transferred to account 710 – Profit and loss account, through which the economic result for the given accounting period is determined. **The operating result** is determined by comparing revenues and expenses in the Profit and Loss Account and is subsequently transferred by double entry to account 702 – Final balance sheet account according to the nature of the operating result. The following applies:

$\Sigma \text{ Revenue} > \Sigma \text{ Expenses} = \text{Operating result} - \text{Profit}$

$\Sigma \text{ Revenue} < \Sigma \text{ Expenses} = \text{Operating result} - \text{Loss}$

The conversion of the operating result can be graphically represented as follows:

Operating result – profit

Debit side	710 – Profit and Loss Account	Credit side	Debit side	702 – Final balance sheet account	Credit side
.....					
BS Cost accounts	BS Revenue accounts		BS Assets account	BS Liabilities account	
BS Cost accounts	BS Revenue accounts		BS Assets account	BS Liabilities account	
.....					
Σ Costs	Σ Revenue				
Profit				Profit	

Figure No. 7.12: Display of operating results – profit

Operating result – loss

Debit side	710 – Profit and Loss Account	Credit side	Debit side	702 – Final balance sheet account	Credit side
.....					
BS Cost accounts	BS Revenue accounts		BS Assets account	BS Liabilities account	
BS Cost accounts	BS Revenue accounts		BS Assets account	BS Liabilities account	
.....					
Σ Costs	Σ Revenue				
	Loss		Loss		

Figure No. 7.13: Display of operating results – loss

After closing the accounts at the end of the period, the balances from the Final Balance Sheet Account are transferred to the accounts in the new accounting period, thus ensuring the continuity of accounting between two consecutive accounting periods.

7.3.4 Off-Balance Sheet Accounts

Off-Balance Sheet Accounts are used for facts that the accounting entity does not account for in the general ledger accounts. However, information about these facts is important for providing a true and fair view of the financial situation of the accounting entity and its economic resources. Off-Balance Sheet Accounts are created by the accounting entity according to its own needs; they do not have a prescribed numerical or verbal designation.

7.4 Framework Chart of Accounts and Chart of Accounts

Double-entry bookkeeping in the Slovak Republic is regulated primarily by the Accounting Act, as amended. Details on the accounting of transactions, the use of the chart of accounts and the content of accounts are set out in the Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 23054/2002-92, as amended. This measure also contains a framework chart of accounts for entrepreneurs, which divides accounts into account classes from 0 to 7.

The framework chart of accounts for entrepreneurs is a list of synthetic accounts with binding numerical and word marking, arranged according to their economic content, which an accounting entity may use.

Individual synthetic accounts in the framework chart of accounts for entrepreneurs are divided into account classes, which are further divided into account groups, and these contain individual accounts. The essence of the arrangement of accounts in the chart of accounts **is the decimal principle**.

The framework chart of accounts contains 10 account classes, each class can be divided into 10 account groups and an account group into 10 synthetic accounts. Each account in the chart of accounts is marked with an account number and a word designation.

The content of the individual account classes is as follows

- 0 - Fixed assets: Contains accounts for long-term tangible, intangible assets and financial assets (for example, buildings, machinery, licenses, etc.).

- 1 - Inventories: Includes accounts for materials, goods, work in progress, etc.
- 2 - Financial accounts: Contains accounts for bank accounts, cash, short-term securities.
- 3 - Settlement relationships: Includes accounts for receivables and payables to suppliers, customers, employees and the state, etc.
- 4 - Capital accounts and long-term liabilities: Includes accounts for equity, reserves and long-term loans.
- 5 - Costs: Includes accounts for production, sales, administration and tax costs, other economic activities and financial activities.
- 6 - Revenues: Includes accounts for sales of products and services, interest, dividends and other income.
- 7 - Closing and off-balance sheet accounts: Includes accounts for closing of accounting books and off-balance sheet records.

The framework chart of accounts also leaves room for classes 8 and 9, which the accounting entity can use for its own needs in the case of maintaining internal accounting according to the internal regulations of the accounting entity.

The following table provides an overview of the account classes according to the framework chart of accounts for entrepreneurs with their word designation and the nature of the account.

Table No. 2 Account classes according to the framework chart of accounts for entrepreneurs

Numerical designation	Word designation	Character of accounts	Type of
0	Fixed assets	Balance sheet	Asset accounts
1	Inventories	Balance sheet	Asset accounts
2	Financial accounts	Balance sheet	Asset and liability accounts
3	Settlement relationships	Balance sheet	Asset and liability accounts
4	Capital accounts and long-term liabilities	Balance sheet	Liabilities accounts
5	Costs	Profit and loss	Cost accounts
6	Revenues	Profit and loss	Revenue accounts
7	Closing accounts and off-balance sheet accounts	-	-
8 a 9	Internal accounting	-	-

In the chart of accounts in the Slovak Republic, a three-digit number is mainly used, whereby:

- the first number indicates **the account class**,
- the second number indicates the account group within **the account class**,

- the third number indicates **the synthetic account** within the account group.

For example, account **112 – Material in stock**

1: account class 1 – Inventories

11: account group 11 – Material

112: synthetic account 112 – Material in stock

Accounting units may add synthetic accounts to the framework chart of accounts that are not occupied within a specific account group. Based on the framework chart of accounts, accounting units are obliged to compile their own chart of accounts, in which they select and, if necessary, expand the synthetic accounts with analytical accounts necessary for monitoring assets, liabilities, costs, revenues and operating results. **Synthetic accounts** represent the designation of an account from the general chart of accounts for a specific account. For example, the aforementioned account 112 – Material in stock. We can keep analytical records for this account for more detailed monitoring according to the needs of the accounting unit. Analytical records can be carried out through an analytical account or in another form, for example on a stock card for the material. Analytical breakdown is important, for example, for breakdown by business partners, types of assets, projects or tax needs. In the case of Material in stock, we can add accounts in the chart of accounts according to the number of warehouses used for better monitoring of cost consumption, such as:

112.1 – Material in stock No. 1

112.2 – Material in stock No. 2

112.3 – Material in stock No. 3

The summary of the analytical accounts of Material in individual warehouses then forms the synthetic account 112 – Material in stock.

The chart of accounts is a list of synthetic and analytical accounts used by a specific accounting unit in the conduct of financial and internal accounting during the accounting period. During the accounting period, the chart of accounts must be supplemented with accounts that it uses, even though they did not have an initial balance at the beginning of the accounting period or were not yet listed in the chart of accounts. Conversely, at the end of the accounting period, it may remove accounts from the chart of accounts that the accounting unit did not account for at all during the year. However, the accounting unit may not account for accounts that are not listed in the chart of accounts or establish accounts outside the accounting books, because all accounting entries are recorded in the accounting books. If the accounting unit does not use new accounts every year, then its chart of accounts may be the same for several years.

7.4.1 Accounting books

According to Section 12 of the Accounting Act, an accounting unit accounting in the double-entry accounting system shall keep accounts in the following accounting books:

- a) in a journal, in which accounting entries are arranged chronologically and which demonstrates the accounting of all accounting cases in the accounting period,
- b) in a general ledger, in which accounting entries are arranged systematically from a material point of view and which demonstrates the accounting of all accounting cases to the accounts of assets, liabilities, the difference between assets and liabilities, costs and revenues in the accounting period.

Each of them has a specific function and together they provide a comprehensive overview of the financial position and operations of the enterprise.

The journal is the primary book in which accounting transactions are recorded in chronological order as they occurred. Its main purpose is to provide a detailed and time-ordered record of all operations. The basic elements of the journal include:

- the date of posting, arranged chronologically,
- the document on the basis of which the transaction is recorded in the journal, including the document number,
- a description of the transaction, what the accounting case concerns
- the monetary amount
- the numerical characters of the accounts on which the transaction is recorded.

Table No. 7.3 Journal in double-entry accounting

Date	Document	Transaction description	Account Debit side	Account Credit side	Amount (€)
15.9	VPD, PRÍ	Purchase of materials and receipt into the warehouse	Material	Bank Account	500
16.9	PPD	Sale of goods for cash	Cash register	Sales Revenue	200
17.9	VBÚ	Payment of invoice to supplier	Suppliers	Bank Account	350

Legend: VPD – cash receipt document, PPD – cash receipt document, PRÍ – warehouse receipt, VBÚ – bank account statement

The general ledger serves to systematically organize data from the journal. Systematic organization means that the data is by individual accounts, not by date. Journal entries are transferred to individual accounts of the general ledger (for example, the „Bank Account“, „Cash“, „Payables“ account, etc.), the main purpose of which is to provide an overview of the status of each account of assets, liabilities, costs and revenues from a material point of view. The general ledger also contains analytical accounts, which contain detailed data on the relevant synthetic accounts. The general ledger also includes closing accounts and off-balance sheet accounts.

Accounts in the general ledger include at least the following data:

- opening balances;
- summary turnovers of the MD and D sides, while the time period for which we want to display can be set in the accounting program. 454 tis usually done at least on a monthly basis. For small accounting units that do not have many movements, it can be quarterly, but at least once a year for the purposes of preparing financial statements;
- balances and statuses of accounts as of the date on which the financial statements are prepared.

The essence of the general ledger is an overview of all synthetic and analytical accounts, usually displayed by number, with each account including all transactions that affected it and allowing its final balance or status to be calculated. The final balances of individual accounts

from the general ledger are used to prepare **the balance sheet and the profit and loss statement**.

For a better illustration, we present a graphic representation of selected general ledger accounts in connection with the accounting cases listed in the journal in Table No. 7.3.

Table No. 7.4: General Ledger

Account number	Account name	Opening balance Debit side	Opening balance Credit side	Turnover for the period	Turnover for the period	Closing balance Debit side	Closing balance Credit side
112	Material in stock	0 €	0 €	500 €	0 €	500 €	0 €
211	Cash register	500 €	0 €	200 €	0 €	300 €	0 €
221	Bank accounts	1000 €	0 €	0 €	850 €	150 €	0 €
321	Suppliers	0 €	350 €	350 €	350 €	0 €	0 €
604	Revenue from sales of goods	0 €	0 €	0 €	200 €	0 €	200 €

7.5 Double-entry accounting - examples

Example 7.1:

All economic operations that cause changes in the accounts of assets, liabilities, equity, costs and revenues are recorded in the accounting books and we designate their accounting cases. There are two basic areas of accounting cases:

1. accounting cases that do not affect the result of the business (are caused only by changes in assets, liabilities and equity) - balance sheet accounting cases,
2. accounting cases that affect the result of the business (affect costs and revenues), these are profit and loss accounting cases.

We will show the individual accounting cases in a case study.

The company ABC, s.r.o. was founded by two partners. After the partners made individual contributions, other accounting cases followed in this company. The task is to correctly identify the transaction and indicate which accounts it will affect. For ease of reference, these accounting cases are divided into two groups:

1. Accounting cases that do not affect the operating result

1. The first partner made a cash deposit of €1,000 into the business's cash register.
2. The second partner made a cash deposit of €4,000 into a bank account.
3. Purchase of office equipment from a supplier - the invoice for €6,000 has not yet been paid. The equipment has been put into use.
4. Payment of a liability to a supplier of €3,500 from a bank account.
5. Purchase of goods in cash for €300. The company received goods in stock.
6. Payment of a liability to a supplier of €2,500 from a short-term bank loan.

2. Accounting events that affect the result of the business:

7. The company issued an invoice to the customer for the sale of all goods in the amount of €700. The invoice for the goods is payable within 14 days.
8. Issue of goods from the warehouse (from accounting event 5) in the amount of €.
9. Accounting depreciation of equipment in the amount of €1,000.
10. Wages awarded to employees for work performed in the amount of €2,000.
11. The company provided its employees with services in the amount of €300. Based on the agreement, the employee paid for the services provided in the amount of €300 through a deduction from the salary.

It characterizes individual accounting events, whether they are balance sheet or profit and loss transactions.

Solution:

Balance sheet accounting cases that do not affect the operating result are the following options in our example:

1. In the first accounting case, there is an increase in the cash register and at the same time an increase in the business's own resources, which can be abbreviated as $A+ E +$
2. In this case, there is also an increase in the active account - the bank account and an increase in the business's own resources, which can be abbreviated as $A+ E +$
3. This accounting case represents an increase in long-term assets and at the same time a liability to suppliers, abbreviated as $A+ L +$
4. Payment of the liability to the supplier represents a decrease in the liability and a decrease in the bank account, i.e. $A- L-$
5. Purchase of goods represents an increase in the goods account in relation to a decrease in the cash register. Both accounts are active, which we will show as $A+ A-$
6. Payment of a liability to a supplier through a bank loan represents as if one liability replaced another liability, which we can show as $L+ L-$

A – assets, L – liabilities, E - equity

Active accounts (A) are individual types of assets. In the case of liability accounts (P), we distinguish own resources referred to as equity (E) and foreign resources referred to as liabilities (L), therefore, when identifying these transactions, we indicate in more detail which liability item it is.

Profit and loss accounts are those that affect the result of the business through expense accounts (C) and revenue accounts (R). In our example, we list all possible variants of result transactions that may arise:

7. Issuing an invoice represents revenue or sales revenue for the company, which will be reflected in an increase in revenue and unless the invoice is immediately collected in cash, the issued invoice always represents a receivable until the invoice is collected, an increase in assets occurs, as follows $A+ R+$
8. In connection with the sale of goods, the goods are removed from the warehouse, which represents the creation of a cost at a warehouse price of 300 euros (which can be the acquisition price or, for stocks of the same type, the VAP or FIFO method can also be used) in relation to the decrease in the level of goods in the warehouse, i.e. $C+ A-$
9. In the case of long-term assets, in our case, equipment, which is of a long-term nature, its wear and tear gradually occurs. This gradual wear and tear is captured through depreciation, which represents an expense in proportion to the decrease in the value of the fixed asset as follows: $C+ A-$
10. If a company provides its employees with some services, it can agree with them instead of issuing an invoice that the service will be deducted directly from their wages. In this case, the increase in revenue will be accompanied by a decrease in the liability to the employee, as $L- R+$

Example 7.2:

The company Furniture, s.r.o. is engaged in the production and sale of wooden furniture. At the beginning of the accounting period 1.1.202x, the accounting entity had the following balance of assets and sources of asset coverage in the chart of accounts:

Account number and name	Amount in €
022 – Machinery	100 000 €
082 – Depreciation on machinery	42 000 €
112 – Material	10 000 €
132 – Goods	30 000 €
211 – Cash	1 000 €
221 – Bank accounts	9 000 €
411 – Share capital	50 000 €
331 – Employees	4 000 €
461 – Bank loans	54 000 €

During the accounting period, the accounting events listed in the journal occurred. It captures not only the change that the given accounting event will cause, but also the presentation of the accounts according to the framework chart of accounts for entrepreneurs valid in the Slovak Republic. For the listed accounting events, the reader can use the accounts valid in his country of operation. However, the principle of recording transactions in the double-entry accounting system is the same in all countries.

No.	Document	Accounting case	€	Change type	Accounting rule	
					Debit side	Credit side
1	PFA	Received invoice from ZSE, a.s. for energy consumption	2 500			
2	VFA	Issued invoice to customer for sale of goods - sales price	8 000			
3	VÝD	Removal of sold goods - warehouse price	4 500			
4	VBÚ	Payment of ZSE invoice	2 500			
5	VBÚ	Payment of wages to employees	4 000			
6	VÝD	Removal of wood from warehouse to production - warehouse price	1800			
7	VPD	Payment of postal services in cash	50			
8	IÚD	Gross wages awarded to employees	4 200			

9	PFA, PRÍ	Invoice for purchase of cleaning agents that were taken into warehouse	700			
10	IÚD	Accounting write-off of machine belonging to SHV and SHV	2000			
11	VBÚ	Invoice collection from customer	8 000			
12	VBÚ	Payment of invoice for purchase of cleaning agents	700			

Legend:

PFA – received invoice, VBÚ – current account statement, ÍD – internal accounting document, PRÍ – receipt, VÝD – expenditure, VFA – issued (sent) invoice, VPD – expenditure cash document

Solution:

No.	Document	Accounting case	€	Change type	Accounting rule	
					Debit side	Credit side
1	PFA	Received invoice from ZSE, a.s. for energy consumption	2 500	C+ L+	502	321
2	VFA	Issued invoice to customer for sale of goods - sales price	8 000	A+ R+	311	604
3	VÝD	Removal of sold goods - warehouse price	4 500	C+ A-	504	132
4	VBÚ	Payment of ZSE invoice	2 500	L- A-	321	221
5	VBÚ	Payment of wages to employees	4 000	L- A-	331	221
6	VÝD	Removal of wood from warehouse to production - warehouse price	1800	C+ A-	501	112
7	VPD	Payment of postal services in cash	50	C+ A-	518	211
8	IÚD	Gross wages awarded to employees	4 200	C+ L+	521	331
9	PFA, PRÍ	Invoice for purchase of cleaning agents that were taken into warehouse	700	A+ L+	112	321
10	IÚD	Accounting write-off of machine belonging to SHV and SHV	2000	C+ A-	551	082
11	VBÚ	Invoice collection from customer	8 000	A+ A-	221	311
12	VBÚ	Payment of invoice for purchase of cleaning agents	700	L- A-	321	221

For a complete understanding of the accounting principle in the double-entry accounting system, we will further show the recording of these accounting cases in the accounts. We will open those accounts that have an initial balance at the beginning of the accounting period and calculate the final balances at the end of the accounting period. We will calculate the final balances in the cost and revenue accounts and determine the operating result for the given accounting period.

Balance sheet accounts are graphically represented through T-accounts as follows:

DS 022 – The Machine CS		DS 082 – The machine repairs CS	
IS	100 000		IS 42 000
			10. 2 000
Total			
DS	0	0	Total DS 2 000
		Final state	44 000
DS 112 – Material CS		DS 411 – Registered capital CS	
IS	10 000	6.	ZS 50 000
9.	700		
Total			
DS	700	Total CS	1 800
		Final state	8 900
DS 132 – The goods CS		DS 331 – The employees CS	
IS	30 000	3.	4 500
Total			
DS	0	Total CS	4 500
		Final state	25 500
DS 211 – Cash CS		DS 461 – Banl loans CS	
ZS	1 000	7.	50
Total			
DS	0	Total CS	50
		Final state	950
DS 221 – Bank accounts CS		DS 321 – Suppliers CS	
IS	9 000	4.	2 500
11.	8 000	5.	4 000
		12.	700
Total			
DS	8 000	Total CS	7 200
		Final state	9 800
DS 311 – Subscribers CS			

IS	0	11.	8 000
2.	8 000		
Total			
DS	8 000	Total CS	8 000
		Final	
		State	0

The profit and loss accounts are graphically represented as follows:

502 – Energy consumption				604 – Sales of goods			
DS		CS		DS		CS	
1.	2 500				2.	8 000	
Total							
DS	2 500	Total CS	0	Total DS	0	Total CS	8 000
		Final state	2 500	Final state	8 000		
504 – Goods sold				521 – Labor costs			
DS		CS		DS		CS	
3.	4 500			8.	4 200		
Total							
DS	4 500	Total CS	0	Total DS	4 200	Total CS	0
		Final state	4 500			Final state	4 200
501 – Material consumption				551 – Asset depreciation			
DS		CS		DS		CS	
6.	1 800			10.	2 000		
Total							
DS	1 800	Total CS	0	Total DS	2 000	Total CS	0
		Final state	1 800			Final state	2 000
518 – Other services							
DS		CS					
7.	50						
Total							
DS	50	Total CS	0				
		Final state	50				

Closing accounts, as mentioned earlier, are used at the beginning of the accounting period to open accounts, which is represented by account 701 - Opening balance sheet account corresponding to each of the asset and liability accounts that have opening balances.

701 — Opening balance
Debit side sheet account Credit side

IS 082	42 000	IS 022	100 000
IS 331	4 000	IS 112	10 000
IS 411	50 000	IS 132	30 000
IS 461	54 000	IS 211	1 000
		IS 221	9 000
Σ A	150 000	Σ E+L	150 000

At the end of the year, we calculate the operating result through account 710 - Profit and loss account, which we transfer as the last item for the accounting period to account 702 - Final balance sheet account, where we also transfer the final balances of all asset and liability accounts. The graphic representation is as follows:

702 - - Final balance sheet account				Credit side	710 - Profit and loss account			Credit side
Debit side					Debit side			
TS 022	100 000	TS 082	44 000		501	1 800	604	8 000
TS 112	8 900	TS 331	4 200		502	2 500		
TS 132	25 500	TS 411	50 000		504	4 500		
TS 211	950	TS 461	54 000		518	50		
TS 221	9 800				521	4 200		
VH - loss	7 050				551	2 000		
Σ Total DS	152 200	Σ Total CS	152 200		Σ N	15 050	Σ V	8 000
							VH - loss	7 050
					Σ Total DS		Σ Total CS	

References

- ŠLOSÁROVÁ, A., a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2025-08-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>

7.ПІДВІЙНИЙ ЗАПИС

Подвійний запис є невід’ємною складовою бухгалтерської професії протягом століть. З часом бухгалтерський облік еволюціонував від простих табличних форм облікових записів до складних систем подвійного запису з логічною структурою, побудованою на основі робочого плану рахунків для кожного рахунку. Перші згадки про техніку подвійного запису датуються XIII століттям, коли її почали застосовувати італійські купці та представники банківського сектору. Згодом вона поширилася у Флоренції, потім у сусідніх містах Північної Італії, а у XVI столітті бухгалтерський облік у такій формі почав використовуватися в Європі та надалі — по всьому світу. Відтоді сформувалися дві основні системи бухгалтерського обліку — однорядковий облік і подвійний бухгалтерський запис.

7.1 Перспектива МСФЗ щодо відображення бухгалтерських подій

Хоча національне бухгалтерське регулювання (наприклад, Закон про бухгалтерський облік Словацької Республіки та Бухгалтерські процедури) визначає конкретні рахунки та деталі їх ведення, МСФЗ є радше принципово орієнтованою системою. МСФЗ не встановлюють конкретного плану рахунків; натомість вони визначають, яким чином операції мають визнаватися, оцінюватися, відображатися та розкриватися у фінансовій звітності.

Суб’єкти господарювання, що складають фінансову звітність відповідно до МСФЗ, можуть вести бухгалтерський облік за національними правилами, а згодом коригувати його для цілей звітності за МСФЗ. У консолідованих групах поширеною є практика трансформації локального обліку у формат МСФЗ за допомогою коригувальних «мостових» проводок.

7.2 Системи бухгалтерського обліку відповідно до національного регулювання в Словаччині

На практиці розрізняють дві базові системи бухгалтерського обліку: облік за односторонньою системою та подвійний бухгалтерський облік. Відповідно до Закону про бухгалтерський облік, усі суб’єкти господарювання зобов’язані вести подвійний бухгалтерський облік, за винятком тих, що зазначені в § 9(2), яким дозволено вести облік за одинарною системою. До них належать передусім фізичні особи — підприємці, громадські об’єднання, церкви та релігійні організації, які не створені з метою здійснення підприємницької діяльності. Однак якщо фізична особа починає відповідати умовам для обов’язкового ведення подвійного бухгалтерського обліку (наприклад, у разі внесення до комерційного реєстру), вона повинна перейти на подвійний бухгалтерський облік із визначеної дати.

Одинарний облік — це система обліку, що передусім відстежує надходження та витрати, активи й зобов’язання. У ній не ведеться облік витрат і доходів, тому фінансовий результат не визначається у формі бухгалтерського прибутку, а розраховується як різниця між надходженнями та витратами. Основний принцип простого обліку ґрунтується на рухах грошових коштів. Він забезпечує спрощене уявлення про доходи, витрати та про активи й зобов’язання підприємця та є менш

адміністративно складним, тому його здебільшого застосовують фізичні особи-підприємці, ремісники та інші вільні професії, яким це дозволено Законом про бухгалтерський облік.

Подвійний бухгалтерський облік — це система, у якій кожна господарська операція відображається одночасно за двома сторонами рахунків, забезпечуючи комплексне й доказове відображення активів, зобов'язань, витрат, доходів і фінансових результатів. Усі суб'єкти господарювання зобов'язані здійснювати облік за подвійною системою, за винятком тих, яким національні нормативи дозволяють вести простий облік. Ця система є обов'язковою для більшості юридичних осіб у нашій країні, оскільки забезпечує всебічний і точний огляд фінансового стану суб'єкта господарювання.

Принцип подвійного бухгалтерського обліку сьогодні є однаковим у всьому світі. Єдина відмінність полягає у різних підходах до позначення рахунків, що значною мірою зумовлено способом подання окремих статей у фінансовій звітності, складеній відповідно до національних регуляцій чи міжнародних стандартів — МСФЗ або US GAAP. Міжнародні стандарти МСБО/МСФЗ не визначають порядок бухгалтерського відображення операцій, а встановлюють принципи звітування. Тому далі ми узагальнено охарактеризуємо базові принципи подвійного бухгалтерського обліку, а для ілюстрації подвійних записів на конкретних рахунках використаємо робочий план рахунків, чинний у Словацькій Республіці.

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік, усі юридичні особи зі своїм зареєстрованим місцезнаходженням у Словацькій Республіці (наприклад, акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, кооперативи тощо) зобов'язані вести подвійний бухгалтерський облік. Фізичні особи, включені до Комерційного реєстру, також зобов'язані вести подвійний облік. Деякі фізичні особи можуть добровільно перейти на подвійний облік — наприклад, через вимоги банків, інвесторів або для кращого контролю за управлінням.

Основні відмінності між системами бухгалтерського обліку полягають у:

- способі відображення окремих господарських операцій;
- визначенні фінансового результату, тобто прибутку або збитку;
- веденні різних бухгалтерських книг;
- різному обсязі та змісті фінансової звітності;
- правовій формі підприємництва, якій дозволено використовувати певний тип обліку (простий облік дозволено не всім).

Таблиця 7.1. Порівняння одинарної та подвійної систем бухгалтерського обліку

Критерій	Одинарний запис	Подвійний запис
Як відображаються операції	Принцип грошових потоків: доходи й витрати відображаються тоді, коли вони фактично реалізовані у грошовій формі; активи та зобов'язання фіксуються у вибраних реєстрах	Принцип нарахування: рух активів, зобов'язань, витрат і доходів відображається за допомогою подвійного бухгалтерського запису.
Визначення економічного результату	Різниця між доходами й витратами, а потім коригування для цілей оподаткування	Різниця між доходами й витратами з подальшими податковими коригуваннями.

Бухгалтерські книги	• касова книга, • книга дебіторської заборгованості, • книга кредиторської заборгованості, • допоміжні реєстри щодо активів	• журнал, • головна книга, • аналітичні та допоміжні книги
Склад фінансової звітності	• Звіт про доходи та витрати, • Звіт про активи та зобов'язання	• Баланс, • Звіт про прибутки та збитки, • Примітки (у повному або скороченому обсязі залежно від категорії розміру)
Правові форми, які можуть/мають вести облік	Вибрані неприбуткові організації (наприклад, громадські об'єднання, фонди) відповідно до спеціальних регламентів; фізичні особи — підприємці	Обов'язковий для більшості юридичних осіб та суб'єктів, зареєстрованих у Торговій палаті; можливий також добровільно (наприклад, для фізичної особи, яка бажає точнішого звітування)

Джерело: власна обробка

На підставі цієї таблиці надалі зосередимося на перших трьох критеріях (способі відображення операцій, визначенні економічного результату та бухгалтерських книгах), що дасть змогу краще зрозуміти принцип фіксації операцій у бухгалтерському обліку. Основна відмінність між цими двома системами полягає в тому, що в простому обліку податкова база формується на основі надходжень і витрат, тоді як у подвійній системі обліку ми відображаємо економічну сутність операцій незалежно від моменту руху грошових коштів. На практиці сьогодні переважно використовується подвійний бухгалтерський облік, тому надалі в цьому підручнику ми зосереджуватимемося насамперед на подвійній системі обліку.

7.3 Базовий принцип подвійного бухгалтерського обліку та відображення операцій

Базовий принцип подвійного бухгалтерського обліку полягає в тому, що кожна господарська операція відображається на двох різних рахунках, суми за якими мають бути рівними. Кожен бухгалтерський запис здійснюється таким чином, щоб зберігати співвідношення, встановлене рівнянням балансу:

Активи = Власний капітал + Зобов'язання.

У системі подвійного бухгалтерського обліку відображення бухгалтерських подій на рахунках регулюється принципом подвійного запису, згідно з яким виникнення кожної господарської операції становить двосторонній економічний акт: зміна певної статті спричиняє відповідну зміну іншої статті. Це одна операція, що викликає зміни щонайменше на двох рахунках.

Основним методологічним засобом бухгалтерського обліку є подвійний запис. Подвійний запис означає відображення:

- однієї операції на двох рахунках,
- тієї самої бухгалтерської події на двох різних сторонах рахунків,
- тієї самої суми на обох рахунках.

Рахунки, на яких одна й та сама бухгалтерська операція відображається на двох різних рахунках і на двох різних сторонах цих рахунків, називають **кореспондуючими рахунками**. Запис цифрового позначення рахунків, на яких здійснюється відображення операції, називається **бухгалтерським проведенням**.

На практиці записи в системі подвійного бухгалтерського обліку здійснюють або як **проста бухгалтерська кореспонденція** — на 2 рахунках, або як **складна бухгалтерська кореспонденція**, яке передбачає відображення на більш ніж двох рахунках.

Рахунок є одним із базових методологічних інструментів бухгалтерського обліку та може бути охарактеризований як двостороннє облікове поле, у якому фіксується однорідний за змістом обліковий запис. Кожен рахунок має назву та цифрове позначення й містить дві сторони — поля. Зазвичай рахунок зображають у формі букви Т, подібно до балансу. Збільшення показників завжди фіксується на одній стороні рахунка, а зменшення — на іншій. Ліву сторону рахунка позначають як **Дт (MD)**, праву — як **Кт (D)**. Однак на практиці існують і інші позначення сторін рахунків, що показано в наступній схемі.

Ліва (дебетова сторона)	Номер і назва рахунку		Права (кредитова сторона)
Дт	Дебетове початкове сальдо (залишок)	Кредитове початкове сальдо (залишок)	Кт
	Дебетові обороты (сума записів з лівої сторони рахунку)	Кредитові обороты (сума записів з правої сторони рахунку)	
	Дебетове кінцеве сальдо (залишок)	Кредитове кінцеве сальдо (залишок)	

Рисунок 7.1. Структура бухгалтерського рахунка

Оскільки дебет на одному рахунку компенсується кредитом на іншому рахунку, сума всіх дебетів має точно дорівнювати сумі всіх кредитів у Головній книзі. Система подвійного бухгалтерського запису полегшує складання фінансової звітності безпосередньо на основі бухгалтерських регістрів і дає змогу виявляти помилки.

Подання рахунка у вигляді Т-схеми є найпростішим графічним способом зрозуміти, що відбувається з рахунком. Розрізнення рахунків залежить також від їхньої природи, відповідно до якої виділяють:

- балансові рахунки (рахунки активів і пасивів),
- рахунки прибутків і збитків (рахунки витрат і доходів),
- закривальні рахунки (рахунок відкриття балансу, рахунок закриття балансу та рахунок прибутків і збитків),
- позабалансові рахунки.

Для кожного типу рахунків (активних, пасивних, витратних, доходних) діють певні правила щодо того, на якій стороні відображаються збільшення та на якій — зменшення. Не менш важливо знати, де зазначається початкове сальдо та куди переноситься кінцеве сальдо під час закриття рахунка. Для розрахунку кінцевого сальдо необхідно також підсумувати обороти за обома сторонами рахунка — суми збільшень і суми зменшень за відповідний звітний період. Для позначення обороту за дебетом використовують встановлене скорочення, так само як і для обороту за кредитом.

7.4 План рахунків бухгалтерського обліку у Словацькій Республіці

Подвійний запис у Словацькій Республіці регулюється насамперед Законом про бухгалтерський облік зі змінами та доповненнями. Детальні положення щодо відображення господарських операцій, застосування плану рахунків і змісту рахунків визначені Законом Міністерства фінансів Словацької Республіки № 23054/2002-92 зі змінами та доповненнями. Цей захід також містить типовий план рахунків для підприємств, який поділяє рахунки на класи рахунків від 0 до 7.

Типовий план рахунків для підприємств являє собою перелік синтетичних рахунків з обов'язковим цифровим і словесним позначенням, упорядкованих за їх економічним змістом, які може застосовувати суб'єкт господарювання.

Окремі синтетичні рахунки в типовому плані рахунків для підприємств поділяються на класи рахунків, які, у свою чергу, поділяються на групи рахунків, що містять окремі рахунки. Сутність побудови рахунків у плані рахунків ґрунтується на десятковому принципі.

Типовий план рахунків містить 10 класів рахунків; кожен клас може бути поділений на 10 груп рахунків, а кожна група рахунків — на 10 синтетичних рахунків. Кожен рахунок у плані рахунків має цифрове позначення та словесну назву.

Зміст окремих класів рахунків є таким:

- 0 — Необоротні активи: містить рахунки для обліку довгострокових матеріальних, нематеріальних і фінансових активів (наприклад, будівлі, машини, ліцензії тощо).
- 1 — Запаси: включає рахунки для обліку матеріалів, товарів, незавершеного виробництва тощо.
- 2 — Фінансові рахунки: містить рахунки для обліку банківських рахунків, готівки, короткострокових цінних паперів.
- 3 — Розрахункові відносини: включає рахунки для обліку дебіторської та кредиторської заборгованості перед постачальниками, покупцями, працівниками та державою тощо.
- 4 — Капітальні рахунки та довгострокові зобов'язання: включає рахунки власного капіталу, резервів і довгострокових позик.

- 5 — Витрати: включає рахунки витрат на виробництво, збут, управління та податкових витрат, інших видів господарської діяльності та фінансової діяльності.
- 6 — Доходи: включає рахунки доходів від реалізації продукції та послуг, відсотків, дивідендів та інших доходів.
- 7 — Заключні та позабалансові рахунки: включає рахунки для закриття бухгалтерських книг і позабалансового обліку.

Типовий план рахунків також передбачає можливість використання класів 8 і 9, які суб'єкт господарювання може застосовувати для власних потреб у разі ведення внутрішнього обліку відповідно до внутрішніх нормативних документів суб'єкта господарювання.

Наведена нижче таблиця подає огляд класів рахунків відповідно до плану рахунків для підприємців із зазначенням їх словесних назв і характеру рахунків.

Таблиця 2. Класи рахунків відповідно до типового плану рахунків для підприємців

Код класу рахунків	Назва класу рахунків	Вид рахунків відповідно до фінансової звітності	Тип рахунків
0	Необоротні активи	Баланс	Активні рахунки
1	Запаси	Баланс	Активні рахунки
2	Фінансові рахунки	Баланс	Активні і пасивні рахунки
3	Розрахунки	Баланс	Активні і пасивні рахунки
4	Рахунки власного капіталу та довгострокові зобов'язання	Баланс	Пасивні рахунки
5	Витрати	Звіт про фінансові результати	Рахунки витрат
6	Доходи	Звіт про фінансові результати	Рахунки доходів
7	Заключні рахунки та позабалансові рахунки	-	-
8 а 9	Управлінський облік	-	-

У плані рахунків у Словацькій Республіці переважно використовується тризначне цифрове позначення, при цьому:

- перша цифра визначає клас рахунків;
- друга цифра визначає групу рахунків у межах відповідного класу;
- третя цифра визначає синтетичний рахунок у межах групи рахунків.

Наприклад, рахунок 112 — Матеріали на складі:

1 — клас рахунків 1 — Запаси;
11 — група рахунків 11 — Матеріали;
112 — синтетичний рахунок 112 — Матеріали на складі.

Суб'єкти господарювання можуть доповнювати типовий план рахунків синтетичними рахунками, які не зайняті в межах відповідної групи рахунків. На основі типового плану рахунків суб'єкти господарювання зобов'язані складати власний план рахунків, у якому вони відбирають і, за потреби, розширюють синтетичні рахунки аналітичними рахунками, необхідними для обліку та контролю активів, зобов'язань, витрат, доходів і фінансових результатів діяльності.

Синтетичні рахунки є узагальненими рахунками загального плану рахунків, призначеними для обліку певних об'єктів. Наприклад, згаданий вище рахунок 112 — Матеріали на складі. Для цього рахунку може вестися аналітичний облік з метою більш детального контролю відповідно до потреб суб'єкта господарювання. Аналітичний облік може здійснюватися шляхом відкриття аналітичних рахунків або в іншій формі, наприклад, на складських картках обліку матеріалів.

Аналітичний поділ має важливе значення, зокрема, для деталізації за контрагентами, видами активів, проектами або для податкових цілей. У разі обліку матеріалів на складі до плану рахунків можуть бути введені рахунки залежно від кількості використовуваних складів для кращого контролю споживання витрат, наприклад:

112.1 — Матеріали на складі № 1
112.2 — Матеріали на складі № 2
112.3 — Матеріали на складі № 3

Сукупність аналітичних рахунків матеріалів на окремих складах у підсумку формує синтетичний рахунок 112 — Матеріали на складі.

План рахунків являє собою перелік синтетичних і аналітичних рахунків, які конкретний суб'єкт господарювання застосовує у фінансовому та внутрішньому обліку протягом звітного періоду. Упродовж звітного періоду план рахунків має доповнюватися рахунками, які використовуються суб'єктом господарювання, навіть якщо на початок періоду вони не мали початкового залишку або не були включені до плану рахунків. Водночас наприкінці звітного періоду з плану рахунків можуть бути вилючені ті рахунки, за якими протягом року не здійснювалися жодні облікові записи.

Суб'єкт господарювання не має права здійснювати облік за рахунками, не включеними до плану рахунків, або відкривати рахунки поза бухгалтерськими книгами, оскільки всі бухгалтерські записи фіксуються в облікових регістрах. Якщо суб'єкт господарювання не вводить нові рахунки щороку, його план рахунків може залишатися незмінним протягом кількох років.

7.4.1 Бухгалтерські книги

Відповідно до § 12 Закону про бухгалтерський облік суб'єкт господарювання, який веде облік за системою подвійного запису, зобов'язаний здійснювати бухгалтерський облік у таких бухгалтерських книгах:

- а) у журналі, у якому бухгалтерські записи впорядковуються в хронологічному порядку та який відображає облік усіх господарських операцій у звітному періоді;
- б) у головній книзі, у якій бухгалтерські записи впорядковуються систематично з матеріального погляду та яка відображає облік усіх господарських операцій за

рахунками активів, зобов'язань, різниці між активами і зобов'язаннями, витрат і доходів у звітному періоді.

Кожна з цих бухгалтерських книг виконує специфічну функцію, а разом вони забезпечують комплексне уявлення про фінансовий стан і діяльність підприємства.

Журнал є основною бухгалтерською книгою, у якій господарські операції відображаються в хронологічному порядку відповідно до моменту їх здійснення. Його головним призначенням є забезпечення детального та послідовного в часі обліку всіх господарських операцій. До основних реквізитів журналу належать:

- дата відображення господарської операції, впорядкована в хронологічному порядку;
- документ, на підставі якого господарська операція відображається в журналі, включно з номером документа;
- опис господарської операції, тобто її економічний зміст;
- грошова сума;
- цифрові позначення рахунків, за якими відображається господарська операція.

Таблиця 7.3. Журнал у системі подвійного запису.

Дата	Документ	Зміст господарської операції	Дебет рахунку	Кредит рахунку	Сума (€)
15.9	VPD, PRÍ	Придбання матеріалів	Material	Рахунки в банках	500
16.9	PPD	Продаж товарів за готівку	Готівка	Виручка	200
17.9	VBÚ	Оплата рахунку постачальнику	Розрахунки з постачальниками	Рахунки в банках	350

VPD — видатковий касовий ордер

PRÍ — прибутковий документ

PPD — прибутковий касовий ордер

VBÚ — виписка з банківського рахунку

Головна книга призначена для систематичного узагальнення даних журналу. Систематичне впорядкування означає групування даних за окремими рахунками, а не за датами. Записи з журналу переносяться на окремі рахунки головної книги (наприклад, «Банківський рахунок», «Каса», «Зобов'язання» тощо), основним призначенням яких є надання інформації про стан кожного рахунку активів, зобов'язань, витрат і доходів з матеріального погляду. Головна книга також містить аналітичні рахунки, на яких відображаються детальні дані щодо відповідних синтетичних рахунків. До складу головної книги входять також заключні рахунки та позабалансові рахунки.

Рахунки головної книги повинні містити щонайменше такі дані:

- початкові залишки;
- сукупні обороти за дебетом і кредитом, при цьому період, за який вони відображаються, може бути встановлений у бухгалтерській програмі; зазвичай це здійснюється щонайменше на щомісячній основі; для малих суб'єктів господарювання, які не мають значної кількості господарських операцій, це може бути щоквартально, але не рідше одного разу на рік для цілей складання фінансової звітності;
- залишки та стани рахунків станом на дату складання фінансової звітності.

Сутність головної книги полягає в забезпеченні огляду всіх синтетичних і аналітичних рахунків, які зазвичай подаються за їх номерами; кожен рахунок охоплює всі господарські операції, що на нього впливали, і дає змогу визначити його кінцевий залишок або стан. Кінцеві залишки за окремими рахунками головної книги використовуються для складання балансу та звіту про прибутки і збитки.

Для наочнішого подання нижче наведено графічне зображення вибраних рахунків головної книги у взаємозв'язку з господарськими операціями, відображеними в журналі в таблиці 7.3.

Таблиця 7.4. Головна книга

Номер рахунку	Назва рахунку	Дт початкове сальдо	Кт початкове сальдо	Дт обороти	Кт обороти	Дт кінцеве сальдо	Кт кінцеве сальдо
112	Запаси	0 €	0 €	500 €	0 €	500 €	0 €
211	Готівка	500 €	0 €	200 €	0 €	700 €	0 €
221	Рахунки в банках	1000 €	0 €	0 €	850 €	150 €	0 €
321	Розрахунки з поставальниками	0 €	350 €	350 €	350 €	0 €	350 €
604	Виручка	0 €	0 €	0 €	200 €	0 €	200 €

7.5 Подвійний запис на рахунках. Кореспонденція рахунків в українській практиці

Уявлення про протилежність активних та пасивних рахунків є передумовою для розуміння принципу подвійного бухгалтерського обліку. Сутність подвійного запису на бухгалтерських рахунках полягає в тому, що господарська операція відображається по дебету одного рахунку і кредиту іншого рахунку. Подвійний запис обумовлений діалектичною сутністю кожної господарської операції, її подвійністю.

Отже, **подвійний запис** – це спосіб одночасного взаємопов'язаного відображення господарської операції по дебету одного рахунку і по кредиту іншого рахунку в однакових сумах.

Для того щоб визначити, як користуватися подвійним записом, і встановити, який рахунок дебетувати, а який кредитувати, необхідно перш за все з'ясувати суть господарської операції і встановити, які рахунки беруть участь у даній господарській операції. Використовуючи схему записів на активних і пасивних рахунках, необхідно встановити взаємозв'язок рахунків, тобто який рахунок дебетувати, а який – кредитувати.

7.5.1. Призначення бухгалтерських рахунків

У процесі господарської діяльності на підприємстві здійснюються численні і різноманітні за характером господарські операції. У Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» **господарська операція** визначається як дія або подія, що зумовлює зміни в структурі активів і зобов'язань, власному капіталі підприємства.

Щоб простежити ці зміни, необхідна система поточного обліку господарських операцій. Такою системою є система бухгалтерських рахунків.

Рахунки бухгалтерського обліку – це спосіб поточного відображення господарських операцій в певній системі для контролю активів і пасивів підприємства.

На рахунках здійснюється групування економічно однорідних об'єктів, відображених в статтях балансу. За звітний період на рахунках відображаються зміни, зумовлені господарськими операціями, готуються підсумкові показники для управління, аналізу та складання різної звітності (фінансової, управлінської, податкової, статистичної).

Головний принцип відкриття рахунків полягає в тому, що рахунок відкривається за назвою статті балансу, наприклад, «Нематеріальні активи», «Основні засоби», «Виробничі запаси», «Поточні фінансові інвестиції», «Резервний капітал», «Довгострокові кредити банків», «Розрахунки з оплати праці», «Розрахунки зі страхування» і т. ін.

Рух активів і пасивів унаслідок господарських операцій зумовлює збільшення або зменшення на рахунку, тому рахунок поділяється на дві частини. Ліва частина має назву «Дебет», а права – «Кредит».

7.5.2. Поняття активних і пасивних рахунків. Визначення оборотів і кінцевого залишку (сальдо) на рахунку

Залежно від поділу бухгалтерського балансу на актив і пасив розрізняють активні і пасивні рахунки бухгалтерського обліку. Умовно рахунок можна подати у вигляді схеми, що має дві частини: дебет – ліва частина рахунку; кредит – права частина рахунку. З навчальною метою схематичне відображення рахунків називають «літаками».

Рахунки мають початкове і кінцеве сальдо, дебетові і кредитові обороти.

Початкове сальдо – залишок на рахунку на початок звітного періоду.

Кінцеве сальдо – залишок на рахунку на кінець звітного періоду.

Оборот – сукупність записів, відображених з одного боку рахунку за звітний період. Тому на кожному рахунку є дебетовий і кредитовий оборот.

Дебетовий оборот – сукупність операцій, відображених по дебету рахунку.

Кредитовий оборот – сукупність операцій, відображених по кредиту рахунку.

Активними називаються рахунки, що відображають стан активів підприємства і зміни, які відбуваються в них. Для наочності наведемо схему записів на активних рахунках (рис. 5.1).

Д-т	Активний рахунок	К-т
<u>Початкове сальдо</u>		
Господарські операції, що зумовлюють збільшення активу (+)		Господарські операції, що зумовлюють зменшення активу (-)

Рис. 7.2 Схема записів на активних рахунках

До активних рахунків можна віднести такі: «Готівка», «Рахунки в банках», «Основні засоби», «Виробничі запаси», «Виробництво», «Готова продукція», «Товари» і багато інших.

Стан активів характеризує такий показник, як залишок (сальдо) на початок звітної періоду, який в активних рахунках завжди відображається по дебету. Господарські операції звітної періоду, що викликають збільшення на активних рахунках, також відображаються по дебету. Господарські операції, що призводять до зменшення на активних рахунках, відображаються по кредиту. Кінцеве сальдо в активному рахунку завжди відображається по дебету.

Кінцевий залишок (сальдо) на активному рахунку визначається за формулою.

$$Kca = Pca + Oda - Oka, \quad (5.1)$$

де Kca – кінцеве сальдо активного рахунку;
 Pca – початкове сальдо активного рахунку;
 Oda – обороти по дебету активного рахунку;
 Oka – обороти по кредиту активного рахунку.

Пасивними називаються рахунки, що відображають стан пасивів підприємства і зміни, які відбуваються в них. Прикладами пасивних рахунків є такі: «Резервний капітал», «Довгострокові позики», «Розрахунки за виплатами працівникам» і т. ін.

Для наочності наведемо схему записів на пасивному рахунку (рис. 5.2).

Пасивний рахунок	
Д-т	К-т
Господарські операції, що зумовлюють зменшення пасиву (-)	<u>Початкове сальдо</u> Господарські операції, що зумовлюють збільшення пасиву (+)

Рис. 7.3. Схема записів на пасивних рахунках

Стан пасивів на початок звітної періоду характеризує початковий залишок (сальдо), який у пасивних рахунках завжди відображається по кредиту. Господарські операції звітної періоду, що зумовлюють збільшення на пасивних рахунках, також відображаються по кредиту. Господарські операції, що викликають зменшення на пасивних рахунках, відображаються по дебету.

Кінцевий залишок (сальдо) на пасивному рахунку визначається за формулою 5.2.

$$Kcp = Pcp + Oktp - Odtp, \quad (5.2)$$

де Kcp – кінцеве сальдо пасивного рахунку;

Псп – початкове сальдо пасивного рахунку;
Одтп – обороти по дебету пасивного рахунку;
Октп – обороти по кредиту пасивного рахунку.

7.5.3. Рахунки доходів і витрат. Визначення фінансового результату

Результатні рахунки призначені для порівняння (зіставлення) сукупних витрат і сукупних доходів і визначення фінансового результату діяльності підприємства. Ця група рахунків містить: рахунки, що формують витрати і доходи (рахунки 7 і 9-го класів), зіставний рахунок 79 «Фінансові результати».

По дебету рахунків 9 класу «Витрати діяльності» за звітний період накопичуються витрати, що виникають в операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства. По закінченні звітного періоду суми витрат по кожному рахунку 9 класу відносяться в дебет рахунку 79 «Фінансові результати».

По кредиту рахунків 7 класу «Доходи і результати діяльності» (за винятком рахунку 79) за звітний період накопичуються доходи, що виникають в операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства. По закінченні звітного періоду суми доходів по кожному рахунку 7 класу відносяться в кредит рахунку 79 «Фінансові результати».

Отже, по дебету рахунку 79 відображаються сукупні витрати, а по кредиту – сукупні доходи, що дає можливість шляхом їх зіставлення визначити фінансовий результат діяльності підприємства. Тому рахунок 79 називається «Зіставним». У результаті зіставлення доходів з витратами може бути прибуток або збиток.

У разі, якщо доходи перевищать витрати, підприємство отримує прибуток, частину якого необхідно внести до державного бюджету у вигляді податку на прибуток. Для підприємства сума податку на прибуток – це витрати, які потрібно врахувати по дебету рахунку 98 «Податок на прибуток» і одночасно зменшити прибуток підприємства, що знайде відображення по дебету рахунку 79 і по кредиту рахунку 98. Після таких записів кредитове сальдо по рахунку 79 утворює нерозподілений прибуток, тобто той, що залишився в розпорядженні підприємства. Ця сума відноситься в кредит рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)».

Якщо витрати підприємства перевищують доходи, то збиток, який виникає, необхідно віднести в дебет рахунку 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» з кредиту рахунку 79. Слід зазначити, що рахунок 79 «Фінансові результати» по закінченні звітного періоду закривається незалежно від ситуації, що склалася, – перевищення доходів над витратами або витрат над доходами.

Рахунки, що формують витрати, доходи і рахунок 79 «Фінансові результати», є тимчасовими, оскільки по закінченні звітного періоду закриваються і не можуть мати сальдо, а, отже, не беруть участь у складанні балансу.

Носієм результативної інформації в обліку й у формі фінансової звітності 1 «Баланс» є рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)». Сальдо рахунку 44 може бути або кредитовим (прибуток), або дебетовим (збитки). По дебету рахунку можливі операції зі збільшення збитків або використання прибутку на поповнення резервного капіталу, нарахування дивідендів та ін.; по кредиту даного рахунку можливі операції зі збільшення прибутку або зменшення збитків. Кінцеве дебетове або кредитове сальдо в цілому по рахунку підлягає перенесенню в 1 розділ пасиву балансу «Власний капітал» по статті «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток). При цьому сума непокритих збитків відображається в балансі з негативним значенням.

7.5.4. Подвійний запис на рахунках – практичні приклади

Розглянемо на прикладах господарських операцій застосування вищезгаданої методики, використовуючи План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій.

Приклад 1. Витрачена сировина на виробництво продукції в сумі 5000 грн.

Ця операція зумовлює зміни тільки в статтях активу балансу, отже, необхідно використовувати активні рахунки «Виробничі запаси» та «Виробництво». Витрата сировини означає зменшення залишку на активному рахунку «Виробничі запаси», отже, суму 5000 грн слід записати на його кредиті. На цю ж суму збільшуються витрати на виробництво продукції, накопичення яких здійснюється по дебету активного рахунку «Виробництво». У результаті зазначена операція в сумі 5000 грн відображається по дебету рахунку 23 «Виробництво» і по кредиту рахунку 20 «Виробничі запаси».

Приклад 2. Нарахована заробітна плата виробничим робітникам у сумі 2000 грн.

Операція обумовлює одночасне збільшення статті активу і статті пасиву. Нарахування заробітної плати означає збільшення кредиторської заборгованості, отже, пасивний рахунок «Розрахунки за виплатами працівникам» кредитується. З іншого боку, на цю саму суму збільшуються витрати підприємства, що враховуються по дебету активного рахунку «Виробництво». В результаті сума 2000 грн знаходить відображення по дебету рахунку 23 «Виробництво» і по кредиту рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

Приклад 3. Отримана продукція завершеного виробництва в сумі 10 000 грн.

Операція викликає зміни тільки в статтях активу, отже, слід використовувати активні рахунки «Готова продукція» та «Виробництво». Готова продукція оцінюється в сумі фактичних витрат, врахованих по дебету рахунку «Виробництво». Вони склалися з витрат незавершеного виробництва на початок місяця (3000 грн), вартості витраченої сировини (5000 грн) і нарахованої заробітної плати робітникам за виробництво готової продукції (2000 грн). В результаті собівартість готової продукції складає 10000 грн. Цю операцію необхідно відобразити по дебету активного рахунку «Готова продукція». Оскільки процес виробництва закінчений, то суму витрат (10000 грн) необхідно списати, тобто «закрити» рахунок «Виробництво». Це означає, що на активному рахунку 23 «Виробництво» операцію слід записати по кредиту.

Отже, взаємозв'язок між рахунками з даної операції такий: дебет рахунку 26 «Готова продукція» і кредит рахунку 23 «Виробництво».

Приклад 4. З нарахованої заробітної плати на користь державного бюджету утриманий податок з доходів фізичних осіб в сумі 300 грн.

Операція зумовлює зміни в статтях пасиву, а це означає, що необхідно використовувати пасивні рахунки «Розрахунки за виплатами працівникам» і «Розрахунки за податками і платежами». На рахунку «Розрахунки за виплатами працівникам» операція зумовлює зменшення кредиторської заборгованості перед працівниками підприємства, а на рахунку «Розрахунки за податками й платежами»

операція призводить до збільшення кредиторської заборгованості підприємства перед бюджетом. Використовуючи схему записів на пасивних рахунках, операцію слід відобразити по дебету рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» і кредиту рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами».

Приклад 5. З каси видана заробітна плата працівникам підприємства в сумі 1700 грн.

Операція викликає одночасне зменшення статті активу і статті пасиву. Перш за все, змінюється активний рахунок 30 «Готівка», по якому операція означає зменшення грошових коштів, тому необхідно зробити запис за кредитом цього рахунку. З іншого боку, операція зумовлює зменшення кредиторської заборгованості з оплати праці, що супроводжується записом по дебету пасивного рахунку «Розрахунки за виплатами працівникам». У результаті сума 1700 грн знаходить відображення по дебету рахунку 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» і по кредиту рахунку 30 «Готівка». Розглянуті приклади відображення на бухгалтерських рахунках господарських операцій зобразимо у вигляді схем.

20 «Виробничі запаси»	
Д-т	К-т
<u>Початкове сальдо</u> 15000	
	1) 5000
Оборот –	Оборот 5000
<u>Кінцеве сальдо</u> 10000	

23 «Виробництво»	
Д-т	К-т
<u>Початкове сальдо</u> 3000	
1) 5000 2) 2000	3) 10000
Оборот 7000	Оборот 10000
<u>Кінцеве сальдо –</u>	

26 «Готова продукція»	
Д-т	К-т
<u>Початкове сальдо</u> 500	
3) 10000	
Оборот 10000	Оборот –
<u>Кінцеве сальдо</u> 10500	

66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	
Д-т	К-т
	<u>Початкове сальдо</u> 1000
4) 300 5) 1700	2) 2000
Оборот 2000	Оборот 2000
	<u>Кінцеве сальдо</u> 1000

64 «Розрахунки за податками й платежами»	
Д-т	К-т

30 «Готівка»	
Д-т	К-т

	<u>Початкове</u> <u>сальдо</u> <u>1200</u>	<u>Початкове</u> <u>сальдо</u> <u>2000</u>	
	4) 300		5) 1700
Оборот –	Оборот 300	Оборот –	Оборот 1700
	<u>Кінцеве сальдо</u> <u>1500</u>	<u>Кінцеве сальдо</u> <u>300</u>	

При відображенні господарської операції на бухгалтерських рахунках виникає взаємозв'язок між рахунками. Форма взаємозв'язку між рахунками, що виникає при здійсненні господарських операцій, називається кореспонденцією рахунків. Рахунки, взаємопов'язані між собою господарською операцією, називаються кореспондуючими.

Кореспонденції рахунків можуть бути прості і складні.

Кореспонденція, яка складається з одного рахунку, що дебетується, і одного рахунку, що кредитується, називається простою. Усі розглянуті вище приклади кореспонденцій рахунків є простими.

Кореспонденція, яка складається з одного рахунку, що дебетується, і кількох рахунків, що кредитуються, або кількох рахунків, що дебетуються, і одного рахунку, що кредитується, називається складною.

Прості і складні кореспонденції рахунків оформляються в реєстраційному журналі господарських операцій (табл. 7.1)

Таблиця 7.1. Реєстраційний журнал господарських операцій

№	Зміст операцій	Кореспондуючі рахунки		Сума, грн
		Д-т	К-т	
1	Витрачено сировини на виробництво продукції	23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси»	5000
2	Нарахована заробітна плата виробничим робітникам	23 «Виробництво»	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	2000
3	Отримана продукція від виробництва	26 «Готова продукція»	23 «Виробництво»	10000
4	Утриманий з нарахованої заробітної плати податок з доходів фізичних осіб	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	64 «Розрахунки за податками й платежами»	300
5	Видана з каси заробітна плата працівникам підприємства	66 «Розрахунки за виплатами працівникам»	30 «Готівка»	1700

На підставі реєстраційного журналу робиться рознесення господарських операцій в облікові реєстри (відомості, журнали-ордери), з навчальною метою – на схемах («літаках»). По закінченню місяця на кожному рахунку визначаються обороти і залишки (сальдо) на кінець місяця.

Таким чином, використання подвійного запису має важливе контрольне значення, оскільки потребує обов'язкової збалансованості (рівності) підсумків записів на рахунках. Подвійний характер в частині активу і пасиву впливає із закону балансу. Збалансованість досягається по закінченні кожного звітного періоду, коли підраховуються суми оборотів по дебету і кредиту всіх рахунків незалежно від їх виду. Вони повинні рівнятися між собою, нерівність свідчить про помилку, допущену в записах або підрахунках.

7.5.5. Принципи побудови плану рахунків бухгалтерського обліку підприємств на Україні

Центральне місце в побудові бухгалтерського обліку, організації всього облікового процесу займає план рахунків. Адже саме ним визначаються основні методологічні рішення з ведення обліку, забезпечення однаковості відображення відповідних операцій і процесів, нагромадження облікової інформації, необхідної для систематичного контролю, складання звітності тощо.

План рахунків – це перелік рахунків, що відображає систематизоване групування необхідної інформації про всебічну господарську діяльність підприємства для здійснення управління, контролю й аналізу.

Плани рахунків можуть бути двох видів – типовий і робочий. Типовий план рахунків в Україні розробляє і затверджує Міністерство фінансів України (додаток А), а також Національний банк України. Ураховуючи специфіку діяльності організацій, підприємств, установ в Україні діє кілька типових планів рахунків бухгалтерського обліку (табл. 7.2).

Таблиця 7.2 – Типові плани рахунків бухгалтерського обліку в Україні

Найменування	Дата затвердження, номер	Для яких суб'єктів господарювання
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій	30.11.1999, №291	Підприємства, організації та інші юридичні особи (крім банків і бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності, а також виділених на окремий баланс філій, відділень та інших відособлених підрозділів юридичних осіб
План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі	31.12.2013, №1203	Бюджетні організації: установи охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення, культури, мистецтва, оборони, державної влади
Спрощений План рахунків	19.04.2001, №186	Юридичні особи, які визнані мікропідприємствами, малими

бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств		підприємствами, неприємницькі товариства, підприємства, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат відповідно до податкового законодавства, а також представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності
План рахунків бухгалтерського обліку банків України	11.09.2017, №89	Банки II рівня (комерційні, ощадні банки та ін.)

Розглянемо принципи побудови типового плану рахунків бухгалтерського обліку суб'єктів підприємницької діяльності, що було затверджено наказом Мінфіну № 291. У цьому плані рахунків наведено перелік усіх синтетичних рахунків та сфера їх застосування.

Підприємства, які застосовують «Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій», затверджену наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 використовують субрахунки, визначені цією інструкцією.

Зазначений план рахунків є єдиним для всіх підприємств різних сфер підприємницької діяльності незалежно від форми власності й організаційно-правової форми підприємства. У результаті простежується такий принцип, як універсальність застосування плану рахунків в економічних галузях: промисловості, сільському господарстві, торгівлі, будівництві, автотранспорті.

В основу побудови плану рахунків покладено класифікацію бухгалтерських рахунків за економічним змістом й у зв'язку з цим зазначені групи (класи) рахунків відповідних об'єктів бухгалтерського обліку.

Структура і перелік рахунків у типовому плані побудовані за модульним принципом. Бухгалтерський модуль – це функціонально-завершений вузол плану рахунків, що забезпечує бухгалтерський облік і визначає фінансовий результат підприємства. Розрізняють такі бухгалтерські модулі: балансовий, витрати–доходи–результати, позабалансовий (табл.7.3).

Таблиця 7.3 – Класифікація бухгалтерських модулів

Бухгалтерські модулі		
Балансовий модуль	Модуль «Витрати-доходи-результати»	Позабалансовий модуль
1 «Необоротні активи»	7 «Доходи і результати діяльності»	0 «Позабалансові рахунки»
2 «Запаси»	8 «Витрати за елементами»	02 «Активи на відповідальному зберіганні»
3 «Засоби, розрахунки та інші активи»	9 «Витрати діяльності»	07 «Списані активи»

4 «Власний капітал і забезпечення зобов'язань»		08 «Бланки суворого обліку» та ін.
5 «Довгострокові зобов'язання»		
6 «Поточні зобов'язання»		

Балансовий модуль містить рахунки перших шести класів, що забезпечують складання таких форм фінансової звітності: форма 1 «Баланс», форма 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма 4 «Звіт про власний капітал».

Рахунки бухгалтерського модуля «Витрати-доходи-результати» забезпечують складання форми 2 фінансової звітності «Звіт про фінансові результати».

Таким чином, у плані рахунків 10 класів, із них 9 класів об'єднані в балансові рахунки і один клас об'єднує позабалансові рахунки.

З викладеного випливає, що найважливішим принципом побудови плану рахунків бухгалтерського обліку є його сумісність з формами фінансової звітності. Кожному розділу балансу і звіту про фінансові результати відповідають рахунки певних класів, а кожній статті – конкретні рахунки. Завдяки цьому процедура складання основних форм фінансової звітності зводиться до перенесення в них показників, уже сформованих на рахунках бухгалтерського обліку, не вимагаючи додаткових витрат часу на вибірку, групування й узагальнення даних.

Для зручності користування і з метою автоматизації бухгалтерського обліку застосовується така система кодування: синтетичні рахунки пронумеровані за порядковою системою (від 01 до 99), субрахунки – за децимальною (від 1 до 9). Кожна цифра в коді рахунку визначає відповідну складову: клас, синтетичний рахунок, субрахунок (рис.7.1).

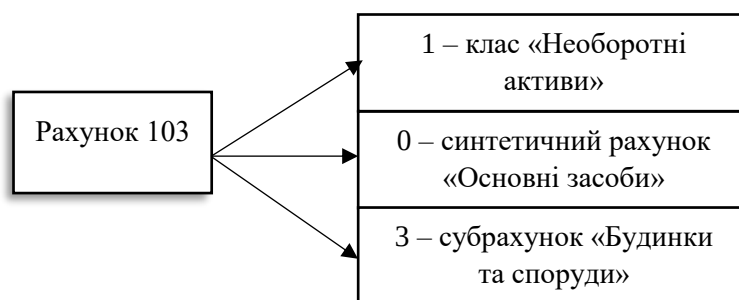

Рисунок 7.4: Структура коду аналітичного рахунку 103 «Будинки та споруди»

План рахунків супроводжує інструкція його застосуванню, у якій викладено короткий економічний зміст і призначення кожного синтетичного рахунку та його субрахунків, наведені типові схеми кореспонденцій рахунків. Вона спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках.

На основі типового плану головний бухгалтер підприємства розробляє робочий план рахунків. Робочий план рахунків – це систематизований перелік рахунків, необхідний для обліку господарської діяльності конкретного підприємства. Він забезпечує оперативне складання бухгалтерської звітності, аналіз і контроль діяльності підприємства.

Для розробки робочого плану рахунків необхідно керуватися інструкцією, у якій чітко визначено, що нові синтетичні рахунки можуть вводитися в План рахунків тільки Міністерством фінансів України. Тому головний бухгалтер як розробник робочого Плану лише вибирає ті синтетичні рахунки, які необхідні для обліку активів, зобов'язань і власного капіталу даного підприємства. Субрахунки ним використовуються залежно від потреб управління, контролю, аналізу і звітності; можуть доповнюватися введенням нових субрахунків або скорочуватися шляхом виключення непотрібних субрахунків.

Перелік аналітичних рахунків до субрахунків визначається головним бухгалтером самостійно залежно від потреб управління, контролю, аналізу і звітності.

Слід урахувати те, що рахунки класів 0–7 є обов'язковими для всіх підприємств; рахунки класу 9 «Витрати діяльності» ведуться всіма підприємствами (крім малих підприємств) з відкриттям за власним рішенням рахунків класу 8 «Витрати за елементами». Робочий план рахунків оформляється за формою типового, є складовою облікової політики і обов'язковим додатком до положення (наказу) про облікову політику підприємства.

Отже, робочий план рахунків повинен бути побудований таким чином, щоб задовольняти потреби в аналітичній інформації для виконання всіх завдань бухгалтерського обліку – збереження майна власника, підготовки інформації для управління, визначення фінансового результату та розрахунків за податками тощо.

7.5.6 Порівняння формування операцій з П(С)БО та міжнародним досвідом

Подвійний запис є універсальним методом бухгалтерського обліку, який застосовується як у національній, так і в міжнародній обліковій практиці. Його сутність полягає в одночасному відображенні кожної господарської операції щонайменше на двох рахунках — за дебетом одного та кредитом іншого — з метою збереження балансової рівності. Водночас, незважаючи на спільну концептуальну основу, формування та відображення господарських операцій у системі подвійного запису в українській практиці відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) та в міжнародній практиці згідно з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) має низку суттєвих відмінностей.

Насамперед відмінності проявляються на рівні концептуального підходу до бухгалтерського обліку. Українська система бухгалтерського обліку історично формувалася в умовах жорсткого нормативного регулювання та значної ролі держави в уніфікації облікових процедур. У межах П(С)БО подвійний запис розглядається переважно як технічний інструмент реєстрації господарських операцій, що має забезпечити правильне формування показників фінансової звітності відповідно до встановлених форм і правил. Натомість міжнародна практика, заснована на МСФЗ, виходить із концепції професійного судження та пріоритету економічної сутності над юридичною формою, що безпосередньо впливає на порядок формування бухгалтерських проведення.

Важливою відмінністю є ступінь регламентації рахунків і бухгалтерських записів. В Україні застосування типового плану рахунків є обов'язковим для більшості суб'єктів

господарювання, що зумовлює стандартизований підхід до формування бухгалтерських операцій і використання чітко визначених кореспонденцій рахунків. Подвійний запис у цьому контексті часто сприймається як формалізована процедура, у якій можливості для альтернативного облікового відображення є обмеженими. У міжнародній практиці МСФЗ не передбачають обов'язкового плану рахунків, що надає суб'єктам господарювання значну свободу у побудові власної облікової системи та формуванні бухгалтерських записів, за умови дотримання загальних принципів визнання, оцінки та подання інформації.

Відмінності також простежуються у підходах до класифікації об'єктів обліку та їх впливу на фінансовий результат. У національній практиці П(С)БО чітко розмежовують балансові операції та операції, що впливають на фінансові результати, причому це розмежування тісно пов'язане зі структурою фінансової звітності та формами облікових реєстрів. У системі МСФЗ подвійний запис розглядається більш гнучко: акцент робиться не стільки на формальній класифікації операцій, скільки на їх економічному змісті та впливі на фінансовий стан, фінансові результати та рух грошових коштів суб'єкта господарювання.

Суттєвими є й відмінності у ролі оцінки при формуванні бухгалтерських записів. В українській практиці оцінка об'єктів обліку здебільшого базується на історичній (первісній) вартості, що безпосередньо визначає суму, яка відображається в бухгалтерських проведеннях. Міжнародний досвід, навпаки, активно використовує різні моделі оцінки, зокрема справедливую вартість, амортизовану собівартість або теперішню вартість, що може призводити до складніших облікових записів та необхідності регулярного коригування балансових показників. У такому контексті подвійний запис за МСФЗ є не лише засобом фіксації операцій, а й інструментом відображення змін у вартості активів і зобов'язань.

Окремої уваги заслуговує підхід до професійного судження бухгалтера. У межах П(С)БО формування бухгалтерських операцій значною мірою ґрунтується на інструктивних нормах і методичних рекомендаціях, що зменшує суб'єктивний вплив бухгалтера на вибір кореспонденції рахунків. У міжнародній практиці бухгалтер відіграє активнішу роль у визначенні того, як саме господарська операція має бути відображена в обліку, з урахуванням її економічної сутності, ризиків і майбутніх економічних вигід. Це зумовлює більшу варіативність у формуванні облікових записів, але водночас підвищує вимоги до професійної компетентності та відповідальності фахівців.

Таким чином, хоча подвійний запис як метод бухгалтерського обліку є спільним для української та міжнародної практики, його реалізація суттєво відрізняється залежно від нормативного середовища та концептуальних засад обліку. Українська модель, заснована на П(С)БО, характеризується високим рівнем формалізації та уніфікації, тоді як міжнародний підхід за МСФЗ орієнтований на гнучкість, економічну сутність операцій і професійне судження. Розуміння цих відмінностей є важливим для гармонізації облікових систем, підвищення порівнянності фінансової інформації та адаптації національної практики до вимог міжнародного фінансового середовища.

Список використаних джерел

1. ŠLOSÁROVÁ, A., a kol.: *Účtovníctvo*. Druhé, prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2016.
2. Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
3. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov.
4. Opatrenie Ministerstva financií Slovenskej republiky zo 16. decembra 2002 č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
5. IFRS – International Financial Reporting Standards (2024). [cit. 2025-08-12]. Dostupné na internete: <<https://www.ifrs.org/>>
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інстр. М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 : станом на 29 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
7. Основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. / ред. Ю. Серпенінова. Суми : Винниченко М.Д., 2016. 266 с.
8. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 09.12.2011 р. № 1591. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>

8. ÚČTOVNÁ ZÁVIERKA

Účtovníctvo, obzvlášť účtovné výkazníctvo a nadväzná finančná analýza založená na údajoch z účtovníctva predstavujú významný zdroj relevantných informácií pre potreby rozhodovania účtovnej jednotky. Žiadne významné ekonomické rozhodnutia a transakcie sa neuskutočnia bez analýzy výstupov z účtovníctva. Je preto prirodzené očakávať, že informácie, ktoré majú byť podkladom pre rozhodovanie, musia spĺňať náročné požiadavky kvality, ktorých splnenie je zárukou toho, že sa účtovná závierka bude v maximálnej možnej miere približovať vernému a pravdivému obrazu o skutočnosti. Návod na to, ako sa priblížiť k vernému a pravdivému obrazu o skutočnosti poskytujú tak národné právne predpisy upravujúce účtovníctvo ako aj nadnárodné úpravy účtovníctva. Kvalita účtovných informácií nie je potrebou iba danej účtovnej jednotky, ale všetkých zainteresovaných subjektov.

Kapitola je venovaná tej časti predmetu účtovníctva, ktorá sa týka vykazovania skutočností o účtovných prípadoch, t. j. o stave a pohybe majetku, záväzkov, rozdielu majetku a záväzkov, výnosoch a nákladoch, príjmoch a výdavkoch, o výsledku hospodárenia účtovnej jednotky. Predmetom vykazovania v účtovnej závierke sú aj iné aktíva a iné pasíva.

8.1 Právna úprava účtovnej závierky v Slovenskej republike

Právnu úpravu účtovníctva v SR je potrebné vnímať v širších súvislostiach predovšetkým z dôvodu, že SR je členským štátom EÚ. Slovenské právne predpisy týkajúce sa účtovníctva preto vychádzajú z právnych predpisov EÚ, ktorých súčasťou sú záväzné právne akty ako nariadenia, smernice, rozhodnutia a nezáväzné právne akty. Vo vzťahu k účtovnej závierke významný vplyv na dnešnú podobu účtovnej závierky v SR majú predovšetkým:

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 1606/2002 o uplatňovaní medzinárodných účtovných noriem, t. j. o používaní IFRS v znení prijatom EÚ. Podľa tohto nariadenia počnúc rokom 2005 všetky spoločnosti, s ktorých cennými papiermi sa obchoduje na regulovaných trhoch EÚ, musia zostaviť konsolidovanú účtovnú závierku podľa IFRS. Pre SR sú záväzné znenia IFRS, ktoré prevzala EÚ, preto v účtovnej závierke zostavenej podľa IFRS musí byť uvedené: „Účtovná závierka je zostavená v súlade s IFRS v znení prijatom EÚ“. Podľa tohto nariadenia majú členské štáty možnosť rozšíriť používanie IFRS v znení prijatom EÚ aj na ostatné konsolidované účtovné závierky a aj na individuálne účtovné závierky. SR túto možnosť využila a:
 - od účtovného obdobia, ktoré sa začínalo 1. januára 2005 alebo neskôr sa podľa IFRS v znení prijatom EÚ zostavujú **konsolidované účtovné závierky všetkých účtovných jednotiek** a
 - od účtovného obdobia, ktoré sa začínalo 1. januára 2006 alebo neskôr sa podľa IFRS v znení prijatom EÚ zostavujú **individuálne účtovné závierky vybraných účtovných jednotiek** buď povinne alebo dobrovoľne.
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS (ďalej len „účtovná smernica“). Prijatie tejto smernice si vyžiadalo, okrem iného, dovtedajšiu úpravu účtovnej závierky podnikateľov a malo dosah i na bežné účtovníctvo podnikateľov. Hlavným dôvodom prijatia tejto smernice bola snaha o zníženie administratívneho zaťaženia ekonomických subjektov a snaha o zlepšenie podnikateľského prostredia cestou zjednodušenia účtovných predpisov pre mikro a malé účtovné jednotky. Predpisy pre veľké účtovné

jednotky a subjekty verejného záujmu zjednodušené nie sú. Tieto veľkostné skupiny vychádzajú práve zo smernice a pod vplyvom tejto smernice sa od 1. januára 2015 účtovné jednotky v SR členia podľa jednotlivých veľkostných skupín, a to na mikro, malé a veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu.

V tejto učebnici sa venujeme účtovnej závierke podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva. Legislatívny rámec účtovnej závierky podnikateľov v SR v súčasnosti tvoria tieto právne predpisy:

- zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o účtovníctve“);
- opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov (ďalej len „postupy účtovania“);
- opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov (ďalej len „opatrenie k účtovnej závierke veľkých ÚJ a SVZ“);
- opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov (ďalej len „opatrenie k účtovnej závierke malých ÚJ“);
- opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov (ďalej len „opatrenie k účtovnej závierke mikro ÚJ“).

V Slovenskej republike sa teda individuálne účtovné závierky zostavujú podľa **slovenských účtovných predpisov** a **vybrané účtovné jednotky** ich zostavujú (buď povinne alebo dobrovoľne) **podľa IFRS v znení prijatom EÚ**. Okruh týchto účtovných jednotiek je vymedzený v § 17a zákona o účtovníctve. Konsolidované účtovné závierky sa podľa § 22 zákona o účtovníctve zostavujú výlučne podľa IFRS v znení prijatom EÚ a vo verejnom sektore sa v súlade s § 22a zákona o účtovníctve zostavujú podľa slovenských účtovných predpisov.

Účtovné jednotky, ktoré v SR zostavujú individuálnu účtovnú závierku v súlade s IFRS (povinne alebo dobrovoľne) alebo konsolidovanú účtovnú závierku v súlade s IFRS (všetky s výnimkou konsolidovaných účtovných závierok vo verejnom sektore) sú z hľadiska verejného záujmu i z hľadiska hospodárskeho významu najdôležitejšie ekonomické subjekty. Ak účtovná jednotka **začne zostavovať individuálnu účtovnú závierku podľa IFRS v znení prijatom EÚ**, tak ju **musí zostavovať** aj potom, keď **prestane spĺňať podmienky**, pre ktoré ju začala zostavovať podľa IFRS v znení prijatom EÚ.

Zákon o účtovníctve sa vzťahuje aj na tie vybrané účtovné jednotky, ktoré svoju individuálnu účtovnú závierku zostavujú podľa IFRS v znení prijatom EÚ, ak osobitné predpisy neustanovujú inak. V praxi to znamená, že v prípade, ak IFRS prijaté EÚ upravujú danú problematiku inak ako zákon o účtovníctve, potom majú IFRS prijaté EÚ prednosť. Ak danú oblasť neupravujú, platí zákon o účtovníctve. IFRS prijaté EÚ na rozdiel od slovenskej účtovnej legislatívy neupravujú napr. spôsob zverejňovania účtovnej závierky, overovanie účtovnej závierky audítorom, archiváciu účtovnej dokumentácie, preukaznosť účtovníctva, sankcie či

podrobnosti týkajúce sa vedenia účtovníctva (čo je pochopiteľné, nakoľko systém IFRS je venovaný finančnému vykazovaniu, a nie vedeniu účtovníctva), preto sa na uvedené oblasti vzťahujú ustanovenia zákona o účtovníctve.

8.2 Charakteristika a význam účtovnej závierky

Účtovná závierka vo svojej komplexnosti predstavuje jedinečnú sústavu informácií o účtovnej jednotke, je zostavovaná vo verejnom záujme, preto sa aj zverejňuje, a preto sú na jej zostavenie kladené isté všeobecne akceptované požiadavky. Účtovná závierka je určená širokému okruhu externých používateľov, pre ktorých je hlavným a často aj jediným zdrojom informácií o účtovnej jednotke. Pokiaľ účtovná závierka slúži ako zdroj informácií o účtovnej jednotke pre externých používateľov, označujeme ju ako **externú účtovnú závierku**. Takáto účtovná závierka musí byť zostavená v súlade s platnými účtovnými predpismi a vždy sa zostavuje po skončení príslušného účtovného obdobia, za ktoré sa účtovná závierka zostavuje.

Ak účtovná závierka slúži pre potreby interných používateľov informácií, predovšetkým pre potreby vedenia účtovnej jednotky, označujeme ju ako **internú účtovnú závierku**. Takáto účtovná závierka môže byť zostavená tak po uplynutí účtovného obdobia, ako aj pred účtovným obdobím, môže byť zostavená v úplnom i skrátenom rozsahu, môže byť zostavená za akékoľvek dlhý časový interval. .

Hlavným cieľom účtovnej závierky, ako výsledného produktu spracovania účtovníctva vedeného počas celého účtovného obdobia, **je poskytovať informácie o finančnej situácii účtovnej jednotky, jej výnosnosti/výkonnosti i o zmenách vo finančnej situácii**, ktoré sú užitočné pre prijímanie rozhodnutí širokého okruhu používateľov.

Finančná situácia účtovnej jednotky je prezentovaná vždy k určitému dátumu, nakoľko je ovplyvnená stavom majetku a zdrojov majetku účtovnej jednotky, jej likviditou a solventnosťou a tiež jej schopnosťou prispôbiť sa zmenám v okolí, v ktorom funguje. Informácie o finančnej situácii sú prvotne poskytované v **súvahe**. Súvaha je najdôležitejší výkaz účtovnej závierky, zobrazuje dôsledky všetkých **účtovných** prípadov, ktoré v účtovnej jednotke vznikli od začiatku jej existencie. Základom konštrukcie súvahy je bilančný princíp, ktorý je premietnutý do bilančnej rovnice, v ktorej sa súčet majetku rovná súčtu vlastného imania a záväzkov. Majetok, záväzky a vlastné imanie sú teda základnými zložkami, ktoré sú spojené s meraním a vyhodnotením finančnej situácie účtovnej jednotky, preto ich vymedzeniu treba venovať náležitú pozornosť.

Informácie o **výnosnosti/výkonnosti** účtovnej jednotky sú dôležité na posúdenie schopnosti účtovnej jednotky dosahovať zisk pomocou investovaného kapitálu a vyplácať podiely na zisku. Informácie o výnosnosti/výkonnosti pomáhajú externým používateľom analyzovať pôvod zisku či straty za účtovné obdobie a tak odhadnúť jeho vývoj v budúcnosti, prezentujú sa za účtovné obdobie, resp. za časť účtovného obdobia (za štvrtrok či polrok). Výnosnosť/výkonnosť je v IFRS chápaná širšie ako v slovenskej účtovnej legislatíve, čo sa prejavuje v tom, že informácie o výnosnosti/výkonnosti sú v slovenskej účtovnej legislatíve poskytované prvotne vo **výkaze ziskov a strát**, ktorý vysvetľuje tvorbu výsledku hospodárenia za obdobie a podľa IFRS povinne vo **výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku za obdobie**. IFRS teda na rozdiel od slovenskej účtovnej legislatívy prezentuje celkový komplexný výsledok, ktorý sa skladá zo všetkých položiek výsledku hospodárenia a tiež ostatných súčastí komplexného výsledku, ktoré obsahujú položky výnosov a nákladov (vrátane reklasifikačných úprav), ktoré nie sú vykazované výsledkovo, ale súvahovo v rámci vlastného imania. Celkový komplexný výsledok vyjadruje teda celkovú zmenu vlastného imania za obdobie, ktorá vyplýva z transakcií a iných udalostí, s výnimkou tých zmien, ktoré

vyplývajú z transakcií s vlastníkami konajúcimi v rámci svojich vlastníckych právomocí (napr. vklady vlastníkov či rozdelenia vlastníkom).

Informácie týkajúce sa **zmien vo finančnej situácii** sú užitočné pre používateľov na posúdenie prevádzkových, investičných a finančných činností účtovnej jednotky počas účtovného obdobia. Tieto informácie sú užitočné, nakoľko pomáhajú používateľom posúdiť schopnosť účtovnej jednotky vytvárať peňažné prostriedky a peňažné ekvivalenty z jednotlivých činností i posúdiť spôsob používania peňažných prostriedkov a peňažných ekvivalentov na realizáciu jednotlivých činností účtovnej jednotky, vysvetľujú rozdiel medzi výsledkom hospodárenia a zmenou stavu peňažných prostriedkov a peňažných ekvivalentov za účtovné obdobie, pomáhajú tiež odhadnúť pripravenosť účtovnej jednotky splácať úroky, vyplácať podiely na zisku či uhrádzať splatné záväzky. Informácie o zmenách vo finančnej situácii sú v účtovnej závierke zostavenej podľa IFRS poskytované prostredníctvom samostatného **výkazu o peňažných tokoch**, v slovenskej účtovnej legislatíve je **prehľad peňažných tokov** súčasťou poznámok účtovnej závierky veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu. Peňažnými tokmi sa rozumiejú **príjmy a výdavky** peňažných prostriedkov a **prírastky a úbytky** peňažných ekvivalentov za účtovné obdobie.

Jednotlivé súčasti účtovnej závierky spolu navzájom súvisia, nakoľko odrážajú rôzne aspekty tých istých transakcií alebo iných udalostí. Súvaha podáva informácie k určitému dátumu, preto veličiny v nej obsiahnuté označujeme ako **stavové veličiny**, výkaz ziskov a strát/výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku informuje o skutočnostiach za určité obdobia, preto veličiny, ktoré prezentuje, sú **intervalové veličiny** a prehľad peňažných tokov/výkaz peňažných tokov obsahuje **tokové veličiny**.

Účtovná závierka sa zostavuje a prezentuje najmenej jedenkrát ročne vždy k určitému dňu, ktorý sa označuje ako **deň, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka**. Z **časového hľadiska** teda účtovná závierka predstavuje tú časť účtovníctva, ktorá nasleduje po samotnom zaznamenávaní jednotlivých účtovných prípadov v priebehu účtovného obdobia a úpravách, ktoré sa uskutočňujú iba ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej skutočného zostavenia spravidla uplynie nejaký čas. **Deň zostavenia účtovnej závierky** preto vždy nasleduje po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Podľa zákona o účtovníctve, je účtovná jednotka povinná zostaviť účtovnú závierku **najneskôr do šiestich mesiacov od dátumu, ku ktorému sa účtovná závierka zostavuje**, ak osobitný predpis neustanovuje inak. Tým osobitným predpisom je zákon o dani z príjmov, ktorý ustanovuje povinnosť zostaviť účtovnú závierku v termíne na zostavenie daňového priznania. Na zostavenej účtovnej závierke musí byť na znak zodpovednosti za jej zostavenie pripojený podpisový záznam štatutárneho orgánu alebo člena štatutárneho orgánu účtovnej jednotky.

Účtovná závierka musí prezentovať informácie podľa stavu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Platí to aj pre všetky účtovné zápisy, ktoré sa uskutočňujú iba ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Ak do dňa zostavenia účtovnej závierky získa účtovná jednotka informácie, ktoré sa týkajú stavu ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, musí ich pri zostavení účtovná jednotka zohľadniť. Ak medzi dňom, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a dňom jej skutočného zostavenia účtovná jednotka získa informácie o skutočnostiach, ktoré sa týkajú už bezprostredne nasledujúceho účtovného obdobia, ale ktoré môžu byť pre používateľa užitočné na posúdenie jej finančnej situácie alebo výkonnosti, tak v rámci uplatnenia **princípu osvetľovania hodnoty, ktorý rozvíja zásadu opatrnosti**, uvádza účtovná jednotka tieto informácie len v poznámkach účtovnej závierky, neúčtuje o nich, nakoľko nesplňajú podmienky na ich zaúčtovanie.

Účtovná závierka sa zostavuje na podklade údajov **bežného účtovníctva**, pričom je **výsledným produktom účtovnej uzávierky**. Tieto dva pojmy si nemožno zamieňať. **Účtovná uzávierka je komplex prác, ktoré musí účtovná jednotka vykonať na konci účtovného obdobia**. Sú to práce spojené s uzatvorením bežného účtovníctva, t. j. s uzatvorením účtovných kníh na konci bežného účtovného obdobia a s prípravou podkladov na zostavenie účtovnej závierky. Z týchto prác vyplynie potreba účtovania závierkových a upravujúcich závierkových účtovných prípadov, čím sa zabezpečí dodržanie účtovných zásad v účtovnej závierke, ktoré vyžaduje zákon o účtovníctve a jednotlivé opatrenia MF SR. Základom všetkých prác vykonávaných na konci účtovného obdobia pred uzatvorením účtovných kníh je **inventarizácia**, ktorou sa overuje vecná správnosť účtovníctva a posudzuje sa pri nej realnosť a správnosť ocenenia majetku, záväzkov a vlastného imania.

Bežným účtovníctvom rozumieme účtovanie všetkých účtovných prípadov do účtovného obdobia, s ktorým časovo a vecne súvisia. Súčasťou bežného účtovníctva je aj otvorenie účtov hlavnej knihy na začiatku účtovného obdobia, účtovanie účtovných prípadov, ktoré sa účtujú iba ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka a uzavretie účtov hlavnej knihy na konci účtovného obdobia.

Účtovná jednotka je podľa zákona o účtovníctve povinná **viest' účtovníctvo** a zostaviť **účtovnú závierku v mene euro**.

Účtovná závierka predstavuje **metodický prostriedok účtovníctva**, ktorý sa historicky vyvinul s cieľom plniť a zabezpečiť viacero funkcií, ktoré ju predurčujú k tomu, aby bola relevantným zdrojom pre riadiacu činnosť. Ide o **dokumentačnú funkciu** (keď dokumentuje stav majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov, výnosov, príjmov, výdavkov, výsledku hospodárenia, iných aktív a iných pasív a ďalších skutočností k dátumu, ku ktorému sa daná účtovná závierka zostavila), **kontrolnú funkciu** (keď slúži na zrealizovanie rôznych kontrol následne po zostavení účtovnej závierky), **slúži ako podklad na výpočet daňovej povinnosti dane z príjmov, je predmetom overovania audítorom** (keď audítor účtovnú závierku preskúmava, aby mohol na ňu vyjadriť svoj názor), no predovšetkým plní **informačnú funkciu**, keď prostredníctvom jej zverejnenia poskytuje informácie z účtovníctva používateľom, je teda hlavným komunikačným nástrojom účtovníctva.

Účtovná závierka môže byť zostavená za jedinú účtovnú jednotku – ekonomický celok, ktorý je samostatnou právnickou osobou alebo fyzickou osobou. Takejto účtovnej závierke hovoríme **individuálna účtovná závierka**. Alebo **účtovná závierka môže byť zostavená za skupinu účtovných jednotiek bez ohľadu na ich sídlo, tzv. konsolidovaný celok**, ktorý je takisto jedným ekonomickým celkom, nakoľko je ovládaný jedným subjektom. Do skupiny účtovných jednotiek patrí materská účtovná jednotka a všetky jej dcérske účtovné jednotky. Takto zostavená účtovná závierka sa nazýva **konsolidovaná účtovná závierka**. Konsolidovaná účtovná závierka je výsledným produktom konsolidácie individuálnych účtovných závierok, zostavených za samostatné účtovné jednotky, ktoré sú súčasťou skupiny. Konsolidovaná účtovná závierka zostavená na základe fikcie právnickej jednotky za skupinu navzájom kapitálovo prepojených účtovných jednotiek (t. j. keď jedna účtovná jednotka má podiel na vlastnom imaní inej účtovnej jednotky, pričom s vlastníckym podielom sú väčšinou spojené aj hlasovacie práva) poskytuje používateľom relevantnejšie informácie o skupine podnikov, akoby poskytli individuálne účtovné závierky jednotlivých členov skupiny, práve vzhľadom na skutočnosť, že skupina účtovných jednotiek tvorí jeden ekonomický celok. Konsolidovanú účtovnú závierku zostavuje materská účtovná jednotka a zahrnie do nej okrem seba i svoje dcérske, pridružené a spoločné účtovné jednotky. Konsolidovaná účtovná závierka poskytuje informácie očistené od vzájomných prepojení, ktoré sa v individuálnych účtovných závierkach účtovných jednotiek skupiny prirodzene nachádzajú. V tejto učebnici sa venujeme primárne individuálnej účtovnej závierke.

Keďže účtovná závierka predstavuje výsledný produkt informačného zobrazenia ekonomickej činnosti účtovnej jednotky, za ktorú je zodpovedné vedenie účtovnej jednotky, je logické, že **za zostavenie účtovnej závierky je zodpovedné práve vedenie účtovnej jednotky**. Účtovná závierka je spôsob, akým vedenie účtovnej jednotky, resp. jej štatutárny orgán ako výkonný orgán poverený riadiacimi a rozhodovacími právomocami, realizuje odpočet svojej činnosti vlastníkom, ktorí mu zverili svoje prostriedky investované v účtovnej jednotke.

Zostavenie účtovnej závierky nie je samoúčelné, nadväzujú naň ďalšie činnosti, ktorými sú napr.: overenie účtovnej závierky audítorom, ak má účtovná jednotka túto povinnosť, schválenie účtovnej závierky príslušným orgánom, preskúmanie účtovnej závierky príslušným orgánom, uloženie a zverejnenie účtovnej závierky, archivácia účtovnej závierky. Význam týchto činností vo vzájomných súvislostiach si priblížime v nasledujúcom texte.

Aby si vlastníci účtovnej jednotky, no nielen oni, ale aj ostatní používatelia informácií z účtovnej závierky mohli byť istí, že účtovná závierka podáva verný a pravdivý obraz o finančnej situácii a výkonnosti účtovnej jednotky, zákon o účtovníctve vymedzenému okruhu účtovných jednotiek, t. j. nie všetkým, ale len tým, u ktorých sa dá oprávnene predpokladať verejný záujem, ukladá povinnosť overovania účtovnej závierky **audítorom**. Audit účtovnej závierky predstavuje dôležitý prvok ochrany vlastníckych práv. Je preto logické, že audítora schvaľuje valné zhromaždenie a nie štatutárny orgán. Audítorom overené účtovné závierky by mali byť spoľahlivým zdrojom informácií pre rozhodovanie všetkých používateľov účtovných informácií. V tejto súvislosti je nutné si uvedomiť, že názor audítora neznamena potvrdenie absolútnej správnosti účtovníctva či účtovnej závierky, nakoľko nie je v silách audítora overiť si absolútne všetky operácie uskutočnené v priebehu účtovného obdobia. Úlohou audítora je odhaliť významné nesprávnosti, ktoré by mohli ovplyvniť rozhodnutia používateľov. (Farkaš, 2020) Účtovná závierka musí byť podľa zákona o účtovníctve overená audítorom **do jedného roka od skončenia účtovného obdobia, za ktoré sa zostavuje**.

Až účtovnú závierku overenú audítorom by malo **schváliť valné zhromaždenie spoločnosti**, teda vlastníci účtovnej jednotky, nevyplyva to však jednoznačne z právnych predpisov. Výnimočne sa stáva, že účtovnú závierku schváli valné zhromaždenie ešte pred doručením správy audítora. (Farkaš, 2020)

Účtovnú závierku i návrh na rozdelenie zisku či úhradu straty ešte pred ich schválením valným zhromaždením **preskúmava dozorná rada** ako kontrolný orgán poverený kontrolovať účtovníctvo a hospodárenie spoločnosti ako i chrániť záujmy akcionárov a spoločníkov.

Funkcia účtovnej závierky ako komunikačného nástroja medzi účtovnou jednotkou, resp. osobami poverenými jej vedením a používateľmi informácií z nej je zavŕšená až uložením a zverejnením účtovnej závierky v registri účtovných závierok. Do registra účtovných závierok sa výkazy súvaha a výkaz ziskov a strát ukladajú v elektronickej podobe, vyplnením formulára, ktorý je k dispozícii na internetovej stránke Finančnej správy SR. Poznámky ako tretia súčasť účtovnej závierky sa do registra účtovných závierok ukladajú tiež v elektronickej forme. Schválenú účtovnú závierku alebo oznámenie o dátume schválenia účtovnej závierky musí účtovná jednotka uložiť v registri najneskôr do jedného roka od skončenia účtovného obdobia, za ktoré sa účtovná závierka zostavuje. Ak účtovná jednotka uložila do registra účtovných závierok valným zhromaždením neschválenú účtovnú závierku, ukladá dodatočne do registra účtovných závierok **oznámenie o dátume schválenia účtovnej závierky** na vzore tlačiva, ktoré vydalo Ministerstvo financií Slovenskej republiky. **Uložením účtovnej závierky do registra a oznámením dátumu schválenia účtovnej závierky, ktoré sa tiež ukladá do registra účtovných závierok si účtovná jednotka splní povinnosti uloženia a zverejnenia účtovnej závierky, a teda ich sprístupnenia používateľom**. Uložením účtovnej závierky do registra účtovných závierok sa zároveň splní **povinnosť uloženia účtovnej závierky do**

zbierky listín obchodného registra, pričom túto povinnosť zabezpečí register účtovných závierok.

Účtovná jednotka je podľa zákona o účtovníctve povinná účtovnú závierku ako súčasť účtovnej dokumentácie **archivovať** počas desiatich rokov nasledujúcich po roku, ktorého sa týka.

8.3 Účtovná závierka podľa nadnárodnej úpravy (IFRS)

V porovnaní so slovenskou účtovnou legislatívou nadnárodná úprava účtovníctva IFRS upravuje výlučne účtovné výkazníctvo, čo napokon vyplýva zo samotného názvu IFRS, a nie samotné účtovanie v priebehu účtovného obdobia. Účtovná závierka tvorí časť finančného vykazovania.

IFRS rozlišujú medzi **účtovnou závierkou zostavenou na všeobecné účely** (tzv. general purpose financial statements) a **individuálnou účtovnou závierkou** (tzv. separate financial statements).

Účtovná závierka zostavená na všeobecné účely musí spĺňať informačné potreby používateľov, ktorí nie sú v postavení, aby mohli požadovať od účtovnej jednotky správy prispôsobené ich konkrétnym informačným potrebám. Účtovnou závierkou zostavenou na všeobecný účel je (Farkaš, 2020):

- pre skupinu **konsolidovaná účtovná závierka**,
- pre **investora v pridruženom podniku alebo spoločníka v spoločnom podniku je to účtovná závierka**, v ktorej sa podľa IAS 28 *Investície do pridružených podnikov a spoločných podnikov* vyžaduje, aby sa investície do pridružených podnikov alebo do spoločných podnikov účtovali s použitím metódy vlastného imania,
- pokiaľ účtovná jednotka **nemá** dcérsku spoločnosť, pridružený podnik alebo podiel v spoločnom podniku, potom jej účtovnou závierkou na všeobecný účel je len obyčajná účtovná závierka bez prívlastku, nie individuálna účtovná závierka podľa IAS 27 *Individuálna účtovná závierka*, nakoľko IAS 27 *Individuálna účtovná závierka* výslovne uvádza, že takáto účtovná závierka nie je individuálnou účtovnou závierkou.

Konsolidovanou účtovnou závierkou je účtovná závierka, v ktorej sú aktíva, záväzky, vlastné imanie, príjmy, výdavky a peňažné toky materskej spoločnosti a jej dcérskych spoločností vykazované ako aktíva, záväzky, vlastné imanie, príjmy, výdavky a peňažné toky **jednej hospodárskej jednotky** v súlade s IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*. Do konsolidovanej účtovnej závierky sa dcérske spoločnosti zahrňajú metódou úplnej konsolidácie, spoločné podniky a pridružené účtovné jednotky metódou vlastného imania.

Popri konsolidovanej účtovnej závierke zostavenej materskou spoločnosťou a účtovnej závierke investora v pridruženom podniku alebo spoločníka v spoločnom podniku sa predkladá aj **individuálna účtovná závierka**, ak to vyplýva z miestnych právnych predpisov alebo keď sa účtovná jednotka rozhodne takúto individuálnu účtovnú závierku predložiť (t. j. dobrovoľne).

Individuálna účtovná závierka je účtovná závierka, ktorú predkladá **materská spoločnosť** (t. j. investor ovládajúci dcérsku spoločnosť) alebo **investor so spoločnou kontrolou nad podnikom, do ktorého sa investuje alebo s podstatným vplyvom na takýto podnik**, a v ktorej sa **investície do dcérskych spoločností, spoločných podnikov**

a pridružených podnikov v súlade s IAS 27 *Individuálna účtovná zvierka* účtujú buď v obstarávacej cene, v súlade s IFRS 9 *Finančné nástroje* alebo s použitím metódy vlastného imania opísanej v IAS 28 *Investície do pridružených podnikov a spoločných podnikov* a ak sú určené na predaj, tak ich zahrnie podľa IFRS 5 *Dlhodobý majetok určený na predaj a ukončenie činností*.

Rozdiel medzi účtovnou zvierkou zostavenou na všeobecný účel a individuálnou účtovnou zvierkou podľa IAS 27 *Individuálna účtovná zvierka* je práve vo vykazovaní investícií do dcérskych spoločností, spoločných a pridružených podnikov. (Farkaš, 2020)

Z uvedeného jednoznačne vyplýva, že v systéme IFRS je konsolidovaná účtovná zvierka zostavená za jeden ekonomický (hospodársky) celok **primárnou** účtovnou zvierkou, účtovná jednotka nemá povinnosť popri nej zostaviť aj individuálnu účtovnú zvierku. V Slovenskej republike účtovná jednotka, ktorá zostavuje konsolidovanú účtovnú zvierku za skupinu podľa IFRS v znení prijatom EÚ musí zostaviť aj individuálnu účtovnú zvierku v zmysle zákona o účtovníctve. Podľa slovenských účtovných predpisov je prioritnou individuálna účtovná zvierka (zostavená za jedinú účtovnú jednotku), konsolidovanú účtovnú zvierku zostavuje materská účtovná jednotka, ale aj to nie vždy, ale až po splnení kritérií stanovených zákonom o účtovníctve a v prípade, že sa na materskú účtovnú jednotku nebude vzťahovať pomerne široký okruh oslobodení od povinnosti zostavovať konsolidovanú účtovnú zvierku. Individuálna účtovná zvierka na rozdiel od konsolidovanej účtovnej zvierky musí byť schválená najvyšším orgánom spoločnosti, slúži ako východisko pri zisťovaní základu dane z príjmov i pri výpočte dividend.

Účtovná zvierka podľa IFRS sa zostavuje a prezentuje **najmenej jedenkrát ročne** vždy k určitému dňu. Pre zostavenie a prezentáciu účtovnej zvierky sú zásadné ustanovenia Konceptného rámca a IAS 1 *Prezentácia účtovnej zvierky* (ďalej len „IAS 1“). Konceptný rámec predstavuje konceptné východiská pre zostavenie účtovnej zvierky a stanovuje cieľ účtovnej zvierky, ktorým je poskytovanie informácií používateľom, ktoré sú potrebné na realizáciu rozhodnutí v súvislosti s poskytnutím zdrojov do nejakej účtovnej jednotky.

Konceptný rámec nie je štandardom, a preto žiadne jeho ustanovenie nemá prednosť pred ustanoveniami iných štandardov. IAS 1 predpisuje **zásady prezentácie riadnej ročnej účtovnej zvierky** s cieľom zabezpečiť **porovnateľnosť** s účtovnými zvierkami predchádzajúcich účtovných období v rámci jednej účtovnej (ekonomickej) jednotky aj s účtovnými zvierkami iných účtovných (ekonomických) jednotiek. Rovnako obsahuje i **všeobecné požiadavky na zostavenie a prezentáciu účtovných zvierok, požiadavky týkajúce sa štruktúry a minimálneho obsahu účtovných zvierok**. Pre zostavenie a prezentáciu účtovnej zvierky sú však dôležité i ostatné štandardy a interpretácie, nakoľko každý štandard a interpretácia obsahuje zásady pre prezentáciu a zverejnenie v účtovnej zvierke tej oblasti, ktorej sa týka.

IAS 1 sa nevzťahuje na štruktúru a obsah účtovnej zvierky, ktorá sa zostavuje za kratšie než ročné obdobie. Takýmito účtovnými zvierkami sa zaoberá IAS 34 *Finančné vykazovanie v priebehu účtovného roka*. V slovenskej účtovnej legislatíve sa pre porovnateľnú účtovnú zvierku používa pojem priebežná účtovná zvierka. Podľa IAS 34 je finančný výkaz v priebehu účtovného roka taký finančný výkaz, ktorý obsahuje buď **účtovnú zvierku v úplnej štruktúre** (ako je opísaná v IAS 1) alebo **účtovnú zvierku v skrátenej štruktúre** (opísanú v IAS 34) za časový interval v priebehu účtovného roka, t. j. za obdobie kratšie ako celý účtovný rok. IAS 34 **neobsahuje povinnosť** zostavovať účtovnú zvierku za kratšie než ročné obdobie, avšak uplatňuje sa, ak účtovná jednotka má povinnosť alebo sa rozhodne zverejniť finančné výkazy v priebehu účtovného roka v súlade s IFRS. Zverejňovať finančné výkazy za kratšie než ročné obdobie od účtovných jednotiek, s ktorých dlhovými alebo

majetkovými cennými papiermi sa verejne obchoduje, často **vyžadujú** vlády, regulačné orgány cenných papierov, burzy cenných papierov i účtovnícke inštitúcie, nakoľko informácie v nich obsiahnuté sú dôležité pre finančný trh, napr. informácie, ktoré môžu vyvolať zmeny kurzu emitovaných cenných papierov. Tieto informačné povinnosti emitentov cenných papierov majú prispieť k správne fungovaniu finančného trhu a zabrániť nekalým praktikám a podvodom.

V porovnaní so slovenskou účtovnou legislatívou IFRS pre žiadnu účtovnú závierku nepoužívajú pojem **mimoriadna účtovná závierka**.

IAS 1 je záväzný pre **všetky účtovné jednotky** vrátane tých, ktoré prezentujú konsolidované účtovné závierky a individuálne účtovné závierky v súlade s IAS 27.

8.3.1 Štruktúra účtovnej závierky podľa IFRS

Podľa IAS 1 je účtovná závierka štruktúrovaná prezentácia finančnej situácie a finančnej výkonnosti účtovnej jednotky. Cieľom účtovnej závierky je poskytnúť informácie o finančnej situácii, finančnej výkonnosti a peňažných tokoch účtovnej jednotky, ktoré sú pre široký okruh používateľov užitočné pri prijímaní ekonomických rozhodnutí. IAS 1 navyše zdôrazňuje, že v účtovnej závierke sa zobrazujú aj výsledky dohľadu manažmentu nad zdrojmi, ktoré sú mu zverené. Na dosiahnutie tohto cieľa musí účtovná závierka poskytovať informácie o:

- a) aktívach,
- b) záväzkoch,
- c) vlastnom imaní,
- d) výnosoch a nákladoch, vrátane ziskov a strát,
- e) vkladoch vlastníkov a rozdeľovaní vlastníkom v rámci ich právomoci ako vlastníkov a
- f) peňažných tokoch.

Tieto informácie spolu s ďalšími informáciami v poznámkach pomáhajú používateľom informácií z účtovnej závierky predvídať budúce peňažné toky, ich načasovanie a mieru istoty.

Účtovná závierka v úplnej štruktúre obsahuje:

- a) výkaz o finančnej situácii ku koncu obdobia,
- b) výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku za obdobie,
- c) výkaz zmien vlastného imania za obdobie,
- d) výkaz o peňažných tokoch za obdobie,
- e) poznámky obsahujúce významné informácie o účtovnej politike a ďalšie vysvetľujúce informácie
- f) porovnateľné údaje a
- g) výkaz o finančnej situácii k začiatku predchádzajúceho obdobia, ak účtovná jednotka uplatňuje účtovnú politiku retrospektívne alebo spätne prehodnocuje položky vo svojej účtovnej závierke alebo ak reklasifikuje položky vo svojej účtovnej závierke.

Účtovná jednotka môže používať aj iné názvy výkazov, pokiaľ je z nich jasný obsah výkazu a sú všeobecne známe. Všetky súčasti účtovnej závierky sú navzájom prepojené, nakoľko odrážajú rozdielne aspekty tých istých transakcií. Výkazy zostavené v súlade s IFRS sú pomerne stručné a to z dôvodu, že sa v nich uvádzajú iba významné položky. Pri každej položke je uvedený odkaz na tú časť poznámok, kde je podrobne vysvetlená a kde sa uvádzajú požiadavky na zverejňovanie.

IAS 1 obsahuje minimálne požiadavky na každý samotný výkaz, poznámky k výkazom a ilustratívnu prílohu. Minimálne požiadavky sú zostavené tak, aby boli dostatočne flexibilné na to, aby mohli byť prispôsobené na používanie v akomkoľvek podniku.

Nevýhodou tohto prístupu je, že štruktúra výkazov zostavených podľa IFRS sa môže navzájom odlišovať, čo spôsobuje, že účtovné závierky zostavené podľa IFRS nie sú priamo porovnateľné. Nakoľko sa individuálne i konsolidované účtovné závierky v SR ukladajú do registra účtovných závierok a následne sa na celoštátnej úrovni štatisticky spracúvajú, na ich základe sa počítajú a vyhodnocujú rôzne ukazovatele, v Slovenskej republike sa práve kvôli štatistickému spracovaniu zostavuje **výkaz vybraných údajov z účtovnej závierky**, do ktorého účtovné jednotky preberajú údaje z účtovnej závierky zostavenej podľa IFRS v znení prijatom EÚ, a až tieto sa následne štatisticky spracúvajú.

Terminologicky IFRS rozlišujú medzi pojmami prezentácia, vykazovanie a zverejňovanie v účtovnej závierke. **Prezentácia** je všeobecný pojem a vzťahuje sa na všetky súčasti účtovnej závierky, používanie tohto pojmu je teda univerzálne. **Vykazovanie** sa používa vtedy, ak ide o prezentáciu vo výkazoch účtovnej závierky. Pojem **zverejňovanie** sa používa vtedy, ak sa informácia uvádza v poznámkach.

8.3.2 Všeobecné požiadavky na zostavenie a prezentáciu účtovnej závierky podľa IFRS

IAS 1 v súlade s Koncepčným rámcom stanovuje všeobecné požiadavky na zostavenie a prezentáciu účtovnej závierky podľa IFRS platné pre všetky účtovné jednotky bez ohľadu na právnu formu, veľkostné kritériá či oblasť pôsobenia. Tieto všeobecné požiadavky sa dotýkajú oblastí ako sú verná prezentácia a súlad s IFRS, nepretržitosť činnosti, akruálny princíp účtovníctva, významnosť a agregácia, kompenzovanie, frekvencia vykazovania, prezentovanie porovnateľných informácií, konzistentnosť prezentácie.

Verná prezentácia a súlad s IFRS

IAS 1 ako prvú zdôrazňuje požiadavku, že účtovná závierka musí verne prezentovať finančnú situáciu, finančnú výkonnosť a peňažné toky účtovnej jednotky. Aby sa prezentácia v účtovnej závierke mohla považovať za vernú, musia sa účinky transakcií a iných udalostí zobrazovať v súlade s definíciami a kritériami na vykazovanie ustanovenými v Koncepčnom rámci. Existuje predpoklad, že výsledkom uplatňovania štandardov a ich interpretácií s prípadným dodatočným zverejnením bude účtovná závierka, **ktorá podáva verný obraz**. V logickej nadväznosti na tento predpoklad iba vtedy, ak je účtovná závierka zostavená v súlade so **všetkými relevantnými štandardmi a ich interpretáciami a so všetkými požiadavkami IFRS**, ju možno považovať za zostavenú podľa IFRS. Účtovná jednotka, ktorej účtovná závierka je zostavená v súlade s IFRS, povinne v poznámkach uvádza výslovné a bezvýhradné vyhlásenie o takomto súlade. IAS 1 pripúšťa, že za výnimočných okolností môže manažment účtovnej jednotky dospieť k záveru, že súlad s požiadavkou v IFRS, bude natoľko zavádzajúci, že bude v rozpore s verným a pravdivým obrazom, ktorý je cieľom účtovnej závierky podľa Koncepčného rámca. Ak takáto obzvlášť výnimočná situácia nastane, je nevyhnutné zverejniť názov IFRS, od ktorého sa účtovná jednotka odchýlila, povahu odchýlenia, vrátane postupu, ktorý by sa požadoval v IFRS a odôvodnenie prečo je tento postup zavádzajúci, ako aj alternatívny postup prijatý účtovnou jednotkou, finančný vplyv odchýlenia pre každé prezentované obdobie a tiež uistenie manažmentu o tom, že účtovná závierka verne prezentuje finančnú situáciu podniku, finančnú výkonnosť a peňažné toky.

Účtovnú závierku zároveň možno považovať za zostavenú podľa IFRS iba vtedy, ak je v súlade so **všetkými relevantnými štandardmi a ich interpretáciami a so všetkými požiadavkami IFRS**. Účtovná jednotka, ktorej účtovná závierka je zostavená v súlade s IFRS povinne v poznámkach uvádza výslovné a bezvýhradné vyhlásenie o takomto súlade.

Nepretržitosť činnosti

Účtovná závierka musí byť zostavená za predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti s výnimkou prípadov, keď manažment zamýšľa likvidovať účtovnú jednotku alebo ukončiť obchodovanie, alebo ak nemá inú reálnu alternatívu než tak urobiť. V tejto súvislosti je manažment povinný pri zostavovaní účtovnej závierky posúdiť jej nepretržité pokračovanie v budúcnosti. Pri posudzovaní tohto predpokladu manažment zohľadňuje všetky dostupné informácie o budúcnosti, ktorú je manažment schopný predpovedať, a to najmenej do dvanástich mesiacov odo dňa, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. K informáciám, ktoré treba zohľadniť patria napr.: faktory ovplyvňujúce súčasnú a očakávanú ziskovosť, splátkové kalendáre dlhov či potenciálne zdroje náhradného financovania. Ak manažment pri svojom posudzovaní odhalil významné neistoty ohľadne schopnosti účtovnej jednotky pokračovať vo svojej činnosti v blízkej budúcnosti, musí účtovná jednotka tieto neistoty zverejniť. Ak teda účtovná jednotka nezostavuje účtovnú závierku na základe predpokladu nepretržitosti pokračovania v činnosti, zverejní túto skutočnosť spolu s predpokladmi, na základe ktorých svoju účtovnú závierku zostavila, rovnako zverejní i príčiny, prečo v tejto účtovnej jednotke nie je predpoklad nepretržitosti považovaný za splnený.

Akruálny princíp

Účtovná jednotka zostavuje svoju účtovnú závierku na základe akruálneho princípu, ktorý je základným princípom podvojného účtovníctva. Akruálny princíp sa neuplatní jedine pri zostavovaní výkazu o peňažných tokoch. Zostaviť účtovnú závierku na základe akruálneho princípu znamená, že účtovná jednotka vykazuje položky majetku, záväzkov, vlastného imania, nákladov a výnosov len vtedy, keď vyhovujú definíciám a kritériám vykazovania ustanoveným v Konceptnom rámci. Podľa akruálneho princípu sú transakcie a udalosti vykázané vtedy, keď sa uskutočnia, nie vtedy keď sú v súvislosti s nimi prijaté alebo zaplatené peňažné prostriedky alebo peňažné ekvivalenty.

Významnosť a agregácia

Informácie sú významné, ak by ich vynechanie alebo chybné uvedenie mohlo ovplyvniť ekonomické rozhodnutia používateľov, ktoré prijímajú na základe účtovnej závierky. V IFRS neexistuje presne číselne vymedzená hranica významnosti. Konceptný rámec to odôvodňuje tým, že významnosť ako aspekt relevantnosti, jednej z dvoch fundamentálnych kvalitatívnych charakteristík účtovných informácií, je špecifická pre konkrétnu účtovnú jednotku. Významnosť závisí od veľkosti a charakteru posudzovanej položky v konkrétnych podmienkach jej vynechania, pričom sa obe kritériá musia posudzovať spoločne. Pre účtovnú závierku zostavenú podľa IFRS je požiadavka významnosti veľmi dôležitá, nakoľko určuje konečnú podobu účtovnej závierky konkrétnej účtovnej jednotky. IFRS obsahujú nezáväzné vzory účtovných výkazov, IAS 1 stanovuje minimálny rozsah požadovaných položiek, vykázanie ostatných položiek závisí práve od aplikovania požiadavky významnosti a agregácie zostavovateľmi účtovnej závierky. Väčšina štandardov upravujúcich konkrétnu oblasť vykazovania určuje vlastný okruh informácií, ktoré je potrebné v účtovnej závierke zverejniť. Ak však informácia vyplývajúca z tohto zverejnenia nie je významná, účtovná jednotka nemusí poskytnúť konkrétne zverejnenie požadované určitým štandardom. Platí to aj v prípade, keď uvedený štandard obsahuje konkrétny zoznam požiadaviek alebo ich popisuje ako minimálne požiadavky. Účtovná závierka je totiž výsledkom spracovania veľkého množstva transakcií alebo iných udalostí, ktoré **sú zoskupované do tried podľa ich povahy** (nehmotný majetok, nehmuteľnosti, stroje, zariadenia, pohľadávky, hmotný majetok) **alebo funkcie** (využívanie na vlastnú podnikateľskú činnosť, na prenájom alebo na predaj). Posledným štádiom v procese zoskupovania a klasifikácie je prezentácia súhrnných a klasifikovaných položiek tvoriacich riadkové položky v účtovnej závierke. Ak riadková položka (t. j. zoskupená položka, nie

individuálna transakcia) nie je významná samostatne, je zoskupená s inými položkami buď vo výkazoch alebo v poznámkach. Položka, ktorá nie je dostatočne významná na samostatnú prezentáciu vo výkazoch, môže sa samostatne prezentovať v poznámkach. Zoskupovanie položiek nemôže byť vykonávané na úkor zrozumiteľnosti. IAS 1 požaduje, aby každú významnú triedu podobných položiek účtovná jednotka prezentovala samostatne. **Nevýznamné položky, ktoré majú podobnú povahu a funkciu sa môžu vykázat' spolu.** Účtovná jednotka prezentuje položky odlišnej povahy alebo funkcie samostatne, ak sú tieto položky významné. Je výslovne zakázané zoskupovať významné položky, ktoré majú odlišné povahy alebo funkcie.

Kompenzovanie

Pri zostavovaní účtovnej závierky sa majetok a záväzky ako aj náklady a výnosy vykazujú samostatne, nekompenzujú sa, s výnimkou prípadov, keď sa do kompenzovania premietne podstata transakcie a pokiaľ to požaduje alebo povoľuje nejaký IFRS. Výnosy a náklady, ktoré vznikajú z podobných transakcií, možno kompenzovať iba vtedy, ak to požaduje alebo povoľuje konkrétny IFRS, napr. kurzové zisky a straty, zisky a straty z finančných nástrojov držaných na obchodovanie alebo zisky a straty z vyradenia dlhodobého majetku vrátane investícií a krátkodobého majetku. Ak sú takéto zisky a straty významné, účtovná jednotka ich prezentuje samostatne. Vo všeobecnosti totiž kompenzácia skresľuje informácie, znižuje schopnosť používateľov porozumieť transakciám, iným udalostiam a podmienkam, ktoré nastali a tiež znižuje schopnosť posúdiť budúce peňažné toky. Za kompenzovanie sa nepovažuje oceňovanie majetku v hodnote zníženej o opravné položky, napr. pri zastaralých zásobách či pochybných pohľadávkach. Na rozdiel od súvahy, zostavenej podľa slovenskej účtovnej legislatívy, kde sa prezentuje ocenenie majetku v zložení brutto, korekcie a netto, vo výkaze o finančnej situácii zostavenom podľa IFRS sa ocenenie prezentuje v netto hodnotách s podrobným vysvetlením v poznámkach.

Frekvencia vykazovania

Účtovná jednotka zostavuje účtovnú závierku konzistentne za obdobie jedného roka a v úplnej štruktúre vrátane porovnávacích informácií ju prezentuje najmenej raz ročne. Ak účtovná jednotka zmení koniec svojho obdobia vykazovania a prezentuje účtovnú závierku za obdobie dlhšie alebo kratšie ako jeden rok, je povinná popri období, ktoré je predmetom účtovnej závierky, zverejniť aj dôvod pre uplatňovanie dlhšieho alebo kratšieho obdobia a tiež skutočnosť, že sumy prezentované v účtovnej závierke nie sú úplne porovnateľné.

Porovnávacie (porovnateľné) informácie a konzistentnosť prezentácie

Praktická aplikácia zabezpečenia porovnateľnosti v účtovných závierkach prezentovaných podľa IFRS prebieha tak, že účtovná jednotka je povinná ku všetkým vykazovaným **peňažným sumám** v účtovnej závierke za bežné obdobie uviesť porovnávacie informácie za predchádzajúce obdobie. S prihliadnutím na zrozumiteľnosť účtovnej závierky za bežné obdobie, ak je to relevantné, účtovná jednotka uvádza porovnávacie informácie aj **k slovným a opisným informáciám**, pričom v niektorých prípadoch môžu byť opisné informácie za predchádzajúce obdobie relevantné aj v bežnom období (napr. v prípade informácií o prebiehajúcom právnom spore).

Okrem vyššie spomínanej minimálnej porovnávacej účtovnej závierky, účtovná jednotka musí prezentovať aj **tretí výkaz o finančnej situácii k začiatku predchádzajúceho účtovného obdobia**, ak:

- uplatňuje účtovnú politiku retrospektívne (t. j. keď sa zmena musí premietnuť i do predchádzajúcich účtovných období prezentovaných v rámci účtovnej závierky), vykonáva retrospektívnu zmenu vykazovania položiek alebo ak reklasifikuje položky vo svojej účtovnej závierke **a súčasne**

- toto retrospektívne uplatnenie účtovnej politiky, retrospektívna zmena vykazovania alebo reklasifikácia položiek má významný vplyv na informácie vo výkaze o finančnej situácii k začiatku predchádzajúceho obdobia.

Porovnateľnosť je v Koncepčnom rámci považovaná za kvalitatívnu charakteristiku zvyšujúcu užitočnosť prezentovaných informácií. Porovnateľnosť je možné docieľiť len prezentovaním konzistentných informácií, keď účtovná jednotka prezentuje a klasifikuje položky účtovnej závierky **rovnakým spôsobom medzi jednotlivými obdobiami** s výnimkou prípadov, keď:

- vzhľadom na kritériá IAS 8 *Účtovné politiky, zmeny v účtovných odhadoch a chyby* týkajúce sa výberu a uplatňovania účtovných politík by bol vhodnejší iný spôsob prezentácie alebo klasifikácie napr. pri významnej zmene v povahe prevádzkových činností účtovnej jednotky alebo pri preverení účtovnej závierky;
- IFRS vyžaduje zmenu spôsobu prezentácie.

Účtovná jednotka **zmení spôsob prezentácie účtovnej závierky** iba vtedy, ak zmenená prezentácia poskytne informácie, ktoré sú **spoľahlivé a relevantnejšie** pre používateľov **v porovnaní s predchádzajúcim spôsobom prezentácie a klasifikácie** a je pravdepodobné, že v revidovanej štruktúre sa bude konzistentne pokračovať, aby sa zabezpečila porovnateľnosť.

Ak účtovná jednotka zmení spôsob prezentácia alebo klasifikácie v účtovnej závierke, musí reklasifikovať porovnateľné sumy okrem prípadov, keď sa reklasifikácia nedá uskutočniť. Ak účtovná jednotka reklasifikuje porovnateľné sumy, zverejní (a to aj k začiatku predchádzajúceho obdobia) povahu reklasifikácie, sumu každej položky alebo triedy položiek, ktoré sú predmetom reklasifikácie a dôvod na reklasifikáciu. Úpravy porovnateľných informácií, ktoré účtovná jednotka musí uskutočniť v prípade, že zmení účtovnú politiku alebo opraví chybu, sú predmetom IAS 8 *Účtovné politiky, zmeny v účtovných odhadoch a chyby*.

Identifikácia účtovnej závierky podľa IFRS

Účtovná závierka zostavená a prezentovaná podľa IFRS je zvyčajne súčasťou rozsiahlejšieho dokumentu – výročnej správy či prospektu emitenta účtovnej závierky. Účtovná jednotka je preto povinná zreteľne identifikovať účtovnú závierku a odlíšiť ju tak od ostatných informácií zverejňovaných v rámci toho istého dokumentu. **IFRS sa totiž uplatňujú iba pri účtovnej závierke** a nemusia sa vzťahovať na iné informácie prezentované vo výročnej správe či inom dokumente. Je preto dôležité, aby používatelia dokázali odlíšiť, ktoré informácie sa pripravujú v súlade s IFRS a ktoré nie.

Pre správne pochopenie informácií v účtovnej závierke, musí každý výkaz účtovnej závierky i poznámky musia obsahovať:

- názov vykazujúcej účtovnej jednotky alebo iné identifikačné údaje,
- názov konkrétneho výkazu účtovnej závierky, napr. výkaz finančnej situácie,
- či ide o individuálnu účtovnú závierku alebo konsolidovanú účtovnú závierku zostavenú za skupinu,
- dátum účtovnej závierky alebo obdobie, za ktoré sa účtovná závierka zostavuje,
- menu, v ktorej sa účtovná závierka prezentuje,
- stupeň zaokrúhľovania používaný pri prezentácii.

8.3.3 Výkaz o finančnej situácii (súvaha) podľa IFRS

Výkaz o finančnej situácii alebo súvaha ako základný zdroj informácií o finančnej situácii účtovnej jednotky prezentuje ku koncu účtovného obdobia (k súvahovému dňu) informácie o výške a štruktúre **majetku a o zdrojoch, ktoré boli použité na financovanie tohto majetku**. Vypovedacia schopnosť kvantitatívnych údajov vo výkaze je ovplyvnená spôsobom oceňovania majetku a záväzkov účtovnej jednotky a vypovedacia schopnosť o štruktúre majetku a záväzkov je podmienená zvolením vhodným kritérií pre členenie majetku a záväzkov a poradím vykazovania vo výkaze o finančnej situácii. Problematike oceňovania je preto venovaný významný priestor takmer vo všetkých štandardoch. Členením majetku a záväzkov a poradím vykazovania súvahových položiek sa zaoberá IAS 1.

IAS 1 nepredpisuje **záväzný** formát ani poradie položiek výkazu o finančnej situácii, v prípade uvádzaných vzorov v implementačnej príručke IAS 1 upozorňuje, že sú to iba nezáväzné ilustrácie. IAS 1 obsahuje minimálny rozsah položiek, ktoré sú povahou a funkciou natoľko odlišné, aby sa mohli prezentovať samostatne. Tento rozsah položiek účtovná jednotka rozšíri o dodatočné položky (a to pomocou rozčlenenia riadkových položiek, doplnenia medzisúčtov alebo vykázaním ďalších významných položiek vyžadovaných nejakým konkrétnym IFRS) buď priamo vo výkaze alebo v poznámkach. Účtovná jednotka vo výkaze o finančnej situácii prezentuje majetok v členení na krátkodobý a dlhodobý a rovnako i záväzky v členení na krátkodobé a dlhodobé, s výnimkou prípadov, keď prezentácia majetku a záväzkov podľa likvidity poskytuje spoľahlivé a relevantnejšie informácie, čo je bežné v prípade finančných inštitúcií.

IAS 1 stanovuje detailné pravidlá pre členenie majetku a záväzkov na krátkodobé a dlhodobé. Účtovná jednotka klasifikuje majetok ako **krátkodobý**, keď:

- očakáva realizáciu majetku, zamýšľa ho predat' alebo spotrebovať v rámci svojho prevádzkového cyklu (napr. zásoby a obchodné pohľadávky),
- majetok drží primárne na účely obchodovania (napr. cenné papiere na obchodovanie),
- očakáva realizáciu majetku do dvanástich mesiacov po období vykazovania (napr. dlhodobý majetok držaný na predaj),
- majetok predstavuje peniaze alebo peňažný ekvivalent.

Všetok ostatný majetok, ktorý nevyhovuje vyššie uvedeným podmienkam je klasifikovaný ako **dlhodobý**.

Prevádzkový cyklus účtovnej jednotky je čas medzi nadobudnutím majetku na spracovanie a jeho realizáciou vo forme peňažných prostriedkov alebo peňažných ekvivalentov. Ak bežný prevádzkový cyklus nie je jasne definovaný, predpokladá sa, že jeho dĺžka je dvanásť mesiacov. Rovnaký bežný prevádzkový cyklus sa uplatňuje pri klasifikácii majetku aj záväzkov účtovnej jednotky.

Účtovná jednotka klasifikuje záväzok ako **krátkodobý**, keď:

- očakáva splatenie záväzku v rámci svojho bežného prevádzkového cyklu (napr. obchodné záväzky),
- záväzok drží primárne na účely obchodovania (napr. emitované cenné papiere na obchodovanie),
- záväzok je splatný do dvanástich mesiacov po období vykazovania (napr. kontokorentné úvery, krátkodobá časť dlhodobých finančných záväzkov, splatné dividendy, daň z príjmov) alebo

- účtovná jednotka nemá počas obdobia najmenej dvanástich mesiacov po období vykazovania bezvýhradné právo odložiť splatenie záväzku.

Všetky ostatné záväzky účtovná jednotka klasifikuje ako **dlhodobé**. Správne a presné rozlíšenie majetku a záväzkov na krátkodobé a dlhodobé je dôležité nielen pre posúdenie momentálnej platobnej schopnosti účtovnej jednotky, ale aj pre posúdenie platobnej schopnosti v budúcnosti a vyhodnotenie stability financovania účtovnej jednotky v budúcnosti.

K položkám, ktoré **musia byť podľa IAS 1 prezentované ako samostatné riadkové položky**, pokiaľ pre ne má účtovná jednotka náplň, patria:

- nehnuteľnosti, stroje a zariadenia,
- investičný nehnuteľný majetok,
- nehmotný majetok,
- finančný majetok (s výnimkou investícií účtovaných s použitím metódy vlastného imania, obchodných a iných pohľadávok a peňazí a peňažných ekvivalentov, ktoré sa vykazujú ako samostatné riadkové položky),
- investície účtované s použitím metódy vlastného imania,
- biologický majetok,
- zásoby,
- obchodné a iné pohľadávky,
- peniaze a peňažné ekvivalenty,
- majetok držaný na predaj,
- obchodné a iné záväzky,
- rezervy,
- finančné záväzky (s výnimkou obchodných a iných záväzkov a rezerv, ktoré sa vykazujú ako samostatné riadkové položky),
- záväzky a pohľadávky zo splatnej dane z príjmov,
- odložené daňové záväzky a pohľadávky,
- záväzky obsiahnuté v skupinách na vyradenie,
- nekontrolujúce podiely vykázané v rámci vlastného imania,
- upísané základné imanie a fondy priraditeľné vlastníkom materskej spoločnosti.

Účtovná jednotka by mala buď vo výkaze o finančnej situácii alebo v poznámkach zverejniť ďalšie podrobnejšie členenie prezentovaných riadkových položiek, ktoré umožní lepšie pochopenie finančnej situácie vykazujúcej účtovnej jednotky.

IAS 1 pripúšťa zostavenie výkazu o finančnej situácii v horizontálnej forme i vo vertikálnej forme. Výkaz o finančnej situácii zostavený v horizontálnej forme umožňuje vykázanie celkovej bilančnej sumy. Pre ilustráciu uvádzame výkaz o finančnej situácii v horizontálnej forme, ktorý vychádza zo vzoru uvedeného v implementačnej príručke IAS 1:

Výkaz o finančnej situácii skupiny ABC k 31. 12. 20X2 (v EUR)

Aktíva		X2	X1	Vlastné imanie a záväzky		X2	X1
1.-6. Dlhodobý majetok				1.-4. Vlastné imanie celkom			
1.	Nehnutelnosti, stroje a zariadenia			1.-3. Vlastné imanie pripadajúce vlastníkom materského podniku			
2.	Investičný nehnuteľný majetok			1.	Základné imanie		
3.	Nehmotný majetok			2.	Nerozdelené výsledky		
4.	Investície v pridružených podnikoch			3.	Ostatné zložky vlastného imania		
5.	Ostatný finančný majetok			4.	Nekontrolujúce podiely		
6.	Odložená daňová pohľadávka			5.-12. Záväzky celkom			
7.-10. Krátkodobý majetok				5.-7. Dlhodobé záväzky celkom			
7.	Zásoby			5.	Dlhodobé pôžičky		
8.	Pohľadávky z obchodného styku			6.	Odložený daňový záväzok		
9.	Ostatný krátkodobý majetok			7.	Dlhodobé rezervy		
10.	Peniaze a peňažné ekvivalenty			8.-12. Krátkodobé záväzky celkom			
1.-10. Aktíva celkom				8.	Záväzky z obchodného styku		
				9.	Krátkodobé pôžičky		
				10.	Krátkodobá časť dlhodobých pôžičiek		
				11.	Splatná daň		
				12.	Krátkodobé rezervy		
				1.-12. Vlastné imanie a záväzky celkom			

Schéma č. 8. 1: Výkaz o finančnej situácii v horizontálnej forme

8.3.4 Výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku podľa IFRS

Výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku (tiež výkaz komplexného výsledku) komplexne vysvetľuje finančnú výkonnosť účtovnej jednotky za účtovné obdobie. Z výkazu je zrejmé, z akých činností komplexný výsledok pochádza či z hlavných neustále sa opakujúcich činností alebo z neobvyklých činností, ktoré sa pravdepodobne nebudú opakovať. Podľa IFRS sa k výkonnosti účtovnej jednotky viažu štyri účtovné kategórie: náklady (expenses), straty (losses), výnosy (revenue) a zisky (gains). Ich vymedzenie bolo priblížené v kapitole venovanej Konceptnému rámcu. Náklady (expenses) a výnosy (revenue) sa vykazujú vždy výsledkovo. Straty (losses) a zisky (gains) sa vykazujú niekedy výsledkovo, niekedy do fondov vlastného imania. Toto vykazovanie nemá jednotné pravidlá, riadi sa ustanoveniami jednotlivých štandardov.

Celkový komplexný výsledok predstavuje súhrn zmien vo vlastnom imaní, ku ktorým došlo v priebehu daného účtovného obdobia, s výnimkou zmien, ktoré boli spôsobené transakciami realizovanými medzi danou účtovnou jednotkou a jej vlastními. K prezentácii vlastníckych transakcií slúži výkaz zmien vlastného imania za obdobie, nakoľko IAS 1 požaduje dôsledné oddelenie transakcií, ktoré ovplyvňujú výkonnosť účtovnej jednotky od transakcií s vlastními. Celkový komplexný výsledok tvoria zmeny, ktoré sú súčasťou „výsledku hospodárenia“ (t. j. tieto zmeny sa účtujú výsledkovo) a zmeny, ktoré sú súčasťou „ostatných súčastí komplexného výsledku“ (t. j. účtujú sa do niektorého z fondov vo vlastnom imaní).

Ostatné súčasti komplexného výsledku tak predstavujú zisky (gains) a straty (losses), ktoré sa v danom účtovnom období účtujú a vykazujú vo vlastnom imaní, najčastejšie môžu byť nimi napr.:

- a) zisky alebo straty z precenenia nehnuteľností, strojov a zariadení podľa IAS 16 *Nehnutelnosti, stroje a zariadenia* alebo nehmotného majetku podľa IAS 38 *Nehmotný majetok* v prípade, že si účtovná jednotka zvolí pre tento majetok následné oceňovanie na báze reálnych hodnôt (tzv. model precenenia);
- b) zisky a straty z precenenia programov so stanovenými požitkami v súlade s IAS 19 *Zamestnanecké požitky*;
- c) zisky a straty vznikajúce z prepočtu účtovnej závierky zahraničných členov skupiny z tzv. funkčnej meny na menu vykazovania podľa IAS 21 *Vplyvy zmien kurzov cudzích mien*;
- d) zisky a straty z investícií do nástrojov vlastného imania oceňovaných reálnou hodnotou cez ostatné súčasti komplexného výsledku v súlade s IFRS 9 *Finančné nástroje*.

Výsledok hospodárenia potom predstavuje rozdiel medzi výnosmi a nákladmi bez položiek, ktoré sú ostatnými súčastami komplexného výsledku.

Celkový komplexný výsledok teda pozostáva z **výsledku hospodárenia** a **ostatných súčastí komplexného výsledku**. Obe súčasti môžu byť podľa IAS 1 prezentované buď:

- a) v **jednom** výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku, s tým, že oba komponenty komplexného výsledku sú rozdelené do dvoch častí. Tieto časti sa prezentujú spolu, pričom časť týkajúca sa výsledku hospodárenia je na prvom mieste a bezprostredne po nej nasleduje časť týkajúca sa ostatných súčastí komplexného výsledku;

- b) v **dvoch** výkazoch – v jednom výkaze ziskov a strát sa prezentujú zložky výsledku hospodárenia a v druhom výkaze komplexného výsledku sa najprv prezentuje výsledok hospodárenia a následne sa prezentujú ostatné súčasti komplexného výsledku.

V rámci informácií, ktoré sa týkajú výsledku hospodárenia bez ohľadu na to, či sa vykazujú v jednom alebo v dvoch výkazoch môžu účtovné jednotky podľa IAS 1 prezentovať náklady v druhovom alebo účelovom členení, pričom účtovná jednotka má zvoliť také členenie, ktoré používateľom vzhľadom na činnosť účtovnej jednotky a odvetvie, v ktorom pôsobí, poskytne relevantnejšie a spoľahlivejšie informácie.

Pri **druhovom členení** sa náklady primárne sledujú z hľadiska ich druhu, t. j. podľa druhu spotrebovaných výrobných faktorov. Z tohto pohľadu sa náklady členia napr. na materiálové náklady, mzdové a osobné náklady, odpisy, prepravné náklady a náklady na reklamu. Náklady nie sú prerozdeľované podľa účelu, na ktorý boli vynaložené.

Pri **účelovom členení** sa náklady primárne sledujú z hľadiska účelu, na aký boli ekonomické zdroje vynaložené. Časť nákladov má teda prevádzkovú povahu (vznikajú bezprostredne v procese tvorby a poskytovania podnikových výkonov) a časť má povahu nákladov na prípravu, zabezpečenie a riadenie tvorby a poskytovania výkonov a súvisia s vytváraním všeobecných podmienok na tento proces (napr. náklady na výskum a vývoj, zásobovanie, odbyť, správu a riadenie, obstaranie finančných zdrojov). (Tumpach, 2008) Takéto vykazovanie môže používateľom poskytovať relevantnejšie informácie ako vykazovanie nákladov v druhovom členení, vyžaduje si však uplatnenie odhadu zo strany účtovnej jednotky a môže byť veľmi subjektívne. Pri využívaní účelového členenia nákladov však IAS 1 vyžaduje od účtovnej jednotky i dodatočné zverejnenie o nákladových druhoch, vzhľadom na skutočnosť, že pri zostavovaní výkazu peňažných tokov a teda pri predpovedaní budúcich peňažných tokov sú nevyhnutné informácie o nákladových druhoch vrátane informácií o odpisoch, amortizácii, mzdových a osobných nákladoch.

Príklady výkazov ziskov a strát využívajúcich druhové a účelové členenie nákladov v súlade s IFRS

Druhové členenie nákladov		Účelové členenie nákladov	
Riadkové položky výkazu	Účtovné obdobie	Riadkové položky výkazu	Účtovné obdobie
	X2		X2
Tržby	X	Tržby	X
Ostatné výnosy	X	Náklady na predaj	-X
Zmena stavu zásob hotových výrobkov a nedokončenej výroby	X/-X	Hrubý zisk	X
Spotreba materiálu a surovín	-X	Ostatné výnosy	X
Osobné a mzdové náklady	-X	Odbytové náklady	-X
Odpisy a amortizácia	-X	Administratívne náklady	-X
Ostatné náklady	-X	Ostatné náklady	-X

Finančné náklady	-X	Finančné náklady	-X
Podiel na zisku/strate pridružených a spoločných účtovných jednotiek	X/-X	Podiel na zisku/strate pridružených a spoločných účtovných jednotiek	X/-X
Výsledok hospodárenia pred zdanením	X/-X	Výsledok hospodárenia pred zdanením	X/-X
Náklady na daň z príjmov	-X	Náklady na daň z príjmov	-X
Výsledok hospodárenia za dané obdobie	X/-X	Výsledok hospodárenia za dané obdobie	X/-X
Z toho:		Z toho:	
Výsledok hospodárenia pripadajúci vlastníkom materskej účtovnej jednotky	X	Výsledok hospodárenia pripadajúci vlastníkom materskej účtovnej jednotky	X
Výsledok hospodárenia pripadajúci vlastníkom nekontrolujúcich podielov	X	Výsledok hospodárenia pripadajúci vlastníkom nekontrolujúcich podielov	X

Poznámka: Kvôli zjednodušeniu abstrahujeme od porovnateľných údajov za rok X1
Schéma č. 8. 2: Výkaz ziskov a strát využívajúci druhové a účelové členenie nákladov

IAS 1 obdobne ako pri výkaze o finančnej situácii i pri výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku stanovuje **minimálne požadované položky**, ktoré musia byť vo výkaze prezentované na samostatných riadkoch.

V časti týkajúcej sa transakcií ovplyvňujúcich **výsledok hospodárenia** musí výkaz zahŕňať napr. tieto riadkové položky:

- výnosy, pričom sa samostatne prezentujú úrokové výnosy vypočítané pomocou metódy efektívnej úrokovej miery a poistné výnosy;
- zisky a straty vznikajúce z ukončenia vykazovania finančných aktív oceňovaných v amortizovanej hodnote;
- finančné náklady;
- straty zo zníženia hodnoty finančných aktív (vrátane zrušenia týchto strát) v súlade s IFRS 9;
- podiel na zisku alebo strate pridružených podnikov alebo spoločných podnikov zaúčtovaný pomocou metódy vlastného imania;
- zisky a straty súvisiace s reklasifikáciou finančných aktív;
- daňové náklady;
- výsledok z ukončováných činností podľa IFRS 5 *Dlhodobý majetok určený na predaj a ukončenie činností*;
- výsledok hospodárenia (zisk alebo strata).

V časti týkajúcej sa **ostatných súčastí komplexného výsledku** sa za dané obdobie samostatne prezentujú napr.:

- položky, ktoré nebudú v budúcnosti reklasifikované do výsledku hospodárenia;

- b) položky, ktoré v budúcnosti budú reklasifikované do výsledku hospodárenia;
- c) ostatné súčasti komplexného výsledku celkom.

Reklasifikačná úprava znamená preúčtovanie určitej položky, ktorá bola pôvodne zaúčtovaná a vykázaná vo fondoch vo vlastnom imaní, do výsledku hospodárenia. Či sa určitá položka môže alebo nemôže reklasifikovať do výsledku hospodárenia je uvedené priamo v príslušnom štandarde. Napr. IAS 16 *Nehnutelnosti, stroje a zariadenia* alebo IAS 38 *Nehmotný majetok* reklasifikáciu zakazujú, IAS 21 *Vplyvy zmien kurzov cudzích mien* požaduje, aby sa rezervný fond z kurzových rozdielov, ktorý vzniká v dôsledku prepočtu účtovných výkazov zahraničnej jednotky na menu, v ktorej materská účtovná jednotka prezentuje konsolidovanú účtovnú závierku, reklasifikoval do výsledku hospodárenia v momente, kedy materská účtovná jednotka napr. predá túto zahraničnú jednotku.

Podľa IAS 12 *Dane z príjmov* sa daňové dôsledky transakcií a ostatných udalostí účtujú tým istým spôsobom ako sa účtuje samotná transakcia alebo udalosť. Pokiaľ sa teda určitá transakcia účtuje výsledkovo, súvisiaca daň sa vykazuje vo výsledku hospodárenia, pokiaľ sa ale transakcia účtuje súvahovo, napr. do fondov v rámci vlastného imania, súvisiaca daň sa vykazuje taktiež súvahovo. Obdobne ako vo výkaze ziskov a strát i v časti týkajúcej sa ostatných súčastí komplexného výsledku je potrebné prezentovať daň z príjmov, najmä v podobe odloženej dane z príjmu. Oddelené vykazovanie dane z príjmov súvisiacej s ostatnými súčasťami komplexného výsledku je podmienkou pre dôsledné oddelenie dopadov transakcií, ktoré sa vykazujú výsledkovo vo výkaze ziskov a strát a transakcií, ktoré sa vykazujú súvahovo v rámci fondov vlastného imania. Jednotlivé položky vlastného imania sú potom vykazované v sume po zdanení, t. j. bez uvedenia kumulovaného daňového dopadu na samostatnom riadku (**netto spôsobom**) alebo alternatívne sú vykazované v sume pred zdanením, t. j. s uvedením kumulovaného daňového dopadu na samostatnom riadku (**brutto spôsobom**).

Rovnako ako pri výkaze o finančnej situácii, ani pri výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku minimálny rozsah zverejňovaných informácií nepostačuje k tomu, aby externí používatelia dostatočne porozumeli dosiahnutej výkonnosti účtovnej jednotky a aby mohli spoľahlivo odhadnúť budúce výsledky účtovnej jednotky. Účtovná jednotka preto do výkazu zahrnie ďalšie riadkové položky, ktoré v súlade s ich obsahom pomenuje. Riadi sa pritom aplikáciou významnosti vo vzťahu k podstate a funkciám rôznych zložiek výnosov a nákladov. IAS 1 zakazuje vykazovanie mimoriadnych položiek nákladov a výnosov tak vo výkazoch prezentujúcich zisky a straty a ostatné súčasti komplexného výsledku ako aj v poznámkach.

Vo výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku je potrebné tak výsledok hospodárenia ako aj komplexný výsledok vykázať v členení na výsledok hospodárenia a komplexný výsledok pripadajúci vlastníkom materskej účtovnej jednotky a vlastníkom nekontrolujúcich podielov.

V prípade, že akcie účtovnej jednotky sú verejne obchodovateľné alebo účtovná jednotka je v procese emisie akcií, ktoré budú verejne obchodovateľné, musí účtovná jednotka vo výkaze povinne zverejňovať i **ukazovatele základného zisku na akciu a zriadeného zisku na akciu**.

8.3.5 Výkaz zmien vlastného imania za obdobie podľa IFRS

Výkaz zmien vlastného imania je rovnocennou súčasťou účtovnej závierky zostavenej v súlade s IFRS. Z teórie účtovníctva vieme, že pasíva v širšom zmysle vysvetľujú pôvod majetku. Účtovná jednotka ekonomické vstupy nevyhnutné k uskutočňovaniu svojej činnosti

získava z dvoch zdrojov – z vlastných a cudzích. Účtovná jednotka teda svoje aktíva financuje z vlastných zdrojov, ktoré sú označované ako vlastné imanie a z cudzích zdrojov, ktoré majú podobu záväzkov najrôznejších typov záväzkov. Z právneho hľadiska vlastné imanie predstavuje ocenené nároky majiteľov účtovnej jednotky na majetok podniku. V kontexte tejto skutočnosti má práve získanie detailného pohľadu na vývoj vlastného imania počas hodnoteného obdobia osobitý význam pre používateľov informácií z účtovnej závierky. Účelom výkazu zmien vlastného imania je zobraziť štruktúru vlastného imania k súvahovému dňu, prezentovať používateľom informácie nielen o začiatočnom a konečnom stave jednotlivých zložiek vlastného imania, ale aj zdôvodniť zmeny jednotlivých zložiek vlastného imania, aby získali informácie na hodnotenie pravdepodobných budúcich peňažných tokov. Zmeny vo vlastnom imaní, ku ktorým dôjde v určitom účtovnom období možno rozdeliť nasledovne (Dvořáková, 2022):

- a) zmeny, ktoré sú súčasťou výsledku hospodárenia a účtujú sa výsledkovo,
- b) zmeny, ktoré sú súčasťou ostatných súčastí komplexného výsledku a účtujú sa do niektorého z fondov vo vlastnom imaní a
- c) zmeny, ktoré sú zapríčinené transakciami s vlastníkami.

Súčet zmien pod bodom a) + b) predstavuje celkový komplexný výsledok. Jeho prezentáciou sme sa zaoberali v predchádzajúcej podkapitole 8.3.4 Z tohto uhla pohľadu výkaz zmien vlastného imania je vlastne doplňujúcim informačným nástrojom predovšetkým výkazu ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku, pomocou ktorého zobrazujeme celkový komplexný výsledok za účtovné obdobie. Výkaz zmien vlastného imania teda prioritne prezentuje posledný typ zmien vo vlastnom imaní - a to všetky transakcie s vlastníkami. Za transakcie s vlastníkami považujeme napr. vklady vlastníkov, vklady do fondov, emisiu nových akcií, spätné nadobudnutie vlastných kapitálových nástrojov, výplatu dividend. Kvôli komplexnosti vykazovania všetkých zmien, ktoré vo vlastnom imaní nastali, však musí výkaz zmien vlastného imania prezentovať i zvyšné dva typy zmien vlastného imania a to výsledok hospodárenia a ostatné súčasti komplexného výsledku.

Formálne usporiadania položiek vo výkaze zmien vlastného imania nie je presne stanovené, účtovným jednotkám je odporúčané, aby informácie kvôli prehľadnosti prezentovali v podobe tabuľky, ktorej stĺpce predstavujú jednotlivé súčasti vlastného imania a riadky predstavujú udalosti a transakcie, ktoré majú vplyv na jednotlivé súčasti vlastného imania.

IAS 1 v súvislosti so zverejňovanými informáciami uvádza informácie, ktoré sa musia uviesť priamo vo výkaze zmien vlastného imania, a ktoré sa musia uviesť **buď priamo vo výkaze zmien vlastného imania alebo v poznámkach**.

Priamo vo výkaze zmien vlastného imania sa uvádzajú tieto informácie:

- a) celkový komplexný výsledok za obdobie, pričom oddelene sa uvedú sumy priradiťné vlastníkom materskej účtovnej jednotky a nekontrolujúcim podielom;
- b) pri každej zložke vlastného imania vplyv retrospektívnych úprav vplyvom zmeny účtovných pravidiel alebo opravy chýb, ku ktorým došlo v minulých účtovných obdobiach, pričom retrospektívne úpravy nie sú zmenami vlastného imania, ale úpravami začiatočného stavu nerozdeleného zisku minulých rokov, prípadne inej zložky vlastného imania;
- c) pri každej zložke vlastného imania oddelene všetky zmeny medzi začiatočným a konečným stavom, ku ktorým za účtovné obdobie došlo, pričom sa oddelene zverejnia zmeny vyplývajúce z:

- výsledku hospodárenia,
- ostatných súčastí komplexného výsledku a
- transakcií s vlastníkmi, pričom sa oddelene zobrazia vklady vlastníkov, rozdelenia vlastníkom a zmeny vo vlastníckych podieloch v dcérskych účtovných jednotkách, ktoré nemajú za následok stratu ovládania.

Vzhľadom na význam informácií o vlastnom imaní pre používateľov informácií musia účtovné jednotky v súvislosti s vlastným imaním zverejniť množstvo podrobných informácií, pričom sa môžu rozhodnúť či tieto informácie zverejnia **priamo vo výkaze o finančnej situácii, vo výkaze zmien vlastného imania alebo v poznámkach**. Ide o informácie týkajúce sa **základného imania** (napr. o počet schválených akcií, počet emitovaných akcií v rozdelení na plne splatené a doposiaľ nesplatené v plnej výške, menovitú hodnotu akcie, porovnanie počtu emitovaných akcií na začiatku a na konci účtovného obdobia, práva, preferencie a obmedzenia spojené s danou triedou akcií, o vlastné akcie držané účtovnou jednotkou alebo jej dcérskou účtovnou jednotkou či pridruženým podnikom alebo akcie rezervované na emisiu podľa opcií a zmlúv o predaji akcií) **a opis povahy a účelu každého fondu v rámci vlastného imania**.

8.3.6 Výkaz o peňažných tokoch za obdobie podľa IFRS

Podľa IAS 1 je výkaz o peňažných tokoch ďalšou povinnou a neoddeliteľnou súčasťou účtovnej závierky zostavenej podľa IFRS. Konkrétne požiadavky na rozsah informácií prezentovaných vo výkaze o peňažných tokoch sú rozpracované v IAS 7 *Výkaz o peňažných tokoch*. Peňažnými tokmi sa rozumejú **príjmy** a **výdavky** peňažných prostriedkov a **prírastky** a **úbytky** peňažných ekvivalentov za účtovné obdobie. Výkaz o peňažných tokoch vysvetľuje teda **príčiny zmien peňažných prostriedkov** (zahŕňajú hotovosť a vklady na požiadanie) a **peňažných ekvivalentov** (zahŕňajú krátkodobé, vysoko likvidné investície, ktoré sú ľahko zameniteľné za známu sumu peňažných prostriedkov a pri ktorých existuje nepatrné riziko zmeny hodnoty v najbližších troch mesiacoch ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka).

Nakoľko výkaz o peňažných tokoch zobrazuje informácie na peňažnej báze, výhodou informácií ním poskytovaných je to, že ich nie je možné skresliť jednak účelovým výberom účtovných postupov a jednak uplatňovaním akruálneho princípu, ktorý sa využíva pri vyčíslňovaní výsledku hospodárenia. Z uvedeného dôvodu výkaz o peňažných tokoch zvyšuje porovnateľnosť vykazovaných informácií nielen v rámci účtovnej jednotky, ale aj medzi účtovnými jednotkami navzájom.

IAS 7 požaduje, aby výkaz o peňažných tokoch prezentoval informácie o peňažných tokoch v členení na prevádzkovú, investičnú a finančnú činnosť.

Peňažné toky z **prevádzkovej činnosti** primárne súvisia s hlavnou zárobkovou činnosťou účtovnej jednotky a sú ukazovateľom rozsahu peňažných tokov vytvorených bez externých zdrojov financovania. Prevádzkové činnosti zahŕňajú napr. predaj výrobkov, tovarov a služieb a s tým spojené činnosti ako nákup zásob či výdavky v podobe platieb dodávateľom a zamestnancom, poskytnutie autorských práv a práv priemyselného vlastníctva, poisťné nároky a platby poisťného, povinnosti a nároky z titulu dane z príjmov (odložená daň nie je peňažným tokom, preto sa vo výkaze o peňažných tokoch nevykazuje).

Peňažné toky z **investičnej činnosti** súvisia napr. s nákupom a predajom dlhodobého hmotného, nehmotného i finančného majetku (ktorý nie je peňažným ekvivalentom), úvermi a pôžičkami poskytnutými tretím stranám a prijatými splátkami z týchto úverov a pôžičiek,

rovnako aj s prijatými úrokmi z poskytnutých pôžičiek a prijatých dividend z majetkových účastí v iných účtovných jednotkách. Prijaté úroky a prijaté dividendy môžu byť alternatívne prezentované ako súčasť peňažných tokov z prevádzkovej činnosti, pretože sa podieľajú na vyčíslení výsledku hospodárenia.

Peňažné toky z **finančných** činností súvisia s činnosťami, ktoré predstavujú získanie zdrojov financovania a vrátenie ich poskytovateľom, napr. poskytnutie a splácanie bankových úverov, príjmy z emisie akcií a dlhopisov, výdavky na spätné odkúpenie akcií a splatenie dlhopisov, príjmy z predaja vlastných akcií, úhradu úrokov, vyplácanie dividend, ale aj povinnosti vyplývajúce nájomcovi z finančného lízingu. Platené úroky z prijatých úverov (ako cena za poskytnutý cudzí zdroj financovania) a vyplácané dividendy vlastníkom účtovnej jednotky (ako cena za získanie vlastného zdroja financovania) môžu byť alternatívne prezentované ako súčasť peňažných tokov z prevádzkovej činnosti, pretože práve hlavné zárobkové činnosti vytvárajú peňažné prostriedky na ich úhradu.

Vo výkaze o peňažných tokoch je možné **peňažné toky z prevádzkovej činnosti** vykázat' buď **priamou** alebo **nepriamou metódou**. Napriek tomu, že IAS 7 jednoznačne preferuje priamu metódu, prevažná väčšina účtovných jednotiek používa na vykázanie peňažných tokov z prevádzkovej činnosti nepriamu metódu.

Podľa IAS 7 je možné **peňažné toky z investičnej činnosti a finančnej činnosti** vykázat' len s využitím **priamej metódy**.

Pri **priamej metóde** sa prezentujú hlavné hrubé príjmy a výdavky, ktoré sa dajú získať z účtovných záznamov (napr. príjmy z predaja výrobkov, tovarov a služieb, platby dodávateľom, zamestnancom, zaplatené úroky a dane) alebo sa uskutoční úprava položiek výkazu ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku, napr. pretransformovaním tržieb, nákladov na predaný tovar a podobných nákladov a výnosov tak, aby odrážali uskutočnené peňažné toky. Berú sa pritom do úvahy zmeny v zásobách, pohľadávkach a záväzkoch z obchodného styku počas obdobia a korigujú sa nehotovostné položky.

Pri **nepriamej metóde** sa vychádza z výsledku hospodárenia, ktorý je uvedený vo výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku. Tento sa koriguje o účinky transakcií, ktoré nie sú hotovostnými transakciami (napr. o odpisy, opravné položky či rezervy), o zmeny v pracovnom kapitále (t. j. o zmeny stavu krátkodobých pohľadávok a krátkodobých záväzkov a zásob), ďalej je potrebné vykonať úpravy výsledku hospodárenia o výnosy a náklady, ktoré majú vplyv na peňažné toky z investičnej a finančnej činnosti, pretože tieto peňažné toky sa vykazujú priamou metódou v príslušnej časti výkazu o peňažných tokoch.

IFRS nestanovujú formát výkazu o peňažných tokoch. Možná podoba výkazu je zobrazená v ilustratívnej prílohe k IAS 7.

8.3.7 Poznámky podľa IFRS

Povinnou, neoddeliteľnou a rovnocennou súčasťou účtovnej závierky zostavenej podľa IFRS sú poznámky obsahujúce významné účtovné politiky a ďalšie vysvetľujúce informácie, ktoré výrazne prispievajú k pochopeniu finančnej situácie a celkovej výkonnosti účtovnej jednotky.

V poznámkach sa **musia**:

- prezentovať informácie o **predpokladoch, z ktorých sa vychádza pri zostavení účtovnej závierky a špecifických účtovných politikách**, čím sa pomáhajú vysvetliť peňažné sumy uvádzané v jednotlivých výkazoch, napr. pravidlá pre oceňovanie a odpisovanie dlhodobého majetku, zásob, investície do nehnuteľností, uznanie

výnosov, pravidiel pre rezervy, dotácie, podnikové kombinácie, dane, náklady na výskum a vývoj;

- zverejniť informácie podľa požiadaviek IFRS, ktoré **nie sú prezentované na inom mieste účtovnej závierky** – IAS 1 pri výkaze o finančnej situácii, výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí účtovnej závierky i pri výkaze zmien vlastného imania oddelene uvádza položky, ktoré sa musia vykázať priamo v príslušných výkazoch alebo v poznámkach;
- poskytnúť informácie, ktoré **nie sú prezentované nikde inde** vo výkazoch účtovnej závierky, ale sú relevantné pre pochopenie týchto výkazov – požiadavky na obsah poznámok sú obsiahnuté prakticky vo všetkých štandardoch. K najdôležitejším štandardom, ktoré vo všeobecnosti ovplyvňujú informácie obsiahnuté v poznámkach patria napr. IAS 1 *Prezentácia účtovnej závierky*, IAS 8 *Účtovné politiky, zmeny v účtovných odhadoch a chyby*, IAS 10 *Udalosti po období vykazovania*, IAS 24 *Zverejnenia o spriaznených osobách*, IFRS 8 *Prevádzkové segmenty*. Avšak aj ostatné štandardy zaoberajúce sa konkrétnymi oblasťami obsahujú informácie, ktoré majú byť zverejnené v poznámkach, čím tiež ovplyvňujú finálnu podobu poznámok.

Vzhľadom na skutočnosť, že poznámky obsahujú množstvo informácií musia byť informácie v nich zverejnené **usporiadané systematicky**. Účtovná jednotka ku každej položke vo výkaze o finančnej situácii, vo výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku, vo výkaze zmien vlastného imania a vo výkaze o peňažných tokoch musí preto uviesť krížové odkazy na všetky relevantné údaje v poznámkach.

Podľa IAS 1 je systematické usporiadanie alebo zoskupovanie poznámok možné dosiahnuť napr.:

- a) zdôraznením činností, ktoré účtovná jednotka považuje za najrelevantnejšie pre pochopenie jej finančnej výkonnosti a situácie, napr. môže zoskupovať informácie o konkrétnych prevádzkových činnostiach;
- b) zoskupovaním informácií o položkách, ktoré sa oceňujú podobným spôsobom, napr. aktíva oceňované reálnou hodnotou;
- c) dodržiavaním poradia podľa položiek v jednotlivých výkazoch a zostavením poznámok v tomto poradí:
 - i. vyhlásenie o súlade s IFRS;
 - ii. prehľad významných uplatňovaných účtovných politík, ktoré zahŕňajú informácie o oceňovacích prístupoch používaných pre jednotlivé skupiny aktív a záväzkov, pretože oceňovanie významne ovplyvňuje analýzy používateľov, ako aj iné použité účtovné politiky, najmä vtedy, ak IFRS umožňujú viaceré alternatívne postupy a tiež informácie, ktoré sú pokladom pre uskutočnenie odhadov významných veličín;
 - iii. doplňujúce informácie k jednotlivým položkám prezentovaným vo výkaze o finančnej situácii, výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku, výkaze o zmenách vo vlastnom imaní a výkaze o peňažných tokoch v poradí, v ktorom je prezentovaný každý výkaz a každá riadková položka, čo umožní ich rýchle vyhľadávanie;
 - iv. ostatné zverejnenia vrátane identifikačných údajov o účtovnej jednotke, opisu hlavnej činnosti účtovnej jednotky, názvu materskej účtovnej jednotky a najvyššej materskej účtovnej jednotky v skupine, informácií o podmienených záväzkoch a nevykázaných zmluvných záväzkoch

a nefinančných informácií, napr. cieľov a politík účtovnej jednotky v oblasti riadenia finančných rizík.

Z uvedeného vyplýva, že IFRS vyžadujú, aby sa v poznámkach zverejňovalo veľké množstvo podrobných informácií, čo súvisí najmä s tým, že IAS 1 nestanovujú konkrétnu podobu jednotlivých výkazov, čím na jednej strane umožňujú, aby výkazy zostavené podľa IFRS boli čo najviac prispôsobené požiadavkám jednotlivých účtovných jednotiek a na druhej strane umožňujú, aby výkazy poskytovali veľmi stručné a výstižné informácie. Ťažisko pre detailné analytické informácie sa tak nachádza práve v poznámkach.

8.4 Účtovná závierka podľa slovenskej účtovnej legislatívy

Podľa zákona o účtovníctve je účtovná závierka **štruktúrovaná prezentácia skutočností**, ktoré sú predmetom účtovníctva, poskytovaná osobám, ktoré tieto informácie využívajú (ďalej len „používatelia“). Účtovná jednotka **zostavuje** účtovnú závierku **v prípadoch ustanovených zákonom o účtovníctve a v štruktúre, ktorá nadväzuje na sústavu účtovníctva** používanú v účtovnej jednotke. Účtovná závierka tvorí **jeden celok**.

To, že účtovná závierka je **štruktúrovaná prezentácia skutočností** znamená, že **informácie sa prezentujú presne podľa požiadaviek príslušných právnych predpisov**. V SR sa vychádza z požiadaviek podľa zákona o účtovníctve, postupov účtovania, opatrení MF SR, ktorými sa upravujú účtovné závierky účtovných jednotiek jednotlivých veľkostných skupín, prípadne podľa požiadaviek ďalších všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré upravujú vecnú stránku účtovnej jednotky a obsahujú požiadavky na účtovnú závierku. (Šlosárová, 2014)

Zákon o účtovníctve rozlišuje **dve sústavy účtovníctva – podvojnú a jednoduchú účtovníctvo**. Podľa toho, v akej sústave účtovníctva účtovná jednotka účtuje, má **okrem všeobecných náležitostí** tieto súčasti:

- v sústave **podvojného účtovníctva**: **súvahu, výkaz ziskov a strát, poznámky**;
- v sústave **jednoduchého účtovníctva**: **výkaz o príjmoch a výdavkoch a výkaz o majetku a záväzkoch**.

Všeobecné náležitosti identifikujú účtovnú jednotku, identifikujú účtovnú závierku z hľadiska času a potvrdzujú zodpovednosť účtovnej jednotky za zostavenie účtovnej závierky.

Všeobecné náležitosti účtovnej závierky sú:

- a) obchodné meno alebo názov účtovnej jednotky, právnické osoby uvedú sídlo, a fyzické osoby uvedú miesto podnikania,
- b) identifikačné číslo, ak ho má účtovná jednotka pridelené,
- c) deň, ku ktorému sa zostavuje,
- d) deň jej zostavenia,
- e) obdobie, za ktoré sa zostavuje,
- f) iné údaje uvedené na úvodnej strane účtovnej závierky ustanovenej opatrením ministerstva,
- g) podpisový záznam štatutárneho orgánu účtovnej jednotky alebo člena štatutárneho orgánu účtovnej jednotky alebo podpisový záznam fyzickej osoby podľa § 1 ods. 1 písm. a) tretieho bodu.

Skutočnosť, že účtovná jednotka tvorí **jeden celok** znamená, že **jej súčasti nemožno posudzovať individuálne, ale všetky spolu**. Každá súčasť účtovnej závierky zobrazuje inú stránku tých istých ekonomických transakcií a udalostí. Každá súčasť obsahuje iný druh

informácií, ktoré možno správne pochopiť a interpretovať len za predpokladu, že súčasti účtovnej závierky tvoria jeden celok. (Šlosárová, 2014)

Z hľadiska dátumu, ku ktorému sa účtovná závierka zostavuje, zákon o účtovníctve rozlišuje účtovnú závierku:

- **riadnu**, ktorá sa zostavuje k poslednému dňu účtovného obdobia. Účtovným obdobím môže byť kalendárny rok alebo hospodársky rok;
- **mimoriadnu**, ktorá sa zostavuje v prípadoch, keď v účtovnej jednotke nastane mimoriadna udalosť, napr. ku dňu zániku v prípadoch, ktoré ustanovuje osobitný predpis; ku dňu predchádzajúcemu rozhodnému dňu; ku dňu predchádzajúcemu deň vstupu do likvidácie alebo deň účinnosti vyhlásenia konkurzu; ku dňu predchádzajúcemu dňu zmeny právnej formy na právnu formu s inou rámcovou účtovou osnovou;
- **priebežnú**, ktorá sa zostavuje v priebehu účtovného obdobia, ak to vyžaduje osobitný predpis, napr. zákon o bankách, zákon o cenných papieroch, zákon o burze cenných papierov, zákon o dani z príjmov a pod. Časové obdobie na zostavenie priebežnej účtovnej závierky je obdobie kratšie ako jeden rok, napr. štvrťrok, polrok. Priebežná účtovná závierka musí byť zostavená v **plnom rozsahu**, musí obsahovať súvahu, výkaz ziskov a strát a poznámky. Priebežnú účtovnú závierku zostavuje účtovná jednotka v **úplnej štruktúre** alebo v **skrátenej štruktúre**. Priebežná účtovná závierka v skrátenej štruktúre nadväzuje na položky účtovnej závierky v úplnej štruktúre.

Riadna a mimoriadna individuálna účtovná závierka sa zostavujú a ukladajú do registra účtovných závierok v plnom rozsahu.

V úvode tejto kapitoly sme spomínali, že národné predpisy účtovníctva obsahujú požiadavky na kvalitu účtovných informácií. V tejto súvislosti zákon o účtovníctve uvádza, že informácie v účtovnej závierke musia byť pre používateľa **užitočné**, posudzujú sa z hľadiska ich **významnosti** a musia byť **zrozumiteľné, porovnateľné a spoľahlivé**.

Informácia sa považuje za **významnú**, ak by jej neuvedenie v účtovnej závierke alebo jej chybné uvedenie v účtovnej závierke mohlo ovplyvniť úsudok alebo rozhodovanie používateľa.

Informácie v účtovnej závierke sú **zrozumiteľné**, ak umožňujú jednotlivo aj v súvislostiach spoľahlivo a jednoznačne určiť obsah účtovných prípadov (v nadväznosti na použité účtovné zásady a účtovné metódy) a obsah účtovných záznamov (v nadväznosti na použité podoby účtovných záznamov). **Informácie nemôžu byť vylúčené z účtovnej závierky iba z dôvodu, že sú nezrozumiteľné pre používateľa.**

Informácie v účtovnej závierke sú **porovnateľné**, ak sú splnené nasledujúce zákonné požiadavky:

- účtovná jednotka musí používať **v jednom účtovnom období rovnaké účtovné metódy a účtovné zásady**; ak účtovná jednotka zmení doterajšie účtovné zásady a účtovné metódy v priebehu účtovného obdobia, nové účtovné zásady a účtovné metódy musí používať od prvého dňa tohto účtovného obdobia;
- účtovná jednotka je povinná použiť účtovné zásady a účtovné metódy spôsobom, ktorý vychádza z predpokladu, že bude **nepretržite pokračovať vo svojej činnosti** a že u nej nenastáva žiadna skutočnosť, ktorá by ju obmedzovala alebo jej zabránila v tejto činnosti pokračovať aj v blízkej budúcnosti, minimálne 12 mesiacov od dátumu, ku ktorému sa zostavila riadna účtovná závierka.

Informácie v účtovnej závierke sú **spoľahlivé**, ak poskytujú **verný a pravdivý obraz** o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva a o finančnej situácii účtovnej jednotky a ak sú **úplne a včasné**. **Úplnosť informácií** v účtovnej závierke **sa zabezpečuje s dodržaním významnosti a so zohľadnením nákladov na ich získanie**. Informácie v účtovnej závierke sú **včasné**, ak je účtovná závierka zostavená najneskôr do šiestich mesiacov od dátumu, ku ktorému sa účtovná závierka zostavuje.

8.4.1 Ustanovenia spoločné pre zostavenie účtovnej závierky podľa slovenskej účtovnej legislatívy

Usporiadanie, označovanie a obsahové vymedzenie položiek jednotlivých súčastí individuálnej účtovnej závierky **je ustanovené príslušným opatrením k účtovnej závierke** pre každú veľkostnú skupinu účtovných jednotiek.

Vzory súvahy, výkazu ziskov a strát a obsahová náplň poznámok sú **uvedené v prílohe** príslušného opatrenia. Všetky účtovné jednotky sú ich povinné použiť. Súvaha a výkaz ziskov a strát pre malé účtovné jednotky a pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu sú rovnaké, pre mikro účtovné jednotky sú zjednodušené. Rovnaké vzory výkazov a obsahová náplň poznámok sa používajú na zostavenie riadnej, mimoriadnej i priebežnej účtovnej závierky.

V SR je **prehľad zmien vlastného imania a prehľad peňažných tokov** súčasťou poznámok ako tretej súčasti účtovnej závierky, na rozdiel od IFRS, kde sú samostatnou súčasťou účtovnej závierky. Hierarchickú úroveň výkazov má len súvaha a výkaz ziskov a strát. Podľa slovenskej účtovnej legislatívy sa nezostavuje ani tretia súvaha.

V **súvahe** a **vo výkaze ziskov a strát** sa vykazujú údaje za **bežné účtovné obdobie** i za **bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie**.

V **poznámkach** sa uvádzajú informácie, **ak je to možné, v tabuľkovej forme**, pričom sa uvádzajú údaje **za bežné účtovné obdobie**. Ak existuje údaj na porovnanie, uvádzajú sa údaje aj z predchádzajúceho účtovného obdobia.

Číselné údaje v súvahe, výkaze ziskov a strát a poznámkach účtovných jednotiek všetkých veľkostných skupín sa uvádzajú **v celých eurách**. Sumy v poznámkach malej a veľkej účtovnej jednotky sa uvádzajú v celých eurách, ak sa tak rozhodne účtovná jednotka, môžu sa sumy uvádzať v eurách so zaokrúhlením na dve desatinné miesta.

Obsahové vymedzenie položiek súvahy a výkazu ziskov a strát individuálnej účtovnej závierky nadväzuje na príslušné účty z rámcovej účtovej osnovy a účty vytvorené účtovnou jednotkou v účtovnom rozvrhu. Účtovná jednotka si totiž podľa vlastných potrieb môže vytvoriť syntetické súvahové účty majetku, záväzkov a vlastného imania, ktoré si uvedie v účtovom rozvrhu (nesmie však vytvárať syntetické účty nákladov a výnosov). Táto možnosť účtovnej jednotky je v súvahe zohľadnená tak, že v číselnom označení účtu je na treťom mieste uvedené písmeno „X“, napr. 01X. V jednotlivých súčastiach účtovnej závierky sa požadujú uvádzať aj analytické informácie, ktoré účtovná jednotka zabezpečuje prostredníctvom analytických účtov. V súvahe a vo výkaze ziskov a strát sa takéto účty označujú písmenom „A“ za číslom účtu, napr. 091A. (Šlosárová, 2014) Obsah jednotlivých položiek je predpísaný tým, že pri každej položke je uvedené, ktoré účty rámcovej účtovej osnovy sa v tejto položke vykazujú, napr. Daňové pohľadávky a dotácia (341, 342, 343, 345, 346, 347) - /391A/.

Pre správne zostavenie súvahy, výkazu ziskov a strát a poznámok treba poznať požiadavky, ktoré na ich zostavenie súčasne kladie tak zákon o účtovníctve, postupy účtovania ako aj opatrenia k účtovnej závierke pre jednotlivé veľkostné skupiny účtovných jednotiek.

Výklad týkajúci sa jednotlivých súčastí účtovnej závierky zameriavame na malé účtovné jednotky a veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu. Jednotlivým súčastiam účtovnej závierky mikro účtovnej jednotky sa venujeme iba okrajovo na konci každej podkapitoly vzhľadom na to, že požiadavky na zostavenie účtovnej závierky mikro účtovnej jednotky sú značne zjednodušené.

8.4.2 Súvaha podľa slovenskej účtovnej legislatívy

Súvaha v SR je **formalizovaný** prehľad majetku účtovnej jednotky v členení na druhy majetku (strana aktív) a zdroje majetku (strana pasív) v peňažnom vyjadrení k určitému dátumu. (Šlosárová a Blahušiaková, 2017) Deň, ku ktorému sa zostavuje súvaha sa nazýva **súvahový deň**.

Základnou funkciou súvahy je pravidelne informovať o finančnej situácii účtovnej jednotky, ktorá je determinovaná tromi základnými zložkami: **majetkom, záväzkami a vlastným imanom**. Definície týchto pojmov nájdeme v zákone o účtovníctve.

Zo štruktúry súvahy je zrejmé, že z dvoch foriem súvahy (horizontálnej a vertikálnej), ktoré smernica členským krajinám ponúka, sa v SR uplatňuje **horizontálna forma súvahy**. Horizontálna forma súvahy vychádza z rozšírenej bilančnej rovnice:

$$\text{MAJETOK} = \text{VLASTNÉ IMANIE} + \text{ZÁVÄZKY}$$

Horizontálna forma súvahy znamená také formálne usporiadanie súvahových položiek majetku a zdrojov majetku, že sa oddelene vykazuje majetok a oddelene sa vykazujú zdroje majetku v členení na vlastné imanie a záväzky, pričom priamo v súvahe sa vyčísľuje celková suma majetku a celková suma zdrojov majetku. Celková suma majetku a celková suma zdrojov majetku sa musia rovnať, čo vyplýva zo skutočnosti, že v súvahe sa na majetok pozeráme z dvoch hľadísk: z hľadiska **formy**, v ktorej sa majetok nachádza a z hľadiska **zdrojov, z ktorých majetok pochádza**. Táto rovnosť majetku a zdrojov, z ktorých bol majetok obstaraný, je kľúčová pre pochopenie podvojného účtovníctva.

Súvahová položka je jeden riadok v súvahe, t. j. slovné označenie určitého druhu majetku alebo zdroja majetku vrátane peňažnej sumy. Len samotná peňažná suma sa nazýva **súvahový stav**.

Pri členení majetku v súvahe je uplatnená **kombinácia týchto hľadísk** (Šlosárová, 2014):

- hľadiska **účelu obstarania** – na strane aktív sa majetok vykazuje v základnom **členení na neobežný a obežný majetok**, členenie majetku na neobežný a obežný súvisí s prevádzkovým cyklom účtovnej jednotky;
- hľadiska **charakteru (podstaty)** - majetok sa člení na **nehmotný majetok, hmotný majetok, finančný majetok a pohľadávky**;
- **časového** hľadiska – majetok sa člení na **dlhodobý a krátkodobý**, pričom hranicou pri členení majetku na dlhodobý a krátkodobý majetok je jeden rok;
- hľadiska **likvidnosti** – podľa likvidnosti sa majetok člení od najmenej likvidného majetku po najlikvidnejší. Likvidnosť majetku je schopnosť jeho premeny na peňažné prostriedky alebo ekvivalenty peňažných prostriedkov.

Na základe kombinácie všetkých uvedených hľadísk členenia majetku je vytvorená **vertikálna štruktúra súvahy na strane aktív**, t. j. poradie vykazovania jednotlivých súvahových položiek. Určujúce je členenie majetku vo vzťahu k účelu obstarania majetku, nasleduje členenie majetku podľa charakteru a z časového hľadiska, ktoré sa prelína s členením

majetku podľa likvidnosti. (Šlosárová, 2014) Pohľadávky sa v súvahe vykazujú podľa zostatkovej doby ich splatnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Časť dlhodobej pohľadávky, ktorá je splatná v nasledujúcom účtovnom období, sa v súvahe vyказuje ako krátkodobá pohľadávka.

V súvahe majetok dopĺňajú účty časového rozlíšenia, ktoré sú účtami pohľadávok a uvádzajú sa na konci strany aktív.

Zdroje majetku sa v súvahe vykazujú na strane pasív v základnom členení na **vlastné imanie** a **záväzky**. Toto členenie vyjadruje, v akej výške je majetok krytý vlastným zdrojom a v akej výške cudzími zdrojmi, t. j. toto členenie vysvetľuje pôvod majetku. Vlastné imanie predstavuje nároky vlastníkov na majetok. Záväzky predstavujú právne nároky veriteľov na majetok.

Pri vykazovaní záväzkov v súvahe je uplatnená **kombinácia týchto hľadísk** (Šlosárová, 2014):

- hľadiska **charakteru** – záväzky sa členia na rezervy, záväzky z obchodného styku, bankové úvery, krátkodobé finančné výpomoci;
- hľadiska **splatnosti** – záväzky sa členia na **krátkodobé** a **dlhodobé**.

V súvahe sa záväzky vykazujú podľa zostatkovej doby ich splatnosti ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Časť dlhodobého záväzku, ktorá je splatná v nasledujúcom účtovnom období, sa v súvahe vyказuje ako krátkodobý záväzok.

Na základe kombinácie všetkých uvedených hľadísk členenia zdrojov majetku je vytvorená **vertikálna štruktúra súvahy na strane pasív**. Určujúce je členenie zdrojov majetku na vlastné imanie a záväzky. (Šlosárová, 2014) Nasleduje členenie záväzkov podľa splatnosti a v rámci toho je aplikované hľadisko členenia záväzkov podľa charakteru.

V súvahe záväzky dopĺňajú účty časového rozlíšenia, ktoré sú účtami záväzkov a vyказujú sa na konci strany pasív.

Strana aktív		Súvaha k	Strana pasív	
A.	Neobežný majetok		A.	Vlastné imanie
A.I.	Dlhodobý nehmotný majetok		A.I.	Základné imanie
A.II.	Dlhodobý hmotný majetok		A.II.	Emisné ážio
A.III.	Dlhodobý finančný majetok		A.III.	Ostatné kapitálové fondy
B.	Obežný majetok		A.IV.	Zákonné rezervné fondy
B.I.	Zásoby		A.V.	Ostatné fondy zo zisky
B.II.	Dlhodobé pohľadávky		A.VI.	Oceňovacie rozdiely z precenenia
B.III.	Krátkodobé pohľadávky		A.VII.	Výsledok hospodárenia minulých rokov
B.IV.	Krátkodobý finančný majetok		A.VIII.	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení
B.V.	Finančné účty		B.	Záväzky
			B.I.	Dlhodobé záväzky
			B.II.	Dlhodobé rezervy

	B.III. Dlhodobé bankové úvery
	B.IV. Krátkodobé záväzky
	B.V. Krátkodobé rezervy
	B.VI. Bežné bankové úvery
	B.VII. Krátkodobé finančné výpomoci
C. Časové rozlíšenie	C. Časové rozlíšenie
SPOLU MAJETOK	SPOLU VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY

Schéma č.8.3: Obsah a vertikálna štruktúra súvahy zostavenej v horizontálne forme

Okrem vertikálnej štruktúry súvahy, **má súvaha aj svoju horizontálnu štruktúru**, ktorá súvisí s oceňovaním jednotlivých druhov majetku a zdrojov majetku a súvisí s vykazovaním údajov v jednotlivých stĺpcoch súvahy.

V súvahe na **strane aktív** sú tieto stĺpce:

Označenie	STRANA AKTÍV	Číslo riadku	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
a	b	c	1	Brutto – časť 1 Netto 2 Korekcia - časť 2	Netto 3

Schéma č. 8.4: Horizontálna štruktúra súvahy na strane aktív

Bežného účtovného obdobia sa týkajú tieto stĺpce:

- **stĺpec 1 Brutto – časť 1** – vykazuje sa tu obstarávacía cena majetku, vlastné náklady, menovitá hodnota či reálna hodnota majetku v čase, keď majetok účtovná jednotka nadobudla;
- **stĺpec 1 Korekcia – časť 2** – vykazujú sa tu oprávky a opravné položky ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka;
- **stĺpec 2 Netto** – vykazuje sa tu rozdiel medzi hodnotami brutto a korekcia.

Bezprostredne predchádzajúceho účtovného obdobia sa týka **stĺpec 3 Netto** - vykazuje sa tu iba hodnota **netto, t. j. účtovná hodnota majetku**, ktorá musí nadväzovať na stav v súvahe za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie, čo predstavuje aplikáciu **zásady bilančnej kontinuity** v praxi. V súvahe na **strane pasív** sú tieto stĺpce:

Označenie	STRANA PASÍV	Číslo riadku	Bežné účtovné obdobie	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
a	b	c	4	5

Schéma č. 8. 5: Horizontálna štruktúra súvahy na strane pasív

Na rozdiel od strany aktív, na strane pasív sa vykazujú len údaje za bežné účtovné obdobie v **stĺpci 4** a za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie v **stĺpci 5**.

V učebnici sa venujeme iba súvahe malej a veľkej účtovnej jednotky a subjektu verejného záujmu. Mikro účtovná jednotka zostavuje súvahu rovnako v horizontálnej forme. Súvaha mikro účtovnej jednotky je výrazne jednoduchšia, čomu zodpovedá i jednoduchšia vertikálna štruktúra súvahy, súvahové položky sú viac agregované. Súvaha mikro účtovnej jednotky iba má 45 riadkov v porovnaní so súvahou malej a veľkej účtovnej jednotky a subjektu verejného záujmu, ktorá je veľmi rozsiahla, má 145 riadkov. V súvahe mikro účtovnej jednotky sa osobitne nevykazujú účty časového rozlíšenia, ale vykazujú sa spolu s ostatnými dlhodobými alebo krátkodobými pohľadávkami alebo s ostatnými dlhodobými alebo krátkodobými záväzkami. Rovnako i horizontálna štruktúra súvahy mikro účtovnej jednotky je značne redukovaná, čo súvisí s tým, že na strane aktív sa vykazuje majetok za bežné i bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie v netto ocenení, v ktorom sú zahrnuté oprávky i opravné položky.

8.4.3 Výkaz ziskov a strát podľa slovenskej účtovnej legislatívy

Výkaz ziskov a strát v SR je **formalizovaný** prehľad výnosov a nákladov účtovnej jednotky za určité obdobie v peňažnom vyjadrení v požadovanom členení tak, aby bolo zrejmé, ako výsledok hospodárenia za toto účtovné obdobie vznikol. (Šlosárová a Blahušiaková, 2017)

Úlohou výkazu ziskov a strát je vysvetliť ako výsledok hospodárenia za účtovné obdobie vznikol, z akých výnosov a nákladov výsledok hospodárenia pozostáva. Definície pojmov výnosy, náklady a výsledok hospodárenia nájdeme v zákone o účtovníctve. Keďže výkaz ziskov a strát podrobne vysvetľuje jedinou súvahovú položku „Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení“, zvykne sa považovať za doplnkový výkaz k výkazu súvahy. **Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie (bežné aj bezprostredne predchádzajúce) po zdanení vykázaný v súvahe sa musí rovnať výsledku hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení vykázanému vo výkaze ziskov a strát.** Na rozdiel od súvahy, ktorá vyjadruje stav majetku, záväzkov a vlastného imania ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, údaje vo výkaze ziskov a strát sú vyčíslené **narastajúcim spôsobom** od začiatku daného účtovného obdobia.

Funkciou výkazu ziskov a strát je poskytnúť používateľom **informácie o výnosnosti účtovnej jednotky** za určité obdobie, t. j. o schopnosti účtovnej jednotky zhodnotiť zdroje účtovnej jednotky za účtovné obdobie. Východiskom pre meranie výnosnosti je výsledok hospodárenia dosiahnutý v danom účtovnom období. Keďže výsledok hospodárenia sa vyčísľuje na **akruálnom princípe**, je zrejmé, že na výšku výsledku hospodárenia nemá vplyv pohyb peňažných prostriedkov, ktorý sa na náklady a výnosy vzťahuje. V tomto zmysle je výsledok hospodárenia prezentovaný vo výkaze ziskov a strát komplexným ukazovateľom výnosnosti účtovnej jednotky za účtovné obdobie.

Výsledkom hospodárenia môže byť **zisk** alebo **strata**. **Výsledok hospodárenia po zdanení daňou z príjmov je účtovný výsledok hospodárenia**, ktorým môže byť **účtovný zisk** alebo **účtovná strata**. Ak sú v účtovnom období, za ktoré sa zostavuje účtovná závierka **výnosy vyššie ako náklady**, účtovná jednotka dosiahla **účtovný zisk**. V opačnom prípade, t. j. ak v účtovnom období, za ktoré sa zostavuje účtovná závierka sú **výnosy nižšie ako náklady**, účtovná jednotka dosiahla **účtovnú stratu**.

Jeden riadok vo výkaze ziskov a strát je **výsledková položka**, t. j. slovné označenie určitého nákladu alebo výnosu vrátane peňažnej sumy. Len samotná peňažná suma sa nazýva **výsledkový stav**. Nie každá výsledková položka sa rovná len jednému syntetickému, resp.

analytickému účtu. Väčšinou sa rovnorodé skupiny účtov vykazujú v jednom riadku a niektoré riadky vo výkaze ziskov a strát sú súčtové.

Z usporiadania výsledkových položiek vo výkaze ziskov a strát je zrejmé, že v SR sa uplatňuje **horizontálna forma** výkazu ziskov a strát, t. j. oddelene sa vykazujú náklady a oddelene výnosy. Vo vzore výkazu ziskov a strát sa nenachádza celková suma nákladov a celková suma výnosov.

Náklady sa vo výkaze ziskov a strát **členia podľa nákladových druhov**. Druhovú členenie nákladov vyjadruje prvotnú (druhovú) formu nákladov pri ich vstupe do činnosti účtovnej jednotky z externého prostredia. Za základné nákladové druhy sa považujú napr. spotreba materiálu, spotreba energie, spotreba služieb, mzdové a ostatné osobné náklady, odpisy, finančné náklady.

Vo výkaze ziskov a strát sa výsledok hospodárenia zisťuje v členení na:

- výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti a
- výsledok hospodárenia z finančnej činnosti.

Hospodárska činnosť je prevádzková činnosť, ktorá súvisí s predmetom podnikania účtovnej jednotky, činnosť vykonávaná na podporu prevádzkovej činnosti a súvisí s hospodárskou činnosťou okrem finančných činností.

Finančná činnosť je činnosť, ktorá súvisí s finančnými operáciami.

Súčasťou výkazu ziskov a strát sú aj dva ukazovatele:

- **čistý obrat** (je jedným z troch veľkostných kritérií, ktoré sa používajú pri posudzovaní rôznych povinností účtovnej jednotky podľa zákona o účtovníctve, jeho definícia sa nachádza v zákone o účtovníctve);
- **pridaná hodnota** (v právnej úprave nie je definovaná, predstavuje výsledok z realizácie vlastných výkonov).

Výkaz ziskov a strát má svoju vertikálnu i horizontálnu štruktúru. **Vertikálna štruktúra** je daná poradím vykazovania jednotlivých výsledkových položiek, pričom sa rešpektuje členenie výsledku hospodárenia na výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti a výsledok hospodárenia z finančnej činnosti.

Označenie	Text
a	b
*	Čistý obrat
**	Výnosy z hospodárskej činnosti spolu
**	Náklady na hospodársku činnosť spolu
***	Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti (+/-)
*	Pridaná hodnota
**	Výnosy z finančnej činnosti spolu
**	Náklady na finančnú činnosť spolu
***	Výsledok hospodárenia z finančnej činnosti (+/-)
****	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením (+/-)
****	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení (+/-)

Schéma č. 8.6: *Vertikálna štruktúra výkazu ziskov a strát v zjednodušenej podobe*

Horizontálna štruktúra súvisí s usporiadaním stĺpcov a s oceňovaním jednotlivých výsledkových položiek za bežné účtovné obdobie i za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie.

Označenie	Text	Číslo	Skutočnosť	
		riadku	Bežné účtovné obdobie	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
a	b	c	1	2

Schéma č.8.7: *Horizontálna štruktúra výkazu ziskov a strát*

V učebnici sa venujeme iba výkazu zisku a strát malej a veľkej účtovnej jednotky a subjektu verejného záujmu. Mikro účtovná jednotka zostavuje výkaz ziskov a strát rovnako v horizontálnej forme. Vertikálna štruktúra výkazu ziskov a strát v zmysle usporiadania výsledkových položiek je takmer totožná s vertikálnou štruktúrou výkazu ziskov a strát malej a veľkej účtovnej jednotky a subjektu verejného záujmu. Výkaz ziskov a strát mikro účtovnej jednotky neobsahuje napr. ekonomický ukazovateľ čistý obrat. Oproti výkazu ziskov a strát malej a veľkej účtovnej jednotky neobsahuje položky, pre ktoré nemá náplň, napr. položku „Daň z príjmov odložená“, pretože v účtovníctve mikro účtovnej jednotky sa o odloženej dani neučtuje. Mnohé výsledkové položky sú inak agregované. Výsledkom týchto rozdielov je to, že výkaz ziskov a strát má iba 39 riadkov, pričom výkaz ziskov a strát malej a veľkej účtovnej jednotky a subjektu verejného záujmu je podstatne rozsiahlejší, má 61 riadkov. Horizontálna štruktúra výkazu ziskov a strát je rovnaká v účtovných jednotkách všetkých veľkostných skupinách.

8.4.4 Poznámky podľa slovenskej účtovnej legislatívy

Pre používateľov informácií účtovnej závierky predstavujú poznámky dôležitý zdroj informácií, ktorý prispieva k objasneniu účtovných pravidiel zodpovedných za číselné údaje prezentované v účtovných výkazoch.

V **poznámkach** ako tretej neoddeliteľnej súčasti účtovnej závierky **účtovných jednotiek všetkých veľkostných skupín** sa podľa **zákona o účtovníctve** uvádzajú:

- informácie, ktoré vysvetľujú a dopĺňajú údaje v súvahe a výkaze ziskov a strát, prípadne ďalšie výkazy (napr. prehľad zmien vlastného imania a prehľad peňažných tokov) a údaje, ktoré ich vysvetľujú a dopĺňajú;
- informácie, ktoré sa týkajú použitia účtovných zásad a účtovných metód;
- ďalšie informácie, podľa požiadaviek zákona o účtovníctve;
- informácie o skutočnostiach, ktoré ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka, nevykazuje v ostatných súčiastiach účtovnej závierky, ale ich dôsledky menia významným spôsobom pohľad na finančnú situáciu účtovnej jednotky;
- informácie o zmene účtovných zásad a účtovných metód;
- informácie o tom, že účtovná jednotka zostavila účtovnú závierku tak, aby poskytla verný a pravdivý obraz v prípade, že zistila, že v účtovnom období pôvodne použité účtovné zásady a účtovné metódy sú nezlučiteľné s požiadavkou verného a pravdivého zobrazenia;

- informácie o tom, že účtovná jednotka v prípade, že má informácie o skutočnosti, ktorá jej zabráňuje alebo ju obmedzuje nepretržite pokračovať v činnosti, použila tomu zodpovedajúci spôsob účtovania.

Poznámky účtovných jednotiek sa od seba svojím rozsahom i obsahom navzájom líšia v závislosti od toho či ich zostavuje mikro účtovná jednotka, malá účtovná jednotka alebo veľká účtovná jednotka a subjekt verejného záujmu. Najrozsiahlejšie poznámky sa prirodzene vyžadujú od veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu, menej podrobné poznámky sa vyžadujú od malých účtovných jednotiek a najmenej podrobné poznámky sa požadujú od mikro účtovných jednotiek.

Z dôvodu, že poznámky účtovnej závierky veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu sú najkomplexnejšie, budeme sa v učebnici venovať najmä poznámkam účtovnej závierky veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu. Poznámkam malých účtovných jednotiek a mikro účtovných jednotiek sa budeme venovať len okrajovo.

Veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu musia podľa zákona o účtovníctve v poznámkach navyše uvádzať aj informácie o sume vzniknutých nákladov voči audítorovi v členení na náklady za overenie účtovnej závierky, uisťovacie audítorské služby, daňové poradenstvo a ostatné neaudítorské služby.

Opatrenie k účtovnej závierke veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu obsahuje množstvo požiadaviek na informácie, ktoré sa majú v poznámkach uviesť. K **všeobecným požiadavkám**, ktoré sú na poznámky kladené patria:

- informácie uvedené v poznámkach musia byť **užitočné, významné, zrozumiteľné, porovnateľné a spoľahlivé**. Informácie v poznámkach sa uvádzajú z pohľadu významnosti, pričom informácie, ktoré nie sú významné sa môžu zoskupovať;
- v poznámkach sa uvádzajú informácie, o ktorých sa účtovná jednotka dozvedela **do dňa zostavenia individuálnej účtovnej závierky** a má pre tieto informácie **obsahovú náplň ustanovenú týmto opatrením v prílohe č. 1**;
- v poznámkach sa môžu uvádzať i informácie **nad rámec ustanovenej obsahovej náplne**;
- d ďalšie informácie** sa v poznámkach uvádzajú **vždy**, ak sú potrebné na zabezpečenie **verného a pravdivého obrazu**;
- ak je to možné, informácie sa uvádzajú **v tabuľkovej forme**, pričom sa uvádzajú informácie **za bežné účtovné obdobie**. Ak existuje údaj na porovnanie, uvádzajú sa údaje aj z predchádzajúceho účtovného obdobia;
- k súvahe a k výkazu ziskov a strát sa uvádzajú informácie v poznámkach podľa poradia vykazovaných položiek a s označením popisovaných položiek. Ak ide o rozpis podľa meny uvedie sa aj označenie meny.

Obsahovú náplň poznámok účtovnej závierky veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu tvoria:

- všeobecné informácie o účtovnej jednotke,
- informácie o prijatých postupoch,
- informácie, ktoré vysvetľujú a dopĺňajú položky súvahy,
- informácie, ktoré vysvetľujú a dopĺňajú položky výkazu ziskov strát,
- informácie o iných aktívach a iných pasívach,
- udalosti, ktoré nastali po dni, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka,
- ostatné informácie,
- prehľad o pohybe vlastného imania a

- prehľad peňažných tokov.

Zásadným rozdielom medzi obsahovou náplňou poznámok malých účtovných jednotiek a mikro účtovných jednotiek oproti obsahovej náplni poznámok veľkých účtovných jednotiek a subjektov verejného záujmu je, že malé účtovné jednotky ani mikro účtovné jednotky **nezostavujú** prehľad o pohybe vlastného imania a prehľad peňažných tokov.

Prehľad o pohybe vlastného imania zobrazuje zmenu vo vlastnom imaní účtovnej jednotky medzi dvomi účtovnými závierkami a čím bola spôsobená. V tabuľkovej forme sa uvádza zobrazenie pohybu vo vlastnom imaní vrátane zobrazenia pohybu v oceňovacích rozdieloch vykázaných vo vlastnom imaní z dôvodu ocenenia reálnou hodnotou počas účtovného obdobia. Pretože prehľad o pohybe vlastného imania v rámci riadnej účtovnej závierky porovnáva zmenu stavu medzi dvomi po sebe nasledujúcimi riadnymi účtovnými závierkami, skladá sa z dvoch prehľadov. Jeden prehľad zobrazuje zmenu stavu vlastného imania za účtovné obdobie a druhý prehľad za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie. Napriek tomu, že opatrenie nevyžaduje, iba v prípade, ak je to možné, odporúča tabuľkovú formu prezentovania informácií v poznámkach v rámci všeobecných požiadaviek, tabuľková forma je v prípade prehľadu o pohybe vlastného imania povinná, pričom štruktúra tabuľky nie je predpísaná, účtovná jednotka si ju vypracuje sama. Častá podoba tabuľky je taká, že riadky predstavujú jednotlivé položky vlastného imania (základné imanie, emisné ážio, ostatné kapitálové fondy, zákonné rezervné fondy, ostatné fondy zo zisku, oceňovacie rozdiely z precenenia, výsledok hospodárenia minulých rokov a výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení) a stĺpce tabuľky predstavujú stav jednotlivých položiek vlastného imania na začiatku a na konci účtovného obdobia vrátane zmien, ktoré spôsobili zmenu stavu, t. j. prírastky, úbytky a presuny.

V **prehľade peňažných tokov** sa uvádzajú informácie o peňažných tokoch, ktorými sú príjmy a výdavky **peňažných prostriedkov** a prírastky a úbytky **peňažných ekvivalentov**, pričom peňažné toky sa členia na **peňažné toky z prevádzkovej činnosti, investičnej činnosti a finančnej činnosti**. Pri vykazovaní peňažných tokov z prevádzkovej činnosti sa môže použiť priama alebo nepriama metóda. Pri vykazovaní peňažných tokov z investičnej činnosti a finančnej činnosti sa môže použiť iba priama metóda. Zásady zostavenia prehľadu peňažných tokov v SR sú prevzaté z IAS 7 Výkaz o peňažných tokoch, preto medzi výkazom o peňažných tokoch zostaveným podľa IFRS a prehľadom peňažných tokov zostaveným v súlade so slovenskou účtovnou legislatívou nie sú zásadné rozdiely. Z obsahovej stránky sme sa výkazom o peňažných tokoch zaoberali v podkapitole 8.3.6 *Výkaz o peňažných tokoch za obdobie podľa IFRS*.

8.5. Komparatívna analýza finančného výkazníctva podľa IFRS a ukrajinských národných štandardov

Finančné výkazníctvo predstavuje kľúčový nástroj na sumarizáciu a prezentáciu informácií o finančnej situácii, výkonnosti a peňažných tokoch subjektu hospodárenia. Na Ukrajine sa finančné výkazy zostavujú v súlade s národnými účtovnými štandardmi a so Zákonom Ukrajiny *O účtovníctve a finančnom výkazníctve na Ukrajine*. Zároveň je zoznam základných finančných výkazov univerzálny a vo všeobecnosti zodpovedá medzinárodnej praxi: subjekty hospodárenia zostavujú súvahu (výkaz o finančnej situácii), výkaz finančných výsledkov (výkaz ziskov alebo strát a ostatného súhrnného výsledku), výkaz peňažných tokov, výkaz zmien vo vlastnom imaní a poznámky k finančným výkazom. Na úrovni zloženia finančných výkazov je tak ukrajinský systém koncepcne zosúladený s požiadavkami Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva (IFRS).

Napriek formálnej univerzálnosti súboru finančných výkazov sa však rozdiely medzi IFRS a ukrajinskými národnými štandardmi prejavujú v metodologických prístupoch k tvorbe ukazovateľov, v ich štruktúre, oceňovaní a v rozsahu zverejňovaných informácií. Tieto rozdiely vyplývajú z odlišnej koncepcnej orientácie účtovných systémov.

Národný účtovný systém Ukrajiny sa formoval s ohľadom na historické, právne a ekonomické špecifiká vývoja krajiny a tradične je orientovaný na uspokojovanie potrieb verejných orgánov, najmä v oblasti zdaňovania, štatistiky a finančnej kontroly. IFRS naopak sledujú odlišný cieľ: ich hlavným účelom je poskytovať užitočné, relevantné a spoľahlivé informácie širokému okruhu používateľov, predovšetkým investorom, veriteľom a ostatným účastníkom finančných trhov. Tento rozdiel v cieľovej skupine používateľov determinuje rozdielnú mieru flexibility a ekonomickej orientácie finančného výkazníctva.

Jedným z kľúčových rozdielov je koncepcný prístup k zostavovaniu finančných výkazov. IFRS vychádzajú z Koncepcného rámca finančného výkazníctva, ktorý vymedzuje cieľ finančného výkazníctva, kvalitatívne charakteristiky finančných informácií, prvky finančných výkazov a princípy ich uznávania a oceňovania. Ukrajinské národné štandardy síce obsahujú viaceré podobné ustanovenia, avšak sú menej systematicky vybudované na koncepcnej úrovni a viac sa zameriavajú na reguláciu konkrétnych účtovných pravidiel a postupov zaznamenávania hospodárskych operácií.

Rozdiely možno pozorovať aj v štruktúre finančných výkazov. Podľa IFRS je štruktúra jednotlivých výkazov flexibilnejšia: štandardy stanovujú minimálne požiadavky a umožňujú subjektu hospodárenia samostatne určovať položky a medzisúčty s prihliadnutím na princíp významnosti. Ukrajinské národné štandardy naopak predpokladajú presne definované formy finančných výkazov a pevne stanovený zoznam položiek, čo obmedzuje priestor pre profesionálny úsudok, ale zabezpečuje jednotnosť a vnútornú porovnateľnosť finančného výkazníctva.

Významné rozdiely existujú aj v prístupoch k oceňovaniu aktív a záväzkov. IFRS vo veľkej miere využívajú koncept reálnej hodnoty, ktorý umožňuje komplexnejšie zobrazenie aktuálnej finančnej situácie subjektu hospodárenia, najmä v podmienkach aktívnych trhov. V ukrajinských národných štandardoch prevažuje oceňovanie v historických (obstarávacích) cenách, pričom používanie reálnej hodnoty je obmedzené a prísne regulované. Tento prístup zvyšuje stabilitu vykazovaných údajov, avšak znižuje citlivosť finančných výkazov na zmeny trhových podmienok.

Rozdiely sa týkajú aj uznávania výnosov a nákladov. IFRS sú založené na aktuálnom princípe a na koncepciách kontroly a prenosu rizík a úžitkov, čo je osobitne zreteľné v štandardoch upravujúcich uznávanie výnosov. Ukrajinské národné štandardy, hoci formálne dodržiavajú aktuálny princíp, sú v praxi často orientované na právnu formu hospodárskych operácií, čo môže viesť k rozdielom v načasovaní uznania finančných výsledkov.

Osobitnú pozornosť si zasluhujú aj rozdiely v rozsahu a hĺbke zverejňovaných informácií v poznámkach k finančným výkazom. IFRS vyžadujú rozsiahle zverejňovanie účtovných politík, kľúčových manažérskych úsudkov, odhadov a rizík súvisiacich s činnosťou subjektu hospodárenia. Ukrajinské štandardy stanovujú podstatne užší rozsah zverejnení, čo obmedzuje informačnú hodnotu finančných výkazov pre externých používateľov.

Na záver možno konštatovať, že napriek identickému zoznamu základných finančných výkazov na Ukrajine a podľa IFRS existujú medzi týmito systémami určité rozdiely v metodológii tvorby ukazovateľov, prístupoch k oceňovaniu, štruktúre výkazov a požiadavkách na zverejňovanie informácií. Finančné výkazníctvo zostavené podľa IFRS je výraznejšie orientované na ekonomickú podstatu transakcií, profesionálny úsudok a potreby

medzinárodných používateľov, zatiaľ čo ukrajinské národné štandardy zabezpečujú viac formalizovaný a regulovaný prístup zameraný na vnútorné potreby ekonomiky a verejnej regulácie.

8.6 Účtovná zvierka – príklady

Príklad 8.1: Výkaz o finančnej situácii zostavený v horizontálnej forme v súlade s IFRS

Účtovná jednotka ABC, a. s. so sídlom v Košiciach sa zaoberá výrobou papiera a celulózy a výrobou výrobkov z papiera a celulózy. Účtovným obdobím účtovnej jednotky ABC, a. s. je kalendárny rok. Sumy pri dlhodobom majetku sú uvádzané po odpočítaní oprávok a opravných položiek, sumy pri krátkodobom majetku sú uvádzané po odpočítaní opravných položiek. K 31. 12. X5 mala účtovná jednotka takýto stav majetku, záväzkov a vlastného imania:

Majetok a zdroje majetku	tis. €	Položka vo výkaze o finančnej situácii
Softvér	1 300	
Budovy prevádzky	250 000	
Stroje a zariadenia	811 000	
Dopravné prostriedky	12 000	
Nábytok	1 000	
Budova obstaraná formou lízingu (lízingová zmluva je uzatvorená na 40 rokov)	40 000	
Materiál	30 000	
Nedokončená výroba	4 000	
Polotovary vlastnej výroby	3 000	
Hotové výrobky	10 000	
Pohľadávky z predaja vlastných výrobkov	95 000	
Poskytnuté preddavky	1 000	
Pokladničná hotovosť	700	
Prostriedky na bankových účtoch	33 000	
Základné imanie	253 000	
Zákonný rezervný fond	48 000	
Štatutárne fondy	36 000	
Ostatné vklady nezvyšujúce základné imanie	3 000	
Nerozdelený zisk	600 000	

Lízingový záväzok so splatnosťou nad 1 rok	35 000	
Lízingový záväzok so splatnosťou do 1 roka	1 000	
Bankový úver od Slovenskej sporiteľne so splatnosťou do 12 mesiacov	6 000	
Bankový úver od UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia so splatnosťou 36 mesiacov	14 000	
Odložený daňový záväzok	85 000	
Dlhodobá rezerva na rekultiváciu skládky	96 000	
Rezerva na nevyčerpané dovolenky	2 000	
Závazky voči dodávateľom	100 000	
Závazky voči zamestnancom	11 000	
Daň z príjmov	2 000	

Úloha: Pri každom druhu majetku a zdrojov majetku stanovte akú súvahovú položku predstavuje vo výkaze o finančnej situácii. Zostavte výkaz o finančnej situácii účtovnej jednotky ABC, a. s. k 31. 12. X5.

Riešenie: Predkladané riešenie je jednou z možností ako pomenovať i usporiadať položky výkazu o finančnej situácii a následne zostaviť výkaz o finančnej situácii.

Majetok a zdroje majetku	tis. €	Položka vo výkaze o finančnej situácii
Softvér	1 300	Nehmotný majetok
Budovy prevádzky	250 000	Pozemky, budovy a zariadenia
Stroje a zariadenia	811 000	Pozemky, budovy a zariadenia
Dopravné prostriedky	12 000	Pozemky, budovy a zariadenia
Nábytok	1 000	Pozemky, budovy a zariadenia
Budova obstaraná formou lízingu (lízingová zmluva je uzatvorená na 40 rokov)	40 000	Dlhodobý majetok s právom na užívanie
Materiál	30 000	Zásoby
Nedokončená výroba	4 000	Zásoby
Polotovary vlastnej výroby	3 000	Zásoby
Hotové výrobky	10 000	Zásoby

Pohľadávky z predaja vlastných výrobkov	95 000	Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky
Poskytnuté preddavky	1 000	Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky
Pokladničná hotovosť	700	Peniaze a peňažné ekvivalenty
Prostriedky na bankových účtoch	33 000	Peniaze a peňažné ekvivalenty
Základné imanie	253 000	Základné imanie
Zákonný rezervný fond	48 000	Ostatné súčasti vlastného imania
Štatutárne fondy	36 000	Ostatné súčasti vlastného imania
Ostatné vklady nezvyšujúce základné imanie	3 000	Ostatné súčasti vlastného imania
Nerozdelený zisk	600 000	Nerozdelený zisk
Lízingový záväzok so splatnosťou nad 1 rok	35 000	Lízingové záväzky (dlhodobé)
Lízingový záväzok so splatnosťou do 1 roka	1 000	Lízingové záväzky (krátkodobé)
Bankový úver od Slovenskej sporiteľne so splatnosťou do 12 mesiacov	6 000	Úvery a pôžičky (krátkodobé)
Bankový úver od UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia so splatnosťou 36 mesiacov	14 000	Úvery a pôžičky (dlhodobé)
Odložený daňový záväzok	85 000	Odložený daňový záväzok
Dlhodobá rezerva na rekultiváciu skládky	96 000	Rezervy (dlhodobé)
Rezerva na nevyčerpané dovolenky	2 000	Rezervy (krátkodobé)
Záväzky voči dodávateľom	100 000	Záväzky z obchodného styku a ostatné záväzky
Záväzky voči zamestnancom	11 000	Záväzky z obchodného styku a ostatné záväzky
Daň z príjmov	2 000	Záväzky zo splatnej dane z príjmu

ABC, a. s.

INDIVIDUÁLNY VÝKAZ O FINANČNEJ SITUÁCII k 31. decembru X5

<i>V tis. €</i>	<i>Poznámky</i>	<i>31. december X5</i>	<i>31. december X4</i>
Aktíva			

<i>Dlhodobý majetok</i>		1 115 300	1 134 600
Pozemky, budovy a zariadenia	12	1 074 000	1 090 000
Dlhodobý majetok s právom na užívanie	25	40 000	43 000
Nehmotný majetok	13	1 300	1 600
<i>Krátkodobý majetok</i>		176 700	97 400
Zásoby	15	47 000	35 000
Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky	16	96 000	37 400
Peniaze a peňažné ekvivalenty	17	33 700	25 000
AKTÍVA CELKOM		1 292 000	1 232 000
Vlastné imanie a záväzky			
<i>Vlastné imanie</i>			
Základné imanie	18	253 000	253 000
Nerozdelený zisk		600 000	550 000
Ostatné súčasti vlastného imania	19	87 000	87 000
VLASTNÉ IMANIE CELKOM		940 000	890 000
<i>Dlhodobé záväzky</i>		230 000	225 000
Úvery a pôžičky	21	14 000	16 000
Lízingové záväzky	25	35 000	36 000
Odložený daňový záväzok	22	85 000	88 000
Rezervy	23	96 000	85 000
<i>Krátkodobé záväzky</i>		122 000	117 000
Záväzky z obchodného styku a ostatné záväzky	24	111 000	107 500
Úvery a pôžičky	21	6 000	5 000
Lízingové záväzky	25	1 000	1 000
Záväzky zo splatnej dane z príjmu	11	2 000	1 500

Rezervy	23	2 000	2 000
ZÁVÄZKY CELKOM		352 000	342 000
VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY CELKOM		1 292 000	1 232 000

Poznámka: Kvôli komplexnosti uvádzame aj porovnateľné informácie k 31. 12. X4 a rovnako ilustratívne uvádzame odkazy na informácie v poznámkach, ktoré by v jednotlivých výkazoch pri konkrétnych položkách kvôli prehľadnosti mali byť uvedené.

Príklad 2: Zjednodušený príklad na zostavenie výkazu ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku za rok X2 v súlade s IFRS

Účtovná jednotka zaoberajúca sa predajom tovaru vykázala v účtovnom období X2 tržby z predaja tovaru výške 800 000 €, náklady na predaný tovar v sume 400 000 €, spotrebu materiálu vo výške 10 000 €, mzdové náklady vo výške 40 000 €, odpisy a amortizácia sú vo výške 20 000 €, finančné náklady sú vo výške 9 000 €. Účtovná jednotka nevlastní podiel na základnom imaní v žiadnej inej účtovnej jednotke. S akciami účtovnej jednotky sa neobchoduje na verejnom trhu. Účtovná jednotka sa rozhodla ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka aplikovať pri pozemkoch model precenenia na reálnu hodnotu podľa IAS 16. V januári X2 účtovná jednotka kúpila pozemok za 100 000 €. Ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka reálna hodnota pozemku bola vo výške 130 000 €. Predpokladajme, že sadzba dane z príjmov v súčasnom a budúcom účtovnom období je 25 %. Účtovná jednotka svoj celkový komplexný výsledok prezentuje v jednom výkaze ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku. Vo výkaze jednotlivé položky ostatných súčastí komplexného výsledku prezentuje brutto spôsobom, t. j. neznížené o súvisiaci daňový dopad a s uvedením kumulovaného daňového dopadu na samostatnom riadku. Pri prezentácii nákladov uplatňuje druhové členenie nákladov. Kvôli zjednodušeniu neuvádzame porovnateľné informácie za rok X1.

Výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku za rok X2	Suma v €
Tržby z predaja tovaru	800 000
Náklady na predaný tovar	- 400 000
Spotreba materiálu	- 10 000
Mzdové náklady	- 40 000
Odpisy a amortizácia	- 20 000
Finančné náklady	- 9 000
Zisk pred zdanením	321 000
Daň z príjmov	- 80 250
Zisk za obdobie X2	240 750
Ostatné súčasti komplexného výsledku	

Položky, ktoré nebudú v budúcnosti reklasifikované do výsledku hospodárenia

Zisk z precenenia pozemkov	30 000
Daň zo zisku vzťahujúca sa k položkám, ktoré nebudú v budúcnosti reklasifikované do výsledku hospodárenia	- 7 500
Ostatné súčasti komplexného výsledku za obdobie X2	22 500
Komplexný výsledok za obdobie X2 spolu	263 250

Príklad 8.3: *Výkaz zmien vlastného imania za účtovné obdobie X3 v súlade s IFRS*

Účtovná jednotka XYZ, a. s. k 31. 12. X1 eviduje 800 ks akcií v menovitej hodnote 1 000 € za každú akciu. Pri emisii akcií boli všetky akcie predané v emisnom kurze 1 200 € za kus. Od začiatku svojej činnosti do 31. 12. X1 účtovná jednotka vytvorila zisk v celkovej výške 68 000 €. Účtovná jednotka pri pozemkoch ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka aplikuje model precenenia na reálnu hodnotu podľa IAS 16. K 31. 12. X1 účtovná jednotka eviduje kumulovaný dopad z precenenie pozemkov do ostatných súčastí komplexného výsledku v celkovej výške 10 000 €.

V priebehu účtovného obdobia X2 nastali v účtovnej jednotke nasledujúce skutočnosti, ktoré mali vplyv na výšku vlastného imania účtovnej jednotky:

- účtovná jednotka dosiahla zisk vo výške 85 000 €,
- k 31. 12. X2 sa reálna hodnota pozemkov zvýšila o 5 000 € v porovnaní s reálnou hodnotou pozemkov k 31. 12. X1,
- účtovná jednotka schválila a vyplatila vlastníkom podiely na zisku z roku X1 vo výške 16 000 €.

V priebehu účtovného obdobia X3 nastali v účtovnej jednotke nasledujúce skutočnosti, ktoré mali vplyv na výšku vlastného imania účtovnej jednotky:

- účtovná jednotka dosiahla stratu vo výške 10 000 €,
- k 31. 12. X3 sa reálna hodnota pozemkov znížila o 3 000 € v porovnaní s reálnou hodnotou pozemkov k 31. 12. X2,
- účtovná jednotka emitovala 80 ks akcií v menovitej hodnote 1 000 € za kus, emisný kurz akcie bol 1 200 € za kus,
- účtovná jednotka schválila a vyplatila vlastníkom podiely na zisku z roku X2 vo výške 21 250 €.

Kvôli zjednodušeniu v príklade abstrahujeme od daňových dopadov transakcií.

Úloha: Zostavte výkaz zmien vlastného imania za účtovné obdobie X3 v súlade s IFRS.

Riešenie: IAS 1, rovnako ako u ostatných výkazov, nestanovuje pre výkaz zmien vlastného imania konkrétnu formu či usporiadanie položiek výkazu. Výkaz by mal obsahovať porovnateľné informácie za predchádzajúce účtovné obdobie.

XYZ, a. s.

INDIVIDUÁLNY VÝKAZ ZMIEN VLASTNÉHO IMANIA za rok končiaci 31. 12. X3

	Základné imanie	Emisné ážio	Nerozdelený zisk	Precenenie dlhodobého majetku	Celkom
Stav k 31.12. X1	800 000	160 000	68 000	10 000	1 038 000
Zmeny vo vlastnom imaní					
za rok X2					
Zisk za obdobie			85 000		85 000
Ostatné súčasti komplexného výsledku				5 000	5 000
Vlastnícke transakcie					
Výplata dividend			-16 000		-16 000
Stav k 31.12. X2	800 000	160 000	137 000	15 000	1 112 000
Zmeny vo vlastnom imaní za rok X3					
Zisk za obdobie			-10 000		-10 000
Ostatné súčasti komplexného výsledku				-3 000	-3 000
Vlastnícke transakcie					
Zvýšenie základného imania vkladom vlastníkov	80 000	16 000			96 000
Výplata dividend			-21 250		-21 250
Stav k 31.12. X3	880 000	176 000	105 750	12 000	1 173 750

Príklad 8.4: Zostavenie výkazu o finančnej situácii k 31. 12. X2, výkazu ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku za rok X2, výkazu o peňažných tokoch za účtovné obdobie X2 a výkazu zmien vlastného imania za rok končiaci 31. 12. X2 v súlade s IFRS

Účtovná jednotka DEF, a. s. sa zaoberá nákupom a predajom tovaru. K 31. 12. X1 mala takýto stav majetku a zdrojov majetku (všetky sumy sú uvádzané v tisícoch €):

Strana aktív		Výkaz o finančnej situácii k 31. 12. X1 (v tis. €)	Strana pasív
Pozemky	240	Základné imanie	672
Budovy a zariadenia netto	600	Nerozdelený zisk	336
Zásoby	48	Závazky z obchodného styku a ostatné záväzky	144
Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky	72	Závazky z dividend	72
Peniaze a peňažné ekvivalenty	288	Závazok z dane z príjmu	24
AKTÍVA CELKOM	1 248	VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY CELKOM	1 248

V priebehu účtovného obdobia X2 nastali v účtovnej jednotke nasledujúce účtovné prípady (všetky sumy sú uvádzané v tisícoch €):

1. Účtovná jednotka nakúpila z prostriedkov na bankovom účte pozemok v sume 120.
2. Účtovná jednotka emitovala akcie v menovitej hodnote 240, akcie boli splatené v plnej menovitej hodnote 240 na bankový účet.
3. Účtovná jednotka zaplatila daň z príjmu za predchádzajúce účtovné obdobie vo výške 24.
4. Účtovná jednotka uhradila záväzky voči dodávateľom tovaru z bankového účtu vo výške 44.
5. Účtovná jednotka vyplatila z bežného účtu dividendy akcionárom v plnej výške 72.
6. Účtovná jednotka zaúčtovala ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka odpisy budov a zariadení, ktoré eviduje k 31. 12. X2 vo výške 20.
7. Účtovná jednotka svojim odberateľom fakturovala predaj tovaru za 100, náklady na predaný tovar predstavovali sumu 40.
8. Za predaný tovar inkasovala peniaze na bankový účet vo výške 50.
9. Účtovná jednotka prijala faktúry od dodávateľov tovaru za dodaný tovar vo výške 80. Dodaný tovar prijala na sklad tovaru. Faktúry uhradila v plnej výške.
10. Celoročný záväzok splatnej dane z príjmu predstavoval sumu 8.

Úloha: Zostavte výkaz o finančnej situácii k 31. 12. X2, výkaz ziskov a strát a ostatných súčastí komplexného výsledku za X2 a výkaz o peňažných tokoch za X2 (pre porovnanie peňažné toky z prevádzkovej činnosti vykážete priamou i v nepriamou metódou) a výkaz zmien vlastného imania za rok končiaci 31.12. X2 v súlade s IFRS po zohľadnení vyššie uvedených účtovných prípadov, ktoré v účtovnej jednotke nastali.

Riešenie: Najprv si zostavíme tabuľku s vplyvmi daných transakcií na položky aktív, záväzkov, vlastného imania, nákladov a výnosov.

Položky aktív, záväzkov, vlastného imania, nákladov a výnosov	Začiatkový stav	Zmena +/- /účtovný prípad č./	Konečný zostatok/stav položky
Pozemky	240	+120 /1/	360
Budovy a zariadenia netto	600	-20 /6/	580
Zásoby	48	-40 /7/ +80 /9/	88
Pohľadávky	72	+100 /7/ -50 /8/	122
Peniaze a peňažné ekvivalenty	288	-120 /1/ +240 /2/	

		-24 /3/ -44 /4/ -72 /5/ +50 /8/ -80 /9/	238
Základné imanie	672	+240 /2/	912
Nerozdelený zisk	336	+32 /VH po zdanení/	368
Závazky z obchodného styku	144	-44 /4/ +80 /9/ -80 /9/	100
Závazky z dividend	72	-72 /5/	0
Závazok z dane z príjmu	24	-24 /3/ +8 /10/	8
Tržby z predaja tovaru		+100 /7/	100
Náklady na predaný tovar		+40 /7/	40
Odpisy		+20 /6/	20
Splatná daň z príjmu (nákladová položka)		+8 /10/	8

Výkaz o finančnej situácii k 31. 12. X2

<i>V tis. €</i>	31. 12. X2	31. 12. X1
Aktíva		
Pozemky	360	240
Budovy a zariadenia	580	600
Zásoby	88	48
Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky	122	72
Peniaze a peňažné ekvivalenty	238	288
AKTÍVA CELKOM	1 388	1 248
Vlastné imanie a záväzky		
Základné imanie	912	672
Nerozdelený zisk (vrátane výsledku hospodárenia)	368	336
Závazky z obchodného styku a ostatné záväzky	100	144
Závazky z dividend	0	72
Závazky zo splatnej dane z príjmu	8	24
VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY CELKOM	1 388	1 248

Výkaz ziskov a strát a ostatné súčasti komplexného výsledku za rok X2

V tis. €	X2
Tržby za predaný tovar	100
Náklady na predaný tovar	-40
Odpisy	-20
Zisk pred zdanením	40
Daň z príjmu	-8
Zisk po zdanení	32

Výkaz o peňažných tokoch za rok X2

Peňažné toky z prevádzkovej činnosti			
<i>Priama metóda</i>		<i>Nepriama metóda</i>	
Peňažné príjmy od odberateľov	50	Zisk pred zdanením	40
Platby dodávateľom	-124	Úprava o:	
		• odpisy	20
		• zvýšenie stavu zásob	-40
		• zvýšenie stavu krátkodobých pohľadávok	-50
		• zníženie stavu krátkodobých záväzkov	-44
Peňažné prostriedky z aktívnych prevádzkových činností	-74	Peňažné toky z aktívnych prevádzkových činností	-74
Zaplatená daň z príjmu	-24	Zaplatená daň z príjmu	-24
Peňažné toky z prevádzkovej činnosti	-98	Peňažné toky z prevádzkovej činnosti	-98
Peňažné toky z investičnej činnosti			
Nákup pozemku	-120		
Peňažné toky z investičnej činnosti	-120		
Peňažné toky z finančnej činnosti			
Príjem z emisie akcií	240		
Vyplatené dividendy	-72		

Peňažné toky z finančnej činnosti	168		
Zníženie peňažných prostriedkov a peňažných ekvivalentov za účtovné obdobie X2	-50		
Peňažné prostriedky na začiatku účtovného obdobia X2	288		
Peňažné prostriedky na konci účtovného obdobia X2	238		

Výkaz zmien vlastného imania za rok končiaci 31. 12. X2

€	Základné imanie	Nerozdelený zisk	Celkom
Stav k 31.12. X1	672	336	1 008
Zmeny vo vlastnom imaní za rok X2			
Zisk za obdobie		32	32
Vlastnícke transakcie			
Zvýšenie základného imania vkladom vlastníkov	240		240
Stav k 31.12. X2	912	368	1 280

Spoločné zadanie k príkladom č. 8.5, 8.6, 8.7, 8.8

Veľká účtovná jednotka ABC, a. s. mala na začiatku účtovného obdobia X2 takýto stav majetku a zdrojov majetku (všetky sumy sú uvádzané v €):

Strana aktív	Súvaha k 1. 1. X2		Strana pasív
Pozemky	1 200 000	Základné imanie	2 400 000
Samostatné hnutel'né veci a súbory hnutel'ných vecí v netto hodnote (stroj)	3 000 000	Nerozdelený zisk minulých rokov (vrátane zisku za X1)	780 000
Tovar	240 000	Dlhodobý bankový úver	900 000
Odberatelia	360 000	Dodávatelia	720 000
Účty v bankách	1 440 000	Závazky voči spoločníkom z titulu nevyplatených dividend	360 000

		Závazok z dane z príjmu	120 000
		Bežné bankové úvery	960 000
		Spolu vlastné imanie a	
Spolu majetok	6 240 000	záväzky	6 240 000

Poznámky k súvahe k 1. 1. X2

- položka samostatné hnutelné veci a súbory hnutelných je vykázaná v netto hodnote, suma oprávok k 31. 12. X1 je 600 000,
- položka nerozdelený zisk minulých rokov zahŕňa aj zisk za rok X1 vo 180 000.
- položka dlhodobý bankový úver je vykázaná v štruktúre: istina 840 000 a úroky z úveru 60 000,
- položka bežné bankové úvery predstavuje kontokorentný účet.

V priebehu účtovného obdobia X2 nastali v účtovnej jednotke nasledujúce účtovné prípady:

1. Účtovná jednotka nakúpila z prostriedkov na bankovom účte pozemok v sume 600 000.
2. Účtovná jednotka emitovala akcie v menovitej hodnote 1 200 000, akcie boli splatené v plnej menovitej hodnote 1 200 000 na bankový účet.
3. Banka poskytla účtovnej jednotke dlhodobý bankový úver vo výške 1 200 000. Peniaze prijala na bežný účet vedený v danej banke.
4. Účtovná jednotka predala stroj, ktorého obstarávacía cena bola 720 000 a oprávky ku dňu vyradenia z majetku boli v sume 480 000. Zostatková cena stroja bola vo výške 240 000. Predajná cena stroja bola 300 000. Tržbu za predaj stroja inkasovala na bežný účet.
5. Účtovná jednotka zaplatila daň z príjmu za predchádzajúce účtovné obdobie vo výške 120 000.
6. Účtovnej jednotke boli v priebehu roka X2 vyrubené úroky z bankových úverov vo výške 84 000, ktoré navýšili bankový úver. Účtovná jednotka z bežného účtu uhradila úroky vo výške 120 000.
7. Účtovná jednotka splatila z bežného účtu kontokorentný úver vo výške 960 000.
8. Účtovná jednotka vyplatila z bežného účtu dividendy akcionárom v plnej výške 360 000.
9. Účtovná jednotka zaúčtovala ku dňu, ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka odpisy k samostatným hnutelným veciam a súborom hnutelných vecí, ktoré eviduje k 31. 12. X2 zjednodušený spôsobom za celé účtovné obdobie vo výške 240 000.
10. Účtovná jednotka svojim odberateľom fakturovala predaj tovaru za 600 000, odberateľské faktúry zatiaľ nie sú inkasované, náklady na predaný tovar predstavovali sumu 120 000.
11. Účtovná jednotka prijala faktúry za služby vo výške 60 000, faktúry zatiaľ neuhradila.
12. Celoročný záväzok splatnej dane z príjmu predstavoval sumu 60 000.

Príklad č. 8.5: Zostavenie súvahy

Zostavte súvahu účtovnej jednotky ABC, a. s. k 31. 12. X2 po zohľadnení transakcií, ktoré v účtovnej jednotke v roku X2 nastali.

Predtým ako zostavíme súvahu účtovnej jednotky, vytvoríme si tabuľku, v ktorej zaznamenáme zmeny ovplyvňujúce konečné zostatky súvahových účtov. Na zabezpečenie prehľadnosti použijeme pri jednotlivých transakciách číslo korešpondujúce s číslom účtovného prípadu zo spoločného zadania.

Riešenie:

Účty aktív a pasív	Začiatkový stav	Zmena +/- /účtovný prípad č./	Konečný zostatok
022 – Samostatné hnutelné veci a Súbory hnutelných vecí	3 600 000	-720 000 /4/	2 880 000
031 – Pozemky	1 200 000	+600 000 /1/	1 800 000
132 – Tovar na sklade a v predajniach	240 000	-120 000 /10/	120 000
082 – Oprávky k samostatným hnutelným veciam a k súboru hnutelných vecí	600 000	+240 000 /4/ - 720 000/4/ +240 000 /9/	360 000
221 – Bankové účty	1 440 000	-600 000 /1/ +1 200 000 /2/ +1 200 000 /3/ +300 000 /4/ -120 000 /5/ -120 000 /6/ -960 000 /7/ -360 000 /8/	1 980 000
221 – Bankové účty (kontokorentný účet)	-960 000	+960 000 /7/	0
311 – Odberatelia	360 000	+600 000 /10/	960 000
321 – Dodávatelia	720 000	+60 000 /11/	780 000
341 – Daň z príjmov	120 000	-120 000 /5/ +60 000 /12/	60 000
364 – Záväzky voči spoločníkom a členom pri rozdeľovaní zisku	360 000	-360 000 /8/	0
411 – Základné imanie	2 400 000	+1 200 000 /2/	3 600 000

428 – Nerozdelený zisk minulých rokov	780 000		780 000
461 – Bankové úvery	900 000	+1 200 000 /3/ +84 000 /6/ -120 000 /6/	2 064 000
Výsledok hospodárenia po zdanení	0		96 000

Tabuľka č. 1 Prehľad zmien ovplyvňujúcich konečné zostatky účtov aktív a pasív

Súvaha spoločnosti ABC, a. s. k 31. 12. X2

Označenie	STRANA AKTÍV	Číslo riadku	Bežné účtovné obdobie X2	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie X1
a	b	c		
	SPOLU MAJETOK r. 02 + r. 33 + r. 74	01	7 380 000	6 240 000
A.	Neobežný majetok r. 03 + r. 11 + r. 21	02	4 320 000	4 200 000
A.II.	Dlhodobý hmotný majetok súčet (r. 12 až r. 20)	11	4 320 000	4 200 000
A.II.1.	Pozemky (031) - /092A/	12	1 800 000	1 200 000
A.II.3.	Samostatné hnuteľné veci a súbory hnuteľných vecí (022) - /082,092A/	14	2 520 000	3 000 000
B.	Obežný majetok r. 34 + r. 41 + r. 53 + r. 66 + r. 71	33	3 060 000	2 040 000
B.I.	Zásoby súčet (r. 35 až r. 40)	34	120 000	240 000
B.I.5.	Tovar (132, 133, 13X, 139) - /196, 19X/	39	120 000	240 000
B.III.	Krátkodobé pohľadávky súčet (r. 54 + r. 58 až r. 65)	53	960 000	360 000
B.III.1	Pohľadávky z obchodného styku súčet (r. 55 až r. 57)	54	960 000	360 000
B.III.1.c.	Ostatné pohľadávky z obchodného styku (311A, 312A, 313A, 314A, 315 A, 31XA) - /391A/	57	960 000	360 000
B.V.	Finančné účty r. 72 + r. 73	71	1 980 000	1 440 000
B.V.2.	Účty v bankách (221A, 22X, +/- 261)	73	1 980 000	1 440 000

Označenie a	STRANA PASÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie X2	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie X1
	VLASTNÉ IMANIE A ZÁVÄZKY	79	7 380 000	6 240 000
	r. 80 + r.101 + r. 141			
A.	Vlastné imanie r. 81 + r. 85 + r. 86 + r. 87 + r. 90 + r. 93 + r. 97 + r. 100	80	4 476 000	3 180 000
A.I.	Základné imanie súčet (r. 82 až r. 84)	81	3 600 000	2 400 000
A.I.1.	Základné imanie (411 alebo +/- 491)	82	3 600 000	2 400 000
A.VII.	Výsledok hospodárenia minulých rokov r. 98 + r. 99	97	780 000	600 000
A.VII.1.	Nerozdelený zisk minulých rokov (428)	98	780 000	600 000
A.VIII.	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení +/- r. 1 – (r. 81 + r. 85 + r. 86 + r. 87 + r. 90 + r. 93 + r. 97 + r. 101 + r. 141)	100	96 000	180 000
B.	ZÁVÄZKY r. 102 + r. 118 + r. 121 + r. 122 + r. 136 + r. 139 + r. 140	101	2 904 000	3 060 000
B.III.	Dlhodobé bankové úvery (461A, 46XA)	121	2 064 000	900 000
B.IV.	Krátkodobé záväzky súčet (r. 123 + r. 127 až r. 135)	122	840 000	1 200 000
B.IV.1	Záväzky z obchodného styku súčet (r. 124 až 126)	123	780 000	720 000
B.IV.1.c.	Ostatné záväzky z obchodného styku (321A, 322A, 324A, 325A, 326A, 32XA, 475A, 476A, 478A, 47XA)	126	780 000	720 000
B.IV.5.	Záväzky voči spoločníkom a združeniu (364, 365, 366, 367, 368, 398A, 478A, 479A)	130		360 000
B.IV.8.	Daňové záväzky a dotácie (341, 342, 343, 345, 346, 347, 34X)	133	60 000	120 000

B.VI.	Bežné bankové úvery (221A, 231, 232, 23X, 461A, 46XA)	139	960 000

Poznámka: Kvôli zjednodušeniu neuvádzame riadky, pre ktoré nemá účtovná jednotka náplň. Ocenenie majetku na strane aktív za bežné účtovné obdobie uvádzame v netto hodnotách.

Príklad 8.6: Zostavenie výkazu ziskov a strát

Zostavte výkaz ziskov a strát spoločnosti ABC, a. s. za rok X2 po zohľadnení transakcií, ktoré v účtovnej jednotke v roku X2 nastali.

Predtým ako zostavíme výkaz ziskov a strát účtovnej jednotky, vytvoríme si tabuľku, v ktorej zaznamenáme zmeny ovplyvňujúce konečné stavy účtov nákladov a výnosov. Na zabezpečenie prehľadnosti použijeme pri jednotlivých transakciách číslo korešpondujúce s číslom účtovného prípadu zo spoločného zadania.

Účty výnosov	Účtovný prípad č.	Nárast	Konečný stav
604 – Tržby za tovar	10	600 000	600 000
641 – Tržby z predaja dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku	4	300 000	300 000
Spolu		900 000	900 000
Účty nákladov			
504 – Predaný tovar	10	120 000	120 000
518 – Ostatné služby	11	60 000	60 000
541 – Zostatková cena predaného dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku	4	240 000	240 000
551 – Odpisy dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku	9	240 000	240 000
562 – Úroky	6	84 000	84 000
591 – Splatná daň z príjmov	12	60 000	60 000
Spolu		804 000	804 000
Výsledok hospodárenia po zdanení daňou z príjmov			96 000

Tabuľka č. 2 Prehľad zmien ovplyvňujúcich konečné stavy účtov nákladov a výnosov

Výkaz ziskov a strát spoločnosti ABC, a. s. za rok X2

Ozn ačenie a	Text b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie X2	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie X1
*	Čistý obrat (časť účt. tr. 6 podľa zákona)	01	600 000	
**	Tržby z hospodárskej činnosti spolu súčet (r. 03 až r. 09)	02	900 000	
I.	Tržby z predaja tovaru (604,607)	03	600 000	
VI.	Tržby z predaja dlhodobého nehmotného majetku, dlhodobého hmotného majetku a materiálu (641, 642)	08	300 000	
**	Náklady na hospodársku činnosť spolu r. 11+ r. 12 + r. 13 + r. 14 + r. 15 + r. 20 + r. 21 + r. 24 + r. 25 + r. 26	10	660 000	
A.	Náklady vynaložené na obstaranie predaného tovaru (504, 507)	11	120 000	
D.	Služby (účtová skupina 51)	14	60 000	
G.	Odpisy a opravné položky k dlhodobému nehmotnému majetku a dlhodobému hmotnému majetku (r. 22 + r. 23)	21	240 000	
G.1.	Odpisy dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku (551)	22	240 000	
H.	Zostatková cena predaného dlhodobého majetku a predaného materiálu (541, 542)	24	240 000	
***	Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti (+/-) (r. 02 – r. 10)	27	240 000	
*	Pridaná hodnota (r. 03 + r. 04 + r. 05 + r. 06 + r. 07) – (r. 11 + r. 12 + r. 13 + r. 14)	28	420 000	
**	Výnosy z finančnej činnosti spolu r. 30 + r. 31 + r. 35 + r. 39 + r. 42 + r. 43 + r. 44	29		
**	Náklady na finančnú činnosť spolu r. 46 + r. 47 + r. 48 + r. 49 + r. 52 + r. 53 + r. 54	45	84 000	
N.	Nákladové úroky (r. 50 + r. 51)	49	84 000	
N.2.	Ostatné nákladové úroky (562A)	51	84 000	
***	Výsledok hospodárenia z finančnej činnosti (+/-) (r. 29 – r. 45)	55	-84 000	
****	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením (+/-) (r. 27 + r. 55)	56	156 000	

R.	Daň z príjmov (r. 58 + r. 59)	57	60 000
R.1.	Daň z príjmov splatná (591, 595)	58	60 000
****	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení (+/-) (r. 56 – r. 57 – r. 60)	61	96 000

Poznámka: Kvôli zjednodušeniu neuvádzame riadky, pre ktoré nemá účtovná jednotka náplň. Pre vyplnenie údajov za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie nemáme k dispozícii podklady.

Príklad 8.7: Zostavenie prehľadu peňažných tokov

Zostavte prehľad peňažných tokov účtovnej jednotky ABC, a. s. za rok X2. Pri vykazovaní peňažných tokov z prevádzkovej činnosti uplatnite nepriamu metódu. Podkladom pre zostavenie prehľadu peňažných tokov sú informácie zo spoločného zadania.

Prehľad peňažných tokov spoločnosti ABC, a. s. za rok X2

Položky	Bežné účtovné obdobie
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením daňou z príjmov (1)	156 000
+/- Nepeňažné operácie ovplyvňujúce výsledok hospodárenia pred zdanením daňou z príjmov (2):	
+ Odpisy	+240 000
+/- Vplyv zmien stavu pracovného kapitálu (3):	
+ Úbytok zásob	+120 000
- Zvýšenie pohľadávok	-600 000
+ Zvýšenie záväzkov	+60 000
+/- Ostatné položky (2):	
-Tržby z predaja dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku (týkajú sa peňažných tokov z investičnej činnosti)	-300 000
+ Zostatková cena predaného dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku (týka sa peňažných tokov z investičnej činnosti)	+240 000
+ Úroky (patria do finančnej činnosti)	+84 000
- Zaplatené úroky (3)	-120 000
- Zaplatená daň z príjmov (3)	-120 000
= Čisté peňažné toky z prevádzkovej činnosti (A)	-240 000
+Príjmy z predaja stroja (3)	+300 000
-Výdavok na nákup pozemku (3)	-600 000
= Čisté peňažné toky z investičnej činnosti (B)	-300 000

+ Príjmy z emisie akcií (3)	+1 200 000
+ Príjem z prijatého dlhodobého bankového úveru (3)	+1 200 000
-Výdavok súvisiaci s vyplatením dividend akcionárom (3)	-360 000
= Čisté peňažné toky z finančnej činnosti (C)	2 040 000
Čisté zvýšenie peňažných prostriedkov (A) + (B) + (C)	+1 500 000
Peňažné prostriedky, peňažné ekvivalenty a kontokorentné úvery na začiatku účtovného obdobia (3)	480 000
Peňažné prostriedky, peňažné ekvivalenty a kontokorentné úvery na konci účtovného obdobia (3)	1 980 000

(1) Informáciu získame z výkazu ziskov a strát z riadku č. 56.

(2) Informácie získame z Tabuľky č. 2 Prehľad zmien ovplyvňujúcich konečné stavy účtov nákladov a výnosov.

(3) Informácie získame z Tabuľky č. 1 Prehľad zmien ovplyvňujúcich konečné zostatky účtov aktív a pasív.

Poznámka: Pre vyplnenie údajov za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie nemáme k dispozícii podklady.

Príklad 8.8: Zostavenie prehľadu o pohybe vlastného imania

Zostavte prehľad o pohybe vlastného imania účtovnej jednotky ABC, a. s. za rok X2. Podkladom pre zostavenie prehľadu o pohybe vlastného imania sú informácie zo spoločného zadania.

Prehľad o pohybe vlastného imania účtovnej jednotky ABC, a. s. za rok X2

Položky vlastného imania	Bežné účtovné obdobie X2				
	Stav na konci účtovného obdobia	Prírastky	Úbytky	Presuny	Stav na konci účtovného obdobia
	X1				X2
Základné imanie	2 400 000	1 200 000	0	0	3 600 000
Nerozdelený zisk minulých rokov	600 000	0	0	180 000	780 000
Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení	180 000	96 000		-180 000	96 000
Spolu	3 180 000	1 296 000	0	0	4 476 000

Poznámka: Kvôli zjednodušeniu neuvádzame riadky, pre ktoré nemá účtovná jednotka náplň. Pre vyplnenie údajov za bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie nemáme k dispozícii podklady. Informácie na vyplnenie prehľadu o pohybe vlastného imania získavame zo súvahy spoločnosti k 31. 12. X2

Zoznam použitej literatúry:

- DVOŘÁKOVÁ, D. 2022. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha, BizBooks, 2022. ISBN 978-80-265-1085-7.
- FARKAŠ, R. 2019. *Poznámky účtovnej jednotky pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v praxi*. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8168-992-5.
- FARKAŠ, R. 2020. *Účtovná závierka obchodných spoločností*. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020. ISBN 978-80-571-0247-2.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – MÁZIKOVÁ, K. – PAKŠIOVÁ, R. – KADLEČÍKOVÁ, O. 2021. *Účtovníctvo*. Praha, Wolters Kluwer ČR a. s., 2021. ISBN 978-80-7676-252-7.
- KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2009. *Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS*. Bratislava, Iura Edition, 2009. ISBN 978-80-8078-230-6.
- KRUPOVÁ, L. 2019. *IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi*. 3. vydání, Praha, 1. VOX, a. s., 2019. ISBN 978-80-87480-70-0.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava, SÚVAHA, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-89265-08-4.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava, Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-418-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3800-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. 2017. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava, Wolters Kluwer s. r. o., 2017. ISBN 978-80-8168-589-7.
- TUMPACH, M. 2008. *Manažérske a nákladové účtovníctvo*. Bratislava, Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-168-2.
- VAŠEK, L. a kol. 2019. *ÚČETNICTVÍ – VÝKAZNICTVÍ vybrané oblasti IFRS*. 3. aktualizované vydání. Praha, Institut certifikace Svazu účetních, a. s., 2019. ISBN 978-80-87985-20-5.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.

- Opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierky a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250101&qid=1743589965871> (cit. 19.9.2025)

8. FINANCIAL STATEMENTS

Accounting, especially accounting reporting and the subsequent financial analysis based on accounting data, represent a significant source of relevant information for the decision-making needs of an accounting entity. No significant economic decisions and transactions are made without an analysis of accounting outputs. It is therefore natural to expect that the information that is to be the basis for decision-making must meet demanding quality requirements, the fulfilment of which is a guarantee that the financial statements will approach a true and fair view of reality as much as possible. Instructions on how to approach a true and fair view of reality are provided by both national accounting legislation and supranational accounting regulations. The quality of accounting information is not only a need of the accounting entity in question, but also of all interested parties.

The chapter is devoted to that part of the subject of accounting that concerns the reporting of facts about accounting cases, i.e. the status and movement of assets, liabilities, the difference between assets and liabilities, revenues and costs, income and expenses, and the financial result of the accounting entity. Other assets and other liabilities are also reported in the financial statements.

8.1 Legal regulation of financial statements in the Slovak Republic

The legal regulation of accounting in the Slovak Republic needs to be seen in a broader context, primarily because the Slovak Republic is a member state of the EU. Slovak accounting legislation is therefore based on EU legislation, which includes binding legal acts such as regulations, directives, decisions and non-binding legal acts. In relation to financial statements, the following have a significant impact on the current form of financial statements in the Slovak Republic:

- Regulation of the European Parliament and of the Council No. 1606/2002 on the application of international accounting standards, i.e. on the use of IFRS as adopted by the EU. According to this regulation, starting in 2005, all companies whose securities are traded on regulated EU markets must prepare consolidated financial statements in accordance with IFRS. The IFRS versions adopted by the EU are binding for the Slovak Republic, therefore financial statements prepared in accordance with IFRS must state: "The financial statements are prepared in accordance with IFRS as adopted by the EU". According to this regulation, Member States have the option to extend the use of IFRS as adopted by the EU to other consolidated financial statements as well as to individual financial statements. The Slovak Republic has made use of this option and:
 - from the accounting period beginning on or after 1 January 2005, **consolidated financial statements of all accounting entities** are prepared in accordance with IFRS as adopted by the EU and
 - from the accounting period beginning on or after 1 January 2006, **individual financial statements of selected accounting entities** are prepared in accordance with IFRS as adopted by the EU, either on a mandatory or voluntary basis.
- Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council on the annual accounts, consolidated accounts and related reports of certain types of undertakings, amending Directive 2006/43/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC (hereinafter referred to as the "Accounting Directive"). The adoption of this Directive required, among other things, the adjustment of the accounting statements of undertakings and also had an

impact on the current accounting of undertakings. The main reason for the adoption of this Directive was the effort to reduce the administrative burden on economic entities and the effort to improve the business environment by simplifying accounting regulations for micro and small accounting entities. The regulations for large accounting entities and public interest entities are not simplified. These size groups are based on the directive and under the influence of this directive, since January 1, 2015, accounting entities in the Slovak Republic have been divided into individual size groups, namely micro, small and large accounting entities and public interest entities.

In this textbook, we focus on the financial statements of entrepreneurs using the double-entry accounting system. The legislative framework for the financial statements of entrepreneurs in the Slovak Republic currently consists of the following legal regulations:

- Act No. 431/2002 Coll. on Accounting, as amended (hereinafter referred to as the “Accounting Act”);
- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. 23054/2002-92, which establishes details on accounting procedures and the framework chart of accounts for entrepreneurs accounting in the double-entry accounting system, as amended (hereinafter referred to as the “Accounting Procedures”);
- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. MF/23377/2014-74, which establishes details on individual financial statements and the scope of data determined from individual financial statements for publication for large accounting entities and public interest entities, as amended (hereinafter referred to as the “measure on the financial statements of large ÚJ and SVZ”);
- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. MF/23378/2014-74, which establishes details on individual financial statements and the scope of data determined from individual financial statements for publication for small accounting entities, as amended (hereinafter referred to as the “measure on financial statements of small ÚJ”);
- Measure of the Ministry of Finance of the Slovak Republic No. MF/15464/2013-74, which establishes details on the arrangement, marking and content definition of items of individual financial statements and the scope of data determined from individual financial statements for publication for micro accounting entities, as amended (hereinafter referred to as the “measure on financial statements of micro ÚJ”).

In the Slovak Republic, individual financial statements are therefore prepared in accordance with Slovak accounting regulations and selected accounting entities prepare them (either mandatorily or voluntarily) in accordance with IFRS as adopted by the EU. The scope of these accounting entities is defined in Section 17a of the Accounting Act. According to Section 22 of the Accounting Act, consolidated financial statements are prepared exclusively in accordance with IFRS as adopted by the EU, and in the public sector, in accordance with Section 22a of the Accounting Act, they are prepared in accordance with Slovak accounting regulations.

Accounting entities that prepare individual financial statements in accordance with IFRS (mandatorily or voluntarily) or consolidated financial statements in accordance with IFRS (all except consolidated financial statements in the public sector) in the Slovak Republic are the most important economic entities from the point of view of public interest and economic significance. If an accounting entity starts preparing individual financial statements in accordance with IFRS as adopted by the EU, it must continue to prepare them even after it

ceases to meet the conditions for which it started preparing them in accordance with IFRS as adopted by the EU.

The Accounting Act also applies to those selected accounting entities that prepare their individual financial statements in accordance with IFRS as adopted by the EU, unless special regulations provide otherwise. In practice, this means that if IFRS adopted by the EU regulate a given issue differently than the Accounting Act, then IFRS adopted by the EU take precedence. If they do not regulate a given area, the Accounting Act applies. Unlike Slovak accounting legislation, IFRS adopted by the EU do not regulate, for example, the method of publishing financial statements, verification of financial statements by an auditor, archiving of accounting documentation, proof of accounting, sanctions or details related to accounting (which is understandable, since the IFRS system is dedicated to financial reporting, not accounting), therefore the provisions of the Accounting Act apply to the above areas.

8.2 Characteristics and significance of financial statements

Financial statements in their complexity represent a unique set of information about an accounting entity, they are compiled in the public interest, therefore they are also published, and therefore certain generally accepted requirements are imposed on their compilation. Financial statements are intended for a wide range of external users, for whom they are the main and often the only source of information about the accounting entity. If financial statements serve as a source of information about the accounting entity for external users, we refer to them as **external financial statements**. Such financial statements must be compiled in accordance with applicable accounting regulations and are always compiled after the end of the relevant accounting period for which the financial statements are compiled.

If financial statements serve the needs of internal users of information, primarily for the needs of the accounting entity's management, we refer to them as **internal financial statements**. Such financial statements can be prepared both after the end of the accounting period and before the accounting period, they can be prepared in full or in abridged form, they can be prepared for any long accounting period.

The main objective of financial statements, as the final product of accounting processing conducted throughout the accounting period, **is to provide information about the financial situation of the accounting entity, its profitability/performance and changes in the financial situation**, which are useful for making decisions by a wide range of users.

The financial situation of an accounting entity is always presented as of a certain date, as it is influenced by the state of the assets and resources of the accounting entity, its liquidity and solvency, and its ability to adapt to changes in the environment in which it operates. Information about the financial situation is initially provided **in the balance sheet**. The balance sheet is the most important statement of financial statements; it shows the consequences of all **accounting events** that have arisen in the accounting entity since the beginning of its existence. The basis of the balance sheet construction is the balance principle, which is reflected in the balance sheet equation, in which the sum of assets is equal to the sum of equity and liabilities. Assets, liabilities and equity are therefore the basic components that are associated with the measurement and evaluation of the financial situation of an accounting entity; therefore, due attention should be paid to their definition.

Information **on the profitability/performance** of an accounting entity is important for assessing the ability of an accounting entity to achieve profit using invested capital and pay out shares in profit. Information on profitability/performance helps external users to analyze the origin of profit or loss for the accounting period and thus estimate its development in the future,

it is presented for the accounting period, or, for part of the accounting period (for a quarter or half a year). Profitability/performance is understood more broadly in IFRS than in Slovak accounting legislation, which is reflected in the fact that information on profitability/performance is provided in Slovak accounting legislation primarily **in the income statement**, which explains the formation of the operating result for the period, and according to IFRS, it is mandatory **in the income statement and other comprehensive income for the period**. Thus, unlike Slovak accounting legislation, IFRS presents the total comprehensive result, which consists of all items of the operating result and other components of the comprehensive result, which contain income and expense items (including reclassification adjustments), which are not reported in the income statement, but in the balance sheet within equity. The total comprehensive result therefore expresses the total change in equity for the period, which results from transactions and other events, except for those changes that result from transactions with owners acting within their ownership powers (e.g. contributions by owners or distributions to owners).

Information regarding **changes in financial position** is useful for users to assess the operating, investing and financing activities of an accounting entity during the accounting period. This information is useful because it helps users assess the ability of an accounting entity to generate cash and cash equivalents from individual activities and to assess the method of using cash and cash equivalents to carry out individual activities of the accounting entity, explains the difference between the operating result and the change in the balance of cash and cash equivalents for the accounting period, and also helps to estimate the readiness of the accounting entity to pay interest, pay shares in profit or settle liabilities as they fall due. Information on changes in financial position is provided in financial statements prepared in accordance with IFRS through a separate **statement of cash flows**, in Slovak accounting legislation the **cash flow overview** is part of the notes to the financial statements of large accounting entities and public interest entities. Cash flows are **the receipts and disbursements** of cash and **the additions and subtractions** of cash equivalents for the accounting period.

The individual components of the financial statements are interrelated, as they reflect different aspects of the same transactions or other events. The balance sheet provides information as of a certain date, therefore the quantities contained in it are referred to as **position quantities**, the income statement/statement of profit and loss and other comprehensive income provide information on **facts for certain periods**, therefore the quantities it presents are interval quantities, and the cash flow statement/cash flow statement contains **flow quantities**.

The financial statements are prepared and presented at least once a year, always as of a certain date, which is referred to as **the date on which the financial statements are prepared**. From a temporal perspective, the financial statements represent that part of accounting that follows the actual recording of individual accounting events during the accounting period and the adjustments that are made only as of the date on which the financial statements are prepared. As a rule, sometime elapses between the date on which the financial statements are prepared and the date on which they are prepared. **The date on which the financial statements are prepared** therefore always follows the date on which the financial statements are prepared. According to the Accounting Act, an accounting entity is obliged to prepare financial statements **no later than six months from the date on which the financial statements are prepared**, unless a special regulation provides otherwise. This special regulation is the Income Tax Act, which provides for the obligation to prepare financial statements by the deadline for preparing a tax return. The prepared financial statements must bear the signature of the statutory body or a member of the statutory body of the accounting entity as a sign of responsibility for their preparation.

Financial statements are prepared based on **current accounting data** and are **the final product of financial statements**. These two terms cannot be confused. **Financial statements are a complex of works that an accounting entity must perform at the end of the accounting period**. These are works associated with the closing of current accounting, i.e. with the closing of accounting books at the end of the current accounting period and with the preparation of documents for the preparation of financial statements. These works will result in the need to record closing and adjusting closing accounting cases, thereby ensuring compliance with the accounting principles in the financial statements required by the Accounting Act and individual measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic. The basis of all works performed at the end of the accounting period before the closing of accounting books is **an inventory**, which verifies the factual correctness of accounting and assesses the reality and correctness of the valuation of assets, liabilities and equity.

Current accounting is understood as the accounting of all accounting cases in the accounting period to which they are related in time and substance. Current accounting also includes the opening of general ledger accounts at the beginning of the accounting period, the accounting of accounting cases that are only accounted for as of the date on which the financial statements are prepared, and the closing of general ledger accounts at the end of the accounting period.

According to the Accounting Act, an accounting entity is obliged **to keep accounts** and prepare **financial statements in the euro currency**.

Financial statements represent **a methodological means of accounting** that has historically developed to fulfil and ensure several functions that make it a relevant source for management activities. It is **a documentation function** (when it documents the status of assets, liabilities, equity, costs, revenues, income, expenses, operating results, other assets and other liabilities and other facts as of the date on which the financial statements were prepared), **a control function** (when it serves to carry out various controls after the financial statements have been prepared), **serves as a basis for calculating income tax liability, is subject to verification by an auditor** (when the auditor examines the financial statements in order to express his opinion on them), but above all, it fulfils an information function when, through its publication, it provides accounting information to users, thus being the main communication tool of accounting.

Financial statements can be prepared for a single accounting unit – an economic entity, which is a separate legal entity or a natural person. We call such financial statements **individual financial statements**. Or **financial statements can be prepared for a group of accounting entities regardless of their registered office, the so-called consolidated entity**, which is also a single economic entity, since it is controlled by a single entity. The group of accounting entities includes the parent accounting entity and all its subsidiary accounting entities. Financial statements prepared in this way are called **consolidated financial statements**. Consolidated financial statements are the final product of the consolidation of individual financial statements prepared for separate accounting entities that are part of the group. Consolidated financial statements prepared on the basis of the fiction of a legal entity for a group of interconnected accounting entities (i.e. when one accounting entity has a share in the equity of another accounting entity, with the ownership share usually also being associated with voting rights) provide users with more relevant information about the group of enterprises than if they provided individual financial statements of individual members of the group, precisely because the group of accounting entities forms a single economic entity. Consolidated financial statements are prepared by a parent entity and include, in addition to itself, its subsidiaries, associates and joint ventures. Consolidated financial statements provide information that is free from the interrelationships that are naturally found in the individual

financial statements of the group's entities. This textbook focuses primarily on individual financial statements.

Since the financial statements represent the final product of the information display of the economic activity of the accounting entity, for which the management of the accounting entity is responsible, it is logical **that the management of the accounting entity is responsible for the preparation of the financial statements**. The financial statements are the way in which the management of the accounting entity, or rather its statutory body as an executive body entrusted with management and decision-making powers, realizes the deduction of its activities to the owners who have entrusted it with their funds invested in the accounting entity.

The preparation of financial statements is not an end in itself, it is followed by other activities, such as: verification of the financial statements by an auditor, if the accounting entity has this obligation, approval of the financial statements by the competent authority, review of the financial statements by the competent authority, filing and publication of the financial statements, archiving of the financial statements. The importance of these activities in relation to each other will be discussed in the following text.

In order for the owners of the accounting entity, and not only them, but also other users of information from the financial statements, to be sure that the financial statements provide a true and fair view of the financial situation and performance of the accounting entity, the Accounting Act imposes on a defined group of accounting entities, i.e. not all, but only those for whom public interest can be reasonably assumed, the obligation to have the financial statements verified by **an auditor**. The audit of financial statements represents an important element of the protection of property rights. It is therefore logical that the auditor is approved by the general meeting and not by the statutory body. Financial statements verified by an auditor should be a reliable source of information for the decision-making of all users of accounting information. In this regard, it is necessary to realize that the auditor's opinion does not mean confirmation of the absolute correctness of the accounting or financial statements, since it is not within the auditor's power to verify absolutely all operations carried out during the accounting period. The auditor's role is to detect significant misstatements that could affect the decisions of users. (Farkaš, 2020) According to the Accounting Act, financial statements must be verified by an auditor within **one year of the end of the accounting period for which they are prepared**.

Only the financial statements verified by the auditor should **be approved by the general meeting of the company**, i.e. the owners of the accounting entity, but this does not follow clearly from the legal regulations. Exceptionally, the financial statements are approved by the general meeting before the auditor's report is delivered. (Farkaš, 2020)

The financial statements and the proposal for the distribution of profit or the payment of losses before their approval by the general meeting **are reviewed by the supervisory board** as a control body authorized to control the accounting and management of the company as well as to protect the interests of shareholders and partners.

The function of financial statements as a communication tool between the accounting entity, or by persons authorized to manage it and users of information from it is completed only by filing and publishing the financial statements in the register of financial statements. The balance sheet and profit and loss statement are filed in the register of financial statements in electronic form, by filling in a form available on the website of the Financial Administration of the Slovak Republic. Notes as the third part of the financial statements are also filed in electronic form in the register of financial statements. The accounting entity must file the approved financial statements or **the notification of the date of approval** of the financial statements in the register no later than one year from the end of the accounting period for which

the financial statements are prepared. If the accounting entity has filed the financial statements that have not been approved by the general meeting in the register of financial statements, it shall additionally file a notification of the date of approval of the financial statements in the register of financial statements on a form issued by the Ministry of Finance of the Slovak Republic. **By filing the financial statements in the register and notifying the date of approval of the financial statements, which is also filed in the register of financial statements, the accounting entity shall fulfil its obligations to file and publish the financial statements and thus make them available to users.** By filing the financial statements in the register of financial statements, **the obligation to file the financial statements in the collection of documents of the commercial register shall also be fulfilled**, and this obligation shall be ensured by the register of financial statements.

According to the Accounting Act, an accounting entity is obliged **to archive** the financial statements as part of the accounting documentation for ten years following the year to which they relate.

8.3 Financial statements according to international standards (IFRS)

Compared to Slovak accounting legislation, the supranational IFRS accounting regulation regulates exclusively accounting reporting, which ultimately follows from the very name IFRS and not the accounting itself during the accounting period. Financial statements form part of financial reporting.

IFRS distinguish between **financial statements prepared for general purposes** and **separate financial statements**.

Financial statements prepared for general purposes must meet the information needs of users who cannot require reports from the accounting entity tailored to their specific information needs. General purpose financial statements are (Farkaš, 2020):

- for a group, **consolidated financial statements**,
- for **an investor in an associate or a venturer in a joint venture**, financial statements in which IAS 28 *Investments in Associates and Joint Ventures* requires that investments in associates or joint ventures be accounted for using the equity method,
- unless an entity has a subsidiary, associate or interest in a joint venture, then its general-purpose financial statements are simply unattributed financial statements, not separate financial statements under IAS 27 *Separate Financial Statements*, as IAS 27 *Separate Financial Statements* expressly states that such financial statements are not separate financial statements.

Consolidated financial statements are financial statements in which the assets, liabilities, equity, income, expenses and cash flows of a parent and its subsidiaries are reported as the assets, liabilities, equity, income, expenses and cash flows of **a single economic entity** in accordance with IFRS 10 *Consolidated Financial Statements*. Consolidated financial statements include subsidiaries accounted for using the full consolidation method, joint ventures and associates accounted for using the equity method.

In addition to the consolidated financial statements prepared by the parent and the financial statements of an investor in an associate or venturer in a joint venture, **separate financial statements** are also presented when required by local law or when an entity elects to present such separate financial statements (i.e. voluntarily).

Separate financial statements are financial statements presented **by a parent** (i.e. an investor controlling a subsidiary) or **an investor with joint control over, or significant influence over, an investee, in which investments in subsidiaries, joint ventures and associates are accounted for either at cost in accordance with IAS 27 *Separate Financial Statements*, in accordance with IFRS 9 *Financial Instruments* or using the equity method described in IAS 28 *Investments in Associates and Joint Ventures* and, if held for sale, are included in accordance with IFRS 5 *Non-current Assets Held for Sale and Discontinuing Operations*.**

The difference between general purpose financial statements and individual financial statements under IAS 27 *Individual financial statements* is precisely in the reporting of investments in subsidiaries, joint ventures and associates. (Farkaš, 2020)

From the above, it clearly follows that in the IFRS system, consolidated financial statements prepared for one economic (economic) entity are **the primary** financial statements, the accounting entity is not obliged to prepare individual financial statements in addition to them. In the Slovak Republic, an accounting entity that prepares consolidated financial statements for a group under IFRS as adopted by the EU must also prepare individual financial statements in accordance with the Accounting Act. According to Slovak accounting regulations, the priority is individual financial statements (prepared for a single accounting entity), consolidated financial statements are prepared by the parent accounting entity, but even then not always, but only after meeting the criteria set out in the Accounting Act and in the event that the parent accounting entity is not subject to a relatively wide range of exemptions from the obligation to prepare consolidated financial statements. Individual financial statements, unlike consolidated financial statements, must be approved by the highest body of the company, and serve as a basis for determining the income tax base and calculating dividends.

Financial statements according to IFRS are prepared and presented **at least once a year**, always as of a certain date. The fundamental provisions of the Conceptual Framework and IAS 1 *Presentation of Financial Statements* (hereinafter referred to as "IAS 1") are essential for the preparation and presentation of financial statements. The conceptual framework presents the conceptual basis for the preparation of financial statements and sets out the objective of financial statements, which is to provide users with information that is necessary to make decisions about the allocation of resources to an entity.

The conceptual framework is not a standard, and therefore none of its provisions takes precedence over the provisions of other standards. IAS 1 prescribes the **principles of presentation of regular annual financial statements** in order to ensure comparability with the financial statements of previous accounting periods within one accounting (economic) entity and with the financial statements of other accounting (economic) entities. It also contains **general requirements for the preparation and presentation of financial statements, requirements regarding the structure and minimum content of financial statements**. However, other standards and interpretations are also important for the preparation and presentation of financial statements, as each standard and interpretation contains principles for the presentation and disclosure in financial statements of the area to which it relates.

IAS 1 does not apply to the structure and content of financial statements prepared for a period shorter than one year. Such financial statements are dealt with in IAS 34 *Interim Financial Reporting*. In Slovak accounting legislation, the term interim financial statements is used for comparative financial statements. According to IAS 34, an interim financial statement is a **financial statement that contains either a complete set of financial statements** (as described in IAS 1) or an abridged set of financial statements (as described in IAS 34) for a period during the financial year, i.e. for a period shorter than the entire financial year. IAS 34

does not contain an obligation to prepare financial statements for a period shorter than one year, but it is applied if an entity is required or chooses to publish interim financial statements in accordance with IFRS. Governments, securities regulators, stock exchanges and accounting institutions often **require** entities whose debt or equity securities are publicly traded to publish financial statements for a period shorter than one year, as the information contained therein is important for the financial market, e.g. information that may cause changes in the price of the issued securities. These information obligations of issuers of securities are intended to contribute to the proper functioning of the financial market and to prevent unfair practices and fraud.

Compared to Slovak accounting legislation, IFRS does not use the term **extraordinary financial statements** for any financial statements.

IAS 1 is binding for **all entities**, including those that present consolidated financial statements and individual financial statements in accordance with IAS 27.

8.3.1 Structure of financial statements according to IFRS

According to IAS 1, financial statements are a structured presentation of the financial position and financial performance of an entity. The objective of financial statements is to provide information about the financial position, financial performance and cash flows of an entity that is useful to a wide range of users in making economic decisions. In addition, IAS 1 emphasizes that financial statements also reflect the results of management's oversight of the resources entrusted to it. To achieve this objective, financial statements must provide information about:

- a) assets,
- b) liabilities,
- c) equity,
- d) income and expenses, including profits and losses,
- e) contributions from owners and distributions to owners within their authority as owners, and
- f) cash flows.

This information, together with other information in the notes, helps users of financial statement information to predict future cash flows, their timing and degree of certainty.

The financial statements in their complete structure comprise:

- a) a statement of financial position as at the end of the period,
- b) a statement of profit or loss and other comprehensive income for the period,
- c) a statement of changes in equity for the period,
- d) a statement of cash flows for the period,
- e) notes containing significant accounting policies and other explanatory information
- f) comparative information and
- g) a statement of financial position as at the beginning of the previous period if the entity applies an accounting policy retrospectively or retrospectively reassesses items in its financial statements or reclassifies items in its financial statements.

An entity may use other names for the statements as long as they are clear and familiar. All the components of the financial statements are interrelated because they reflect different aspects of the same transactions. Statements prepared in accordance with IFRS are relatively concise because they only present significant items. Each item is referenced to the section of the notes where it is explained in detail and the disclosure requirements are set out.

IAS 1 contains minimum requirements for each statement itself, notes to the statements and an illustrative appendix. The minimum requirements are designed to be flexible enough to be adapted to suit the needs of any entity.

The disadvantage of this approach is that the structure of statements prepared under IFRS may differ from one another, making financial statements prepared under IFRS not directly comparable. Since individual and consolidated financial statements in the Slovak Republic are filed in the register of financial statements and are subsequently statistically processed at the national level, on the basis of which various indicators are calculated and evaluated, in the Slovak Republic, **a statement of selected data from financial statements** is compiled precisely for the purpose of statistical processing, into which accounting entities take over data from financial statements prepared in accordance with IFRS as adopted by the EU, and only these are subsequently statistically processed.

In terms of terminology, IFRS distinguishes between the term's presentation, reporting and disclosure in financial statements. **Presentation** is a general term and applies to all parts of financial statements, so the use of this term is universal. **Reporting** is used when it comes to presentation in the statements of financial statements. The term **disclosure** is used when the information is given in the notes.

8.3.2 General requirements for the preparation and presentation of financial statements under IFRS

IAS 1, in accordance with the Conceptual Framework, sets out general requirements for the preparation and presentation of financial statements under IFRSs that apply to all entities, regardless of their legal form, size or area of operation. These general requirements cover areas such as fair presentation and compliance with IFRSs, going concern, accrual basis of accounting, materiality and aggregation, offsetting, frequency of reporting, presentation of comparable information, and consistency of presentation.

Fair presentation and compliance with IFRSs

IAS 1 first emphasises the requirement that financial statements must present fairly the financial position, financial performance and cash flows of an entity. For the presentation in financial statements to be considered fair, the effects of transactions and other events must be shown in accordance with the definitions and recognition criteria set out in the Conceptual Framework. There is a presumption that the application of the standards and their interpretations, with any additional disclosures, will result in financial statements **that give a true and fair view**. Logically, only if the financial statements are prepared in accordance **with all relevant standards and their interpretations and with all IFRS requirements** can they be prepared in accordance with IFRS. An entity whose financial statements are prepared in accordance with IFRS is required to make an explicit and unreserved statement in the notes to the financial statements about such compliance. IAS 1 recognizes that in exceptional circumstances, the management of an entity may conclude that compliance with an IFRS requirement would be so misleading that it would conflict with the true and fair view that is the objective of financial statements under the Conceptual Framework. If such a particularly exceptional situation arises, it is necessary to disclose the name of the IFRS from which the entity has departed, the nature of the departure, including the procedure that would be required by IFRS and a justification for why this procedure is misleading, as well as the alternative procedure adopted by the entity, the financial effect of the departure for each period presented, and also the assurance of management that the financial statements faithfully present the financial position of the enterprise, financial performance and cash flows.

At the same time, financial statements can be prepared in accordance with IFRS only if they comply **with all relevant standards and their interpretations and with all IFRS requirements**. An entity whose financial statements are prepared in accordance with IFRS is required to include an explicit and unreserved statement of such compliance in the notes.

Going concern

Financial statements must be prepared on the going concern basis unless management either intends to liquidate the entity or to cease trading or has no realistic alternative but to do so. In this regard, management is required to assess the entity's ability to continue as a going concern in the future when preparing the financial statements. In assessing this assumption, management considers all available information about the future that management can predict, at least within twelve months of the date on which the financial statements are prepared. Information that must be considered includes, for example: factors affecting current and expected profitability, debt repayment schedules or potential sources of alternative financing. If management's assessment identifies significant uncertainties about the entity's ability to continue as a going concern in the foreseeable future, the entity must disclose these uncertainties. Therefore, if an accounting entity does not prepare its financial statements on the going concern basis, it shall disclose this fact together with the assumptions on which it has prepared its financial statements, as well as the reasons why the going concern basis is not considered to be met in this accounting entity.

Accrual basis

An entity prepares its financial statements on the accrual basis, which is the basic principle of double-entry accounting. The accrual basis is not only applied in the preparation of a cash flow statement. Preparing financial statements on the accrual basis means that an entity recognises assets, liabilities, equity, expenses and income only when they meet the definitions and recognition criteria set out in the Conceptual Framework. Under the accrual basis, transactions and events are recognised when they occur, not when cash or cash equivalents are received or paid.

Materiality and aggregation

Information is material if its omission or misstatement could influence the economic decisions of users taken on the basis of the financial statements. There is no precise numerical materiality threshold in IFRS. The conceptual framework justifies this by saying that materiality as an aspect of relevance, one of the two fundamental qualitative characteristics of accounting information, is specific to a particular accounting entity. Materiality depends on the size and nature of the assessed item in the specific conditions of its omission, while both criteria must be assessed together. For financial statements prepared in accordance with IFRS, the materiality requirement is very important, as it determines the final form of the financial statements of a particular accounting entity. IFRS contain non-binding templates for financial statements, IAS 1 sets the minimum scope of required items, the reporting of other items depends on the application of the materiality and aggregation requirements by the preparers of financial statements. Most standards regulating a specific reporting area determine their own range of information that must be disclosed in the financial statements. However, if the information resulting from this disclosure is not material, the accounting entity does not have to provide the specific disclosure required by a certain standard. This applies even if the standard contains a specific list of requirements or describes them as minimum requirements. Financial statements are the result of processing a large number of transactions or other events **that are grouped into classes according to their nature** (intangible assets, property, plant and equipment, receivables, tangible assets) **or function** (used for own business, for rental or for sale). The final stage in the grouping and classification process is the presentation of the aggregated and

classified items that form line items in the financial statements. If a line item (i.e. a grouped item, not an individual transaction) is not individually significant, it is grouped with other items either in the statements or in the notes. An item that is not sufficiently significant to be presented separately in the statements may be presented separately in the notes. Grouping of items cannot be done at the expense of clarity. IAS 1 requires an entity to present each significant class of similar items separately. **Immaterial items that are similar in nature and function may be presented together.** An entity presents items of a different nature or function separately if those items are material. It is expressly prohibited to group together significant items that have different natures or functions.

Offsetting

In preparing financial statements, assets and liabilities, as well as expenses and income, are presented separately and are not offset, except when the substance of the transaction is reflected in the offsetting and if an IFRS requires or permits it. Income and expenses that arise from similar transactions may be offset only if a specific IFRS requires or permits it, for example, foreign exchange gains and losses, gains and losses on financial instruments held for trading, or gains and losses on the disposal of non-current assets, including investments and current assets. If such gains and losses are material, an entity presents them separately. In general, offsetting distorts information, reduces the ability of users to understand the transactions, other events and conditions that have occurred, and reduces the ability to assess future cash flows. Compensation is not considered to be the valuation of assets at a value reduced by provisions, e.g. for obsolete inventories or doubtful receivables. Unlike the balance sheet prepared in accordance with Slovak accounting legislation, where the valuation of assets is presented in the composition of gross, corrections and net, in the statement of financial position prepared in accordance with IFRS, the valuation is presented in net values with a detailed explanation in the notes.

Comparative (comparable) information and consistency of presentation

The practical application of ensuring comparability in financial statements presented in accordance with IFRS is that an accounting entity is obliged to provide comparative information for the previous period for all **monetary amounts reported** in the financial statements for the current period. Taking into account the understandability of the financial statements for the current period, if relevant, the accounting entity also provides comparative information for **verbal and descriptive information**, while in some cases descriptive information for the previous period may also be relevant in the current period (e.g. in the case of information about an ongoing legal dispute).

In addition to the minimum comparative financial statements mentioned above, an entity must also present **a third statement of financial position as of the beginning of the previous financial period if:**

- it applies an accounting policy retrospectively (i.e. when the change must also be reflected in prior financial periods presented within the financial statements), makes a retrospective change in the presentation of items, or reclassifies items in its financial statements, and **at the same time**
- that retrospective application of an accounting policy, retrospective change in presentation, or reclassification of items has a significant effect on the information in the statement of financial position as of the beginning of the previous period.

Comparability is considered in the Conceptual Framework to be a qualitative characteristic that enhances the usefulness of the information presented. Comparability can only

be achieved by presenting consistent information when an entity presents and classifies financial statement items **in the same way from period to period**, except when:

- a different presentation or classification would be more appropriate considering the criteria in IAS 8 *Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors* in the Selection and Application of Accounting Policies, for example, when there has been a significant change in the nature of the entity's operations or when the financial statements have been reviewed;
- IFRS requires a change in presentation.

An entity **shall change the presentation of its financial statements** only if the changed presentation provides information that is **reliable and more relevant** to users than the previous **presentation and classification** and it is probable that the revised structure will be consistently continued to ensure comparability.

If an entity changes the presentation or classification in its financial statements, it shall reclassify comparable amounts unless reclassification is impracticable. If an entity reclassifies comparative amounts, it shall disclose (including as of the beginning of the preceding period) the nature of the reclassification, the amount of each item or class of items reclassified and the reason for the reclassification. Adjustments to comparative information that an entity must make when it changes an accounting policy or corrects an error are covered by IAS 8 *Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors*.

Identification of IFRS Financial Statements

Financial statements prepared and presented in accordance with IFRSs are usually part of a larger document – an annual report or a prospectus of the issuer of the financial statements. An entity is therefore required to clearly identify the financial statements and distinguish them from other information disclosed within the same document. **IFRSs apply only to financial statements** and do not need to apply to other information presented in an annual report or other document. It is therefore important that users can distinguish which information is prepared in accordance with IFRSs and which is not.

For a proper understanding of the information in the financial statements, each statement of the financial statements and the notes must include:

- the name of the reporting entity or other identifying information,
- the name of the specific statement of the financial statements, e.g. the statement of financial position,
- whether they are individual financial statements or consolidated financial statements prepared for a group,
- the date of the financial statements or the period for which the financial statements are prepared,
- the currency in which the financial statements are presented,
- the level of rounding used in the presentation.

8.3.3 Statement of financial position (balance sheet) according to IFRS

The statement of financial position or balance sheet, as the basic source of information on the financial position of an accounting entity, presents information on the amount and structure **of assets and the sources used to finance these assets** at the end of the accounting period (as of the balance sheet date). The informativeness of quantitative data in the statement is influenced by the method of valuing the assets and liabilities of the accounting entity, and the informativeness of the structure of assets and liabilities is conditioned by the selection of

appropriate criteria for the classification of assets and liabilities and the order of reporting in the statement of financial position. Therefore, significant space is devoted to the issue of valuation in almost all standards. The classification of assets and liabilities and the order of reporting of balance sheet items are dealt with in IAS 1.

IAS 1 does not **prescribe** a binding format or order of items in the statement of financial position; in the case of the models provided in the IAS 1 Implementation Guide, it is pointed out that they are only non-binding illustrations. IAS 1 contains a minimum range of items that are sufficiently distinct in nature and function to be presented separately. An entity extends this range of items by adding additional items (by disaggregating line items, adding subtotals or by presenting other significant items required by a particular IFRS) either directly on the face of the statement or in the notes. An entity presents assets in the statement of financial position as current and non-current, and liabilities in the statement of financial position as current and non-current, except when presenting assets and liabilities by liquidity provides more reliable and relevant information, which is common in the case of financial institutions.

IAS 1 sets out detailed rules for the classification of assets and liabilities as current and non-current. An entity classifies an asset as current when:

- it expects to realize the asset, intends to sell it or consume it within its operating cycle (e.g., inventories and trade receivables),
- it holds the asset primarily for trading purposes (e.g., trading securities),
- it expects to realize the asset within twelve months after the reporting period (e.g., non-current assets held for sale),
- the asset represents cash or a cash equivalent.

All other assets that do not meet the above conditions are classified as **non-current**.

An entity's operating cycle is the time between the acquisition of an asset for processing and its realization in the form of cash or cash equivalents. If the normal operating cycle is not clearly defined, it is assumed to be twelve months. The same normal operating cycle is applied to the classification of both the assets and liabilities of the entity.

An entity classifies a liability as **current** when:

- it expects to settle the liability in its normal operating cycle (e.g. trade payables),
- it holds the liability primarily for trading purposes (e.g. issued trading securities),
- the liability is due within twelve months after the reporting period (e.g. overdrafts, current portion of long-term financial liabilities, dividends payable, income tax), or
- the entity does not have an unconditional right to defer settlement of the liability for at least twelve months after the reporting period.

The entity classifies all other liabilities as **non-current**. The correct and accurate distinction of assets and liabilities into current and non-current is important not only for assessing the current solvency of the entity, but also for assessing the future solvency and evaluating the stability of the entity's financing in the future.

Items that **must be presented as separate line items according to IAS 1**, if the entity has the content for them, include:

- property, plant and equipment,
- investment property,
- intangible assets,
- financial assets (excluding investments accounted for using the equity method, trade and other receivables and cash and cash equivalents, which are presented as separate line items),

- investments accounted for using the equity method,
- biological assets,
- inventories,
- trade and other receivables,
- cash and cash equivalents,
- assets held for sale,
- trade and other payables,
- provisions,
- financial liabilities (excluding trade and other payables and provisions, which are presented as separate line items),
- current income tax liabilities and assets,
- deferred tax liabilities and assets,
- liabilities included in disposal groups,
- non-controlling interests presented within equity,
- subscribed share capital and funds attributable to owners' parent.

An entity should disclose, either in the statement of financial position or in the notes, a further detailed breakdown of the line items presented that enables a better understanding of the financial position of the reporting entity.

IAS 1 allows for the preparation of a statement of financial position in both horizontal and vertical formats. A statement of financial position prepared in horizontal format allows for the presentation of the total balance sheet amount. For illustration, we present a statement of financial position in horizontal format, which is based on the template provided in the IAS 1 Implementation Guide:

Statement of financial position as at 31. 12. X2 (in EUR)						
	Assets	X2	X1	Equity and liabilities	X2	X1
1.-6.	Non-current assets			1.-4.	Equity Total	
1.	Property, plant and equipment			1.-3.	Equity attributable to owners of the parent	
2.	Investment property			1.	Share capital	
3.	Intangible assets			2.	Retained earnings	
4.	Investments in associates			3.	Other components of equity	
5.	Other financial assets			4.	Non-controlling interests	
6.	Deferred tax asset			5.-12.	Total liabilities	
7.-10.	Current assets			5.-7.	Total long-term liabilities	
7.	Inventories			5.	Long-term loans	

8. Trade receivables	6. Deferred tax liabilities
9. Other current assets	7. Long-term reserves
10. Cash and cash equivalents	8.- Total short-term liabilities
1.- Total assets	8. Trade payables
10.	9. Short-term loans
	10. Short-term portion of long-term loans
	11. Tax payable
	12. Short-term reserves
	1.- Total equity and liabilities
	12.

Figure No. 8.1 A statement of financial position prepared in horizontal form

8.3.4 Statement of profit or loss and other comprehensive income under IFRS

The statement of profit or loss and other comprehensive income (also the statement of comprehensive income) comprehensively explains the financial performance of an accounting entity for the accounting period. The statement shows which activities the comprehensive income comes from, whether from the main recurring activities or from unusual activities that are unlikely to recur. According to IFRS, four accounting categories are linked to the performance of an accounting entity: expenses, losses, revenue and gains. Their definition was explained in the chapter dedicated to the Conceptual Framework. Expenses and revenue are always reported in the income statement. Losses and gains are sometimes reported in the income statement, sometimes in equity funds. This reporting does not have uniform rules, it is governed by the provisions of individual standards.

Total comprehensive income represents the sum of the changes in equity that occurred during the accounting period, excluding changes that were caused by transactions between the accounting entity and its owners. The statement of changes in equity for the period serves to present ownership transactions, as IAS 1 requires a consistent separation of transactions that affect the performance of the accounting entity from transactions with owners. Total comprehensive income consists of changes that are part of the “operating result” (i.e. these changes are recorded in the income statement) and changes that are part of the “other comprehensive income” (i.e. they are recorded in one of the funds in equity).

Other components of comprehensive income thus represent gains and losses that are recognised and reported in equity in each accounting period, most often they can be, for example:

- c) gains or losses from the revaluation of property, plant and equipment according to IAS 16 *Property, Plant and Equipment* or intangible assets according to IAS 38 *Intangible Assets* if the accounting entity chooses subsequent valuation for this asset based on fair values (the so-called revaluation model);

- d) gains and losses from the revaluation of defined benefit plans in accordance with IAS 19 *Employee Benefits*.
- e) gains and losses arising from the translation of the financial statements of foreign members of the group from the so-called functional currency to the presentation currency according to IAS 21 *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates*.
- f) gains and losses on investments in equity instruments measured at fair value through other comprehensive income in accordance with IFRS 9 *Financial Instruments*.

The operating result is then the difference between income and expenses excluding items that are other comprehensive income.

Total comprehensive income therefore consists of the operating **result and other comprehensive income**. Both components may be presented in accordance with IAS 1 either:

- a) in **one statement** of profit or loss and other comprehensive income, with both components of comprehensive income being divided into two parts. These parts are presented together, with the part relating to operating profit or loss first and immediately followed by the part relating to other comprehensive income or loss;
- b) in **two statements** – in one statement of profit or loss the components of operating profit or loss are presented, and in the second statement of comprehensive income the operating profit or loss is presented first and then the other components of comprehensive income or loss are presented.

Within the information relating to operating profit or loss, regardless of whether it is presented in one or two statements, entities may, under IAS 1, present expenses by type or purpose, with the entity choosing the type of breakdown that provides users with more relevant and reliable information in relation to the entity's activities and the industry in which it operates.

In the case of operating profit or loss, expenses are primarily monitored in terms of their type, i.e. according to the type of production factors consumed. From this perspective, costs are divided into, for example, material costs, wage and personnel costs, depreciation, transport costs and advertising costs. Costs are not redistributed according to the purpose for which they were spent.

In the purpose-based classification, costs are primarily monitored in terms of the purpose for which economic resources were spent. Thus, part of the costs is of an operational nature (they arise directly in the process of creating and providing corporate performance) and part is of the nature of costs for preparing, ensuring and managing the creation and provision of performance and is related to creating general conditions for this process (e.g. costs of research and development, supply, sales, administration and management, procurement of financial resources). (Tumpach, 2008) Such reporting can provide users with more relevant information than reporting costs in a type-based classification, but it requires the application of an estimate by the accounting entity and can be very subjective. However, when using the purpose-based classification of costs, IAS 1 requires an accounting entity to also provide additional disclosures about cost types, given that information about cost types, including information on depreciation, amortization, payroll and personnel costs, is necessary when preparing a cash flow statement and thus when forecasting future cash flows.

Examples of income statements using cost breakdown by type and purpose in accordance with IFRS

Cost breakdown by type		Cost breakdown by purpose	
Line items of the statement	Accounting period X2	Line items of the statement	Accounting period X2
Sales	X	Sales	X
Other income	X	Cost of sales	-X
Change in inventories of finished goods and work in progress	X/-X	Gross profit	X
Consumption of materials and raw materials	-X	Other income	X
Personnel and wage costs	-X	Sales costs	-X
Depreciation and amortization	-X	Administrative costs	-X
Other costs	-X	Other costs	-X
Financial costs	-X	Financial costs	-X
Share of profit/loss of associates and joint ventures	X/-X	Share of profit/loss of associates and joint ventures	X/-X
Economic result before tax	X/-X	Economic result before tax	X/-X
Income tax expense	-X	Income tax expense	-X
Economic result for the period	X/-X	Economic result for the period	X/-X
Of which:		Of which:	
• Profit attributable to owners of the parent	X	• Profit attributable to owners of the parent	X
• Profit attributable to owners of non-controlling interests	X	• Profit attributable to owners of non-controlling interests	X

Note: For simplicity, we abstract from comparable data for year X1

Figure No. 8.2 An income statements using cost breakdown by type and purpose

IAS 1, similarly to the statement of financial position, also sets out **the minimum required** items for the statement of profit or loss and other comprehensive income that must be presented on separate lines in the statement.

In the section relating to transactions affecting the operating **result**, the statement must include, for example, the following line items:

- a) income, presenting separately interest income calculated using the effective interest method and insurance income;

- b) gains and losses arising from the derecognition of financial assets measured at amortised cost;
- c) finance costs;
- d) impairment losses on financial assets (including reversals of such losses) in accordance with IFRS 9;
- e) share of profit or loss of associates or joint ventures accounted for using the equity method;
- f) gains and losses on reclassification of financial assets;
- g) tax costs;
- h) result from discontinued operations in accordance with IFRS 5 *Non-current assets held for sale and discontinued operations*;
- i) operating profit or loss (profit or loss).

In the section relating to other comprehensive income, the following are presented separately for the period:

- a) items that will not be reclassified to operating profit or loss in the future;
- b) items that will be reclassified to operating profit or loss in the future;
- c) other comprehensive income as a whole.

A reclassification adjustment is the reclassification of an item that was originally recognized and reported in equity to profit or loss. Whether or not an item can be reclassified to profit or loss is stated directly in the relevant standard. For example, IAS 16 *Property, Plant and Equipment* or IAS 38 *Intangible Assets prohibit reclassification*, while IAS 21 *The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates* requires that the reserve fund from exchange rate differences that arises as a result of translating the financial statements of a foreign operation into the currency in which the parent entity presents its consolidated financial statements be reclassified to profit or loss when the parent entity, for example, sells this foreign operation.

According to IAS 12 *Income Taxes*, the tax consequences of transactions and other events are accounted for in the same way as the transaction or event itself is accounted for. Therefore, if a certain transaction is accounted for in profit or loss, the related tax is reported in profit or loss, but if the transaction is accounted for in the balance sheet, e.g. in funds within equity, the related tax is also reported in the balance sheet. Similarly to the profit and loss statement, in the part relating to other comprehensive income, it is necessary to present income tax, mainly in the form of deferred income tax. Separate reporting of income tax related to other comprehensive income is a condition for a consistent separation of the effects of transactions that are accounted for in profit or loss in the profit and loss statement and transactions that are accounted for in the balance sheet within equity funds. Individual equity items are then disclosed in the amount after tax, i.e. without the cumulative tax effect being presented on a separate line (**net**) or alternatively they are disclosed in the amount before tax, i.e. with the cumulative tax effect being presented on a separate line (**gross**).

As with the statement of financial position, the minimum amount of information disclosed in the statement of profit or loss and other comprehensive income is not sufficient to enable external users to understand the entity's past performance and to make reliable estimates of the entity's future results. The entity therefore includes additional line items in the statement, which it names in accordance with their content. It is guided by the application of materiality in relation to the nature and functions of the various components of income and expense. IAS 1 prohibits the presentation of extraordinary items of expense and income both in the statements of profit or loss and other comprehensive income and in the notes.

In the statement of profit or loss and other comprehensive income, both the operating result and the comprehensive result must be reported in a breakdown into operating result and

comprehensive result attributable to owners of the parent entity and owners of non-controlling interests.

If the shares of the entity are publicly traded or the entity is in the process of issuing shares that will be publicly traded, the entity must also disclose basic earnings per share and diluted earnings per share in the statement.

8.3.5 Statement of changes in equity for the period under IFRS

The statement of changes in equity is an equivalent part of the financial statements prepared in accordance with IFRS. From accounting theory, we know that liabilities in a broader sense explain the origin of assets. An accounting entity obtains the economic inputs necessary for carrying out its activities from two sources – from its own and from external sources. Thus, an accounting entity finances its assets either from its own resources, which are referred to as equity, or from external sources, which are in the form of liabilities of various types of liabilities. From a legal point of view, equity represents the valued claims of the owners of the accounting entity on the assets of the enterprise. In the context of this fact, obtaining a detailed view of the development of equity during the evaluated period is of particular importance for users of information from the financial statements. The purpose of the statement of changes in equity is to show the structure of equity at the balance sheet date, to present users with information not only about the opening and closing balances of individual components of equity, but also to justify changes in individual components of equity in order to obtain information for assessing probable future cash flows. Changes in equity that occur in a certain accounting period can be divided as follows (Dvořáková, 2022):

- a) changes that are part of the operating result and are recorded in profit or loss,
- b) changes that are part of other comprehensive income and are recorded in one of the funds in equity and
- c) changes that are caused by transactions with owners.

The sum of changes under points a) + b) represents total comprehensive income. We discussed its presentation in the previous subsection 8.3.4 From this point of view, the statement of changes in equity is actually a supplementary information tool, primarily the statement of profit and loss and other components of comprehensive income, with which we display the total comprehensive income for the accounting period. The statement of changes in equity therefore primarily presents the last type of changes in equity - namely all transactions with owners. We consider transactions with owners to be, for example, contributions from owners, contributions to funds, issuance of new shares, repurchase of own capital instruments, and payment of dividends. Due to the complexity of reporting all changes that have occurred in equity, the statement of changes in equity must also present the remaining two types of changes in equity, namely the operating result and other components of comprehensive income.

The formal arrangement of items in the statement of changes in equity is not precisely defined; for the sake of clarity, accounting entities are recommended to present the information in the form of a table, the columns of which represent individual components of equity and the rows represent events and transactions that affect individual components of equity.

IAS 1, in relation to the information disclosed, lists the information that must be presented directly in the statement of changes in equity, and which must be presented **either directly in the statement of changes in equity or in the notes**.

The following information is presented directly in the statement of changes in equity:

- a) total comprehensive income for the period, with amounts attributable to owners of the parent and non-controlling interests separately;
- b) for each component of equity, the effect of retrospective adjustments due to changes in accounting rules or corrections of errors that occurred in previous accounting periods, whereby retrospective adjustments are not changes in equity, but adjustments to the opening balance of retained earnings of previous years, or another component of equity;
- c) for each component of equity, separately, all changes between the opening and closing balances that occurred during the accounting period, with the changes resulting from:
 - operating profit,
 - other components of comprehensive income and
 - transactions with owners being disclosed separately, with contributions from owners, distributions to owners and changes in ownership interests in subsidiaries that do not result in a loss of control being disclosed separately.

Given the importance of equity information to users of the information, entities are required to disclose a range of detailed information about equity, which they may choose to disclose **directly on the face of the statement of financial position, the statement of changes in equity or in the notes**. This includes information about equity (e.g. the number of shares authorised, the number of shares issued, broken down into fully paid and outstanding, the nominal value of the share, a comparison of the number of shares issued at the beginning and end of the reporting period, the rights, preferences and restrictions attached to the class of shares, treasury shares held by the entity or its subsidiary or associate or shares reserved for issue under options and share sale agreements) and **a description of the nature and purpose of each fund within equity**.

8.3.6 Cash flow statement for the period under IFRS

According to IAS 1, the cash flow statement is another mandatory and integral part of the financial statements prepared under IFRS. The specific requirements for the scope of information presented in the cash flow statement are elaborated in IAS 7 *Cash flow statement*. Cash flows are understood as **cash receipts and payments** and **increases and decreases** in cash equivalents for the accounting period. The cash flow statement therefore **explains the reasons for changes in cash** (including cash and demand deposits) and **cash equivalents** (including short-term, highly liquid investments that are readily convertible to known amounts of cash and that are subject to an insignificant risk of change in value within three months of the balance sheet date).

Since the cash flow statement presents information on a monetary basis, the advantage of the information it provides is that it cannot be distorted by either the purposeful selection of accounting policies or the application of the accrual principle used in calculating the operating result. For this reason, the cash flow statement increases the comparability of the reported information not only within the accounting entity, but also between accounting entities.

IAS 7 requires that the cash flow statement present information on cash flows broken down into operating, investing and financing activities.

Cash flows **from operating activities** are primarily related to the main earning activity of the accounting entity and are an indicator of the extent of cash flows generated without

external sources of financing. Operating activities include, for example: sales of products, goods and services and related activities such as the purchase of inventories or expenses in the form of payments to suppliers and employees, the provision of copyrights and industrial property rights, insurance claims and premium payments, income tax obligations and claims (deferred tax is not a cash flow, therefore it is not reported in the statement of cash flows).

Cash flows **from investing activities** are related, for example, to the purchase and sale of non-current tangible, intangible and financial assets (which are not cash equivalents), loans and advances to third parties and the received instalments on these loans and advances, as well as to interest received on loans provided and dividends received from equity interests in other accounting entities. Interest received and dividends received may alternatively be presented as part of cash flows from operating activities, because they contribute to the quantification of the operating result.

Cash flows from **financing activities** relate to activities that represent the acquisition of sources of financing and the repayment of their providers, e.g. provision and repayment of bank loans, income from the issue of shares and bonds, expenses for the repurchase of shares and repayment of bonds, income from the sale of own shares, payment of interest, payment of dividends, but also obligations arising from the lessee under a finance lease. Interest paid on loans received (as the price for the provided external source of financing) and dividends paid to the owners of the accounting entity (as the price for obtaining its own source of financing) can alternatively be presented as part of cash flows from operating activities, because it is the main earning activities that generate the cash to pay for them.

In the statement of cash flows, cash flows **from operating activities** can be reported using either **the direct** or **indirect** method. Although IAS 7 clearly prefers the direct method, most entities use the indirect method to report cash flows from operating activities.

According to IAS 7, **cash flows from investing and financing activities can** only be reported using **the direct method**.

Under the direct method, the main gross income and expenses that can be obtained from accounting records (e.g., revenue from sales of products, goods and services, payments to suppliers, employees, interest paid and taxes) are presented or an adjustment is made to the items of the income statement and other components of comprehensive income, e.g., by transforming sales, cost of goods sold and similar expenses and income to reflect the cash flows realized. Changes in inventories, receivables and payables from trade during the period are taken into account and non-cash items are adjusted.

The indirect method is based on the operating result as reported in the statement of profit or loss and other comprehensive income. This is adjusted for the effects of non-cash transactions (e.g. depreciation, impairment losses and provisions), changes in working capital (i.e. changes in current receivables and current liabilities and inventories), and adjustments to the operating result for income and expenses that affect cash flows from investing and financing activities, as these cash flows are reported under the direct method in the relevant part of the cash flow statement.

IFRS does not prescribe the format of a cash flow statement. A possible form of the statement is shown in the illustrative appendix to IAS 7.

8.3.7 Notes under IFRS

A mandatory, integral and equivalent part of financial statements prepared in accordance with IFRS are notes containing significant accounting policies and other

explanatory information that significantly contribute to the understanding of the financial position and overall performance of the accounting entity.

The notes **must**:

- present information **about the assumptions used in the preparation of the financial statements and specific accounting policies**, thereby helping to explain the monetary amounts reported in individual statements, e.g. rules for valuation and depreciation of non-current assets, inventories, investment property, revenue recognition, rules for provisions, grants, business combinations, taxes, research and development costs;
- disclose information in accordance with IFRS requirements **that is not presented elsewhere in the financial statements** – IAS 1, in the statement of financial position, the statement of profit or loss and other components of the financial statements and in the statement of changes in equity, separately lists items that must be reported directly in the relevant statements or in the notes;
- provide information **that is not presented anywhere else in the financial statements**, but is relevant to the understanding of these statements – requirements for the content of notes are included in virtually all standards. The most important standards that generally affect the information contained in the notes include, for example, IAS 1 *Presentation of Financial Statements*, IAS 8 *Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors*, IAS 10 *Events after the Reporting Period*, IAS 24 *Related Party Disclosures*, IFRS 8 *Operating Segments*. However, other standards dealing with specific areas also contain information that should be disclosed in the notes, which also affects the final form of the notes.

Given the fact that the notes contain a lot of information, the information disclosed in them must **be arranged systematically**. An entity must therefore provide cross-references to all relevant information in the notes for each item in the statement of financial position, in the statement of profit or loss and other comprehensive income, in the statement of changes in equity and in the statement of cash flows.

According to IAS 1, systematic arrangement or grouping of notes can be achieved, for example:

- a) by highlighting the activities that the entity considers most relevant to an understanding of its financial performance and position, for example, it may group information about specific operating activities;
- b) by grouping information about items that are measured in a similar way, for example, assets measured at fair value;
- c) by following the order of items in each statement and by preparing the notes in the following order:
 - i. a statement of compliance with IFRS;
 - ii. a summary of significant accounting policies applied, which includes information on the valuation approaches used for each group of assets and liabilities, because valuation significantly affects users' analyses, as well as other accounting policies used, especially when IFRS allow for several alternative procedures, and also information that is a treasure trove for making estimates of significant quantities;
 - iii. supplementary information on individual items presented in the statement of financial position, statement of profit or loss and other comprehensive

income, statement of changes in equity and statement of cash flows in the order in which each statement and each line item is presented, which will allow for quick retrieval;

- iv. other disclosures, including identification data about the accounting entity, a description of the main activity of the accounting entity, the name of the parent accounting entity and the highest parent accounting entity in the group, information about contingent liabilities and unrecognized contractual obligations and non-financial information, e.g. the accounting entity's objectives and policies in the field of financial risk management.

It follows from the above that IFRS require a large amount of detailed information to be disclosed in the notes, which is mainly related to the fact that IAS 1 does not prescribe a specific form of individual statements, which on the one hand allows statements prepared according to IFRS to be as adapted as possible to the requirements of individual accounting entities and on the other hand allows the statements to provide very concise and concise information. The focus for detailed analytical information is therefore in the notes.

8.4 Financial statements according to Slovak accounting legislation

According to the Accounting Act, financial statements are a **structured presentation of facts** that are the subject of accounting, provided to persons who use this information (hereinafter referred to as "users"). An accounting entity **prepares financial statements in cases provided for by the Accounting Act and in a structure that follows the accounting system** used in the accounting entity. The financial statements form a single whole.

The fact that financial statements **are a structured presentation** of facts means **that the information is presented exactly according to the requirements of the relevant legal regulations**. In the Slovak Republic, the basis is the requirements of the Accounting Act, accounting procedures, measures of the Ministry of Finance of the Slovak Republic, which regulate the financial statements of accounting entities of individual size groups, or the requirements of other generally binding legal regulations that regulate the substantive aspects of the accounting entity and contain requirements for financial statements. (Šlosárová, 2014)

The Accounting Act distinguishes between **two accounting systems – double-entry and single-entry accounting**. Depending on the accounting system in which the accounting entity accounts, it has the following components in addition to **the general requirements**:

- in the double-entry accounting system: **balance sheet, profit and loss statement, notes**;
- in the simple accounting system: **income and expense statement and statement of assets and liabilities**.

The general requirements identify the accounting entity, identify the financial statements in terms of time and confirm the responsibility of the accounting entity for the preparation of the financial statements.

The general requirements of financial statements are:

- a) the business name or name of the accounting entity, legal entities shall state the registered office, and natural persons shall state the place of business,
- b) the identification number, if the accounting entity has one,
- c) the date on which they are prepared,
- d) the date of their preparation,

- e) the period for which they are prepared,
- f) other data stated on the introductory page of the financial statements established by a ministerial order,
- g) the signature record of the statutory body of the accounting entity or a member of the statutory body of the accounting entity or the signature record of a natural person pursuant to Section 1, paragraph 1, letter a), third point.

The fact that the accounting entity forms a single whole means that **its components cannot be assessed individually, but all together**. Each component of the financial statements shows a different side of the same economic transactions and events. Each component contains a different type of information, which can be correctly understood and interpreted only on the assumption that the components of the financial statements form a single whole. (Šlosárová, 2014)

In terms of the date on which the financial statements are prepared, the Accounting Act distinguishes between financial statements:

- **regular**, which is prepared on the last day of the accounting period. The accounting period can be a calendar year or a financial year;
- **extraordinary**, which is prepared in cases where an extraordinary event occurs in the accounting unit, e.g. on the date of dissolution in cases stipulated by a special regulation; on the day preceding the decisive day; on the day preceding the day of entry into liquidation or the effective date of the declaration of bankruptcy; on the day preceding the day of changing the legal form to a legal form with a different framework chart of accounts;
- **interim**, which is prepared during the accounting period, if required by a special regulation, e.g. the Banking Act, the Securities Act, the Stock Exchange Act, the Income Tax Act, etc. The time for preparing interim financial statements is a period shorter than one year, e.g. quarter, half-year. Interim financial statements must be **prepared in full**, must include a balance sheet, profit and loss account and notes. Interim financial statements are prepared by an accounting entity **in a complete structure** or **in a condensed structure**. Interim financial statements in a condensed structure follow the items of the financial statements in a complete structure.

Regular and extraordinary individual financial statements are prepared and filed in the register of financial statements in full.

At the beginning of this chapter, we mentioned that national accounting regulations contain requirements for the quality of accounting information. In this regard, the Accounting Act states that the information in the financial statements must **be useful** to the user, assessed in terms of their **significance** and must be **understandable, comparable and reliable**.

Information **is considered material** if its omission from the financial statements or its misstatement in the financial statements could influence the judgment or decision-making of the user.

Information in the financial statements is **understandable** if it enables the content of accounting events (in connection with the accounting principles and accounting methods used) and the content of accounting records (in connection with the forms of accounting records used) to be determined reliably and unambiguously, both individually and in context. **Information cannot be excluded from the financial statements solely because it is incomprehensible to the user.**

Information in the financial statements is **comparable** if the following legal requirements are met:

- the accounting entity must use **the same accounting methods and accounting principles in one accounting period**; if the accounting entity changes the previous accounting principles and accounting methods during the accounting period, the new accounting principles and accounting methods must be used from the first day of this accounting period;
- the accounting entity is obliged to use the accounting principles and accounting methods in a manner that is based on the assumption that **it will continue its activities continuously** and that no event occurs that would limit or prevent it from continuing in this activity in the near future, at least 12 months from the date on which the regular financial statements were prepared.

Information in the financial statements **is reliable** if it provides **a true and fair view** of the facts that are the subject of accounting and the financial situation of the accounting entity and if **it is complete and timely**. **The completeness of the information** in the financial statements is ensured **by maintaining materiality and taking into account the costs of obtaining them**. Information in financial statements is timely if the financial statements are prepared no later than six months from the date on which the financial statements are prepared.

8.4.1 Provisions common to the preparation of financial statements under Slovak accounting legislation

The arrangement, marking and content definition of the items of individual components of individual financial statements **is established by the relevant measure to the financial statements** for each size group of accounting entities.

The models of the balance sheet, profit and loss statement and the content of the notes are listed in the annex to the relevant measure. All accounting entities are obliged to use them. The balance sheet and profit and loss statement for small accounting entities and for large accounting entities and public interest entities are the same, and for micro accounting entities they are simplified. The same models of statements and the content of the notes are used to prepare regular, extraordinary and interim financial statements.

In the Slovak Republic, **the statement of changes in equity and the statement of cash flows** are part of the notes as the third part of the financial statements, unlike IFRS, where they are a separate part of the financial statements. Only the balance sheet and the profit and loss statement have a hierarchical level of statements. According to Slovak accounting legislation, a third balance sheet is not prepared either.

The balance sheet and the profit and loss statement shall report data **for the current accounting period and for the immediately preceding accounting period**.

The notes shall provide information, **if possible, in tabular form**, while providing data **for the current accounting period**. If there is data for comparison, data from the previous accounting period shall also be provided.

The figures in the balance sheet, profit and loss statement and notes of accounting units of all size groups shall be provided **in whole euros**. The amounts in the notes of a small and large accounting unit shall be provided in whole euros; if the accounting unit so decides, the amounts may be provided in euros rounded to two decimal places.

The content definition of the items of the balance sheet and the profit and loss statement of individual financial statements shall be linked to the relevant accounts from the general chart of accounts and the accounts created by the accounting unit in the accounting schedule. An accounting entity may, according to its own needs, create synthetic balance sheet accounts of

assets, liabilities and equity, which it shall include in the chart of accounts (however, it may not create synthetic accounts of costs and revenues). This option of the accounting entity is considered in the balance sheet by indicating the letter "X" in the third place in the numerical designation of the account, e.g. 01X. In individual parts of the financial statements, analytical information is also required to be included, which the accounting entity provides through analytical accounts. In the balance sheet and in the profit and loss statement, such accounts are indicated by the letter "A" after the account number, e.g. 091A. (Šlosárová, 2014) The content of individual items is prescribed by stating for each item which accounts of the general chart of accounts are reported in this item, e.g. Tax receivables and subsidies (341, 342, 343, 345, 346, 347) - /391A/.

For the correct preparation of the balance sheet, profit and loss statement and notes, it is necessary to know the requirements that are simultaneously imposed on their preparation by the Accounting Act, accounting procedures and measures for financial statements for individual size groups of accounting entities.

The interpretation regarding the individual components of the financial statements focuses on small accounting entities and large accounting entities and public interest entities. The individual components of the financial statements of a micro accounting entity are only discussed in passing at the end of each subchapter, given that the requirements for the preparation of financial statements of a micro accounting entity are significantly simplified.

8.4.2 Balance sheet according to Slovak accounting legislation

The balance sheet in the Slovak Republic is **a formalized** overview of the assets of an accounting entity divided into types of assets (assets side) and sources of assets (liabilities side) in monetary terms as of a certain date. (Šlosárová and Blahušiaková, 2017) The day on which the balance sheet is prepared is called **the balance sheet date**.

The basic function of the balance sheet is to regularly inform about the financial situation of the accounting entity, which is determined by three basic components: **assets, liabilities and equity**. Definitions of these terms can be found in the Accounting Act.

From the structure of the balance sheet, it is clear that of the two forms of the balance sheet (horizontal and vertical), which the directive offers to member countries, **the horizontal form** of the balance sheet is applied in the Slovak Republic. The horizontal form of the balance sheet is based on the extended balance sheet equation:

$$\text{ASSETS} = \text{EQUITY} + \text{LIABILITIES}$$

The horizontal form of the balance sheet means such a formal arrangement of balance sheet items of assets and sources of assets that assets are reported separately, and sources of assets are reported separately, divided into equity and liabilities, while the total amount of assets and the total amount of sources of assets are calculated directly in the balance sheet. The total amount of assets and the total amount of sources of assets must be equal, which follows from the fact that in the balance sheet we look at assets from two perspectives: from the point of view of the form in which the assets are located and from the point of view **of the sources from which the assets originate**. This equality of assets and the sources from which the assets were acquired is key to understanding double-entry bookkeeping.

A balance sheet item is one line in the balance sheet, i.e. a verbal designation of a certain type of asset or source of assets, including a monetary amount. Only the monetary amount itself is called **the balance sheet position**.

When dividing assets in the balance sheet, **a combination of the following aspects** is applied (Šlosárová, 2014):

- from the point **of view of the purpose of acquisition** - on the assets side, assets are reported in a basic division **into non-current and current assets**, the division of assets into non-current and current is related to the operating cycle of the accounting entity.
- from the point **of view of nature (substance)** - assets are divided into **intangible assets, tangible assets, financial assets and receivables**;
- from the point **of view of time** - assets are divided into **long-term and short-term**, with the limit for dividing assets into long-term and short-term assets being one year;
- from the point **of view of liquidity** - assets are divided from the least liquid asset to the most liquid according to liquidity. The liquidity of assets is the ability to convert them into cash or cash equivalents.

Based on the combination of all the above aspects of the division of assets, **a vertical structure of the balance sheet is created on the assets side**, i.e. the order of reporting individual balance sheet items. The classification of assets in relation to the purpose of acquiring assets is decisive, followed by the classification of assets by nature and from a time perspective, which intersects with the classification of assets by liquidity. (Šlosárová, 2014) Receivables are reported in the balance sheet according to their remaining maturity as of the date on which the financial statements are prepared. The part of a long-term receivable that is due in the next accounting period is reported in the balance sheet as a short-term receivable.

In the balance sheet, assets are supplemented by accruals, which are receivables accounts and are stated at the end of the assets side.

The sources of assets are reported in the balance sheet on the liabilities side in a basic classification into **equity and liabilities**. This classification expresses the amount of assets covered by own resources and the amount by external resources, i.e. this classification explains the origin of assets. Equity represents the owners' claims on assets. Liabilities represent the creditors' legal claims on assets.

When reporting liabilities on the balance sheet, **a combination of the following considerations** is applied (Šlosárová, 2014):

- **from the point of view of nature** – liabilities are divided into reserves, trade payables, bank loans, short-term financial assistance;
- **from the point of view of maturity** – liabilities are divided into short-term and long-term.

In the balance sheet, liabilities are reported according to the remaining maturity period as of the date on which the financial statements are prepared. The part of a long-term liability that is due in the next accounting period is reported in the balance sheet as a short-term liability.

Based on the combination of all the above aspects of the division of assets, **a vertical structure of the balance sheet is created on the liabilities side**. The division of assets into equity and liabilities is decisive. (Šlosárová, 2014) The division of liabilities follows by maturity and within this, the aspect of the division of liabilities by nature is applied.

In the balance sheet, liabilities are supplemented by accruals, which are liability accounts and are reported at the end of the liabilities side.

Asset side		Balance sheet as of		Liabilities side	
A.	Non-current assets	A.	Equity	A.	Equity
A.I.	Intangible fixed assets	A.I.	Share capital	A.I.	Share capital
A.II.	Tangible fixed assets	A.II.	Share premium	A.II.	Share premium
A.III.	Non-current financial assets	A.III.	Other capital funds	A.III.	Other capital funds
B.	Current assets	A.IV.	Legal reserve funds	A.IV.	Legal reserve funds
B.I.	Inventories	A.V.	Other funds from profits	A.V.	Other funds from profits
B.II.	Long-term receivables	A.VI.	Valuation differences from revaluation	A.VI.	Valuation differences from revaluation
B.III.	Short-term receivables	A.VII.	Profit from previous years	A.VII.	Profit from previous years
B.IV.	Short-term financial assets	A.VII.	Profit for the accounting period after tax	A.VII.	Profit for the accounting period after tax
B.V.	Financial accounts	B.	Liabilities	B.	Liabilities
C.	Accruals	B.I.	Long-term liabilities	B.I.	Long-term liabilities
		B.II.	Long-term reserves	B.II.	Long-term reserves
		B.III.	Long-term bank loans	B.III.	Long-term bank loans
		B.IV.	Short-term liabilities	B.IV.	Short-term liabilities
		B.V.	Short-term reserves	B.V.	Short-term reserves
		B.VI.	Current bank loans	B.VI.	Current bank loans
		B.VII.	Short-term financial assistance	B.VII.	Short-term financial assistance
		C.	Accruals	C.	Accruals
TOTAL ASSETS		TOTAL EQUITY AND LIABILITIES			

Figure No. 8.3: Content and vertical structure of a balance sheet prepared in horizontal form

In addition to the vertical structure of the balance sheet, **the balance sheet also has its horizontal structure**, which is related to the valuation of individual types of assets and sources of assets and is related to the reporting of data in individual columns of the balance sheet.

The following columns are in the balance sheet **on the assets side**:

Label	ASSET SIDE	Line number	Current accounting period		Immediately preceding accounting period
a	b	c	1	Brutto – part 1	Netto 2
				Adjustment - part 2	Netto 3

Figure No. 8.4: Horizontal structure of the balance sheet on the asset side

The following columns apply **to the current accounting period**:

- **column 1 Gross – part 1** – the acquisition price of the asset, its own costs, nominal value or fair value of the asset at the time the accounting entity acquired the asset is reported here;
- **column 1 Correction – part 2** – depreciation and allowances as of the date on which the financial statements are prepared are reported here;
- **column 2 Net** – the difference between the gross values and the correction is reported here.

Column 3 Net applies to the immediately preceding accounting period - only the net value is reported here, i.e. the book value of the asset, which must be linked to the balance sheet for the immediately preceding accounting period, which represents the application of the principle of balance sheet continuity in practice. The following columns are included in the balance sheet **on the liabilities side**:

Designation	LIABILITIES SIDE	Line number	Current accounting period	Immediately preceding accounting period
	b	c	4	5

Scheme No. 8.5: *Horizontal structure of the balance sheet on the liabilities side*

Unlike the assets side, the liabilities side only reports data for the current accounting period **in column 4** and for the immediately preceding accounting period **in column 5**.

In the textbook, we only deal with the balance sheets of small and large accounting entities and public interest entities. A micro accounting entity also compiles its balance sheet in horizontal form. The balance sheet of a micro accounting entity is significantly simpler, which is also reflected in the simpler vertical structure of the balance sheet, and the balance sheet items are more aggregated. The balance sheet of a micro accounting entity only has 45 lines compared to the balance sheet of a small and large accounting entity and public interest entity, which is very extensive, with 145 lines. Accruals are not reported separately in the balance sheet of a micro accounting entity but are reported together with other long-term or short-term receivables or other long-term or short-term liabilities. Likewise, the horizontal structure of the balance sheet of a micro accounting entity is significantly reduced, which is related to the fact that on the assets side, assets for the current and immediately preceding accounting periods are reported at net valuation, which includes depreciation and allowances.

8.4.3 Profit and loss statement according to Slovak accounting legislation

The profit and loss statement in the Slovak Republic is **a formalized** overview of the revenues and expenses of an accounting entity for a certain period in monetary terms in the required breakdown so that it is clear how the operating result for this accounting period was created. (Šlosárová and Blahušiaková, 2017)

The role of the profit and loss statement is to explain how the operating result for the accounting period was created, what revenues and expenses the operating result consists of. Definitions of the terms revenues, expenses and operating result can be found in the Accounting Act. Since the profit and loss statement explains in detail the only balance sheet item "Operating result for the accounting period after tax", it is usually considered a supplementary statement to the balance sheet. **The operating result for the accounting period (current and immediately**

preceding) after tax reported in the balance sheet must be equal to the operating result for the accounting period after tax reported in the profit and loss statement. Unlike the balance sheet, which expresses the state of assets, liabilities and equity as of the date on which the financial statements are prepared, the data in the profit and loss statement are quantified in **an increasing manner** from the beginning of the given accounting period.

The function of the profit and loss statement is to provide users **with information about the profitability of the accounting entity** for a certain period, i.e. about the ability of the accounting entity to evaluate the resources of the accounting entity for the accounting period. The starting point for measuring profitability is the operating result achieved in the given accounting period. Since the operating result is calculated on **an accrual basis**, it is obvious that the amount of the operating result is not affected by the movement of cash funds that relate to costs and revenues. In this sense, the operating result presented in the profit and loss statement is a comprehensive indicator of the profitability of the accounting entity for the accounting period.

The operating result can be **a profit or a loss. The operating result after income tax is the accounting result**, which can be **an accounting profit or an accounting loss**. If, in the accounting period for which the financial statements are prepared, **revenues are higher than expenses**, the accounting entity has achieved **an accounting profit**. Otherwise, i.e. if, in the accounting period for which the financial statements are prepared, **revenues are lower than expenses**, the accounting entity has achieved an accounting **loss**.

One line in the profit and loss statement is **a profit and loss item**, i.e. a verbal description of a certain expense or income, including a monetary amount. Only the monetary amount itself is called **the profit and loss account**. Not every profit and loss item is equal to only one synthetic or analytical account. Usually, homogeneous groups of accounts are reported in one line and some lines in the profit and loss statement are total.

From the arrangement of the profit and loss items in the income statement, the **horizontal form** of the income statement is applied in the Slovak Republic, i.e. costs are reported separately, and revenues are reported separately. The total amount of costs and the total amount of revenues are not included in the income statement template.

Costs are broken down in the income statement **by cost types**. The cost type breakdown expresses the initial (type) form of costs when they enter the activities of the accounting entity from the external environment. The basic cost types are considered to be, for example, material consumption, energy consumption, service consumption, wage and other personnel costs, depreciation, financial costs.

In the income statement, the operating result is determined by breaking it down into:

- operating result from economic activity and
- operating result from financial activity.

Economic activity is an operational activity related to the business of an accounting entity, an activity carried out to support operational activity and related to economic activity, except for financial activities.

Financial activity is an activity related to financial operations.

The income statement also includes two indicators:

- **net turnover** (it is one of the three size criteria used in assessing various obligations of an accounting entity under the Accounting Act, its definition is found in the Accounting Act);

- **added value** (not defined in the legislation, it represents the result from the implementation of its own performance).

The income statement has its own vertical and horizontal structure. **The vertical structure** is given by the order of reporting individual profit and loss items, while respecting the division of the operating result into the operating result from economic activity and the operating result from financial activity.

Label a	Text b
*	Net turnover
**	Total operating income
**	Total operating expenses
***	Operating profit (+/-)
*	Added value
**	Total financial income
**	Total financial expenses
***	Operating profit (+/-)
****	Operating profit for the accounting period before tax (+/-)
****	Operating profit for the accounting period after tax (+/-)

Figure No. 8.6: *Vertical Structure of the Income Statement in Simplified Form*

The horizontal structure is related to the arrangement of columns and the valuation of individual profit and loss items for the current accounting period and for the immediately preceding accounting period.

Label a	Text b	Line number c	Fact Current accounting period 1	Fact Immediately preceding accounting period 2

Figure No. 8.7: *Horizontal structure of the income statement*

In the textbook, we only deal with the profit and loss statement of a small and large accounting entity and a public interest entity. A micro accounting entity also prepares a profit and loss statement in a horizontal form. The vertical structure of the profit and loss statement in terms of the arrangement of profit and loss items is almost identical to the vertical structure of the profit and loss statement of a small and large accounting entity and a public interest entity. The profit and loss statement of a micro accounting entity does not contain, for example, the economic indicator net turnover. In contrast to the profit and loss statement of a small and large accounting entity, it does not contain items for which it has no content, for example, the item "Deferred income tax", because deferred tax is not accounted for in the accounting of a micro accounting entity. Many profit and loss items are aggregated differently. The result of these differences is that the profit and loss statement has only 39 lines, while the profit and loss statement of a small and large accounting entity and a public interest entity is significantly more

extensive, with 61 lines. The horizontal structure of the income statement is the same in accounting entities of all size groups.

8.4.4 Notes according to Slovak accounting legislation

For users of financial statement information, notes represent an important source of information that contributes to the clarification of the accounting rules responsible for the numerical data presented in the financial statements.

According to the Accounting Act, the notes, as the third integral part of the financial statements **of accounting entities of all size groups, include:**

- information that explains and supplements the data in the balance sheet and income statement, or other statements (e.g. statement of changes in equity and statement of cash flows) and data that explains and supplements them;
- information that relates to the application of accounting principles and accounting methods;
- other information, as required by the Accounting Act;
- information about facts that are not reported in other parts of the financial statements as of the date on which the financial statements are prepared, but their consequences significantly change the view of the financial position of the accounting entity;
- information about changes in accounting principles and accounting methods;
- information that the accounting entity has prepared the financial statements in a way that provides a true and fair view in the event that it has determined that the accounting principles and accounting methods originally used in the accounting period are incompatible with the requirement of a true and fair view;
- information that the accounting entity has used the corresponding accounting method in the event that it has information about a fact that prevents or limits it from continuing as a going concern.

The notes of accounting entities differ from each other in their scope and content depending on whether they are prepared by a micro accounting entity, a small accounting entity or a large accounting entity and a public interest entity. The most extensive notes are naturally required from large accounting entities and public interest entities, the less detailed notes are required from small accounting entities, and the least detailed notes are required from micro accounting entities.

Because the notes to the financial statements of large accounting entities and public interest entities are the most complex, we will focus in this textbook mainly on the notes to the financial statements of large accounting entities and public interest entities. We will only briefly discuss the notes to the financial statements of small accounting entities and micro accounting entities.

In addition, large accounting entities and public interest entities must, according to the Accounting Act, also include information in the notes on the amount of costs incurred by the auditor, broken down into costs for the verification of financial statements, assurance audit services, tax consultancy and other non-audit services.

The measure on financial statements of large accounting entities and public interest entities contains several requirements for information to be included in the notes. **The general requirements** imposed on the notes include:

- the information included in the notes must be **useful, significant, understandable, comparable and reliable**. The information in the notes is included in terms of materiality, while information that is not significant may be grouped;
- the notes include information that the accounting entity learned about **by the date of preparation of the individual financial statements** and has **the content for this information set out in this measure in Annex No. 1**;
- the notes may also include information **beyond the scope of the established content**;
- **additional information** is **always** included in the notes if it is necessary to ensure **a true and fair view**;
- if possible, the information is presented **in tabular form**, with information **for the current accounting period**. If there is data for comparison, data from the previous accounting period is also included;
- information is included in the notes to the balance sheet and the profit and loss account in the order of the reported items and with the designation of the described items. If it is a breakdown by currency, the designation of the currency is also included.

The content of the notes to the financial statements of large accounting entities and public interest entities consists of:

- general information about the accounting entity,
- information on the procedures adopted,
- information that explains and supplements the balance sheet items,
- information that explains and supplements the income statement items,
- information on other assets and other liabilities,
- events that occurred after the date on which the financial statements are prepared,
- other information,
- a statement of changes in equity and
- a statement of cash flows.

The fundamental difference between the content of the notes to the financial statements of small accounting entities and micro accounting entities compared to the content of the notes to the financial statements of large accounting entities and public interest entities is that small accounting entities and micro accounting entities **do not prepare** a statement of changes in equity and a statement of cash flows.

The statement of changes in equity shows the change in the entity's equity between two financial statements and what caused it. The table format shows the movement in equity, including the movement in valuation differences recognised in equity due to fair value measurement during the accounting period. Since the statement of changes in equity in the ordinary financial statements compares the change in the balance between two successive ordinary financial statements, it consists of two statements. One statement shows the change in the balance of equity for the accounting period, and the other statement shows the change in the balance of equity for the immediately preceding accounting period. Although the measure does not require, but only recommends, the tabular form of presentation of information in the notes as part of the general requirements, the tabular form is mandatory for the statement of changes in equity, while the structure of the table is not prescribed; the entity shall prepare it itself. A common form of the table is that the rows represent individual equity items (share capital, share premium, other capital funds, statutory reserve funds, other profit funds, revaluation differences, retained earnings and profit for the accounting period after tax) and the columns of the table represent the balance of individual equity items at the beginning and end of the accounting period, including the changes that caused the change in balance, i.e. additions, decreases and transfers.

The cash flow statement provides information on cash flows, which are **cash** receipts and disbursements and **cash equivalents**, with cash flows broken down into **cash flows from operating activities, investing activities and financing activities**. The direct or indirect method can be used to report cash flows from operating activities. When reporting cash flows from investing activities and financing activities, only the direct method may be used. The principles for compiling a cash flow statement in the Slovak Republic are taken from IAS 7 Statement of Cash Flows, therefore there are no fundamental differences between a cash flow statement prepared in accordance with IFRS and a cash flow statement prepared in accordance with Slovak accounting legislation. From the content side, we dealt with the cash flow statement in subsection 8.3.6 *Statement of Cash Flows for the Period in accordance with IFRS*.

8.5.Comparative Analysis of Financial Reporting under IFRS and Ukrainian National Standards

Financial reporting is a key instrument for summarizing and presenting information on the financial position, performance, and cash flows of an economic entity. In Ukraine, financial statements are prepared in accordance with the national accounting standards and the Law of Ukraine *On Accounting and Financial Reporting in Ukraine*. At the same time, the list of the main financial statements is universal and generally corresponds to international practice: economic entities prepare a balance sheet (statement of financial position), a statement of financial results (statement of profit or loss and other comprehensive income), a statement of cash flows, a statement of changes in equity, and notes to the financial statements. Thus, at the level of the composition of financial statements, the Ukrainian system is conceptually aligned with the requirements of International Financial Reporting Standards (IFRS).

However, despite the formal universality of the set of financial statements, differences between IFRS and Ukrainian national standards become apparent in the methodological approaches to the formation of indicators, their structure, measurement, and the scope of disclosures. These differences are driven by the different conceptual orientations of the accounting systems.

The national accounting system of Ukraine has been formed taking into account the historical, legal, and economic specifics of the country's development and has traditionally been oriented toward meeting the needs of public authorities, particularly in the areas of taxation, statistics, and financial control. IFRS, in contrast, pursue a different objective: their primary purpose is to provide useful, relevant, and reliable information to a wide range of users, first and foremost investors, creditors, and other participants in financial markets. This difference in target users determines the varying degree of flexibility and economic orientation of financial reporting.

One of the key differences lies in the conceptual approach to the preparation of financial statements. IFRS are based on the Conceptual Framework for Financial Reporting, which defines the objective of financial reporting, the qualitative characteristics of financial information, the elements of financial statements, and the principles of their recognition and measurement. Ukrainian national standards, although containing a number of similar provisions, are less systematically structured at the conceptual level and are more focused on regulating specific accounting rules and the procedures for recording business transactions.

Differences can also be observed in the structure of financial statements. Under IFRS, the structure of individual statements is more flexible: the standards establish minimum requirements and allow an economic entity to determine line items and subtotals independently, taking into account the principle of materiality. Ukrainian national standards, by contrast,

provide for clearly defined reporting forms and a fixed list of line items, which limits the scope for professional judgment but ensures uniformity and internal comparability of financial reporting.

Significant differences also exist in approaches to the measurement of assets and liabilities. IFRS make extensive use of the fair value concept, which allows for a more comprehensive reflection of the current financial position of an economic entity, especially in the presence of active markets. In Ukrainian national standards, measurement at historical (initial) cost predominates, while the use of fair value is limited and strictly regulated. This approach increases the stability of reported figures but reduces the sensitivity of financial statements to changes in market conditions.

Differences also relate to the recognition of income and expenses. IFRS are based on the accrual principle and on the concepts of control and the transfer of risks and rewards, which is particularly evident in standards dealing with revenue recognition. Ukrainian national standards, although formally adhering to the accrual principle, are in practice often oriented toward the legal form of business transactions, which may result in differences in the timing of recognition of financial results.

Particular attention should also be paid to differences in the scope and depth of disclosures in the notes to the financial statements. IFRS require extensive disclosure of accounting policies, key management judgments, estimates, and risks associated with the activities of an economic entity. Ukrainian standards provide for a significantly narrower scope of disclosures, which limits the informational value of financial statements for external users.

In summary, despite the identical list of the main financial statements in Ukraine and under IFRS, there are certain differences between these systems in the methodology of forming indicators, approaches to measurement, the structure of statements, and disclosure requirements. Financial reporting prepared in accordance with IFRS is more strongly oriented toward the economic substance of transactions, professional judgment, and the needs of international users, whereas Ukrainian national standards ensure a more formalized and regulated approach focused on the internal needs of the economy and public regulation.

8.6 Financial statements – examples

Example 8,1: *Statement of financial position prepared in horizontal format in accordance with IFRS*

ABC, a. s., based in Košice, is engaged in the production of paper and pulp and the manufacture of paper and pulp products. The accounting period of ABC, a. s. is the calendar year. The amounts for non-current assets are stated after deducting depreciation and value adjustment, and the amounts for current assets are stated after value adjustment. As at 31 December X5, the accounting entity had the following assets, liabilities and equity:

Assets, liabilities, equity	thousand €	Item in the statement of financial position
Software	1,300	
Operating buildings	250,000	
Machinery and equipment	811,000	
Vehicles	12,000	

Furniture	1,000	
Building acquired through leasing (lease agreement concluded for 40 years)	40,000	
Materials	30,000	
Work in progress	4,000	
Semi-finished products of own production	3,000	
Finished products	10,000	
Receivables from the sale of own products	95,000	
Advances granted	1,000	
Cash on hand	700	
Funds in bank accounts	33,000	
Share capital	253,000	
Statutory reserve fund	48,000	
Statutory funds	36,000	
Other contributions not increasing share capital	3,000	
Retained earnings	600,000	
Lease liability with maturity over 1 year	35,000	
Lease liability with maturity within 1 year	1,000	
Bank loan from Slovenská sporiteľňa with a maturity of up to 12 months	6,000	
Bank loan from UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia with a maturity of 36 months	14,000	
Deferred tax liability	85,000	
Long-term provision for landfill reclamation	96,000	
Provision for unused vacation	2,000	
Liabilities to suppliers	100,000	
Liabilities to employees	11,000	
Income tax	2,000	

Task: For each type of asset and source of assets, determine which balance sheet item it represents in the statement of financial position. Prepare a statement of financial position for ABC, a. s. as at 31 December X5.

Solution: The presented solution is one of the possibilities for naming and arranging the items in the statement of financial position and subsequently compiling the statement of financial position.

Assets, liabilities, equity	thousand €	Item in the statement of financial position
Software	1,300	Intangible assets
Operating buildings	250,000	Land, buildings and equipment
Machinery and equipment	811,000	Land, buildings and equipment
Vehicles	12,000	Land, buildings and equipment
Furniture	1,000	Land, buildings and equipment
Building acquired through leasing (lease agreement concluded for 40 years)	40,000	Long-term assets with right of use
Materials	30,000	Inventories
Work in progress	4,000	Inventories
Semi-finished products of own production	3,000	Inventories
Finished products	10,000	Inventories
Receivables from the sale of own products	95,000	Trade receivables and other receivables
Advances granted	1,000	Trade receivables and other receivables
Cash on hand	700	Cash and cash equivalents
Funds in bank accounts	33,000	Cash and cash equivalents
Share capital	253,000	Share capital
Statutory reserve fund	48,000	Other components of equity
Statutory funds	36,000	Other components of equity
Other contributions not increasing share capital	3,000	Other components of equity
Retained earnings	600,000	Retained earnings
Lease liability with maturity over 1 year	35,000	Lease liabilities (long-term)

Lease liability with maturity within 1 year	1,000	Lease liabilities (short-term)
Bank loan from Slovenská sporiteľňa with a maturity of up to 12 months	6,000	Loans and borrowings (short-term)
Bank loan from UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia with a maturity of 36 months	14,000	Loans and borrowings (long-term)
Deferred tax liability	85,000	Deferred tax liability
Long-term provision for landfill reclamation	96,000	Provisions (long-term)
Provision for unused vacation	2,000	Provisions (short-term)
Liabilities to suppliers	100,000	Trade payables and other liabilities
Liabilities to employees	11,000	Trade payables and other liabilities
Income tax	2,000	Liabilities from current income tax

ABC, a. s.

INDIVIDUAL STATEMENT OF FINANCIAL POSITION as at 31 December X5

<i>In thousands of €</i>	<i>Notes</i>	<i>31 December X5</i>	<i>31 December X4</i>
Assets			
Fixed assets		1,115,300	1,134,600
Land, buildings and equipment	12	1,074,000	1,090,000
Long-term assets with right of use	25	40,000	43,000
Intangible assets	13	1,300	1,600
Current assets		176,700	97,400
Inventories	15	47,000	35,000
Trade receivables and other receivables	16	96,000	37,400
Cash and cash equivalents	17	33,700	25,000
TOTAL ASSETS		1,292,000	1,232,000
Equity and liabilities			
Equity			

Share capital	18	253,000	253,000
Retained earnings		600,000	550,000
Other components of equity	19	87,000	87,000
TOTAL EQUITY		940,000	890,000
<i>Long-term liabilities</i>		230,000	225,000
Loans and borrowings	21	14,000	16,000
Lease liabilities	25	35,000	36,000
Deferred tax liability	22	85,000	88,000
Provisions	23	96,000	85,000
<i>Short-term liabilities</i>		122,000	117,000
Trade payables and other liabilities	24	111,000	107,500
Loans and credits	21	6,000	5,000
Lease liabilities	25	1,000	1,000
Current income tax liabilities	11	2,000	1,500
Provisions	23	2,000	2,000
TOTAL LIABILITIES		352,000	342,000
EQUITY AND TOTAL LIABILITIES		1,292,000	1,232,000

Note: For the sake of completeness, we also provide comparable information as at 31 December X4 and, for illustrative purposes, we provide references to information in the notes that should be included in the individual statements for specific items for the sake of clarity.

Example 2: *Simplified example for preparing the statement of profit or loss and other comprehensive income for the year X2 in accordance with IFRS*

An entity engaged in the sale of goods reported in the accounting period X2 sales of goods of €800,000, cost of goods sold of €400,000, consumption of materials of €10,000, payroll costs of €40,000, depreciation and amortization of €20,000, and finance costs of €9,000. The entity does not own an equity interest in any other entity. The entity's shares are not traded on a public market. The entity has decided to apply the fair value revaluation model for land in accordance with IAS 16 at the reporting date. In January X2, the entity purchased land for €100,000. At the reporting date, the fair value of the land was €130,000. Assume that the income tax rate for the current and future periods is 25%. The entity presents its total comprehensive income in a single statement of profit or loss and other comprehensive income. In the statement, the individual

items of other comprehensive income are presented gross, i.e., not reduced by the related tax impact and with the cumulative tax impact shown on a separate line. When presenting expenses, it applies a breakdown of expenses by type. For simplicity, we do not present comparative information for the year X1.

Statement of profit and loss and other comprehensive income for the year X2	Amount in €
Revenue from sales of goods	800 000
Cost of goods sold	- 400 000
Consumption of materials	- 10 000
Wage costs	- 40 000
Depreciation and amortization	- 20 000
Finance costs	- 9 000
Profit before tax	321 000
Income tax	- 80 250
Profit for the period X2	240 750
Other comprehensive income	
Items that will not be reclassified to profit or loss in the future	
Gain on revaluation of land	30 000
Profit tax relating to items that will not be reclassified to profit or loss in the future	- 7 500
Other comprehensive income for the period X2	22 500
Comprehensive result for the period X2 total	263 250

Example 8.3: *Statement of changes in equity for the accounting period X3 in accordance with IFRS*

As at 31 December X1, the accounting entity XYZ, a. s. records 800 shares with a nominal value of €1,000 per share. When the shares were issued, all shares were sold at an issue price of €1,200 per share. From the beginning of its operations until 31 December X1, the accounting entity generated a total profit of €68,000. The accounting entity applies the fair value revaluation model in accordance with IAS 16 to land as at the date of preparation of the financial statements. As at 31 December X1, the accounting entity records the cumulative impact of the revaluation of land on other components of comprehensive income in the total amount of €10,000.

During the accounting period X2, the following events occurred in the accounting entity that affected the amount of the accounting entity's equity:

- the accounting entity achieved a profit of €85,000,

- as at 31 December X2, the fair value of land increased by €5,000 compared to the fair value of land as at 31 December X1,
- the accounting entity approved and paid out to the owners a share of the profit from year X1 in the amount of €16,000.

During the accounting period X3, the following events occurred in the accounting entity, which had an impact on the amount of the accounting entity's equity:

- the accounting entity incurred a loss of €10,000,
- as at 31 December X3, the fair value of land decreased by €3,000 compared to the fair value of land as at 31 December X2,
- the accounting entity issued 80 shares with a nominal value of €1,000 per share, the issue price of the shares was €1,200 per share,
- the accounting entity approved and paid out to the owners shares in the profit from year X2 in the amount of €21,250.

For the sake of simplicity, we will ignore the tax implications of the transactions in this example.

Task: Prepare a statement of changes in equity for the accounting period X3 in accordance with IFRS.

Solution: IAS 1, as with other statements, does not specify a specific form or arrangement of items for the statement of changes in equity. The statement should include comparable information for the previous accounting period.

	Share capital	Share premium	Retained earnings	Revaluation of non-current assets	Total
Balance as of 31.12. X1	800 000	160 000	68 000	10 000	1 038 000
Changes in equity for the year X2					
Profit for the period			85 000		85 000
Other comprehensive income				5 000	5 000
Ownership transactions					
Dividend payment			-16 000		-16 000
Balance as of 31.12. X2	800 000	160 000	137 000	15 000	1 112 000

Changes in equity**for the year X3**

Profit for the period			-10 000		-10 000
Other comprehensive income				-3 000	-3 000

Ownership transactions

Increase in share capital through contributions from owners	80 000	16 000			96 000
Dividends paid			-21 250		-21 250
Balance as of 31.12. X3	880 000	176 000	105 750	12 000	1 173 750

Example 8.4: Preparation of the statement of financial position as at 31 December X2, the statement of profit or loss and other comprehensive income for the year X2, the statement of cash flows for the accounting period X2 and the statement of changes in equity for the year ending 31 December X2 in accordance with IFRS

The accounting entity DEF, a. s. is engaged in the purchase and sale of goods. As at 31 December X1, it had the following assets and sources of assets (all amounts are stated in thousands of €):

Assets Statement of financial position as at 31 December X1 (in thousands of euros)		Liabilities	
Land	240	Share capital	672
Buildings and equipment, netto	600	Retained earnings	336
Inventories	48	Trade and other liabilities	144
Trade receivables and other receivables	72	Liabilities from dividends	72
Cash and cash equivalents	28	Income tax liability	24
TOTAL ASSETS	1,248	TOTAL EQUITY AND LIABILITIES	1,248

During the accounting period X2, the following accounting events occurred in the accounting entity (all amounts are stated in thousands of €):

1. The accounting entity purchased land in the amount of 120 from funds in its bank account.
2. The accounting entity issued shares with a nominal value of 240; the shares were paid in full at their nominal value of 240 into the bank account.
3. The accounting entity paid income tax for the previous accounting period in the amount of 24.
4. The accounting entity paid liabilities to suppliers of goods from its bank account in the amount of 44.
5. The accounting entity paid dividends to shareholders in full from its current account in the amount of 72.

6. As at the date of preparation of the financial statements, the accounting entity recorded depreciation of buildings and equipment recorded as at 31 December X2 in the amount of 20.
7. The accounting entity invoiced its customers for the sale of goods in the amount of 100, and the cost of goods sold amounted to 40.
8. It collected money for the goods sold in the amount of 50 into its bank account.
9. The accounting entity received invoices from suppliers for goods delivered in the amount of 80. It received the delivered goods in its warehouse. It paid the invoices in full.
10. The annual income tax liability amounted to 8.

Task: Prepare a statement of financial position as at 31 December X2, a statement of profit or loss and other comprehensive income for X2, and a cash flow statement for X2 (for comparison, report cash flows from operating activities using both the direct and indirect methods) after considering the above accounting events that occurred in the accounting entity.

Solution: First, we will compile a table showing the impact of these transactions on assets, liabilities, equity, expenses and revenues.

Assets, liabilities, equity, expenses and revenues	Opening balance	Change +/- /accounting case no./	Closing balance/stat us item
Land	240	+120 /1/	360
Buildings and equipment, netto	60	-20 /6/	58
Inventories	48	-40 /7/ +80 /9/	88
Receivables	72	+100 /7/ -50 /8/	122
Cash and cash equivalents	288	-120 /1/ +240 /2/ -24 /3 -44 /4 -72 /5/ +50 /8/ -80 /9/	238
Share capital	672	+240 /2/	912
Retained earnings	336	+32 /Profit after tax/	368
Trade liabilities	144	-44 /4/ +80 /9/ -80 /9/	10
Liabilities from dividends	72	-72 /5/	0
Income tax liability	24	-24 /3/ +8 /10/	8
Revenue from the sale of goods		+100 /7/	10
Cost of goods sold		+40 /7/	40
Depreciation		+20 /6/	20
Income tax payable (expense item)		+8 /10/	8

Statement of financial position as at 31 December X2

<i>In thousands of €</i>	<i>31 December X2</i>	<i>31 December X1</i>
Assets		
Land	360	240
Buildings and equipment	580	600
Inventories	88	48
Trade receivables and other receivables	122	72
Cash and cash equivalents	238	288
TOTAL ASSETS	1,388	1,248
Equity and liabilities		
Share capital	912	672
Retained earnings (including profit/loss)	368	336
Trade payables and other liabilities	100	144
Liabilities from dividends	0	72
Liabilities from current income tax	8	24
TOTAL EQUITY AND LIABILITIES	1,388	1,248

Statement of profit or loss and other comprehensive income for the year X2

<i>In thousands of €</i>	<i>X2</i>
Revenue from goods sold	100
Cost of goods sold	-40
Depreciation	-20
Profit before tax	40
Income tax	-8
Profit after tax	32

Cash flow statement for year X2

Cash flows from operating activities			
<i>Direct method</i>		<i>Indirect method</i>	
Cash receipts from customers	50	Profit before tax	40
Payments to suppliers	-124	Adjustment for:	

		• depreciation	20
		• increase in inventories	-40
		• increase in short-term receivables	-50
		• decrease in short-term liabilities	-44
Cash from operating activities	-74	Cash flows from operating activities	-74
Income tax paid	-24	Income tax paid	-24
Cash flows from operating activities	-98	Cash flows from operating activities	-98
Cash flows from investing activities			
Purchase of land	-120		
Cash flows from investing activities	-120		
Cash flows from financing activities			
Proceeds from share issue	240		
Dividends paid	-72		
Cash flows from financing activities	168		
Decrease in cash and cash equivalents for the accounting period X2	-50		
Cash at the beginning of the accounting period X2	288		
Cash at the end of the accounting period X2	238		

Statement of changes in equity for the year ending 31 December X2

€	Share capital	Retained earnings	Total
Balance as at 31 December X1	672	336	1,008
Changes in equity for the year X2			
Profit for the period		32	32
Ownership transactions			

Increase in share capital through owners' contributions	240		240
Balance as at 31 December X2	912	368	1,280

Common assignment for examples no. 8.5, 8.6, 8.7, 8.8

A large accounting entity ABC, a. s. had the following balance of assets and resources at the beginning of the accounting period X2:

Asset side	Balance sheet as of 1. 1. X2		Liabilities side
Land	1 200 000	Share capital	2 400 000
Separate movables and sets of movables in net value (machine)	3 000 000	Retained earnings from previous years (including profit for X1)	780 000
Goods	240 000	Long-term bank loan	900 000
Customers	360 000	Suppliers	720 000
Bank accounts	1 440 000	Liabilities to partners for unpaid dividends	360 000
		Income tax liability	120 000
		Current bank loans	960 000
Total assets	6 240 000	Total equity and liabilities	6 240 000

Notes to the balance sheet as of 1. 1. X2

- the item separate movables and sets of movables is reported at net value, the amount of depreciation as of 31. 12. X1 is 600,000,
- the item retained earnings from previous years also includes profit for the year X1 in the amount of 180,000.
- the item long-term bank loan is reported in the structure: principal 840,000 and interest on the loan 60,000,
- the item current bank loans represents an overdraft account.

During the accounting period X2, the following accounting events occurred in the accounting entity:

1. The accounting entity purchased land in the amount of 600,000 from the funds in the bank account.
2. The accounting entity issued shares with a nominal value of 1,200,000, the shares were paid in full at the nominal value of 1,200,000 to the bank account.
3. The bank provided the accounting entity with a long-term bank loan in the amount of 1,200,000. The money was received in a current account maintained at the bank.

4. The accounting entity sold a machine, the acquisition price of which was 720,000 and the depreciation as of the date of disposal of the asset was 480,000. The residual value of the machine was 240,000. The selling price of the machine was 300,000. The revenue from the sale of the machine was collected into a current account.
5. The accounting entity paid income tax for the previous accounting period in the amount of 120,000.
6. During the year X2, the accounting entity was charged interest on bank loans in the amount of 84,000, which increased the bank loan. The accounting unit paid interest from the current account in the amount of 120,000.
7. The accounting entity repaid an overdraft loan from the current account in the amount of 960,000.
8. The accounting entity paid dividends to shareholders in the full amount of 360,000 from the current account.
9. As of the date on which the financial statements are prepared, the accounting unit recorded depreciation on individual movables and sets of movables, which it records as of 31. 12. X2 in a simplified manner for the entire accounting period in the amount of 240,000.
10. The accounting entity invoiced its customers for the sale of goods for 600,000, the customer invoices have not yet been collected, the cost of goods sold amounted to 120,000.
11. The accounting entity received invoices for services in the amount of 60 000, invoices have not yet been paid.
12. The annual income tax liability was 60,000.

Example No. 8.5: Preparing a balance sheet

Prepare the balance sheet of the accounting entity ABC, a. s. as of 31. 12. X2 after taking into account the transactions that occurred in the accounting entity in the year X2.

Before preparing the balance sheet of the accounting entity, we will create a table in which we will record the changes affecting the final balances of the balance sheet accounts. To ensure clarity, we will use the number corresponding to the accounting case number from the common assignment for individual transactions.

Solution:

Asset and liability accounts	Opening balance	Change +/- /accounting case no./	Closing balance
022 – Individual movables and sets of movables	3 600 000	-720 000 /4/	2 880 000
031 – Land	1 200 000	+600 000 /1/	1 800 000
132 – Goods in stock and in stores	240 000	-120 000 /10/	120 000
082 – Depreciation on individual movables and sets of movables	600 000	+240 000 /4/ - 720 000/4/ +240 000 /9/	360 000

221 – Ban accounts	1 440 000	-600 000 /1/ +1 200 000 /2/ +1 200 000 /3/ +300 000 /4/ -120 000 /5/ -120 000 /6/ -960 000 /7/ -360 000 /8/	
			1 980 000
221 – Bank accounts (overdraft)			
	-960 000	+960 000 /7/	0
311 – Customers	360 000	+600 000 /10/	960 000
321 – Suppliers	720 000	+60 000 /11/	780 000
341 – Income tax	120 000	-120 000 /5/ +60 000 /12/	60 000
364 – Liabilities to partners and members in the distribution of profit	360 000	-360 000 /8/	0
411 – Share capital	2 400 000	+1 200 000 /2/	3 600 000
428 – Retained earnings from previous years	780 000		780 000
461 – Bank loans	900 000	+1 200 000 /3/ +84 000 /6/ -120 000 /6/	2 064 000
Economic result after tax	0		96 000

Table No. 1 Overview of changes affecting the closing balances of asset and liability accounts

Balance sheet of ABC, a. s. as of 31. 12. X2

Label a	ASSETS PAGE b	Line number c	Current accounting period X2	Immediately preceding accounting period X1
	TOTAL ASSETS r. 02 + r. 33 + r. 74	01	7 380 000	6 240 000
A.	Non-current assets l.n.. 03 + l.n 11 + l.n.. 21	02	4 320 000	4 200 000
A.II.	Tangible fixed assets total (l.n. 12 to l.n. 20)	11	4 320 000	4 200 000

A.II.1.	Land (031) - /092A/	12	1 800 000	1 200 000
A.II.3.	Separate movables and sets of movables (022) - /082,092A/	14	2 520 000	3 000 000
B.	Current assets l.n.. 34 + l.n. 41 + l.n. 53 + l.n. 66 + l.n. 71	33	3 060 000	2 040 000
B.I.	Inventories total (l.n. 35 to l.n. 40)	34	120 000	240 000
B.I.5.	Goods (132, 133, 13X, 139) - /196, 19X/	39	120 000	240 000
B.III.	Short-term receivables total (l.n. 54 + l.n. 58 to l.n. 65)	53	960 000	360 000
B.III.1	Trade receivables total (r. 55 to r. 57)	54	960 000	360 000
B.III.1.c.	Other trade receivables (311A, 312A, 313A, 314A, 315 A, 31XA) - /391A/	57	960 000	360 000
B.V.	Financial accounts l.n. 72 + l.n. 73	71	1 980 000	1 440 000
B.V.2.	Bank accounts (221A, 22X, +/- 261)	73	1 980 000	1 440 000
Label a	LIABILITIES SIDE b	Line number c	Current accounting period X2	Immediately preceding accounting period X1
	EQUITY AND LIABILITIES	79	7 380 000	6 240 000
	l.n. 80 + l.n..101 + l.n 141			
A.	Equity l.n. 81 + l.n. 85 + l.n. 86 + l.n. 87 + l.n. 90 + l.n. 93 + l.n. 97 + l.n. 100	80	4 476 000	3 180 000
A.I.	Share capital total (l.n. 82 to l.n. 84)	81	3 600 000	2 400 000
A.I.1.	Share capital (411 or +/- 491)	82	3 600 000	2 400 000
A.VII.	Profit from previous years l.n.. 98 + l.n. 99	97	780 000	600 000
A.VII.1.	Retained earnings from previous years (428)	98	780 000	600 000
A.VIII.	Profit from the accounting period after tax +/- l.n. 1 – (l.n. 81 + l.n. 85 + l.n. 86 + l.n. 87 + l.n. 90 + l.n. 93 + l.n. 97 + l.n. 101 + l.n. 141)	100	96 000	180 000
B.	LIABILITIES l.n. 102 + l.n. 118 + l.n. 121 + l.n. 122 + l.n. 136 + l.n. 139 + l.n. 140	101	2 904 000	3 060 000
B.III.	Long-term bank loans (461A, 46XA)	121	2 064 000	900 000

B.IV.	Current liabilities total (l.n. 123 + l.n. 127 to l.n. 135)	122	840 000	1 200 000
B.IV.1	Trade payables total (l.n.. 124 to l.n. 26)	123	780 000	720 000
B.IV.1.c.	Other trade payables (321A, 322A, 324A, 325A, 326A, 32XA, 475A, 476A, 478A, 47XA)	126	780 000	720 000
B.IV.5.	Liabilities to partners and the association (364, 365, 366, 367, 368, 398A, 478A, 479A)	130		360 000
B.IV.8.	Tax liabilities and subsidies (341, 342, 343, 345, 346, 347, 34X)	133	60 000	120 000
B.VI.	Current bank loans (221A, 231, 232, 23X, 461A, 46XA)	139		960 000

Note: For simplicity, we do not include lines for which the accounting entity has no content. The valuation of assets on the assets side for the current accounting period is presented in net values.

Example 8.6: *Preparation of the income statement*

Prepare the income statement of ABC, a. s. for the year X2 after taking into account the transactions that occurred in the accounting entity in the year X2.

Before we prepare the income statement of the accounting entity, we will create a table in which we will record the changes affecting the final balances of the expense and income accounts. To ensure clarity, we will use a number corresponding to the accounting case number from the common assignment for individual transactions.

Revenue accounts	Accounting Case	Increase	Closing balance
604 – Sales of goods	10	600 000	600 000
641 – Sales of intangible assets and tangible assets	4	300 000	300 000
Total		900 000	900 000
Expense accounts			
504 – Goods sold	10	120 000	120 000
518 – Other services	11	60 000	60 000
541 – Net book value of intangible assets and tangible assets sold	4	240 000	240 000
551 – Depreciation of intangible assets and tangible assets	9	240 000	240 000

562 – Interest	6	84 000	84 000
591 – Income tax payable	12	60 000	60 000
Total		804 000	804 000
Economic result after income tax			96 000

Table No. 2 Overview of changes affecting the final balances of the income and expense accounts

Profit and loss statement of ABC, a. s. for the year X2

Label a	Text b	Line number c	Current account ing period X2	Immediately preceding accounting period X1
*	Net turnover (part of accounting class 6 according to the law)	01	600 000	
**	Total revenue from economic activity (r. 03 to r. 09)	02	900 000	
I.	Revenue from the sale of goods (604,607)	03	600 000	
VI.	Revenue from the sale of long-term intangible assets, long-term tangible assets and materials (641, 642)	08	300 000	
**	Total operating expenses l.n. 11+ l.n. 12 + l.n. 13 + l.n. 14 + l.n. 15 + l.n. 20 + l.n. 21 + l.n. 24 + l.n. 25 + l.n. 26	10	660 000	
A.	Costs incurred for the procurement of goods sold (504, 507)	11	120 000	
D.	Services (account group 51)	14	60 000	
G.	Depreciation and impairment of long-term intangible assets and long-term tangible assets (line 22 + line 23)	21	240 000	
G.1.	Depreciation of long-term intangible assets and long-term tangible assets (551)	22	240 000	
H.	Residual value of sold long-term assets and sold materials (541, 542)	24	240 000	
***	Operating result (+/-) (l.n. 02 – l.n. 10)	27	240 000	

*	Value added (l.n. 03 + l.n. 04 + l.n. 05 + l.n. 06 + l.n. 07) – (l.n. 11 + l.n. 12 + l.n. 13 + l.n. 14)	28	420 000
**	Total income from financial activities l.n. 30 + l.n. 31 + l.n. 35 + l.n. 39 + l.n. 42 + l.n. 43 + l.n. 44	29	
**	total financial activity costs l.n. 46 + l.n. 47 + l.n. 48 + l.n. 49 + l.n. 52 + l.n. 53 + l.n. 54	45	84 000
N.	Interest expense (l.n. 50 + l.n. 51)	49	84 000
N.2.	Other interest expenses (562A)	51	84 000
***	Profit/loss from financial activities (+/-) (l.n. 29 – l.n. 45)	55	-84 000
****	Profit/loss for the accounting period before tax (+/-) (l.n. 27 + l.n. 55)	56	156 000
R.	Income tax (l.n. 58 + l.n. 59)	57	60 000
R.1.	Income tax payable (591, 595)	58	60 000
****	Profit/loss for the accounting period after tax (+/-) (l.n. 56 – l.n. 57 – l.n. 60)	61	96 000

Example 8.8: Preparation a cash flow statement

Prepare a cash flow statement for ABC Company for the year X2. Use the indirect method to report cash flows from operating activities. The basis for preparing the cash flow statement is information from the joint assignment.

Cash flow statement for ABC Company, a. s. for the year X2

Items	Current accounting period
Economic result for the accounting period before income tax (1)	156 000
+/- Non-cash transactions affecting the economic result before income tax (2):	
+ Depreciation	+240 000
+/- Effect of changes in working capital (3):	
+ Decrease in inventories	+120 000
- Increase in receivables	-600 000
+ Increase in payables	+60 000
+/- Other items (2):	

-Revenue from the sale of intangible assets and tangible assets (related to cash flows from investing activities)	-300 000
+ Residual value of intangible assets and tangible assets sold (related to cash flows from investing activities)	+240 000
+ Interest (belongs to financing activities)	+84 000
- Interest paid (3)	-120 000
- Income tax paid (3)	-120 000
= Net cash flow from operating activities (A)	-240 000
+Proceeds from sale of machine (3)	+300 000
-Expense for purchase of land (3)	-600 000
= Net cash flow from investing activities (B)	-300 000
+ Proceeds from issue of shares (3)	+1 200 000
+ Proceeds from long-term bank loan received (3)	+1 200 000
- Expense related to payment of dividends to shareholders (3)	-360 000
= Net cash flow from financing activities (C)	2 040 000
Net increase in cash (A) + (B) + (C)	+1 500 000
Cash, cash equivalents and overdrafts at the beginning of the accounting period (3)	480 000
Cash, cash equivalents and overdrafts at the end of the accounting period (3)	1 980 000

(1) We obtain the information from the income statement from line no. 56.

(2) We obtain the information from Table no. 2 Overview of changes affecting the final balances of expense and income accounts.

(3) We obtain the information from Table no. 1 Overview of changes affecting the final balances of asset and liability accounts.

Note: We do not have the documents available to fill in the data for the immediately preceding accounting period.

Example 8.8: *Preparation of statement of changes in equity*

Compile a statement of changes in equity of the accounting entity ABC, a. s. for the year X2. The basis for compiling a statement of changes in equity is information from the joint assignment.

Statement of changes in equity of the accounting entity ABC, a. s. for the year X2

Equity items

Current accounting period X2

Balance at the end of the accounting period	Additions	Disposals	Transfers	Balance at the end of the accounting period

	X1				X2
Share capital	2 400 000	1 200 000	0	0	3 600 000
Retained earnings from previous years	600 000	0	0	180 000	780 000
Economic result for the accounting period after tax	180 000	96 000		-180 000	96 000
Total	3 180 000	1 296 000	0	0	4 476 000

Note: For the sake of simplicity, we do not include lines for which the accounting entity does not have the content. We do not have the documents available to fill in the data for the immediately preceding accounting period. We obtain the information for filling in the overview of changes in equity from the company's balance sheet as of 31. 12. X2

References

- DVOŘÁKOVÁ, D. 2022. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha, BizBooks, 2022. ISBN 978-80-265-1085-7.
- FARKAŠ, R. 2019. *Poznámky účtovnej jednotky pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v praxi*. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8168-992-5.
- FARKAŠ, R. 2020. *Účtovná závierka obchodných spoločností*. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020. ISBN 978-80-571-0247-2.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – MÁZIKOVÁ, K. – PAKŠIOVÁ, R. – KADLEČÍKOVÁ, O. 2021. *Účtovníctvo*. Praha, Wolters Kluwer ČR a. s., 2021. ISBN 978-80-7676-252-7.
- KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2009. *Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS*. Bratislava, Iura Edition, 2009. ISBN 978-80-8078-230-6.
- KRUPOVÁ, L. 2019. *IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi*. 3. vydání, Praha, 1. VOX, a. s., 2019. ISBN 978-80-87480-70-0.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava, SÚVAHA, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-89265-08-4.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava, Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-418-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3800-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. 2017. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava, Wolters Kluwer s. r. o., 2017. ISBN 978-80-8168-589-7.
- TUMPACH, M. 2008. *Manažérske a nákladové účtovníctvo*. Bratislava, Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-168-2.
- VAŠEK, L. a kol. 2019. *ÚČETNICTVÍ – VÝKAZNICTVÍ vybrané oblasti IFRS*. 3. aktualizované vydání. Praha, Institut certifikace Svazu účetních, a. s., 2019. ISBN 978-80-87985-20-5.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.

- Opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250101&qid=1743589965871> (cit. 19.9.2025)

8. ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

Бухгалтерський облік, зокрема бухгалтерська звітність і подальший фінансовий аналіз, що ґрунтується на облікових даних, є вагомим джерелом релевантної інформації для задоволення потреб у прийнятті рішень суб'єкта господарювання. Жодні суттєві економічні рішення та господарські операції не приймаються без аналізу результатів бухгалтерського обліку. Тому закономірно очікувати, що інформація, яка слугує основою для прийняття рішень, має відповідати високим вимогам до якості, дотримання яких є запорукою максимально можливого наближення фінансової звітності до правдивого та достовірного відображення реальності. Настанови щодо досягнення правдивого та достовірного відображення реальності визначаються як національним законодавством у сфері бухгалтерського обліку, так і наднаціональним регулюванням бухгалтерського обліку. Якість облікової інформації є потребою не лише конкретного суб'єкта господарювання, а й усіх заінтересованих сторін.

Цей розділ присвячено тій частині предмета бухгалтерського обліку, яка стосується подання інформації про факти, пов'язані з бухгалтерськими операціями, а саме про стан і рух активів, зобов'язань, різницю між активами і зобов'язаннями, доходи та витрати, прибутки та видатки, а також фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання. У фінансовій звітності також відображаються інші активи та інші зобов'язання.

8.1 Правове регулювання фінансової звітності у Словацькій Республіці

Правове регулювання бухгалтерського обліку у Словацькій Республіці необхідно розглядати в ширшому контексті, насамперед з огляду на те, що Словацька Республіка є державою — членом Європейського Союзу. Відповідно, словацьке законодавство у сфері бухгалтерського обліку ґрунтується на законодавстві ЄС, яке охоплює обов'язкові правові акти, зокрема регламенти, директиви та рішення, а також необов'язкові правові акти. Що стосується фінансової звітності, суттєвий вплив на її сучасну форму у Словацькій Республіці мають такі нормативні акти:

Регламент Європейського Парламенту і Ради № 1606/2002 про застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, тобто про використання МСФЗ, прийнятих ЄС. Відповідно до цього регламенту, починаючи з 2005 року, всі компанії, цінні папери яких котируються на регульованих ринках ЄС, зобов'язані складати консолідовану фінансову звітність відповідно до МСФЗ. Версії МСФЗ, прийняті ЄС, є обов'язковими для Словацької Республіки, тому у фінансовій звітності, складеній відповідно до МСФЗ, має бути зазначено: «Фінансова звітність складена відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС». Згідно з цим регламентом, держави-члени мають можливість поширити застосування МСФЗ, прийнятих ЄС, також на іншу консолідовану фінансову звітність і на окрему фінансову звітність. Словацька Республіка скористалася цією можливістю, і:

- починаючи зі звітного періоду, що розпочинається 1 січня 2005 року або пізніше, консолідована фінансова звітність усіх суб'єктів господарювання складається відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС;
- починаючи зі звітного періоду, що розпочинається 1 січня 2006 року або пізніше, окрема фінансова звітність вибраних суб'єктів господарювання складається відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС, на обов'язковій або добровільній основі.

Директива 2013/34/ЄС Європейського Парламенту і Ради про річну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність і пов'язані з ними звіти певних видів підприємств, якою внесено зміни до Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту і Ради та скасовано Директиви Ради 78/660/ЄЕС і 83/349/ЄЕС (далі — «Бухгалтерська директива»). Прийняття цієї директиви, зокрема, вимагало коригування форм фінансової звітності суб'єктів господарювання та вплинуло на чинну практику бухгалтерського обліку. Основною метою ухвалення директиви було зменшення адміністративного навантаження на суб'єкти господарювання та поліпшення бізнес-середовища шляхом спрощення облікового регулювання для мікро- та малих суб'єктів господарювання. Водночас правила для великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу не були спрощені. Ці розмірні групи визначаються директивою, і під її впливом з 1 січня 2015 року суб'єкти господарювання у Словацькій Республіці поділяються на мікро-, малі та великі суб'єкти господарювання, а також суб'єкти суспільного інтересу.

У цьому підручнику основна увага приділяється фінансовій звітності підприємств, які застосовують систему подвійного запису. Законодавча база фінансової звітності підприємств у Словацькій Республіці на сьогодні включає такі нормативно-правові акти:

- Закон № 431/2002 Зб. про бухгалтерський облік зі змінами та доповненнями (далі — «Закон про бухгалтерський облік»);
- Акт Міністерства фінансів Словацької Республіки № 23054/2002-92, яким визначено порядок ведення бухгалтерського обліку та типовий план рахунків для підприємств, що ведуть облік за системою подвійного запису, зі змінами та доповненнями (далі — «Порядок ведення бухгалтерського обліку»);
- Акт Міністерства фінансів Словацької Республіки № MF/23377/2014-74, яким встановлено деталі щодо окремої фінансової звітності та обсягу даних з окремої фінансової звітності, що підлягають оприлюдненню, для великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу, зі змінами та доповненнями;
- Акт Міністерства фінансів Словацької Республіки № MF/23378/2014-74, яким встановлено деталі щодо окремої фінансової звітності та обсягу даних з окремої фінансової звітності, що підлягають оприлюдненню, для малих суб'єктів господарювання, зі змінами та доповненнями;
- Акт Міністерства фінансів Словацької Республіки № MF/15464/2013-74, яким встановлено деталі щодо структури, позначення та визначення змісту статей окремої фінансової звітності, а також обсягу даних з окремої фінансової звітності, що підлягають оприлюдненню, для мікросуб'єктів господарювання, зі змінами та доповненнями.

Отже, у Словацькій Республіці окрема фінансова звітність загалом складається відповідно до національних положень бухгалтерського обліку, при цьому вибрані суб'єкти господарювання складають її (на обов'язковій або добровільній основі) відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС. Перелік таких суб'єктів господарювання визначено у § 17а Закону про бухгалтерський облік. Відповідно до § 22 Закону про бухгалтерський облік, консолідована фінансова звітність складається виключно відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС, а в державному секторі, згідно з § 22а Закону про бухгалтерський облік, — відповідно до національних положень бухгалтерського обліку.

Суб'єкти господарювання, які у Словацькій Республіці складають окрему фінансову звітність відповідно до МСФЗ (на обов'язковій або добровільній основі) або консолідовану фінансову звітність відповідно до МСФЗ (усі, крім консолідованої фінансової звітності в державному секторі), належать до найбільш значущих з погляду суспільного інтересу та економічної ваги. Якщо суб'єкт господарювання розпочав

складання окремої фінансової звітності відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС, він зобов'язаний продовжувати її складання навіть після втрати підстав, з яких було розпочато застосування МСФЗ, прийнятих ЄС.

Закон про бухгалтерський облік також застосовується до вибраних суб'єктів господарювання, які складають окрему фінансову звітність відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС, якщо спеціальними нормативними актами не передбачено інше. На практиці це означає, що у разі, якщо МСФЗ, прийняті ЄС, регулюють певне питання інакше, ніж Закон про бухгалтерський облік, пріоритет мають МСФЗ, прийняті ЄС. Якщо ж певна сфера ними не врегульована, застосовуються положення Закону про бухгалтерський облік. На відміну від національного бухгалтерського законодавства, МСФЗ, прийняті ЄС, не регулюють, зокрема, порядок оприлюднення фінансової звітності, її аудит, архівування бухгалтерської документації, доказовість бухгалтерського обліку, санкції чи деталі організації бухгалтерського обліку, що є закономірним, оскільки система МСФЗ орієнтована на фінансову звітність, а не на бухгалтерський облік як такий. Тому в зазначених сферах застосовуються положення Закону про бухгалтерський облік.

8.2 Характеристика та значення фінансової звітності

Фінансова звітність у своїй сукупності являє собою унікальний комплекс інформації про суб'єкт господарювання. Вона складається в інтересах суспільства, а тому підлягає оприлюдненню, що зумовлює застосування до її складання загальноприйнятих вимог. Фінансова звітність призначена для широкого кола зовнішніх користувачів, для яких вона є основним, а часто й єдиним джерелом інформації про суб'єкт господарювання. Якщо фінансова звітність слугує джерелом інформації про суб'єкт господарювання для зовнішніх користувачів, її визначають як зовнішню фінансову звітність. Така фінансова звітність має складатися відповідно до чинних нормативно-правових актів у сфері бухгалтерського обліку і завжди складається після закінчення відповідного звітного періоду, за який вона формується.

Якщо фінансова звітність слугує потребам внутрішніх користувачів інформації, насамперед для потреб управління суб'єктом господарювання, її визначають як внутрішню фінансову звітність. Така фінансова звітність може складатися як після закінчення звітного періоду, так і до його завершення, може бути повною або скороченою за обсягом, а також може складатися за будь-який довільний обліковий період.

Основною метою фінансової звітності як кінцевого результату облікової обробки даних, що здійснюється протягом звітного періоду, є надання інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, його прибутковість (результативність) та зміни у фінансовому стані, які є корисними для прийняття рішень широким колом користувачів.

Фінансовий стан суб'єкта господарювання завжди подається станом на певну дату, оскільки він зумовлений станом активів і джерел їх формування, рівнем ліквідності та платоспроможності, а також здатністю адаптуватися до змін у середовищі функціонування. Інформація про фінансовий стан насамперед відображається в балансі. Баланс є найважливішою формою фінансової звітності, оскільки він відображає наслідки всіх господарських операцій, що виникли у суб'єкта господарювання з моменту початку його діяльності. Основою побудови балансу є балансовий принцип, який відображається в балансовому рівнянні, згідно з яким сума активів дорівнює сумі власного капіталу та зобов'язань. Таким чином, активи, зобов'язання та власний капітал є базовими

елементами, пов'язаними з вимірюванням і оцінкою фінансового стану суб'єкта господарювання, що зумовлює необхідність належної уваги до їх визначення.

Інформація про прибутковість (результативність) діяльності суб'єкта господарювання є важливою для оцінювання його здатності отримувати прибуток за рахунок інвестованого капіталу та здійснювати виплати частки прибутку. Дані про прибутковість (результативність) дають змогу зовнішнім користувачам аналізувати походження прибутку або збитку за звітний період і, відповідно, оцінювати його можливий розвиток у майбутньому. Така інформація подається за звітний період або за його частину (квартал, півріччя). У МСФЗ поняття прибутковості (результативності) трактується ширше, ніж у словацькому законодавстві з бухгалтерського обліку, що відображається в тому, що в національному регулюванні інформація про прибутковість подається насамперед у звіті про фінансові результати, який пояснює формування результату діяльності за період, тоді як відповідно до МСФЗ обов'язковим є подання звіту про прибутки та збитки і інший сукупний дохід за період. На відміну від словацького законодавства, МСФЗ передбачають подання сукупного фінансового результату, який охоплює всі статті результату діяльності та інші складові сукупного доходу, що містять статті доходів і витрат (включаючи коригування перекласифікації), які не відображаються у звіті про прибутки та збитки, а відображаються в балансі у складі власного капіталу. Сукупний фінансовий результат, таким чином, відображає загальну зміну власного капіталу за період, що виникає внаслідок операцій та інших подій, за винятком змін, зумовлених операціями з власниками, які здійснюються в межах їхніх прав власності.

Інформація про зміни у фінансовому стані є корисною для оцінювання операційної, інвестиційної та фінансової діяльності суб'єкта господарювання протягом звітного періоду. Вона дає змогу оцінити здатність суб'єкта господарювання генерувати грошові кошти та їх еквіваленти за окремими видами діяльності, а також спосіб використання грошових коштів і їх еквівалентів для здійснення відповідних видів діяльності. Така інформація пояснює різницю між результатом діяльності та зміною залишку грошових коштів і їх еквівалентів за звітний період, а також сприяє оцінюванню здатності суб'єкта господарювання своєчасно сплачувати відсотки, здійснювати виплати частки прибутку або погашати зобов'язання. У фінансовій звітності, складеній відповідно до МСФЗ, інформація про зміни у фінансовому стані подається в окремому звіті про рух грошових коштів, тоді як у словацькому законодавстві огляд руху грошових коштів є складовою приміток до фінансової звітності великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу. Грошові потоки визначаються як надходження та вибуття грошових коштів, а також збільшення і зменшення їх еквівалентів за звітний період.

Окремі складові фінансової звітності є взаємопов'язаними, оскільки відображають різні аспекти одних і тих самих операцій або подій. Баланс надає інформацію станом на певну дату, тому показники, що в ньому містяться, мають характер моментних величин. Звіт про фінансові результати та звіт про інший сукупний дохід подають інформацію за певний період, отже, їх показники є інтервальними. Звіт про рух грошових коштів містить потокові показники.

Фінансова звітність складається та подається щонайменше один раз на рік станом на певну дату, яку визначають як дату, на яку складається фінансова звітність. З часової точки зору фінансова звітність охоплює ту частину бухгалтерського обліку, яка слідує за поточним відображенням господарських операцій протягом звітного періоду та коригуваннями, що здійснюються лише станом на дату складання фінансової звітності. Між датою, на яку складається фінансова звітність, і датою її фактичного складання, як

правило, минає певний час. Дата складання фінансової звітності завжди настає після дати, на яку вона складається. Відповідно до Закону про бухгалтерський облік, суб'єкт господарювання зобов'язаний скласти фінансову звітність не пізніше ніж через шість місяців після дати, на яку вона складається, якщо інше не передбачено спеціальним нормативно-правовим актом. Таким актом є Закон про податок на прибуток, який встановлює обов'язок складання фінансової звітності до граничного строку подання податкової декларації. Складена фінансова звітність має бути підписана статутним органом або членом статутного органу суб'єкта господарювання як підтвердження відповідальності за її складання.

Фінансова звітність складається на основі поточних облікових даних і є кінцевим результатом процесу підготовки фінансової звітності. Ці два поняття не слід ототожнювати. Підготовка фінансової звітності охоплює комплекс робіт, які суб'єкт господарювання зобов'язаний виконати наприкінці звітного періоду. До них належать роботи, пов'язані із закриттям поточного обліку, тобто закриттям бухгалтерських книг наприкінці звітного періоду, а також підготовкою документів для складання фінансової звітності. У межах цих робіт виникає необхідність відображення заключних і коригувальних бухгалтерських операцій, що забезпечує дотримання облікових принципів у фінансовій звітності відповідно до вимог Закону про бухгалтерський облік та окремих актів Міністерства фінансів Словацької Республіки. Основою всіх робіт, що виконуються наприкінці звітного періоду до закриття бухгалтерських книг, є інвентаризація, яка підтверджує фактичну достовірність облікових даних і оцінює реальність та правильність оцінки активів, зобов'язань і власного капіталу.

Поточний облік розуміється як облік усіх господарських операцій у тому звітному періоді, до якого вони належать за часом і сутністю. Поточний облік також охоплює відкриття рахунків головної книги на початку звітного періоду, відображення операцій, які обліковуються лише станом на дату складання фінансової звітності, та закриття рахунків головної книги наприкінці звітного періоду.

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік суб'єкт господарювання зобов'язаний вести облік і складати фінансову звітність у валюті євро.

Фінансова звітність є методологічним інструментом бухгалтерського обліку, який історично сформувався для виконання та забезпечення низки функцій, що роблять її релевантним джерелом інформації для управлінської діяльності. Вона виконує документальну функцію (фіксує стан активів, зобов'язань, власного капіталу, витрат, доходів, прибутків, видатків, результатів діяльності, інших активів і інших зобов'язань станом на дату складання фінансової звітності), контрольну функцію (служує основою для здійснення різних видів контролю після її складання), використовується як база для визначення податкових зобов'язань з податку на прибуток, підлягає аудиторській перевірці, а передусім виконує інформаційну функцію, оскільки через оприлюднення забезпечує користувачів обліковою інформацією, виступаючи головним комунікаційним інструментом бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність може складатися для одного суб'єкта господарювання — економічної одиниці, якою є окрема юридична особа або фізична особа. Таку звітність визначають як окрему фінансову звітність. Водночас фінансова звітність може складатися для групи суб'єктів господарювання незалежно від місця їх реєстрації — так званої консолідованої одиниці, яка також розглядається як єдиний економічний суб'єкт, оскільки перебуває під контролем одного суб'єкта. До групи суб'єктів господарювання входить материнський суб'єкт господарювання та всі його дочірні суб'єкти. Фінансова звітність, складена таким чином, визначається як консолідована фінансова звітність.

Вона є кінцевим результатом консолідації окремої фінансової звітності суб'єктів господарювання, що входять до складу групи. Консолідована фінансова звітність, підготовлена на основі умовного уявлення про єдину юридичну особу для групи взаємопов'язаних суб'єктів господарювання, надає користувачам більш релевантну інформацію про групу підприємств, ніж окремі фінансові звітності її учасників, оскільки група суб'єктів господарювання функціонує як єдиний економічний організм. Консолідована фінансова звітність складається материнським суб'єктом господарювання та охоплює, крім нього самого, його дочірні, асоційовані підприємства та спільні підприємства. Вона подає інформацію, очищену від внутрішньогрупових взаємозв'язків, притаманних окремим фінансовим звітностям суб'єктів господарювання групи. У цьому підручнику основна увага приділяється окремій фінансовій звітності.

Оскільки фінансова звітність є кінцевим результатом інформаційного відображення господарської діяльності суб'єкта господарювання, за яку несе відповідальність його управління, логічним є покладення відповідальності за її складання саме на управління суб'єкта господарювання. Через фінансову звітність управління суб'єкта господарювання, а точніше його статутний орган як виконавчий орган, наділений управлінськими та розпорядчими повноваженнями, звітує перед власниками, які довірили йому кошти, інвестовані в діяльність суб'єкта господарювання.

Складання фінансової звітності не є самоцілью, оскільки за ним слідують інші дії, зокрема аудиторська перевірка фінансової звітності (за наявності такого обов'язку), її затвердження компетентним органом, перевірка з боку наглядових органів, подання та оприлюднення фінансової звітності, а також її архівування. Значення цих дій та їх взаємозв'язок буде розглянуто далі.

З метою забезпечення впевненості власників суб'єкта господарювання, а також інших користувачів фінансової звітності в тому, що вона подає правдиве та достовірне уявлення про фінансовий стан і результати діяльності суб'єкта господарювання, Закон про бухгалтерський облік покладає на визначене коло суб'єктів господарювання, для яких обґрунтовано передбачається наявність суспільного інтересу, обов'язок проведення аудиторської перевірки фінансової звітності. Аудит фінансової звітності є важливим елементом захисту майнових прав, тому закономірно, що аудитора затверджують загальні збори, а не статутний орган. Фінансова звітність, перевірена аудитором, має бути надійним джерелом інформації для прийняття рішень усіма користувачами. Водночас слід усвідомлювати, що аудиторський висновок не означає підтвердження абсолютної правильності обліку або фінансової звітності, оскільки аудитор не має можливості перевірити абсолютно всі операції, здійснені протягом звітного періоду. Завдання аудитора полягає у виявленні суттєвих викривлень, які могли б вплинути на рішення користувачів. (Farkaš, 2020) Відповідно до Закону про бухгалтерський облік фінансова звітність має бути перевірена аудитором протягом одного року після закінчення звітного періоду, за який вона складена.

Загальні збори товариства, тобто власники суб'єкта господарювання, повинні затверджувати лише фінансову звітність, перевірену аудитором, хоча це не завжди прямо впливає з нормативних положень. У виняткових випадках фінансова звітність затверджується загальними зборами до отримання аудиторського звіту. (Farkaš, 2020)

Фінансова звітність і пропозиція щодо розподілу прибутку або покриття збитків до їх затвердження загальними зборами підлягають розгляду наглядовою радою як контрольним органом, уповноваженим здійснювати нагляд за бухгалтерським обліком і управлінням товариством, а також захищати інтереси акціонерів і учасників.

Функція фінансової звітності як засобу комунікації між суб'єктом господарювання або особами, уповноваженими здійснювати його управління, та користувачами інформації повністю реалізується лише шляхом подання та оприлюднення фінансової звітності в реєстрі фінансової звітності. Баланс і звіт про фінансові результати подаються до реєстру фінансової звітності в електронній формі шляхом заповнення форми, доступної на вебсайті Фінансової адміністрації Словачької Республіки. Примітки як третя складова фінансової звітності також подаються до реєстру фінансової звітності в електронній формі. Суб'єкт господарювання зобов'язаний подати затверджену фінансову звітність або повідомлення про дату її затвердження до реєстру фінансової звітності не пізніше ніж через один рік після закінчення звітного періоду, за який вона складена. Якщо до реєстру фінансової звітності подано фінансову звітність, не затверджену загальними зборами, суб'єкт господарювання зобов'язаний додатково подати повідомлення про дату її затвердження за формою, затвердженою Міністерством фінансів Словачької Республіки. Подання фінансової звітності до реєстру та повідомлення про дату її затвердження означає виконання обов'язків щодо подання та оприлюднення фінансової звітності, що забезпечує її доступність для користувачів. Подання фінансової звітності до реєстру фінансової звітності одночасно означає виконання обов'язку щодо подання фінансової звітності до збірки документів торгового реєстру, виконання якого забезпечується саме через реєстр фінансової звітності.

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік суб'єкт господарювання зобов'язаний зберігати фінансову звітність у складі бухгалтерської документації протягом десяти років, що настають за роком, якого вона стосується.

8.3 Фінансова звітність відповідно до МСФЗ

Порівняно зі словацьким бухгалтерським законодавством, наднаціональне регулювання бухгалтерського обліку за МСФЗ охоплює виключно фінансову звітність, що безпосередньо впливає вже з самої назви МСФЗ, а не регулює ведення бухгалтерського обліку протягом звітного періоду. Фінансова звітність є складовою фінансової звітності у ширшому розумінні фінансового звітування.

МСФЗ розрізняють фінансову звітність загального призначення та окрему фінансову звітність.

Фінансова звітність загального призначення має задовольняти інформаційні потреби користувачів, які не можуть вимагати від суб'єкта господарювання підготовки звітів, адаптованих до їхніх конкретних інформаційних потреб. До фінансової звітності загального призначення належать (Farkaš, 2020):

- для групи — консолідована фінансова звітність;
- для інвестора в асоційоване підприємство або учасника спільного підприємства — фінансова звітність, у якій відповідно до МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства» інвестиції в асоційовані або спільні підприємства обліковуються за методом участі в капіталі;
- якщо суб'єкт господарювання не має дочірнього підприємства, асоційованого підприємства або частки у спільному підприємстві, його фінансова звітність загального призначення є звичайною фінансовою звітністю, а не окремою фінансовою звітністю відповідно до МСБО 27 «Окрема фінансова звітність», оскільки МСБО 27 прямо зазначає, що така фінансова звітність не є окремою фінансовою звітністю.

Консолідована фінансова звітність — це фінансова звітність, у якій активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та грошові потоки материнського суб'єкта господарювання і його дочірніх суб'єктів господарювання подаються як активи, зобов'язання, власний капітал, доходи, витрати та грошові потоки єдиного економічного суб'єкта відповідно до МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність». До консолідованої фінансової звітності включаються дочірні суб'єкти господарювання, облік яких здійснюється методом повної консолідації, а також спільні підприємства та асоційовані підприємства, що обліковуються за методом участі в капіталі.

Окрім консолідованої фінансової звітності, яку складає материнський суб'єкт господарювання, та фінансової звітності інвестора в асоційоване підприємство або учасника спільного підприємства, окрема фінансова звітність подається також у випадках, коли цього вимагає національне законодавство, або коли суб'єкт господарювання добровільно вирішує її складати.

Окрема фінансова звітність — це фінансова звітність, яку подає материнський суб'єкт господарювання (тобто інвестор, що контролює дочірній суб'єкт господарювання) або інвестор, який здійснює спільний контроль чи має суттєвий вплив на об'єкт інвестування, у якій інвестиції в дочірні, спільні та асоційовані суб'єкти господарювання обліковуються за собівартістю відповідно до МСБО 27 «Окрема фінансова звітність», відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти» або за методом участі в капіталі, визначеним у МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства», а у разі утримання для продажу — відповідно до МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність».

Різниця між фінансовою звітністю загального призначення та окремою фінансовою звітністю відповідно до МСБО 27 полягає саме у способі відображення інвестицій у дочірні, спільні та асоційовані суб'єкти господарювання. (Farkaš, 2020)

З наведеного вище однозначно випливає, що в системі МСФЗ консолідована фінансова звітність, складена для одного економічного суб'єкта, є первинною фінансовою звітністю, і суб'єкт господарювання не зобов'язаний додатково складати окрему фінансову звітність. У Словацькій Республіці суб'єкт господарювання, який складає консолідовану фінансову звітність для групи відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС, зобов'язаний одночасно складати й окрему фінансову звітність відповідно до Закону про бухгалтерський облік. Згідно зі словацьким бухгалтерським законодавством пріоритетною є окрема фінансова звітність, складена для одного суб'єкта господарювання, тоді як консолідована фінансова звітність складається материнським суб'єктом господарювання лише за умови виконання критеріїв, установлених Законом про бухгалтерський облік, і за відсутності підстав для застосування численних винятків із обов'язку її складання. Окрема фінансова звітність, на відміну від консолідованої, підлягає затвердженню вищим органом товариства та є базою для визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток і розрахунку дивідендів.

Фінансова звітність за МСФЗ складається та подається щонайменше один раз на рік, завжди станом на певну дату. Для складання та подання фінансової звітності ключове значення мають Концептуальна основа фінансової звітності та МСБО 1 «Подання фінансової звітності». Концептуальна основа визначає концептуальні засади складання фінансової звітності та встановлює її мету, яка полягає у наданні користувачам інформації, необхідної для прийняття рішень щодо розподілу ресурсів суб'єкта господарювання.

Концептуальна основа не є стандартом, а тому жодне з її положень не має пріоритету над положеннями окремих стандартів. МСБО 1 встановлює принципи

подання річної фінансової звітності з метою забезпечення її порівнянності з фінансовою звітністю попередніх звітних періодів одного суб'єкта господарювання, а також з фінансовою звітністю інших суб'єктів господарювання. Він також визначає загальні вимоги до складання та подання фінансової звітності, вимоги до її структури та мінімального змісту. Водночас важливу роль відіграють й інші стандарти та інтерпретації, оскільки кожен стандарт і кожна інтерпретація містять принципи подання та розкриття інформації у фінансовій звітності щодо відповідної сфери.

МСБО 1 не застосовується до структури та змісту фінансової звітності, складеної за період, коротший за один рік. Таку звітність регулює МСБО 34 «Проміжна фінансова звітність». У словацькому бухгалтерському законодавстві для порівняльної фінансової звітності використовується термін «проміжна фінансова звітність». Відповідно до МСБО 34, проміжна фінансова звітність — це фінансова звітність, яка містить або повний комплект фінансової звітності (як визначено в МСБО 1), або скорочений комплект фінансової звітності (як визначено в МСБО 34) за період протягом фінансового року, тобто за період, коротший за повний фінансовий рік. МСБО 34 не встановлює обов'язку складати фінансову звітність за період, коротший за один рік, однак застосовується у разі, якщо суб'єкт господарювання зобов'язаний або добровільно вирішує оприлюднювати проміжну фінансову звітність відповідно до МСФЗ. Державні органи, регулятори ринку цінних паперів, фондові біржі та професійні бухгалтерські інституції часто вимагають від суб'єктів господарювання, цінні папери яких перебувають у публічному обігу, оприлюднення фінансової звітності за періоди, коротші за один рік, оскільки інформація, що в ній міститься, має суттєве значення для фінансового ринку, зокрема може впливати на зміну вартості випущених цінних паперів. Такі інформаційні обов'язки емітентів спрямовані на забезпечення належного функціонування фінансового ринку та запобігання недобросовісним практикам і шахрайству.

Порівняно зі словацьким бухгалтерським законодавством, МСФЗ не використовують термін «надзвичайна фінансова звітність» щодо будь-якого виду фінансової звітності.

МСБО 1 є обов'язковим для всіх суб'єктів господарювання, у тому числі для тих, які складають консолідовану та окрему фінансову звітність відповідно до МСБО 27.

8.3.1 Структура фінансової звітності відповідно до МСФЗ

Відповідно до МСБО 1 фінансова звітність є структурованим поданням фінансового стану та фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання. Метою фінансової звітності є надання інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та рух грошових коштів суб'єкта господарювання, яка є корисною для широкого кола користувачів під час прийняття економічних рішень. Крім того, МСБО 1 наголошує, що фінансова звітність також відображає результати здійснення управлінським персоналом нагляду за ресурсами, довіреними йому. Для досягнення цієї мети фінансова звітність має надавати інформацію про:

- a) активи;
- b) зобов'язання;
- c) власний капітал;
- d) доходи та витрати, включаючи прибутки та збитки;
- e) внески власників і розподіли на користь власників у межах їхніх повноважень як власників; та
- f) рух грошових коштів.

Ця інформація разом з іншою інформацією, наведеною у примітках, допомагає користувачам фінансової звітності прогнозувати майбутні грошові потоки, їх часові параметри та ступінь визначеності.

Фінансова звітність у повному складі включає:

- a) звіт про фінансовий стан станом на кінець звітного періоду;
- b) звіт про прибутки та збитки і інший сукупний дохід за звітний період;
- c) звіт про зміни у власному капіталі за звітний період;
- d) звіт про рух грошових коштів за звітний період;
- e) примітки, що містять суттєві облікові політики та іншу пояснювальну інформацію;
- f) порівняльну інформацію; та
- g) звіт про фінансовий стан станом на початок попереднього звітного періоду, якщо суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно, здійснює ретроспективне перерахування статей у фінансовій звітності або проводить перекласифікацію статей у фінансовій звітності.

Суб'єкт господарювання може використовувати інші назви для форм звітності за умови, що вони є зрозумілими та загальнозживаними. Усі складові фінансової звітності є взаємопов'язаними, оскільки відображають різні аспекти одних і тих самих операцій. Звіти, складені відповідно до МСФЗ, є відносно стислими, оскільки містять лише суттєві статті. Кожна стаття має посилання на відповідний розділ приміток, у якому наведено детальні пояснення та вимоги щодо розкриття інформації.

МСБО 1 встановлює мінімальні вимоги щодо кожної форми звітності, приміток до звітності, а також містить ілюстративний додаток. Ці мінімальні вимоги сформульовані так, щоб залишатися достатньо гнучкими та бути адаптованими до потреб будь-якого суб'єкта господарювання.

Недоліком такого підходу є те, що структура звітів, складених відповідно до МСФЗ, може відрізнятися між суб'єктами господарювання, що ускладнює безпосередню порівняльність фінансової звітності за МСФЗ. Оскільки у Словацькій Республіці окрема та консолідована фінансова звітність подається до реєстру фінансової звітності та надалі статистично опрацьовується на національному рівні, на підставі чого розраховуються й оцінюються різні показники, у Словацькій Республіці саме з метою статистичного опрацювання складається звітність щодо відібраних даних з фінансової звітності. До такої форми суб'єкти господарювання переносять дані з фінансової звітності, складеної відповідно до МСФЗ, прийнятих ЄС, і лише ці дані надалі підлягають статистичній обробці.

У термінологічному аспекті МСФЗ розрізняють поняття «presentation», «reporting» і «disclosure» у фінансовій звітності. «Presentation» є загальним терміном і застосовується до всіх частин фінансової звітності, тому його використання є універсальним. «Reporting» вживається тоді, коли йдеться про подання інформації безпосередньо у формах фінансової звітності. Термін «disclosure» використовується, коли інформація наводиться у примітках.

8.3.2 Загальні вимоги щодо підготовки фінансової звітності відповідно до МСФЗ

Відповідно до МСБО 1, у поєднанні з Концептуальною основою, встановлюються загальні вимоги до складання та подання фінансової звітності за МСФЗ, які застосовуються до всіх суб'єктів господарювання незалежно від їх організаційно-правової форми, розміру чи сфери діяльності. Ці загальні вимоги охоплюють такі

аспекти, як правдиве подання та дотримання вимог МСФЗ, безперервність діяльності, принцип нарахування, суттєвість і агрегування, взаємозалік, періодичність звітування, подання порівняльної інформації та послідовність подання.

Правдиве подання та дотримання вимог МСФЗ

МСБО 1 передусім наголошує на вимозі, щоб фінансова звітність правдиво відображала фінансовий стан, фінансові результати діяльності та рух грошових коштів суб'єкта господарювання. Для того щоб подання у фінансовій звітності вважалося правдивим, наслідки господарських операцій та інших подій мають відображатися відповідно до визначень і критеріїв визнання, установлених Концептуальною основою. Припускається, що застосування стандартів та їх інтерпретацій разом із додатковими розкриттями забезпечує фінансову звітність, яка надає правдиве та достовірне уявлення. Логічно, що лише за умови дотримання всіх релевантних стандартів, їх інтерпретацій та всіх вимог МСФЗ фінансова звітність може вважатися складеною відповідно до МСФЗ. Суб'єкт господарювання, фінансова звітність якого складена відповідно до МСФЗ, зобов'язаний включити до приміток чітке та беззастережне твердження про таку відповідність.

МСБО 1 визнає, що у виняткових обставинах управлінський персонал суб'єкта господарювання може дійти висновку, що дотримання певної вимоги МСФЗ було б настільки оманливим, що суперечило б досягненню правдивого та достовірного подання, яке є метою фінансової звітності відповідно до Концептуальної основи. У разі виникнення такої виняткової ситуації необхідно розкрити назву МСФЗ, від вимог якого було відступлено, характер відступу, включаючи процедуру, передбачену МСФЗ, та обґрунтування того, чому ця процедура є оманливою, а також альтернативну процедуру, застосовану суб'єктом господарювання, фінансовий вплив такого відступу для кожного поданого періоду і підтвердження управлінського персоналу щодо того, що фінансова звітність правдиво відображає фінансовий стан, фінансові результати діяльності та рух грошових коштів суб'єкта господарювання.

Водночас фінансова звітність може вважатися складеною відповідно до МСФЗ лише за умови дотримання всіх релевантних стандартів, їх інтерпретацій та всіх вимог МСФЗ. Суб'єкт господарювання зобов'язаний включити до приміток чітке і беззастережне твердження про таку відповідність.

Безперервність діяльності

Фінансова звітність має складатися на основі припущення про безперервність діяльності, якщо лише управлінський персонал не має наміру ліквідувати суб'єкт господарювання або припинити діяльність, чи якщо не існує реалістичної альтернативи таким діям. У цьому контексті управлінський персонал під час складання фінансової звітності зобов'язаний оцінити здатність суб'єкта господарювання продовжувати діяльність у майбутньому. При оцінюванні цього припущення враховується вся наявна інформація щодо майбутнього, яку управлінський персонал може обґрунтовано передбачити, принаймні на період не менше дванадцяти місяців від дати, на яку складається фінансова звітність. До такої інформації належать, зокрема, чинники, що впливають на поточну та очікувану прибутковість, графіки погашення зобов'язань або можливі джерела альтернативного фінансування. Якщо оцінка управлінського персоналу виявляє наявність суттєвої невизначеності щодо здатності суб'єкта господарювання продовжувати діяльність у передбачуваному майбутньому, така невизначеність підлягає розкриттю. Якщо фінансова звітність не складається на основі припущення про безперервність діяльності, суб'єкт господарювання зобов'язаний розкрити цей факт разом з припущеннями, на яких ґрунтується складання звітності, а

також причинами, з яких припущення про безперервність діяльності вважається неприйнятним.

Принцип нарахування

Суб'єкт господарювання складає фінансову звітність на основі принципу нарахування, який є базовим принципом подвійного запису, за винятком звіту про рух грошових коштів. Застосування принципу нарахування означає, що активи, зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати визнаються лише тоді, коли вони відповідають визначенням і критеріям визнання, установленим Концептуальною основою. За цим принципом господарські операції та події визнаються в момент їх виникнення, а не в момент отримання або сплати грошових коштів чи їх еквівалентів.

Суттєвість і агрегування

Інформація є суттєвою, якщо її пропуск або викривлення може вплинути на економічні рішення користувачів, прийняті на основі фінансової звітності. У МСФЗ не встановлено точного кількісного порога суттєвості, оскільки суттєвість як аспект доречності є специфічною для кожного суб'єкта господарювання. Вона залежить від величини та характеру оцінюваної статті в конкретних обставинах її пропуску, причому обидва критерії оцінюються сукупно. Вимога суттєвості має визначальний вплив на кінцеву форму фінансової звітності суб'єкта господарювання. МСФЗ містять необов'язкові зразки форм фінансової звітності, а МСБО 1 визначає мінімальний перелік обов'язкових статей; подання інших статей залежить від застосування принципів суттєвості та агрегування. Більшість стандартів, що регулюють окремі сфери звітування, встановлюють власний перелік інформації, яка підлягає розкриттю, однак якщо така інформація не є суттєвою, суб'єкт господарювання не зобов'язаний її розкривати навіть у разі визначення стандартом мінімальних вимог.

Фінансова звітність є результатом обробки значної кількості господарських операцій та інших подій, які групуються за характером або функцією. Завершальним етапом такого групування є подання агрегованих статей у формах фінансової звітності. Якщо агрегована стаття не є індивідуально суттєвою, вона об'єднується з іншими статтями у формах звітності або примітках. При цьому агрегування не може здійснюватися на шкоду зрозумілості інформації. МСБО 1 вимагає окремого подання кожного суттєвого класу подібних статей і забороняє об'єднання суттєвих статей різної природи або функції.

Взаємозалік

Активи і зобов'язання, а також доходи і витрати подаються окремо і не підлягають взаємозаліку, за винятком випадків, коли сутність операції відображається через взаємозалік або коли МСФЗ прямо вимагають чи дозволяють його застосування. Доходи і витрати за подібними операціями можуть взаємозаліковуватися лише за наявності відповідної вимоги або дозволу МСФЗ. Загалом взаємозалік спотворює інформацію та знижує можливості користувачів оцінювати майбутні грошові потоки. Взаємозалік не ототожнюється з оцінкою активів за чистою вартістю з урахуванням резервів. На відміну від балансу, складеного за словацьким законодавством, де активи подаються у складі первісної вартості, коригувань і чистої вартості, у звіті про фінансовий стан за МСФЗ активи подаються у чистій вартості з детальним поясненням у примітках.

Порівняльна інформація та послідовність подання

З метою забезпечення порівнянності суб'єкт господарювання зобов'язаний надавати порівняльну інформацію за попередній період щодо всіх сум, поданих у

фінансовій звітності за поточний період, а за потреби — також щодо описової інформації. Крім того, суб'єкт господарювання зобов'язаний подати третій звіт про фінансовий стан станом на початок попереднього періоду у разі ретроспективного застосування облікової політики, ретроспективної зміни подання або перекласифікації статей, якщо такі зміни мають суттєвий вплив.

Послідовність подання забезпечується шляхом незмінності класифікації та подання статей від періоду до періоду, за винятком випадків, коли інше подання є більш доречним відповідно до МСБО 8 або прямо вимагається МСФЗ.

Ідентифікація фінансової звітності за МСФЗ

Фінансова звітність, складена відповідно до МСФЗ, зазвичай є частиною ширшого документа, зокрема річного звіту або проспекту емісії. Тому вона має бути чітко ідентифікована та відокремлена від іншої інформації. Кожна форма фінансової звітності та примітки повинні містити найменування суб'єкта господарювання, назву відповідної форми, зазначення, чи є звітність окремою або консолідованою, дату або період, валюту подання та рівень округлення.

Для належного розуміння інформації, поданої у фінансовій звітності, кожна форма фінансової звітності та примітки до неї повинні містити:

- найменування суб'єкта господарювання, що звітує, або іншу ідентифікаційну інформацію;
- назву конкретної форми фінансової звітності, наприклад звіту про фінансовий стан;
- зазначення, чи є фінансова звітність окремою фінансовою звітністю або консолідованою фінансовою звітністю, складеною для групи;
- дату, станом на яку складено фінансову звітність, або період, за який її підготовлено;
- валюту, у якій подано фінансову звітність;
- рівень округлення, застосований під час подання показників.

8.3.3 Звіт про фінансовий стан (баланс) відповідно до МСФЗ

Звіт про фінансовий стан, або баланс, як базове джерело інформації про фінансовий стан суб'єкта господарювання, подає відомості про величину та структуру активів і джерела фінансування цих активів на кінець звітного періоду (тобто станом на дату балансу). Інформативність кількісних показників у звіті про фінансовий стан залежить від способів оцінки активів і зобов'язань суб'єкта господарювання, а інформативність структури активів і зобов'язань зумовлюється вибором відповідних критеріїв їх класифікації та порядком подання статей у звіті про фінансовий стан. Тому питання оцінки розглядаються майже в усіх стандартах. Класифікація активів і зобов'язань, а також порядок подання статей балансу регламентуються МСБО 1.

МСБО 1 не встановлює обов'язкового формату або порядку розміщення статей у звіті про фінансовий стан; у моделях, наведених у Керівництві із впровадження МСБО 1, прямо зазначається, що вони мають виключно ілюстративний, необов'язковий характер. МСБО 1 визначає мінімальний перелік статей, які за своєю суттю та функцією є достатньо відмінними для окремого подання. Суб'єкт господарювання може розширювати цей перелік шляхом деталізації статей, додавання проміжних підсумків або подання інших суттєвих статей, передбачених окремими МСФЗ, безпосередньо у звіті або в примітках. Активи у звіті про фінансовий стан подаються як оборотні та необоротні, а зобов'язання — як поточні та непоточні, за винятком випадків, коли

подання активів і зобов'язань за ступенем ліквідності забезпечує більш достовірну та релевантну інформацію, що є характерним, зокрема, для фінансових установ.

МСБО 1 встановлює детальні правила класифікації активів і зобов'язань на оборотні (поточні) та необоротні (непоточні). Суб'єкт господарювання класифікує актив як оборотний, якщо:

- він очікує реалізувати актив, має намір продати його або спожити протягом свого операційного циклу (наприклад, запаси та торговельна дебіторська заборгованість);
- він утримує актив переважно з метою торгівлі (наприклад, торговельні цінні папери);
- він очікує реалізувати актив протягом дванадцяти місяців після звітного періоду (наприклад, необоротні активи, утримувані для продажу);
- актив є грошовими коштами або їх еквівалентами.

Усі інші активи, що не відповідають наведеним умовам, класифікуються як необоротні.

Операційний цикл суб'єкта господарювання — це період між придбанням активу для обробки та його реалізацією у формі грошових коштів або їх еквівалентів. Якщо звичайний операційний цикл не може бути чітко визначений, вважається, що він становить дванадцять місяців. Один і той самий звичайний операційний цикл застосовується для класифікації як активів, так і зобов'язань суб'єкта господарювання.

Суб'єкт господарювання класифікує **зобов'язання як поточне**, якщо:

- він очікує погасити це зобов'язання у межах свого звичайного операційного циклу (наприклад, торговельна кредиторська заборгованість);
- він утримує зобов'язання переважно з метою торгівлі (наприклад, випущені торговельні цінні папери);
- погашення зобов'язання має відбутися протягом дванадцяти місяців після звітного періоду (наприклад, овердрафти, поточна частина довгострокових фінансових зобов'язань, дивіденди до сплати, податок на прибуток); або
- суб'єкт господарювання не має безумовного права відстрочити погашення зобов'язання щонайменше на дванадцять місяців після звітного періоду.

Усі інші зобов'язання класифікуються як непоточні. Коректне та точне розмежування активів і зобов'язань на поточні та непоточні є важливим не лише для оцінювання поточної платоспроможності суб'єкта господарювання, але й для аналізу його майбутньої платоспроможності та оцінки стабільності фінансування в довгостроковій перспективі.

До статей, які відповідно до МСБО 1 підлягають окремому поданню у звіті про фінансовий стан за наявності відповідного змісту, належать:

- основні засоби;
- інвестиційна нерухомість;
- нематеріальні активи;
- фінансові активи (за винятком інвестицій, що обліковуються за методом участі в капіталі, торговельної та іншої дебіторської заборгованості, а також грошових коштів і їх еквівалентів, які подаються окремими статтями);
- інвестиції, що обліковуються за методом участі в капіталі;
- біологічні активи;
- запаси;

- торговельна та інша дебіторська заборгованість;
- грошові кошти та їх еквіваленти;
- активи, утримувані для продажу;
- торговельна та інша кредиторська заборгованість;
- забезпечення;
- фінансові зобов'язання (за винятком торговельної та іншої кредиторської заборгованості й забезпечень, які подаються окремими статтями);
- поточні податкові активи та зобов'язання;
- відстрочені податкові активи та зобов'язання;
- зобов'язання, включені до груп вибуття;
- неконтрольовані частки, відображені у складі власного капіталу;
- підписаний статутний капітал та резерви, що належать власникам материнського суб'єкта господарювання.

Суб'єкт господарювання повинен розкривати, безпосередньо у звіті про фінансовий стан або в примітках, додаткову деталізацію поданих статей, яка забезпечує більш глибоке розуміння фінансового стану суб'єкта господарювання, що звітує.

МСБО 1 допускає складання звіту про фінансовий стан як у горизонтальному, так і у вертикальному форматі. Звіт про фінансовий стан, складений у горизонтальному форматі, дає змогу наочно відобразити загальну суму балансу. Для ілюстрації подається звіт про фінансовий стан у горизонтальному форматі, сформований на основі шаблону, наведеного у Керівництві із впровадження МСБО 1.

Звіт про фінансовий стан станом на 31.12.X2 (у євро)					
Активи	X2	X1	Власний капітал і зобов'язання	X2	X1
1.–6. Необоротні активи			1.–4. Власний капітал		
Разом			1.–3. Власний капітал, що належить власникам материнського суб'єкта господарювання		
1. Основні засоби			1. Статутний капітал		
2. Інвестиційна нерухомість			2. Нерозподілений прибуток		
3. Нематеріальні активи			3. Інші компоненти власного капіталу		
4. Інвестиції в асоційовані підприємства			4. Неконтрольовані частки		
5. Інші фінансові активи			5.–12. Разом зобов'язання		
6. Відстрочений податковий актив			5.–7. Разом довгострокові зобов'язання		
7.–10. Оборотні активи			5. Довгострокові позики		
7. Запаси			6. Відстрочені податкові зобов'язання		

Звіт про фінансовий стан станом на 31.12.X2 (у євро)					
8. Торговельна дебіторська заборгованість			7. Довгострокові резерви		
9. Інші оборотні активи			8.–12. Разом короткострокові зобов'язання		
10. Грошові кошти та їх еквіваленти			8. Торговельна кредиторська заборгованість		
1.–10. Разом активи			9. Короткострокові позики		
			10. Поточна частина довгострокових позик		
			11. Податок до сплати		
			12. Короткострокові резерви		
			1.–12. Разом власний капітал і зобов'язання		

Рисунок 8.1: Звіт про фінансовий стан, складений у горизонтальній формі

8.3.4 Звіт про прибутки та збитки і інший сукупний дохід відповідно до МСФЗ

Звіт про прибутки та збитки і інший сукупний дохід (також звіт про сукупний дохід) комплексно відображає фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання за звітний період. У звіті показано, з яких видів діяльності формується сукупний дохід — чи з основної повторюваної діяльності, чи з незвичайних операцій, які, ймовірно, не матимуть повторюваного характеру. Відповідно до МСФЗ з результативністю діяльності суб'єкта господарювання пов'язані чотири облікові категорії: витрати, збитки, доходи та прибутки. Їх визначення було розкрито в розділі, присвяченому Концептуальній основі. Витрати та доходи завжди відображаються у звіті про прибутки та збитки. Збитки та прибутки інколи відображаються у звіті про прибутки та збитки, а інколи — у складі власного капіталу. Таке відображення не має уніфікованих правил і регулюється положеннями окремих стандартів.

Сукупний дохід за період являє собою суму змін у власному капіталі, що відбулися протягом звітного періоду, за винятком змін, зумовлених операціями між суб'єктом господарювання та його власниками. Для відображення операцій із власниками призначений звіт про зміни у власному капіталі, оскільки МСБО 1 вимагає чіткого розмежування операцій, що впливають на результати діяльності суб'єкта господарювання, та операцій із власниками. Сукупний дохід складається зі змін, які формують «результат діяльності» (тобто відображаються у звіті про прибутки та збитки), і змін, що належать до «іншого сукупного доходу» (тобто відображаються у складі відповідних складових власного капіталу).

Інші компоненти сукупного доходу, таким чином, являють собою прибутки та збитки, які визнаються та відображаються безпосередньо у власному капіталі в кожному звітному періоді. Найчастіше до них належать, зокрема:

- прибутки або збитки від переоцінки основних засобів відповідно до МСБО 16 «Основні засоби» або нематеріальних активів відповідно до МСБО 38

«Нематеріальні активи», якщо суб'єкт господарювання обирає подальшу оцінку таких активів за справедливою вартістю (так звана модель переоцінки);

- b) прибутки та збитки від переоцінки програм визначених виплат відповідно до МСБО 19 «Виплати працівникам»;
- c) прибутки та збитки, що виникають унаслідок перерахунку фінансової звітності іноземних учасників групи з функціональної валюти у валюту подання відповідно до МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів»;
- d) прибутки та збитки за інвестиціями в інструменти власного капіталу, оціненими за справедливою вартістю через інший сукупний дохід відповідно до МСФЗ 9 «Фінансові інструменти».

Результат діяльності є різницею між доходами та витратами за період без урахування статей іншого сукупного доходу.

Отже, сукупний дохід складається з результату діяльності та іншого сукупного доходу. Відповідно до МСБО 1 обидві складові можуть подаватися:

- a) в одному звіті про прибутки та збитки і інший сукупний дохід, у якому сукупний дохід поділяється на дві частини: спочатку подається частина, що стосується результату діяльності, а безпосередньо за нею — частина, що стосується іншого сукупного доходу або збитку;
- b) у двох звітах — в одному звіті про прибутки та збитки подаються складові результату діяльності, а в другому звіті про сукупний дохід спочатку подається результат діяльності, після чого — інші складові сукупного доходу або збитку.

У межах інформації про результат діяльності, незалежно від того, подається вона в одному чи двох звітах, суб'єкти господарювання відповідно до МСБО 1 можуть класифікувати витрати за видами або за функціональним призначенням, обираючи той спосіб подання, який забезпечує користувачів більш релевантною та достовірною інформацією з урахуванням характеру діяльності та галузі, в якій функціонує суб'єкт господарювання.

У разі класифікації витрат за видами вони групуються за типами спожитих виробничих факторів, наприклад, матеріальні витрати, витрати на оплату праці та персонал, амортизація, транспортні витрати, витрати на рекламу. За такого підходу витрати не перерозподіляються за функціональним призначенням.

За функціональною класифікацією витрати групуються залежно від мети, на яку були використані економічні ресурси. Частина витрат має операційний характер, тобто виникає безпосередньо у процесі створення та надання результатів діяльності, тоді як інша частина пов'язана з підготовкою, забезпеченням і управлінням цим процесом та створенням загальних умов для його здійснення (наприклад, витрати на дослідження і розробки, постачання, збут, адміністративне управління, залучення фінансових ресурсів). Такий спосіб подання може надавати користувачам більш релевантну інформацію порівняно з класифікацією витрат за видами, однак він потребує застосування оцінок з боку суб'єкта господарювання і може бути досить суб'єктивним. Водночас у разі застосування функціональної класифікації витрат МСБО 1 вимагає обов'язкового додаткового розкриття інформації за видами витрат, оскільки дані про характер витрат, зокрема про амортизацію, знос, витрати на оплату праці та персонал, є необхідними для складання звіту про рух грошових коштів і, відповідно, для прогнозування майбутніх грошових потоків.

Приклади звітів про прибутки та збитки з класифікацією витрат за видами та за функціональним призначенням відповідно до МСФЗ:

Класифікація витрат за видами		Класифікація витрат за функціональним призначенням
Статті звіту	Звітний період X2	Статті звіту
Дохід від реалізації	X	Дохід від реалізації
Інші доходи	X	Собівартість реалізації
Зміна запасів готової продукції та незавершеного виробництва	X / -X	Валовий прибуток
Споживання матеріалів і сировини	-X	Інші доходи
Витрати на персонал та оплату праці	-X	Витрати на збут
Амортизація та знос	-X	Адміністративні витрати
Інші витрати	-X	Інші витрати
Фінансові витрати	-X	Фінансові витрати
Частка прибутку/збитку асоційованих та спільних підприємств	X / -X	Частка прибутку/збитку асоційованих та спільних підприємств
Фінансовий результат до оподаткування	X / -X	Фінансовий результат до оподаткування
Витрати з податку на прибуток	-X	Витрати з податку на прибуток
Фінансовий результат за період	X / -X	Фінансовий результат за період
у тому числі:		у тому числі:
• прибуток, що належить власникам материнського суб'єкта господарювання	X	• прибуток, що належить власникам материнського суб'єкта господарювання
• прибуток, що належить неконтрольованим часткам	X	• прибуток, що належить неконтрольованим часткам

Примітка: з міркувань спрощення порівняльні дані за рік X1 не наводяться.

Рисунок 8.2: Звіти про прибутки та збитки з класифікацією витрат за видами та за функціональним призначенням

МСБО 1, подібно до звіту про фінансовий стан, також визначає мінімально обов'язкові статті звіту про прибутки або збитки та інший сукупний дохід, які мають подаватися окремими рядками у звіті.

У розділі, що стосується операцій, які впливають на операційний результат, звіт повинен, зокрема, містити такі статті:

- а) доходи, із окремим поданням процентних доходів, розрахованих із застосуванням методу ефективної відсоткової ставки, та страхових доходів;
- б) прибутки та збитки, що виникають унаслідок припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю;
- в) фінансові витрати;
- г) збитки від зменшення корисності фінансових активів (уключаючи сторнування таких збитків) відповідно до МСФЗ 9;
- г) частку прибутку або збитку асоційованих підприємств чи спільних підприємств, облікованих за методом участі в капіталі;
- д) прибутки та збитки від перекласифікації фінансових активів;
- е) податкові витрати;
- є) результат від припиненої діяльності відповідно до МСФЗ 5 «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»;
- ж) операційний прибуток або збиток (прибуток або збиток).

У розділі, що стосується іншого сукупного доходу, за звітний період окремо подаються:

- а) статті, які не будуть перекласифіковані до операційного прибутку або збитку в майбутньому;
- б) статті, які будуть перекласифіковані до операційного прибутку або збитку в майбутньому;
- в) інший сукупний дохід у цілому.

Коригування перекласифікації означає перекласифікацію статті, яка первісно була визнана та відображена у власному капіталі, до прибутку або збитку. Можливість або неможливість перекласифікації конкретної статті до прибутку або збитку прямо визначається відповідним стандартом. Так, МСБО 16 «Основні засоби» та МСБО 38 «Нематеріальні активи» забороняють таку перекласифікацію, тоді як МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» вимагає, щоб резерв курсових різниць, який виникає внаслідок перерахунку фінансової звітності іноземної діяльності у валюту подання консолідованої фінансової звітності материнського суб'єкта господарювання, було перекласифіковано до прибутку або збитку, зокрема у разі продажу такої іноземної діяльності.

Відповідно до МСБО 12 «Податки на прибуток», податкові наслідки операцій та інших подій обліковуються таким самим чином, як і сама операція або подія. Отже, якщо певна операція відображається у прибутку або збитку, пов'язаний із нею податок також визнається у прибутку або збитку; якщо ж операція відображається у балансі, наприклад у фондах у складі власного капіталу, відповідний податок також відображається у балансі. Аналогічно до звіту про прибутки або збитки, у частині, що стосується іншого сукупного доходу, необхідно подавати інформацію про податок на прибуток, переважно у формі відстроченого податку на прибуток. Окреме подання податку на прибуток, пов'язаного з іншим сукупним доходом, є умовою послідовного відокремлення впливу операцій, що відображаються у прибутку або збитку, від операцій, які відображаються у балансі у складі власного капіталу. Окремі статті власного капіталу можуть розкриватися у сумі після оподаткування, тобто без подання кумулятивного податкового ефекту окремим рядком (нетто), або альтернативно — у сумі до оподаткування, тобто з поданням кумулятивного податкового ефекту окремим рядком (брутто).

Як і у випадку зі звітом про фінансовий стан, мінімальний обсяг інформації, що розкривається у звіті про прибутки або збитки та інший сукупний дохід, є недостатнім для повного розуміння зовнішніми користувачами минулих результатів діяльності суб'єкта господарювання та для надійної оцінки його майбутніх результатів. Тому суб'єкт господарювання включає до звіту додаткові статті, які найменше відповідно до їх змісту, керуючись застосуванням принципу сутєвості щодо характеру та функцій окремих компонентів доходів і витрат. МСБО 1 забороняє подання надзвичайних статей доходів і витрат як у звіті про прибутки або збитки та інший сукупний дохід, так і у примітках.

У звіті про прибутки або збитки та інший сукупний дохід як операційний результат, так і сукупний результат повинні подаватися з розподілом на частку, що належить власникам материнського суб'єкта господарювання, та частку, що належить власникам неконтрольованих часток участі.

Якщо акції суб'єкта господарювання перебувають у публічному обігу або суб'єкт господарювання перебуває в процесі їх публічного розміщення, він також зобов'язаний розкривати у звіті базовий прибуток на акцію та розбавлений прибуток на акцію.

8.3.5 Звіт про зміни у власному капіталі за період відповідно до МСФЗ

Звіт про зміни у власному капіталі є рівноправною складовою фінансової звітності, складеної відповідно до МСФЗ. З теорії бухгалтерського обліку відомо, що зобов'язання у широкому розумінні пояснюють походження активів. Суб'єкт господарювання отримує економічні ресурси, необхідні для здійснення своєї діяльності, з двох джерел — з власних та залучених. Відповідно, суб'єкт господарювання фінансує свої активи або за рахунок власних ресурсів, які позначаються як власний капітал, або за рахунок зовнішніх джерел, представлених різними видами зобов'язань. З правового погляду власний капітал відображає вартісні вимоги власників суб'єкта господарювання до активів підприємства. У цьому контексті отримання детальної інформації про розвиток власного капіталу протягом оцінюваного періоду має особливе значення для користувачів фінансової звітності. Метою звіту про зміни у власному капіталі є відображення структури власного капіталу на дату балансу та надання користувачам інформації не лише про початкові й кінцеві залишки окремих компонентів власного капіталу, а й про причини змін у цих компонентах з метою оцінювання ймовірних майбутніх грошових потоків. Зміни у власному капіталі, що відбуваються протягом звітного періоду, можуть бути поділені таким чином (Dvořáková, 2022):

- а) зміни, які є складовою операційного результату та відображаються у прибутку або збитку;
- б) зміни, які є складовою іншого сукупного доходу та відображаються в одному з фондів у складі власного капіталу;
- в) зміни, зумовлені операціями з власниками.

Сума змін, зазначених у пунктах а) + б), становить сукупний сукупний дохід. Його подання було розглянуто в попередньому підрозділі 8.3.4. З цього погляду звіт про зміни у власному капіталі фактично є допоміжним інформаційним інструментом, насамперед щодо звіту про прибутки або збитки та інших компонентів сукупного доходу, за допомогою яких відображається загальний сукупний дохід за звітний період. Водночас звіт про зміни у власному капіталі передусім подає останній вид змін у власному капіталі — тобто всі операції з власниками. До операцій з власниками, зокрема, належать внески власників, внески до фондів, емісія нових акцій, викуп власних інструментів капіталу та

виплата дивідендів. З огляду на складність відображення всіх змін, що відбулися у власному капіталі, у звіті про зміни у власному капіталі також повинні бути показані два інші види змін, а саме операційний результат та інші компоненти сукупного доходу.

Формальна структура статей у звіті про зміни у власному капіталі не є чітко регламентованою; з метою наочності суб'єктам господарювання рекомендується подавати інформацію у табличній формі, де стовпці відображають окремі компоненти власного капіталу, а рядки — події та операції, що впливають на ці компоненти.

МСБО 1, у частині розкриття інформації, визначає перелік даних, які мають бути подані безпосередньо у звіті про зміни у власному капіталі, а також тих, що можуть бути подані або у самому звіті, або у примітках.

Безпосередньо у звіті про зміни у власному капіталі подається така інформація:

- a) сукупний сукупний дохід за період із окремим відображенням сум, що належать власникам материнського суб'єкта господарювання та неконтрольованим часткам участі;
- b) для кожного компонента власного капіталу — вплив ретроспективних коригувань, зумовлених змінами облікової політики або виправленням помилок попередніх звітних періодів, при цьому такі ретроспективні коригування не є змінами власного капіталу, а являють собою коригування початкового сальдо нерозподіленого прибутку минулих років або іншого компонента власного капіталу;
- c) для кожного компонента власного капіталу — окремо всі зміни між початковим і кінцевим залишками, що відбулися протягом звітного періоду, з розкриттям змін, які виникли внаслідок:
 - операційного прибутку або збитку;
 - інших компонентів сукупного доходу;
 - операцій з власниками, при цьому окремо розкриваються внески власників, розподіли на користь власників та зміни у частках участі в дочірніх підприємствах, які не призводять до втрати контролю.

З огляду на значущість інформації про власний капітал для користувачів, суб'єкти господарювання зобов'язані розкривати широкий обсяг детальної інформації про власний капітал, яку вони можуть на власний розсуд подавати безпосередньо у звіті про фінансовий стан, у звіті про зміни у власному капіталі або у примітках. До такої інформації належать, зокрема, дані про власний капітал (наприклад, кількість акцій, дозволених до випуску, кількість випущених акцій із розподілом на повністю оплачені та неоплачені, номінальна вартість акції, порівняння кількості акцій на початок і кінець звітного періоду, права, привілеї та обмеження, пов'язані з класами акцій, власні акції, утримувані суб'єктом господарювання або його дочірнім чи асоційованим підприємством, а також акції, зарезервовані для випуску за опціонами та договорами продажу акцій), а також опис характеру та призначення кожного фонду у складі власного капіталу.

8.3.6 Звіт про рух грошових коштів за період відповідно до МСФЗ

Відповідно до МСБО 1 звіт про рух грошових коштів є ще однією обов'язковою та невід'ємною складовою фінансової звітності, складеної відповідно до МСФЗ. Специфічні вимоги щодо обсягу інформації, що подається у звіті про рух грошових коштів, детально визначені в МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів». Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів, а також збільшення і

зменшення еквівалентів грошових коштів за звітний період. Відповідно, звіт про рух грошових коштів пояснює причини змін у грошових коштах (включаючи готівку та кошти на вимогу) та еквівалентах грошових коштів (у тому числі короткострокових високоліквідних інвестиціях, які легко конвертуються у визначені суми грошових коштів і щодо яких існує незначний ризик зміни вартості протягом трьох місяців з дати балансу).

Оскільки звіт про рух грошових коштів подає інформацію у грошовому вимірі, перевагою такої інформації є те, що вона не може бути спотворена ані цілеспрямованим вибором облікової політики, ані застосуванням принципу нарахування, який використовується при визначенні операційного результату. З цієї причини звіт про рух грошових коштів підвищує порівнянність поданої інформації не лише всередині одного суб'єкта господарювання, а й між різними суб'єктами господарювання.

МСБО 7 вимагає, щоб у звіті про рух грошових коштів інформація про грошові потоки подавалася з розподілом на операційну, інвестиційну та фінансову діяльність.

Грошові потоки від операційної діяльності насамперед пов'язані з основною діяльністю суб'єкта господарювання, що приносить дохід, і є показником обсягу грошових потоків, згенерованих без залучення зовнішніх джерел фінансування. До операційної діяльності, зокрема, належать: реалізація продукції, товарів і послуг та пов'язані з нею операції, такі як придбання запасів або витрати у формі платежів постачальникам і працівникам, надання авторських і промислових прав, страхові відшкодування та сплата страхових премій, податкові зобов'язання і вимоги з податку на прибуток (відстрочений податок не є грошовим потоком, тому у звіті про рух грошових коштів не відображається).

Грошові потоки від інвестиційної діяльності пов'язані, зокрема, з придбанням і продажем необоротних матеріальних, нематеріальних і фінансових активів (які не є еквівалентами грошових коштів), наданням позик і авансів третім сторонам та надходженням платежів за такими позиками й авансами, а також з отриманими процентами за наданими позиками і дивідендами від інвестицій у власний капітал інших суб'єктів господарювання. Отримані проценти та дивіденди можуть альтернативно відображатися у складі грошових потоків від операційної діяльності, оскільки вони сприяють формуванню операційного результату.

Грошові потоки від фінансової діяльності пов'язані з операціями, що відображають залучення джерел фінансування та їх погашення, зокрема: отримання і погашення банківських кредитів, надходження від емісії акцій і облігацій, витрати на викуп акцій та погашення облігацій, надходження від продажу власних акцій, сплату процентів, виплату дивідендів, а також зобов'язання орендаря за фінансовою орендою. Сплачені проценти за отриманими позиками (як плата за залучені зовнішні джерела фінансування) та дивіденди, виплачені власникам суб'єкта господарювання (як плата за використання власного капіталу), можуть альтернативно подаватися у складі грошових потоків від операційної діяльності, оскільки саме операційна діяльність генерує грошові кошти для їх сплати.

У звіті про рух грошових коштів грошові потоки від операційної діяльності можуть подаватися із застосуванням прямого або непрямого методу. Хоча МСБО 7 однозначно надає перевагу прямому методу, більшість суб'єктів господарювання використовують непрямий метод для подання грошових потоків від операційної діяльності.

Відповідно до МСБО 7 грошові потоки від інвестиційної та фінансової діяльності можуть подаватися виключно із застосуванням прямого методу.

За прямим методом подаються основні валові надходження та платежі, які можуть бути отримані з облікових реєстрів (наприклад, надходження від реалізації продукції, товарів і послуг, платежі постачальникам і працівникам, сплачені проценти та податки), або здійснюється коригування статей звіту про прибутки або збитки та іншого сукупного доходу, зокрема шляхом трансформації доходу від реалізації, собівартості реалізації та аналогічних витрат і доходів з метою відображення фактично реалізованих грошових потоків. При цьому враховуються зміни запасів, торговельної дебіторської та кредиторської заборгованості за період і коригуються негрошові статті.

Непрямий метод базується на операційному результаті, відображеному у звіті про прибутки або збитки та інший сукупний дохід. Цей результат коригується на вплив негрошових операцій (наприклад, амортизації, збитків від зменшення корисності та створення забезпечень), на зміни в оборотному капіталі (тобто зміни поточної дебіторської та кредиторської заборгованості і запасів), а також на коригування операційного результату на доходи і витрати, які формують грошові потоки від інвестиційної та фінансової діяльності, оскільки такі грошові потоки подаються за прямим методом у відповідних розділах звіту про рух грошових коштів.

МСФЗ не встановлюють обов'язкової форми звіту про рух грошових коштів. Один із можливих варіантів такого звіту наведено в ілюстративному додатку до МСБО 7.

Обов'язковою, невід'ємною та рівноправною складовою фінансової звітності, складеної відповідно до МСФЗ, є примітки, що містять суттєві облікові політики та іншу пояснювальну інформацію, яка істотно сприяє розумінню фінансового стану та загальних результатів діяльності суб'єкта господарювання.

Примітки повинні:

- а) подавати інформацію про припущення, використані при підготовці фінансової звітності, та конкретні облікові політики, тим самим пояснюючи грошові показники, відображені в окремих звітах, зокрема правила оцінки та амортизації необоротних активів, запасів, інвестиційної нерухомості, визнання доходів, формування забезпечень, обліку державних грантів, об'єднань бізнесу, податків, витрат на дослідження і розробки;
- б) розкривати інформацію відповідно до вимог МСФЗ, яка не подається в інших формах фінансової звітності, при цьому МСБО 1 окремо визначає статті, що мають бути розкриті безпосередньо у звіті про фінансовий стан, у звіті про прибутки або збитки та інший сукупний дохід, у звіті про зміни у власному капіталі або у примітках;
- в) надавати інформацію, яка не подається більше ніде у фінансовій звітності, але є релевантною для її розуміння; вимоги до змісту приміток містяться практично в усіх стандартах, зокрема в МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», МСБО 10 «Події після звітного періоду», МСБО 24 «Розкриття інформації про пов'язані сторони», МСФЗ 8 «Операційні сегменти», а також в інших стандартах, що регулюють окремі сфери та впливають на остаточну форму приміток.

З огляду на значний обсяг інформації, що міститься у примітках, розкриття цієї інформації має бути систематизованим. Тому суб'єкт господарювання зобов'язаний наводити перехресні посилання на відповідні примітки для кожної статті звіту про фінансовий стан, звіту про прибутки або збитки та інший сукупний дохід, звіту про зміни у власному капіталі та звіту про рух грошових коштів.

Відповідно до МСБО 1 систематизація або групування приміток може здійснюватися, зокрема:

- a) шляхом виокремлення діяльності, яку суб'єкт господарювання вважає найбільш релевантною для розуміння його фінансових результатів і фінансового стану, наприклад групування інформації за окремими видами операційної діяльності;
- b) шляхом групування інформації за статтями, які оцінюються подібним чином, наприклад активи, оцінені за справедливою вартістю;
- c) шляхом дотримання послідовності подання статей у кожному звіті та підготовки приміток у такому порядку:
 - заява про відповідність МСФЗ;
 - узагальнення суттєвих облікових політик, що застосовуються, включаючи інформацію про підходи до оцінки окремих груп активів і зобов'язань, а також інші облікові політики, особливо у випадках, коли МСФЗ допускають альтернативні методи, і інформацію, необхідну для здійснення суттєвих облікових оцінок;
 - додаткова інформація щодо окремих статей звіту про фінансовий стан, звіту про прибутки або збитки та інший сукупний дохід, звіту про зміни у власному капіталі та звіту про рух грошових коштів у тій послідовності, у якій вони подані;
 - інші розкриття, включаючи ідентифікаційні дані про суб'єкт господарювання, опис основної діяльності, найменування материнського та найвищого материнського суб'єкта господарювання у групі, інформацію про умовні зобов'язання та невизнані договірні зобов'язання, а також нефінансову інформацію, зокрема цілі та політики суб'єкта господарювання у сфері управління фінансовими ризиками.

З наведеного випливає, що МСФЗ вимагають розкриття значного обсягу детальної інформації у примітках, що зумовлено насамперед тим, що МСБО 1 не встановлює жорстко визначеної форми окремих фінансових звітів, що, з одного боку, дозволяє максимально адаптувати фінансову звітність до потреб конкретних суб'єктів господарювання, а з іншого — забезпечує подання стислої та узагальненої інформації у самих звітах. Основний масив детальної аналітичної інформації зосереджується саме у примітках.

8.4 Фінансова звітність відповідно до словацького законодавства

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік фінансова звітність є структурованим поданням фактів, що є предметом бухгалтерського обліку, і надається особам, які використовують цю інформацію (далі — «користувачі»). Суб'єкт господарювання складає фінансову звітність у випадках, передбачених Законом про бухгалтерський облік, та у структурі, що відповідає системі бухгалтерського обліку, яка застосовується у суб'єкта господарювання. Фінансова звітність утворює єдине ціле.

Те, що фінансова звітність є структурованим поданням фактів, означає, що інформація подається точно відповідно до вимог чинних правових актів. У Словацькій Республіці базу становлять вимоги Закону про бухгалтерський облік, процедури бухгалтерського обліку, акти Міністерства фінансів Словацької Республіки, які регулюють фінансову звітність суб'єктів господарювання окремих розмірних груп, а також вимоги інших загальнообов'язкових правових актів, що регулюють суттєві

аспекти діяльності суб'єкта господарювання та містять вимоги до фінансової звітності (Šlosárová, 2014).

Закон про бухгалтерський облік розрізняє дві системи бухгалтерського обліку — подвійний запис і одинарний запис. Залежно від системи бухгалтерського обліку, яку застосовує суб'єкт господарювання, фінансова звітність, крім загальних вимог, включає такі складові:

- a) у системі бухгалтерського обліку з подвійним записом — баланс, звіт про прибутки та збитки, примітки;
- b) у системі простого бухгалтерського обліку — звіт про доходи і витрати та звіт про активи і зобов'язання.

Загальні вимоги ідентифікують суб'єкт господарювання, визначають фінансову звітність у часовому вимірі та підтверджують відповідальність суб'єкта господарювання за її складання.

До загальних вимог до фінансової звітності належать:

- a) назва суб'єкта господарювання; юридичні особи зазначають зареєстроване місцезнаходження, фізичні особи — місце здійснення підприємницької діяльності;
- б) ідентифікаційний номер, якщо суб'єкт господарювання його має;
- в) дата, на яку складено фінансову звітність;
- г) дата складання фінансової звітності;
- г) період, за який складено фінансову звітність;
- д) інші дані, зазначені на титульній сторінці фінансової звітності відповідно до акта міністерства;
- е) підпис відповідального органу управління суб'єкта господарювання або члена цього органу, або підпис фізичної особи відповідно до § 1 абзацу 1 пункту а) третього підпункту.

Те, що суб'єкт господарювання утворює єдине ціле, означає, що його складові не можуть оцінюватися окремо, а лише у взаємозв'язку. Кожна складова фінансової звітності відображає інший аспект одних і тих самих господарських операцій і подій. Кожна складова містить інший вид інформації, який може бути правильно зрозумілий та інтерпретований лише за умови, що фінансова звітність розглядається як єдине ціле (Šlosárová, 2014).

Залежно від дати складання фінансової звітності Закон про бухгалтерський облік розрізняє такі види фінансової звітності:

- a) річну, яка складається на останній день звітного періоду; звітним періодом може бути календарний або фінансовий рік;
- б) позачергову, яка складається у випадках виникнення надзвичайних подій у суб'єкта господарювання, зокрема на дату ліквідації у випадках, передбачених спеціальним правовим актом; на день, що передує вирішальній даті; на день, що передує дню вступу в ліквідацію або набрання чинності рішенням про оголошення банкрутства; на день, що передує зміні правової форми на правову форму з іншим типовим планом рахунків;

в) проміжну, яка складається протягом звітного періоду, якщо цього вимагає спеціальний правовий акт, наприклад банківське законодавство, законодавство про цінні папери, про фондову біржу, про податок на прибуток тощо; період складання проміжної фінансової звітності є коротшим за один рік, наприклад квартал або півріччя. Проміжна фінансова звітність складається у повному обсязі та повинна містити баланс, звіт про прибутки та збитки і примітки. Вона може складатися у повній або скороченій структурі; скорочена структура відповідає статтям повної фінансової звітності.

Річна та позачергова індивідуальна фінансова звітність подаються до реєстру фінансової звітності у повному обсязі.

Як зазначалося на початку цього розділу, національне законодавство з бухгалтерського обліку встановлює вимоги до якості облікової інформації. У цьому контексті Закон про бухгалтерський облік визначає, що інформація у фінансовій звітності має бути корисною для користувача, оцінюватися з погляду суттєвості та бути зрозумілою, порівнянною і надійною.

Інформація вважається суттєвою, якщо її відсутність або викривлення у фінансовій звітності може вплинути на судження чи рішення користувача.

Інформація у фінансовій звітності є зрозумілою, якщо вона дає змогу надійно та однозначно визначити зміст господарських операцій (у зв'язку із застосованими принципами та методами бухгалтерського обліку) і зміст облікових записів (у зв'язку із застосованими формами облікових реєстрів), як окремо, так і в сукупності. Інформація не може бути виключена з фінансової звітності лише з тієї причини, що вона є складною для розуміння користувачем.

Інформація у фінансовій звітності є порівнянною за умови виконання таких правових вимог:

- а) суб'єкт господарювання зобов'язаний застосовувати однакові принципи та методи бухгалтерського обліку протягом одного звітного періоду; у разі зміни раніше застосовуваних принципів і методів нові принципи та методи застосовуються з першого дня відповідного звітного періоду;
- б) суб'єкт господарювання зобов'язаний застосовувати принципи та методи бухгалтерського обліку на основі припущення безперервності діяльності, тобто за відсутності подій, які могли б обмежити або унеможливити продовження діяльності в найближчому майбутньому, принаймні протягом 12 місяців з дати складання річної фінансової звітності.

Інформація у фінансовій звітності є надійною, якщо вона забезпечує правдиве і неупереджене відображення фактів, що є предметом бухгалтерського обліку, та фінансового стану суб'єкта господарювання, а також якщо вона є повною та своєчасною. Повнота інформації у фінансовій звітності забезпечується дотриманням принципу суттєвості та врахуванням витрат на її отримання. Інформація у фінансовій звітності є своєчасною, якщо фінансова звітність складена не пізніше ніж через шість місяців з дати, на яку вона складена.

8.4.1 Загальні положення щодо складання фінансової звітності відповідно до словацького законодавства з бухгалтерського обліку

Порядок розміщення, маркування та визначення змісту статей окремих складових індивідуальної фінансової звітності встановлюється відповідним актом щодо фінансової звітності для кожної розмірної групи суб'єктів господарювання.

Моделі балансу, звіту про прибутки та збитки, а також зміст приміток наведені в додатку до відповідного акта. Усі суб'єкти господарювання зобов'язані їх застосовувати. Баланс і звіт про прибутки та збитки для малих суб'єктів господарювання, а також для великих суб'єктів господарювання і суб'єктів суспільного інтересу є однаковими, тоді як для мікросуб'єктів господарювання вони спрощені. Ті самі моделі звітів і зміст приміток використовуються для складання річної, позачергової та проміжної фінансової звітності.

У Словацькій Республіці звіт про зміни у власному капіталі та звіт про рух грошових коштів є складовою приміток як третьої частини фінансової звітності, на відміну від МСФЗ, де вони є окремими складовими фінансової звітності. Ієрархічний рівень звітів мають лише баланс і звіт про прибутки та збитки. Відповідно до словацького бухгалтерського законодавства третій баланс також не складається.

Баланс і звіт про прибутки та збитки повинні містити дані за поточний звітний період і за безпосередньо попередній звітний період.

Примітки повинні надавати інформацію, за можливості, у табличній формі, при цьому подаючи дані за поточний звітний період. Якщо наявні порівняльні дані, також подаються дані за попередній звітний період.

Показники балансу, звіту про прибутки та збитки і приміток суб'єктів господарювання всіх розмірних груп подаються в цілих євро. Суми в примітках малих і великих суб'єктів господарювання подаються в цілих євро; якщо суб'єкт господарювання так вирішить, суми можуть подаватися в євро з округленням до двох десяткових знаків.

Визначення змісту статей балансу та звіту про прибутки та збитки індивідуальної фінансової звітності пов'язується з відповідними рахунками загального плану рахунків і рахунками, створеними суб'єктом господарювання в обліковій номенклатурі. Суб'єкт господарювання може відповідно до власних потреб створювати синтетичні балансові рахунки активів, зобов'язань і власного капіталу, які включає до плану рахунків (при цьому він не може створювати синтетичні рахунки витрат і доходів). Ця можливість суб'єкта господарювання відображається в балансі шляхом зазначення літери «X» на третьому місці в числовому позначенні рахунку, наприклад 01X. В окремих частинах фінансової звітності також необхідно подавати аналітичну інформацію, яку суб'єкт господарювання забезпечує через аналітичні рахунки. У балансі та у звіті про прибутки та збитки такі рахунки позначаються літерою «A» після номера рахунку, наприклад 091A (Šlosárová, 2014). Зміст окремих статей визначається шляхом зазначення для кожної статті, які рахунки загального плану рахунків у ній відображаються, наприклад податкові дебіторські заборгованості та субсидії (341, 342, 343, 345, 346, 347) – /391A/.

Для правильного складання балансу, звіту про прибутки та збитки і приміток необхідно знати вимоги, які одночасно встановлюються до їх підготовки Законом про бухгалтерський облік, обліковими процедурами та актами щодо фінансової звітності для окремих розмірних груп суб'єктів господарювання.

Тлумачення, що стосується окремих складових фінансової звітності, зосереджується на малих і великих суб'єктах господарювання та суб'єктах суспільного інтересу. Окремі складові фінансової звітності мікрособ'єкта господарювання розглядаються лише побіжно наприкінці кожного підрозділу, оскільки вимоги до складання фінансової звітності мікрособ'єкта господарювання є суттєво спрощеними.

8.4.2 Баланс відповідно до словацького бухгалтерського законодавства

Баланс у Словацькій Республіці є формалізованим оглядом активів суб'єкта господарювання, поділених на види активів (актив балансу) та джерела їх формування (пасив балансу) у грошовому вимірі станом на певну дату (Šlosárová та Vlahušiaková, 2017). День, на який складається баланс, називається датою балансу.

Основною функцією балансу є регулярне інформування про фінансовий стан суб'єкта господарювання, який визначається трьома базовими складовими: активами, зобов'язаннями та власним капіталом. Визначення цих понять наведені в Законі про бухгалтерський облік.

Із структури балансу випливає, що з двох форм балансу (горизонтальної та вертикальної), які директива пропонує державам-членам, у Словацькій Республіці застосовується горизонтальна форма балансу. Горизонтальна форма балансу ґрунтується на розширеному балансовому рівнянні:

$$\text{АКТИВИ} = \text{ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ} + \text{ЗОБОВ'ЯЗАННЯ}$$

Горизонтальна форма балансу означає таке формальне розміщення балансових статей активів і джерел їх формування, за якого активи відображаються окремо, а джерела активів — окремо, з поділом на власний капітал і зобов'язання, при цьому загальна сума активів і загальна сума джерел активів обчислюються безпосередньо в балансі. Загальна сума активів і загальна сума джерел активів мають бути рівними, що впливає з того, що в балансі активи розглядаються з двох позицій: з погляду форми, у якій вони перебувають, і з погляду джерел, з яких вони були сформовані. Ця рівність активів і джерел їх формування є ключовою для розуміння подвійного запису.

Балансова стаття — це один рядок у балансі, тобто словесне позначення певного виду активу або джерела активів разом із грошовою сумою. Лише сама грошова сума називається балансовою позицією.

Під час поділу активів у балансі застосовується комбінація таких аспектів (Šlosárová, 2014):

- з погляду мети придбання — в активі балансу активи поділяються на необоротні та оборотні; поділ активів на необоротні й оборотні пов'язаний з операційним циклом суб'єкта господарювання;
- з погляду природи (сутності) — активи поділяються на нематеріальні активи, матеріальні активи, фінансові активи та дебіторську заборгованість;
- з погляду часу — активи поділяються на довгострокові та короткострокові, при цьому межею поділу є один рік;
- з погляду ліквідності — активи впорядковуються від найменш ліквідних до найбільш ліквідних. Ліквідність активів — це здатність перетворювати їх у грошові кошти або їх еквіваленти.

На основі поєднання всіх наведених аспектів поділу активів формується вертикальна структура балансу в активі, тобто порядок відображення окремих балансових статей. Вирішальним є класифікація активів за метою придбання, далі —

класифікація за природою та з часової точки зору, яка перетинається з класифікацією за ліквідністю (Šlosárová, 2014). Дебіторська заборгованість відображається в балансі за строком її залишкової погашуваності станом на дату складання фінансової звітності. Частина довгострокової дебіторської заборгованості, що підлягає погашенню в наступному звітному періоді, відображається в балансі як короткострокова дебіторська заборгованість.

В активі балансу активи доповнюються нарахуваннями, які є рахунками дебіторської заборгованості та відображаються наприкінці активу.

Джерела активів у балансі відображаються в пасиві з базовим поділом на власний капітал і зобов'язання. Такий поділ відображає обсяг активів, покритих власними ресурсами, та обсяг активів, покритих зовнішніми ресурсами, тобто пояснює походження активів. Власний капітал представляє вимоги власників до активів. Зобов'язання представляють юридичні вимоги кредиторів до активів.

Під час відображення зобов'язань у балансі застосовується комбінація таких підходів (Šlosárová, 2014):

- з погляду природи — зобов'язання поділяються на резерви, торговельну кредиторську заборгованість, банківські кредити, короткострокову фінансову допомогу;
- з погляду строку погашення — зобов'язання поділяються на короткострокові та довгострокові.

У балансі зобов'язання відображаються за строком залишкової погашуваності станом на дату складання фінансової звітності. Частина довгострокового зобов'язання, що підлягає погашенню в наступному звітному періоді, відображається в балансі як короткострокове зобов'язання.

На основі поєднання всіх наведених аспектів поділу формується вертикальна структура балансу в пасиві. Вирішальним є поділ джерел активів на власний капітал і зобов'язання (Šlosárová, 2014). Подальший поділ зобов'язань здійснюється за строком погашення, у межах якого застосовується поділ за їх природою.

У пасиві балансу зобов'язання доповнюються нарахуваннями, які є рахунками зобов'язань і відображаються наприкінці пасиву.

Актив	Баланс станом на	Пасив
А. Необоротні активи		А. Власний капітал
А.І. Нематеріальні необоротні активи		А.І. Статутний капітал
А.ІІ. Матеріальні необоротні активи		А.ІІ. Емісійний дохід
А.ІІІ. Довгострокові фінансові активи		А.ІІІ. Інші капітальні фонди
В. Оборотні активи		А.ІV. Резервний фонд
В.І. Запаси		А.V. Інші фонди з прибутку

Актив	Баланс станом на	Пасив
В.ІІ. Довгострокова дебіторська заборгованість		А. VI. Оціночні різниці від переоцінки
В.ІІІ. Короткострокова дебіторська заборгованість		А. VII. Прибуток минулих років
В.ІV. Короткострокові фінансові активи		А. VIII. Прибуток звітного періоду після оподаткування
В. V. Фінансові рахунки		В. Зобов'язання
С. Нарахування		В. I. Довгострокові зобов'язання
		В. II. Довгострокові резерви
		В. III. Довгострокові банківські кредити
		В. IV. Короткострокові зобов'язання
		В. V. Короткострокові резерви
		В. VI. Поточні банківські кредити
		В. VII. Короткострокова фінансова допомога
		С. Нарахування
УСЬОГО АКТИВІВ		УСЬОГО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Рисунок 8.3. Зміст і вертикальна структура балансу, складеного в горизонтальній формі

Окрім вертикальної структури балансу, баланс має також горизонтальну структуру, яка пов'язана з оцінкою окремих видів активів і джерел їх формування та відображенням даних у відповідних колонках балансу. На стороні активів у балансі виокремлюються такі колонки:

Позначення а	СТОРОНА АКТИВІВ б	Число рядку с	Поточний звітний період			Безпосередньо попередній звітний період
			1	1 Брутто — частина 1	Нетто 2	
				Коригування — частина 2		Нетто 3

Рисунок 8.4. Горизонтальна структура балансу за активами

Для поточного звітнього періоду застосовуються такі колонки:

- колонка 1 «Валова вартість» – частина 1 – тут відображається первісна вартість активу, його власні витрати, номінальна вартість або справедлива вартість активу на момент, коли суб'єкт господарювання набув цей актив;
- колонка 1 «Коригування» – частина 2 – тут відображаються суми амортизації та коригувань (зменшення корисності) станом на дату складання фінансової звітності;
- колонка 2 «Чиста вартість» – тут відображається різниця між валовою вартістю та коригуванням.

Колонка 3 «Чиста вартість» застосовується до безпосередньо попереднього звітнього періоду – у цій колонці відображається лише чиста вартість, тобто балансова вартість активу, яка має бути пов'язана з балансом за безпосередньо попередній звітний період, що на практиці відображає застосування принципу безперервності балансу.

На стороні зобов'язань балансу включаються такі колонки:

Позначення	СТОРОНА ЗОБОВ'ЯЗА	Число рядку	Поточний звітний період	Безпосередньо попередній звітний період
а	НЬ б	с	4	5

Рисунок 8.5. Горизонтальна структура балансу на стороні зобов'язань

На відміну від сторони активів, на стороні зобов'язань відображаються дані лише за поточний звітний період у колонці 4 та за безпосередньо попередній звітний період у колонці 5.

У підручнику розглядаються лише баланси малих і великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу. Мікрособ'єкт господарювання також складає баланс у горизонтальній формі. Баланс мікрособ'єкта господарювання є суттєво спрощеним, що відображається і в простішій вертикальній структурі балансу, при цьому статті балансу є більш агрегованими. Баланс мікрособ'єкта господарювання містить лише 45 рядків порівняно з балансом малого та великого суб'єкта господарювання і суб'єкта суспільного інтересу, який є дуже об'ємним і налічує 145 рядків. Нарахування не відображаються в балансі мікрособ'єкта господарювання окремо, а подаються разом з іншими довгостроковими або короткостроковими дебіторськими вимогами чи іншими довгостроковими або короткостроковими зобов'язаннями. Так само горизонтальна структура балансу мікрособ'єкта господарювання є значно скороченою, що пов'язано з тим, що на стороні активів активи за поточний та безпосередньо попередній звітні періоди відображаються за чистою оцінкою, яка включає амортизацію та коригування.

8.4.3 Звіт про прибутки та збитки відповідно до словацького бухгалтерського законодавства

Звіт про прибутки та збитки у Словацькій Республіці є формалізованим оглядом доходів і витрат суб'єкта господарювання за певний період у грошовому вимірі з обов'язковою деталізацією таким чином, щоб було зрозуміло, яким чином сформувався фінансовий результат за відповідний звітний період (Šlosárová, Blahušiaková, 2017).

Роль звіту про прибутки та збитки полягає в поясненні процесу формування фінансового результату за звітний період, тобто з яких доходів і витрат він складається.

Визначення понять доходів, витрат і фінансового результату містяться в Законі про бухгалтерський облік. Оскільки звіт про прибутки та збитки детально розкриває єдину статтю балансу «Фінансовий результат за звітний період після оподаткування», його зазвичай вважають доповнювальним звітом до балансу. Фінансовий результат за звітний період (поточний і безпосередньо попередній) після оподаткування, відображений у балансі, повинен відповідати фінансовому результату за звітний період після оподаткування, наведеному у звіті про прибутки та збитки. На відміну від балансу, який відображає стан активів, зобов'язань і власного капіталу на дату складання фінансової звітності, показники у звіті про прибутки та збитки формуються наростаючим підсумком з початку відповідного звітного періоду.

Функцією звіту про прибутки та збитки є надання користувачам інформації про рентабельність діяльності суб'єкта господарювання за певний період, тобто про його здатність ефективно використовувати ресурси протягом звітного періоду. Вихідною базою для оцінки рентабельності є фінансовий результат, досягнутий у відповідному звітному періоді. Оскільки фінансовий результат визначається на основі принципу нарахування, очевидно, що його величина не залежить від руху грошових коштів, пов'язаних із доходами та витратами. У цьому сенсі фінансовий результат, відображений у звіті про прибутки та збитки, є комплексним показником рентабельності діяльності суб'єкта господарювання за звітний період.

Фінансовий результат може мати форму прибутку або збитку. Фінансовий результат після оподаткування є обліковим результатом, який може бути обліковим прибутком або обліковим збитком. Якщо у звітному періоді, за який складається фінансова звітність, доходи перевищують витрати, суб'єкт господарювання досягає облікового прибутку. У протилежному випадку, тобто якщо доходи є меншими за витрати, суб'єкт господарювання зазнає облікового збитку.

Один рядок у звіті про прибутки та збитки становить статтю прибутків і збитків, тобто словесне визначення певного доходу або витрати з відповідною грошовою сумою. Лише сама грошова сума називається рахунком прибутків і збитків. Не кожна стаття прибутків і збитків відповідає лише одному синтетичному чи аналітичному рахунку. Як правило, однорідні групи рахунків відображаються в одному рядку, а окремі рядки звіту про прибутки та збитки є підсумковими.

За способом упорядкування статей прибутків і збитків у звіті про прибутки та збитки у Словацькій Республіці застосовується горизонтальна форма, за якої витрати та доходи подаються окремо. Загальна сума витрат і загальна сума доходів не включаються безпосередньо до шаблону звіту.

У звіті про прибутки та збитки витрати класифікуються за видами. Така класифікація відображає початкову (видову) форму витрат у момент їх надходження до діяльності суб'єкта господарювання із зовнішнього середовища. До основних видів витрат належать, зокрема, матеріальні витрати, витрати на енергію, витрати на послуги, витрати на оплату праці та інші витрати на персонал, амортизація, фінансові витрати.

Фінансовий результат у звіті про прибутки та збитки визначається шляхом його поділу на:

- фінансовий результат від господарської діяльності;
- фінансовий результат від фінансової діяльності.

Господарська діяльність є операційною діяльністю, пов'язаною з підприємницькою діяльністю суб'єкта господарювання, а також діяльністю, що

забезпечує операційну діяльність і пов'язана з господарською діяльністю, за винятком фінансової діяльності.

Фінансова діяльність є діяльністю, пов'язаною з фінансовими операціями.

Звіт про прибутки та збитки також містить два показники:

- чистий оборот (один із трьох розмірних критеріїв, що використовуються для оцінки окремих обов'язків суб'єкта господарювання відповідно до Закону про бухгалтерський облік; його визначення наведене в цьому Законі);
- додана вартість (не визначена законодавством; відображає результат створення власної продукції або послуг).

Звіт про прибутки та збитки має власну вертикальну та горизонтальну структуру. Вертикальна структура визначається порядком подання окремих статей прибутків і збитків з урахуванням поділу фінансового результату на результат від господарської діяльності та результат від фінансової діяльності.

Позначення	Текст
а	б
* Чистий оборот	
** Сукупні доходи від господарської діяльності	
** Сукупні витрати від господарської діяльності	
*** Фінансовий результат від господарської діяльності (+/-)	
* Додана вартість	
** Сукупні фінансові доходи	
** Сукупні фінансові витрати	
*** Фінансовий результат від фінансової діяльності (+/-)	
**** Фінансовий результат за звітний період до оподаткування (+/-)	
**** Фінансовий результат за звітний період після оподаткування (+/-)	

Рисунок 8.6. Вертикальна структура звіту про прибутки та збитки у спрощеній формі

The horizontal structure is related to the arrangement of columns and the valuation of individual profit and loss items for the current accounting period and for the immediately preceding accounting period.

Позначення	Текст	Число	Факт
а	б	рядку	
		с	
			Поточний звітний період
			1
			Безпосередньо попередній звітний період
			2

Рисунок 8.7. Горизонтальна структура звіту про прибутки та збитки

У підручнику розглядається лише звіт про прибутки та збитки малого та великого суб'єкта господарювання, а також суб'єкта суспільного інтересу. Мікросуб'єкт господарювання також складає звіт про прибутки та збитки у горизонтальній формі. Вертикальна структура звіту про прибутки та збитки з погляду розміщення статей прибутків і збитків майже ідентична вертикальній структурі звіту про прибутки та збитки малого та великого суб'єкта господарювання і суб'єкта суспільного інтересу. Звіт про прибутки та збитки мікросуб'єкта господарювання, наприклад, не містить економічного показника чистого обороту. На відміну від звіту про прибутки та збитки малого та великого суб'єкта господарювання, він не містить статей, за якими відсутній зміст, наприклад статті «Відстрочений податок на прибуток», оскільки відстрочений податок не обліковується в бухгалтерському обліку мікросуб'єкта господарювання. Багато статей прибутків і збитків агрегуються інакше. Наслідком цих відмінностей є те, що звіт про прибутки та збитки містить лише 39 рядків, тоді як звіт про прибутки та збитки малого та великого суб'єкта господарювання і суб'єкта суспільного інтересу є значно об'ємнішим і налічує 61 рядок. Горизонтальна структура звіту про прибутки та збитки є однаковою у суб'єктів господарювання всіх розмірних груп.

8.4.4 Примітки відповідно до словацького бухгалтерського законодавства

Для користувачів інформації фінансової звітності примітки становлять важливе джерело інформації, яке сприяє поясненню облікових правил, відповідальних за числові дані, подані у фінансовій звітності.

Відповідно до Закону про бухгалтерський облік, примітки як третя невід'ємна складова фінансової звітності суб'єктів господарювання всіх розмірних груп включають:

- інформацію, що пояснює та доповнює дані балансу і звіту про прибутки та збитки або інших звітів (наприклад, звіту про зміни у власному капіталі та звіту про рух грошових коштів), а також дані, що їх пояснюють і доповнюють;
- інформацію, пов'язану із застосуванням принципів бухгалтерського обліку та облікових методів;
- іншу інформацію, передбачену Законом про бухгалтерський облік;
- інформацію про факти, які станом на дату складання фінансової звітності не відображені в інших її складових, однак їх наслідки істотно змінюють уявлення про фінансовий стан суб'єкта господарювання;
- інформацію про зміни принципів бухгалтерського обліку та облікових методів;
- інформацію про те, що суб'єкт господарювання склав фінансову звітність таким чином, що вона забезпечує достовірне та правдиве відображення, у разі якщо встановлено, що принципи бухгалтерського обліку та облікові методи, застосовані у звітному періоді, є несумісними з вимогою достовірного та правдивого відображення;
- інформацію про застосування відповідного облікового методу у разі наявності факту, який перешкоджає або обмежує безперервність діяльності суб'єкта господарювання.

Примітки суб'єктів господарювання відрізняються між собою за обсягом і змістом залежно від того, чи складені вони мікросуб'єктом господарювання, малим суб'єктом господарювання або великим суб'єктом господарювання чи суб'єктом суспільного інтересу. Найбільш розгорнуті примітки вимагаються від великих суб'єктів

господарювання та суб'єктів суспільного інтересу, менш деталізовані — від малих суб'єктів господарювання, а найменш деталізовані — від мікросуб'єктів господарювання.

Оскільки примітки до фінансової звітності великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу є найбільш комплексними, у цьому підручнику основну увагу приділено саме приміткам до фінансової звітності великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу. Примітки до фінансової звітності малих і мікросуб'єктів господарювання розглядаються лише стисло.

Крім того, великі суб'єкти господарювання та суб'єкти суспільного інтересу відповідно до Закону про бухгалтерський облік зобов'язані також наводити у примітках інформацію про суму витрат, понесених на оплату послуг аудитора, з розподілом на витрати на перевірку фінансової звітності, послуги з надання впевненості, податкове консультування та інші неаудиторські послуги.

Постанова щодо фінансової звітності великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу містить низку вимог до інформації, яка має бути включена до приміток. Загальні вимоги, що висуваються до приміток, включають:

- інформація, наведена у примітках, повинна бути корисною, суттєвою, зрозумілою, порівнянною та надійною; інформація включається з урахуванням суттєвості, при цьому несуттєва інформація може агрегуватися;
- примітки містять інформацію, якою суб'єкт господарювання володіє станом на дату складання індивідуальної фінансової звітності і зміст якої визначено у цій постанові в Додатку № 1;
- примітки можуть також містити інформацію понад установлений обсяг;
- додаткова інформація завжди включається до приміток, якщо це необхідно для забезпечення достовірного та правдивого відображення;
- за можливості інформація подається у табличній формі з наведенням даних за поточний звітний період; за наявності порівняльних даних наводяться також дані за попередній звітний період;
- інформація включається до приміток до балансу та звіту про прибутки та збитки у порядку подання відповідних статей із зазначенням описуваних позицій; у разі розшифрування за валютами також зазначається відповідна валюта.

Зміст приміток до фінансової звітності великих суб'єктів господарювання та суб'єктів суспільного інтересу включає:

- загальну інформацію про суб'єкт господарювання;
- інформацію про застосовані процедури;
- інформацію, що пояснює та доповнює статті балансу;
- інформацію, що пояснює та доповнює статті звіту про прибутки та збитки;
- інформацію про інші активи та інші зобов'язання;
- події, що відбулися після дати складання фінансової звітності;
- іншу інформацію;
- звіт про зміни у власному капіталі;
- звіт про рух грошових коштів.

Принципова відмінність між змістом приміток до фінансової звітності малих і мікросуб'єктів господарювання та змістом приміток до фінансової звітності великих суб'єктів господарювання і суб'єктів суспільного інтересу полягає в тому, що малі та

мікросуб'єкти господарювання не складають звіт про зміни у власному капіталі та звіт про рух грошових коштів.

Звіт про зміни у власному капіталі відображає зміну власного капіталу суб'єкта господарювання між двома фінансовими звітами та причини цих змін. Таблична форма подання показує рух власного капіталу, включаючи рух оцінкових різниць, визнаних у складі власного капіталу внаслідок оцінки за справедливою вартістю протягом звітного періоду. Оскільки звіт про зміни у власному капіталі у звичайній фінансовій звітності порівнює зміну залишків між двома послідовними звичайними фінансовими звітами, він складається з двох звітів: один відображає зміну залишку власного капіталу за поточний звітний період, інший — зміну залишку власного капіталу за безпосередньо попередній звітний період. Хоча постанова не встановлює обов'язкову, а лише рекомендує табличну форму подання інформації у примітках як загальну вимогу, для звіту про зміни у власному капіталі таблична форма є обов'язковою, при цьому структура таблиці не регламентується і визначається самим суб'єктом господарювання. Поширеною формою є така, за якої рядки представляють окремі статті власного капіталу (статутний капітал, емісійний дохід, інші капітальні фонди, законодавчо встановлені резервні фонди, інші фонди з прибутку, різниці від переоцінки, нерозподілений прибуток та прибуток за звітний період після оподаткування), а стовпці таблиці відображають залишки окремих статей власного капіталу на початок і кінець звітного періоду з урахуванням змін, що зумовили зміну залишків, тобто збільшень, зменшень і переміщень.

Звіт про рух грошових коштів надає інформацію про грошові потоки, якими є надходження та вибуття грошових коштів і їх еквівалентів, із розподілом на грошові потоки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Для відображення грошових потоків від операційної діяльності може застосовуватися прямий або непрямий метод. При відображенні грошових потоків від інвестиційної та фінансової діяльності допускається використання лише прямого методу. Принципи складання звіту про рух грошових коштів у Словацькій Республіці запозичені з МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», тому суттєвих відмінностей між звітом про рух грошових коштів, складеним відповідно до МСФЗ, і звітом, складеним відповідно до словацького бухгалтерського законодавства, не існує. Змістовно звіт про рух грошових коштів було розглянуто у підпункті 8.3.6 «Звіт про рух грошових коштів за період відповідно до МСФЗ».

8.5 Фінансова звітність відповідно до українського законодавства

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (далі – Закон №996) та НП(С)БО 1 визначено, що **фінансова звітність** – це звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Статтею 3 Закону №996 визначено, що метою ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства.

Фінансова звітність підприємства формується з дотриманням принципів, які тотожні з принципами бухгалтерського обліку, а саме: принцип автономності, безперервності діяльності, періодичності, історичної (фактичної) собівартості, нарахування, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання сутності над формою та єдиного грошового вимірника.

Підприємства ведуть бухгалтерський облік і складають фінансову звітність у грошовій одиниці України. На вимогу користувачів фінансова звітність може бути додатково перерахована в іноземну валюту.

Фінансова звітність підписується керівником (власником) підприємства або уповноваженою особою у визначеному законодавством порядку та бухгалтером або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства.

У разі якщо бухгалтерський облік підприємства ведеться підприємством, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, фінансову звітність підписують керівник підприємства або уповноважена особа, а також керівник підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, або уповноважена ним особа. При цьому відповідальність підприємства, що провадить діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності, визначається законом та договором про надання бухгалтерських послуг.

Фінансову звітність підприємства, що становить суспільний інтерес, підписують керівник або уповноважена особа у визначеному законодавством порядку та головний бухгалтер. Фінансова звітність недержавних пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування підписується у порядку, передбаченому законодавством.

Відповідальність за своєчасне та у повному обсязі подання та оприлюднення фінансової звітності несе уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством, або власник відповідно до законодавства та установчих документів.

Порядок та строки подання фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, звіту про управління та звіту про платежі на користь держави до органів державної влади визначаються Кабінетом Міністрів України, для банків – Національним банком України.

Звітним періодом для складання фінансової звітності є календарний рік. Проміжна фінансова звітність складається за результатами першого кварталу, першого півріччя, дев'яти місяців. Крім того, відповідно до облікової політики підприємства фінансова звітність може складатися за інші періоди.

Перший звітний період новоствореного підприємства може бути менш як 12 місяців, але не більш як 15 місяців. Звітним періодом підприємства, що ліквідується, є період з початку звітного року до дати прийняття рішення про його ліквідацію.

Підприємства зобов'язані подавати фінансову звітність органам, до сфери управління яких вони належать, трудовим колективам на їх вимогу, власникам (засновникам) відповідно до установчих документів, якщо інше не передбачено цим Законом. Органам державної влади та іншим користувачам фінансова звітність подається відповідно до законодавства.

Фінансова звітність підприємств не становить комерційної таємниці, не є конфіденційною інформацією та не належить до інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законом. Підприємства зобов'язані надавати копії фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності за запитом юридичних та фізичних осіб у порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації».

8.5.1. Нормативно-правове забезпечення та державне регулювання фінансової звітності в Україні

Державне регулювання звітності полягає в тому, що для усіх галузей економіки і підприємств встановлюються єдині показники і єдині форми звітності, принципи складання і терміни подання з метою узагальнення показників звітності окремих підприємств в межах галузей економіки.

Загальну характеристику основних нормативно-правових документів, які регулюють порядок складання і подання фінансової звітності наведено у табл. 8.1.

Таблиця 8.1 Нормативне регулювання фінансової звітності в Україні

№ з/п	Назва і номер документу	Характеристика
1	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності, на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством
2	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Визначається мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів. Норми положення застосовуються до фінансової звітності і консолідованої фінансової звітності юридичних осіб усіх форм власності (крім банків та бюджетних установ), які зобов'язані подавати фінансову звітність згідно із законодавством
3	НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»	Визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності та загальні вимоги до розкриття інформації щодо складання консолідованої фінансової звітності. Норми цього положення застосовуються групою юридичних осіб, яка складається з материнського (холдингового) підприємства та дочірніх підприємств (крім групи підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСФЗ, або групи підприємств, у якій материнське (холдингове) підприємство складає фінансову звітність за МСФЗ)
4	НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»	Визначає порядок виправлення помилок, внесення та розкриття інших змін у фінансовій звітності. Передбачено, що виправлення помилок, допущених при складанні фінансових звітів у попередніх роках, здійснюється шляхом коригування сальдо нерозподіленого прибутку на початок звітного року, якщо такі помилки впливають на величину нерозподіленого прибутку (непокритого збитку); виправлення помилок, які відносяться до попередніх періодів, вимагає повторного відображення відповідної порівняльної інформації у фінансовій звітності

5	НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність»	Встановлює зміст і форму фінансової звітності малого підприємства в складі Балансу (форма № 1-м) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-м) та порядок її заповнення, а також зміст і форму Фінансової звітності мікропідприємства в складі Балансу (форма № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (форма № 2-мс) та порядок її заповнення
6	Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок подання фінансової звітності» № 419	Встановлює порядок подання фінансової звітності. Поширюється на всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми господарювання і форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності, які зобов'язані вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність згідно із законодавством
7	Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності» № 433	Визначається порядок розкриття інформації за статтями форми № 1 «Баланс», форми № 2 «Звіт про фінансові результати», форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів», форми № 4 «Звіт про власний капітал»
8	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879	Визначає порядок проведення інвентаризації активів, у тому числі основних засобів, і зобов'язань та оформлення її результатів. Застосовуватиметься юридичними особами, створеними відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності (крім банків), а також представництвами іноземних суб'єктів господарської діяльності

Отже, державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюється з метою створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів, а також удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Регулювання питань методології у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні здійснюють Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державна казначейська служба України, міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в межах повноважень, передбачених законодавством.

8.5.2. Характеристика форм фінансової звітності підприємств України

Згідно із НП(С)БО 1, фінансова звітність складається з: балансу (звіту про фінансовий стан), звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід), звіту про рух грошових коштів, звіту про власний капітал і приміток до фінансової звітності.

Для суб'єктів малого підприємництва і представництв суб'єктів господарської діяльності національними Положеннями (стандартами) встановлюється скорочена за показниками фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати.

Призначення форм фінансової звітності розглянуто в табл. 8.2.

Таблиця 8.2 – Характеристика форм фінансової звітності

Форми фінансової звітності	Зміст	Призначення	Положення, що його регулює
Баланс (додаток А)	Це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну (звітну) дату його активи, зобов'язання і власний капітал	– оцінка фінансового стану підприємства: структури активів, власного капіталу, зобов'язань, його здатності відповідати за своїми зобов'язаннями (платоспроможність); – визначення можливості створення грошових потоків у майбутньому; – визначення потреб у фінансових ресурсах в майбутньому та для передбачення розподілу прибутку; – оцінка здатності підприємства щодо виконання своїх обов'язків перед кредиторами (кредитоспроможності); – оцінці автономності та ліквідності підприємства	НП(С)БО 1 (для суб'єктів малого підприємництва – П(С)БО 25)
Звіт про фінансові результати (додаток Б)	Це звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід	– надання інформації про активність та результативність діяльності підприємства за певний проміжок часу; – є основою, на підставі якої будується прогноз майбутньої діяльності підприємства; – відображає величину та джерела формування фінансового результату господарювання, складу та структури витрат, пов'язаних з основною діяльністю підприємства;	НП(С)БО 1 (для суб'єктів малого підприємництва – П(С)БО 25), інших П(С)БО
Звіт про рух грошових коштів (додаток В)	Це звіт, який відображає надходження і видаток грошових	– оцінка здатності підприємства генерувати майбутні позитивні грошові потоки; – визначення спроможності підприємства погашати свої	НП(С)БО 1

	коштів у результаті діяльності підприємства у звітному періоді	зобов'язання та сплачувати дивіденди; – оцінка грошових та негрошових операцій підприємства, що відносяться до інвестиційної та фінансової діяльності	
Звіт про власний капітал (додаток Г)	Це звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	– аналіз величини власного капіталу та його складових; – відображення даних про стан і зміну складових власного капіталу; – відображення причин змін (збільшення, зменшення) кожної з складових власного капіталу; – відображення джерел поповнення власного капіталу, а також операцій, внаслідок здійснення яких власний капітал зменшився	НП(С)БО 1, НП(С)БО 12 [Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.], НП(С)БО 6
Примітки до фінансової звітності	Це сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію та обґрунтованість статей фінансової звітності, а також іншої інформації	– оцінка та прогноз облікової політики ризиків або непевності, які впливають на підприємство, його ресурси та його зобов'язання, діяльності підрозділів підприємства тощо; – додатковий аналіз статей звітності, необхідний для забезпечення її зрозумілості	Закон України «Про Примітки до річної фінансової звітності» [Chyba! Nenašiel sa žiaden zdroj odkazov.], НП(С)БО 1

Отже, форми фінансових звітів є взаємозв'язаними, взаємодоповнюючими, оскільки вони відображають різні аспекти одних і тих же операцій або інших подій. Оскільки звітних форм кілька, то дуже важливо, щоб наявні у них показники взаємно доповнювали один одного, а коли потрібно – узгоджувалися між собою.

8.5.3. Порівняльний аналіз фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами України

Фінансова звітність є ключовим інструментом узагальнення та представлення інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів суб'єкта господарювання. В Україні фінансова звітність готується відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Водночас перелік основних форм фінансової звітності є універсальним і загалом відповідає міжнародній практиці: суб'єкти

господарювання складають баланс (звіт про фінансовий стан), звіт про фінансові результати (звіт про прибутки або збитки та інший сукупний дохід), звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до фінансової звітності. Таким чином, на рівні складу звітності українська система є концептуально узгодженою з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Разом із тим, незважаючи на формальну універсальність переліку фінансових звітів, відмінності між МСФЗ та національними стандартами України проявляються у методологічних підходах до формування показників, їх структурі, оцінці та обсязі розкриття інформації. Ці відмінності зумовлені різною концептуальною орієнтацією систем бухгалтерського обліку.

Національна система бухгалтерського обліку України формувалася з урахуванням історичних, правових та економічних особливостей розвитку держави і традиційно орієнтована на забезпечення потреб державних органів, зокрема у сфері оподаткування, статистики та фінансового контролю. МСФЗ, своєю чергою, мають іншу цільову спрямованість: їх основною метою є надання корисної, релевантної та достовірної інформації для широкого кола користувачів, насамперед інвесторів, кредиторів та інших учасників фінансових ринків. Саме ця відмінність у цільовій аудиторії зумовлює різний рівень гнучкості та економічної орієнтованості звітності.

Однією з ключових відмінностей є концептуальний підхід до формування фінансової звітності. МСФЗ ґрунтуються на Концептуальній основі фінансової звітності, яка визначає мету звітності, якісні характеристики фінансової інформації, елементи звітності, а також принципи їх визнання та оцінки. Українські національні стандарти, хоча й містять низку подібних положень, менш системно вибудовані на концептуальному рівні та більшою мірою регламентують конкретні правила обліку і порядок відображення господарських операцій.

Відмінності простежуються і в структурі фінансових звітів. За МСФЗ структура окремих звітів є більш гнучкою: стандарти визначають мінімальні вимоги та дозволяють суб'єкту господарювання самостійно формувати статті і підсумки з урахуванням принципу суттєвості. Національні стандарти України, навпаки, передбачають чітко визначені форми фінансової звітності та перелік статей, що зменшує можливості професійного судження, але забезпечує уніфікованість і порівнянність звітності на внутрішньому рівні.

Суттєві відмінності існують і в підходах до оцінки активів і зобов'язань. МСФЗ широко застосовують концепцію справедливої вартості, що дозволяє більш повно відображати поточний фінансовий стан суб'єкта господарювання, особливо в умовах активних ринків. В українських національних стандартах переважає оцінка за історичною (первісною) вартістю, а використання справедливої вартості є обмеженим і детально регламентованим. Такий підхід підвищує стабільність показників, але знижує чутливість звітності до змін ринкового середовища.

Відмінності також стосуються визнання доходів і витрат. МСФЗ базуються на принципі нарахування та концепції контролю, передачі ризиків і вигід, що особливо чітко проявляється у стандартах щодо визнання доходів. Національні стандарти України, хоча й формально дотримуються принципу нарахування, на практиці часто орієнтовані на юридичну форму господарських операцій, що може зумовлювати відмінності у моменті визнання фінансових результатів.

Окремої уваги заслуговують розбіжності в обсязі та глибині розкриття інформації у примітках до фінансової звітності. МСФЗ вимагають детального розкриття облікових

політик, ключових управлінських суджень, оцінкових значень та ризиків діяльності суб'єкта господарювання. Українські стандарти передбачають значно вужчий обсяг розкриттів, що обмежує інформаційну цінність звітності для зовнішніх користувачів.

Узагальнюючи, можна зазначити, що, незважаючи на однаковий перелік основних форм фінансової звітності в Україні та за МСФЗ, між цими системами існують деякі відмінності у методології формування показників, підходах до оцінки, структурі звітів та розкритті інформації. Фінансова звітність за МСФЗ є більш орієнтованою на економічну сутність операцій, професійне судження та потреби міжнародних користувачів, тоді як національні стандарти України забезпечують формалізований і регламентований підхід, спрямований на внутрішні потреби економіки та державного регулювання.

Список використаних джерел

- DVOŘÁKOVÁ, D. 2022. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha, BizBooks, 2022. ISBN 978-80-265-1085-7.
- FARKAŠ, R. 2019. *Poznámky účtovnej jednotky pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v praxi*. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019. ISBN 978-80-8168-992-5.
- FARKAŠ, R. 2020. *Účtovná závierka obchodných spoločností*. Bratislava, Wolters Kluwer SR s. r. o., 2020. ISBN 978-80-571-0247-2.
- JUHÁSZOVÁ, Z. – MÁZIKOVÁ, K. – PAKŠIOVÁ, R. – KADLEČÍKOVÁ, O. 2021. *Účtovníctvo*. Praha, Wolters Kluwer ČR a. s., 2021. ISBN 978-80-7676-252-7.
- KRIŠTOFÍK, P. – SAXUNOVÁ, D. – ŠURANOVÁ, Z. 2009. *Finančné účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS*. Bratislava, Iura Edition, 2009. ISBN 978-80-8078-230-6.
- KRUPOVÁ, L. 2019. *IFRS Mezinárodní standardy účetního výkaznictví. Interpretace a aplikace v podnikové praxi*. 3. vydání, Praha, 1. VOX, a. s., 2019. ISBN 978-80-87480-70-0.
- SOUKUPOVÁ, B. a kol. 2008. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. Bratislava, SÚVAHA, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-89265-08-4.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2011. *Účtovníctvo*. Bratislava, Iura Edition, 2011. ISBN 978-80-8078-418-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol. 2014. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava, Vydavateľstvo EKONÓM, 2014. ISBN 978-80-225-3800-8.
- ŠLOSÁROVÁ, A. – BLAHUŠIAKOVÁ, M. 2017. *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava, Wolters Kluwer s. r. o., 2017. ISBN 978-80-8168-589-7.
- TUMPACH, M. 2008. *Manažérske a nákladové účtovníctvo*. Bratislava, Iura Edition, 2008. ISBN 978-80-8078-168-2.
- VAŠEK, L. a kol. 2019. *ÚČETNICTVÍ – VÝKAZNICTVÍ vybrané oblasti IFRS*. 3. aktualizované vydání. Praha, Institut certifikace Svazu účetních, a. s., 2019. ISBN 978-80-87985-20-5.
- Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. 23054/2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23377/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre veľké účtovné jednotky a subjekty verejného záujmu v znení neskorších predpisov.
- Opatrenie MF SR č. MF/23378/2014-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre malé účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.

- Opatrenie MF SR č. MF/15464/2013-74, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o usporiadaní, označovaní a obsahovom vymedzení položiek individuálnej účtovnej závierke a rozsahu údajov určených z individuálnej účtovnej závierky na zverejnenie pre mikro účtovné jednotky v znení neskorších predpisov.
- <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1803-20250101&qid=1743589965871> (cit. 19.9.2025)
- Концептуальна основа фінансової звітності : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.09.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text
- Основи бухгалтерського обліку : навч. посіб. / ред. Ю. Серпенінова. Суми : Винниченко М.Д., 2016. 266 с.
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 : станом на 10 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
- Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" : Наказ М-ва фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 : станом на 3 листоп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

9. FINANČNÉ UKAZOVATELE

Finančné ukazovatele sa využívajú pri finančnej analýze podnikov, ktorá je založená na rozbere údajov z účtovnej závierky. Keďže je účtovná závierka každoročným výstupom finančného účtovníctva, stáva sa tak **v pravidelných intervaloch zdrojom údajov** pre finančnú analýzu. Zostavenie účtovnej závierky má periodický charakter a spravidla je možné sa spoľahnúť na **porovnávanie rovnako dlhých účtovných období**. Účtovná závierka sa vyhotovuje aspoň raz do roka (vo výnimočných prípadoch je vyhotovovaná za obdobie kratšie alebo dlhšie ako jeden rok).

Každá účtovná závierka predstavuje sumarizáciu veľkého množstva údajov. Konzistentnosť, umožňuje **porovnatelnosť** týchto údajov medzi rôznymi účtovnými jednotkami alebo medzi účtovnými obdobiami danej účtovnej jednotky. Údaje viacerých účtovných jednotiek sú porovnateľné, nakoľko každý ekonomický subjekt je povinný viesť účtovníctvo, ktorého rozsah, spôsob vedenia a preukázateľnosť ustanovuje zákon o účtovníctve. Údaje účtovnej závierky by mala verne a pravdivo zobrazovať majetok, záväzky, výsledok hospodárenia a finančnú situáciu účtovnej jednotky, čo sa zabezpečuje dodržaním zákona o účtovníctve.

K zvýšeniu užitočnosti účtovnej závierky prispieva **konzistentný spôsob ich prezentácie**. Porovnatelnosť údajov rôznych účtovných období konkrétnej účtovnej jednotky je zabezpečená aj požiadavkou na stálosť spôsobov oceňovania, postupov odpisovania, postupov účtovania, usporiadania položiek účtovnej závierky, obsahového vymedzenia týchto položiek a pod. Keď nastane závažný dôvod na zmenu, tak sa táto zmena zverejní. Konzistentnosť v aplikácii metód počas určitého časového úseku pri zostavovaní účtovnej závierky zvyšuje informačnú hodnotu účtovnej závierky.

Údaje z účtovnej závierky napomáhajú aj vykonaniu medziročného hodnotenia vývoja situácie v podniku. Účtovná závierka dáva možnosť analyzovať údaje **minimálne dvoch účtovných období**, požiadavka zákona o účtovníctve na archiváciu účtovných závierok však dáva priestor aj na analýzu v dlhšom časovom horizonte.

Nezanedbateľná je aj vzájomná **previazanosť a kontrola jednotlivých výkazov**, čo sa prejavuje napr. dvojakým vykazovaním výsledku hospodárenia. Priamo vo výkaze ziskov a strát a nepriamo v súvahe. Taktiež je potrebné zdôrazniť, že pohľad na ukazovatele finančnej analýzy bez dôsledného zohľadnenia vzájomných súvislostí zmien hodnôt jednotlivých položiek, je strohý a neúplný.

Účtovná závierka ekonomického subjektu, ktorému to ustanovuje zákon o účtovníctve, je **verejne dostupná**, nakoľko podniky musia zverejňovať údaje z účtovnej závierky v zbierke listín Obchodného registra. Doplnením údajov z účtovnej závierky o ďalšie informácie formálneho i neformálneho charakteru je možné vytvoriť v celku konzistentný podklad pre finančnú analýzu situácie potenciálneho obchodného partnera. Takto účtovná závierka poskytuje rôznorodým skupinám používateľov užitočné informácie pri minimálnych možných nákladoch.

Pri finančnej analýze pre interné potreby podniku nie je zanedbateľná ani možnosť cielene **pôsobiť na všetky podnikateľské aktivity podniku v priebehu účtovného obdobia** za účelom dosahovania dopredu určených finančných ukazovateľov.

Základné finančné ukazovatele využívané pri analýze účtovnej závierky môžeme členiť na nasledujúce skupiny:

- ukazovatele využitia zásob,
- ukazovatele doby inkasa pohľadávok a doba úhrady záväzkov,

- ukazovatele likvidity,
- ukazovatele zadĺženosti,
- ukazovatele výkonnosti a rentability.

9.1 Ukazovatele využitia zásob

Tieto ukazovatele zahŕňajú **ukazovatele aktivity**, ktoré umožňujú vyjadriť, kvantifikovať a teda i analyzovať **ako účinne podnik využíva svoje zásoby**. Nedostatočný stav zásob má svoje negatívne dôsledky ako situácia, keď má podnik prebytok zásob. S prebytkom zásob sú spojené ďalšie náklady na údržbu, príp. ak je jeho veľká časť krytá úverom, treba hradiť úroky bez ohľadu na to, či sa zásoby využili alebo nie. Naopak nedostatočný stav zásob má napr. za následok nízky objem výroby a podnik prichádza o tržby, ktoré by mohol dosiahnuť. Na vyjadrenie aktivity zásob slúžia ukazovatele vypovedajúce o obratovosti:

- rýchlosť obratu zásob vyjadruje čas potrebný na obeh zásob všetkými štádiami výrobného kolobehu:

$$\text{rýchlosť obratu zásob} = \frac{\text{obrat, tržby}}{\text{priemerný stav zásob}}$$

- koeficient využitia zásob predstavuje výšku zásob potrebných na 1 euro obratu

$$\text{koeficient využitia zásob} = \frac{\text{priemerný stav zásob}}{\text{obrat, tržby}}$$

- doba obratu zásob určuje, za koľko dní sa uskutočnila 1 obrátka zásob:

$$\text{doba obratu zásob} = \frac{\text{priemerný stav zásob}}{\text{tržby} / 360}$$

9.2 Ukazovatele doby inkasa pohľadávok a doby úhrady záväzkov

So stavom zásob sú neodmysliteľne spojené ďalšie ukazovatele, ktoré sa využívajú pri riadení politiky podniku v oblasti poskytovania obchodného úveru odberateľovi. Podnik si stanovuje podmienky, za ktorých sa bude obchodný úver poskytovať. Základným ukazovateľom informujúcim o viazanosti peňažných prostriedkov v pohľadávkach je doba inkasa pohľadávok:

$$\text{doba inkasa} = \frac{\text{pohľadávky}}{\text{tržby} / 360}$$

Tento ukazovateľ môžeme interpretovať aj tak, že výsledok ukazovateľa – počet dní znamená obdobie, počas ktorého môže podnik **poskytovať svojim odberateľom úver**, bez toho, aby to obmedzilo hospodárenie podniku.

Na skrátenie priemernej doby inkasa slúži skonto pri promptnom platení - podnik zníži stav pohľadávok, uvoľní peňažné prostriedky, ktorý môže následne umiestniť inde a dosiahnuť dodatočný zisk.

9.3 Ukazovatele likvidity

Využívajú sa na posúdenie **schopnosti splácať krátkodobé záväzky**. Tieto ukazovatele majú stanovené odporúčané hodnoty. Vyššiu vypovedaciu schopnosť má však skúmanie tohto ukazovateľa v dlhšom časovom intervale. Na základe poklesu ukazovateľa v čase sa dá konštatovať, že likvidita sa zhoršuje a je potrebné skúmať dôvody vzniku takejto situácie a možnosti odstránenia (nápravy) tohto stavu.

Peňažné prostriedky sú najlikvidnejšie z obežného majetku. Nadmerná suma peňažných prostriedkov znamená, že podnik prichádza o výnos, ktorý by mohol dosiahnuť ich investovaním. Tieto peňažné prostriedky neprinášajú žiadny výnos, ale zabezpečujú likviditu. Pri riadení peňažných prostriedkov podnik zohľadňuje:

- likviditu,
- výnos, t. j. úrok z iného využitia peňažných prostriedkov v porovnaní s vkladom na účte,
- čas spojený s konverziou na peňažné prostriedky,
- náklady spojené s premenou na peniaze.

Spôľahlivú výpoveď o finančnej situácii podniku možno získať analýzou jeho schopnosti hradiť svoje záväzky. Likvidita je okamžitá platobná schopnosť. **Platobnou schopnosťou** rozumieme také množstvo pohotových peňažných prostriedkov, ktoré má podnik k dispozícii, aby mohol *načas uhrádzať svoje splatné záväzky*. **Likvidnosť** je širší pojem, je to *schopnosť podniku premeniť jednotlivé zložky majetku na peniaze*, ktoré sú najlikvidnejšou formou majetku.

Príliš (neúčelne) vysoká likvidita neumožňuje vkladať prostriedky do dlhodobého majetku a investovať, čo ohrozuje rozvoj podniku a jeho budúcu efektívnosť. *Nízka likvidita* (nadmerná viazanosť v nelikvidných prostriedkoch) neumožňuje splácať záväzky a zhoršuje meno podniku.

Na posúdenie schopnosti splácať krátkodobé záväzky sa využívajú ukazovatele likvidity. Tieto ukazovatele majú stanovené odporúčané hodnoty. Vyššiu vypovedaciu schopnosť má však skúmanie tohto ukazovateľa v dlhšom časovom intervale.

Ukazovatele likvidity rozdeľujeme na nasledovné skupiny:

Likvidita pohotová (1. stupňa) = peňažné prostriedky / krátkodobé záväzky (záväzky podniku splatné do 1 roka)

Likvidita bežná (2. stupňa) = peňažné prostriedky + krátkodobé pohľadávky / krátkodobé záväzky

Likvidita celková (3. stupňa) = peňažné prostriedky + krátkodobé pohľadávky + zásoby / krátkodobé záväzky

Schopnosť hradiť záväzky je ovplyvnená štruktúrou majetku a primeraným a pravidelným prítokom finančných prostriedkov. Jednotlivé druhy majetku majú rôznu likvidnosť.

V ukazovateľoch likvidity sa nachádza položka **krátkodobý finančný majetok**. Ide o majetok, ktorý je možný v krátkej dobe premeniť na peňažné prostriedky. Keďže hodnota tohto majetku sa často na trhu mení, je potrebné zohľadniť všetky poklesy cien na trhu prostredníctvom opravných položiek.

Významnou položkou v ukazovateľoch likvidity sú zvyčajne **pohľadávky**. Pohľadávky ako vstupnú hodnotu ukazovateľov likvidity je vhodné obmedziť na krátkodobé pohľadávky, príp. pre vyššiu vypovedaciu schopnosť zohľadňovať iba pohľadávky bez tých pri ktorých existuje vysoké riziko, že nebudú uhradené. Zvyčajne (ak je v podniku veľký objem pohľadávok) sa neposudzujú jednotlivé pohľadávky, ale stanoví sa určité percento pohľadávok, ktoré nie sú vymožiteľné. Percento sa stanoví na základe vývoja v minulosti.

V čitateli ukazovateľov likvidity uvádzame **krátkodobé záväzky**. Je vhodné použiť údaj zo súvahy, keďže v súvahe vykazujeme krátkodobé a dlhodobé záväzky oddelene. Dlhodobé záväzky, i keď ich časť je splatná v danom roku (napr. v každom roku sa splatí 1/10 záväzkov) teda sa stali v čase krátkodobými je nevyhnutné tiež zohľadniť.

Ukazovatele financovania posudzujú vzťahy medzi majetkom a zdrojmi majetku. Na hodnotenie štruktúry a vzťahu majetku a zdrojov majetku sa používajú „**zlaté pravidlá financovania**“:

- zlaté bilančné pravidlo,
- zlaté pravidlo financovania,
- zlaté pravidlo vyrovnávania rizika,
- zlaté pravidlo pari,
- zlaté bilančné pravidlo,
- zlaté pomerové pravidlo,
- pravidlo dva ku jednej,
- pravidlo jedna k jednej.

Zlaté bilančné pravidlo požaduje, aby dlhodobý majetok (neobežný majetok a dlhodobo viazaný obežný majetok) bol financovaný zdrojmi majetku, ktoré má podnik trvalo alebo dlhodobo k dispozícii (vlastné imanie a dlhodobé cudzie zdroje). Za optimálny sa považuje stav, keď dlhodobých zdrojov majetku je viac, ako je objem dlhodobého majetku.

V prípade, keď dlhodobé zdroje podniku nestačia na krytie dlhodobého majetku, je podnik podkapitalizovaný.

$$\boxed{\text{dlhodobý majetok} < \text{vlastné imanie} + \text{dlhodobé cudzie zdroje}}$$

Ak nastane opačná situácia, kedy je hodnota dlhodobého majetku väčšia ako je súčet vlastného imania a dlhodobých cudzích zdrojov, podnik sa považuje za prekapitalizovaný.

Zlaté pravidlo financovania vyžaduje, aby zdroj majetku bol k dispozícii primerane dlhý čas. Zdroj majetku by mal byť k dispozícii po dobu, ktorá zodpovedá životnosti majetku obstaraného na jeho základe. Dlhodobý majetok sa neodporúča financovať krátkodobými zdrojmi majetku.

Rozdiel

$$\text{obežný majetok} - \text{krátkodobé cudzie zdroje} > 0$$

nazývame **čistý pracovný kapitál**. Jeho existencia je garanciou návratnosti krátkodobých cudzích zdrojov majetku. V opačnom prípade hovoríme o nekrytom dlhu. Ak je podnik podkapitalizovaný, vzťah je nasledovný:

$$\text{obežný majetok} < \text{krátkodobé cudzie zdroje}$$

resp.

$$\text{obežný majetok} - \text{krátkodobé cudzie zdroje} < 0.$$

Takýto vzťah vypovedá o tom, že podnik použil krátkodobé cudzie zdroje na financovanie neobežného majetku. Ak podnik používa časť krátkodobých zdrojov majetku na krytie dlhodobovo viazaného majetku, ohrozuje to jeho likviditu. To môže byť veľmi nebezpečné pre stabilitu podniku, pretože povinnosť vrátiť cudzie zdroje mu vzniká skôr ako dôjde k reprodukcii neobežného majetku. V takomto prípade je porušené **zlaté pravidlo financovania**. To si vyžaduje, aby bol zachovaný súlad medzi dobou držby finančných zdrojov (dobou, na ktorú sú k dispozícii) a životnosťou majetku, ktorý bol na ich základe obstaraný.

Zlaté pravidlo vyrovňovania rizika určuje, že vlastné zdroje majetku by mali presahovať cudzie zdroje majetku. Podiel vlastných a cudzích zdrojov prispieva k finančnej stabilite podniku. Vysoký podiel vlastných zdrojov robí podnik stabilným, nezávislým, ale vlastné zdroje sú spravidla drahšie ako cudzie zdroje. Náklady podniku na vlastné zdroje majetku sú však vyššie, ako náklady na cudzie zdroje majetku. Cudzie zdroje zasa zvyšujú riziko a úroky ovplyvňujú výšku zisku, ktorý by mohol byť rozdelený spoločníkom.

Zlaté pravidlo pari znamená, že neobežný majetok by nemal byť vyšší ako vlastné zdroje.

Zlaté pomerové pravidlo vyjadruje, že v krátkodobom a strednodobom časovom horizonte by rast objemu majetku nemal predbiehať rast výnosov.

Z bilančnej rovnováhy, ktorá musí byť v súvahe zachovaná, vyplýva, že aj krátkodobý majetok (krátkodobovo viazaný obežný majetok) by mal byť krytý krátkodobými cudzími zdrojmi majetku:

$$\text{krátkodobý majetok} = \text{krátkodobé cudzie zdroje}$$

Časť dlhodobých zdrojov možno použiť aj na krytie obežného majetku (možno nimi kryť trvalú potrebu zásob). Vzťah medzi krátkodobým majetkom a objemom krátkodobých cudzích zdrojov vyjadruje garanciu návratnosti (materiálové krytie) krátkodobých cudzích zdrojov.

Názory na veľkosť priaznivého pomeru sú rôzne:

- **pravidlo jedna k jednej** hovorí, že krátkodobý finančný majetok a krátkodobé pohľadávky nesmú byť menšie ako krátkodobé cudzie zdroje,
- **pravidlo dva ku jednej** zasa hovorí, že obežný majetok by mal byť minimálne dvakrát taký veľký ako krátkodobé cudzie zdroje.

Tieto pomery sa líšia od odvetvia činnosti podniku. Napr. vysoké hodnoty ukazovateľa krytie dlhodobého majetku môžu byť tiež zavádzajúce **v prípade podnikov, ktoré majú malý objem neobežného majetku (obchodné spoločnosti a pod.)**. V týchto prípadoch je váha tohto ukazovateľa nízka, príp. nie je vôbec potrebné tento údaj vyčíslovať.

Prístupy k tvorbe optimálnej finančnej štruktúry podniku, t.j. **zvyšovanie podielu cudzieho kapitálu na celkovom kapitáli podniku**, označovaného aj ako finančný leverage alebo použitie finančnej páky, vyvoláva na jednej strane tendenciu k znižovaniu priemerných nákladov podniku na získanie a viazanie, na druhej strane sa však zvyšuje riziko platobnej neschopnosti podniku, ktoré môže vyústiť do jeho likvidácie – tzv. leverage riziko. Finančná páka vyjadruje, koľkokrát je celkový kapitál väčší ako vlastný kapitál. Vo všeobecnosti je horná hranica stanovená na hodnotu 3. Zmena stupňa zadlženosti smerom nahor by znamenala zvýšenie rizika návratnosti vložených prostriedkov. Pre spoločnosť sa sťažuje získavanie cudzích zdrojov. Na druhej strane, ak podnik využíva iba vlastný kapitál, ktorý je drahý, dochádza k znižovaniu efektívnosti. Ide o pravidlá na regulovanie vzťahov medzi vlastnými a cudzími zdrojmi. Niektoré zdroje uvádzajú za základné pravidlo 1:1, t. j. že cudzie zdroje by nemali byť vyššie ako vlastné zdroje. Pre rizikovejšie odbory podnikania sa považuje za potrebné dodržať vzťah 2:1, teda aby cudzie zdroje nepresiahli polovicu vlastných zdrojov. Uvedené pravidlá sú však veľmi zovšeobecnené a neodrážajú všetky vplyvy na podnik. Porovnaním priemerných údajov o podiele cudzích zdrojov v jednotlivých vyspelých krajinách zistujeme značné rozdiely svedčiace o rôznych prístupoch podnikovej finančnej politiky.

Je síce možné empiricky stanoviť optimálne pomery základných častí zdrojov, i keď je **málo pravdepodobné, že optimálny stav niekedy dosiahneme**. Tieto hodnoty sú iba vzorom, ku ktorému sa reálne podniky blížia, resp. hľadajú príčiny a problémové miesta pri existencii odchýlok. V skutočnosti však primeranosť zdrojov závisí od celého radu skutočností napr. odboru činnosti podniku (výroba, obchod, služby, poradenstvo), od investičnej náročnosti odvetvia, v ktorom podnik pôsobí a pod.

9.4 Ukazovatele zadlženosti

Ukazovatele je možné využiť na monitorovanie štruktúry finančných zdrojov podniku. Takýchto ukazovateľov môže byť niekoľko:

- *Stupeň samofinancovania* = vlastné zdroje majetku / celkové zdroje majetku
- *Stupeň zadlženosti* = cudzie zdroje majetku / celkové zdroje majetku
- *Finančná páka* = majetok / vlastné zdroje majetku
- *Krytie úrokov* = (zisk pred zdanením + úroky) / úroky (vypovedá o schopnosti hradiť cenu cudzích zdrojov)
- *Platobná schopnosť* = záväzky / pohľadávky
- *Krytie dlhodobého majetku* = dlhodobé zdroje majetku / neobežný majetok (hovori o dodržaní zlatého bilančného pravidla)
- *Doba splácania cudzích zdrojov majetku* = (cudzie zdroje majetku - likvidné prostriedky) / peňažné toky (menej ako 3 roky)

Ukazovateľ označuje aká časť podnikových aktív je financovaná kapitálom majiteľov a aká z cudzích zdrojov.

Ukazovatele sa vyjadrujú ako pomer (napr. 1 ku 1) alebo ako percento.

Ak je majetok spoločnosti financovaný z vlastných zdrojov, indikuje to bezpečnú pozíciu podniku.

9.5 Ukazovatele výkonnosti podniku

Posledná skupina ukazovateľov súvisí s výkonom podniku a meraním jeho výkonnosti. Na analýzu a porovnávanie sa využívajú sa hlavne ukazovatele - EVA a MVA koncentrovane vyjadrujú novú koncepciu hodnotenia úspešnosti podnikov, ktorá preferuje postavenie vlastníkov a maximalizáciu zhodnotenia vložených investícií.

Ukazovateľ EVA meria prínos po úhrade nákladov na zdroje majetku. Vyjadruje rozdiel medzi čistým ziskom a kapitálovými nákladmi podniku – hodnotu pridanú podnikom.

Meria vplyv rovnakých faktorov ako rentabilita vlastných zdrojov majetku. **Rozdielový ekonomický zisk EVA** sa dá vyčísliť aj vhodnou úpravou výkazu ziskov a strát. **EVA (Economic Value Added) – Ekonomická pridaná hodnota** preferuje ekonomický zisk, t. j. zisk tvorený rozdielom medzi výnosmi majetku a nákladmi. Pozitívne hodnotenie podnikovej výkonnosti je len v prípade, ak $EVA > 0$. To je prípad, keď výnos z investovania zdrojov do majetku je väčší ako jeho cena. Ak je $EVA = 0$, výnos z investovania zdrojov do majetku pokrýva len náklady, spojené s jeho získaním. Ak je EVA pri kladnom zisku (po zdanení) záporná, neplní podnik požiadavky vlastníkov na očakávanú mieru zhodnotenia nimi vložených zdrojov. Hospodárenie spoločnosti je z pohľadu vlastníkov kapitálu stratové. Disponibilný zisk z výkazu ziskov a strát v takomto prípade nestačí na požadovanú úhradu nákladov vlastníkov vložených zdrojov (vrátane nákladov na vlastné zdroje).

Základná podoba ukazovateľa vychádza z týchto premenných:

- ✓ NOPAT (Net Operating Profit After Tax) - hodnota čistého prevádzkového zisku zvýšeného o úroky

$$\text{NOPAT} = \text{zisk pred zdanením a odpočítaním úrokov} \times (1 - \text{sadzba dane z príjmu})$$

- ✓ C (Capital) – hodnota celkových zdrojov majetku (dlhodobého - bez krátkodobých cudzích zdrojov majetku)
- ✓ WACC (Weighted Average Cost Of Capital) – priemerné náklady na zdroje majetku. Dajú sa vypočítať aj ako vážený priemer nákladov na cudzie zdroje, ktoré sú znížené o výšku daňového štítu a náklady na vlastné zdroje majetku.

Výpočet:
$$\text{EVA} = \text{NOPAT} - (\text{WACC} \cdot C)$$
 alebo
$$\text{EVA} = (\text{rentabilita VK} - \text{WACC}) \cdot C$$

EVA = čistý zisk pred úhradou nákladov na zdroje majetku + náklady na cudzie zdroje majetku (úroky z úverov upravené o daňový štít) + náklady na vlastné zdroje majetku (súčin požadovanej výnosnosti vlastníckmi a výšky vlastných zdrojov majetku)

MVA (Market Value Added) – Hodnota pridaná trhom je rozdielom medzi trhovou a účtovnou hodnotou podniku. Ak je trhovú hodnotu podniku väčšia ako investovaný kapitál, akcie sú obchodované s prémie, naopak s diskontom.

Výpočet:
$$\text{MVA} = \text{trhová hodnota podniku} - \text{celkové vlastné imanie}$$

alebo
$$\text{MVA} = \text{trhová} - \text{účtovná hodnota vlastných zdrojov majetku}$$

alebo
$$\text{MVA} = \text{súčasná hodnota všetkých budúcich EVA}$$

Vplyv tvorby výkonov sa dá vyčísliť meraním výkonnosti z hlavnej zárobkovej činnosti prostredníctvom ukazovateľa EBIT (Earnings Before Interest and Taxes) – prevádzkový výsledok pred úrokmi a zdanením.

Okrem ukazovateľa EBIT sa používajú aj ďalšie ukazovatele zo skupiny ukazovateľov Earnings-before:

EBDA (Earnings **B**efore **D**epreciation and **A**mortization) zisk pred zohľadnením depreciaácie a amortizácie.¹

EBDAT (Earnings **B**efore **D**epreciation, **A**mortization and **T**axes) – zisk pred zohľadnením odpisov a daní.

EBDADT (Earnings **B**efore **D**epreciation, **A**mortization and **D**effered **T**axes) – zisk pred zohľadnením odpisov a odložených daní.

EBTSO (Earnings **B**efore **T**axes and **S**tock **O**ptions) – zisk pred zohľadnením daní a opčných práv na akcie (ak je toto právo uplatniteľné v nasledujúcom roku).

EBIT (Earnings **B**efore **I**nterest and **T**axes) – zisk pred zohľadnením úrokov a daní.

EBITR (Earnings **B**efore **I**nterest, **T**axes and **R**esearch with long-term character) – zisk pred zohľadnením úrokov, daní a nákladov na dlhodobý výskum.

EBITDA (Earnings **B**efore **I**nterest, **T**axes, **D**epreciation and **A**mortization) – zisk pred zohľadnením úrokov, daní a odpisov.

EBITDASO (Earnings **B**efore **I**nterest, **T**axes, **D**epreciation, **A**mortization and **S**tock **O**ptions) - zisk pred zohľadnením úrokov, daní, odpisov a opčných práv na akcie.

Výpočet týchto ukazovateľov nie je úplný, spoločnosti nevyužívajú všetky tieto ukazovatele, ale vyberajú si z nich iba tie, pre ktoré majú náplň a ktoré sú pre nich významné (napr. ukazovateľ EBITR budú vyčíslávať podniky, ktoré uskutočňujú výskum a vývoj vo významnej miere). Spoločnosti si ukazovatele často definujú aj vo výročných správach.

Ukazovatele rentability - na hodnotenie a plánovanie výnosnosti (ziskovosti) podniku je vhodné využiť aj **ukazovatele rentability**. Do ich úrovne a vývoja sa premietajú úroveň a vývoj likvidity, aktivity i zadlženosti.

ROI (Return On Investments) = *čistý zisk / celkové zdroje majetku* → vypovedá o zhodnotení zdrojov majetku, ktoré sú v podniku viazané

ROCE (Return On Capital Employed) = *čistý zisk / vlastné imanie + dlhodobé záväzky (resp. celkové zdroje majetku – krátkodobé záväzky)* → vypovedá o zhodnotení zdrojov majetku, ktoré sú v podniku viazané

ROA (Return On Assets) = *čistý zisk / majetok* → charakterizuje zhodnotenie celkového majetku

ROE (Return On Equity) = *čistý zisk / vlastné zdroje majetku* → zhodnotenie vlastných zdrojov majetku

ROS (Return On Sales) = *čistý zisk / tržby*

Rentabilita investícií (Return on Investment), tiež produktivita investícií, rentabilita vloženého kapitálu či rentabilita dlhodobo investovaného kapitálu, zvyčajne sa používa skratka ROI, je pojem, ktorý označuje celkový zisk z investície. Jedná sa o jeden zo základných ukazovateľov merania efektívnosti investícií.

V prípade, že rentabilita vlastných zdrojov majetku nadobudne **neobvyklú hodnotu**, môže byť táto skutočnosť spôsobená mimoriadnym výsledkom hospodárenia. V ukazovateľoch

¹ Depreciácia – odpisy z dlhodobého hmotného majetku.

Amortizácia – odpisy z dlhodobého nehmotného majetku.

rentability sa totiž kompenzuje veľmi dobrý výsledok hospodárenia z určitej činnosti podniku (napr. hospodárskej činnosti) a zlý výsledok hospodárenia z inej činnosti (napr. finančnej činnosti).

Okrem ukazovateľov rentability je vhodné použiť aj **ukazovatele rozdielového zisku**, ktoré pri meraní zisku zohľadňujú aj viazanosť majetku v podniku. Podnik by mal dosahovať vyšší zisk ako náklady na získanie zdrojov majetku.

9.6 Finančné ukazovatele – príklady

9.6.1 Riešené príklady

Príklad 9.1:

Spoločnosť vykázala EBIT 120,- p. j. a investovaný kapitál je 467,- p. j.

- Vypočítajte ziskovosť investícií.
- Spoločnosť má za cieľ dosiahnuť ziskovosť investícií 30 %. Navrhnite, ako by to vedeli dosiahnuť.

Riešenie:

Ziskovosť investícií je $120 / 467 * 100 = 25,7 \%$

Ak má spoločnosť za cieľ dosiahnuť ziskovosť investícií 30 %, je možné to dosiahnuť zvýšením EBIT alebo znížením investovaného kapitálu:

$$140 / 467 * 100 = 30 \%$$

$$120 / 400 * 100 = 30 \%$$

Príklad 9.2:

Bankové úvery sú vo výške 4 300,- p. j., vlastné imanie je 5 968,- p. j.

Vypočítajte pomer vlastného kapitálu a záväzkov.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov je 0,7 k 1

Majetok spoločnosti je financovaný zo vlastných zdrojov, indikuje to bezpečnú pozíciu podniku.

Príklad 9.3:

Bankové úvery sú vo výške 40 000,- p. j., vlastné imanie je 160 000,- p. j., EBITA je 16 000,- p. j.

Vypočítajte pomer vlastného kapitálu a záväzkov a ukazovateľ ROI.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov je 1 ku 4

ROI 10 %

Príklad 9.4:

Bankové úvery sú vo výške 160 000,- p. j., vlastné imanie je 40 000,- p. j., EBITA je 4 000,- p. j.

Vypočítajte pomer vlastného kapitálu a záväzkov a ukazovateľ ROI.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov je 4 ku 1

ROI 10 %

Príklad 9.5:

Bankové úvery sú vo výške 40 000,- p. j., vlastné imanie je 160 000,- p. j., EBITA je 19 000,- p. j.

Vypočítajte pomer vlastného kapitálu a záväzkov a ukazovateľ ROI.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov 1 ku 4

ROI 11,9 %

Príklad 9.6:

Bankové úvery sú vo výške 160 000,- p. j., vlastné imanie je 40 000,- p. j., EBITA je 7 000,- p. j.

Vypočítajte pomer vlastného kapitálu a záväzkov a ukazovateľ ROI.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov 4 ku 1

ROI 17,5 %

Príklad 9.7:

Bankové úvery sú 40 000,- p. j., vlastné imanie je 160 000,- p. j., EBITA je 13 000,- p. j.

Vypočítajte pomer vlastného kapitálu a záväzkov a ukazovateľ ROI.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov je 1 ku 4

ROI 8,1 %

Príklad 9.8:

Bankové úvery sú 160 000,- p. j., vlastné imanie je 40 000,- p. j., EBITA je 1 000,- p. j.

Riešenie:

Pomer vlastného kapitálu a záväzkov je 4 ku 1

ROI 2,5 %

Príklad 9.9:

Náklady na predaný tovar sú 12 076,- p. j., stav zásob na konci obdobia je 7 167,- p. j.

Vypočítajte obrat zásob.

Riešenie:

Obrat zásob je 1,7, tzn. zásoby v priebehu roka predané a opätovne naskladnené 1,7 krát.

Vo všeobecnosti platí, že čím vyšší je ukazovateľ, tým lepšie (just in time systémy).

Príklad 9.10:

Obežný majetok je 19 356,- p. j.

Zásoby sú vo výške 7 166,- p. j.

Krátkodobé záväzky sú 3 129,- p. j.

Pohľadávky sú 5 000,- p. j.

Vypočítajte pracovný kapitál, celkovú, bežnú a pohotovú likviditu.

Riešenie:

Pracovný kapitál $19\,356 - 3\,129 = 16\,227$

Celková likvidita $19\,356 / 3\,129 = 6,2$

Bežná likvidita $(19\,356 - 7\,166) / 3\,129 = 3,9$

Pohotová likvidita $(19\,356 - 7\,166 - 5\,000) / 3\,129 = 2,3$

Príklad 9.11:

Tržby (zahŕňajúce DPH 20 %) 22 680,- eur

Zostatok pohľadávok na konci roka 3 947,- eur. (V ukazovateli sa môže použiť zostatok pohľadávok na konci roka alebo priemerný zostatok.)

Vypočítajte ukazovateľ doby splatnosti pohľadávok.

Riešenie:

Ukazovateľ doby splatnosti pohľadávok $3\,947 * 365 / 22\,680 = 63,8$ dní

Tzn. priemerná doba za akú klienti platia pohľadávky (priemerná doba poskytnutia obchodného úveru klientom). Tento ukazovateľ by sa mal interpretovať spolu s výsledkom ukazovateľa doby splatnosti záväzkov.

Príklad 9.12:

Náklady na predaný tovar sú 64 717,- eur (náklady na predaný tovar a výrobná spotreba, náklady by nemali obsahovať odpisy a mzdové náklady). Zostatok záväzkov je 9 245,- eur. (môže sa použiť zostatok záväzkov na konci roka alebo priemerný zostatok).

Vypočítajte ukazovateľ doby splatnosti záväzkov.

Riešenie

Ukazovateľ doby splatnosti záväzkov $9\,245 * 365 / 64\,717 = 52,1$ dní

Tzn. priemerná doba za akú spoločnosť platí záväzky. Tento ukazovateľ by sa mal interpretovať spolu s výsledkom ukazovateľa doby inkasa pohľadávok.

Test

1. Vlastné imanie 10 mil. eur, neobežný majetok 4 mil. eur, krátkodobé záväzky 7 mil. eur, zisk 560 000,- eur. Vypočítajte návratnosť investícií (ROI).
 - a) 40 %
 - b) 5,6 %
 - c) 10 %
 - d) 0 %
2. Ktoré z nasledujúcich tvrdení sa vzťahuje na tzv. stabilnú (bezpečnú) investíciu v spoločnosti?
 - a) Záväzky sú vyššie ako vlastné imanie.
 - b) Záväzky sú nižšie ako vlastné imanie.
 - c) Záväzky sú približne rovnaké ako vlastné imanie.
 - d) Spoločnosť nemá žiadne záväzky.
3. Náklady na predaný tovar sú 6 629 431,- eur. Zásoby na sklade sú 912 844,- eur. Vypočítajte obrat zásob.
 - a) 5,3 krát
 - b) 5,9 krát
 - c) 6,7 krát
 - d) 7,3 krát
4. Ako vypočítame čistý pracovný kapitál?
 - a) Celkový majetok mínus celkové záväzky
 - b) Celkový majetok mínus krátkodobé záväzky
 - c) Obežný majetok mínus krátkodobé záväzky
 - d) Celkový majetok mínus vlastné imanie
5. Obrat podniku je 16 256 311,- eur, pohľadávky voči odberateľom sú 1 345 621,- eur. Vypočítajte dobu obratu pohľadávok.
 - a) 28,6 dní
 - b) 30,2 dní
 - c) 37,9 dní
 - d) 43,4 dní
6. Náklady na predaný tovar sú 3 671 222,-, zostatok záväzkov voči dodávateľom je 863 116,- eur. Vypočítajte dobu obratu záväzkov.
 - a) 39 dní
 - b) 61,3 dní
 - c) 85,8 dní
 - d) 96,4 dní

Riešenie 1b) $(560\,000 / 10\,000\,000 * 100)$; 2c); 3d) $(6\,629\,431 / 912\,844)$; 4c); 5b) $(1\,345\,621 / 16\,256\,311 * 365)$; 6c) $(863\,116 / 3\,671\,222 * 365)$

9.6.2 Riešené príklady

Príklad 9.13:

Spoločnosť sa zaoberá nákupom a predajom kancelárskych potrieb. V účtovníctve si eviduje ku koncu účtovného obdobia vybrané druhy majetku: Registračnú pokladnicu a regále na tovar v sume 2 000,- €, tovar v hodnote 3 500,- €. Peniaze na bankových účtoch eviduje v sume 8 000,- € a v pokladnici v sume 1 200,- €. Dodávateľom má zaplatiť 3 400,- € a pohľadávky voči odberateľom eviduje vo výške 300,- €. Základné imanie spoločnosti je 6 000,- €, zákonný rezervný fond 600,- € a výsledok hospodárenia minulých období je zisk v sume 2 800,- €. Spoločnosti bol poskytnutý bankový úver so splatnosťou 36 mesiacov v sume 2 200,- €. Vypočítajte hodnotu celkovej, bežnej a pohotovej likvidity je (zaokrúhlite na 2 desatinné miesta matematicky):

Príklad 9.14:

Spoločnosť sa zaoberá nákupom a predajom kancelárskych potrieb. V účtovníctve si eviduje ku koncu účtovného obdobia vybrané druhy majetku: Registračnú pokladnicu a regále na tovar v sume 2 000,- €, tovar v hodnote 3 500,- €. Peniaze na bankových účtoch eviduje v sume 8 000,- eur a v pokladnici v sume 1 200,- €. Dodávateľom má zaplatiť 3 400,- € a pohľadávky voči odberateľom eviduje vo výške 300,- €. Základné imanie spoločnosti je 6 000,- €, zákonný rezervný fond 600,- € a výsledok hospodárenia minulých období je zisk v sume 2 800,- €. Spoločnosti bol poskytnutý bankový úver so splatnosťou 36 mesiacov v sume 2 200,- €. Vyčísľte podiel záväzkov na celkových zdrojoch krytia (zaokrúhlite na 2 desatinné miesta matematicky):

Test

1. Spoločnosť má neobežný majetok vo výške 18 000,- €, obežný majetok 24 500,- €, vlastné imanie spoločnosti je 20 000 €, krátkodobé záväzky 17 000,- €, dlhodobé záväzky 2 500,- €, zisk 3 000,- €. Vypočítajte návratnosť investícií (ROI).
 - a) 15 %
 - b) 16,67 %
 - c) 6,67 %
2. Ktoré z nasledujúcich tvrdení sa vzťahuje na tzv. stabilnú (bezpečnú) investíciu do spoločnosti.
 - a) záväzky sú vyššie ako vlastné imanie
 - b) vlastné imanie je vyššie ako záväzky
 - c) majetok je rovnaký ako záväzky
3. Čistý pracovný kapitál sa vypočíta ako
 - a) celkový majetok mínus krátkodobé záväzky
 - b) obežný majetok mínus krátkodobé záväzky
 - c) celkový majetok mínus vlastné imanie
4. Bežná likvidita sa určí nasledovne
 - a) obežný majetok / krátkodobé záväzky
 - b) (obežný majetok – zásoby – pohľadávky) / krátkodobé záväzky
 - c) (obežný majetok – zásoby) / krátkodobé záväzky
5. Označte správne tvrdenie
 - a) čím vyšší je ukazovateľ doby splatnosti pohľadávok, tým lepšie pre účtovnú jednotku
 - b) čím vyšší je pomer trhovej ceny akcie k zisku na akciu, tým sú akcie lacnejšie
 - c) čím vyšší je obrat zásob, tým lepšie

6. Ktoré z nasledujúcich tvrdení sa vzťahuje na tzv. stabilnú (bezpečnú) investíciu do spoločnosti.
- a) vlastné imanie je vyššie ako záväzky
 - b) záväzky sú vyššie ako vlastné imanie
 - c) majetok je rovnaký ako záväzky
 - d) majetok je vyšší ako zdroje majetku
7. Čistý pracovný kapitál sa vypočíta ako
- a) obežný majetok mínus krátkodobé záväzky
 - b) celkový majetok mínus krátkodobé záväzky
 - c) celkový majetok mínus vlastné imanie
 - d) vlastné imanie mínus záväzky
8. Bežná likvidita sa určí nasledovne
- a) $(\text{obežný majetok} - \text{zásoby}) / \text{krátkodobé záväzky}$
 - b) $\text{obežný majetok} / \text{krátkodobé záväzky}$
 - c) $(\text{obežný majetok} - \text{zásoby} - \text{pohľadávky}) / \text{krátkodobé záväzky}$
 - d) $\text{krátkodobé pohľadávky} / \text{krátkodobé záväzky}$
9. Označte správne tvrdenie.
- a) Čím vyšší je obrat zásob, tým lepšie pre účtovnú jednotku.
 - b) Čím vyšší je ukazovateľ doby splatnosti pohľadávok, tým lepšie pre účtovnú jednotku.
 - c) Čím vyšší je pomer trhovej ceny akcie k zisku na akciu, tým sú akcie lacnejšie.
 - d) Čím vyššia je doba obratu zásob, tým lepšie.

Riešenie:

1 (a), 2 (b), 3 (b), 4 (c), 5 (c), 6 (a), 7 (a), 8 (a), 9 (a)

Zoznam použitej literatúry:

- ALEXÝ, J.: *Finančná a ekonomická analýza*. Bratislava : Iris, 2005.
- BERNSTEIN, L. A. – WILD, J. J.: *Analysis of Financial Statement*. Irwin McGraw-Hill, 1999.
- BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: *Teorie a praxe firemních financí*. Praha : Computer Press, 2000.
- DLUHOŠOVÁ, D.: *Finanční řízení a rozhodování podniku. Analýza, investování, oceňování, riziko, flexibilita*. Praha : EKOPRESS, 2006.
- GURČÍK, Ľ.: *Podnikateľská analýza a kontroling*. Nitra : SPU, 2004.
- HARNA Ľ. - REZKOVÁ J. - BŘEZINOVÁ H.: *Finanční analýza*. Praha: Bilance, 2007.
- JANOK, M.: *Ukazovatele finančnej analýzy podniku*. Bratislava : Mika-Conzult, 2000.
- JANOK, M.: *Základy finančnej analýzy firmy*. Bratislava : Mika-Conzult, 1997.
- KOSTKOVÁ, A. a kol.: *Ekonomická analýza podniku*. Bratislava : Ekonóm, 2007.
- KRÁĽOVIČ, J. – VLACHYNSKÝ, K.: *Finančný manažment*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- KUBÍČKOVÁ, D. – KOTĚŠOVCOVÁ, J.: *Finanční analýza*. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2006.
- LANDA, M.: *Finanční plánování a likvidita*. Praha : Computer Press, 2007.
- LANDA, M.: *Jak číst finanční výkazy*. Brno : Computer Press, 2008.
- MRKVIČKA, J. – KOLÁŘ, P.: *Finanční analýza. 2 přepracované vydání*. Praha : ASPI, 2006.
- PETŘÍK, T.: *Ekonomické a finanční řízení firmy*. Praha : Grada, 2005.
- PORTER, G. A. – NORTON, C. L.: *Financial Accounting – the impact on decision makers*. Harcourt College Publishers, 2002.
- REVSINE, L. – COLLINS, D. W. – JOHNSON, W. B.: *Financial Accounting & Analysis*. New Jersey : Prentice Hall, 2002.
- RŮČKOVÁ, P.: *Finanční analýza. Metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha : Grada Publishing, 2007.
- SEDLÁČEK, J. - HAMPLOVÁ, E. - ÚRADNÍČEK, V.: *Finanční analýza*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1998.
- SEDLÁČEK, J.: *Finanční analýza podniku*. Brno : Computer Press, 2007.
- STRÁŽOVSKÁ, H. - STRÁŽOVSKÁ, Ľ.: *Ekonomické analýzy*. Bratislava : Merkury, 2006.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- ŠULÁK, M. - VACÍK, E.: *Měření výkonnosti firem*. Praha : EUPRESS, 2005.
- VLACHYNSKÝ, K.: *Podnikové financie*. Bratislava : IURA EDITION, 2006.

- WHITTINGTON, O. R. – DELANEY, P. R.: *Financial Accounting and Reporting*. JOHN WILEY & SONS, INC., 2007.
- ZALAI, K.: *Finančno - ekonomická analýza podniku*. Bratislava : Sprint, 2008.

9. FINANCIAL INDICATORS

Financial indicators are used in the financial analysis of companies, which is based on the analysis of data from financial statements. Since financial statements are an annual output of financial accounting, they become a source of data for financial analysis **at regular intervals**. The preparation of financial statements is periodic in nature and, as a rule, it is possible to rely **on comparing accounting periods of equal length**. Financial statements are prepared at least once a year (in exceptional cases, they are prepared for a period shorter or longer than one year).

Each financial statement represents a summary of a large amount of data. Consistency allows **for the comparability** of this data between different accounting units or between accounting periods of a given accounting unit. Data from several accounting units are comparable, since every economic entity is obliged to keep accounting records, the scope, method of keeping and demonstrability of which are stipulated by the Accounting Act. The financial statement data should faithfully and truthfully display the assets, liabilities, operating results and financial situation of the accounting entity, which is ensured by compliance with the Accounting Act.

A consistent method of presentation contributes to increasing the usefulness of the financial statements. The comparability of data from different accounting periods of a particular accounting entity is also ensured by the requirement for the constancy of valuation methods, depreciation procedures, accounting procedures, arrangement of financial statement items, content definition of these items, etc. When a serious reason for a change occurs, this change is published. Consistency in the application of methods during a certain period when compiling financial statements increases the information value of financial statements.

Data from financial statements also help to carry out an inter-year assessment of the development of the situation in the company. Financial statements provide the opportunity to analyse data from **at least two accounting periods**, but the requirement of the Accounting Act to archive financial statements also provides scope for analysis over a longer time horizon.

The mutual interdependence and control of individual statements is also significant, which is manifested, for example, by the dual reporting of the economic result. Directly in the profit and loss statement and indirectly in the balance sheet. It is also necessary to emphasize that the view of financial analysis indicators without consistent consideration of the mutual connections of changes in the values of individual items is austere and incomplete.

The financial statements of an economic entity, for which the Accounting Act provides this, **are publicly available**, since companies must publish data from the financial statements in the collection of documents of the Commercial Register. By supplementing the data from the financial statements with additional information of a formal and informal nature, it is possible to create a consistent basis for the financial analysis of the situation of a potential business partner. In this way, the financial statements provide useful information to diverse groups of users at the lowest possible cost.

In financial analysis for the internal needs of the company, the possibility of targeted action **on all business activities of the company during the accounting period** to achieve predetermined financial indicators is not negligible.

The basic financial indicators used in the analysis of financial statements can be divided into the following groups:

- inventory utilization indicators,
- receivables collection period indicators and liability payment period indicators,

- liquidity indicators,
- debt indicators,
- performance and profitability indicators.

9.1 Inventory utilization indicators

These indicators include **activity indicators** that allow expressing, quantifying and therefore analysing **how effectively the company uses its inventory**. Insufficient inventory has its negative consequences as a situation when the company has excess inventory. Excess inventory is associated with additional maintenance costs, or if a large part of it is covered by a loan, interest must be paid regardless of whether the inventory has been used or not. On the contrary, insufficient inventory has, for example, resulting in low production volume and the company losing sales that it could have achieved. The following indicators are used to express inventory activity:

- inventory turnover rate expresses the time needed to circulate inventory through all stages of the production cycle:

$$\text{stock turnover rate} = \frac{\text{turnover, sales}}{\text{average inventory level}}$$

- inventory utilization rate represents the amount of inventory needed for 1 euro of turnover

$$\text{inventory utilization ratio} = \frac{\text{average inventory level}}{\text{turnover, sales}}$$

- inventory turnover time determines how many days it takes to complete 1 inventory turnover:

$$\text{inventory turnover period} = \frac{\text{average inventory level}}{\text{sales} / 360}$$

9.2 Indicators of the collection period of receivables and the payment period of liabilities

Other indicators are inherently linked to the inventory level and are used in managing the company's policy in the field of providing trade credit to the customer. The company sets the conditions under which trade credit will be provided. The basic indicator informing about the tied-up of funds in receivables is the collection period of receivables:

$$\text{collection period} = \frac{\text{receivables}}{\text{revenues} / 360}$$

We can also interpret this indicator in such a way that the result of the indicator - the number of days - means the period during **which the company can provide credit** to its customers without limiting the company's management.

A prompt payment discount is used to shorten the average collection period - the company reduces the balance of receivables, frees up funds, which it can then place elsewhere and achieve additional profit.

9.3 Liquidity indicators

They are used to assess **the ability to repay short-term liabilities**. These indicators have set recommended values. However, the examination of this indicator over a longer period is more informative. Based on the decrease in the indicator over time, it can be concluded that liquidity is deteriorating, and it is necessary to examine the reasons for the emergence of such a situation and the possibility of eliminating (correcting) this condition.

Cash is the most liquid of current assets. An excessive amount of cash means that the company is losing the return that it could have achieved by investing it. These cash do not bring any return, but they ensure liquidity. When managing cash, the company considers:

- liquidity,
- yield, i.e. interest from other uses of cash compared to the deposit in the account,
- time associated with conversion to cash,
- costs associated with conversion to money.

A reliable statement about the financial situation of the company can be obtained by analysing its ability to pay its obligations. Liquidity is the immediate ability to pay. **Solvency** is the amount of ready cash that a company has at *its disposal to pay its due liabilities on time*. **Liquidity** is a broader concept, *it is the ability of a company to convert individual components of assets into money*, which is the most liquid form of assets.

Too (inexpediently) high liquidity does not allow funds to be invested in long-term assets and investments, which threatens the development of the company and its future efficiency. **Low liquidity** (excessive commitment to illiquid assets) does not allow liabilities to be paid and worsens the company's reputation.

Liquidity indicators are used to assess the ability to pay short-term liabilities. These indicators have set recommended values. However, examining this indicator over a longer period of time has a higher informative value.

We divide liquidity indicators into the following groups:

Quick liquidity (1st level) = cash / short-term liabilities (company liabilities due within 1 year)

Current liquidity (2nd level) = cash + short-term receivables / short-term liabilities

Total liquidity (3rd level) = cash + short-term receivables + inventories / short-term liabilities

The ability to pay liabilities is influenced by the structure of assets and the appropriate and regular inflow of funds. Individual types of assets have different liquidity.

The liquidity indicators include the item **short-term financial assets**. These are assets that can be converted into cash in a short time. Since the value of these assets often changes on the market, it is necessary to consider all price drops on the market through adjustment items.

A significant item in liquidity indicators is usually receivables. Receivables as the input value of liquidity indicators should be limited to short-term receivables, or for higher reporting capacity, only receivables should be considered, excluding those with a high risk of not being paid. Usually (if the company has a large volume of receivables), individual receivables are not assessed, but a certain percentage of receivables that are not recoverable is determined. The percentage is determined based on past developments.

The numerator of liquidity indicators includes **short-term liabilities**. It is appropriate to use the balance sheet data, since we report short-term and long-term liabilities separately in the balance sheet. Long-term liabilities, even if part of them is due each year (e.g. 1/10 of the liabilities are repaid each year), therefore they have become short-term over time, must also be considered.

Financing indicators assess the relationship between assets and sources of assets. The "**golden rules of financing**" are used to assess the structure and relationship between assets and sources of assets:

- golden balance rule,
- golden rule of financing,
- golden rule of risk equalization,
- golden rule of pari,
- golden balance rule,
- golden rule of ratio,
- two-to-one rule,
- one-to-one rule.

The golden balance rule requires that long-term assets (non-current assets and long-term current assets) be financed by sources of assets that the company has permanently or long-term at its disposal (equity and long-term external resources). The optimal situation is when there are more long-term sources of assets than the volume of long-term assets.

In the case when the long-term resources of the enterprise are not enough to cover long-term assets, the enterprise is undercapitalized.

long-term assets < equity + long-term external resources

If the opposite situation occurs, when the value of long-term assets is greater than the sum of equity and long-term external resources, the enterprise is considered to be overcapitalized.

The golden rule of financing requires that the source of assets be available for a reasonably long time. The source of assets should be available for a period that corresponds to the useful life of the assets acquired on its basis. It is not recommended to finance long-term assets with short-term assets.

The difference

$$\text{current assets} - \text{short-term external resources} > 0$$

is called **net working capital**. Its existence is a guarantee of the return on short-term external resources. Otherwise, we speak of unsecured debt. If the company is undercapitalized, the relationship is as follows:

$$\text{current assets} < \text{short-term external resources}$$

or

$$\text{current assets} - \text{short-term external resources} < 0.$$

Such a relationship indicates that the company has used short-term external resources to finance non-current assets. If the company uses part of its short-term assets to cover long-term assets, this threatens its liquidity. This can be very dangerous for the stability of the company, because the obligation to return external resources arises before the reproduction of non-current assets occurs. In such a case, **the golden rule of financing is violated**. This requires that the period of holding financial resources (the period for which they are available) and the life of the assets acquired on their basis be consistent.

The golden rule of risk equalization determines that the company's own resources should exceed the number of external resources. The proportion of own and external resources contributes to the financial stability of the company. A high proportion of own resources makes the company stable and independent, but own resources are usually more expensive than external resources. However, the company's costs of own resources are higher than the costs of external resources. External resources, in turn, increase the risk, and interest affects the amount of profit that could be distributed to shareholders.

The golden rule of pari means that non-current assets should not be higher than own resources.

The golden rule of proportion states that in the short and medium term, the growth of the volume of assets should not exceed the growth of revenues.

The balance sheet equilibrium, which must be maintained in the balance sheet, implies that even short-term assets (short-term current assets) should be covered by short-term external sources of assets:

$$\text{short-term assets} = \text{short-term external sources}$$

A part of long-term sources can also be used to cover current assets (they can cover the permanent need for supplies). The relationship between short-term assets and the volume of short-term external sources expresses the guarantee of return (material coverage) of short-term external sources.

Opinions on the size of a favorable ratio vary:

- **the one-to-one** rule states that short-term financial assets and short-term receivables must not be smaller than short-term external sources,
- **the two-to-one** rule states that current assets should be at least twice as large as short-term external sources.

These ratios vary depending on the industry of the company. For example, High values of the indicator of coverage of long-term assets can also be misleading **in the case of enterprises that have a small volume of non-current assets (commercial companies, etc.).**

In these cases, the weight of this indicator is low, or it is not necessary to quantify this figure at all.

Approaches to creating an optimal financial structure of the enterprise, i.e. **increasing the share of foreign capital in the total capital of the enterprise**, also referred to as financial leverage or the use of financial leverage, on the one hand tend to reduce the average costs of the enterprise for obtaining and binding, but on the other hand, the risk of insolvency of the enterprise increases, which may result in its liquidation - the so-called leverage risk. Financial leverage expresses how many times the total capital is greater than equity. In general, the upper limit is set at 3. Changing the degree of indebtedness upwards would mean an increase in the risk of return on invested funds. It will become more difficult for the company to obtain foreign resources. On the other hand, if a company uses only its own capital, which is expensive, efficiency decreases. These are rules for regulating the relationship between its own and external resources. Some sources state that the basic rule is 1:1, i.e. that external resources should not be higher than its own resources. For riskier business sectors, it is considered necessary to adhere to the 2:1 ratio, i.e. that external resources should not exceed half of its own resources. However, the above rules are very generalized and do not reflect all the effects on the company. By comparing the average data on the share of external resources in individual developed countries, we find significant differences indicating different approaches to corporate financial policy.

It is possible to empirically determine the optimal ratios of the basic parts of resources, **although it is unlikely that we will ever achieve the optimal state**. These values are only a model to which real companies' approach, or rather. look for causes and problem areas in the presence of deviations. However, the adequacy of resources depends on a whole range of factors, e.g. the field of activity of the company (production, trade, services, consulting), the investment intensity of the industry in which the company operates, etc.

9.4 Indebtedness indicators

Indicators can be used to monitor the structure of a company's financial resources. There can be several such indicators:

- *Self-financing ratio* = equity / total equity
- *Debt ratio* = debt / total equity
- *Financial leverage* = equity / equity
- *Interest coverage* = (profit before tax + interest) / interest (indicates the ability to pay the price of debt)
- *Solvency* = liabilities / receivables
- *Long-term asset coverage* = long-term assets / non-current assets (indicates compliance with the golden rule of balance sheet)
- *Debt repayment period* = (debt - liquid assets) / cash flows (less than 3 years)

The indicator indicates what part of the company's assets is financed by owners' capital and what part by debt.

Indicators are expressed as a ratio (e.g. 1 to 1) or as a percentage.

If a company's assets are financed from its own resources, this indicates a secure position of the company.

9.5 Business performance indicators

The last group of indicators is related to the performance of the company and the measurement of its performance. For analysis and comparison, the indicators - EVA and MVA - are mainly used, they express a new concept of evaluating the success of companies, which prefers the position of owners and maximizing the appreciation of the invested investments.

The EVA indicator measures the benefit after paying the costs of the assets. It expresses the difference between the net profit and the capital costs of the company - the value added by the company.

It measures the influence of the same factors as the profitability of the own assets. **The differential economic profit EVA** can also be calculated by appropriate adjustment of the profit and loss statement. EVA (**Economic Value Added**) - **Economic value added prefers economic profit**, i.e. the profit formed by the difference between the income from assets and costs. A positive assessment of the company's performance is only if $EVA > 0$. This is the case when the return on investment in assets is greater than its price. If $EVA = 0$, the return on investment in assets only covered the costs associated with acquiring them. If EVA is negative with positive profit (after tax), the company does not meet the owners' requirements for the expected rate of appreciation of the invested resources. From the perspective of the owners of capital, the company's economy is loss-making. In such a case, the available profit from the income statement is not enough to cover the required costs of the owners of the invested resources (including the costs of own resources).

The basic form of the indicator is based on the following variables:

- ✓ NOPAT (**Net Operating Profit After Tax**) - the value of net operating profit increased by interest
$$NOPAT = \text{profit before tax and deduction of interest} \times (1 - \text{income tax rate})$$
- ✓ C (**Capital**) - the value of total resources of assets (long-term - without short-term external resources of assets)
- ✓ WACC (**Weighted Average Cost Of Capital**) - the average cost of resources of assets. They can also be calculated as the weighted average of the cost of debt, which is reduced by the amount of the tax shield and the cost of equity.

Calculation: $EVA = NOPAT - (WACC \cdot C)$. or $EVA = (\text{profitability VK} - WACC) \cdot C$

EVA = net profit before the cost of debt + cost of debt (interest on loans adjusted for the tax shield) + cost of equity (the product of the required return by owners and the amount of equity)

MVA (Market Value Added) – **The value added by the market** is the difference between the market and book value of the company. If the market value of the company is greater than the invested capital, the shares are traded at a premium, otherwise at a discount.

Calculation: $MVA = \text{market value of the company} - \text{total equity}$

or $MVA = \text{market} - \text{book value of equity}$

or $MVA = \text{present value of all future EVA}$.

The impact of performance generation can be quantified by measuring the performance of the main earning activity through the EBIT indicator (Earnings Before Interest and Taxes) - operating result before interest and taxes.

In addition to the EBIT indicator, other indicators from the Earnings-before indicator group are also used:

EBDA (Earnings Before Depreciation and Amortization) profit before depreciation and amortization.

EBDAT (Earnings Before Depreciation, Amortization and Taxes) - profit before depreciation and taxes.

EBDADT (Earnings Before Depreciation, Amortization and Deferred Taxes) profit before depreciation and deferred taxes.

EBTSO (Earnings Before Taxes and Stock Options) - profit before taxes and stock options (if this right is applicable in the following year).

EBIT (Earnings Before Interest and Taxes) - profit before interest and taxes.

EBITR (Earnings Before Interest, Taxes and Research with long-term character) – profit before taking into account interest, taxes and costs of long-term research.

EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) – profit before taking into account interest, taxes and depreciation.

EBITDASO (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation, Amortization and Stock Options) – profit before taking into account interest, taxes, depreciation and stock options.

The calculation of these indicators is not complete, companies do not use all of these indicators, but choose only those for which they have a purpose and which are significant for them (e.g., the EBITR indicator will be calculated by companies that carry out research and development to a significant extent). Companies often define indicators in their annual reports.

Profitability indicators – it is also appropriate to use profitability indicators to assess and plan the profitability (profitability) of a company. Their level and development are reflected in the level and development of liquidity, activity and debt.

ROI (Return On Investments) = *net profit / total assets* → indicates the appreciation of assets that are tied up in the company

ROCE (Return On Capital Employed) = *net profit / equity + long-term liabilities (or total assets – short-term liabilities)* → indicates the appreciation of assets that are tied up in the company

ROA (Return On Assets) = *net profit / assets* → characterizes the appreciation of total assets

ROE (Return On Equity) = *net profit / equity* → appreciation of equity

ROS (Return On Sales) = *net profit / sales*

Return on Investment, also investment productivity, return on invested capital or return on long-term invested capital, usually abbreviated as ROI, is a term that denotes the total profit from an investment. It is one of the basic indicators for measuring investment efficiency.

If the return on equity acquires an unusual value, this may be due to an extraordinary operating result. Profitability indicators compensate for a very good operating result from a certain activity of the company (e.g. economic activity) and a poor operating result from another activity (e.g. financial activity).

In addition to profitability indicators, it is also appropriate **to use differential profit indicators**, which take into account the tied-up assets of the company when measuring profit. The company should achieve a higher profit than the costs of acquiring assets.

9.6 Financial ratios – examples

9.6.1 Solved examples

Example 9.1:

A company reported EBIT of 120,- p. j. and invested capital is 467,- p. j.

- a) Calculate the profitability of investments.
- b) The company aims to achieve a profitability of investments of 30%. Suggest how they could achieve this.

Solution:

The profitability of investments is $120 / 467 * 100 = 25.7\%$

If the company aims to achieve a profitability of investments of 30%, this can be achieved by increasing EBIT or decreasing invested capital:

$$140 / 467 * 100 = 30\%$$

$$120 / 400 * 100 = 30\%$$

Example 9.2:

Bank loans amount to 4,300,- p. j., equity is 5,968,- p. j.

Calculate the ratio of equity to liabilities.

Solution:

The ratio of equity to liabilities is 0.7 to 1

The company's assets are financed from its own resources, which indicates a safe position of the company.

Example 9.3:

Bank loans are in the amount of 40,000,- p. j., equity is 160,000,- p. j., EBITA is 16,000,- p. j.

Calculate the ratio of equity to liabilities and the ROI indicator.

Solution:

The ratio of equity to liabilities is 1 to 4

ROI 10%

Example 9.4:

Bank loans are in the amount of 160,000,- p. j., equity is 40,000,- p. u., EBITA is 4,000,- p. u.

Calculate the ratio of equity to liabilities and the ROI indicator.

Solution:

The ratio of equity to liabilities is 4 to 1

ROI 10%

Example 9.5:

Bank loans are 40,000,- p. u., equity is 160,000,- p. u., EBITA is 19,000,- p. u.

Calculate the ratio of equity to liabilities and the ROI indicator.

Solution:

The ratio of equity to liabilities is 1 to 4

ROI 11.9%

Example 9.6:

Bank loans are 160,000,- p. u., equity is 40,000,- p. u., EBITA is 7,000,- p. u.

Calculate the equity-liabilities ratio and the ROI indicator.

Solution:

Equity-liabilities ratio 4 to 1

ROI 17.5%

Example 9.7:

Bank loans are 40,000,- p. j., equity is 160,000,- p. j., EBITA is 13,000,- p. j.

Calculate the equity-liabilities ratio and the ROI indicator.

Solution:

Equity-liabilities ratio is 1 to 4

ROI 8.1%

Example 9.8:

Bank loans are 160,000,- p. j., equity is 40,000,- p. j., EBITA is 1,000,- p. j.

Solution:

Equity to liabilities ratio is 4 to 1

ROI 2.5%

Example 9.9:

Cost of goods sold is 12,076,- p. u., inventory at the end of the period is 7,167,- p. u.

Calculate inventory turnover.

Solution:

Inventory turnover is 1.7, i.e. inventory sold and restocked 1.7 times during the year.

In general, the higher the indicator, the better (just in time systems).

Example 9.10:

Current assets are 19,356,- p. u.

Inventories are 7,166,- p. u.

Current liabilities are 3,129,- p. u.

Accounts receivable are 5,000,- p. u.

Calculate working capital, total, current and quick liquidity.

Solution:

Working capital $19,356 - 3,129 = 16,227$

Total liquidity $19,356 / 3,129 = 6.2$

Current liquidity $(19,356 - 7,166) / 3,129 = 3.9$

Quick liquidity $(19,356 - 7,166 - 5,000) / 3,129 = 2.3$

Example 9.11:

Sales (including 20% VAT) 22,680 EUR

Balance of receivables at the end of the year 3,947 EUR. (The balance of receivables at the end of the year or the average balance can be used in the indicator.)

Calculate the receivables maturity indicator.

Solution:

Accounts receivable maturity ratio $3,947 * 365 / 22,680 = 63.8$ days

i.e. the average time it takes for clients to pay their receivables (average time it takes for a client to receive a trade credit). This ratio should be interpreted together with the result of the accounts payable maturity ratio.

Example 9.12:

Cost of goods sold is 64,717 euros (cost of goods sold and production consumption, costs should not include depreciation and labour costs). The accounts payable balance is 9,245 euros. (the balance of accounts payable at the end of the year or the average balance can be used).

Calculate the accounts payable maturity ratio.

Solution

Accounts payable maturity ratio $9,245 * 365 / 64,717 = 52.1$ days

i.e. the average time it takes for the company to pay its accounts payable. This indicator should be interpreted together with the result of the receivables collection period indicator.

Test

1. Equity 10 million euros, non-current assets 4 million euros, current liabilities 7 million euros, profit 560,000 euros. Calculate the return on investment (ROI).
 - a) 40%
 - b) 5.6%
 - c) 10%
 - d) 0%
2. Which of the following statements applies to the so-called stable (safe) investment in the company?
 - a) Liabilities are higher than equity.
 - b) Liabilities are lower than equity.
 - c) Liabilities are approximately the same as equity.
 - d) The company has no liabilities.
3. Cost of goods sold is 6,629,431 euros. Inventory on hand is 912,844 euros. Calculate inventory turnover.
 - a) 5.3 times
 - b) 5.9 times
 - c) 6.7 times
 - d) 7.3 times
4. How do we calculate net working capital?
 - a) Total assets minus total liabilities
 - b) Total assets minus current liabilities
 - c) Current assets minus current liabilities
 - d) Total assets minus equity
5. The company's turnover is 16,256,311 euros, accounts receivable are 1,345,621 euros. Calculate the accounts receivable turnover period.
 - a) 28.6 days
 - b) 30.2 days
 - c) 37.9 days
 - d) 43.4 days
6. The cost of goods sold is 3,671,222 euros, the balance of accounts payable is 863,116 euros. Calculate the accounts payable turnover period.
 - a) 39 days
 - b) 61.3 days
 - c) 85.8 days
 - d) 96.4 days

Solution 1b) $(560,000 / 10,000,000 * 100)$; 2c); 3d) $(6,629,431 / 912,844)$; 4c); 5b) $(1,345,621 / 16,256,311 * 365)$; 6c) $(863,116 / 3,671,222 * 365)$

9.6.2 Solved examples

Example 9.13:

A company is engaged in the purchase and sale of office supplies. In the accounting records, at the end of the accounting period, it records selected types of assets: Cash register and shelves for goods in the amount of €2,000, goods in the value of €3,500. It records money in bank accounts in the amount of €8,000 and in the cash register in the amount of €1,200. It has to pay suppliers €3,400 and records receivables from customers in the amount of €300. The company's registered capital is €6,000, the statutory reserve fund is €600 and the result of previous periods is a profit in the amount of €2,800. The company was provided with a bank loan with a maturity of 36 months in the amount of €2,200. Calculate the value of total, current and ready liquidity is (round to 2 decimal places mathematically):

Example 9.14:

A company is engaged in the purchase and sale of office supplies. In its accounting, it records selected types of assets at the end of the accounting period: Cash register and shelves for goods in the amount of €2,000, goods in the value of €3,500. It records money in bank accounts in the amount of €8,000 and in the cash register in the amount of €1,200. It has to pay suppliers €3,400 and records receivables from customers in the amount of €300. The company's registered capital is €6,000, the legal reserve fund is €600 and the result of previous periods is a profit in the amount of €2,800. The company was granted a bank loan with a maturity of 36 months in the amount of €2,200. Calculate the share of liabilities in the total sources of coverage (round to 2 decimal places mathematically):

Test

1. The company has non-current assets of €18,000, current assets of €24,500, the company's equity is €20,000, short-term liabilities of €17,000, long-term liabilities of €2,500, profit of €3,000. Calculate the return on investment (ROI).
 - a) 15%
 - b) 16.67%
 - c) 6.67%
2. Which of the following statements applies to the so-called stable (safe) investment in the company.
 - a) liabilities are higher than equity
 - b) equity is higher than liabilities
 - c) assets are equal to liabilities
3. Net working capital is calculated as
 - a) total assets minus current liabilities
 - b) current assets minus current liabilities
 - c) total assets minus equity
4. Current liquidity is determined as follows
 - a) current assets / current liabilities
 - b) (current assets - inventories - receivables) / current liabilities
 - c) (current assets - inventories) / current liabilities
5. Mark the correct statement

- a) the higher the receivables maturity ratio, the better for the accounting entity
 - b) the higher the market price of a share to earnings per share ratio, the cheaper the shares are
 - c) the higher the inventory turnover, the better
6. Which of the following statements applies to the so-called stable (safe) investment in a company.
- a) equity is greater than liabilities
 - b) liabilities are greater than equity
 - c) assets are equal to liabilities
 - d) assets are greater than resources
7. Net working capital is calculated as
- a) current assets minus current liabilities
 - b) total assets minus current liabilities
 - c) total assets minus equity
 - d) equity minus liabilities
8. Current liquidity is determined as follows
- a) $(\text{current assets} - \text{inventories}) / \text{current liabilities}$
 - b) $\text{current assets} / \text{current liabilities}$
 - c) $(\text{current assets} - \text{inventories} - \text{receivables}) / \text{current liabilities}$
 - d) $\text{current receivables} / \text{current liabilities}$
9. Mark the correct statement.
- a) The higher the inventory turnover, the better for the accounting entity.
 - b) The higher the receivables maturity ratio, the better for the accounting entity.
 - c) The higher the market price-earnings ratio per share, the cheaper the shares are.
 - d) The higher the inventory turnover period, the better.

Solution:

1 (a), 2 (b), 3 (b), 4 (c), 5 (c), 6 (a), 7 (a), 8 (a), 9 (a)

References:

- ALEXÝ, J.: *Finančná a ekonomická analýza*. Bratislava : Iris, 2005.
- BERNSTEIN, L. A. – WILD, J. J.: *Analysis of Financial Statement*. Irwin McGraw-Hill, 1999.
- BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: *Teorie a praxe firemních financí*. Praha : Computer Press, 2000.
- DLUHOŠOVÁ, D.: *Finanční řízení a rozhodování podniku. Analýza, investování, oceňování, riziko, flexibilita*. Praha : EKOPRESS, 2006.
- GURČÍK, Ľ.: *Podnikateľská analýza a kontroling*. Nitra : SPU, 2004.
- HARNA Ľ. - REZKOVÁ J. - BŘEZINOVÁ H.: *Finanční analýza*. Praha: Bilance, 2007.
- JANOK, M.: *Ukazovatele finančnej analýzy podniku*. Bratislava : Mika-Conzult, 2000.
- JANOK, M.: *Základy finančnej analýzy firmy*. Bratislava : Mika-Conzult, 1997.
- KOSTKOVÁ, A. a kol.: *Ekonomická analýza podniku*. Bratislava : Ekonóm, 2007.
- KRÁĽOVIČ, J. – VLACHYNSKÝ, K.: *Finančný manažment*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- KUBÍČKOVÁ, D. – KOTĚŠOVCOVÁ, J.: *Finanční analýza*. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2006.
- LANDA, M.: *Finanční plánování a likvidita*. Praha : Computer Press, 2007.
- LANDA, M.: *Jak číst finanční výkazy*. Brno : Computer Press, 2008.
- MRKVIČKA, J. – KOLÁŘ, P.: *Finanční analýza. 2 přepracované vydání*. Praha : ASPI, 2006.
- PETŘÍK, T.: *Ekonomické a finanční řízení firmy*. Praha : Grada, 2005.
- PORTER. G. A. – NORTON, C. L.: *Financial Accounting – the impact on decision makers*. Harcourt College Publishers, 2002.
- REVSINE, L. – COLLINS, D. W. – JOHNSON, W. B.: *Financial Accounting & Analysis*. New Jersey : Prentice Hall, 2002.
- RŮČKOVÁ, P.: *Finanční analýza. Metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha : Grada Publishing, 2007.
- SEDLÁČEK, J. - HAMPLOVÁ, E. - ÚRADNÍČEK, V.: *Finanční analýza*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1998.
- SEDLÁČEK, J.: *Finanční analýza podniku*. Brno : Computer Press, 2007.
- STRÁŽOVSKÁ, H. - STRÁŽOVSKÁ, Ľ.: *Ekonomické analýzy*. Bratislava : Merkury, 2006.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- ŠULÁK, M. - VACÍK, E.: *Měření výkonnosti firem*. Praha : EUPRESS, 2005.
- VLACHYNSKÝ, K.: *Podnikové financie*. Bratislava : IURA EDITION, 2006.

- WHITTINGTON, O. R. – DELANEY, P. R.: *Financial Accounting and Reporting*. JOHN WILEY & SONS, INC., 2007.
- ZALAI, K.: *Finančno - ekonomická analýza podniku*. Bratislava : Sprint, 2008.

9. ФІНАНСОВІ КОЕФІЦІЄНТИ

Фінансові показники використовуються у фінансовому аналізі діяльності підприємств, який ґрунтується на аналізі даних фінансової звітності. Оскільки фінансова звітність є річним підсумком фінансового обліку, вона стає джерелом інформації для фінансового аналізу на регулярній основі. Складання фінансової звітності має періодичний характер і, як правило, дає змогу здійснювати порівняння облікових періодів однакової тривалості. Фінансова звітність складається щонайменше один раз на рік (у виняткових випадках — за період, коротший або довший за один рік).

Кожна фінансова звітність є узагальненням значного обсягу даних. Послідовність забезпечує порівнянність цих даних між різними суб'єктами господарювання або між обліковими періодами одного й того самого суб'єкта господарювання. Дані кількох суб'єктів господарювання є порівнянними, оскільки кожен суб'єкт господарювання зобов'язаний вести бухгалтерський облік, обсяг, спосіб ведення та доказовість якого визначені Законом про бухгалтерський облік. Дані фінансової звітності повинні правдиво та достовірно відображати активи, зобов'язання, результати діяльності та фінансовий стан суб'єкта господарювання, що забезпечується дотриманням вимог Закону про бухгалтерський облік.

Послідовний спосіб подання інформації сприяє підвищенню корисності фінансової звітності. Порівнянність даних різних облікових періодів конкретного суб'єкта господарювання також забезпечується вимогою незмінності методів оцінки, методів амортизації, облікових процедур, структури статей фінансової звітності, визначення змісту цих статей тощо. У разі виникнення суттєвих підстав для змін такі зміни підлягають оприлюдненню. Послідовність у застосуванні методів протягом певного періоду при складанні фінансової звітності підвищує її інформаційну цінність.

Дані фінансової звітності також дають змогу здійснювати міжперіодну оцінку розвитку ситуації на підприємстві. Фінансова звітність забезпечує можливість аналізу даних щонайменше за два облікові періоди, а вимога Закону про бухгалтерський облік щодо архівування фінансової звітності створює передумови для аналізу за триваліший часовий горизонт.

Важливе значення має також взаємна залежність і контроль окремих форм фінансової звітності, що проявляється, зокрема, у подвійній презентації фінансового результату: безпосередньо у звіті про фінансові результати та опосередковано у балансі. Необхідно також наголосити, що розгляд показників фінансового аналізу без послідовного врахування взаємозв'язків змін значень окремих статей є спрощеним і неповним.

Фінансова звітність суб'єкта господарювання, для якого це передбачено Законом про бухгалтерський облік, є публічно доступною, оскільки підприємства зобов'язані оприлюднювати дані фінансової звітності у збірнику документів Комерційного реєстру. Доповнюючи дані фінансової звітності додатковою інформацією формального та неформального характеру, можна сформулювати цілісну основу для фінансового аналізу стану потенційного ділового партнера. Таким чином, фінансова звітність надає корисну інформацію різним групам користувачів за мінімально можливих витрат.

У фінансовому аналізі для внутрішніх потреб підприємства вагомим є також потенціал цілеспрямованого впливу на всі господарські процеси протягом облікового періоду з метою досягнення наперед визначених фінансових показників.

Основні фінансові показники, що використовуються в аналізі фінансової звітності, можна поділити на такі групи:

- показники використання запасів;
- показники періоду погашення дебіторської заборгованості та періоду погашення зобов'язань;
- показники ліквідності;
- показники заборгованості;
- показники результативності та рентабельності.

9.1 Показники використання запасів

До цієї групи належать показники ділової активності, які дають змогу виразити, кількісно оцінити та, відповідно, проаналізувати ефективність використання запасів суб'єктом господарювання. Недостатній рівень запасів, так само як і їх надмірний обсяг, має негативні наслідки. Надлишкові запаси пов'язані з додатковими витратами на зберігання та обслуговування, а у випадку, коли значна їх частина фінансується за рахунок позикових коштів, виникає необхідність сплати процентів незалежно від того, чи були ці запаси використані. Водночас недостатній рівень запасів може призводити, зокрема, до зниження обсягів виробництва та втрати обсягу продажів, які суб'єкт господарювання міг би отримати. Для оцінювання ділової активності запасів використовуються такі показники:

- коефіцієнт оборотності запасів відображає час, необхідний для проходження запасів через усі стадії виробничого циклу:

$$\text{коефіцієнт оборотності запасів} = \frac{\text{оборот, продажі}}{\text{загальний рівень запасів}}$$

- коефіцієнт використання запасів відображає величину запасів, необхідну для формування 1 євро обороту:

$$\text{коефіцієнт використання запасів} = \frac{\text{загальний рівень запасів}}{\text{оборот, продажі}}$$

- період обороту запасів визначає кількість днів, необхідних для здійснення одного обороту запасів:

$$\text{період обороту запасів} = \frac{\text{загальний рівень запасів}}{\text{продажі} / 360}$$

9.2 Показники періоду погашення дебіторської заборгованості та періоду погашення зобов'язань

Інші показники за своєю суттю тісно пов'язані з рівнем запасів і використовуються при формуванні політики суб'єкта господарювання у сфері надання торговельного кредиту покупцям. Суб'єкт господарювання встановлює умови, за яких надається торговельний кредит. Основним показником, що інформує про рівень залучення коштів у дебіторську заборгованість, є період погашення дебіторської заборгованості:

$$\text{період погашення дебіторської заборгованості} = \frac{\text{дебіторська заборгованість}}{\text{доходи} / 360}$$

Цей показник також можна інтерпретувати таким чином, що його результат — кількість днів — відображає період, протягом якого суб'єкт господарювання може надавати кредит своїм покупцям без обмеження власного управління. Знижка за дострокову оплату використовується з метою скорочення середнього періоду інкасації дебіторської заборгованості — суб'єкт господарювання зменшує обсяг дебіторської заборгованості, вивільняє фінансові ресурси, які згодом може розмістити в інших напрямках та отримати додатковий прибуток.

9.3 Показники ліквідності

Вони використовуються для оцінювання здатності погашати короткострокові зобов'язання. Для цих показників встановлено рекомендовані значення. Водночас аналіз динаміки таких показників упродовж тривалішого періоду є більш інформативним. На підставі зниження значення показника з часом можна зробити висновок про погіршення ліквідності, що зумовлює необхідність з'ясування причин виникнення такої ситуації та можливостей її усунення (коригування).

Грошові кошти є найбільш ліквідною складовою оборотних активів. Надмірний обсяг грошових коштів означає втрату доходу, який суб'єкт господарювання міг би отримати в разі їх інвестування. Такі кошти не приносять прибутку, однак забезпечують ліквідність. У процесі управління грошовими коштами суб'єкт господарювання враховує:

- ліквідність;
- дохідність, тобто відсотковий дохід від альтернативних напрямів використання грошових коштів порівняно з їх розміщенням на рахунку;
- часові витрати, пов'язані з перетворенням активів у грошові кошти;
- витрати, пов'язані з конверсією активів у грошову форму.

Достовірне уявлення про фінансовий стан суб'єкта господарювання можна отримати шляхом аналізу його здатності виконувати свої зобов'язання. Ліквідність характеризує негайну спроможність здійснювати платежі. Платоспроможність визначається обсягом наявних грошових коштів, якими суб'єкт господарювання володіє для своєчасного погашення належних до сплати зобов'язань. Ліквідність є ширшим

поняттям і відображає здатність суб'єкта господарювання перетворювати окремі складові активів у грошові кошти як найбільш ліквідну форму активів.

Надмірно висока (економічно недоцільна) ліквідність обмежує можливості інвестування коштів у довгострокові активи та інвестиції, що створює загрозу для розвитку суб'єкта господарювання та його майбутньої ефективності. Низька ліквідність (надмірна концентрація коштів у малоліквідних активах) унеможлиблює своєчасне погашення зобов'язань і погіршує ділову репутацію суб'єкта господарювання.

Показники ліквідності застосовуються для оцінювання здатності погашати короткострокові зобов'язання. Для них встановлено рекомендовані нормативні значення, проте аналіз цих показників у динаміці за триваліший період має вищу інформаційну цінність.

Показники ліквідності поділяють на такі групи:

Швидка ліквідність (1-й рівень) = грошові кошти / короткострокові зобов'язання (зобов'язання суб'єкта господарювання зі строком погашення до 1 року)

Поточна ліквідність (2-й рівень) = грошові кошти + короткострокова дебіторська заборгованість / короткострокові зобов'язання

Загальна ліквідність (3-й рівень) = грошові кошти + короткострокова дебіторська заборгованість + запаси / короткострокові зобов'язання

Здатність погашати зобов'язання залежить від структури активів та належного й регулярного надходження грошових коштів. Окремі види активів характеризуються різним рівнем ліквідності.

До показників ліквідності належить стаття короткострокових фінансових активів. Це активи, які можуть бути перетворені в грошові кошти упродовж короткого періоду часу. Оскільки вартість таких активів часто змінюється на ринку, необхідно враховувати всі можливі зниження ринкових цін шляхом формування коригувальних статей.

Вагомою складовою показників ліквідності зазвичай є дебіторська заборгованість. Як вхідне значення для розрахунку показників ліквідності доцільно використовувати лише короткострокову дебіторську заборгованість або, з метою підвищення достовірності показників, враховувати тільки ту її частину, щодо якої відсутній високий ризик непогашення. Зазвичай (у разі значного обсягу дебіторської заборгованості) не здійснюється оцінка кожної окремої заборгованості, а визначається певний відсоток безнадійної дебіторської заборгованості. Такий відсоток встановлюється на підставі аналізу попереднього розвитку ситуації.

До знаменника показників ліквідності включаються короткострокові зобов'язання. Доцільним є використання даних балансу, оскільки в ньому короткострокові та довгострокові зобов'язання відображаються окремо. Водночас довгострокові зобов'язання, навіть якщо їх частина підлягає погашенню щороку (наприклад, 1/10 зобов'язань погашається щорічно) і, відповідно, з часом набуває ознак короткострокових, також повинні враховуватися.

Показники фінансування оцінюють взаємозв'язок між активами та джерелами їх формування. Для аналізу структури та співвідношення між активами і джерелами активів застосовуються так звані «**золоті правила фінансування**»:

- золоте правило балансу;
- золоте правило фінансування;

- золоте правило вирівнювання ризиків;
- золоте правило паритету;
- золоте правило пропорцій;
- правило співвідношення два до одного;
- правило співвідношення один до одного.

Золоте правило балансу передбачає, що довгострокові активи (необоротні активи та довгострокові оборотні активи) повинні фінансуватися за рахунок джерел, які суб'єкт господарювання має у своєму розпорядженні на постійній або довгостроковій основі (власний капітал та довгострокові залучені ресурси). Оптимальною вважається ситуація, коли обсяг довгострокових джерел фінансування перевищує вартість довгострокових активів.

У разі, якщо довгострокових ресурсів суб'єкта господарювання недостатньо для покриття довгострокових активів, суб'єкт господарювання вважається недостатньо капіталізованим.

$$\text{довгострокові активи} < \text{власний капітал} + \text{довгострокові залучені ресурси}$$

Якщо виникає протилежна ситуація, коли вартість довгострокових активів перевищує суму власного капіталу та довгострокових залучених ресурсів, суб'єкт господарювання вважається надмірно капіталізованим.

Золоте правило фінансування вимагає, щоб джерела формування активів були доступні протягом достатньо тривалого періоду. Джерела фінансування повинні використовуватися протягом строку, який відповідає періоду корисного використання активів, придбаних за їх рахунок. Фінансування довгострокових активів за рахунок короткострокових джерел не рекомендується.

Різниця:

$$\text{оборотні активи} - \text{короткострокові залучені ресурси} > 0$$

Це називається чистим оборотним капіталом. Його наявність є гарантією повернення короткострокових залучених ресурсів. У протилежному випадку йдеться про незабезпечену заборгованість. Якщо суб'єкт господарювання є недостатньо капіталізованим, співвідношення має такий вигляд:

$$\text{оборотні активи} < \text{короткострокові залучені ресурси}$$

або

$$\text{оборотні активи} - \text{короткострокові залучені ресурси} < 0.$$

Таке співвідношення свідчить про те, що суб'єкт господарювання використав короткострокові залучені ресурси для фінансування необоротних активів. Якщо суб'єкт господарювання спрямовує частину короткострокових ресурсів на покриття довгострокових активів, це створює загрозу для його ліквідності. Така ситуація є вкрай небезпечною для стабільності діяльності суб'єкта господарювання, оскільки зобов'язання щодо повернення залучених ресурсів виникають раніше, ніж відбувається відтворення необоротних активів. У цьому випадку порушується золоте правило фінансування, яке вимагає узгодженості між періодом використання фінансових ресурсів (строком, протягом якого вони перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання) та строком корисного використання активів, придбаних за їх рахунок.

Золоте правило вирівнювання ризиків передбачає, що власні ресурси суб'єкта господарювання повинні перевищувати обсяг залучених ресурсів. Співвідношення власних і залучених ресурсів сприяє фінансовій стабільності суб'єкта господарювання. Висока частка власних ресурсів забезпечує стабільність і незалежність, однак власні ресурси, як правило, є дорожчими порівняно із залученими. Витрати на власний капітал перевищують витрати на залучені ресурси, тоді як використання залучених ресурсів підвищує рівень ризику, а сплата процентів зменшує обсяг прибутку, який може бути розподілений між власниками.

Золоте правило паритету означає, що вартість необоротних активів не повинна перевищувати обсяг власних ресурсів суб'єкта господарювання.

Золоте правило пропорцій передбачає, що у короткостроковій та середньостроковій перспективі зростання обсягу активів не повинно перевищувати темпи зростання доходів.

Балансова рівновага, яка має дотримуватися у балансі, передбачає, що навіть короткострокові активи (оборотні активи) повинні покриватися короткостроковими зовнішніми джерелами фінансування:

короткострокові активи = короткострокові зовнішні джерела.

Частина довгострокових джерел також може використовуватися для покриття оборотних активів (зокрема для фінансування постійної потреби у запасах). Співвідношення між короткостроковими активами та обсягом короткострокових залучених джерел відображає гарантію повернення (матеріальне забезпечення) короткострокових залучених ресурсів.

Погляди щодо розміру сприятливого співвідношення є різними:

- правило «один до одного» передбачає, що короткострокові фінансові активи та короткострокова дебіторська заборгованість не повинні бути меншими за короткострокові залучені джерела;
- правило «два до одного» встановлює, що оборотні активи мають бути щонайменше вдвічі більшими за короткострокові залучені джерела.

Зазначені співвідношення змінюються залежно від галузевої належності суб'єкта господарювання. Наприклад, високі значення показника покриття довгострокових активів можуть бути оманливими у випадку підприємств з незначним обсягом необоротних активів (торговельні підприємства тощо). У таких ситуаціях інформативність цього показника є низькою або ж його кількісне визначення взагалі не є доцільним.

Підходи до **формування оптимальної фінансової структури** суб'єкта господарювання, тобто до збільшення частки залученого капіталу в загальному обсязі капіталу, також відомі як фінансовий леверидж або використання фінансового важеля. З одного боку, вони сприяють зниженню середніх витрат суб'єкта господарювання на залучення та використання капіталу, а з іншого — підвищують ризик неплатоспроможності, що може призвести до ліквідації суб'єкта господарювання, так званого леверидж-ризик. Фінансовий леверидж відображає, у скільки разів загальний капітал перевищує власний капітал. Загалом верхня межа цього показника встановлюється на рівні 3. Подальше зростання рівня заборгованості означало б підвищення ризику повернення інвестованих коштів і ускладнило б доступ до залучених ресурсів.

Водночас використання виключно власного капіталу, який є дорогим джерелом фінансування, призводить до зниження ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Зазначені правила спрямовані на регулювання співвідношення між власними та залученими ресурсами. У деяких джерелах як базове наводиться співвідношення 1:1, тобто обсяг залучених ресурсів не повинен перевищувати обсяг власних ресурсів. Для більш ризикових сфер господарської діяльності вважається доцільним дотримання співвідношення 2:1, за якого залучені ресурси не повинні перевищувати половини власних ресурсів.

Разом із тим наведені правила мають узагальнений характер і не враховують усіх факторів впливу на діяльність суб'єкта господарювання. Порівняння середніх показників частки залучених ресурсів у різних розвинених країнах свідчить про суттєві відмінності, що відображають різні підходи до фінансової політики підприємств.

Оптимальні співвідношення основних складових ресурсів можуть бути визначені емпіричним шляхом, хоча досягнення абсолютно оптимального стану на практиці є малоімовірним. Такі значення слугують радше орієнтиром, до якого реальні суб'єкти господарювання наближаються, або ж на основі відхилень від якого виявляються причини та проблемні зони. Водночас адекватність ресурсного забезпечення залежить від цілого комплексу чинників, зокрема сфери діяльності суб'єкта господарювання (виробництво, торгівля, послуги, консалтинг), інвестиційної місткості галузі, у якій він функціонує, тощо.

9.4 Показники заборгованості

Показники можуть використовуватися для моніторингу структури фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Таких показників може бути декілька:

- коефіцієнт самофінансування = власний капітал / сукупний капітал;
- коефіцієнт заборгованості = зобов'язання / сукупний капітал;
- фінансовий леверидж = сукупний капітал / власний капітал;
- покриття відсотків = (прибуток до оподаткування + відсотки) / відсотки (характеризує здатність сплачувати вартість боргу);
- платоспроможність = зобов'язання / дебіторська заборгованість;
- покриття довгострокових активів = довгострокові джерела / необоротні активи (свідчить про дотримання золотого правила балансу);
- період погашення заборгованості = (зобов'язання – ліквідні активи) / грошові потоки (менше ніж 3 роки).

Зазначені показники відображають, яка частина активів суб'єкта господарювання фінансується за рахунок власного капіталу, а яка — за рахунок залучених коштів.

Показники виражаються у вигляді співвідношення (наприклад, 1:1) або у відсотках.

Якщо активи суб'єкта господарювання фінансуються переважно за рахунок власних ресурсів, це свідчить про його фінансово стійке та безпечне становище.

9.5 Показники ділової результативності

Остання група показників пов'язана з результативністю діяльності суб'єкта господарювання та вимірюванням його ефективності. Для аналізу та порівняння насамперед використовуються показники EVA (Economic Value Added — економічна додана вартість) та MVA (Market Value Added — ринкова додана вартість), які відображають сучасну концепцію оцінювання успішності діяльності підприємств і орієнтуються на інтереси власників та максимізацію зростання вартості інвестованого капіталу.

Показник EVA вимірює економічний ефект після покриття витрат на залучений і власний капітал. Він відображає різницю між чистим прибутком та витратами на капітал суб'єкта господарювання, тобто додану вартість, створену підприємством.

EVA оцінює вплив тих самих факторів, що й рентабельність власних активів. Диференційований економічний прибуток EVA може також бути розрахований шляхом відповідних коригувань звіту про прибутки та збитки. Показник EVA ґрунтується на концепції економічного прибутку, тобто прибутку, сформованого як різниця між доходами від використання активів і витратами на їх залучення.

Позитивна оцінка результативності діяльності суб'єкта господарювання можлива лише за умови, що $EVA > 0$. Це означає, що дохідність інвестицій в активи перевищує їхню вартість. Якщо $EVA = 0$, дохідність інвестицій в активи лише покриває витрати, пов'язані з їх придбанням. У разі від'ємного значення EVA за наявності позитивного прибутку після оподаткування суб'єкт господарювання не відповідає вимогам власників щодо очікуваної норми зростання вартості інвестованих ресурсів. З позиції власників капіталу така діяльність вважається економічно збитковою, оскільки отриманого прибутку, відображеного у звіті про фінансові результати, недостатньо для покриття необхідних витрат власників інвестованих ресурсів, у тому числі витрат на власний капітал.

Базова форма показника ґрунтується на таких змінних:

- **NOPAT (Net Operating Profit After Tax)** — величина чистого операційного прибутку після оподаткування, збільшена на суму відсотків.

$NOPAT = \text{прибуток до оподаткування та вирахування відсотків} \times (1 - \text{ставка податку на прибуток})$.

- **C (Capital)** — величина сукупних ресурсів активів (довгострокові ресурси без урахування короткострокових залучених джерел фінансування).

- **WACC (Weighted Average Cost of Capital)** — середньозважена вартість капіталу. Вона може бути визначена як зважене середнє вартості позикового капіталу, скоригованої на податковий щит, та вартості власного капіталу.

Розрахунок:

$$EVA = NOPAT - (WACC \times C)$$

Або

$$EVA = (\text{рентабельність власного капіталу} - WACC) \times C.$$

EVA = чистий прибуток до врахування вартості боргу + вартість боргу (відсотки за позиками, скориговані на податковий щит) + вартість власного капіталу (добуток вимоги власників щодо норми прибутковості та величини власного капіталу).

MVA (Market Value Added) — ринкова додана вартість, що визначається як різниця між ринковою та балансовою вартістю суб'єкта господарювання. Якщо ринкова вартість суб'єкта господарювання перевищує інвестований капітал, акції обертаються з премією, у протилежному випадку — з дисконтом.

Розрахунок:

MVA = ринкова вартість суб'єкта господарювання – сукупний капітал
або

MVA = ринкова вартість – балансова вартість власного капіталу
або

MVA = теперішня вартість усіх майбутніх значень EVA.

Вплив формування результативності діяльності може бути кількісно оцінений шляхом вимірювання результативності основної діяльності за допомогою показника EBIT (Earnings Before Interest and Taxes) — операційний результат до вирахування відсотків і податків.

Окрім показника EBIT, використовуються також інші показники групи «прибуток до...»:

EBDA (Earnings Before Depreciation and Amortization) — прибуток до нарахування амортизації

EBDAT (Earnings Before Depreciation, Amortization and Taxes) — прибуток до нарахування амортизації та оподаткування;

EBDADT (Earnings Before Depreciation, Amortization and Deferred Taxes) — прибуток до нарахування амортизації та відстрочених податків;

EBTSO (Earnings Before Taxes and Stock Options) — прибуток до оподаткування та обліку опціонів на акції (за наявності такого права в наступному періоді);

EBIT (Earnings Before Interest and Taxes) — прибуток до сплати відсотків і податків;

EBITR (Earnings Before Interest, Taxes and Research with long-term character) — прибуток до врахування відсотків, податків та витрат на довгострокові наукові дослідження;

EBITDA (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization) — прибуток до врахування відсотків, податків та амортизації;

EBITDASO (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation, Amortization and Stock Options) — прибуток до врахування відсотків, податків, амортизації та опціонів на акції.

Перелік зазначених показників не є вичерпним: суб'єкти господарювання, як правило, не використовують усі наведені показники, а обирають лише ті, які відповідають їхнім цілям і мають для них істотне значення (наприклад, показник EBITR застосовується підприємствами, що здійснюють науково-дослідну діяльність у значних обсягах). Часто показники результативності визначаються безпосередньо у річних звітах підприємств.

Показники рентабельності — для оцінювання та планування прибутковості діяльності суб'єкта господарювання доцільно використовувати показники рентабельності. Їх рівень і динаміка відображаються у рівні та розвитку ліквідності, ділової активності й заборгованості.

ROI (Return on Investments — рентабельність інвестицій) = чистий прибуток / сукупні активи → відображає зростання вартості активів, залучених у діяльність суб'єкта господарювання.

ROCE (Return on Capital Employed — рентабельність залученого капіталу) = чистий прибуток / (власний капітал + довгострокові зобов'язання) (або сукупні активи – короткострокові зобов'язання) → характеризує ефективність використання капіталу, залученого у діяльність суб'єкта господарювання.

ROA (Return on Assets — рентабельність активів) = чистий прибуток / активи → характеризує рентабельність сукупних активів.

ROE (Return on Equity — рентабельність власного капіталу) = чистий прибуток / власний капітал → відображає рентабельність власного капіталу.

ROS (Return on Sales — рентабельність продажів) = чистий прибуток / обсяг продажів.

Показник Return on Investment (рентабельність інвестицій), або також продуктивність інвестицій, дохідність інвестованого капіталу чи дохідність довгостроково інвестованого капіталу, зазвичай скорочено позначається як ROI і характеризує загальний прибуток, отриманий від інвестицій. Він належить до базових показників оцінювання ефективності інвестиційної діяльності.

Якщо рентабельність власного капіталу набуває нетипового значення, це може бути зумовлено надзвичайним результатом операційної діяльності. Показники рентабельності здатні компенсувати дуже високий результат від одного виду діяльності суб'єкта господарювання (наприклад, операційної діяльності) та низький результат від іншого виду діяльності (наприклад, фінансової діяльності).

Окрім показників рентабельності, доцільно застосовувати також показники диференційованого прибутку, які при вимірюванні результативності враховують обсяг активів, залучених у діяльність суб'єкта господарювання. Суб'єкт господарювання повинен досягати такого рівня прибутку, який перевищує витрати, пов'язані з придбанням і використанням активів.

9.6. Оцінка фінансового стану підприємства: український досвід

Відповідно до Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій визначено, що **фінансове положення (стан)** є комплексним поняттям і відображає рейтинг підприємства на фінансовому ринку, його кредито- і податкоспроможність і характеризується системою показників, які визначають на конкретну дату.

Натомість дещо інше визначення фінансового стану відображено у Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Так, **фінансовий стан підприємства** – це комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання

фінансових ресурсів. При цьому, розрізняють задовільний і незадовільний фінансові стани підприємств.

Задовільний фінансовий стан – це стійка платоспроможність, достатня забезпеченість власними оборотними засобами та ефективне їх використання з господарською доцільністю, чітка організація розрахунків, наявність стійкої фінансової бази.

Незадовільний фінансовий стан характеризується неефективним розміщенням засобів, їх іммобілізацією, незадовільною платіжною готовністю, простроченою заборгованістю перед бюджетом, постачальником і банком, недостатньо стійкою потенційною фінансовою базою в зв'язку з несприятливими тенденціями в виробництві, неправильно вибраною стратегією розвитку, некомпетентністю керівництва тощо.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідні ще і тому, що прибутковість будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності.

Основною метою фінансового аналізу є отримання певної кількості ключових параметрів, які дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами та кредиторами. При цьому в оцінюванні поточного фінансового стану підприємства особливу роль відіграє його прогноз на найближчу та більш віддалену перспективу, тобто очікувані параметри фінансового стану.

Поділ бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський зумовлює відповідний поділ аналізу господарської діяльності на зовнішній та внутрішній.

Завдання **зовнішнього фінансового аналізу** визначаються інтересами користувачів аналітичним матеріалом. До основних завдань належать: оцінка фінансових результатів; оцінка фінансового стану; оцінка ділової активності; фінансове прогнозування. Зовнішній аналіз проводиться на підставі фінансової і статистичної звітності органами господарського управління, банками, фінансовими органами, акціонерами, інвесторами.

Внутрішній фінансовий аналіз досліджує причини даного фінансового стану, ефективність використання основних і оборотних коштів, взаємозв'язок показників обсягів, вартості та прибутку. Як джерела інформації для цих цілей додатково використовують дані фінансового обліку (нормативну і планову інформацію). Внутрішній аналіз проводиться безпосередньо на підприємстві для потреб оперативного, короткострокового і довгострокового управління виробничою, комерційною і фінансовою діяльністю.

Розглянемо основні етапи фінансового аналізу підприємства (рис. 9.1).

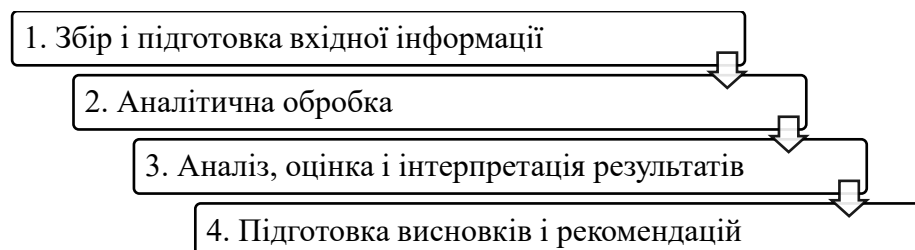

Рисунок 9.1 – Основні етапи фінансового аналізу підприємства

На першому етапі проводиться збір внутрішньої і зовнішньої інформації, оцінка її достовірності. На цій стадії з'ясовують особливості облікової політики підприємства, відбирають необхідні форми бухгалтерської звітності та проводять їх звірку, збирають статистичну інформацію.

На другому етапі здійснюють переведення типових форм бухгалтерської звітності в аналітичні форми, які дозволять проаналізувати структуру звітів і динаміку змін, проводять розрахунок і групування показників за основними напрямками аналізу.

На третьому етапі проводиться аналіз структури і динаміки змін основних показників фінансових звітів, виявляють взаємозв'язки між основними показниками, здійснюють інтерпретацію отриманих результатів.

На четвертому етапі готують висновок щодо фінансового стану підприємства, виявляють «слабкі» місця і резерви підвищення ефективності діяльності, розробляють рекомендації щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

9.6.1. Прийоми, методи та інформаційна база проведення фінансового аналізу на Україні

Традиційна практика аналізу фінансового стану компанії опрацювала певні прийоми його здійснення (табл. 9.1).

Таблиця 9.1 – Характеристика прийомів аналізу фінансового стану підприємства

№ з/п	Прийоми аналізу фінансового стану	Особливості
1	Горизонтальний (часовий) аналіз	Порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом. За допомогою такого аналізу визначаються абсолютні та відносні зміни величин різних статей балансу за аналізований період
2	Вертикальний (структурний) аналіз	Визначення структури підсумкових фінансових показників з виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому. Він призначений для обчислення питомої ваги окремих статей у підсумку балансу, тобто вивчається структура активів і пасивів балансу
3	Трендовий аналіз	Порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів і визначенням тренду. Він застосовується для виявлення тенденцій, що домінують у динаміці основних показників
4	Коефіцієнтний аналіз	Передбачає вивчення рівнів і динаміки відносних показників фінансового стану підприємства. Їх значення порівнюються з базисними величинами, вивчається їх динаміка
5	Порівняльний аналіз	Внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства, а також міжгосподарський аналіз показників підприємства порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими показниками
6	Факторний аналіз	Визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у

		часі) або стохастичних (які не мають визначеного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути прямий (власне аналіз) - якщо результативний показник розділяють на окремі складові, і зворотний (синтез) - якщо його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник

Для досягнення основної мети аналізу фінансового стану підприємства – об'єктивної його оцінки і виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування і використання фінансових ресурсів – можуть застосовуватися різні методи аналізу.

Методи фінансового аналізу – це комплекс науково-методичних інструментів і принципів дослідження фінансового стану підприємств. В економічній теорії і практиці існують різні класифікації методів економічного аналізу взагалі і фінансового аналізу зокрема.

Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є дані:

- балансу (форма № 1);
- звіту про фінансові результати (форма № 2);
- звіту про рух грошових коштів (форма № 3);
- звіту про власний капітал (форма № 4);
- дані статистичної звітності та оперативні дані.

Отже, аналіз та оцінка фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки фінансових планів та прогнозів, у тому числі фінансового оздоровлення підприємств.

9.6.2. Показники фінансового стану підприємства

Стійкий фінансовий стан підприємства формується у процесі всієї виробничо-господарської діяльності. Тому оцінку фінансового стану можна об'єктивно здійснити за допомогою системи показників оцінки фінансового стану підприємства, що детально і всебічно характеризують його господарське положення. Існує декілька класифікацій показників фінансової діяльності фірми. Більшість економістів виділяє такі групи відносних показників, які згруповані на рис. 9.2.

Рисунок 9.2 – Класифікація основних показників оцінки фінансового стану підприємства

Показники оцінки фінансового стану підприємства повинні бути такими, щоб усі ті, хто пов'язаний з підприємством економічними відносинами, могли одержати відповідь на питання, наскільки надійне підприємство як партнер у фінансовому відношенні, а отже, прийняти рішення про економічну доцільність продовження або встановлення таких відносин з підприємством. У кожного з партнерів підприємства – акціонерів, банків, податкових адміністрацій – свій критерій економічної доцільності. Тому і показники оцінки фінансового стану повинні бути такими, щоб кожен партнер зміг зробити вибір, виходячи з власних інтересів.

Загальна оцінка ефективності управління підприємством та використання його активів проводиться за сукупністю коефіцієнтів, які охарактеризовано у табл. 9.2.

Таблиця 9.2 – Характеристика та алгоритм розрахунку основних показників аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства

№ з/п	Показник	Алгоритм розрахунку	Характеристика	Оптимальне значення показника
1	2	3	4	5
I. Показники оцінки майнового стану підприємства				
1.1	Коефіцієнт зносу основних засобів (ОЗ)		Характеризує частку зношених ОЗ у загальній їх вартості. Використовується в аналізі для	Зменшення

			характеристики стану ОЗ. Доповненням цього показника є так званий коефіцієнт придатності	
1.2	Коефіцієнт оновлення ОЗ		Показує, яку частину наявних на кінець звітного періоду ОЗ становлять нові ОЗ	Збільшення
1.3	Коефіцієнт вибуття ОЗ		Показує, яка частина основних засобів, з котрими підприємство почало діяльність у звітному періоді, вибула з причини зносу та з інших причин	Повинен бути меншим ніж коефіцієнт оновлення ОЗ
II. Показники ліквідності підприємства				
2.1	Коефіцієнт покриття		Показує ступінь покриття поточних зобов'язань оборотними активами	> 1 Збільшення
2.2	Коефіцієнт швидкої ліквідності		Є індикатором короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів	0,5 – 1 Збільшення
2.3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності		Показує, яка частина короткострокових зобов'язань може бути погашена негайно. Є найбільш жорстким критерієм ліквідності	> 0 Збільшення
2.4	Чистий оборотний капітал, тис. грн		Показує здатність підприємства погашати свої поточні зобов'язання за рахунок поточних активів, а отже, є індикатором поточної ліквідності підприємства	> 0 Збільшення
III. Аналіз платоспроможності (фінансової стійкості) підприємства				

3.1	Коефіцієнт платоспроможності (автономії)		Зростання показника свідчить про збільшення фінансової стійкості, стабільності та незалежності підприємства	> 0,5
3.2	Коефіцієнт фінансової залежності		Збільшення значення в динаміці свідчить про зростання частки позикових коштів при фінансуванні підприємства	< 2 Зменшення
3.3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами		Високе значення говорить про фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування компанії. І навпаки, значення нижче нормативного свідчить про значну фінансову залежність підприємства від зовнішніх кредиторів	> 0,1 Збільшення
3.4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу		Значення цього показника залежить від структури капіталу та галузевої належності підприємства. Для того, щоб зробити висновок, необхідно порівняти значення цього показника із загальногалузевим розміром	> 0,1 Збільшення
IV. Аналіз ділової активності підприємства				
4.1	Коефіцієнт оборотності активів		Характеризує ефективність використання підприємством наявних ресурсів (незалежно від джерел їх залучення) та показує, наскільки зміни	Збільшення

			у наявних активах пов'язані зі змінами доходу (виручки) від реалізації	
4.2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості		Показує швидкість обертання кредиторської заборгованості за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємству	Збільшення
4.3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості		Показує швидкість обертання дебіторської заборгованості за період, що аналізується, розширення або зниження комерційного кредиту, що надається підприємством	Збільшення
4.4	Строк погашення дебіторської заборгованості, днів		Показує середній період погашення дебіторської заборгованості підприємства	Зменшення
4.5	Строк погашення кредиторської заборгованості, днів		Показує середній період погашення кредиторської заборгованості підприємства	Зменшення
4.6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів		Характеризує швидкість реалізації товарно-матеріальних запасів підприємства	Збільшення
4.7	Коефіцієнт оборотності ОЗ (фондовіддача)		Показує ефективність використання ОЗ підприємства	Збільшення
4.8	Коефіцієнт оборотності власного капіталу		Показує ефективність використання власного капіталу підприємства	Збільшення
<i>V. Аналіз рентабельності підприємства</i>				
5.1	Коефіцієнт рентабельності активів		Показує розмір чистого прибутку на одну гривню активів та характеризує	>0 Збільшення

			ефективність використання активів	
5.2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу		Характеризує ефективність вкладання коштів у підприємство	>0 Збільшення (~ 0,13-0,24)
5.3	Коефіцієнт рентабельності продажу		Характеризує ефективність господарської діяльності підприємства	> 0 Збільшення
5.4	Коефіцієнт рентабельності продукції		Характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності	> 0 Збільшення

При проведенні фінансового аналізу за коефіцієнтами мають враховуватися галузеві особливості підприємств (табл. 9.3). Залежно від мети та задач аналізу в кожному конкретному випадку вибирають оптимальний саме для цього випадку комплекс показників і напрямків аналізу фінансового стану підприємства.

Таблиця 9.3 – Оцінка ефективності діяльності підприємства з урахуванням галузевої специфіки

Оцінка ефективності діяльності з урахуванням галузевої специфіки	Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт рентабельності діяльності	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу
Задовільне для всіх підприємств	Високе значення	Високе значення	Високе значення
Задовільне для підприємств видобувної промисловості	Низьке значення	Високе значення	Середнє значення
Задовільне для підприємств сільського господарства	Низьке значення	Середнє значення	Середнє значення
Задовільне для будівельних підприємств	Середнє значення	Високе значення	Низьке значення
Задовільне для підприємств переробної, харчової промисловості, торгівлі	Високе значення	Низьке значення	Середнє значення

Незадовільне для всіх підприємств	Низьке значення	Низьке значення	Низьке значення

Крім цього, для забезпечення однозначності підходів під час оцінки фінансово-господарського стану підприємств, а також своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу Міністерством економіки України виданий Наказ №14 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства». Методичні рекомендації розроблені з метою забезпечення однозначності підходів під час оцінки господарського стану підприємств.

Отже, варто підкреслити, що всі показники фінансового стану підприємства знаходяться у взаємозв'язку і взаємообумовлені. Тому оцінити реальний фінансовий стан підприємства можна лише на підставі використання визначеного комплексу показників з урахуванням впливу різних факторів на відповідні показники.

9.7 Фінансові коефіцієнти — приклади

Приклад 9.1:

Суб'єкт господарювання задекларував ЕВІТ у розмірі 120 у. о., а інвестований капітал становить 467 у. о.

а) Розрахуйте рентабельність інвестицій.

б) Суб'єкт господарювання прагне досягти рентабельності інвестицій на рівні 30 %. Запропонуйте способи досягнення цієї мети.

Розв'язання:

Рентабельність інвестицій: $120 / 467 \times 100 = 25,7 \%$.

Досягнення рентабельності інвестицій на рівні 30 % можливе шляхом збільшення ЕВІТ або зменшення обсягу інвестованого капіталу:

$$140 / 467 \times 100 = 30 \%$$

$$120 / 400 \times 100 = 30 \%$$

Приклад 9.2:

Банківські кредити становлять 4 300 у. о., власний капітал — 5 968 у. о.

Розрахуйте співвідношення власного капіталу та зобов'язань.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань становить 0,7 : 1.

Активи суб'єкта господарювання фінансуються за рахунок власних ресурсів, що свідчить про його фінансово безпечне становище.

Приклад 9.3:

Банківські кредити — 40 000 у. о., власний капітал — 160 000 у. о., EBITA — 16 000 у. о.

Розрахуйте співвідношення власного капіталу та зобов'язань і показник ROI.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань — 1 : 4.

ROI — 10 %.

Приклад 9.4:

Банківські кредити — 160 000 у. о., власний капітал — 40 000 у. о., EBITA — 4 000 у. о.

Розрахуйте співвідношення власного капіталу та зобов'язань і показник ROI.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань — 4 : 1.

ROI — 10 %.

Приклад 9.5:

Банківські кредити — 40 000 у. о., власний капітал — 160 000 у. о., EBITA — 19 000 у. о.

Розрахуйте співвідношення власного капіталу та зобов'язань і показник ROI.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань — 1 : 4.

ROI — 11,9 %.

Приклад 9.6:

Банківські кредити — 160 000 у. о., власний капітал — 40 000 у. о., EBITA — 7 000 у. о.

Розрахуйте співвідношення власного капіталу та зобов'язань і показник ROI.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань — 4 : 1.

ROI — 17,5 %.

Приклад 9.7:

Банківські кредити — 40 000 у. о., власний капітал — 160 000 у. о., EBITA — 13 000 у. о.

Розрахуйте співвідношення власного капіталу та зобов'язань і показник ROI.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань — 1 : 4.

ROI — 8,1 %.

Приклад 9.8:

Банківські кредити — 160 000 у. о., власний капітал — 40 000 у. о., ЕВІТА — 1 000 у. о.

Розв'язання:

Співвідношення власного капіталу та зобов'язань — 4 : 1.

ROI — 2,5 %.

Приклад 9.9:

Собівартість реалізованої продукції — 12 076 у. о., запаси на кінець періоду — 7 167 у. о.

Розрахуйте оборотність запасів.

Розв'язання:

Оборотність запасів становить 1,7, тобто запаси були реалізовані та поновлені 1,7 рази протягом року.

Загалом чим вищим є значення показника, тим краще (системи just-in-time).

Приклад 9.10:

Оборотні активи — 19 356 у. о.

Запаси — 7 166 у. о.

Короткострокові зобов'язання — 3 129 у. о.

Дебіторська заборгованість — 5 000 у. о.

Розрахуйте чистий оборотний капітал, загальну, поточну та швидку ліквідність.

Розв'язання:

Чистий оборотний капітал: $19\,356 - 3\,129 = 16\,227$.

Загальна ліквідність: $19\,356 / 3\,129 = 6,2$.

Поточна ліквідність: $(19\,356 - 7\,166) / 3\,129 = 3,9$.

Швидка ліквідність: $(19\,356 - 7\,166 - 5\,000) / 3\,129 = 2,3$.

Приклад 9.11:

Обсяг продажів (уключаючи ПДВ 20 %) — 22 680 євро.

Залишок дебіторської заборгованості на кінець року — 3 947 євро (для розрахунку може використовуватися залишок на кінець року або середній залишок).

Розрахуйте показник строку інкасації дебіторської заборгованості.

Розв'язання:

Період інкасації дебіторської заборгованості: $3\,947 \times 365 / 22\,680 = 63,8$ дня, тобто середній строк, протягом якого клієнти сплачують дебіторську заборгованість (середній період надання торговельного кредиту). Цей показник слід інтерпретувати разом із показником строку погашення кредиторської заборгованості.

Приклад 9.12:

Собівартість реалізованої продукції — 64 717 євро (собівартість реалізованої продукції та виробниче споживання, витрати не повинні включати амортизацію та витрати на оплату праці). Залишок кредиторської заборгованості — 9 245 євро (може використовуватися залишок на кінець року або середній залишок). Розрахуйте показник строку погашення кредиторської заборгованості.

Розв'язання:

Період погашення кредиторської заборгованості: $9\,245 \times 365 / 64\,717 = 52,1$ дня, тобто середній строк, протягом якого суб'єкт господарювання погашає свої зобов'язання. Цей показник доцільно аналізувати у взаємозв'язку з показником періоду інкасації дебіторської заборгованості.

Тест

1. Власний капітал — 10 млн євро, необоротні активи — 4 млн євро, короткострокові зобов'язання — 7 млн євро, прибуток — 560 000 євро. Розрахуйте рентабельність інвестицій (ROI).

- a) 40 %
- b) 5,6 %
- c) 10 %
- d) 0 %

2. Яке з наведених тверджень характеризує так звані стабільні (безпечні) інвестиції у суб'єкт господарювання?

- a) Зобов'язання перевищують власний капітал.
- b) Зобов'язання є меншими за власний капітал.
- c) Зобов'язання приблизно дорівнюють власному капіталу.
- d) Суб'єкт господарювання не має зобов'язань.

3. Собівартість реалізованої продукції становить 6 629 431 євро. Залишок запасів — 912 844 євро. Розрахуйте оборотність запасів.

- a) 5,3 раз
- b) 5,9 раз
- c) 6,7 раз
- d) 7,3 раз

4. Як розраховується чистий оборотний капітал?

- a) Сукупні активи мінус сукупні зобов'язання
- b) Сукупні активи мінус короткострокові зобов'язання
- c) Оборотні активи мінус короткострокові зобов'язання
- d) Сукупні активи мінус власний капітал

5. Оборот суб'єкта господарювання становить 16 256 311 євро, дебіторська заборгованість — 1 345 621 євро. Розрахуйте період інкасації дебіторської заборгованості.

- a) 28,6 дня
- b) 30,2 дня

- c) 37,9 дня
- d) 43,4 дня

6. Собівартість реалізованої продукції становить 3 671 222 євро, залишок кредиторської заборгованості — 863 116 євро. Розрахуйте період погашення кредиторської заборгованості.

- a) 39 днів
- b) 61,3 дня
- c) 85,8 дня
- d) 96,4 дня

Розв'язання:

1b) $(560\,000 / 10\,000\,000 \times 100)$;

2b);

3d) $(6\,629\,431 / 912\,844)$;

4c);

5b) $(1\,345\,621 / 16\,256\,311 \times 365)$;

6c) $(863\,116 / 3\,671\,222 \times 365)$.

Список використаних джерел

- ALEXY, J.: *Finančná a ekonomická analýza*. Bratislava : Iris, 2005.
- BERNSTEIN, L. A. – WILD, J. J.: *Analysis of Financial Statement*. Irwin McGraw-Hill, 1999.
- BREALEY, R. A. – MYERS, S. C.: *Teorie a praxe firemních financí*. Praha : Computer Press, 2000.
- DLUHOŠOVÁ, D.: *Finanční řízení a rozhodování podniku. Analýza, investování, oceňování, riziko, flexibilita*. Praha : EKOPRESS, 2006.
- GURČÍK, L.: *Podnikateľská analýza a kontroling*. Nitra : SPU, 2004.
- HARNA L. - REZKOVÁ J. - BŘEZINOVÁ H.: *Finanční analýza*. Praha: Bilance, 2007.
- JANOK, M.: *Ukazovatele finančnej analýzy podniku*. Bratislava : Mika-Conzult, 2000.
- JANOK, M.: *Základy finančnej analýzy firmy*. Bratislava : Mika-Conzult, 1997.
- KOSTKOVÁ, A. a kol.: *Ekonomická analýza podniku*. Bratislava : Ekonóm, 2007.
- KRÁČOVIČ, J. – VLACHYNSKÝ, K.: *Finančný manažment*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- KUBÍČKOVÁ, D. – KOTĚŠOVCOVÁ, J.: *Finanční analýza*. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2006.
- LANDA, M.: *Finanční plánování a likvidita*. Praha : Computer Press, 2007.
- LANDA, M.: *Jak číst finanční výkazy*. Brno : Computer Press, 2008.
- MRKVIČKA, J. – KOLÁŘ, P.: *Finanční analýza. 2 přepracované vydání*. Praha : ASPI, 2006.
- PETŘÍK, T.: *Ekonomické a finanční řízení firmy*. Praha : Grada, 2005.
- PORTER. G. A. – NORTON, C. L.: *Financial Accounting – the impact on decision makers*. Harcourt College Publishers, 2002.
- REVSINE, L. – COLLINS, D. W. – JOHNSON, W. B.: *Financial Accounting & Analysis*. New Jersey : Prentice Hall, 2002.
- RŮČKOVÁ, P.: *Finanční analýza. Metody, ukazatele, využití v praxi*. Praha : Grada Publishing, 2007.
- SEDLÁČEK, J. - HAMPLOVÁ, E. - ÚRADNÍČEK, V.: *Finanční analýza*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1998.
- SEDLÁČEK, J.: *Finanční analýza podniku*. Brno : Computer Press, 2007.
- STRÁŽOVSKÁ, H. - STRÁŽOVSKÁ, L.: *Ekonomické analýzy*. Bratislava : Merkury, 2006.
- ŠLOSÁROVÁ, A. a kol.: *Analýza účtovnej závierky*. Bratislava : Iura Edition, 2006.
- ŠULÁK, M. - VACÍK, E.: *Měření výkonnosti firem*. Praha : EUPRESS, 2005.
- VLACHYNSKÝ, K.: *Podnikové financie*. Bratislava : IURA EDITION, 2006.

- WHITTINGTON, O. R. – DELANEY, P. R.: *Financial Accounting and Reporting*. JOHN WILEY & SONS, INC., 2007.
- ZALAI, K.: *Finančno - ekonomická analýza podniku*. Bratislava : Sprint, 2008.
- Bloomenthal A. Financial Ratio Analysis: Definition, Types, Examples, and How to Use. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/r/ratioanalysis.asp>
- Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : Наказ від 19.01.2006 р. № 14 : станом на 25 січ. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0014665-06#Text>
- Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації : Наказ М-ва фінансів України від 26.01.2001 р. № 49/121 : станом на 19 лют. 2013 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>
- Щодо Методичних рекомендацій по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій : Лист, Рек. від 27.01.1998 р. № 759/10/20-2117.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2117225-98#Text>

10. ETICKÝ KÓDEX

Medzinárodný etický kódex audítora (International Code of Ethics for Professional Accountants) je základným dokumentom, ktorý vydala Medzinárodná federácia účtovníkov (IFAC). Predstavuje základný dokument, ktorý preberajú profesijné organizácie.

V zmysle zákona č. 423/2015 Z. z. o štatutárnom audite a o zmene a doplnení zákona č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov platí, že Etický kódex audítora je vnútorným predpisom a je v súlade s Etickým kódexom vydaným Medzinárodnou federáciou účtovníkov (IFAC).

Prvé profesijné organizácie audítorov a účtovníkov boli vytvorené na trhu profesionálnych služieb aj na Ukrajine. Sú to profesijné organizácie, ktorých úlohou je šíriť normy profesionálnej etiky a monitorovať ich dodržiavanie v modernej rozvinutej spoločnosti.

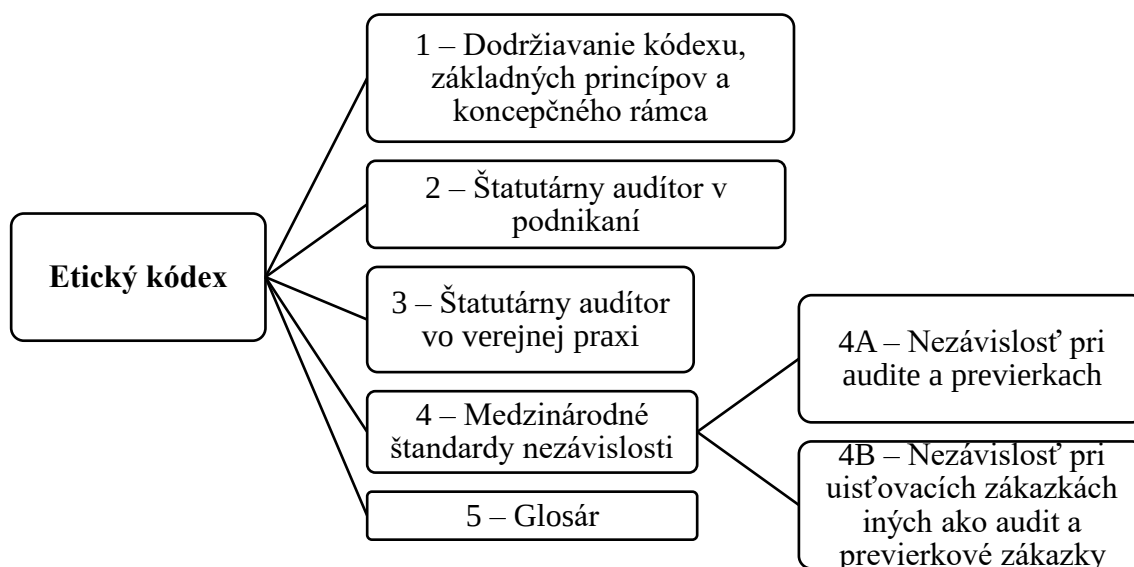
Profesijná organizácia na Slovensku – Slovenská komora audítorov prevzala tento predpis ako svoj vnútorný predpis, za profesionálneho účtovníka v užšom slova zmysle považuje štatutárneho audítora. Z tohto dôvodu je v slovenskej časti používaný pojem „štatutárny audítor“ a v anglickej časti „profesijný účtovník“.

10.1 Všeobecná charakteristika Etického kódexu. Dodržiavanie kódexu, základné princípy a koncepčný rámec

Medzinárodný etický kódex pre profesionálnych účtovníkov (vrátane medzinárodných štandardov nezávislosti) („Kódex“) stanovuje základné princípy etiky pre štatutárnych audítorov, ktoré odrážajú uznanie profesie za jej zodpovednosť vo verejnom záujme. Tieto princípy stanovujú štandard správania očakávaného od štatutárneho audítora. Základné princípy sú: integrita, objektivita, odborná spôsobilosť a náležitá starostlivosť, dôvernosť a profesionálne správanie.

Kódex poskytuje koncepčný rámec, ktorý majú štatutárni audítori uplatňovať s cieľom identifikovať, vyhodnotiť a riešiť hrozby pre dodržiavanie základných princípov. Kódex stanovuje požiadavky a aplikačné materiály k rôznym témam, ktoré majú pomôcť audítorom aplikovať koncepčný rámec na tieto témy.

Štruktúra Etického kódexu audítorov je znázornená na obrázku 10.1.

Obrázok 10.1: Štruktúra Etického kódexu pre profesionálnych účtovníkov

Časti kódexu sú v podstate prepojené a obsahujú špeciálne informácie a požiadavky, ktoré sú povinné pre účtovníkov a audítorov. V tabuľke 10.1 je zoskupený stručný opis týchto častí v súlade s Etickým kódexom profesionálnych účtovníkov.

Tabuľka 10.1 – Všeobecná charakteristika štrukturálnych častí Etického kódexu

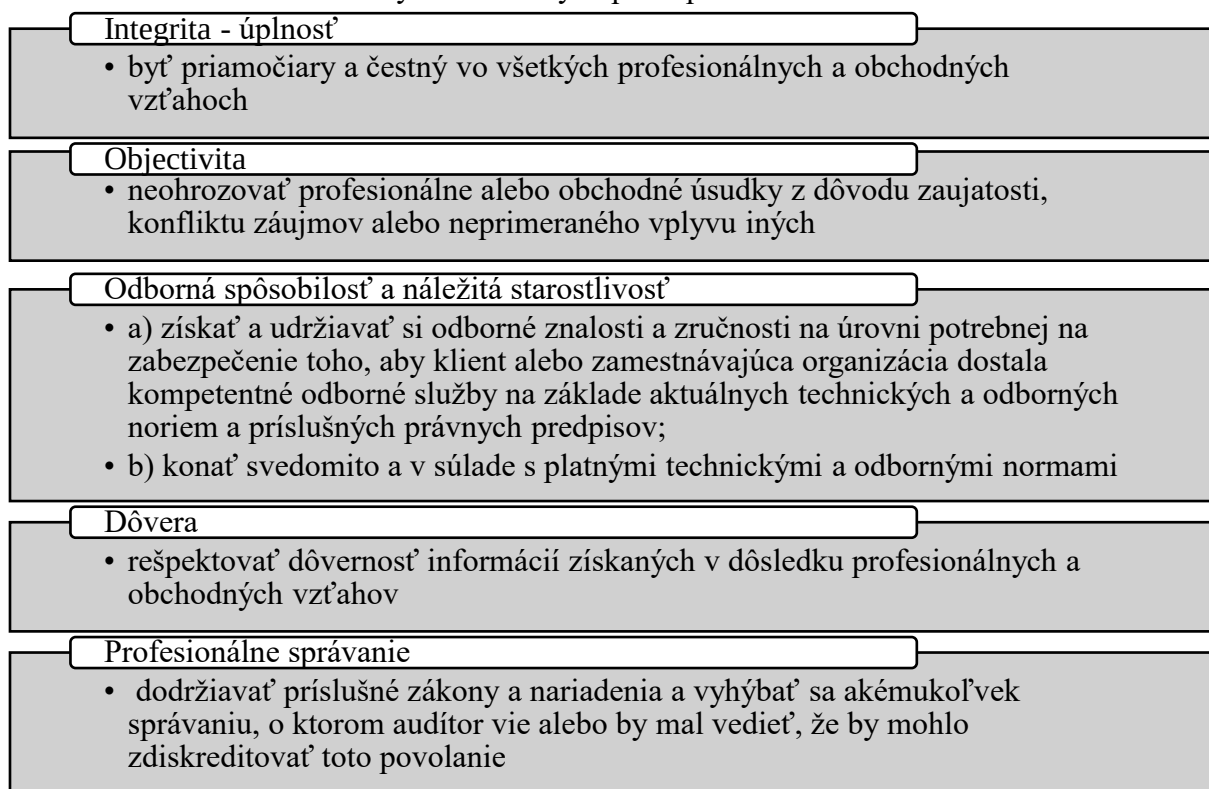
Časť	Názov	Charakteristika
1	Dodržiavanie kódexu, základných princípov a koncepčného rámca	Zahrňa základné princípy a koncepčný rámec a je uplatniteľný na všetkých štatutárnych audítorov
2	Štatutárny audítor v podnikaní	Stanovuje dodatočný materiál, ktorý sa vzťahuje na štatutárnych audítorov v podnikaní pri vykonávaní odborných činností, a je uplatniteľný aj na osoby, ktoré sú štatutárnymi audítormi vo verejnej praxi pri vykonávaní odborných činností na základe ich vzťahu s firmou, či už ako zmluvný partner, zamestnanec alebo vlastník
3	Štatutárny audítor vo verejnej praxi	Stanovuje dodatočný materiál, ktorý sa vzťahuje na štatutárnych audítorov vo verejnej praxi pri poskytovaní odborných služieb
4A	Nezávislosť pri audítorských a previerkových zákazkách	Platí pri vykonávaní audítorských alebo previerkových zákaziek
4B	Nezávislosť pri uisťovacích zákazkách iných ako audítorské a previerkové zákazky	Platí pri vykonávaní uisťovacích zákaziek, ktoré nie sú audítorskými alebo previerkovými zákazkami
5	Glosár	Obsahuje definované pojmy (spolu s ďalšími vysvetleniami, ak je to vhodné) a opísané pojmy, ktoré majú v určitých častiach kódexu špecifický význam. Napríklad, ako je uvedené v glosári, v časti 4A sa pojem „audítorská zákazka“ vzťahuje rovnako na audítorské aj previerkové zákazky. Glosár obsahuje aj zoznamy skratiek, ktoré sa používajú v kódexe a iných normách, na ktoré sa kódex odvoláva.

Treba poznamenať, že požiadavky v Kódexe, označené písmenom „R“, ukladajú povinnosti. Okrem toho aplikačný materiál, označený písmenom „A“, poskytuje kontext,

vysvetlenia, návrhy na opatrenia alebo záležitosti, ktoré treba zvážiť, ilustrácie a ďalšie usmernenia relevantné pre správne pochopenie Kódexu.

Odseky R400.80 až R400.89 a R900.50 až R900.55 sa zaoberajú porušením Medzinárodných štandardov nezávislosti. Štatutárny audítor, ktorý zistí porušenie akéhokoľvek iného ustanovenia Kódexu, musí vyhodnotiť významnosť porušenia a jeho vplyv na schopnosť audítora dodržiavať základné princípy. Audítor musí tiež: čo najskôr prijať všetky dostupné opatrenia na uspokojivé riešenie dôsledkov porušenia a určiť, či porušenie nahlásiť príslušným stranám. Medzi príslušné strany, ktorým by sa takéto porušenie mohlo nahlásiť, patria tí, ktorí ním mohli byť dotknutí, profesijný alebo regulačný orgán alebo orgán dohľadu.

Obrázok 10.2 opisuje päť základných princípov etiky pre štatutárnych audítorov. Audítor musí dodržiavať každý zo základných princípov.

Obrázok 10.2: Základné princípy etiky štatutárnych audítorov

Viac podrobností o všetkých vyššie uvedených zásadách je uvedených v pododdieloch 111 – 115 Etického kódexu audítora. Štatutárny audítor sa však môže ocitnúť v situácii, v ktorej je dodržiavanie jednej základnej zásady v rozpore s dodržiavaním jednej alebo viacerých ďalších základných zásad. V takejto situácii môže účtovník zvážiť konzultáciu, v prípade potreby anonymne, s:

- inými osobami v rámci firmy alebo zamestnávajúcej organizácie;
- osobami poverenými riadením;
- profesijným orgánom;
- regulačným orgánom;
- právnym poradcom.

Takáto konzultácia však nezavaruje audítora zodpovednosti za uplatnenie odborného úsudku pri riešení konfliktu alebo, ak je to potrebné, a pokiaľ to nie je zakázané zákonom alebo

nariadením, dištancovať sa od záležitosti, ktorá konflikt spôsobila. Štatutárnemu audítorovi sa odporúča zdokumentovať podstatu problému, podrobnosti o akýchkoľvek diskusiách, prijaté rozhodnutia a odôvodnenie týchto rozhodnutí.

Koncepčný rámec špecifikuje prístup audítora k:

- a) identifikácii hrozieb pre dodržiavanie základných zásad;
- b) hodnoteniu identifikovaných hrozieb;
- c) riešeniu hrozieb ich elimináciou alebo znížením na prijateľnú úroveň.

Pri uplatňovaní koncepčného rámca musí audítor:

- a) uplatňovať odborný úsudok;
- b) zostať ostražití voči novým informáciám a zmenám faktov a okolností;
- c) použiť test primeranej a informovanej tretej strany opísaný v odseku 120.5 A4.

Audítor musí identifikovať hrozby pre dodržiavanie základných princípov. Hrozby pre dodržiavanie základných princípov spadajú do jednej alebo viacerých kategórií uvedených v tabuľke 10.2.

Tabuľka 10.2 – Kategórie hrozieb pre dodržiavanie základných princípov

Č.	Názov ohrozenia	Charakteristika
1	Hrozba vlastného záujmu	Hrozba, že finančný alebo iný záujem neprimerane ovplyvní úsudok alebo správanie audítora
2	Hrozba sebahodnotenia	Hrozba, že audítor primerane nevyhodnotí výsledky predchádzajúceho úsudku alebo činnosti vykonanej audítorom alebo inou osobou v rámci firmy alebo zamestnávateľskej organizácie, na ktorú sa audítor spolieha pri formovaní úsudku ako súčasť vykonávania súčasnej činnosti
3	Hrozba obhajoby	Hrozba, že audítor bude presadzovať pozíciu klienta alebo zamestnávateľskej organizácie do takej miery, že bude ohrozená jeho objektivita
4	Hrozba familiárnosti	Hrozba, že v dôsledku dlhého alebo blízkeho vzťahu s klientom alebo zamestnávateľskou organizáciou bude audítor príliš naklonený ich záujmom alebo príliš akceptuje ich prácu
5	Hrozba zastrasovania	Hrozba, že audítor bude odradený od objektívneho konania z dôvodu skutočného alebo vnímaného tlaku vrátane pokusov o neprimeraný vplyv na audítora

Preto, keď štatutárny audítor identifikuje hrozbu pre dodržiavanie základných princípov, musí vyhodnotiť, či je takáto hrozba na prijateľnej úrovni. Prijateľná úroveň je zase úroveň, pri ktorej by štatutárny audítor pomocou testu primeranej a informovanej tretej strany pravdepodobne dospel k záveru, že audítor dodržiava základné princípy.

Ak štatutárny audítor zistí, že identifikované hrozby pre dodržiavanie základných princípov nie sú na prijateľnej úrovni, musí tieto hrozby riešiť ich elimináciou alebo znížením na prijateľnú úroveň. Štatutárny audítor tak urobí:

- elimináciou okolností vrátane záujmov alebo vzťahov, ktoré vytvárajú hrozby;

- uplatnením ochranných opatrení, ak sú k dispozícii a je možné ich uplatniť, na zníženie hrozieb na prijateľnú úroveň; alebo
- odmietnutím alebo ukončením konkrétnej profesionálnej činnosti.

Koncepčný rámec na identifikáciu, hodnotenie a riešenie hrozieb pre dodržiavanie základných princípov sa teda uplatňuje rovnakým spôsobom aj na dodržiavanie požiadaviek na nezávislosť.

10.2 Audítori v podnikaní

Časť Kódexu „Profesionálni účtovníci v podnikaní“ stanovuje požiadavky a aplikačné materiály pre štatutárnych audítorov v podnikaní pri uplatňovaní koncepčného rámca stanoveného v § 120.

Štatutárny audítor v podnikaní môže byť zamestnancom, dodávateľom, partnerom, riaditeľom (výkonným alebo nevýkonným), vlastníkom-manažérom alebo dobrovoľníkom zamestnávajúcej organizácie. Právna forma vzťahu audítora so zamestnávajúcou organizáciou nemá vplyv na etické zodpovednosti audítora.

Pojem „profesionálny účtovník“ sa vzťahuje na: štatutárneho audítora v podnikaní; a osobu, ktorá je štatutárnym audítorom vo verejnej praxi, keď vykonáva odborné činnosti na základe vzťahu audítora s auditorskou firmou, či už ako dodávateľ, zamestnanec alebo vlastník. Viac informácií o tom, kedy sa časť 2 vzťahuje na štatutárnych audítorov vo verejnej praxi, je uvedených v odsekoch R120.4, R300.5 a 300.5 A1.

Štatutárny audítor musí dodržiavať základné zásady stanovené v § 110 a uplatňovať koncepčný rámec stanovený v § 120 na identifikáciu, hodnotenie a riešenie hrozieb pre dodržiavanie základných zásad.

Tabuľka 10.3 uvádza príklady faktov a okolností v rámci každej z kategórií hrozieb, ktorým môžu štatutárni audítori čeliť pri svojej profesionálnej činnosti.

Tabuľka 10.3 – Príklady faktov a okolností možných hrozieb v činnosti štatutárneho audítora

Č.	Ohrozenie	Príklady
1	Hrozby vlastného záujmu	- štatutárny audítor má finančný podiel v zamestnávajúcej organizácii alebo prijíma pôžičku či záruku od zamestnávajúcej organizácie; - štatutárny audítor sa zúčastňuje na dohodách o odmeňovaní ponúkaných zamestnávajúcou organizáciou; - štatutárny audítor má prístup k podnikovému majetku na osobné použitie; - štatutárny audítor dostane ponuku daru alebo špeciálneho zaobchádzania od dodávateľa zamestnávajúcej organizácie
2	Hrozby sebahodnotenia	- štatutárny audítor určuje vhodné účtovné spracovanie pre podnikovú kombináciu po vykonaní štúdie uskutočniteľnosti podporujúcej rozhodnutie o kúpe
3	Hrozby obhajoby	- štatutárny audítor má možnosť manipulovať s informáciami v prospekte s cieľom získať výhodné financovanie
4	Hrozby z familiárnosti	- štatutárny audítor je zodpovedný za finančné výkazníctvo zamestnávajúcej organizácie, keď blízky rodinný príslušník zamestnaný organizáciou robí rozhodnutia, ktoré ovplyvňujú

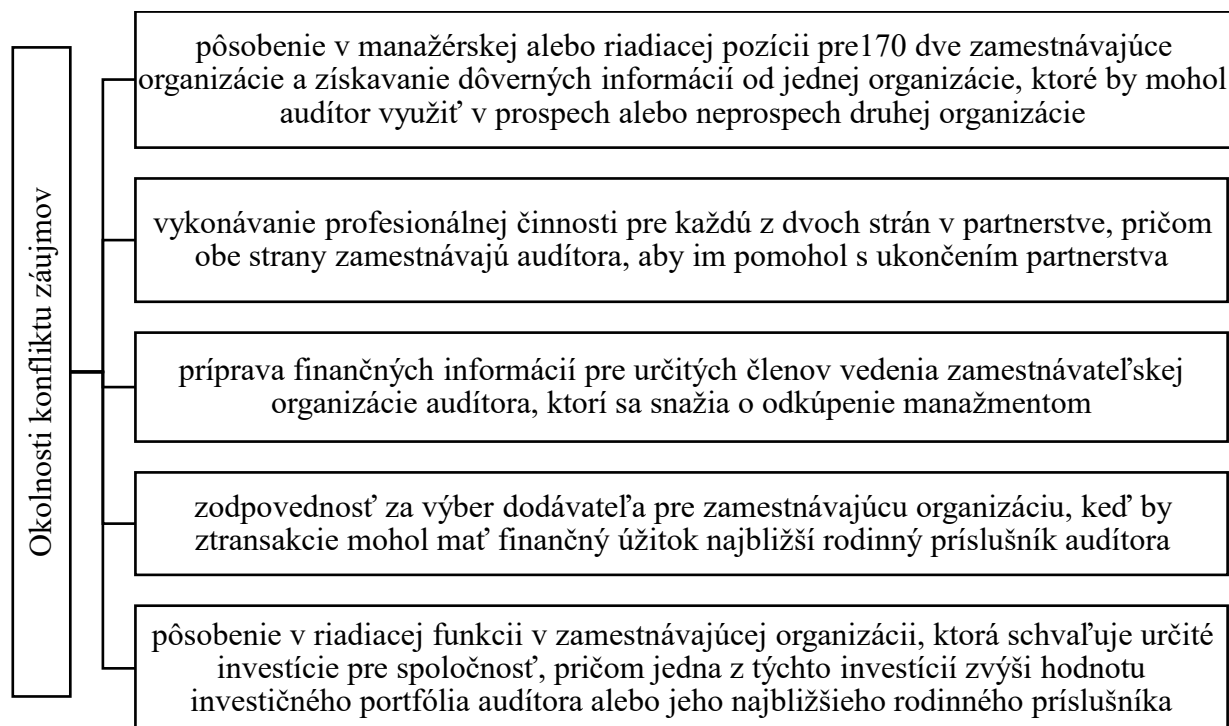
		finančné výkazníctvo organizácie; - profesionálny účtovník, ktorý má dlhodobé vzťahy s osobami ovplyvňujúcimi obchodné rozhodnutia
5	Hrozby zastrašovania	- štatutárny audítor alebo jeho najbližší rodinný príslušník čelí hrozbe prepustenia alebo nahradenia z dôvodu nezhody týkajúcej sa: uplatňovania účtovnej zásady, spôsobu, akým sa majú vykazovať finančné informácie; - jednotlivec, ktorý sa pokúša ovplyvniť rozhodovací proces štatutárneho audítora, napríklad v súvislosti s udeľovaním zmlúv alebo uplatňovaním účtovnej zásady

Podmienky, zásady a postupy opísané v odsekoch 120.6 A1 a 120.8 A2 by teda mohli ovplyvniť hodnotenie, či je ohrozenie súladu so základnými princípmi na prijateľnej úrovni. Hodnotenie úrovne ohrozenia zo strany audítora je tiež ovplyvnené povahou, rozsahom odbornej činnosti a pracovným prostredím v rámci zamestnávajúcej organizácie a jej prevádzkovým prostredím.

Konflikt záujmov vytvára ohrozenie súladu so zásadou objektivity a môže vytvárať ohrozenie súladu s ostatnými základnými princípmi. Takéto ohrozenie môže vzniknúť, keď:

- audítor vykonáva odbornú činnosť súvisiacu s konkrétnou záležitosťou pre dve alebo viac strán, ktorých záujmy v súvislosti s touto záležitosťou sú v konflikte;
- záujem audítora v súvislosti s konkrétnou záležitosťou a záujmy strany, pre ktorú audítor vykonáva odbornú činnosť súvisiacu s touto záležitosťou, sú v konflikte.

Obrázok 10.3 sumarizuje príklady okolností, ktoré môžu vytvoriť konflikt záujmov.

Obrázok 10.3: Príklady okolností, ktoré môžu viesť ku konfliktu záujmov pre audítora

Vo všeobecnosti je potrebné zverejniť povahu konfliktu záujmov a to, ako boli akékoľvek vzniknuté hrozby riešené príslušným stranám vrátane príslušných úrovní v rámci

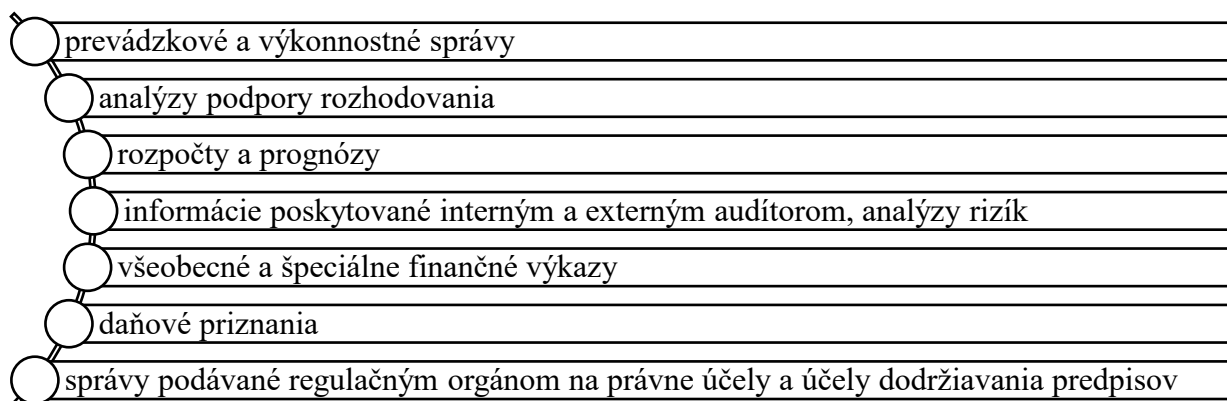
zamestnávajúcej organizácie dotknutej konfliktom; a získať súhlas príslušných strán s vykonávaním odbornej činnosti audítorom, keď sa uplatňujú ochranné opatrenia na riešenie hrozby.

Profesionálni audítori na všetkých úrovniach v zamestnávajúcej organizácii sa podieľajú na príprave alebo prezentácii informácií v rámci organizácie aj mimo nej, ktorá má svoje zainteresované strany (obrázok 10.4).

Obrázok 10.4: Zainteresované strany v informáciách

Tieto informácie môžu pomôcť zainteresovaným stranám pochopiť a vyhodnotiť aspekty situácie zamestnávajúcej organizácie a pri prijímaní rozhodnutí týkajúcich sa organizácie. Informácie môžu zahŕňať finančné a nefinančné informácie, ktoré môžu byť zverejnené alebo použité na interné účely. Príklady týchto informácií sú zoskupené na obrázku 10.5.

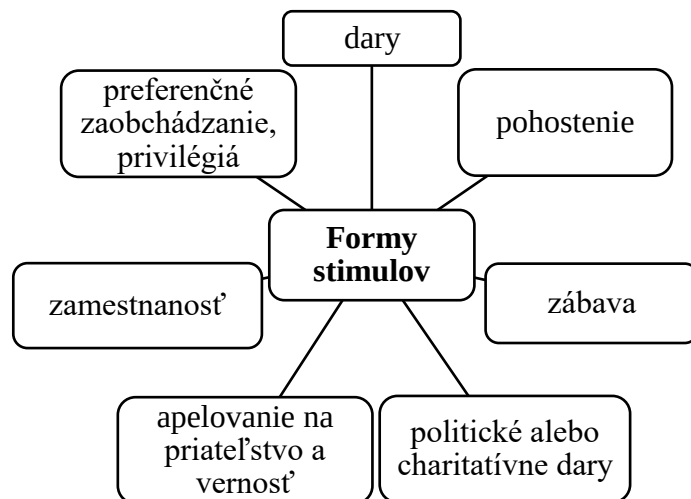
Obrázok 10.5: Príklady účtovných informácií

Pri príprave alebo prezentácii informácií musí profesionálny účtovník:

- a) pripraviť alebo prezentovať informácie v súlade s príslušným rámcom vykazovania, ak je to relevantné;
- b) pripraviť alebo prezentovať informácie spôsobom, ktorý nie je určený na zavádzanie ani na nevhodné ovplyvnenie zmluvných alebo regulačných výsledkov;
- c) uplatniť odborný úsudok, aby presne a úplne prezentoval fakty vo všetkých podstatných ohľadoch, jasne opísal skutočnú povahu obchodných transakcií alebo činností a klasifikoval a zaznamenával informácie včas a správne;
- d) nevynechať nič s úmyslom urobiť informácie zavádzajúcimi alebo nevhodne ovplyvniť zmluvné alebo regulačné výsledky.

Ponúkanie alebo prijímanie stimulov môže vytvoriť hrozbu z dôvodu vlastného záujmu, familiárnosti alebo zastrašovania, pokiaľ ide o dodržiavanie základných zásad, najmä zásad integrity, objektivity a profesionálneho správania.

Stimul je predmet, situácia alebo konanie, ktoré sa používa ako prostriedok na ovplyvnenie správania inej osoby, ale nie nevyhnutne s úmyslom nevhodne ovplyvniť správanie tejto osoby. Formy stimulov sú zoskupené na obrázku 10.6.

Obrázok 10.6:Formuláre stimulov

Štatutárny audítor teda nesmie ponúkať ani nabádať iných, aby ponúkali akýkoľvek stimul, ktorý je poskytnutý alebo o ktorom audítor považuje rozumnú a informovanú tretiu stranu za poskytnutý, s úmyslom nevhodne ovplyvniť správanie príjemcu alebo inej osoby.

10.3 Profesionálni účtovníci vo verejnej praxi

Časť Kódexu „Profesionálni účtovníci vo verejnej praxi“ stanovuje požiadavky a aplikačné materiály pre štatutárnych audítorov vo verejnej praxi pri uplatňovaní koncepčného rámca stanoveného v oddiele 120.

Tabuľka 10.4 uvádza príklady faktov a okolností v každej z kategórií hrozieb, ktoré môžu predstavovať hrozbu pre štatutárnych audítorov vo verejnej praxi.

Tabuľka 10.4 – Príklady faktov a okolností možných hrozieb v činnosti audítora vo verejnej praxi

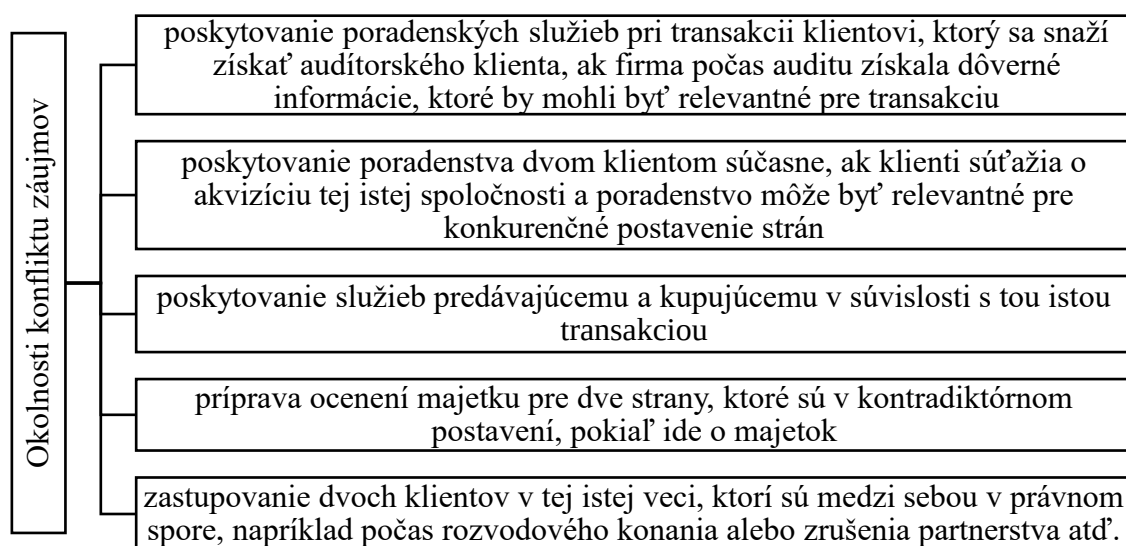
Č.	Príklady hrozby	Examples
1	Hrozby vlastného záujmu	- štatutárny audítor má priamy finančný záujem na klientovi; - štatutárny audítor ponúka nízky poplatok za získanie novej zákazky a poplatok je taký nízky, že by mohlo byť ťažké vykonať profesionálnu službu v súlade s platnými technickými a profesionálnymi štandardmi za túto cenu; - štatutárny audítor má blízky obchodný vzťah s klientom
2	Hrozby sebakontroly	- štatutárny audítor vydáva správu o efektívnosti fungovania finančných systémov po implementácii systémov; - štatutárny audítor, ktorý pripravil pôvodné údaje použité na generovanie záznamov, ktoré sú predmetom zákazky na uisťovanie

3	Hrozby obhajoby	- štatutárny audítor presadzuje záujmy klienta alebo má v ňom podiely; - štatutárny audítor koná ako advokát v mene klienta v súdnych sporoch alebo sporoch s tretími stranami
4	Hrozby z familiárnosti	- štatutárny audítor má blízkeho alebo bezprostredného rodinného príslušníka, ktorý je riaditeľom alebo funkcionárom klienta; - riaditeľ alebo vedúci pracovník klienta, alebo zamestnanec v pozícii, ktorá mu umožňuje vykonávať významný vplyv na predmet zákazky a ktorý nedávno pôsobil ako partner pre zákazku
5	Hrozby zastrašovania	- štatutárnemu audítorovi, ktorému sa vyhráža prepustením zo zákazky klienta alebo z firmy z dôvodu nezhody v odbornej záležitosti; - štatutárny audítor, ktorý sa cíti byť pod tlakom, aby súhlasil s úsudkom klienta, pretože klient má v danej záležitosti viac odborných znalostí atď.

Ochranné opatrenia sa líšia v závislosti od skutočností a okolností. Medzi príklady opatrení, ktoré by za určitých okolností mohli byť ochrannými opatreniami na riešenie hrozieb, patria:

- pridelenie dodatočného času a kvalifikovaného personálu na požadované úlohy po prijatí zákazky by mohlo riešiť hrozbu pre vlastný záujem;
- poverenie vhodného kontrolóra, ktorý nebol členom tímu, aby skontroloval vykonanú prácu alebo podľa potreby poradil, by mohlo riešiť hrozbu preverovania seba samého;
- využívanie rôznych partnerov a tímov pre zákazky so samostatnými hierarchickými linkami na poskytovanie služieb, ktoré nie sú uisťovacím službám, klientovi pre uisťovacie služby by mohlo riešiť hrozby preverovania seba samého, obhajoby alebo známosti atď.

štatutárny audítor nesmie dovoliť, aby konflikt záujmov ohrozil profesionálny alebo obchodný úsudok. Preto sú na obrázku 10.7 zoskupené príklady okolností, ktoré môžu vytvoriť konflikt záujmov.

Obrázok 10.7: Príklady okolností, ktoré by mohli vytvoriť konflikt záujmov pre audítora a podnik

Pred prijatím nového vzťahu s klientom, zákazky alebo obchodného vzťahu musí štatutárny audítor podniknúť primerané kroky na identifikáciu okolností, ktoré by mohli viesť ku konfliktu záujmov, a teda k ohrozeniu dodržiavania jednej alebo viacerých základných zásad. Medzi takéto kroky patrí identifikácia povahy relevantných záujmov, vzťahov medzi zúčastnenými stranami a služby a jej dôsledkov pre relevantné strany.

Štatutárny audítor musí byť ostražitý voči zmenám v povahe služieb, záujmov a vzťahov, ktoré by mohli viesť ku konfliktu záujmov počas vykonávania zákazky. Ak je firma členom siete, štatutárny audítor musí zvážiť konflikty záujmov, o ktorých má dôvod domnievať sa, že by mohli existovať alebo vzniknúť v dôsledku záujmov a vzťahov sieťovej firmy.

Stimul môže mať mnoho rôznych foriem. Okrem toho sú formy stimulov pre štatutárneho audítora vo verejnej praxi a štatutárneho audítora v podniku rovnaké (obr. 10.6).

Štatutárny audítor by si mal byť preto vedomý potenciálnych hrozieb pre dodržiavanie základných zásad audítora, ktoré vznikajú ponukou stimulu zo strany najbližšieho alebo blízkeho rodinného príslušníka účtovníka existujúcemu alebo potenciálnemu klientovi účtovníka, najbližšiemu alebo blízkeму rodinnému príslušníkovi audítora zo strany existujúceho alebo potenciálneho klienta účtovníka.

10.4 Nezavislost' pri audite a previerkových zákazkách. Nezavislost' pri uist'ovacích zákazkách iných ako audit a previerkové zákazky

Nezávislosť je spojená so zásadami objektivity a integrity. Zahŕňa:

- a) nezávislosť myslenia – stav myslenia, ktorý umožňuje vyjadriť záver bez toho, aby bol ovplyvnený vplyvmi, ktoré ohrozujú profesionálny úsudok, a tým umožňuje jednotlivcovi konať s integritou a uplatňovať objektivitu a profesionálny skepticizmus.
- b) nezávislosť na pohľad – vyhýbanie sa skutočnostiam a okolnostiam, ktoré sú také významné, že by rozumná a informovaná tretia strana pravdepodobne dospeje k záveru, že integrita, objektivita alebo profesionálny skepticizmus firmy alebo člena audítorského tímu boli ohrozené.

Firma vykonávajúca audítorskú zákazku musí byť nezávislá. Nezavislost', ako sa vyžaduje v častiach 4A a 4B, sa musí zachovať počas obdobia trvania zákazky aj počas obdobia, na ktoré sa vzťahujú finančné výkazy. Firma musí zdokumentovať závery týkajúce sa súladu s časťami 4A alebo 4B a obsah všetkých relevantných diskusií, ktoré tieto závery podporujú. Konkrétne:

- a) keď sa na riešenie hrozby uplatňujú ochranné opatrenia, firma zdokumentuje povahu hrozby a zavedené alebo uplatnené ochranné opatrenia; a
- b) keď hrozba vyžadovala významnú analýzu a firma dospela k záveru, že hrozba je už na prijateľnej úrovni, firma zdokumentuje povahu hrozby a odôvodnenie tohto záveru.

Dokumentácia poskytuje dôkazy o úsudkoch firmy pri formulovaní záverov týkajúcich sa súladu s časťami 4A alebo 4B. Chýbajúca dokumentácia však neurčuje, či firma zvážila konkrétnu záležitosť alebo či je firma nezávislá.

Pri plnení požiadaviek v odsekoch R400.80 – R400.87, R900.50 – R900.53 firma zdokumentuje: porušenie, prijaté opatrenia, kľúčové rozhodnutia, všetky záležitosti prediskutované s osobami poverenými riadením; a akékoľvek diskusie s profesijným alebo regulačným orgánom alebo orgánom dohľadu.

Podmienené poplatky sú poplatky vypočítané na vopred určenom základe, ktoré sa vzťahujú na výsledok transakcie alebo výsledok poskytnutých služieb. Firma si nesmie priamo ani nepriamo účtovať podmienený poplatok za auditorskú zákazku.

Firma, sieťová firma alebo člen auditorského tímu nesmie prijať dary a pohostinnosť od auditorského klienta, pokiaľ ich hodnota nie je zanedbateľná a bezvýznamná. Firma, sieťová firma, člen auditorského tímu ani žiadny z najbližších rodinných príslušníkov tejto osoby nesmie prijať pôžičku ani záruku za pôžičku od auditorského klienta, ktorým je banka alebo podobná inštitúcia, pokiaľ pôžička alebo záruka nie je poskytnutá za bežných úverových postupov a podmienok.

Osoba sa nesmie zúčastniť ako člen auditorského tímu, ak niekto z najbližších rodinných príslušníkov tejto osoby:

- a) je riaditeľom alebo vedúcim pracovníkom klienta audítora;
- b) je zamestnancom v pozícii, ktorá mu umožňuje vykonávať významný vplyv na prípravu účtovných záznamov klienta alebo finančných výkazov, ku ktorým spoločnosť vyjadrí názor; alebo
- c) bol v takejto pozícii počas akéhokoľvek obdobia, na ktoré sa vzťahuje zákazka alebo finančné výkazy.

Firmy a sieťové firmy môžu svojim auditorským klientom poskytovať celý rad služieb, ktoré nesúvisia s uisťovaním (obrázok 10.8), v súlade s ich zručnosťami a odbornými znalosťami. Firmy môžu svojim klientom z oblasti auditorských služieb poskytovať aj celý rad iných služieb, ako sú auditorské služby, v súlade s ich zručnosťami a odbornými znalosťami.

Účtovnícke služby
Administratívne služby
Oceňovacie služby
Daňové služby
Služby interného auditu
Služby informačných technológií a systémov
Služby podpory pri súdnych sporoch
Právne služby
Náborové služby
Služby firemného financovania

Obrázok 10.8: Zoznam služieb, ktoré nie sú auditorskými

Poskytovanie služieb, ktoré nie sú uisťovacie, auditorským alebo uisťovacím klientom môže predstavovať hrozby pre dodržiavanie základných princípov a hrozby pre nezávislosť.

Ak má firma v úmysle vydať správu o audite účtovnej závierky na špeciálne účely alebo o uisťovacej zákazke, ktorá zahŕňa obmedzenie používania a distribúcie, požiadavky na nezávislosť stanovené v časti 4A alebo 4B budú oprávnené na úpravy povolené touto časťou, ale iba ak:

- a) firma komunikuje s určenými používateľmi správy o upravených požiadavkách na nezávislosť, ktoré sa majú uplatniť pri poskytovaní služby; a
- b) určení používateľa správy rozumejú účelu a obmedzeniam správy a výslovne súhlasia s uplatnením úprav.

Ak sú určení používateľa skupinou používateľov, ktorých meno nie je možné v čase stanovenia podmienok zákazky konkrétne identifikovať, firma následne informuje týchto používateľov o upravených požiadavkách na nezávislosť, s ktorými súhlasil ich zástupca. Napríklad, ak sú určení používateľa skupinou používateľov, ako sú veritelia v syndikovanej úverovej dohode, firma môže opísať upravené požiadavky na nezávislosť v liste o záväzku adresovanom zástupcovi veriteľov. Zástupca by potom mohol sprístupniť zmluvný list firmy členom skupiny veriteľov, aby splnil požiadavku, aby firma informovala takýchto používateľov o upravených požiadavkách na nezávislosť, s ktorými zástupca súhlasil.

V dôsledku toho sa etické problémy vyskytujú denne v profesionálnej dráhe účtovníka a audítora. Je potrebné ich riešiť dôstojne, a preto je potrebné poznať normy profesionálneho správania a pripraviť sa na ich prísne dodržiavanie. Tieto štandardy sú predpísané v Etickom kódexe audítora.

Zoznam použitej literatúry:

Príručka Medzinárodného etického kódexu pre profesionálnych účtovníkov 2018. (r. 2018).
<https://www.skau.sk/wp-content/uploads/2020/01/Etický-kodex-auditora-final-uprava.pdf>

10. CODE OF ETHICS FOR PROFESSIONAL ACCOUNTANTS

The International Code of Ethics for Professional Accountants is a fundamental document issued by the International Federation of Accountants (IFAC). It is a fundamental document adopted by professional organizations.

Pursuant to Act No. 423/2015 Coll. on statutory audit and amending Act No. 431/2002 Coll. on accounting, as amended, the Code of Ethics for Professional Accountants is an internal regulation and is in accordance with the Code of Ethics issued by the International Federation of Accountants (IFAC).

The first professional organizations of auditors and accountants were created in the market of professional services of Ukraine. It is professional organizations that are tasked with spreading the norms of professional ethics and monitoring their compliance in modern developed society.

10.1 General characteristics of the Code of Ethics of a professional accountant. Complying with the Code, Fundamental Principles and Conceptual Framework

The International Code of Ethics for Professional Accountants (including International Independence Standards) (“the Code”) sets out fundamental principles of ethics for professional accountants, reflecting the profession’s recognition of its public interest responsibility. These principles establish the standard of behaviour expected of a professional accountant. The fundamental principles are integrity, objectivity, professional competence and due care, confidentiality, and professional behaviour.

The Code provides a conceptual framework that professional accountants are to apply to identify, evaluate and address threats to compliance with the fundamental principles. The Code sets out requirements and application material on various topics to help accountants apply the conceptual framework to those topics.

The structure of the Code of Ethics of Professional Accountants is shown in Figure 10.1.

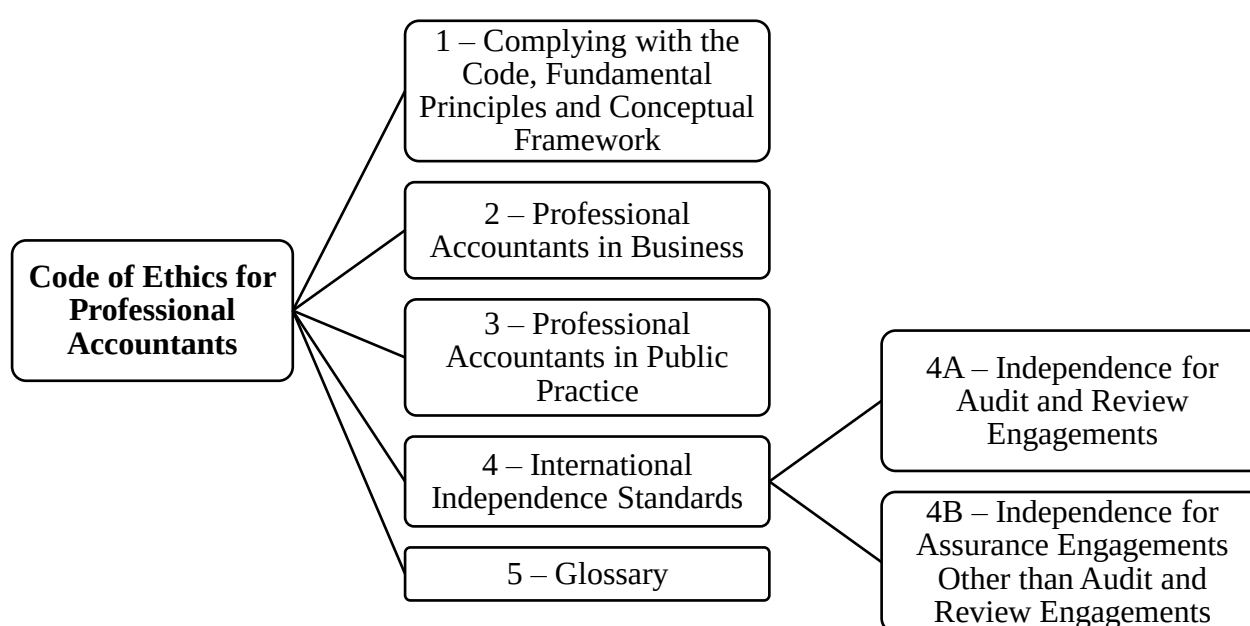

Figure 10.1: Structure of the Code of Ethics for Professional Accountants

The parts of the Code are essentially interconnected and contain special information and requirements that are mandatory for accountants and auditors. In the table 10.1 grouped short description of these parts in accordance with the Code of Ethics of Professional Accountants.

Table 10.1 – General characteristics of the structural parts of the Code of Ethics for professional accountants

Section	Section name	Characteristic
1	Complying with the Code, Fundamental Principles and Conceptual Framework	Includes the fundamental principles and the conceptual framework and is applicable to all professional accountants
2	Professional Accountants in Business	Sets out additional material that applies to professional accountants in business when performing professional activities, also applicable to individuals who are professional accountants in public practice when performing professional activities pursuant to their relationship with the firm, whether as a contractor, employee or owner
3	Professional Accountants in Public Practice	Sets out additional material that applies to professional accountants in public practice when providing professional services
4A	Independence for Audit and Review Engagements	Applies when performing audit or review engagements
4B	Independence for Assurance Engagements Other than Audit and Review Engagements	Applies when performing assurance engagements that are not audit or review engagements
5	Glossary	Contains defined terms (together with additional explanations where appropriate) and described terms which have a specific meaning in certain parts of the Code. For example, as noted in the Glossary, in Part 4A, the term “audit engagement” applies equally to both audit and review engagements. The Glossary also includes lists of abbreviations that are used in the Code and other standards to which the Code refers

It should be noted that the requirements in the Code, designated with the letter “R,” impose obligations. In addition, application material, designated with the letter “A,” provides context, explanations, suggestions for actions or matters to consider, illustrations and other guidance relevant to a proper understanding of the Code.

Paragraphs R400.80 to R400.89 and R900.50 to R900.55 address a breach of International Independence Standards. A professional accountant who identifies a breach of any other provision of the Code shall evaluate the significance of the breach and its impact on the accountant’s ability to comply with the fundamental principles. The accountant shall also: take

whatever actions might be available, as soon as possible, to address the consequences of the breach satisfactorily and determine whether to report the breach to the relevant parties. Relevant parties to whom such a breach might be reported include those who might have been affected by it, a professional or regulatory body or an oversight authority.

Figure 10.2 describes the five fundamental principles of ethics for professional accountants. A professional accountant shall comply with each of the fundamental principles.

Integrity • to be straightforward and honest in all professional and business relationships
Objectivity • not to compromise professional or business judgments because of bias, conflict of interest or undue influence of others
Professional Competence and Due Care • a) to: attain and maintain professional knowledge and skill at the level required to ensure that a client or employing organization receives competent professional service, based on current technical and professional standards and relevant legislation; • b) to act diligently and in accordance with applicable technical and professional standards
Confidentiality • to respect the confidentiality of information acquired as a result of professional and business relationships
Professional Behavior • to comply with relevant laws and regulations and avoid any conduct that the professional accountant knows or should know might discredit the profession

Figure 10.2: *Fundamental principles of ethics of professional accountants*

More details about all the principles described above are given in subsections 111-115 of the Code of Ethics of a professional accountant. However, a professional accountant might face a situation in which complying with one fundamental principle conflicts with complying with one or more other fundamental principles. In such a situation, the accountant might consider consulting, on an anonymous basis, if necessary, with:

- others within the firm or employing organization;
- those charged with governance;
- a professional body;
- a regulatory body;
- legal counsel.

However, such consultation does not relieve the accountant from the responsibility to exercise professional judgment to resolve the conflict or, if necessary, and unless prohibited by law or regulation, disassociate from the matter creating the conflict. The professional accountant is encouraged to document the substance of the issue, the details of any discussions, the decisions made and the rationale for those decisions.

The conceptual framework specifies an approach for a professional accountant to:

- identify threats to compliance with the fundamental principles.
- evaluate the threats identified.
- address the threats by eliminating or reducing them to an acceptable level.

When applying the conceptual framework, the professional accountant shall:

- a) exercise professional judgment;
- b) remain alert for new information and to changes in facts and circumstances;
- c) use the reasonable and informed third party test described in paragraph 120.5 A4.

The professional accountant shall identify threats to compliance with the fundamental principles. Threats to compliance with the fundamental principles fall into one or more categories presented in the table 10.2.

Table 10.2 - Categories of threats to compliance with the fundamental principles

№	Threat name	Characteristic
1	Self-interest threat	The threat that a financial or other interest will inappropriately influence a professional accountant's judgment or behaviour
2	Self-review threat	The threat that a professional accountant will not appropriately evaluate the results of a previous judgment made; or an activity performed by the accountant, or by another individual within the accountant's firm or employing organization, on which the accountant will rely when forming a judgment as part of performing a current activity
3	Advocacy threat	The threat that a professional accountant will promote a client's or employing organization's position to the point that the accountant's objectivity is compromised
4	Familiarity threat	The threat that due to a long or close relationship with a client, or employing organization, a professional accountant will be too sympathetic to their interests or too accepting of their work
5	Intimidation threat	The threat that a professional accountant will be deterred from acting objectively because of actual or perceived pressures, including attempts to exercise undue influence over the accountant

Therefore, when the professional accountant identifies a threat to compliance with the fundamental principles, the accountant shall evaluate whether such a threat is at an acceptable level. In turn, an acceptable level is a level at which a professional accountant using the reasonable and informed third party test would likely conclude that the accountant complies with the fundamental principles.

If the professional accountant determines that the identified threats to compliance with the fundamental principles are not at an acceptable level, the accountant shall address the threats by eliminating them or reducing them to an acceptable level. The accountant shall do so by:

- eliminating the circumstances, including interests or relationships, that are creating the threats;
- applying safeguards, where available and capable of being applied, to reduce the threats to an acceptable level; or
- declining or ending the specific professional activity.

So, the conceptual framework to identify, evaluate and address threats to compliance with the fundamental principles applies in the same way to compliance with independence requirements.

10.2 Professional accountants in business

Part of the Code "Professional accountants in business" sets out requirements and application material for professional accountants in business when applying the conceptual framework set out in Section 120.

A professional accountant in business might be an employee, contractor, partner, director (executive or non-executive), owner-manager, or volunteer of an employing organization. The legal form of the relationship of the accountant with the employing organization has no bearing on the ethical responsibilities placed on the accountant.

The term "professional accountant" refers to: a professional accountant in business; and an individual who is a professional accountant in public practice when performing professional activities pursuant to the accountant's relationship with the accountant's firm, whether as a contractor, employee or owner. More information on when Part 2 is applicable to professional accountants in public practice is set out in paragraphs R120.4, R300.5 and 300.5 A1.

A professional accountant shall comply with the fundamental principles set out in Section 110 and apply the conceptual framework set out in Section 120 to identify, evaluate and address threats to compliance with the fundamental principles.

Table 10.3 provides examples of facts and circumstances within each of the categories of threats that professional accountants may face in their professional activity.

Table 10.3 – Examples of facts and circumstances of possible threats in the activity of a professional accountant

№	Threat	Examples
1	Self-interest Threats	- a professional accountant holding a financial interest in, or receiving a loan or guarantee from, the employing organization; - a professional accountant participating in incentive compensation arrangements offered by the employing organization; - a professional accountant having access to corporate assets for personal use; - a professional accountant being offered a gift or special treatment from a supplier of the employing organization
2	Self-review Threats	- a professional accountant determining the appropriate accounting treatment for a business combination after performing the feasibility study supporting the purchase decision
3	Advocacy Threats	- a professional accountant having the opportunity to manipulate information in a prospectus in order to obtain favourable financing
4	Familiarity Threats	- a professional accountant being responsible for the financial reporting of the employing organization when an immediate or close family member employed by the organization makes decisions that affect the financial reporting of the organization; - a professional accountant having a long association with individuals influencing business decisions
5	Intimidation Threats	- a professional accountant or immediate or close family member facing the threat of dismissal or replacement over a disagreement about: the application of an accounting principle, the way in which financial information is to be reported;

		- an individual attempting to influence the decision-making process of the professional accountant, for example regarding the awarding of contracts or the application of an accounting principle

So, the conditions, policies and procedures described in paragraphs 120.6 A1 and 120.8 A2 might impact the evaluation of whether a threat to compliance with the fundamental principles is at an acceptable level. The professional accountant's evaluation of the level of a threat is also impacted by the nature, scope of the professional activity and the work environment within the employing organization and its operating environment.

A conflict of interest creates threats to compliance with the principle of objectivity and might create threats to compliance with the other fundamental principles. Such threats might be created when:

- a) a professional accountant undertakes a professional activity related to a particular matter for two or more parties whose interests with respect to that matter are in conflict;
- b) the interest of a professional accountant with respect to a particular matter and the interests of a party for whom the accountant undertakes a professional activity related to that matter are in conflict.

Figure 10.3 summarizes examples of circumstances that can create a conflict of interest.

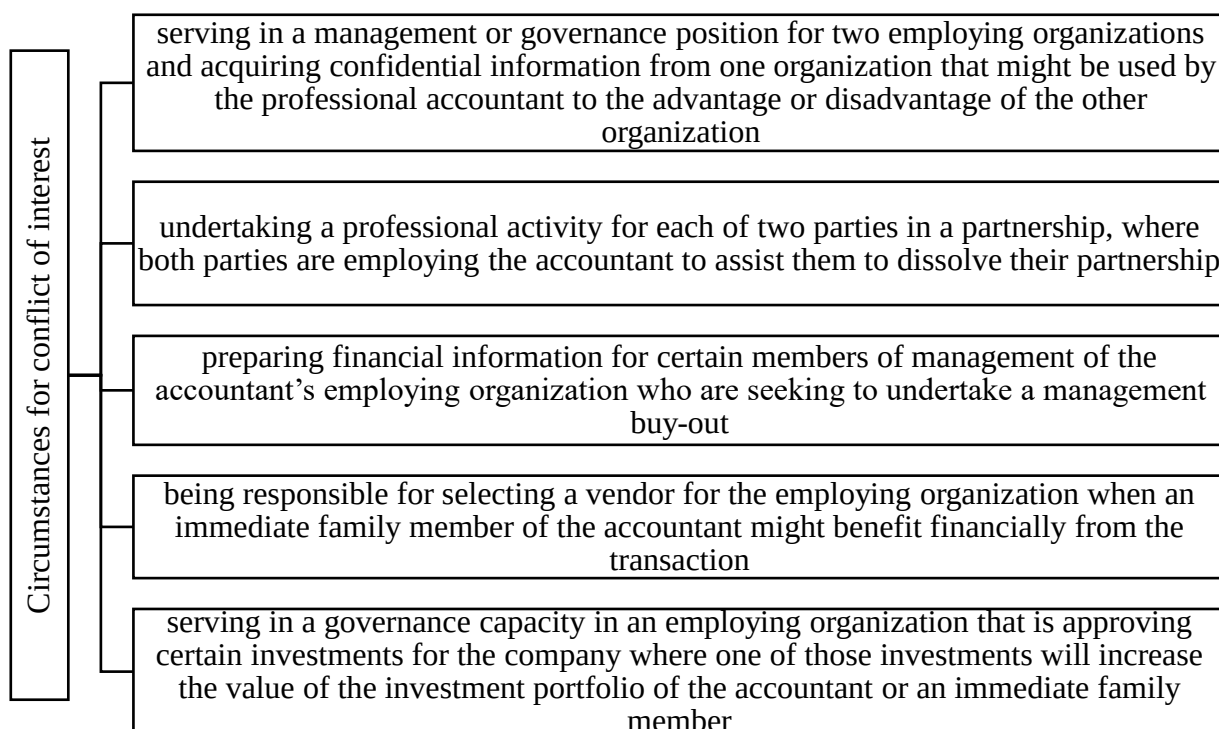

Figure 10.3: *Examples of circumstances that may create a conflict of interest for a professional accountant*

It is generally necessary to disclose the nature of the conflict of interest and how any threats created were addressed to the relevant parties, including to the appropriate levels within the employing organization affected by a conflict; and obtain consent from the relevant parties for the professional accountant to undertake the professional activity when safeguards are applied to address the threat.

Professional accountants at all levels in an employing organization are involved in the preparation or presentation of information both within and outside the organization, which has its stakeholders (Figure 10.4).

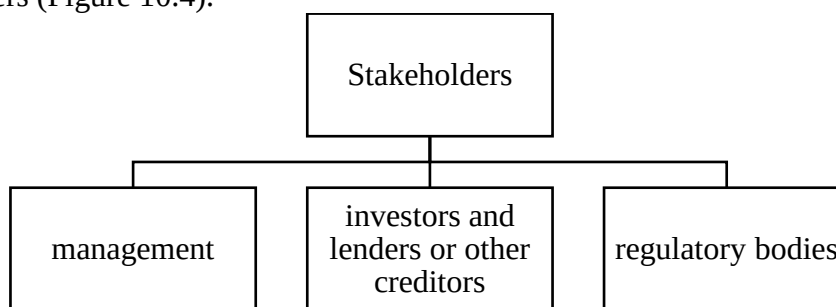

Figure 10.4: *Stakeholders in information*

This information might assist stakeholders in understanding and evaluating aspects of the employing organization's situation and in making decisions concerning the organization. Information can include financial and non-financial information that might be made public or used for internal purposes. Examples of this information are grouped in Figure 10.5.

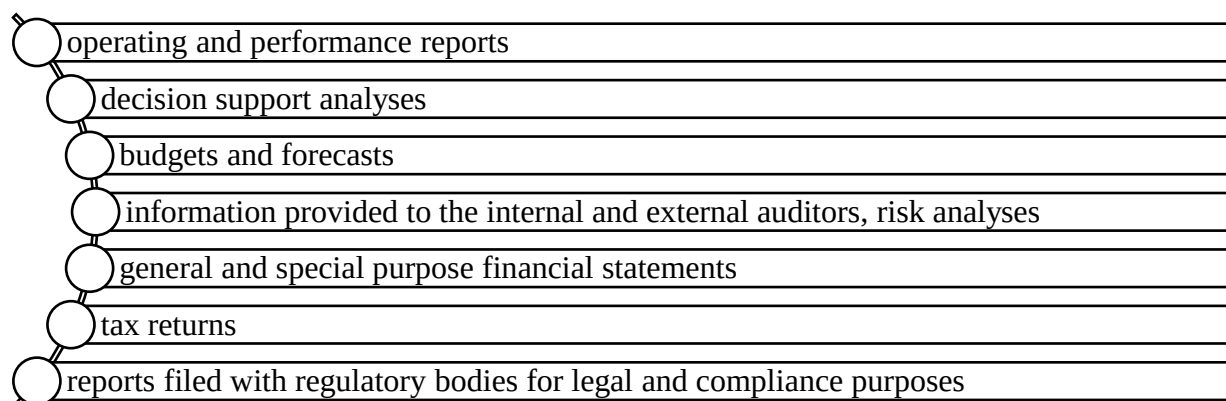

Figure 10.5: *Examples of accounting information*

When preparing or presenting information, a professional accountant shall:

- a) prepare or present the information in accordance with a relevant reporting framework, where applicable;
- b) prepare or present the information in a manner that is intended neither to mislead nor to influence contractual or regulatory outcomes inappropriately;
- c) exercise professional judgment to represent the facts accurately and completely in all material respects, describe clearly the true nature of business transactions or activities and classify and record information in a timely and proper manner;
- d) not omit anything with the intention of rendering the information misleading or of influencing contractual or regulatory outcomes inappropriately.

Offering or accepting inducements might create a self-interest, familiarity or intimidation threat to compliance with the fundamental principles, particularly the principles of integrity, objectivity and professional behaviour.

An inducement is an object, situation, or action that is used as a means to influence another individual's behaviour, but not necessarily with the intent to improperly influence that individual's behaviour. The forms that inducements take are grouped in figure 10.6.

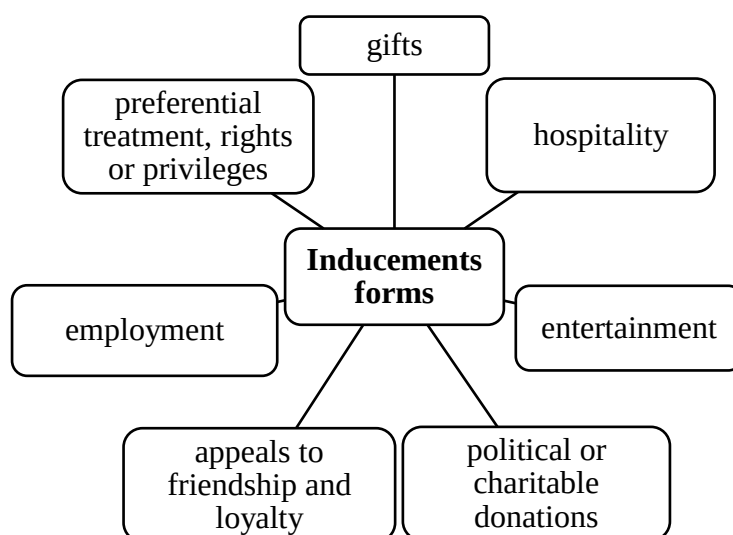

Figure 10.6: *Inducements forms*

So, a professional accountant shall not offer, or encourage others to offer, any inducement that is made, or which the accountant considers a reasonable and informed third party would be likely to conclude is made, with the intent to improperly influence the behaviour of the recipient or of another individual.

10.3 Professional accountants in public practice

Part of the Code «Professional accountants in public practice» sets out requirements and application material for professional accountants in public practice when applying the conceptual framework set out in Section 120.

Table 10.4 provides examples of facts and circumstances in each of the threat categories that may pose threats to professional accountants in public practice.

Table 10.4 – Examples of facts and circumstances of possible threats in the activity of a professional accountant in public practice

№	Threat	Examples
1	Self-interest Threats	- a professional accountant having a direct financial interest in a client; - a professional accountant quoting a low fee to obtain a new engagement and the fee is so low that it might be difficult to perform the professional service in accordance with applicable technical and professional standards for that price; - a professional accountant having a close business relationship with a client
2	Self-review Threats	- a professional accountant issuing an assurance report on the effectiveness of the operation of financial systems after implementing the systems; - a professional accountant having prepared the original data used to generate records that are the subject matter of the assurance engagement
3	Advocacy Threats	- a professional accountant promoting the interests of, or shares in, a client;

		- a professional accountant acting as an advocate on behalf of a client in litigation or disputes with third parties
4	Familiarity Threats	- a professional accountant having a close or immediate family member who is a director or officer of the client; - a director or officer of the client, or an employee in a position to exert significant influence over the subject matter of the engagement, having recently served as the engagement partner
5	Intimidation Threats	- a professional accountant being threatened with dismissal from a client engagement or the firm because of a disagreement about a professional matter; - a professional accountant feeling pressured to agree with the judgment of a client because the client has more expertise on the matter in question etc

Safeguards vary depending on the facts and circumstances. Examples of actions that in certain circumstances might be safeguards to address threats include:

- assigning additional time and qualified personnel to required tasks when an engagement has been accepted might address a self-interest threat;
- having an appropriate reviewer who was not a member of the team review the work performed or advise as necessary might address a self-review threat;
- using different partners and engagement teams with separate reporting lines for the provision of non-assurance services to an assurance client might address self-review, advocacy or familiarity threats etc.

A professional accountant shall not allow a conflict of interest to compromise professional or business judgment. Therefore, in Figure 10.7, examples of circumstances that may create a conflict of interest are grouped.

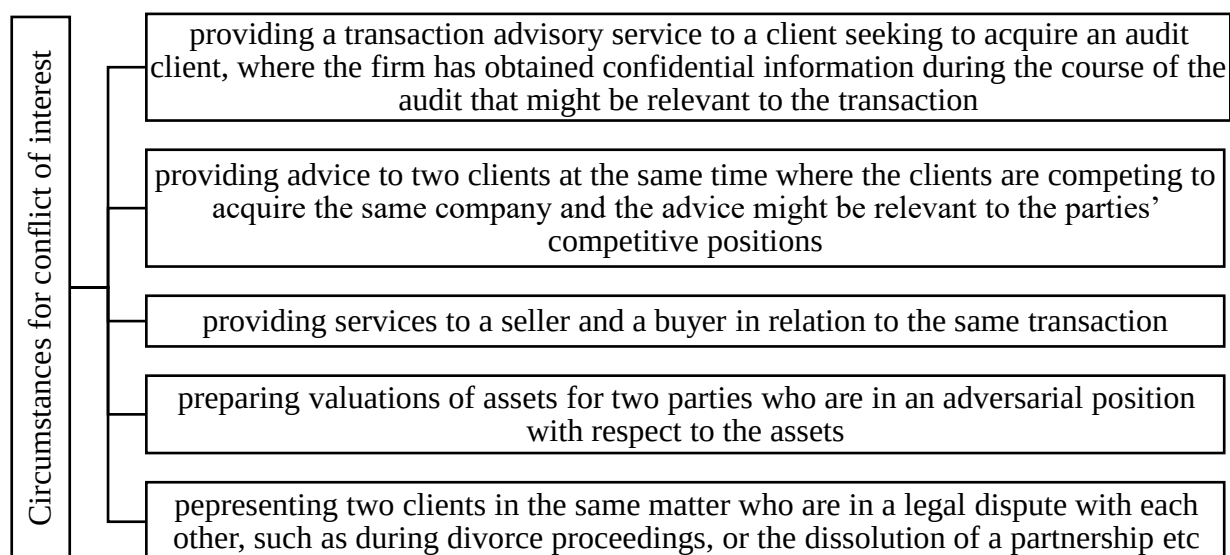

Figure 10.7: *Examples of circumstances that might create a conflict of interest for a professional accountant and business*

So, before accepting a new client relationship, engagement, or business relationship, a professional accountant shall take reasonable steps to identify circumstances that might create a conflict of interest, and therefore a threat to compliance with one or more of the fundamental

principles. Such steps shall include identifying the nature of the relevant interests, relationships between the parties involved; and the service and its implication for relevant parties.

A professional accountant shall remain alert to changes over time in the nature of services, interests and relationships that might create a conflict of interest while performing an engagement. If the firm is a member of a network, a professional accountant shall consider conflicts of interest that the accountant has reason to believe might exist or arise due to interests and relationships of a network firm.

An inducement can take many different forms. In addition, the forms of inducements are identical for a professional accountant in public practice and a professional accountant in business (Fig. 10.6)

Thereby, a professional accountant shall remain alert to potential threats to the accountant's compliance with the fundamental principles created by the offering of an inducement by an immediate or close family member of the accountant to an existing or prospective client of the accountant, to an immediate or close family member of the accountant by an existing or prospective client of the accountant.

10.4 Independence for Audit and Review Engagements. Independence for Assurance Engagements Other than Audit and Review Engagements

Independence is linked to the principles of objectivity and integrity. It comprises:

- c) independence of mind – the state of mind that permits the expression of a conclusion without being affected by influences that compromise professional judgment, thereby allowing an individual to act with integrity, and exercise objectivity and professional scepticism.
- d) independence in appearance – the avoidance of facts and circumstances that are so significant that a reasonable and informed third party would be likely to conclude that a firm's, or an audit team member's, integrity, objectivity or professional scepticism has been compromised.

A firm performing an audit engagement shall be independent. Independence, as required by Parts 4A and 4B, shall be maintained during both the engagement period; and the period covered by the financial statements. A firm shall document conclusions regarding compliance with Parts 4A or 4B, and the substance of any relevant discussions that support those conclusions. In particular:

- a) when safeguards are applied to address a threat, the firm shall document the nature of the threat and the safeguards in place or applied; and
- b) when a threat required significant analysis and the firm concluded that the threat was already at an acceptable level, the firm shall document the nature of the threat and the rationale for the conclusion.

Documentation provides evidence of the firm's judgments in forming conclusions regarding compliance with Parts 4A or 4B. However, a lack of documentation does not determine whether a firm considered a particular matter or whether the firm is independent.

In complying with the requirements in paragraphs R400.80-R400.87, R900.50-R900.53, the firm shall document breach, actions taken, key decisions made, all the matters discussed with those charged with governance; and any discussions with a professional or regulatory body or oversight authority.

Contingent fees are fees calculated on a predetermined basis relating to the outcome of a transaction or the result of the services performed. A firm shall not charge directly or indirectly a contingent fee for an audit engagement.

A firm, network firm or an audit team member shall not accept gifts and hospitality from an audit client, unless the value is trivial and inconsequential. A firm, a network firm, an audit team member, or any of that individual's immediate family shall not accept a loan, or a guarantee of a loan, from an audit client that is a bank or a similar institution unless the loan or guarantee is made under normal lending procedures, terms and conditions.

An individual shall not participate as an audit team member when any of that individual's immediate family:

- a) is a director or officer of the audit client;
- b) is an employee able to exert significant influence over the preparation of the client's accounting records or the financial statements on which the firm will express an opinion; or
- c) was in such position during any period covered by the engagement or the financial statements.

Firms and network firms might provide a range of non-assurance services (Figure 10.8) to their audit clients, consistent with their skills and expertise. Firms might also provide a range of non-assurance services to their assurance clients, consistent with their skills and expertise.

Accounting and Bookkeeping Services
Administrative Services
Valuation Services
Tax Services
Internal Audit Services
Information Technology Systems Services
Litigation Support Services
Legal Services
Recruiting Services
Corporate Finance Services

Figure 10.8: *List of non-assurance services*

Providing non-assurance services to audit or to assurance clients might create threats to compliance with the fundamental principles and threats to independence.

When a firm intends to issue a report on an audit of special purpose financial statements or an assurance engagement which includes a restriction on use and distribution, the independence requirements set out in Part 4A or 4B shall be eligible for the modifications that are permitted by this section, but only if:

- a) the firm communicates with the intended users of the report regarding the modified independence requirements that are to be applied in providing the service; and

- b) the intended users of the report understand the purpose and limitations of the report and explicitly agree to the application of the modifications.

Where the intended users are a class of users who are not specifically identifiable by name at the time the engagement terms are established, the firm shall subsequently make such users aware of the modified independence requirements agreed to by their representative. For example, where the intended users are a class of users such as lenders in a syndicated loan arrangement, the firm might describe the modified independence requirements in an engagement letter to the representative of the lenders. The representative might then make the firm's engagement letter available to the members of the group of lenders to meet the requirement for the firm to make such users aware of the modified independence requirements agreed to by the representative.

Consequently, ethical problems are encountered daily in the professional path of an accountant and auditor. They need to be solved with dignity, and for this it is necessary to know the norms of professional behaviour, to prepare oneself for their strict observance. These standards are prescribed in the Code of Ethics of Professional Accountants.

References

- Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants 2018. (б. д.). <https://www.ethicsboard.org/publications/2018-handbook-international-code-ethics-professional-accountants-35>

10. КОДЕКС ЕТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО БУХГАЛТЕРА

Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів – це основоположний документ, виданий Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC). Це основоположний документ, прийнятий професійними організаціями.

Відповідно до Закону № 423/2015 Збірника законів про обов'язковий аудит та внесення змін до Закону № 431/2002 Збірника законів про бухгалтерський облік, з поправками, Кодекс етики професійних бухгалтерів є внутрішнім нормативним актом і відповідає Кодексу етики, виданому Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC).

На ринку професійних послуг України були створені перші професійні організації аудиторів і бухгалтерів. Саме професійним організаціям доручено розповсюджувати норми професійної етики та контролювати їх дотримання у сучасному розвиненому суспільстві.

10.1 Загальна характеристика Кодексу етики професійного бухгалтера. Дотримання вимог Кодексу, основоположні принципи та концептуальна основа

«Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (у тому числі Міжнародні стандарти незалежності)» (далі – Кодекс) визначає основоположні принципи етики професійних бухгалтерів, що відображають визнання професією своєї відповідальності за захист суспільних інтересів. Ці принципи встановлюють стандарт поведінки, якої очікують від професійного бухгалтера. Основоположними принципами є чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність та професійна поведінка.

Кодекс надає концептуальну основу, яку мають застосовувати професійні бухгалтери, щоб ідентифікувати, оцінювати та зменшувати загрози дотриманню основоположних принципів. Кодекс встановлює вимоги та містить матеріали для застосування на різні теми, щоб допомогти бухгалтерам застосовувати концептуальну основу до цих тем.

Структура Кодексу етики професійних бухгалтерів зображена на рис.10.1.

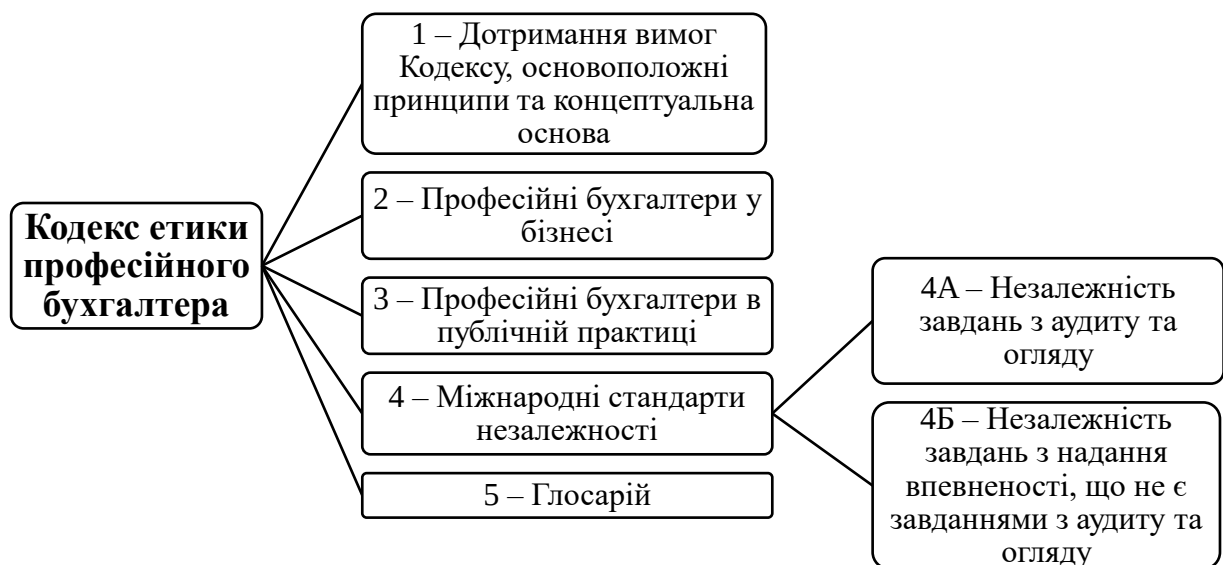

Рисунок 10.1: Структура Кодексу етики професійних бухгалтерів

Частини Кодексу по суті пов'язані між собою і містять особливу інформацію та вимоги, які є обов'язковими для виконання бухгалтерами та аудиторами. У табл. 10.1 згрупована коротка характеристика даних частин відповідно до Кодексу етики професійних бухгалтерів.

Таблиця 10.1 – Загальна характеристика структурних частин Кодексу етики професійних бухгалтерів

Розділ	Назва розділу	Характеристика
1	«Дотримання вимог Кодексу, основоположні принципи та концептуальна основа»	Містить основоположні принципи та концептуальну основу і застосовується до всіх професійних бухгалтерів
2	«Професійні бухгалтери у бізнесі»	Містить додатковий матеріал, що застосовується до професійних бухгалтерів у бізнесі при здійсненні ними своєї професійної діяльності, та до осіб, які є професійними бухгалтерами в публічній практиці, при здійсненні ними своєї професійної діяльності відповідно до їх відносин з фірмою, незалежно від того, чи є вони підрядниками, штатними працівниками або власниками
3	«Професійні бухгалтери в публічній практиці»	Містить додатковий матеріал, що застосовується до професійних бухгалтерів у публічній практиці при наданні ними професійних послуг
4А	Незалежність завдань з аудиту та огляду	Застосовується при виконанні завдань з аудиту або огляду
4Б	Незалежність завдань з надання впевненості, що не є завданнями з аудиту та огляду	Застосовується при виконанні завдань із надання впевненості, що не є завданнями з аудиту або огляду
5	Глосарій	Містить визначені терміни (разом із додатковими поясненнями, коли це доречно) та описані терміни, які мають конкретне значення в певних частинах Кодексу, переліки аббревіатур, що вживаються в Кодексі та інших стандартах, на які посилається Кодекс

Слід зазначити, що вимоги Кодексу, позначені літерою «R», накладають зобов'язання. Крім, того матеріали для застосування, позначені літерою «A», надають контекст, пояснення, пропозиції щодо дій чи питань для розгляду, ілюстрації та інші рекомендації для належного розуміння Кодексу.

Параграфи R400.80 «R400.89 та R900.50 R900.55 стосуються порушення Міжнародних стандартів незалежності». Професійний бухгалтер, який ідентифікує порушення будь-якого іншого положення Кодексу, повинен оцінити значущість порушення та його вплив на спроможність бухгалтера дотримуватися вимог

основоположних принципів. Бухгалтер також повинен: у найкоротший термін вжити всіх можливих заходів для реагування на наслідки порушення та визначити, чи повідомити про порушення відповідні сторони. До відповідних сторін, яких, можливо, слід повідомляти про таке порушення, належать ті, на кого таке порушення може вплинути, професійна організація чи регуляторний або наглядовий орган.

На рисунку 10.2 описано п'ять основоположних принципів етики професійних бухгалтерів. Професійний бухгалтер повинен дотримуватися кожного з основоположних принципів.

Чесність
• бути відвертим і правдивим у всіх професійних та ділових відносинах
Об'єктивність
• не ставити під загрозу професійні чи ділові судження через упередженість, конфлікт інтересів або неналежний вплив інших осіб
Професійна компетентність та належна ретельність
• а) досягати та підтримувати такий рівень професійних знань та навичок, який необхідний для забезпечення отримання клієнтом або організацією-працедавцем, компетентної професійної послуги на основі сучасних технічних та професійних стандартів та відповідного законодавства; б) діяти сумлінно та відповідно до застосовних технічних та професійних стандартів
Конфіденційність
• дотримуватися конфіденційності інформації отриманої в результаті професійних та ділових відносин
Професійна поведінка
• дотримуватися вимог відповідних законодавчих і нормативних актів та уникати будь-якої поведінки, що – як відомо професійному бухгалтеру або йому слід знати, – може дискредитувати професію

Рисунок 10.2: *Основоположні принципи етики професійних бухгалтерів*

Більш детально про всі вищеописані принципи наведено в підрозділах 111-115 Кодексу етики професійного бухгалтера. Однак, професійний бухгалтер може стикнутися з ситуацією, в якій дотримання вимог одного основоположного принципу конфліктує з дотримання вимоги іншого або кількох інших основоположних принципів. У такій ситуації бухгалтер може розглянути можливість консультування на анонімних засадах, якщо необхідно, з:

- іншими особами, що працюють у фірмі або організації-працедавці;
- тими, кого наділено найвищими повноваженнями;
- професійною організацією;
- регуляторним органом;
- юрисконсультom.

Однак така консультація не звільняє бухгалтера від відповідальності за здійснення професійного судження для вирішення конфлікту або, якщо це необхідно, і якщо це не заборонено законодавчим або нормативним актом, заявити про свою непричетність до питання, що створює конфлікт. Професійному бухгалтеру

рекомендується документувати суть питання, подробиці будь-яких обговорень, ухвалені рішення та обґрунтування цих рішень.

Концептуальна основа визначає для професійного бухгалтера підхід щодо:

- a) ідентифікації загроз дотриманню основоположних принципів;
- b) оцінювання ідентифікованих загроз;
- c) реагування на загрози шляхом їх усунення або зменшення до прийнятного рівня.

При застосуванні концептуальної основи професійний бухгалтер повинен:

- a) здійснювати професійне судження;
- b) залишатися уважним до нової інформації та змін у фактах й обставинах;
- c) застосовувати перевірку розсудливою та поінформованою третьою стороною, описаною в параграфі 120.5 А4.

Професійний бухгалтер повинен ідентифікувати загрози дотриманню основоположних принципів. Загрози дотриманню основоположних принципів належать до однієї або кількох із наведених категорій, поданих у табл. 10.2.

Таблиця 10.2 – Категорії загроз дотримання основоположних принципів

№ з/п	Назва загрози	Характеристика
1	Загроза власного інтересу	Загроза того, що фінансові та інші інтереси неналежно впливатимуть на судження чи поведінку професійного бухгалтера
2	Загроза власної оцінки	Загроза того, що професійний бухгалтер не оцінюватиме належно результати попереднього судження або діяльності, виконаної бухгалтером чи іншою особою фірми бухгалтера, або організації-працедавця, на які бухгалтер буде покладатися при здійсненні судження під час виконання поточної діяльності
3	Загроза захисту	Загроза того, що професійний бухгалтер відстоюватиме позицію клієнта чи організації-працедавця, настільки, що об'єктивність бухгалтера буде поставлена під загрозу
4	Загроза особистих стосунків	Загроза того, що внаслідок тривалих або тісних стосунків із клієнтом або організацією-працедавцем професійний бухгалтер буде надто співчувати їх інтересам або надто лояльно ставитися до їх роботи
5	Загроза тиску	Загроза того, що професійний бухгалтер буде утримуватися від об'єктивних дій через фактичний або передбачуваний тиск, у тому числі через спроби чинити неналежний вплив на бухгалтера

Отже, коли професійний бухгалтер виявляє загрозу дотриманню основоположних принципів, він повинен оцінити, чи є рівень такої загрози прийнятним. У свою чергу, прийнятний рівень – це рівень, при якому ймовірно, що професійний бухгалтер, застосовуючи перевірку розсудливою та поінформованою третьою стороною, дійде висновку про те, що він дотримується основоположних принципів.

Якщо професійний бухгалтер визначає, що рівень ідентифікованих загроз дотриманню основоположних принципів є неприйнятним, бухгалтер повинен реагувати

на такі загрози шляхом їх усунення або зменшення до прийнятного рівня. Бухгалтер повинен зробити це шляхом:

- a) усунення обставин, включаючи інтереси або відносини, які створюють ці загрози;
- b) застосування застережних заходів, якщо такі є і якщо їх можна застосувати, щоб зменшити загрози до прийнятного рівня, або
- c) відмови від конкретної професійної діяльності чи її припинення.

Отже, концептуальна основа застосовується до ідентифікації, оцінювання та реагування на загрози дотриманню основоположних принципів у такий самий спосіб, як і до ідентифікації, оцінювання та реагування на загрози дотриманню вимог до незалежності.

10.2. Професійні бухгалтери у бізнесі

Частина Кодексу «Професійні бухгалтери у бізнесі» встановлює вимоги та матеріали для застосування для професійних бухгалтерів у бізнесі при застосуванні концептуальної основи, наведеної в розділі 120.

Професійний бухгалтер у бізнесі може бути працівником, підрядником, партнером, директором (виконавчим або невиконавчим), власником-менеджером або волонтером організації-працедавця. Правова форма відносин бухгалтера з організацією-працедавцем не впливає на етичні обов'язки, покладені на бухгалтера.

Термін "професійний бухгалтер" означає: професійного бухгалтера у бізнесі та особу, яка є професійним бухгалтером у публічній практиці, під час виконання професійної діяльності відповідно до відносин бухгалтера з бухгалтерською фірмою – як підрядника, працівника чи власника. Більше інформації про те, коли частина 2 застосовується до професійних бухгалтерів у публічній практиці, наведено в параграфах R120.4, R300.5 і 300.5 A1.

Професійний бухгалтер повинен дотримуватися основоположних принципів, викладених у розділі 110, і застосовувати концептуальну основу, наведену в розділі 120, для того, щоб ідентифікувати, оцінювати та реагувати на загрози дотриманню основоположних принципів.

У таблиці 10.3 наведено приклади фактів та обставин у кожній з категорій загроз, з якими можуть стикатися професійні бухгалтери при здійсненні професійної діяльності.

Таблиця 10.3 – Приклади фактів та обставин можливих загроз у діяльності професійного бухгалтера

№ з/п	Загроза	Приклади
1	Загрози власного інтересу	– професійний бухгалтер, який має фінансовий інтерес в організації-працедавці, або отримує від неї позику чи гарантію; – професійний бухгалтер, який бере участь у механізмах матеріального заохочення, запропонованих організацією-працедавцем; – професійний бухгалтер, який має доступ до корпоративних активів для особистого користування;

		– професійний бухгалтер, якому постачальник організації-працедавця пропонує дарунок або привілейований статус
2	Загрози власної оцінки	– професійний бухгалтер, який визначає відповідний обліковий підхід до об'єднання бізнесу після проведення техніко-економічного обґрунтування на підтримку рішення про купівлю
3	Загрози захисту	– професійний бухгалтер, який має можливість маніпулювати інформацією в проспекті емісії з метою отримання сприятливого фінансування
4	Загрози особистих стосунків	– професійний бухгалтер, який відповідає за фінансове звітування організації-працедавця, коли найближчий чи близький родич, що працює в цій організації, приймає рішення, які впливають на фінансове звітування організації; – професійний бухгалтер, який має тривалу причетність до осіб, які впливають на ділові рішення
5	Загрози тиску	– професійний бухгалтер або його найближчий чи близький родич, що стоїть перед загрозою звільнення або заміни через розбіжності думок щодо: застосування принципу бухгалтерського обліку, способу звітування про фінансову інформацію; – особа, яка намагається впливати на процес прийняття рішень професійного бухгалтера, наприклад, щодо укладення контрактів або застосування принципу бухгалтерського обліку

Отже, умови, політики та процедури, описані в параграфах 120.6 A1 та 120.8 A2, можуть впливати на оцінювання того, чи є рівень загрози дотриманню основоположних принципів прийнятним. На оцінювання рівня загрози професійним бухгалтером впливає також характер, обсяг професійної діяльності, та робоче середовище в організації-працедавці та середовище, в якому ця організація здійснює свою діяльність.

Конфлікт інтересів створює загрози дотриманню принципу об'єктивності та може створювати загрози дотриманню інших основоположних принципів. Такі загрози можуть виникати, коли:

- а) професійний бухгалтер здійснює професійну діяльність для двох чи кількох сторін, пов'язану з конкретним питанням, щодо якого існує конфлікт інтерес цих сторін;
- б) існує конфлікт інтересів професійного бухгалтера щодо конкретного питання та сторони, для якої цей бухгалтер здійснює професійну діяльність, пов'язану з цим питанням.

На рисунку 10.3 згруповано приклади обставин, які можуть створювати конфлікт інтересів.

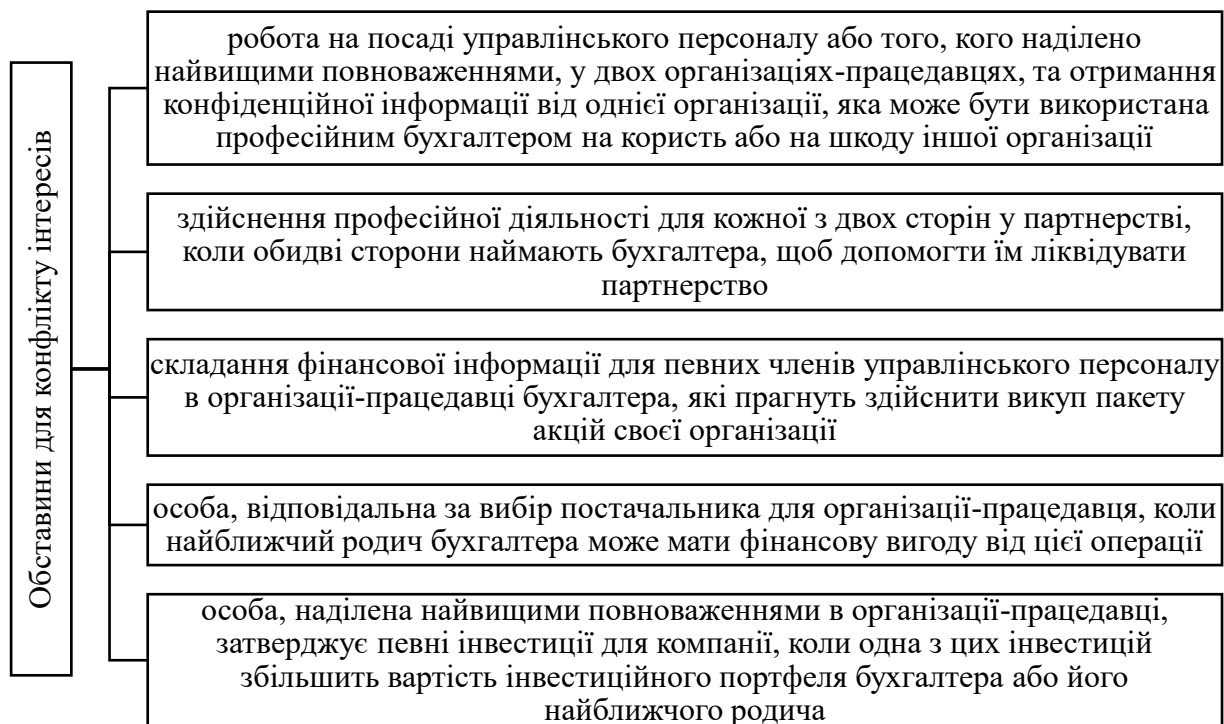

Рисунок 10.3: Приклади обставин, які можуть створювати конфлікт інтересів для професійного бухгалтера

Як правило, необхідно розкрити інформацію про характер конфлікту інтересів а також про спосіб реагування на створені загрози відповідним сторонам, у тому числі відповідним рівням в організації-працедавці, на які впливає конфлікт, та отримати згоду від відповідних сторін на те, щоб професійний бухгалтер здійснював професійну діяльність, коли застосовуються застережні заходи для реагування на загрози.

Професійні бухгалтери на всіх рівнях організації-працедавця беруть участь у складанні або поданні інформації як всередині організації, так і поза її межами, яка має своїх зацікавлених сторін (рис.10.4).

Рисунок 10.4: Зацікавлені сторони в інформації

Ця інформація може допомогти зацікавленим сторонам у розумінні та оцінювання аспектів стану справ організації-працедавця, а також у прийнятті рішень стосовно організації. Інформація може містити фінансову та нефінансову інформацію, яка може

бути оприлюдненою або використаною для внутрішніх цілей. Приклади такої інформації згруповано на рис.10.5.

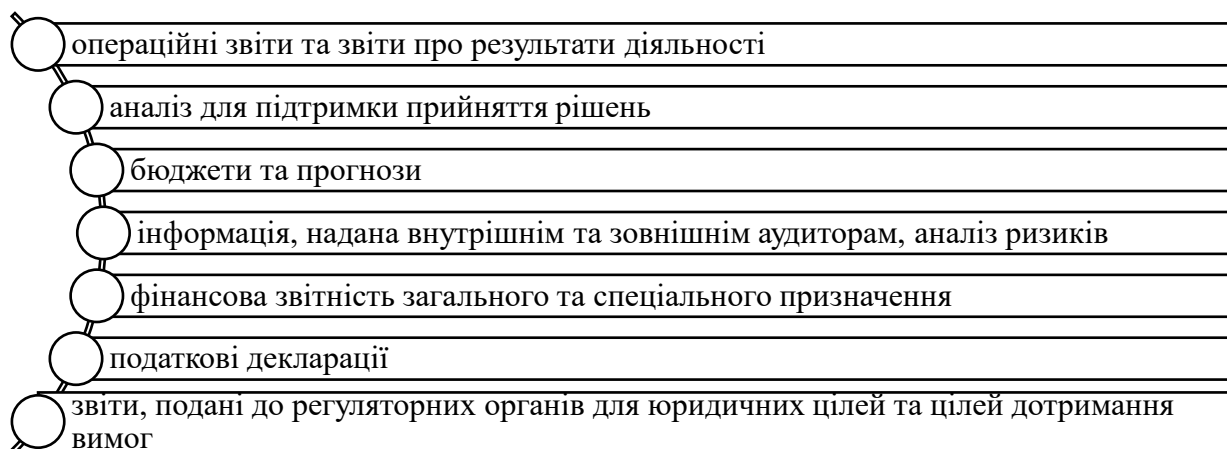

Рисунок 10.5: Приклади бухгалтерської інформації

Під час складання або подання інформації професійний бухгалтер повинен:

- а) складати або подавати інформацію згідно з відповідною концептуальною основою звітування, якщо це застосовано;
- б) складати або подавати інформацію в такий спосіб, який не має на меті не вводити в оману, не впливати неналежно на результати, передбачені в контрактах або нормативних актах;
- в) здійснювати професійне судження для того, щоб: подавати факти точно та повністю в усіх суттєвих аспектах, чітко описувати справжній характер комерційних операцій або діяльності та своєчасно та належно класифікувати та записувати інформацію;
- г) не пропускати нічого з наміром надання інформації, що вводить в оману, або неналежно впливає на результати, передбачені в контрактах або у нормативних актах.

Пропонування або прийняття спонук може створити загрозу власного інтересу, особистих стосунків або тиску дотриманню основоположних принципів, зокрема принципів чесності, об'єктивності та професійної поведінки.

Спонука – це об'єкт, ситуація чи дія, які використовуються як засіб впливу на поведінку іншої особи, але необов'язково з наміром неналежного впливу на поведінку цієї особи. Форми, яких набувають спонуки згруповано на рис. 10.6.

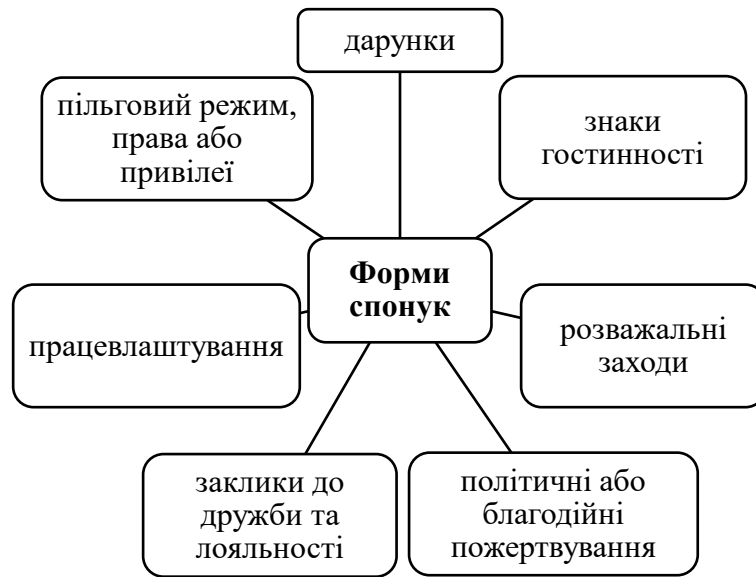

Рисунок 10.6: *Форми спонук*

Отже, професійний бухгалтер не повинен пропонувати або заохочувати інших осіб пропонувати будь-яку спонук, щодо якої, як вважає бухгалтер, розсудлива та поінформована третя сторона найімовірніше дійшла б висновку, що її пропонують із наміром неналежного впливу на поведінку одержувача або іншої особи.

10.3 Професійні бухгалтери в публічній практиці

Частина Кодексу «Професійні бухгалтери в публічній практиці» встановлює вимоги та матеріали для застосування для професійних бухгалтерів у публічній практиці при застосуванні концептуальної основи, наведеної в Розділі 120.

У табл. 10.4 наведені приклади фактів та обставин у кожній із категорій загроз, що можуть створити загрози для професійних бухгалтерів у публічній практиці.

Таблиця 10.4 – Приклади фактів та обставин можливих загроз у діяльності професійного бухгалтера у публічній практиці

№ з/п	Загроза	Приклади
1	Загрози власного інтересу	- професійний бухгалтер має прямий фінансовий інтерес у клієнті; - професійний бухгалтер пропонує низький гонорар, щоб отримати нове завдання, і цей гонорар настільки низький, що може бути складно виконати професійні послуги відповідно до застосовних технічних та професійних стандартів за такої ціни; - професійний бухгалтер має тісні ділові відносини з клієнтом
2	Загрози власної оцінки	- професійний бухгалтер надає звіт про надання впевненості щодо ефективності функціонування фінансових систем після їх упровадження;

		- професійний бухгалтер готує первинні дані, що використовуються для створення записів, які є предметом перевірки у завданні з надання впевненості
3	Загрози захисту	- професійний бухгалтер просуває інтереси або акції клієнта; - професійний бухгалтер виступає в ролі адвоката від імені клієнта в судовому процесі або спорах із третіми сторонами
4	Загрози особистих стосунків	- професійний бухгалтер має найближчого або близького родича, який є директором або посадовою особою клієнта; - директор або посадова особа клієнта, або працівник, який може здійснювати значний вплив на предмет завдання, нещодавно виконував функції партнера із завдання
5	Загрози тиску	- професійному бухгалтеру загрожують звільненням із завдання для клієнта або з фірми через незгоду з приводу професійного питання - професійний бухгалтер зазнає тиску, щоб погодитися з судженням клієнта, тому що клієнт має більше спеціальних знань щодо питання, про яке йдеться тощо

Застережні заходи можуть бути різними залежно від фактів та обставин. Приклади дій, які за певних обставин можуть бути застережними заходами для реагування на загрози:

- реагуванням на загрозу власної самооцінки інтересу може бути призначення додаткового часу та кваліфікованого персоналу на необхідні завдання, коли завдання, яке вже було прийнято;
- реагуванням на загрозу власного інтересу може бути призначення прийняттого експерта з огляду, який не був членом команди, для проведення огляду виконаної роботи або надання рекомендацій, якщо необхідно;
- реагуванням на загрози власної оцінки, захисту або особистих стосунків може бути використання різних партнерів та різних команд із завдання із окремими лініями звітування щодо надання послуг, які не є послугами з надання впевненості, клієнту з надання впевненості тощо.

Професійний бухгалтер не повинен дозволяти, щоб конфлікт інтересів ставив під загрозу професійне чи ділове судження. Тому на рисунку 10.7 згруповано приклади обставин, які можуть створювати конфлікт інтересів.

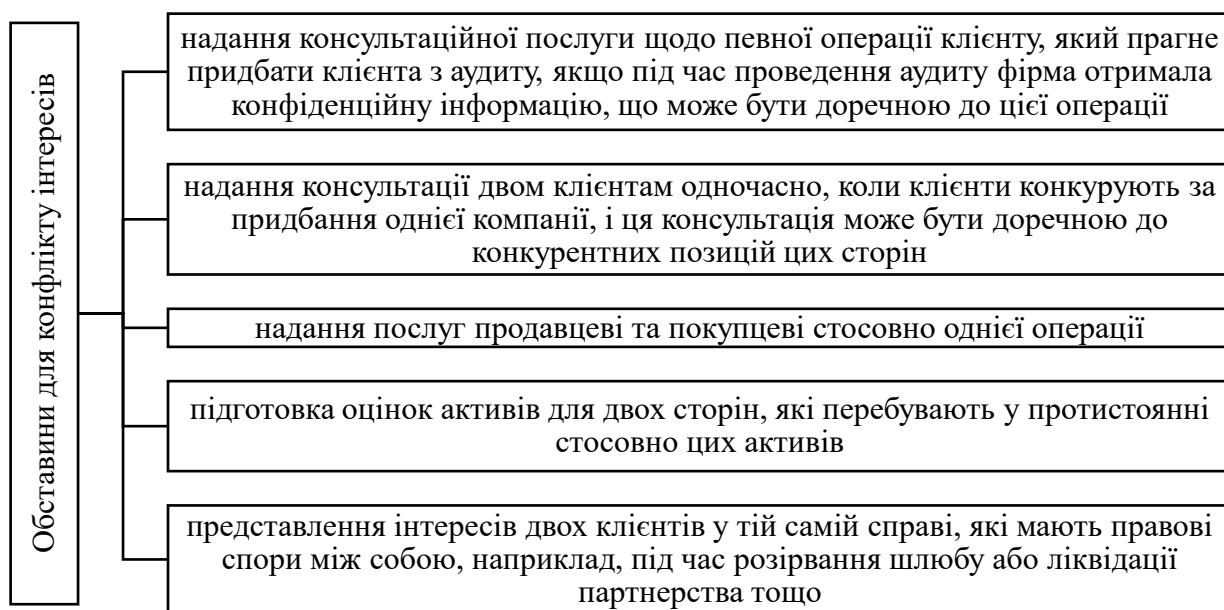

Рисунок 10.7: Приклади обставин, які можуть створювати конфлікт інтересів для професійного бухгалтера

Отже, до затвердження відносин з новим клієнтом, завдання або ділових відносин, професійний бухгалтер повинен вжити обґрунтованих заходів для ідентифікації обставин, які могли б створити конфлікт інтересів і, отже, загрозу дотриманню одного чи кількох основоположних принципів. Такі заходи повинні включати ідентифікацію характеру відповідних інтересів, відносин між сторонами-учасниками та послуг та їх наслідків для відповідних сторін.

Професійний бухгалтер повинен залишатися уважним до змін характеру послуг, інтересів та відносин із плином часу, які можуть створити конфлікт інтересів під час виконання завдання. Якщо фірма є членом мережі, професійний бухгалтер повинен розглядати конфлікти інтересів, що, як бухгалтер має підстави вважати, можуть існувати або виникати внаслідок інтересів та відносин мережевої фірми

Спонуки можуть набувати різних форм. Крім того, форми спонук ідентичні для професійного бухгалтера в публічній практиці і професійного бухгалтера в бізнесі (рис. 10.6)

Таким чином, професійний бухгалтер повинен залишатися уважним до потенційних загроз дотриманню основоположних принципів бухгалтером, створених унаслідок пропонування спонуки найближчим або близьким родичем бухгалтера теперішньому або потенційному клієнту бухгалтера, найближчому або близькому родичу бухгалтера теперішнім або потенційним клієнтом бухгалтера.

10.4 Незалежність завдань з аудиту та огляду. Незалежність завдань із надання впевненості, що не є завданнями з аудиту та огляду

Незалежність пов'язана з принципами об'єктивності та чесності. Вона охоплює:

- а) незалежність мислення – спрямованість мислення, що дозволяє висловити висновок без будь-якого впливу, який може загрожувати професійному судженню, та діяти чесно, об'єктивно та з професійним скептицизмом;
- б) незалежність поведінки – уникнення фактів та обставин настільки суттєвих, що розсудлива і поінформована третя сторона найімовірніше дійшла б висновку щодо загрози чесності, об'єктивності чи професійному скептицизму фірми або члена команди з аудиту чи з надання впевненості.

Фірма, яка виконує завдання з аудиту, повинна бути незалежною. Незалежність, якої вимагають Частини 4А і 4Б, повинна зберігатися протягом як періоду завдання, так і періоду, який охоплює фінансова звітність. Фірма повинна документувати висновки щодо дотримання вимог Частин 4А або 4Б та сутність будь-яких відповідних обговорень, які підтверджують ці висновки. Зокрема:

- а) коли застосовуються застережні заходи для реагування на загрозу, фірма повинна документувати характер загрози та застережні заходи, які діють або застосовуються;
- б) якщо загроза потребувала значного аналізу, і фірма дійшла висновку, що рівень загрози вже є прийнятним, фірма повинна документувати характер загрози та обґрунтування такого висновку.

Документація надає докази суджень фірми під час формування висновків стосовно дотримання вимог Частин 4А або 4Б. Проте відсутність документації не визначає, чи розглянула фірма конкретне питання або чи є фірма незалежною.

Відповідно до вимог параграфів R400.80-R400.87, R900.50-R900.53 фірма повинна документувати: порушення, вжиті заходи, основні прийняті рішення та всі питання, що обговорювалися зі стороною, яка залучила фірму, або з тими, кого наділено найвищими повноваженнями.

Обумовлена плата – це плата, обчислена на заздалегідь визначеній основі залежно від результату операції або результату виконаних послуг. Фірма не повинна стягувати, прямо чи опосередковано, обумовлену плату за завдання з надання впевненості.

Фірма, мережева фірма або член команди з аудиту не повинні приймати дарунки та знаки гостинності від клієнта з аудиту крім випадків, коли вартість є дріб'язковою та незначною. Фірма, мережева фірма, член команди з аудиту або будь-який з його найближчих родичів не повинні брати або гарантувати позику у клієнта з аудиту, який є банком або подібною установою, якщо така позика або гарантія не надається за звичайними процедурами, строками та умовами кредитування.

Особа не повинна брати участь як член команди з аудиту, якщо будь-який з його найближчих родичів є:

- а) директором чи посадовою особою клієнта з аудиту;
- б) працівником, який має можливість здійснювати значний вплив на складання бухгалтерських записів або фінансової звітності клієнта, про які фірма висловлюватиме думку, або

в) мав таку можливість протягом будь-якого періоду, що охоплюється завданням або фінансовою звітністю.

Фірми та мережеві фірми можуть надавати своїм клієнтам із аудиту велику кількість послуг, що не є послугами з надання впевненості (рис.10.8), відповідно до своїх навичок та спеціальних знань. А також фірми можуть надавати своїм клієнтам з надання впевненості велику кількість послуг, що не є послугами з надання впевненості, відповідно до своїх навичок та спеціальних знань.

Послуги з обліку та рахівництва
Адміністративні послуги
Послуги з оцінки
Послуги з оподаткування
Послуги з внутрішнього аудиту
Послуги з систем інформаційних технологій
Послуги з підтримки судових розглядів
Юридичні послуги
Послуги із підбору персоналу
Послуги з корпоративних фінансів

Рисунок 10.8: *Перелік послуг, що не є послугами з надання впевненості*

Надання клієнтам із аудиту послуг або із наданням впевненості, що не є послугами з надання впевненості, може створювати загрози дотриманню основоположних принципів та загрози незалежності.

Коли фірма планує випуск звіту про аудит фінансової звітності спеціального призначення або про виконання завдання з надання впевненості, який містить обмеження щодо його використання та розповсюдження, вимоги незалежності, наведені у Частині 4А або 4Б, можуть підлягати модифікаціям, дозволеним цим розділом, але тільки якщо:

- фірма повідомляє інформацію визначеним користувачам цього звіту щодо модифікованих вимог незалежності, які слід застосовувати при наданні послуги, та
- визначені користувачі звіту розуміють мету й обмеження звіту та висловлюють явну згоду на застосування цих модифікацій.

У випадках, коли визначені користувачі – це клас користувачів, яких неможливо ідентифікувати за прізвищами під час визначення умов завдання, фірма повинна у подальшому поінформувати таких користувачів про модифіковані вимоги незалежності, узгоджені з їх представником. Наприклад, якщо визначені користувачі – це клас таких користувачів, як позикодавці щодо угоди про синдиковану позику, фірма може описати модифіковані вимоги незалежності в листі-угоді представнику таких позикодавців. Представник може потім надати лист-угоду членам групи позикодавців з метою виконання вимоги до фірми інформувати таких користувачів про модифіковані вимоги незалежності, узгоджені з їх представником.

Отже, етичні проблеми повсякденно зустрічаються на професійному шляху бухгалтера й аудитора. Їх потрібно вирішувати гідно, а для цього необхідно знати норми професійної поведінки, готувати себе до їх неухильного дотримання. Ці норми прописані в Кодексі етики професійних бухгалтерів.

Список використаних джерел

Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) : URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu> (дата звернення: 04.11.2022).

Príloha 1 Rámcová účtová osnova (Slovensko)

Účtová trieda 0 - Dlhodobý majetok

- 01 - Dlhodobý nehmotný majetok
- 012 - Aktivované náklady na vývoj
- 013 - Softvér
- 014 - Oceniteľné práva
- 015 - Goodwill
- 019 - Ostatný dlhodobý nehmotný majetok
- 02 - Dlhodobý hmotný majetok - odpisovaný
- 021 - Stavby
- 022 - Samostatné huteľné veci a súbory huteľných vecí
- 025 - Pestovateľské celky trvalých porastov
- 026 - Základné stádo a ťažné zvieratá
- 029 - Ostatný dlhodobý hmotný majetok
- 03 - Dlhodobý hmotný majetok - neodpisovaný
- 031 - Pozemky
- 032 - Umelecké diela a zbierky
- 04 - Obstaranie dlhodobého majetku
- 041 - Obstaranie dlhodobého nehmotného majetku
- 042 - Obstaranie dlhodobého hmotného majetku
- 043 - Obstaranie dlhodobého finančného majetku
- 05 - Poskytnuté preddavky na dlhodobý majetok
- 051 - Poskytnuté preddavky na dlhodobý nehmotný majetok
- 052 - Poskytnuté preddavky na dlhodobý hmotný majetok
- 053 - Poskytnuté preddavky na dlhodobý finančný majetok
- 06 - Dlhodobý finančný majetok
- 061 - Podielové cenné papiere a podiely v dcérskej účtovnej jednotke
- 062 - Podielové cenné papiere a podiely v spoločnosti alebo družstve s podielovou účasťou
- 063 - Realizovateľné cenné papiere a podiely
- 065 - Dlhové cenné papiere držané do splatnosti
- 066 - Pôžičky prepojeným účtovným jednotkám a účtovným jednotkám v rámci podielovej účasti
- 067 - Ostatné pôžičky
- 069 - Ostatný dlhodobý finančný majetok
- 07 - Oprávky k dlhodobému nehmotnému majetku
- 072 - Oprávky k aktivovaným nákladom na vývoj
- 073 - Oprávky k softvéru
- 074 - Oprávky k oceniteľným právam
- 075 - Oprávky ku goodwillu
- 079 - Oprávky k ostatnému dlhodobému nehmotnému majetku
- 08 - Oprávky k dlhodobému hmotnému majetku
- 081 - Oprávky k stavbám
- 082 - Oprávky k samostatným huteľným veciam a k súboru huteľných vecí
- 085 - Oprávky k pestovateľským celkom trvalých porastov
- 086 - Oprávky k základnému stádu a ťažným zvieratám
- 089 - Oprávky k ostatnému dlhodobému hmotnému majetku
- 09 - Opravné položky k dlhodobému majetku

- 091 - Opravné položky k dlhodobému nehmotnému majetku
- 092 - Opravné položky k dlhodobému hmotnému majetku
- 093 - Opravné položky k nedokončenému dlhodobému nehmotnému majetku
- 094 - Opravné položky k nedokončenému dlhodobému hmotnému majetku
- 095 - Opravné položky k poskytnutým preddavkom na dlhodobý majetok
- 096 - Opravné položky k dlhodobému finančnému majetku
- 097 - Opravné položky k nadobudnutému majetku
- 098 - Oprávky k opravnej položke k nadobudnutému majetku

Účtová trieda 1 - Zásoby

- 11 - Materiál
 - 111 - Obstaranie materiálu
 - 112 - Materiál na sklade
 - 119 - Materiál na ceste
- 12 - Zásoby vlastnej výroby
 - 121 - Nedokončená výroba
 - 122 - Polotovary vlastnej výroby
- 123 - Výrobky
- 124 - Zvieratá
- 13 - Tovar
 - 131 - Obstaranie tovaru
 - 132 - Tovar na sklade a v predajniach
 - 133 - Nehnuteľnosť na predaj
 - 139 - Tovar na ceste
- 19 - Opravné položky k zásobám
 - 191 - Opravné položky k materiálu
 - 192 - Opravné položky k nedokončenej výrobe
 - 193 - Opravné položky k polotovarom vlastnej výroby
 - 194 - Opravné položky k výrobkom
 - 195 - Opravné položky k zvieratám
 - 196 - Opravné položky k tovaru

Účtová trieda 2 - Finančné účty

21 - Peniaze

- 211 - Pokladnica
- 213 - Ceniny
- 22 - Účty v bankách
 - 221 - Bankové účty
- 23 - Bežné bankové úvery
 - 231 - Krátkodobé bankové úvery
 - 232 - Eskontné úvery
- 24 - Iné krátkodobé finančné výpomoci
 - 241 - Vydané krátkodobé dlhopisy
 - 249 - Ostatné krátkodobé finančné výpomoci
- 25 - Krátkodobý finančný majetok
 - 251 - Majetkové cenné papiere na obchodovanie
 - 252 - Vlastné akcie a vlastné obchodné podiely
 - 253 - Dlhové cenné papiere na obchodovanie

- 255 - Vlastné dlhopisy
- 256 - Dlhové cenné papiere so splatnosťou do jedného roka držané do splatnosti
- 257 - Ostatné realizovateľné cenné papiere
- 259 - Obstaranie krátkodobého finančného majetku
- 26 - Prevody medzi finančnými účtami
- 261 - Peniaze na ceste
- 29 - Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku
- 291 - Opravné položky ku krátkodobému finančnému majetku

Účtová trieda 3 - Zúčtovacie vzťahy

- 31 - Pohľadávky
- 311 - Odberatelia
- 312 - Zmenky na inkaso
- 313 - Pohľadávky za eskontované cenné papiere
- 314 - Poskytnuté preddavky
- 315 - Ostatné pohľadávky
- 316 - Čistá hodnota zákazky
- 32 - Závázky
- 321 - Dodávatelia
- 322 - Zmenky na úhradu
- 323 - Krátkodobé rezervy
- 324 - Prijaté preddavky
- 325 - Ostatné závázky
- 326 - Nevyfakturované dodávky
- 33 - Zúčtovanie so zamestnancami a orgánmi sociálneho poistenia a zdravotného poistenia
- 331 - Zamestnanci
- 333 - Ostatné závázky voči zamestnancom
- 335 - Pohľadávky voči zamestnancom
- 336 - Zúčtovanie s orgánmi sociálneho poistenia a zdravotného poistenia
- 34 - Zúčtovanie daní a dotácií
- 341 - Daň z príjmov
- 342 - Ostatné priame dane
- 343 - Daň z pridanej hodnoty
- 345 - Ostatné dane a poplatky
- 346 - Dotácie zo štátneho rozpočtu
- 347 - Ostatné dotácie
- 35 - Pohľadávky voči spoločníkom a združeniu
- 351 - Pohľadávky voči prepojeným účtovným jednotkám a účtovným jednotkám v rámci podielovej účasti
- 353 - Pohľadávky za upísané vlastné imanie
- 354 - Pohľadávky voči spoločníkom a členom pri úhrade straty
- 355 - Ostatné pohľadávky voči spoločníkom a členom
- 358 - Pohľadávky voči účastníkom združenia
- 36 - Závázky voči spoločníkom a združeniu
- 361 - Závázky voči prepojeným účtovným jednotkám a účtovným jednotkám v rámci podielovej účasti
- 364 - Závázky voči spoločníkom a členom pri rozdeľovaní zisku
- 365 - Ostatné závázky voči spoločníkom a členom
- 366 - Závázky voči spoločníkom a členom zo závislej činnosti

367 - Závazky z upísaných nesplatených cenných papierov a vkladov

368 - Závazky voči účastníkom združenia

37 - Iné pohľadávky a iné záväzky

371 - Pohľadávky z predaja podniku

372 - Závazky z kúpy podniku

373 - Pohľadávky a záväzky z pevných termínových operácií

374 - Pohľadávky z nájmu

375 - Pohľadávky z vydaných dlhopisov

376 - Nakúpené opcie

377 - Predané opcie

378 - Iné pohľadávky

379 - Iné záväzky

38 - Časové rozlíšenie nákladov a výnosov

381 - Náklady budúcich období

382 - Komplexné náklady budúcich období

383 - Výdavky budúcich období

384 - Výnosy budúcich období

385 - Príjmy budúcich období

39 - Opravná položka k zúčtovacím vzťahom a vnútorné zúčtovanie

391 - Opravné položky k pohľadávkam

395 - Vnútorné zúčtovanie

398 - Spojovací účet pri združení

Účtová trieda 4 - Kapitálové účty a dlhodobé záväzky

41 - Základné imanie a kapitálové fondy

411 - Základné imanie

412 - Emisné ážio

413 - Ostatné kapitálové fondy

414 - Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov

415 - Oceňovacie rozdiely z kapitálových účastín

416 - Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení, splynutí a rozdelení

417 - Zákonný rezervný fond z kapitálových vkladov

418 - Nedeliteľný fond z kapitálových vkladov

419 - Zmeny základného imania

42 - Fondy tvorené zo zisku a prevedené výsledky hospodárenia

421 - Zákonný rezervný fond

422 - Nedeliteľný fond

423 - Štatutárne fondy

427 - Ostatné fondy

428 - Nerozdelený zisk minulých rokov

429 - Neuhradená strata minulých rokov

43 - Výsledok hospodárenia

431 - Výsledok hospodárenia v schvaľovaní

45 - Rezervy

451 - Rezervy zákonné

459 - Ostatné rezervy

46 - Bankové úvery

461 - Bankové úvery
47 - Dlhodobé záväzky
471 - Dlhodobé záväzky voči prepojeným účtovným jednotkám a účtovným jednotkám v rámci podielovej účasti
472 - Záväzky zo sociálneho fondu
473 - Vydané dlhopisy
474 - Záväzky z nájmu
475 - Dlhodobé prijaté preddavky
476 - Dlhodobé nevyfakturované dodávky
478 - Dlhodobé zmenky na úhradu
479 - Ostatné dlhodobé záväzky
48 - Odložený daňový záväzok a odložená daňová pohľadávka
481 - Odložený daňový záväzok a odložená daňová pohľadávka
49 - Fyzická osoba - podnikateľ
491 - Vlastné imanie fyzickej osoby - podnikateľa

Účtová trieda 5 - NÁKLADY

50 - Spotrebované nákupy
501 - Spotreba materiálu
502 - Spotreba energie
503 - Spotreba ostatných neskladovateľných dodávok
504 - Predaný tovar
505 - Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k zásobám
507 - Predaná nehnuteľnosť
51 - Služby
511 - Opravy a udržiavanie
512 - Cestovné
513 - Náklady na reprezentáciu
518 - Ostatné služby
52 - Osobné náklady
521 - Mzdové náklady
522 - Príjmy spoločníkov a členov zo závislej činnosti
523 - Odmeny členom orgánov spoločnosti a družstva
524 - Zákonné sociálne poistenie
525 - Ostatné sociálne poistenie
526 - Sociálne náklady fyzickej osoby - podnikateľa
527 - Zákonné sociálne náklady
528 - Ostatné sociálne náklady
53 - Dane a poplatky
531 - Daň z motorových vozidiel
532 - Daň z nehnuteľnosti
538 - Ostatné dane a poplatky
54 - Iné náklady na hospodársku činnosť
541 - Zostatková cena predaného dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku
542 - Predaný materiál
543 - Dary
544 - Zmluvné pokuty, penále a úroky z omeškania

545 - Ostatné pokuty, penále a úroky z omeškania
546 - Odpis pohľadávky
547 - Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k pohľadávkam
548 - Ostatné náklady na hospodársku činnosť
549 - Manká a škody
55 - Odpisy a opravné položky k dlhodobému majetku
551 - Odpisy dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku
553 - Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k dlhodobému majetku
555 - Zúčtovanie komplexných nákladov budúcich období
557 - Zúčtovanie oprávky k opravnej položke k nadobudnutému majetku
56 - Finančné náklady
561 - Predané cenné papiere a podiely
562 - Úroky
563 - Kurzové straty
564 - Náklady na precenenie cenných papierov
565 - Tvorba a zúčtovanie opravných položiek k finančnému majetku
566 - Náklady na krátkodobý finančný majetok
567 - Náklady na derivátové operácie
568 - Ostatné finančné náklady
569 - Manká a škody na finančnom majetku
59 - Dane z príjmov a prevodové účty
591 - Splatná daň z príjmov
592 - Odložená daň z príjmov
595 - Dodatočné odvody dane z príjmov
596 - Prevod podielov na výsledku hospodárenia spoločníkom

Účtová trieda 6 - Výnosy

60 - Tržby za vlastné výkony a tovar
601 - Tržby za vlastné výrobky
602 - Tržby z predaja služieb
604 - Tržby za tovar
606 - Výnosy zo zákazky
607 - Výnosy z nehnuteľnosti na predaj
61 - Zmeny stavu vnútroorganizačných zásob
611 - Zmena stavu nedokončenej výroby
612 - Zmena stavu polotovarov
613 - Zmena stavu výrobkov
614 - Zmena stavu zvierat
62 - Aktivácia
621 - Aktivácia materiálu a tovaru
622 - Aktivácia vnútroorganizačných služieb
623 - Aktivácia dlhodobého nehmotného majetku
624 - Aktivácia dlhodobého hmotného majetku
64 - Iné výnosy z hospodárskej činnosti
641 - Tržby z predaja dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku
642 - Tržby z predaja materiálu
644 - Zmluvné pokuty, penále a úroky z omeškania

645 - Ostatné pokuty, penále a úroky z omeškania
646 - Výnosy z odpísaných pohľadávok
648 - Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti
65 - Zúčtovanie niektorých položiek z hospodárskej činnosti
655 - Zúčtovanie komplexných nákladov budúcich období
657 - Zúčtovanie oprávky k opravnej položke k nadobudnutému majetku
66 - Finančné výnosy
661 - Tržby z predaja cenných papierov a podielov
662 - Úroky
663 - Kurzové zisky
664 - Výnosy z precenenia cenných papierov
665 - Výnosy z dlhodobého finančného majetku
666 - Výnosy z krátkodobého finančného majetku
667 - Výnosy z derivátových operácií
668 - Ostatné finančné výnosy

Účtová trieda 7 - Uzávierkové účty a podsúvahové účty

70 - Súvahové uzávierkové účty
701 - Začiatkový účet súvahový
702 - Konečný účet súvahový
71 - Výsledkový uzávierkový účet
710 - Účet ziskov a strát
711 - Začiatkový účet nákladov a výnosov
75 až 79 - Podsúvahové účty
Účtové triedy 8 a 9 - Vnútroorganizačné účtovníctvo

Príloha 2 Výkazy účtovnej závierky (Slovensko)

UZPODv14_1 Úč POD	V Z O R ÚČTOVNÁ ZÁVIERKA podnikateľov v podvojnom účtovníctve	Príloha č. 1 k opatreniu č. MF/23377/2014-74
zostavená k . . . 2 0		
Číselné údaje sa zarovnávajú vpravo, ostatné údaje sa píše zľava. Nevyplnené riadky sa ponechávajú prázdne. Údaje sa vyplňajú paličkovým písmom (podľa tohto vzoru), písacím strojom alebo tlačiarňou, a to čiernou alebo tmavomodrou farbou.		
Á Ä B Ć D É F G H Í J K L M N O P Q R Š T Ú V X Ý Ž 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9		
Daňové identifikačné číslo IČO SK NACE	Účtovná závierka ☐ riadna ☐ malá ☐ mimoriadna ☐ veľká ☐ priebežná (vyznačí sa x)	Účtovná jednotka Mesiac Rok Za obdobie od . . . 2 0 do . . . 2 0 Bezprostredne predchádzajúce obdobie od . . . 2 0 do . . . 2 0
Priložené súčasti účtovnej závierky ☒ Súvaha (Úč POD 1-01) (v celých eurách) ☒ Výkaz ziskov a strát (Úč POD 2-01) (v celých eurách) ☒ Poznámky (Úč POD 3-01) (v celých eurách alebo eurocentoch)		
Obchodné meno (názov) účtovnej jednotky		
Sídlo účtovnej jednotky Ulica Číslo PSČ Obec Označenie obchodného registra a číslo zápisu obchodnej spoločnosti Telefónne číslo Faxové číslo E-mailová adresa		
Zostavená dňa: . . . 2 0	Schválená dňa: . . . 2 0	Podpisový záznam štatutárneho orgánu účtovnej jednotky alebo člena štatutárneho orgánu účtovnej jednotky alebo podpisový záznam fyzickej osoby, ktorá je účtovnou jednotkou:
Záznamy daňového úradu		
Miesto pre evidenčné číslo		Odtlačok prezentačnej pečiatky daňového úradu

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
			1	Brutto - časť 1	
				Korekcia - časť 2	Netto 2
					Netto 3
	SPOLU MAJETOK r. 02 + r. 33 + r. 74	01			
A.	Neobežný majetok r. 03 + r. 11 + r. 21	02			
A.I.	Dlhodobý nehmotný majetok súčet (r. 04 až r. 10)	03			
A.I.1.	Aktivované náklady na vývoj (012) - /072, 091A/	04			
2.	Softvér (013) - /073, 091A/	05			
3.	Oceniteľné práva (014) - /074, 091A/	06			
4.	Goodwill (015) - /075, 091A/	07			
5.	Ostatný dlhodobý nehmotný majetok (019, 01X) - /079, 07X, 091A/	08			
6.	Obstarávaný dlhodobý nehmotný majetok (041) - /093/	09			
7.	Poskytnuté preddavky na dlhodobý nehmotný majetok (051) - /095A/	10			
A.II.	Dlhodobý hmotný majetok súčet (r. 12 až r. 20)	11			
A.II.1.	Pozemky (031) - /092A/	12			
2.	Stavby (021) - /081, 092A/	13			
3.	Samostatné hnutelné veci a súbory hnutelných vecí (022) - /082, 092A/	14			

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
			1	2	
			Brutto - časť 1 Korekcia - časť 2	Netto	Netto 3
4.	Pestovateľské celky trvalých porastov (025) - /085, 092A/	15			
5.	Základné stádo a ťažné zvieratá (026) - /086, 092A/	16			
6.	Ostatný dlhodobý hmotný majetok (029, 02X, 032) - /089, 08X, 092A/	17			
7.	Obstarávaný dlhodobý hmotný majetok (042) - /094/	18			
8.	Poskytnuté preddavky na dlhodobý hmotný majetok (052) - /095A/	19			
9.	Opravná položka k nadobudnutému majetku (+/- 097) +/- 098	20			
A.III.	Dlhodobý finančný majetok súčet (r. 22 až r. 32)	21			
A.III.1.	Podielové cenné papiere a podiely v prepojených účtovných jednotkách (061A, 062A, 063A) - /096A/	22			
2.	Podielové cenné papiere a podiely s podielovou účasťou okrem v prepojených účtovných jednotkách (062A) - /096A/	23			
3.	Ostatné realizovateľné cenné papiere a podiely (063A) - /096A/	24			
4.	Pôžičky prepojeným účtovným jednotkám (066A) - /096A/	25			
5.	Pôžičky v rámci podielovej účasti okrem prepojeným účtovným jednotkám (066A) - /096A/	26			
6.	Ostatné pôžičky (067A) - /096A/	27			
7.	Dlhové cenné papiere a ostatný dlhodobý finančný majetok (065A, 069A, 06XA) - /096A/	28			

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
			1	2	
			Brutto - časť 1 Korekcia - časť 2	Netto	Netto 3
8.	Pôžičky a ostatný dlhodobý finančný majetok so zostatkovou dobou splatnosti najviac jeden rok (066A, 067A, 069A, 06XA) - /096A/	29			
9.	Účty v bankách s dobou viazanosti dlhšou ako jeden rok (22XA)	30			
10.	Obstarávaný dlhodobý finančný majetok (043) - /096A/	31			
11.	Poskytnuté preddavky na dlhodobý finančný majetok (053) - /095A/	32			
B.	Obežný majetok r. 34 + r. 41 + r. 53 + r. 66 + r. 71	33			
B.I.	Zásoby súčet (r. 35 až r. 40)	34			
B.I.1.	Materiál (112, 119, 11X) - /191, 19X/	35			
2.	Nedokončená výroba a polotovary vlastnej výroby (121, 122, 12X) - /192, 193, 19X/	36			
3.	Výrobky (123) - /194/	37			
4.	Zvieratá (124) - /195/	38			
5.	Tovar (132, 133, 13X, 139) - /196, 19X/	39			
6.	Poskytnuté preddavky na zásoby (314A) - /391A/	40			
B.II.	Dlhodobé pohľadávky súčet (r. 42 + r. 46 až r. 52)	41			
B.II.1.	Pohľadávky z obchodného styku súčet (r. 43 až r. 45)	42			

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
			1	2	
			Brutto - časť 1 Korekcia - časť 2	Netto	Netto 3
1.a.	Pohľadávky z obchodného styku voči prepojeným účtovným jednotkám (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 31XA) - /391A/	43			
1.b.	Pohľadávky z obchodného styku v rámci podielovej účasti okrem pohľadávok voči prepojeným účtovným jednotkám (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 31XA) - /391A/	44			
1.c.	Ostatné pohľadávky z obchodného styku (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 31XA) - /391A/	45			
2.	Čistá hodnota zákazky (316A)	46			
3.	Ostatné pohľadávky voči prepojeným účtovným jednotkám (351A) - /391A/	47			
4.	Ostatné pohľadávky v rámci podielovej účasti okrem pohľadávok voči prepojeným účtovným jednotkám (351A) - /391A/	48			
5.	Pohľadávky voči spoločníkom, členom a združeniu (354A, 355A, 358A, 35XA) - /391A/	49			
6.	Pohľadávky z derivátových operácií (373A, 376A)	50			
7.	Iné pohľadávky (335A, 336A, 33XA, 371A, 374A, 375A, 378A) - /391A/	51			
8.	Odložená daňová pohľadávka (481A)	52			
B.III.	Krátkodobé pohľadávky súčet (r. 54 + r. 58 až r. 65)	53			
B.III.1.	Pohľadávky z obchodného styku súčet (r. 55 až r. 57)	54			
1.a.	Pohľadávky z obchodného styku voči prepojeným účtovným jednotkám (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 31XA) - /391A/	55			
1.b.	Pohľadávky z obchodného styku v rámci podielovej účasti okrem pohľadávok voči prepojeným účtovným jednotkám (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 31XA) - /391A/	56			

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie		Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie
			1	2	
			Brutto - časť 1 Korekcia - časť 2	Netto	Netto 3
1.c.	Ostatné pohľadávky z obchodného styku (311A, 312A, 313A, 314A, 315A, 31XA) - /391A/	57			
2.	Čistá hodnota zákazky (316A)	58			
3.	Ostatné pohľadávky voči prepojeným účtovným jednotkám (351A) - /391A/	59			
4.	Ostatné pohľadávky v rámci podielovej účasti okrem pohľa- dávok voči prepojeným účtovným jednotkám (351A) - /391A/	60			
5.	Pohľadávky voči spoločníkom, členom a združeniu (354A, 355A, 358A, 35XA, 398A) - /391A/	61			
6.	Sociálne poistenie (336A) - /391A/	62			
7.	Daňové pohľadávky a dotácie (341, 342, 343, 345, 346, 347) - /391A/	63			
8.	Pohľadávky z derivátových operácií (373A, 376A)	64			
9.	Iné pohľadávky (335A, 33XA, 371A, 374A, 375A, 378A) - /391A/	65			
B.IV.	Krátkodobý finančný majetok súčet (r. 67 až r. 70)	66			
B.IV.1.	Krátkodobý finančný majetok v prepoje- ných účtovných jednotkách (251A, 253A, 256A, 257A, 25XA) - /291A, 29XA/	67			
2.	Krátkodobý finančný majetok bez krátkodobé- ho finančného majetku v prepojených účtov- ných jednotkách (251A, 253A, 256A, 257A, 25XA) - /291A, 29XA/	68			
3.	Vlastné akcie a vlastné obchodné podielu (252)	69			
4.	Obstarávaný krátkodobý finančný majetok (259, 314A) - /291A/	70			

Ozna- čenie a	STRANA AKTÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie				Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
			1	Brutto - časť 1	Netto 2	Netto 3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
				Korekcia - časť 2																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
B.V.	Finančné účty r. 72 + r. 73	71																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				

Ozna- čenie a	STRANA PASÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie 4	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie 5
A.V.	Ostatné fondy zo zisku r. 91 + r. 92	90		
A.V.1.	Štatutárne fondy (423, 42X)	91		
2.	Ostatné fondy (427, 42X)	92		
A.VI.	Oceňovacie rozdiely z precenenia súčet (r. 94 až r. 96)	93		
A.VI.1.	Oceňovacie rozdiely z precenenia majetku a záväzkov (+/- 414)	94		
2.	Oceňovacie rozdiely z kapitálových účin (+/- 415)	95		
3.	Oceňovacie rozdiely z precenenia pri zlúčení, splnutí a rozdelení (+/- 416)	96		
A.VII.	Výsledok hospodárenia minulých rokov r. 98 + r. 99	97		
A.VII.1.	Nerozdelený zisk minulých rokov (428)	98		
2.	Neuhrazená strata minulých rokov (-/429)	99		
A.VIII.	Výsledok hospodárenia za účtovné obdo- bie po zdanení +/- r. 01 - (r. 81 + r. 85 + r. 86 + r. 87 + r. 90 + r. 93 + r. 97 + r. 101 + r. 141)	100		
B.	Záväzky r. 102 + r. 118 + r. 121 + r. 122 + r. 136 + r. 139 + r. 140	101		
B.I.	Dlhodobé záväzky súčet (r. 103 + r. 107 až r. 117)	102		
B.I.1.	Dlhodobé záväzky z obchodného styku súčet (r. 104 až r. 106)	103		
1.a.	Záväzky z obchodného styku voči prepojeným účtovným jednotkám (321A, 475A, 476A)	104		
1.b.	Záväzky z obchodného styku v rámci podielo- vej účasti okrem záväzkov voči prepojeným účtovným jednotkám (321A, 475A, 476A)	105		
1.c.	Ostatné záväzky z obchodného styku (321A, 475A, 476A)	106		
2.	Čistá hodnota zákazky (316A)	107		
3.	Ostatné záväzky voči prepojeným účtovným jednotkám (471A, 47XA)	108		
4.	Ostatné záväzky v rámci podielovej účasti okrem záväzkov voči prepojeným účtovným jednotkám (471A, 47XA)	109		
5.	Ostatné dlhodobé záväzky (479A, 47XA)	110		
6.	Dlhodobé prijaté preddavky (475A)	111		
7.	Dlhodobé zmenky na úhradu (478A)	112		
8.	Vydané dlhopisy (473A/-/255A)	113		
9.	Záväzky zo sociálneho fondu (472)	114		
10.	Iné dlhodobé záväzky (336A, 372A, 474A, 47XA)	115		
11.	Dlhodobé záväzky z derivátových operácií (373A, 377A)	116		
12.	Odložený daňový záväzok (481A)	117		

Ozna- čenie a	STRANA PASÍV b	Číslo riadku c	Bežné účtovné obdobie 4	Bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie 5
B.II.	Dlhodobé rezervy r. 119 + r. 120	118		
B.II.1.	Zákonné rezervy (451A)	119		
2.	Ostatné rezervy (459A, 45XA)	120		
B.III.	Dlhodobé bankové úvery (461A, 46XA)	121		
B.IV.	Krátkodobé záväzky súčet (r. 123 + r. 127 až r. 135)	122		
B.IV.1.	Záväzky z obchodného styku súčet (r. 124 až r. 126)	123		
1.a.	Záväzky z obchodného styku voči prepojeným účtovným jednotkám (321A, 322A, 324A, 325A, 326A, 32XA, 475A, 476A, 478A, 47XA)	124		
1.b.	Záväzky z obchodného styku v rámci podielovej účasti okrem záväzkov voči prepojeným účtovným jednotkám (321A, 322A, 324A, 325A, 326A, 32XA, 475A, 476A, 478A, 47XA)	125		
1.c.	Ostatné záväzky z obchodného styku (321A, 322A, 324A, 325A, 326A, 32XA, 475A, 476A, 478A, 47XA)	126		
2.	Čistá hodnota zákazky (316A)	127		
3.	Ostatné záväzky voči prepojeným účtovným jednotkám (361A, 36XA, 471A, 47XA)	128		
4.	Ostatné záväzky v rámci podielovej účasti okrem záväzkov voči prepojeným účtovným jednotkám (361A, 36XA, 471A, 47XA)	129		
5.	Záväzky voči spoločníkom a združeniu (364, 365, 366, 367, 368, 398A, 478A, 479A)	130		
6.	Záväzky voči zamestnancom (331, 333, 33X, 479A)	131		
7.	Záväzky zo sociálneho poistenia (336A)	132		
8.	Daňové záväzky a dotácie (341, 342, 343, 345, 346, 347, 34X)	133		
9.	Záväzky z derivátových operácií (373A, 377A)	134		
10.	Iné záväzky (372A, 379A, 474A, 475A, 479A, 47XA)	135		
B.V.	Krátkodobé rezervy r. 137 + r. 138	136		
B.V.1.	Zákonné rezervy (323A, 451A)	137		
2.	Ostatné rezervy (323A, 32X, 459A, 45XA)	138		
B.VI.	Bežné bankové úvery (221A, 231, 232, 23X, 461A, 46XA)	139		
B.VII.	Krátkodobé finančné výpomoci (241, 249, 24X, 473A, /-255A)	140		
C.	Časové rozlíšenie súčet (r. 142 až r. 145)	141		
C.1.	Výdavky budúcich období dlhodobé (383A)	142		
2.	Výdavky budúcich období krátkodobé (383A)	143		
3.	Výnosy budúcich období dlhodobé (384A)	144		
4.	Výnosy budúcich období krátkodobé (384A)	145		

Ozna- čenie a	Text b	Číslo riadku c	Skutočnosť	
			bežné účtovné obdobie 1	bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie 2
*	Čistý obrat (časť účt. tr. 6 podľa zákona)	01		
**	Výnosy z hospodárskej činnosti spolu súčet (r. 03 až r. 09)	02		
I.	Tržby z predaja tovaru (604, 607)	03		
II.	Tržby z predaja vlastných výrobkov (601)	04		
III.	Tržby z predaja služieb (602, 606)	05		
IV.	Zmeny stavu vnútroorganizačných zásob (+/-) (účtová skupina 61)	06		
V.	Aktivácia (účtová skupina 62)	07		
VI.	Tržby z predaja dlhodobého nehmotného majetku, dlhodobého hmotného majetku a materiálu (641, 642)	08		
VII.	Ostatné výnosy z hospodárskej činnosti (644, 645, 646, 648, 655, 657)	09		
**	Náklady na hospodársku činnosť spolu r. 11 + r. 12 + r. 13 + r. 14 + r. 15 + r. 20 + r. 21 + r. 24 + r. 25 + r. 26	10		
A.	Náklady vynaložené na obstaranie predaného tovaru (504, 507)	11		
B.	Spotreba materiálu, energie a ostatných neskladovateľných dodávok (501, 502, 503)	12		
C.	Opravné položky k zásobám (+/-) (505)	13		
D.	Služby (účtová skupina 51)	14		
E.	Osobné náklady (r. 16 až r. 19)	15		
E.1.	Mzdové náklady (521, 522)	16		
2.	Odmeny členom orgánov spoločnosti a družstva (523)	17		
3.	Náklady na sociálne poistenie (524, 525, 526)	18		
4.	Sociálne náklady (527, 528)	19		
F.	Dane a poplatky (účtová skupina 53)	20		
G.	Odpisy a opravné položky k dlhodobému nehmotnému majetku a dlhodobému hmotnému majetku (r. 22 + r. 23)	21		
G.1.	Odpisy dlhodobého nehmotného majetku a dlhodobého hmotného majetku (551)	22		
2.	Opravné položky k dlhodobému nehmotnému majetku a dlhodobému hmotnému majetku (+/-) (553)	23		
H.	Zostatková cena predaného dlhodobého majetku a predaného materiálu (541, 542)	24		
I.	Opravné položky k pohľadávkam (+/-) (547)	25		
J.	Ostatné náklady na hospodársku činnosť (543, 544, 545, 546, 548, 549, 555, 557)	26		
***	Výsledok hospodárenia z hospodárskej činnosti (+/-) (r. 02 - r. 10)	27		

Ozna- čenie a	Text b	Číslo riadku c	Skutočnosť	
			bežné účtovné obdobie 1	bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie 2
*	Pridaná hodnota (r. 03 + r. 04 + r. 05 + r. 06 + r. 07) - (r. 11 + r. 12 + r. 13 + r. 14)	28		
**	Výnosy z finančnej činnosti spolu r. 30 + r. 31 + r. 35 + r. 39 + r. 42 + r. 43 + r. 44	29		
VIII.	Tržby z predaja cenných papierov a podielov (661)	30		
IX.	Výnosy z dlhodobého finančného majetku súčet (r. 32 až r. 34)	31		
IX.1.	Výnosy z cenných papierov a podielov od prepojených účtovných jednotiek (665A)	32		
2.	Výnosy z cenných papierov a podielov v podielovej účasti okrem výnosov prepojených účtovných jednotiek (665A)	33		
3.	Ostatné výnosy z cenných papierov a podielov (665A)	34		
X.	Výnosy z krátkodobého finančného majetku súčet (r. 36 až r. 38)	35		
X.1.	Výnosy z krátkodobého finančného majetku od prepojených účtovných jednotiek (666A)	36		
2.	Výnosy z krátkodobého finančného majetku v podielovej účasti okrem výnosov prepojených účtovných jednotiek (666A)	37		
3.	Ostatné výnosy z krátkodobého finančného majetku (666A)	38		
XI.	Výnosové úroky (r. 40 + r. 41)	39		
XI.1.	Výnosové úroky od prepojených účtovných jednotiek (662A)	40		
2.	Ostatné výnosové úroky (662A)	41		
XII.	Kurzové zisky (663)	42		
XIII.	Výnosy z precenenia cenných papierov a výnosy z derivátových operácií (664, 667)	43		
XIV.	Ostatné výnosy z finančnej činnosti (668)	44		
**	Náklady na finančnú činnosť spolu r. 46 + r. 47 + r. 48 + r. 49 + r. 52 + r. 53 + r. 54	45		
K.	Predané cenné papiere a podiely (561)	46		
L.	Náklady na krátkodobý finančný majetok (566)	47		
M.	Opravné položky k finančnému majetku (+/-) (565)	48		
N.	Nákladové úroky (r. 50 + r. 51)	49		
N.1.	Nákladové úroky pre prepojené účtovné jednotky (562A)	50		
2.	Ostatné nákladové úroky (562A)	51		
O.	Kurzové straty (563)	52		
P.	Náklady na precenenie cenných papierov a náklady na derivátové operácie (564, 567)	53		
Q.	Ostatné náklady na finančnú činnosť (568, 569)	54		

Ozna- čenie a	Text b	Číslo riadku c	Skutočnosť	
			bežné účtovné obdobie 1	bezprostredne predchádzajúce účtovné obdobie 2
***	Výsledok hospodárenia z finančnej činnosti (+/-) (r. 29 - r. 45)	55		
****	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie pred zdanením (+/-) (r. 27 + r. 55)	56		
R.	Daň z príjmov (r. 58 + r. 59)	57		
R.1.	Daň z príjmov splatná (591, 595)	58		
2.	Daň z príjmov odložená (+/-) (592)	59		
S.	Prevod podielov na výsledku hospodárenia spoločníkom (+/- 596)	60		
****	Výsledok hospodárenia za účtovné obdobie po zdanení (+/-) (r. 56 - r. 57 - r. 60)	61		

Príloha 3 Rámcová účtová osnova (Ukrajina)

Синтетичні рахунки		Сфера застосування
Код	Назва	
1	2	3
Клас 1. Необоротні активи		
10	Основні засоби	Усі види діяльності
11	Інші необоротні матеріальні активи	Усі види діяльності
12	Нематеріальні активи	Усі види діяльності
13	Знос (амортизація) необоротних активів	Усі види діяльності
14	Довгострокові фінансові інвестиції	Усі види діяльності
15	Капітальні інвестиції	Усі види діяльності
16	Довгострокові біологічні активи	Сільськогосподарські підприємства, підприємства інших галузей, що здійснюють сільськогосподарську діяльність
17	Відстрочені податкові активи	Усі види діяльності

18	Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи	Усі види діяльності
19	Гудвіл	Усі види діяльності
Клас 2. Запаси		
20	Виробничі запаси	Усі види діяльності
21	Поточні біологічні активи	Сільськогосподарські підприємства, підприємства інших галузей, що здійснюють сільськогосподарську діяльність
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети	Усі види діяльності
23	Виробництво (1)	Усі види діяльності
24	Брак у виробництві	Галузі матеріального виробництва
25	Напівфабрикати	Промисловість
26	Готова продукція	Промисловість, сільське господарство та ін.

27	Продукція сільськогосподарського виробництва	Сільське господарство, підприємства інших галузей з підсобним сільськогосподарським виробництвом
28	Товари	Усі види діяльності
Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи		
30	Каса	Усі види діяльності
31	Рахунки в банках	Усі види діяльності
33	Інші кошти	Усі види діяльності
34	Короткострокові векселі одержані	Усі види діяльності
35	Поточні фінансові інвестиції	Усі види діяльності
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	Усі види діяльності
37	Розрахунки з різними дебіторами	Усі види діяльності
38	Резерв сумнівних боргів	Усі види діяльності
39	Витрати майбутніх періодів	Усі види діяльності
Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань		
40	Статутний капітал	Усі види діяльності

41	Пайовий капітал	Кооперативні організації, кредитні спілки
42	Додатковий капітал	Усі види діяльності
43	Резервний капітал	Усі види діяльності
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	Усі види діяльності
45	Вилучений капітал	Усі види діяльності
46	Неоплачений капітал	Усі види діяльності
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	Усі види діяльності
48	Цільове фінансування і цільові надходження (2)	Усі види діяльності
49	Страхові резерви	Страхова діяльність
Клас 5. Довгострокові зобов'язання		
50	Довгострокові позики	Усі види діяльності
51	Довгострокові векселі видані	Усі види діяльності
52	Довгострокові зобов'язання за облігаціями	Усі види діяльності
53	Довгострокові зобов'язання з оренди	Усі види діяльності

54	Відстрочені податкові зобов'язання	Усі види діяльності
55	Інші довгострокові зобов'язання	Усі види діяльності
Клас 6. Поточні зобов'язання		
60	Короткострокові позики	Усі види діяльності
61	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	Усі види діяльності
62	Короткострокові векселі видані	Усі види діяльності
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	Усі види діяльності
64	Розрахунки за податками й платежами	Усі види діяльності
65	Розрахунки за страхування	Усі види діяльності
66	Розрахунки за виплатами працівникам	Усі види діяльності
67	Розрахунки з учасниками	Усі види діяльності
68	Розрахунки за іншими операціями	Усі види діяльності
69	Доходи майбутніх періодів	Усі види діяльності

Клас 7. Доходи і результати діяльності		
70	Доходи від реалізації (3)	Усі види діяльності
71	Інший операційний дохід	Усі види діяльності
72	Дохід від участі в капіталі	Усі види діяльності
73	Інші фінансові доходи	Усі види діяльності
74	Інші доходи	Усі види діяльності
75	Надзвичайні доходи	Усі види діяльності
76	Страхові платежі	Страхова діяльність
79	Фінансові результати	Усі види діяльності
Клас 8. Витрати за елементами		
80	Матеріальні витрати	Усі види діяльності
81	Витрати на оплату праці	Усі види діяльності
82	Відрахування на соціальні заходи	Усі види діяльності
83	Амортизація	Усі види діяльності
84	Інші операційні витрати	Усі види діяльності
85	Інші затрати	Усі види діяльності

Клас 9. Витрати діяльності		
90	Собівартість реалізації	Усі види діяльності
91	Загальновиробничі витрати	Усі види діяльності
92	Адміністративні витрати	Усі види діяльності
93	Витрати на збут	Усі види діяльності
94	Інші витрати операційної діяльності	Усі види діяльності
95	Фінансові витрати	Усі види діяльності
96	Втрати від участі в капіталі	Усі види діяльності
97	Інші витрати	Усі види діяльності
98	Податок на прибуток	Усі види діяльності
99	Надзвичайні витрати	Усі види діяльності
Клас 0. Позабалансові рахунки		
01	Орендовані необоротні активи	Усі види діяльності
02	Активи на відповідальному зберіганні	Усі види діяльності
03	Контрактні зобов'язання	Усі види діяльності

04	Непередбачені активи й зобов'язання	Усі види діяльності
05	Гарантиї та забезпечення надані	Усі види діяльності
06	Гарантиї та забезпечення отримані	Усі види діяльності
07	Списані активи	Усі види діяльності
08	Бланки суворого обліку	Усі види діяльності
09	Амортизаційні відрахування	Усі види діяльності

Príloha 4 Výkazy účtovnej závierky (Ukrajina)

Додаток 1

До Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1

«Загальні вимоги до фінансової звітності»

		Коди		
Дата (рік, місяць, число)				01
Підприємство _____	за ЄДРПОУ			
Територія _____	за КАТОТТГ ²			
Організаційно-правова форма господарювання _____	за КОПФГ			
Орган державного управління _____	за СПОДУ			
Вид економічної діяльності _____	за КВЕД			
Середня кількість працівників ³ _____				
Адреса, телефон _____				
Одиниця виміру: тис.грн. без десяткового знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)				
Складено (зробити позначку «v» у відповідній клітинці):				
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку				
за міжнародними стандартами фінансової звітності				

БАЛАНС

² Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

³ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики

(Звіт про фінансовий стан)

на _____ 20__ р.

Форма №1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010		
первісна вартість	011		
накопичена амортизація	012	()	()
Незавершені капітальні інвестиції	020		
Основні засоби:			
залишкова вартість	030		
первісна вартість	031		

Продовження додатку А

1	2	3	4
знос	032	()	()
Довгострокові біологічні активи			
справедлива (первісна) вартість	035		
первісна вартість	036		
накопичена амортизація	037	()	()
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються методом участі в капіталі інших підприємств	040		
інші фінансові інвестиції	045		
Довгострокова дебіторська заборгованість	050		
Відстрочені податкові активи	060		

Інші необоротні активи	070		
Усього за розділом I	080		
II. Оборотні активи			
Виробничі запаси	100		
Поточні біологічні активи	110		
Незавершене будівництво	120		
Готова продукція	130		
Товари	140		
Векселі одержані	150		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160		
первісна вартість	161		
резерв сумнівних боргів	162	()	()
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170		
за виданими авансами	180		
з нарахованих доходів	190		
із внутрішніх розрахунків	200		
Інша поточна дебіторська заборгованість	210		
Поточні фінансові інвестиції	220		
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230		
в іноземній валюті	240		
Інші оборотні активи	250		
Усього за розділом II	260		
III. Витрати майбутніх періодів	270		
Баланс	280		

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300		
Пайовий капітал	310		
Додатковий вкладений капітал	320		
Інший додатковий капітал	330		
Резервний капітал	340		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350		
Неоплачений капітал	360	()	()
Вилучений капітал	370	()	()
Усього за розділом I	380		
II. Забезпечення наступних витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400		
Інші забезпечення	410		
Цільове фінансування	420		
Усього за розділом II	430		
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440		
Довгострокові фінансові зобов'язання	450		
Відстрочені податкові зобов'язання	460		
Інші довгострокові зобов'язання	470		
Усього за розділом III	480		
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500		
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510		
Векселі видані	520		

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530		
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540		
з бюджетом	550		
з позабюджетних платежів	560		
зі страхування	570		
з оплати праці	580		
з учасниками	590		
із внутрішніх розрахунків	600		
Інші поточні зобов'язання	610		
Усього за розділом IV	620		
V. Доходи майбутніх періодів	630		
Баланс	640		

Керівник _____

Головний бухгалтер _____

Додаток Б

Підприємство _____
(найменування)

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

Коди		
		01

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за _____ 20__ р.

Форма № 2 Код за ДКУД

1801003

I. Фінансові результати

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	()	()
Валовий: прибуток	2090		
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	()	()
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	()	()
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190		
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		

Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250	()	()
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	()	()
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290		
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		

Продовження додатку Б

1	2	3	4
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350		
збиток	2355	()	()

II. Сукупний дохід

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		

Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. Елементи операційних витрат

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500		
Витрати на оплату праці	2505		
Відрахування на соціальні заходи	2510		
Амортизація	2515		
Інші операційні витрати	2520		
Разом	2550		

Продовження додатку Б

IV. Розрахунок показників прибутковості акцій

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток В

Підприємство _____
(найменування)

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

Коди		
		01

Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)

за 20__ р.

Форма № 3 Код за ДКУД

1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від: Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів	3005		
у тому числі податку на додану вартість	3006		
Цільового фінансування	3010		
Інші надходження	3095		
Витрачання на оплату: Товарів (робіт, послуг)	3100	()	()
Праці	3105	()	()
Відрахувань на соціальні заходи	3110	()	()
Зобов'язань з податків і зборів	3115	()	()
Інші витрачання	3190	()	()
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації: фінансових інвестицій	3200		
необоротних активів	3205		

Надходження від отриманих: відсотків	3215		
дивідендів	3220		
Надходження від деривативів	3225		
Інші надходження	3250		
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій	3255	()	()
необоротних активів	3260	()	()

Продовження додатку В

1	2	3	4
Виплати за деривативами	3270	()	()
Інші платежі	3290	()	()
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295		
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300		
Отримання позик	3305		
Інші надходження	3340		
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	()	()
Погашення позик	3350		
Сплату дивідендів	3355	()	()
Інші платежі	3390	()	()
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		
Залишок коштів на початок року	3405		
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415		

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток Г

Підприємство _____

(найменування)

Звіт про власний капітал

за _____ 20__ р.

Форма № 4 Код за ДКУД								1801005	
Стаття	Код ряд ка	Зареєстрова ний (пайовий) капітал	Капітал у дооцінк ах	Додатков ий капітал	Резервн ий капітал	Нерозподіле ний прибуток (непокритий к)	Неоплаче ний капітал	Вилучен ий капітал	Всьо го
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Залишок на початок року	400 0								
Коригуван ня: Зміна облікової політики	400 5								
Виправлен ня помилки	401 0								
Інші зміни	409 0								
Скоригова ний залишок на початок року	409 5								
Чистий прибуток (збиток) за звітний період	410 0								
Інший сукупний дохід за	411 0								

звітний період									

Продовження додатку Г

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Розподіл прибутку: Виплати власникам (дивіденди)	4200								
Спрямування прибутку до zareestrovanoгo капіталу	4205								
Відрахування до резервного капіталу	4210								
Внески учасників: Внески до капіталу	4240								
Погашення заборгованості з капіталу	4245								
Вилучення капіталу: Викуп акцій (часток)	4260								
Перепродаж викуплених акцій (часток)	4265								
Анулювання викуплених акцій (часток)	4270								
Вилучення частки в капіталі	4275								
Інші зміни в капіталі	4290								

Разом змін у капіталі	4295								
Залишок на кінець року	4300								

Керівник

Головний бухгалтер

Názov	Pochopenie princípov a prax finančného účtovníctva
Autori	Juhászová, Z. – Serpeninova, Y. – Kubaščíková, – Z. Podmanická, M. – Stanley, R. – Marci, A.
Vydalo	Vydavateľstvo EKONÓM Dolnozemska cesta 1 852 35 Bratislava
Vydanie	prvé, 2025
Rozsah	778 strán
AH	55,880

ISBN 978-80-225-5292-9